Marie-Anne Desmarest

Torente

Editura Eminescu

MARIE-ANNE DESMAREST

Torente
*

Traducere de Teodora Popa-Mazilu

EDITURA EMINESCU
1975

Cuprins

TINEREŢEA LUI JAN 4
PARTEA ÎNTÂI 5
PARTEA A DOUA 32
PARTEA A TREIA 59
TORENTE 76
PARTEA ÎNTÂI 77
Caietele Idei Yvarsen 92
PARTEA A DOUA 116
PARTEA A TREIA 139
PARTEA A PATRA 197
PARTEA A CINCEA 244
JAN YVARSEN 312
PARTEA ÎNTÂI 313
PARTEA A DOUA 400
PARTEA A TREIA 426
PARTEA A PATRA 446
JAN ŞI THÉRÈSE 453

TINEREŢEA LUI JAN

PARTEA ÎNTÂI

I

O STEA CĂZĂTOARE TOCMAI apare pe cerul noptatic. Îi urmărim cu ochii dâra argintie ca s-o vedem mai apoi dispărând la marginile nopţii. Apariţie, dispariţie... Imagine impresionantă a vieţii omeneşti. Fiecare fiinţă, fiecare suflet nu e oare o lumină a cerului? Fiecare chip, fiecare privire nu luminează lumea, nu lămureşte marele mister al fiinţei? Aidoma stelei pieritoare, viaţa se iveşte brusc din tenebre, odată cu primul strigăt al noului născut, ca să traseze mai apoi minunata curbă ascendentă a tinereţii până la acel punct din spaţiu care marchează apogeul, punct variabil pentru fiecare ins, după care pieritoarea lumină a vieţii se va cufunda în genunea de nepătruns a morţii.

Viaţa se iveşte brusc din tenebre...

Doctorul Knut Yvarsen ţinuse să-şi ajute el însuşi nevasta să nască, pe gingaşa, pe delicata şi languroasa Ingrid. Copilul veni pe lume cu un strigăt strident.

— Câtă putere... murmură tatăl emoţionat, întinzându-l moaşei care-l asista.

Mai târziu, când mama noului născut se linişti după durerile crâncene, Knut Yvarsen se aplecă spre ovalul lipsit de sânge al chipului ei şi-i şopti:

— E băiat *kära du*[1]...

Un surâs rătăci pe buzele aproape copilăreşti ale lui

[1] Scumpo (suedeză).

Ingrid, o roşeaţă abia vizibilă îi coloră obrajii.

— E frumos? întrebă ea dintr-o răsuflare.

— Ai să-l vezi imediat, cântăreşte mai bine de douăsprezece livre.

— Va fi voinic ca tine, Knut, când va fi mare?

— Un stejar, sunt convins!

— Deci suferinţele mele n-au fost zadarnice...

— Ai să-ţi recapeţi în curând puterile. În privinţa asta i-am şi dat unele sfaturi devotatei noastre Ane Mette: odihnă totală pentru stăpâna dumitale, însoţită de un regim alimentar foarte îmbelşugat. Uite, că-ţi şi revin culorile în obraji...

— Nu cumva ăsta e un simptom de febră?

— Nici pomeneală!

Umbrele tristeţii şi resemnării trecură prin marii ochi albaştri ai fragilei fiinţe.

— Nu-s prea sigură de asta... suspină ea.

— Nu mai ai încredere în mine, *kära du*? Îţi vorbeşte medicul şi nu soţul.

Tânăra femeie clătină imperceptibil din cap.

— Eşti prea bun, Knut, n-ai să-mi spui niciodată adevărul. Încercă să se sprijine în coate. Cum o să-i spunem?

— Tu hotărăşti, dragă Ingrid...

— Mi-ar plăcea să poarte numele tatii.

Gânditor, Knut Yvarsen se îndreptă spre fereastră şi-şi rezemă fruntea de geamul rece.

— Jan, zise el, deci se va numi Jan.

Soţia lui îl fixă cu ochi strălucitori.

— Nu eşti de acord?

— Cum să nu fiu de acord? zise el. Jan Yvarsen.

Doctorul se întoarse spre nevastă-sa.

— Numele e foarte frumos, are ceva bărbătesc şi totodată melodios...

Un tremur uşor al vocii îi trădă intensa emoţie. Fiul meu... Jan Yvarsen!

Ingrid se lăsă încetişor să cadă pe pernă.

— Cât eşti de fericit... murmură ea pe un ton încântat, eşti copleşit...

— Avem un fiu, *kära du*! E minunat!

— Să-i dorim toată fericirea posibilă!

— Nu mă tem de nimic pentru el! strigă Knut Yvarsen. Va creşte mare, puternic, frumos, generos, inteligent! Vom fi mândri de el!

Dar în sinea ei soţia lui Knut Yvarsen simţea o imensă tristeţe. Căci instinctul îi spunea că nu-şi va vedea crescând fiul care-i răpise toată vlaga. Sigur, era în culmea fericirii că putuse să-i dăruiască un băiat omului pe care-l iubea atât de mult. Da, satisfacţia ei era dintre cele mai intense, iar încântarea ei, reală. Totuşi o teamă de nespus îi frângea inima. Membrele îi erau inerte, ca şi paralizate şi i se părea că trupul îi fusese golit de toată substanţa lui. Oboseala care o zdrobea era de neînvins, definitivă, letargică. Şi-i plăcea atât de mult viaţa! Primăverile la Tjorpa cu proaspetele miresme ale unei naturi în floare! Râurile limpezi ce coborau colinele şerpuind printre mesteceni, carpeni şi brazi! Aerul îmbălsămat de mirosul răşinii şi al mierii din marile păduri tăcute! Acoperişul roşu al unei ferme întrevăzut în adâncimea unei vâlcele şi ivindu-se încet, încet dintr-o masă de ceaţă! Cu ochii închişi, Ingrid visa, voia să trăiască... Vedea un fluture cu aripile aurite aşezat pe paloarea unui crin; pajişti semănate cu bumbi de aur şi cu margarete coborând către un sătuc cu căsuţe fercheşe de cărămida trandafirie. O alee înflorită de păducei, bobiţel şi căline, împodobite cu miriadele de diamante ale aurorei; stânci cu panaşe de brazi înclinându-se peste oglinda albăstruie a unui lac; un stol de lebede sălbatice desenându-şi triunghiul pe imensitatea translucidă a cerului din Nord... Auzea fâşâitul unei sănii lunecând pe strălucitoarea albeaţă a unui peisaj de iarnă; cântecul păsărelelor ascunse prin frunzişul vreunui boschet legănat încetişor de adierea vântului din zori; nechezatul vesel al unui mânz zburdând în verdele şi mai vesel al

unei câmpii; clopotele de duminică, lansându-şi, la ţară, chemarea, strigătul lor dătător de speranţă. Dar vedea mai ales odaia cea mare de la Tjorpa, auzea vocea de bas a soţului ei...

Odaia cea mare de la Tjorpa... Pereţii erau îmbrăcaţi în lemnărie rustică de stejar. Lampa, la care se puteau aprinde cincizeci de lumânări, şi sfeşnicele aşezate pe lunga şi impozanta masă dreptunghiulară erau şi ele tot din lemn. De o înaltă calitate artizanală, mobilele aveau un caracter atemporal, atestau o opoziţie tenace la vibraţiile modei şi ale gustului; pianul Pleyel, pe care mama lui Knut îl comandase special la Paris; fotoliile largi, tapiţate, invitând la odihnă şi la destindere; bufetul lucrat cu migală, ale cărui închizători erau întotdeauna lustruite cu grijă de Ane Mette; cufărul greoi, sculptat în mod cam naiv, care venea de undeva de prin secolul al XIII-lea, măsuţele şi gheridoanele de mozaic dispuse ici şi colo, pe care, în vase de cristal şi de faianţă, se aflau în permanenţă flori, cât ţinea vara: în sfârşit, trei vitrine înalte şi elegante unde stăteau alături minuni nemaipomenite de argint şi de cristal, de cositor şi de aur. Un perete întreg era ocupat de un şemineu monumental, îmbrăcat in marmoră cenuşie vărgată cu albastru şi verde; suporturile pentru buşteni se asemuiau cu prorele drakarurilor, amintind de nişte strămoşi îndepărtaţi, vikingii...

După masa de seară, bărbatului ei îi plăcea să stea la taifas cu ea în faţa focului din cămin care lumina odaia. Buştenii groşi, rotunzi şi zgrunţuroşi ardeau zbicindu-se şi trosnind, aruncând lungi şi tremurătoare dâre roşii peste careurile mari, albe şi negre, ale podelei, în timp ce odaia vastă se umplea de mirosul suav al răşinii ce îmbălsăma pădurile Suediei. Afară, vântul nordului, izbea în rafale zăpada în obloanele ermetic închise. Vara, îşi terminau seara pe terasă, aşezaţi confortabil în fotoliile de lemn de palmier, întorşi cu faţa spre frunzişurile în care piereau

ultimele lumini ale amurgului. Knut îi vorbea întotdeauna ca unei confidente dragi, îşi deschidea inima, îi dezvăluia dificultăţile întâmpinate peste zi, din clipa în care plecase în zori, ca să-şi facă rondul pe la bolnavi, în faetonul uşor la care era înhămată o iapă albă. Îi descria viaţa ţăranilor, ei, care-şi petrecuse toată tinereţea la Stockholm într-un cadru molcuţ şi înstărit al unei vechi case burgheze sau îi povestea vreun accident survenit în vreo exploatare forestieră.

— Mă aflam la Troelle, începu el odată, pentru un caz de pojar, când un tânăr se năpusti spre mine ca să mă roage să mă duc de urgenţă în pădurea lui Karl Andersson. Un tăietor de lemne fusese zdrobit de un copac! Omul mai trăia! Nu era niciun minut de pierdut!

— Nenorocitul!

— I-am spus băiatului să urce alături de mine şi să mă conducă la locul accidentului. Pădurea Andersson e pe o coastă de deal şi drumurile sunt foarte înguste. Abia am putut trece cu faetonul!

— Cred că biata iapă a fost supusă la nişte eforturi serioase...

— Animalului ăstuia îi plac piedicile. Dar până la urmă am fost obligaţi să părăsim trăsura şi să ne continuăm drumul pe jos. Între timp, tânărul meu însoţitor m-a informat că era vorba de un om de vreo cincizeci de ani, însurat şi tată a şase copii.

— Ce nenorocire!

— Da, totul era într-adevăr foarte deprimant. Când, în sfârşit, am ajuns, tăietorul de lemne scotea nişte gemete cumplite, care-ţi sfâşiau inima. Sunt totuşi obişnuit cu durere, dar în acel loc, vezi tu, m-am simţit zguduit...

— Cum s-a produs accidentul?

— Trei oameni doborau nişte brazi. Ocreberg, cel despre care e vorba, era cel mai în vârstă, cel care avea cea mai mare experienţă în această muncă.

— Nu s-a ferit la vreme?

— Avea prea mare încredere în isteţimea, în dibăcia lui.

Pe scurt, după ce-a dat ultima lovitură de secure ca să doboare unul dintre brazii ăia, nu s-a dat la o parte la vreme, şi copacul l-a izbit în plin.

— Spectacolul trebuie să fi fost cumplit...

— Şi pieptul şi braţul stâng îi erau complet zdrobite. Andersson care era de faţă, susţinea că vântul prea puternic făcuse bradul să devieze în căderea lui. În ce mă privea, astfel de consideraţii mi s-au părut secundare. N-aveam decât o singură grijă, o singură grabă, să vin în ajutorul acelui nenorocit!

— Ai putut să-i vii în ajutor pe loc, vreau să spun, să-i dai primele ajutoare, să intervii?

— Era aproape imposibil, *kära du*.

— Ce poveste tristă!

— Ştii, în faţa unor răni atât de grave, îmi dau seama întotdeauna în mod foarte penibil că posibilităţile mele sunt limitate...

— Ai vindecat şi uşurat atâta lume, Knut!

— Să trecem peste asta! Deci am făcut ce-am putut ca să opresc hemoragia şi să-i alin omului suferinţele. Apoi le-am cerut celor de faţă să confecţioneze o targă din crengi, ca să-l putem transporta pe rănit.

— Trebuie să fi simţit nişte dureri cumplite când l-au ridicat...

— A fost foarte greu, da, dar până la urmă l-am putut aşeza cu targa aceea improvizată în faetonul meu. Nu era nimic de făcut decât să-l ducem cât mai repede cu putinţă la spital, ca să-1 încredinţăm chirurgului Ekelöf.

— Dumnezeule, cu toate zdruncinăturile, cu toate scuturăturile drumului!

— N-aveam de ales! Nu, uita că trăsura mea are arcuri bune!

— Totuşi...

— E şi foarte rapidă, ceea ce a salvat, fără îndoială viaţa acestui nefericit! Inutil să-ţi mai spun că i-am dat iepei o porţie dublă de fân, când ne-am întors acasă.

— A meritat-o din plin!

— Sigur! Ar fi trebuit s-o vezi mergând pe drumul Vänersborgului! Parc-ar fi presimţit că era vorba de viaţa unui om. Când am sosit, l-am anunţat imediat pe Ekelöf.

— Era acolo?

— Da, şi a intervenit prompt! Ocreberg îşi va pierde braţul stâng, dar va trăi.

— A fost nevoie să i-l amputeze?

— Era inevitabil, *älskade* Ingrid. Dar socot că ne putem socoti fericiţi că l-am smuls morţii. Aproape că e vorba de o minune. Mai exact, dacă am putut obţine acest rezultat, asta se datorează în mod cert recentelor progrese realizate în chirurgie. Dar, vezi tu, aceste progrese sunt abia la început. Într-adevăr, ne aflăm în pragul unei noi epoci. Adesea, neputinţa mea de a lupta împotriva unor boli mă aruncă într-o stare de deprimare cu atât mai mult cu cât simt, cu cât ştiu că următorii treizeci, cincizeci de ani vor fi bogaţi în descoperiri şi invenţii în domeniul medicinei şi mai ales al chirurgiei. Cât regret că am trecut de patruzeci de ani! Asta e dealtfel şi motivul pentru care vreau atâta să am un fiu, un băiat, care să devină medic sau chirurg sau chiar amândouă, pentru ca într-o zi să-mi ia locul!

„Ăsta e dealtfel motivul pentru care vreau atâta să am un fiu...” De câte ori, în cursul discuţiilor, nu-şi formulase această dorinţă? Mulţi ani Ingrid nu avusese copii. Cunoscuse crize de disperare, se crezuse stearpă, incapabilă pe veci să-i dea soţului ei un fiu, urmaşul atât de dorit. Apoi deodată, aşteptarea fericită, perspectiva plină de încredere alungase negrele temeri. Dar primul copil, o fată, veni pe lume la cinci luni, mică fiinţă fără viaţă. Durerea aproape că o zdrobi pe Ingrid şi soţul ei avu nevoie de toată îndemânarea, de toată afecţiunea şi tandreţea lui, ca să-i redea pofta de viaţă, nădejdea.

Începută cu bucurie, cea de de-a doua aşteptare se transformase într-un chin de neîndurat. Pe măsură ce treceau lunile, Ingrid devenea tot mai neliniştită,

temându-se pentru fiinţa pe care o simţea formându-se în ea. În ce împrejurări va veni pe lume? Va fi puternică, slabă? Se va dezvolta normal? Durerile fură cumplite şi-i smulseră lui Ingrid ţipete inumane. După ultima durere sfâşietoare leşinase. Acum ştia că adusese pe lume un băiat cântărind mai bine de douăsprezece livre, un copil robust, şi cu înfăţişare foarte sănătoasă. Atât de robust, încât se simţea ea însăşi parcă distrusă. Naşterea acestui fiu să se fi făcut cu preţul vieţii ei? Avea oare să piară după ce împlinise cea mai scumpă dorinţă a soţului ei?

II

ÎN TIMP CE NEVASTA LUI, TĂCUTĂ, se lăsase astfel în voia gândurilor şi întrebărilor ei cele mai tainice, Knut Yvarsen deschisese fereastra şi contempla visător priveliştile înverzite ale parcului din Tjorpa. Vântul era foarte puternic în ziua aceea şi aducea cu el vuietul îndepărtat al „Tichiei vrăjitorului”, cel mai sălbatic şi mai tumultuos torent ce se spărgea rostogolindu-se în cascade impetuoase de la o înălţime de peste treizeci de metri. Cataracte, apă care curge şi se duce, fluxul perpetuu al elementului lichid. „Trollhättan – Tichia vrăjitorului – gândi stăpânul de la Tjorpa, e într-adevăr o impresionantă imagine a vieţii. A vieţii noastre în care totul trece, cum spunea cu atâta dreptate Eraclit din Efes, *Panta rhei*... Totul trece... Credinţele oamenilor – glume de copii. Ce-i aşteaptă pe oameni după moartea la care nu se gândesc, pe care nici măcar nu şi-o închipuie? Timpul e un copil care se joacă şi care împinge nişte pioni... Îi veniră în minte aceste fragmente din Eraclit, pe care nu le socotea deloc tenebroase, ci dimpotrivă bogate în sensuri şi de o profunzime aproape ameţitoare. El, care nu era un intelectual în adevăratul înţeles al cuvântului, medita adesea la câte una din aceste uimitoare sentinţe, în timp ce străbătea ceasuri întregi nişte peisaje

fermecate, dar familiare. Acum, rostea în sinea lui mai ales două cuvinte greceşti, două cuvinte obsedante: *panta rhei*, totul trece...

Panta rhei... De când îşi adusese pe lume copilul, eliberându-şi soţia de acel prunc atât de dezvoltat şi de puternic, se simţea îmbătrânit. Sufletul omenesc poate închide în el atâtea paradoxuri! Nimeni nu dorise cu mai multă însufleţire, cu mai multă ardoare acel copil, ca el însuşi. De câte ori nu visase la acest fiu, la acest urmaş care-i va lua locul în lupta aspră şi fără răgaz împotriva bolii? De câte ori nu şi-l imaginase pe acest băiat care-i va continua meseria şi căruia îi va putea transmite preţioasa lui experienţă? Acum, când acest copil exista, când îşi făcuse o atât de zgomotoasă intrare în viaţă, tatăl lui simţea o înţepătură în inimă...

„*Sadant är livet*...[2] Fiecare generaţie e menită să dispară lăsând locul cele care urmează. Lege aspră, crudă, dar ea e condiţia evoluţiei omenirii. De când Jan a văzut lumina zilei, din clipa precisă în care a scos primul strigăt, eu reprezint trecutul. Dar el însuşi, în clipa în care soţia sa îi va dărui primul copil, va avea aceeaşi soartă. Şi aşa, la nesfârşit. Ah, e adevărat că sunt nespus de fericit, că am mai mult decât mi-am dorit! Totuşi ştiu că acest băiat mă va depăşi, va merge mult mai departe decât mine! Da, ştiu asta! Unde sunt visele tinereţii mele? Unde sunt ambiţiile?”

Panta rhei... Era într-adevăr fericit? Tânăra lui soţie, slăbită încă de la prima sarcină, suferise cumplit în timpul acestei naşteri. Îşi va mai reveni vreodată? Luciditatea lui caracteristică îl obliga să recunoască faptul că starea soţiei sale, fără să fie deocamdată alarmantă, era totuşi foarte gravă. Sigur, el o liniştise, rostise în faţa ei cuvinte calde, reconfortante. Ar fi putut proceda altfel?

„N-am iubit-o niciodată ca în timpul acestor ceasuri

[2] Asta-i viaţa (suedeză).

cumplite în care s-a luptat cu atâta curaj ca să mă ajute s-o eliberez. Un moment m-am temut ca distocia să nu-i provoace o febră puerperală. Din fericire, nu s-a întâmplat aşa! Ceea ce-a doborât-o a fost mărimea copilului! Drace! O fiinţă atât de plăpândă şi de fragilă ca Ingrid... Voi izbuti oare să determin cauzele acestei slăbiri bruşte, ale acestei periculoase moleşeli? O voi putea face să-şi revină? Sau mai bine... Nu, o altă alternativă e de neconceput, de nerostit! Aş avea fiul atât de mult dorit, dar mi-aş pierde soţia. E cu neputinţă!”

Knut Yvarsen îşi lăsă privirea să rătăcească peste grădina de la Tjorpa, în vreme ce urechea lui nu mai distingea din „Tichia vrăjitorului” decât un soi de murmur ca foşnetul îndepărtat al unei păduri agitate de vânt. Tjorpa... Proprietatea era situată între cascada Trollhättan şi extremitatea de sud a lacului Vänern, aproape de satul Troelle. Nu se afla prea departe de canalul Göta şi de micul lac Vassboten, nici de cele două coline de la Hunneberg şi Halleberg. Peisajul era măreţ: cohorte de mesteceni, legiuni de pini, armate de arţari şi coloane de brazi se aplecau spre scânteierea argintată a lacurilor şi canalelor sau se opreau în faţa întinselor câmpuri aurii sau verzi, cu grâu, secară, ovăz şi orz; pante abrupte, stâncoase, pajişti smălţate cu flori, maluri prăpăstioase, promontorii semeţe, privelişti de vis... La origine, Tjorpa fusese un mare domeniu. Bunicul lui Knut Yvarsen a fost primul din neam care n-a mai vrut să se mulţumească cu o activitate de gentilom de ţară. Prieten al animalelor, întreţinea în parcul lui o sumedenie de pisici şi câini vagabonzi, oi cu malformaţii, căprioare, căpriţe, cerboaice cu pui îngheţaţi de iernile prea aspre, pe scurt numai animale care sunt în general lăsate pradă foamei şi suferinţelor. Per Yvarsen se înscrisese la Universitatea din Uppsala, ca să înveţe temeinic zoologia. Pe urmă intrase la o şcoală veterinară, ale cărei cursuri le frecventase până ce obţinuse o diplomă. Reîntors la Tjorpa îşi atrase în curând recunoştinţa şi prietenia ţăranilor, îngrijindu-le

vitele cu o rară devoţiune şi cu o excepţională îndemânare, devenind până la urmă cel mai bun veterinar din ţinut. Fiul său, Sigfrid Yvarsen, îşi alesese o carieră şi mai dificilă: devenise medic. Pământurile arabile care aparţineau domeniului Tjorpa fură atunci vândute. Când nepotul lui Per Yvarsen, Knut, deveni la rândul lui discipolul lui Esculap, înstrăină ultimele terenuri şi începu să vândă pădurile, fiindcă socotea că practicarea medicinei nu se împăca deloc cu conducerea unei exploatări agricole şi forestiere. Astfel că, încet, încet, Tjorpa se transformase: din vechiul domeniu nu mai rămăseseră acum decât livezi, grădinile de zarzavat, o grădină cu flori şi un parc destul de vast cu o pădure. Clădirile fermei fuseseră dărâmate, nu mai păstraseră decât casa, o construcţie foarte spaţioasă cu două aripi, cu un frumos acoperiş de olane, locuinţele servitorilor şi dependinţele. Dar proprietatea nu pierduse nimic din farmecul ei rustic: priveliştea era măreaţă şi impresionantă.

Knut Yvarsen... Foarte înalt, cu umeri largi, arbora o barbă a la Franz-Iosef de un blond mai curând întunecat. Nasul îi era drept, gura puţin aspră. Fruntea, ce părea cioplită pentru coif, îi dădea un profil de medalie. O privire vie şi tăioasă metalică, îi strălucea în ochii limpezi. Vocea îi era gravă. Dar ceea ce frapa mai ales la el era acea bunătate dezinteresată, generozitatea senină, care dădeau strălucire persoanei sale.

— Vino...

Stăpânul din Tjorpa se întoarse spre tânăra lui soţie care-l chemase.

— Ce e, Ingrid?

— Vino şi te aşează pe marginea patului, alături de mine.

— Pari neliniştită...

— Sunt nerăbdătoare să-mi văd copilul.

— Ţi-l vor aduce.

— Ai un aer absent, Knut...

Apropiindu-se de pat, doctorul luă mâna soţiei sale şi i-o strânse cu putere în mâna lui.

— Să fii tată, murmură el aşezându-se, să ai un fiu, e un sentiment atât de nou, atât de ciudat pentru mine...

Gânditoare, Ingrid îl privi îndelung.

— Va fi medic? întrebă ea în sfârşit.

— O doresc cu ardoare!

— Vei putea cu siguranţă să-l influenţezi în acest sens.

— Vom putea să-l influenţăm!

Tânăra femeie clătină încetişor din cap. Ochii ei păreau enormi, îi devorau chipul lipsit de sânge.

— Eu nu voi mai fi...

— Te asigur că vei fi bunică!

— Să fim serioşi, Knut.

— N-am fost niciodată mai serios.

— Eşti bun şi generos, dar nu cutezi să-mi spui adevărul. Sunt condamnată, dragul meu, o simt.

— De ce n-ai încredere în ceea ce-ţi spun eu?

— Pentru că mă iubeşti...

— Te voi salva!

— Trupul meu nu mai e decât un înveliş gol.

— Te voi trata cu întăritoare.

— Crezi că organismul meu le va putea asimila?

— Încetează să te mai frământi!

— Mi-ar fi plăcut să-mi văd copilul mare. Cu unde de nostalgie în privire, Ingrid continuă: Fiecare nouă fiinţă e o taină, Knut. Trebuie să fie un lucru pasionant s-o urmezi pe drumul vieţii! Să vezi cum i se trezesc inteligenţa, sensibilitatea... Să întrezăreşti în ea primele urme de emoţie în faţa frumuseţii naturii! Ce bucurie!

— Vei fi cea mai fericită dintre mame *kära du*!

— Şi apoi, mai e o întrebare: ce fel de om va ieşi din copilul pe care-l legeni pe genunchi ? Ce fire va avea, către ce ţel se va îndrepta? Tu, Knut, eşti aproape sigur că Jan al nostru va fi medic, că va alege aceeaşi meserie ca şi a ta, dar poate că va opta pentru o profesie cu totul

diferită.

— Aş fi dezolat.

— Va trebui să-l laşi să-şi aleagă singur calea, fără oprelişti.

— Îl voi călăuzi pe drumul cel bun. E de datoria părinţilor, şi mai ales a tatălui, să-şi îndrepte fiul către activitatea care i se pare mai apropiată de firea, de interesele copilului. Fiul trebuie să-şi asculte părinţii, să le urmeze sfaturile, părerile, să profite de experienţa lor. *Bättre fraga än vilse fara*[3], spune un proverb de-al nostru şi toţi tinerii ar trebui să-şi facă din el o regulă de aur în loc să-şi afirme voinţa împotriva voinţei noastre, să refuze să ne asculte pentru singura plăcere de a proceda după capul lor. Fiecare generaţie are datoria să transmită celei care vine după ea bagajul ei de cunoştinţe, iar aceasta din urmă are obligaţia să primească acest dar, să aibă grijă de el şi să-l îmbogăţească la rându-i cu cunoştinţele pe care le va primi în timpul maturităţii. Trebuie să trecem altora ştafeta, nimeni n-are dreptul s-o lase să cadă.

— Cât eşti de categoric!

Knut Yvarsen îşi trecu nervos mâna prin barbă.

— Regiunea asta are nevoie de un medic care să fie mai dibaci şi care să aibă mai multe cunoştinţe decât mine, de un om care să fi studiat la Universitate noile metode şi noile tratamente datorate progreselor ştiinţei. Ţi-am spus adesea, dragă Ingrid, că ne aflăm în pragul unei epoci de descoperiri uluitoare. Ca să nu mai vorbim de nenumăratele revelaţii în aceşti din urmă ani, în biologie, patologie, neurologie, etiologic, hematologie, semiologie... Dar şi tehnica avansează cu paşi de uriaş! Instrumentele şi aparatele pe care ni le pune la dispoziţie sunt din ce în ce mai perfecţionate şi mai precise, ne permit intervenţii tot mai îndrăzneţe. Da, câmpul terapeuticii medicale şi chirurgicale se lărgeşte în mod

[3] Mai bine să întrebi pe ce drum s-apuci decât s-o iei pe o cale greşită (suedeză).

considerabil, capătă o amploare nebănuită de strămoşii noştri.

— Pentru tine medicina e un adevărat sacerdoţiu, observă Ingrid pe un ton admirativ.

Doctorul avu un gest de protest.

— Nu sunt o excepţie, toţi medicii cinstiţi gândesc ca mine, toţi medicii cinstiţi şi capabili. Revenind la fondul problemei pe care doresc s-o ridic sau, mai degrabă, s-o ating în treacăt, aş vrea să spun că în împrejurările actuale nu voi admite ca fiul meu să îmbrăţişeze o altă meserie decât cea a artei de a vindeca.

— Pur şi simplu pentru că ţinutul nu se va putea lipsi de un medic Yvarsen?

Soţul Ingridei făcu mai întâi câţiva paşi în lung şi-n lat, apoi se opri în faţa patului ei şi rosti fără emfază:

— Nu! Ci pentru că noi, Yvarsenii, avem de îndeplinit o sarcină în ţara asta! Tonul era totuşi ferm, hotărât: Avem misiunea de a salva şi vindeca, de a-i uşura pe cei care suferă, de a-i ajuta pe cei pe care-i ameninţă moartea! Începând cu Per Yvarsen, meseria asta e o tradiţie de familie şi ţin ca ea să fie păstrată. Pentru noi, vezi tu, exercitarea medicinei nu-i o posibilitate care ni se oferă, ci o datorie!

— Câtă ardoare!

— Fiul meu va fi mai instruit decât mine, va beneficia de tot activul de cercetări medicale contemporane. Dar eu i-aş putea transmite ceea ce nu se învaţă în nicio Universitate, în nicio carte: ştiinţa care rezultă dintr-o lungă practică, dintr-o experienţă preţioasă, despre ravagiile bolii şi despre mijloacele de a o combate. Când Jan al nostru îşi va termina studiile la facultate, când îşi va îndeplini stagiul de intern şi va obţine toate diplomele, se va reîntoarce la Tjorpa ca să lucreze alături de mine. Mă va însoţi când mă voi duce pe la pacienţi şi va lua astfel un prim contact, extrem de util şi de bogat în învăţăminte, cu realitatea zilnică a activităţii noastre. Îl voi prezenta ţăranilor de aici, tăietorilor de lemne,

notabilităţilor. Şi toţi vor căpăta încredere în el, nu din pricina studiilor sale aprofundate, a tinereţii sau perfectei sale sănătăţi fizice şi psihice...

— Atunci din ce cauză?

— Din cauza numelui său. Căci, pentru ei, numele de Yvarsen a devenit sinonim cu doctor.

— Şi Tjorpa pentru ei este un fel de mic port al salvării, ştiu.

Cu ochi strălucitori, Knut Yvarsen adăugă:

— O tradiţie atât de frumoasă nu trebuie să fie perpetuată cu orice preţ? Ce sacrificiu ar fi prea mare ca s-o aperi?

III

INGRID SE RIDICĂ PUŢIN ÎN perne şi-şi privi soţul drept în ochi.

— Nu pot admite ca nişte fiinţe umane să devină sclavele unei tradiţii, remarcă ea. Apoi adăugă mai tare; *Pa inga villkcor*[4]!

— Dar cine vorbeşte de sclavie, *kära du*?

— Când descrii viitorul micuţului nostru mă sperii.

— Ce spui, *älskade* Ingrid?

— Totul e pus la punct, hotărât dinainte... mi se pare că băiatul nostru nu va avea nicio libertate. Viaţa lui îmi apare, în condiţiile astea, ca un drum ca un traseu inexorabil şi inflexibil, ca un culoar de puşcărie.

— Să nu exagerăm!

— N-ar trebui oare să lăsăm copilul să crească tot atât de liber ca şi o plantă?

— Ştii şi tu că grădinarii orientează creşterea plantelor cu ajutorul unor araci, că taie crengile parazitare şi vătămătoare cu foarfecele de grădină...

— Eşti prea categoric, protestă tânăra femeie, şi prea abstract. E cusurul sexului tău! Voi, bărbaţii, pierdeţi prea

[4] În niciun caz (suedeză).

lesne contactul cu realitatea, ca să vă cufundaţi în principiile şi-n abstracţiunile voastre!

Doctorul se aplecă asupra ei, o luă încetişor de umeri şi depuse un tandru sărut pe albeaţa frunţii sale.

— Calmează-te, murmură el, ai nevoie de multă linişte. Îţi făgăduiesc să-ţi las toată latitudinea să-ţi creşti băiatul.

— Băiatul *nostru*!

Knut Yvarsen mângâie afectuos părul bălai al soţiei sale, lăsându-şi degetele să rătăcească prin acel râu de aur.

— Din dragostea noastră s-a născut o fiinţa nouă, zise el fără emoţie.

— Nu-i minunat?

— Ţine şi de tine şi de mine, e manifestarea vie a dragostei noastre.

— Jan nu se va asemui cu ceilalţi oameni care l-au precedat pe acest pământ...

— Ca orice copil.

— Orice naştere este deci un fel de minune...

— Absolut, *kära du*.

— Toată viaţa mi se pare ţesută din minuni, Knut...

Fură întrerupţi de sosirea zgomotoasă a moaşei şi a servitoarei. Ane Mette ţinea în braţe un coşuleţ oval, căptuşit cu mătase albastră, unde se odihnea noul născut, spălat cu grijă şi înfăşat. Înfăţişând pruncul mamei sale, cele două femei nu mai încetau cu exclamaţiile de admiraţie.

— Uitaţi-vă cât e de frumos, *fru* Yvarsen!

— Leit maică-sa!

— Guriţa are ceva sever în ea, nu vi se pare? Se vede bine că e băiat!

— Dar, dar are fruntea lui taică-său!

— Şi glasul, auziţi, parcă e ceva mai grav decât al noilor născuţi...

Dar copilul era mai tăcut decât servitoarea şi moaşa. Nu ţipa decât din când în când, ochii i se aşezau rând pe rând pe fiecare chip, cu o privire în care se amestecau

surpriza, neliniştea şi poate şi o anumită curiozitate. Mama îl luă în braţe şi începu să-l legene încetişor. Îl privea fără să rostească un cuvânt, cu un soi de încântare exaltată, de recunoştinţă mută.

Knut Yvarsen contempla acea scenă mişcătoare. Chiar dacă era răscolit până-n străfundul sufletului, nu renunţase la privirea lui scrutătoare de practician. Căci mai înainte de orice era medic şi avusese motivele lui ca să întârzie aducerea pruncului în patul mamei. După acea distocie care ar fi trebuit să aibă un sfârşit fatal, se impunea cel mai absolut calm, o destindere regeneratoare, asta cu atât mai mult cu cât un acces de febră puerperală continua să fie posibil. Cunoscând extrema emotivitate a lui Ingrid, se temea ca aducându-i imediat copilul să nu-i declanşeze mamei o periculoasă creştere a temperaturii. Complicaţiile puteau fi grave... Dar, în acel moment, faza critică fusese depăşită şi, graţie discuţiei pe care o avusese cu ea, soţia lui era de acum familiarizată cu această situaţie în mod atât de radical nouă. După lungile luni de nerăbdătoare aşteptare, după durerile atât de ascuţite care-o zdrobiseră în timpul naşterii, cunoştea, în sfârşit, bucuriile atât de pure şi de nobile ale maternităţii.

Pe fereastra deschisă intrau crâmpeie din grădina primăvăratică, mirosul de răşină din parc. O rază izolată de soare cădea pe comoda pântecoasă, juca pe aurul unui ceainic elegant cizelat, accentuându-i strălucirea. Primăvară, reînnoire, renaştere... Odaia aceea, ale cărei mobile, pereţi şi uşă revelau o lungă obişnuinţă cu prezenţa umană, văzuse până atunci născându-se multe generaţii de Yvarseni. Dar fiecare apariţie a unei noi fiinţe este un eveniment unic cu care începe întreaga istorie a lumii.

Curbei descendente a unei generaţii îi va corespunde în mod infailibil elanul ascendent al unei noi vieţi, al unei existenţe neîntinate. Datorită acestei legături perpetue se păstrează speranţa pe pământ, urcuşul spre nişte

perspective infinite. Nicio casă nu rămâne pentru totdeauna goală. Chiar şi acolo unde obloanele rămân închise şi unde tăcutul păianjen îşi ţese pânza sub grinzile înnegrite, chiar şi acolo unde vatra s-a răcit şi unde însuşi cenuşa seamănă cu o pulbere seculară, va suna ceasul miraculos în care fiul rătăcitor sau vreun urmaş îndepărtat va împinge vechea poartă cu broasca ruginită şi va reaprinde lampa familială. Apoi se va însura şi în curând strigătul noului născut va readuce speranţa şi în acea casă.

Tjorpa nu rămăsese niciodată pustie. Ritmul imemorial al naşterilor se perpetuase cu riguroasa exactitate a unei legi a naturii. Aici lampa rămăsese întotdeauna aprinsă. Speculaţiile şi meditaţiile unor poeţi, gânditori şi teologi despre moarte umplu mii de volume, sunt dezbătute în multe şcoli şi în majoritatea universităţilor. Dar unde sunt gândurile inspirate de fenomenul tot atât de măreţ care reprezintă naşterea unei fiinţe umane?

Da, căci ce este naşterea? Cum să descrii, să înţelegi, să interpretezi un eveniment care ţine, în ultimă analiză, de inefabil?

Naşterea este prima tresărire a unui suflet, apariţia bruscă şi miraculoasă a unei noi conştiinţe, iruperea unei fiinţe care gândeşte, în lumea sensibilă, sau, dacă vreţi, ţâşnirea unei scântei divine, a unei frânturi de spiritualitate, în materie. Naşterea e, de asemenea, surâsul unei mame, sfârşitul perioadei de aşteptare şi adesea şi al suferinţelor. E lumina viitorului năvălind în valuri mari în locuinţa astfel binecuvântată. E nespusa bucurie a perenităţii umane şi familiale, strigătul de speranţă care face să palpite orice inimă de femeie. Naşterea e dulceaţa celei dintâi priviri a unui copil, farmecul inefabil al unui braţ micuţ întins pentru prima oară spre mamă, intensa emoţie a primului sărut matern. E bucuria pură, exprimată prin surâsul luminos al noului născut. E încântarea părinţilor copleşiţi de fericire. Naşterea este flacăra nădejdii în noaptea disperării. Acolo

unde, în timpul războaielor şi al altor perioade de nenorocire, fiinţele umane sunt persecutate, maltratate, rănite şi ucise, acolo unde domneşte suferinţa şi mizeria, unde cerul este negru şi plumbuit, strigătul noului născut va face să înflorească surâsuri pe buzele albe, va aduce nădejdea în inimile cele mai îngheţate. Naşterea este ciocârlia dimineţii înălţându-se dintr-o singură bătaie de aripi spre imensitatea cerului, floarea deschizându-şi caliciul spre luminile trandafirii ale aurorei. E muzica viitorului, a vieţii fără de moarte...

IV

TRECURĂ LUNILE, ANII, FĂRĂ ca Ingrid Yvarsen să-şi mai regăsească puterile pe care le pierduse la naşterea fiului ei. Pentru ca băiatul să fie totuşi crescut în cele mai bune condiţii posibile, doctorul îl rugase pe prietenul său Olaf Lindval să vină să locuiască la Tjorpa împreună cu soţia şi cu fetiţa care li se născuse la puţină vreme după micul Jan. Olaf era un vechi prieten din copilărie. Colegi de clasă la gimnaziul din Göteborg, începuseră împreună studiile superioare la Universitatea din Uppsala, dar, în vreme ce Knut se înscrisese la Facultatea de medicină, Olaf alesese Dreptul. Împărţiseră totuşi aceeaşi cameră, se pasionaseră pentru aceeaşi autori şi făcuseră aceleaşi năzbâtii de studenţi. Mai târziu, nu se pierduseră niciodată din vedere, căci Lindval se stabilise ca avocat la Göteborg şi avusese prilejul să apere interesele familiei Yvarsen în multe litigii civile, mai ales în momentul vânzării ultimelor pământuri ce aparţinuseră domeniului Tjorpa, şi mai apoi în litigiile survenite cu ocazia exploatării pădurilor.

Ca şi Knut, Olaf se însurase foarte târziu şi luase de soţie o fată mult mai tânără decât el, Brita Ekberg. Fetiţa pe care i-o dărui soţia lui, primi numele de Sigrid. Când trecea prin Göteborg Knut Yvarsen îi făcea întotdeauna o

vizită vechiului său coleg de clasă şi, în cadrul calm şi confortabil al cabinetului de avocat sau în apartamentul în care Brita făcea să domnească o curăţenie exemplară, cei doi bărbaţi evocau fericitele amintiri ale vieţii lor studenţeşti, dar îşi încredinţau şi preocupările de moment, vorbeau despre politică, despre literatură. Olaf şi Brita erau adesea invitaţi la Tjorpa unde Ingrid se străduia cu plăcere să le asigure o şedere cât mai plăcută. Se organizau excursii în comun, plimbări cu barca şi, când timpul era ploios, partide de cărţi. Gestiunea unor moşteniri îl obligase pe avocat să studieze de aproape numeroase arhive risipite prin regiune, acte, pergamente. O întâmplare îl făcu să descopere că era o rudă îndepărtată a familiei Yvarsen. Knut fu încântat să afle această noutate şi, în timpul serilor lungi Olaf şi el se lăsau în voia jocului pasionant de a-şi descoperi strămoşi comuni. Prietenia ce unea cele două familii deveni şi mai strânsă. Între timp, avocatul căpătase o reputaţie solidă de pledant dibaci şi renumele lui crescând, începu să fie tot mai des chemat în capitală ca să apere interesele celor mai importanţi clienţi ai săi. Deplasările la Stockholm deveniră din ce în ce mai dese, fapt care începu să-i pricinuiască griji, căci nu-i plăcea să-şi lase nevasta singură, şi nici fetiţa. Aşa că atunci când Knut Yvarsen îşi întrebă prietenul dacă n-ar vrea să vină să stea cu familia definitiv la Tjorpa, acesta acceptă cu plăcere. Brita Lindval se declara încântata de o locuinţă care-i îngăduia fiicei sale să crească la ţară, departe de tumultul şi de aerul poluat al oraşului.

Foarte înalt, dar cu umeri înguşti, Olaf Lindval era un bărbat foarte slab, cu membre lungi şi subţiri. Gesturile sale – şi făcea destule – erau bruşte şi sacadate, trădând o perpetuă agitaţie interioară. Mâinile mai ales, erau aproape totdeauna însufleţite de vreo mişcare bruscă, vrând să exprime plastic vreo idee sau vreo exclamaţie. Se pasiona pentru o mulţime de lucruri, neavând decât o foarte îndepărtată legătură cu profesia lui: feminismul,

organizarea unor cooperative, sindicalismul, folclorul, lupta împotriva alcoolismului. Oricine avea o cauză cu totul nouă de apărat, oricine aspira la o reformă profundă a societăţii pentru înlăturarea nedreptăţilor găsea în Olaf Lindval un interlocutor atent, înţelegător şi uşor de convins, adesea chiar un comanditar. Opusă soţului ei, Brita Lindval avea picioarele bine înfipte în pământ şi un spirit eminamente practic şi realist. Cum ar fi putut să fie altfel? Fiica unui patron de traulere, avusese şapte fraţi şi patru surori şi fusese crescută în cea mai strictă supunere a credinţei luterane. Casa familiei Ekberg – o locuinţă veche, toată numai paliere, balustrade, scări interminabile de lemn, întreţinute cu grijă, şi pereţi îmbrăcaţi în lemn până la tavan – era situată într-unul din cele mai vechi cartiere ale portului Göteborg. Tatăl era obligat să lucreze din greu şi cerea acest lucru şi celorlalţi membri ai familiei. Fiecare băiat, fiecare fată îşi avea ocupaţia sa bine determinată, sarcina zilnică de îndeplinit. Mama ştia să conducă prompt toată această lume. Vai de cei leneşi! Nicio greşeală, nicio lipsă nu scăpau agerimii acestei mame. Vinovaţii erau pedepsiţi în mod exemplar. Brita era cea mai frumoasă din cele cinci fete. Înaltă şi solid clădită, deborda de vitalitate şi de sănătate. Silueta ei era totuşi zveltă şi plăcută. Când se ducea la piaţă, pescăriţele bătrâne îi lăudau farmecul sănătos şi spontan, firea ei binevoitoare. Băieţii o salutau veseli, urmărind-o îndelung cu privirea. Obrajii îi erau întotdeauna coloraţi în roz, în timp ce ochii îi erau de un albastru de faianţă, dând la iveală o francheţe şi o sinceritate fără margini. Pentru Brita, măritişul fusese la început o eliberare de sub severa tutelă a părinţilor ei. Căci, în adâncul inimii sale, îşi mărturisea că ar fi preferat de bărbat pe unul din băieţii aceia zdraveni, cu chipul ars de soare, care înfruntau cu cutezanţă primejdiile mării şi care se întorceau apoi acasă cu gustul sării pe buze şi cu reflexele zărilor îndepărtate în ochi. Un om de legi era tocmai contrariul idealurilor sale. Un avocat, unul care

taie firul în patru! Şi apoi era atât de uscat, atât de slab, gesticula întotdeauna şi rostea prea multe cuvinte! Dar trebuie să-i recunoască o tenacitate care rezista la orice voinţă de oţel. Săptămâni şi săptămâni îi făcuse o curte asiduă, dar discretă, până în momentul în care tatăl Britei se hotărî să intervină. Luă informaţii despre Olaf, află că era un avocat strălucit, că familia Lindval se număra printre familiile cele mai onorabile din ţinut şi hotărî imediat să se facă nunta cu toată opunerea Britei.

— Căci părinţilor le revine sarcina de a clădi viitorul copiilor lor! îi aruncase el tinerei fete.

— E cu mult mai în vârstă decât mine şi e atât de deosebit de noi! cutezase să protesteze Brita.

— Fleacuri!

— Pentru ca o căsnicie să fie fericită, soţii nu trebuie să fie de aceeaşi vârstă şi din acelaşi mediu?

— *Wem har lärt dig det?*[5] tună tatăl scos din fire. În orice caz, e o prostie! Dacă bărbatul tău n-ar avea mai multă experienţă decât tine, aţi face o căsătorie demnă de milă. Şi mediul, mediul n-are nimic de-a face cu asta! În faţa Domnului, toţi oamenii sunt egali! Neamul Ekberg preţuieşte tot atât cât şi neamul Lindval! Atitudinea ta e o insultă la adresa tatălui tău!

— A devenit de o impertinenţă scandaloasă în ultima vreme! interveni mama, jignită. Pentru că toată lumea îi repetă fără încetare că e cea mai frumoasă fată din cartier! Ah, dacă oamenii ar şti să-şi ţină gura, în loc să aţâţe cochetăria unei tinere descreierate!

— Phii! tună şeful familiei, lipsa asta de modestie e nedemnă de o Ekberg! E vremea să te măriţi, fata mea! Într-o lună vei fi soţia lui Olaf Lindval. S-a înţeles?

— Da, tată!

Orice opoziţie ar fi fost zadarnică, linia soartei sale fusese trasată definitiv şi irevocabil. Dar, când descoperi firea cu desăvârşire bună şi generoasă a lui Olaf, groaza lui faţă de nedreptate şi înclinarea instinctivă de a veni în

[5] Cine ţi-a spus asta? (suedeză).

ajutorul celor nenorociţi şi oprimaţi, simţi născându-se în ea o dragoste tandră, totală, pentru omul pe care Domnul i-l scosese în cale. Fu literalmente topită de bucurie în ziua în care primele greţuri îi revelară faptul că în curând va cunoaşte satisfacţiile maternităţii. Aşteptarea fu fericită, senină. Contrar firavei Ingrid, Brita avu o naştere uşoară şi nu suferi aproape deloc. Fetiţa care veni pe lume era încă de pe atunci încântătoare.

— Dă, Doamne, să nu fie prea frumoasă mai târziu, declară sentenţios bunicul Ekberg, pentru femei e rău şi periculos...

O numiră Sigrid...

V

— DE CE EŞTI TRIST, KNUT?

Nu cunoşti acel vechi proverb din ţara noastră: *„Mötas och skiljas är världens gang, skiljas och mötas är hoppets sang?”*[6]

— Ingrid!

— Dealtfel eu nu cred în cea de-a doua parte, a acestui proverb, nu... Speranţa e un cuvânt frumos, dar, ceea ce înseamnă ea de fapt, îmi scapă!

— Te gândeşti încă la moarte, ceea ce-ţi falsifică viziunea asupra lucrurilor şi fiinţelor.

— Dimpotrivă, viziunea mea e cât se poate de clară.

— Dacă sunt atât de deprimat, e pentru că mi-ar plăcea să te văd cum erai odinioară.

— Odinioară...

— Plină de viaţă şi vioaie, mereu veselă, dând întregii case un fel de strălucire luminoasă, comunicând tuturor o bucurie molipsitoare...

— Bucurie... Unii o află înainte de a muri, simţindu-şi sfârşitul. E ceea ce se scrie în cărţi, ceea ce se spune... Eu

[6] *Traducere literară*: „Să te-ntâlneşti şi să te desparţi, asta-i viaţa, să te desparţi şi să te întâlneşti, ăsta-i cântecul speranţei (n.a.).

nu pot.

— Nu mai vorbi de moarte, te rog!

— Ce-mi rămâne în afară de ea?

— Te voi vindeca!

— Nu poţi face nimic împotriva morţii, nimic!

— N-am învins-o adesea?

— E prea târziu!

— Niciodată!

— A venit în tăcere, a împins uşa casei noastre şi urcat până în odaia mea. De atunci, stă aici şi mă contemplă fără răgaz.

— Nu mai continua...

— Ah, m-am gândit adesea la ea, în timpul acestor luni îndelungate de zacere, în timpul iernii vieţii mele. Cum va fi? Ce chip va avea? Şi când am văzut-o, Knut, mi-am zărit propriul chip. Ochii mei larg deschişi, cu o strălucire rece, goi de orice expresie, două bile de oţel albastru pe un manechin de ceară. O viziune de spaimă. Knut...

— Febra, *älskade* Ingrid...

— N-a vrut să mai plece din odaia mea.

— Nu! Ea e departe de aici...

— O simt prezentă alături de mine, mută, răbdătoare, tenace. Da, e ca şi cum i-aş aparţine.

— Taci! Eşti abia în primăvara vieţii!

— Atunci de ce-ai chemat preotul după-amiază?

— Pentru... Ţinea să...

— Nu trebuie să mă minţi, *kära du*... Am ajuns la ultimul act şi ştim asta amândoi.

— Te înşeli, te asigur!

— Apropie-te de mine... Dă-mi mâna... Priveşte-mă drept în ochi... Aşa! Acum nu mai eşti medic, şi minciunile caritabile nu mai sunt necesare. Tu eşti soţul meu, eu sunt soţia ta şi voi muri. Un bărbat şi o femeie în singurătatea nopţii ultime, cea din urmă noapte a lor... Drumurile noastre se despart aici. Al tău desfăşoară înainte-ţi lunga lui panglică albă şi însorită, care duce departe, într-o ţară a viitorului; coteşte, dispare în

verdeaţă; aleargă, aleargă... al meu nu mai e drum, ci o potecă îngustă, stâncoasă, care se va opri în curând la marginea genunii, a unei pante fără sfârşit...

— *Kära du*!

— Ascultă-mă, ascultă-mă bine... Când un bărbat şi o femeie ajung la această răscruce, până şi aerul minciunii, chiar dacă e cucernic, devine irespirabil, intolerabil! Adevărul e singura noastră lumină, ultima noastră şansă... Fără el, ne-am despărţi ca doi străini, ajunşi la capătul unei călătorii. Fără mască! Fără false aparenţe! Două suflete goale sub imensitatea cerului înstelat! Acum nici unul dintre noi nu mai poate minţi!

— Adevărul...

— Vreau să-l ştiu! Hai, spune-mi-l... e, într-adevăr sfârşitul?

Knut Yvarsen îşi cufundă privirea în ochii rugători ai lui Ingrid.

— Ca să-ţi spun adevărul... începu el, apoi vocea i se frânse şi-şi întoarse capul.

— Nu mai adăuga nimic, am înţeles, zise încet tânăra femeie.

Doctorul aproape că strigă:

— *Kära du*! Nu pot admite asta, nu vreau!

— Trebuie să ne despărţim, Knut.

— Nu! Nu!

Ingrid încercă să se ridice în coate. Faţa ei lipsită de sânge era galbenă, ca de ceară, şi ochii imenşi îi devorau toată faţa. Un surâs fugar îi rătăci pe buze.

— Ah, să culegi o floare în zori de zi, când aurora aruncă peste natura în sărbătoare vălul diamantelor de rouă! Când aerul e proaspăt, pur, curat! O adevărată beţie... Şi copacii care se trezesc încetişor sub primele raze ale soarelui! Şi păsările, Knut, păsările...

— Paradisul...

— E prea departe de Tjorpa! Cel mai frumos paradis, a *zis* cineva, e paradisul pierdut! Lumea mea de aici!

— Viata ta va fi veşnică!

— Nimic nu mă va consola că am părăsit acest pământ!

— Aş vrea să-ţi redau speranţa, Ingrid!

Bolnava clătină din cap.

— Am iubit şi iubesc încă existenţa terestră. Formele, culorile, miresmele, sunetele... Lumea e atât de diversă, de bogată, de frumoasă! Să auzi clopotele bisericii din Troelle într-o duminică dimineaţă, primăvara... Să te plimbi de-a lungul tufişurilor de păducei în ziua de Paşti... Să aluneci cu barca pe apele argintate ale lacurilor Vänern sau Vassbotten... Să pătrunzi în marea tăcere a unei păduri bătrâne... Să simţi mireasma muşchiului umed de pe jos... Să contempli apele tumultoase şi salturile impetuoaselor cascade de la Trollhättan, tunând şi urlând sub mantia lor de spumă... Crede-mă, Knut, şi n-asculta de falşii profeţi: viaţa aici, pe pământ, e cea mai minunată, cea mai pasionată. Viaţa de aici...

— Dumnezeu poate orice...

— Acest pământ...

— Vei regăsi în altă parte podoabe mai frumoase ale naturii, mai măreţe, mai splendide...

— Şi copilul meu?

— Jan...

— Nu voi mai putea să-l strâng la piept, să-l legăn, să-l văd adormind în braţele mele... Nu voi mai putea să-i aud sporovăială veselă, să fiu mişcată de surâsul lui drăgălaş...

Răscolit până la lacrimi, Knut Yvarsen asculta această lungă jelanie a nevestei sale, acest amar rechizitoriu împotrivă unei prea crude fatalităţi. Ingrid, soţia lui dragă, tandra şi luminoasa lui Ingrid murea şi el nu putea face nimic pentru ea. Nu-şi mai revenise din distocia care ar fi trebuit s-o coste viaţa la naşterea micului Jan, a acelui copil ce venise prea robust pe lume. Trecuseră lunile, anii şi Ingrid devenise din ce în ce mai slabă, mai suferindă şi mai fragilă. Niciun medicament, nicio cură nu putuseră stăvili progresul devastator al acelei lente, dar inexorabile pieiri. Cu moartea în suflet, stăpânul din Tjorpa îşi

mărturisi neputinţa. El care salvase atâtea vieţi omeneşti nu era în stare să-şi vindece nevasta! Învins, desperat, trebuia să asiste la sfârşitul acestei fiinţe rare şi delicate, care-i era cea mai dragă din lume!

— Mi-e sete! gemu tânăra femeie.

Soţul ei îi turnă un pahar cu apă minerală.

— Mâine, zise el întinzându-i-l bolnavei, trebuie să primesc acel nou medicament pe care mi l-au expediat doctorii de la Berlin. Se pare că face minuni...

— Să nu mai încercăm să ne amăgim, Knut...

— Nici pomeneală! Eu...

— Cum e vremea afară, dragă?

— E cam frig, am impresia că va ploua sau va ninge. Ingrid îşi trase cuvertura pe ea ca pentru a se feri de acele intemperii.

— O înmormântare pe ploaie... observă gânditoare. Rafalele de apă care se abat asupra cortegiului...

— Ingrid! Destul! Opreşte-te!

— Pastorul merge înainte bălăbănindu-şi crucea. Ceilalţi se apleacă sub vânt şi ploaie. Tu, tu eşti foarte înalt, foarte palid, foarte departe...

— Nu mă mai chinui astfel!

— Brita a plâns mult. Frumosul ei chip sănătos şi rotund mai poartă încă urmele lacrimilor. Moartea e ceva care-o depăşeşte. Nu pricepe! Nu poate să priceapă, fiindcă ea e opusul morţii.

— Te rog, dragă Ingrid, n-o mai lua razna!

— Dacă va fi acasă, Olaf va vorbi cu pasiune despre mine. El va fi cel care-mi face necrologul... Mi se pare că-l şi aud... Copiilor să le spuneţi că am plecat undeva departe, într-o lungă, foarte lungă călătorie. Dar nu ştiu dacă micul meu Jan va crede asta, nu ştiu...

— Încă trăieşti, dragă, şi atâta vreme cât...

Cu vocea ei atât de slăbită, Ingrid îşi întrerupse soţul:

— Voi fi aruncată în fundul unei gropi, într-o ladă de stejar sau de brad...

— Gândeşte-te la altceva, Ingrid...

— Mă simt golită pe dinăuntru, în mine nu mai există decât noapte rece şi întunecoasă... Ia *Biblia*, murmură ea, deschide-o şi citeşte-mi ceva...

Knut Yvarsen luă cartea veche, legată în pânză neagră, cerată şi căută un pasaj potrivit; remarcă cu stupoare că degetele îi tremurau întocmai ca cele ale unui bătrân. Apoi începu să citească cu voce tare şi pe un ton plin de căldură...

Când isprăvi, stăpânul din Tjorpa puse jos cartea şi se îndreptă în vârful picioarelor spre uşă. Dar se întoarse brusc, izbit parcă de ceva ciudat, neliniştitor. Repezindu-se spre pat, apucă mâna soţiei sale şi-şi lipi urechea de pieptul ei. Se dădu înapoi cu un strigăt de fiară rănită, cu un vaiet inuman, cumplit. Lividă, Brita Lindval se ivi în prag: pricepu că Ingrid Yvarsen murise.

Jan rămase multă vreme neconsolat şi refuză să admită că nu-şi va mai vedea mama. De multe ori Ane Mette avea să-l descopere tropăind şi zgâriind cu unghiile în lemnul unei uşi, de acum încolo, închisă veşnic pentru el.

PARTEA A DOUA

I

CA ÎN FIECARE DIMINEAŢĂ, sub ochiul atent al Britei Lindval, Jan şi Sigrid îşi luau cafeaua cu lapte în vasta bucătărie de la Tjorpa, unde străluceau legiuni de crătiţi de aramă, superbe ansambluri de farfurii de cositor din Olanda, şi o impresionantă varietate de ustensile ce garniseau pereţii. Ane Mette se ocupa de cei doi adolescenţi, le servea tartine din pâine de secară cu unt proaspăt, cu miere şi dulceaţă. Uitându-se la Jan, servitoarea spuse:

— Ce mare e pentru vârsta lui... Nu vi se pare că pe zi ce trece tot creşte? Năstruşnicul ăsta n-are decât paisprezece ani şi pare de optsprezece!

— Hai, Ane! interveni mama lui Sigrid. *Tala är silver, tiga är guld!*[7] Nimic mai rău decât să măguleşti, să lauzi un băieţandru! I se urcă la cap, se înfoaie în pene şi face pe fanfaronul!

— Ei, doamnă Lindval, sunteţi prea severă!

— Nu sunt atât pe cât ar trebui!

— Eu zic că Jan al nostru e de-acum un bărbăţel. O să fie ca şi taică-său, o să vedeţi, înalt şi solid, un adevărat stejar de Suedia.

— Fără complimente, Ane!

Dar servitoarea nu dezarmă prea repede.

— Da, ia uitaţi-vă şi la Sigrid, zise ea înălţându-şi administrativ capul, cât e de drăguţă cu fusta aia verde, cu bluza cu mâneci bufante şi cu şorţul ei brodat! Mai să

[7] Vorba e de argint; tăcerea e de aur (suedeză).

spui că-i zâna verii!

Brita îi împinse pe adolescenţi pe uşă.

— La drum, copii, şi nu vă mai gândiţi la ce v-a spus Ane! Vedeţi ce vreme frumoasă e azi! Dar nu vă pierdeţi vremea pe câmp, nu-l lăsaţi pe pastorul Lindstrom să vă aştepte!

Jan şi Sigrid plecară râzând.

Pentru Jan, soţia lui Olaf Lindval devenise mătuşa Brita şi, în ochii lui, Sigrid îi era verişoară. Trecuseră mulţi ani de când cei doi copii plecau de la Tjorpa cu noaptea în cap, ca să se ducă la presbiteriul din Troelle, unde pastorul îi învăţa carte.

Cu ghiozdanul sub braţ, mergeau cu pas vesel pe sub castanii în care păsările cântau pierdute. Ziua aceea de primăvară era o minune de limpezime şi de miresme. Jan întinse braţele spre albastrul cerului.

— Uite! Triunghiul ăla argintiu sunt lebede sălbatice care zboară spre nord! Fug de căldura verii!

Sigrid îşi ridică ochii:

— Nu, făcu ea pe un ton hotărât, sunt raţe!

— Nici pomeneală!

— Ba da!

— Ai fost întotdeauna slabă la ştiinţe naturale!

— Nu-i adevărat! Mai bine mărturiseşte că nu vrei să-ţi recunoşti greşeala, să admiţi că te-ai înşelat!

— Îţi repet că sunt lebede!

Schiţând un gest de nerăbdare, Sigrid strigă:

— Mă oboseşti!

— Clocoteşti de ură! strigă Jan pe un ton ironic.

— De ce eşti atât de rău cu mine?

— Ca să te corijez.

— Nu eşti tu însărcinat cu educaţia mea!

— Aş vrea să te fac să renunţi la spiritul tău de contradicţie. Din moment ce eu pretind că e vorba de lebede, tu nu poţi face altfel decât să afirmi contrariul, să susţii că-s raţe, zise Jan pe un ton doctoral. Se opri şi se rezemă de un castan. Descopăr în tine un fel de putere

demonică, continuă el sub privirea furioasă şi strălucitoare a lui Sigrid.

— Demonică? Ce vrei să spui, profesore?

— Că orgoliul tău e monstruos.

— Hm!

— Diabolic!

— Alt cuvânt savant!

— Consultă dicţionarul şi vei găsi semnificaţia acestui termen, explicaţia cusurului tău.

— Ei da, sunt mândră şi ce?

— Nu, orgolioasă!

— Nu, nu!

— Vrei să fii prima întotdeauna şi să-ţi impui părerea! E o... o manie!

— Nu pricepi nimic din sufletul... femeii!

— În biblioteca tatii am găsit un tratat de psihologie care...

Aruncându-şi în faţă codiţele, printr-o mişcare a capului care-i era familiară, Sigrid strigă furioasă:

— Mă plictiseşti, mă plictiseşti, mă plictiseşti...

Jan îşi zise că ziua se vestea mult prea frumoasă ca să-i fie stricată de o ceartă şi hotărî să nu mai insiste.

— Priveşte, strigă el, arătând cu mâna câteva lumânărele înalte care se ridicau din câmpul învecinat.

Uitând repede cearta, se năpustiră amândoi. Urmau să fie ale celui care le va atinge primul. Când se întoarseră, Jan se aşeză pe marginea drumului.

— Astăzi vom ajunge mai devreme, vreau să profit de acest lucru ca să mă mai uit o dată la temele mele!

— Trebuie să fii smintit! Eu prefer să mă duc să salut vacile alea de colo!

Dar Jan şi începu să caute în ghiozdan.

— Ce înseamnă asta? murmură el înmărmurit, deschizându-şi caietul de greacă.

Nişte pete mari de cerneală se etalau pe textul temei pe care trebuia s-o înmâneze pastorului. Sigrid făcu pe mirata, dar Jan băgă de seamă că degetele îi alergau

nervoase de-a lungul şorţului brodat.

— Te pomeneşti că tot eu sunt vinovată, strigă ea mânioasă, văzând privirea inchizitorială a vărului ei.

Tânărul se ridică, ameninţător!

— Da, sunt sigur de asta!

— Tu... Văd că vrei să-mi pui în spinare propriile tale stângăcii!

— Tu eşti vinovată! Ieri seară, după ce-ai plecat din odaia cea mare, ai intrat ca o hoaţă în camera mea! Eu îmi pregătisem caietele şi-mi făcusem ghiozdanul. Tu ai intrat în odaie şi ai făcut isprava asta!

— Baţi câmpii!

— Tu eşti vinovată, o văd în ochii tăi răi!

— Crezi că pe mine mă interesează temele tale? Eşti copil!

Sigrid plecă râzând batjocoritor, jignitor.

— Nu mai râde! strigă Jan.

Atunci verişoara lui îl privi cu dispreţ şi-i aruncă sec!

— Da, eu ţi-am mânjit caietul de greacă, află!

Jan se stăpâni cu greu; cu pumnii strânşi şi cu trăsăturile crispate, replică dur:

— Să distrugi! Întotdeauna ţi-a plăcut să distrugi ceea ce face bucuria şi mândria altuia! Dumnezeu ştie de unde-ţi vine vandalismul ăsta barbar! Adu-ţi aminte că acum câţiva ani mi-ai distrus grădiniţa pe care-o cultivasem cu atâta dragoste!

— Nu ţi-am cerut iertare în noaptea aceea în care...

— Taci!

— Ar trebui să-ţi fie ruşine să-mi reproşezi povestea aia veche!

— Erai geloasă pe florile din stratul meu, erai geloasă pe florile lui Inge! A trebuit să distrugi ceea ce socoteai că era o insultă adusă vanităţii, orgoliului tău nemăsurat.

— Ce ton umflat!

— Ai turbat când ai văzut că mângâi buclele castanii ale lui Inge...

— Pisălogule!

— Adevărul te doare!

Sigrid se bosumflă.

— Te credeam generos. Ce greşeală! Am fost o proastă să cred asta!

— Profiţi de generozitatea altuia ca să-i dai lovituri neloiale pe la spate.

— În orice caz, nu-mi plac amintirile urâte, care scot la iveală vechile certuri.

— Atunci să vorbim de cea de azi... De ce-ai făcut asta?

— Pentru că, sub pretextul că sunt fată, pastorul Lindstrôm n-a vrut să mă înveţe şi pe mine latina şi greaca!

— Fals! Pastorul ar fi vrut, dar mătuşa Brita s-a opus, socotea că ar fi fost de prisos pentru tine!

— Tot aia e! Când tu declini *rosa-rosae* sau conjugi verbele tale greceşti, doamna Lindstrôm mă ia la bucătărie ca să mă înveţe cum se prepară un *färskrokt lax med spenat och ägg*[8], un *gratinerad piggvars filé*[9], un *stekt sjötunga med citron*[10] sau şi mai grozav, nişte *köttbutlar med grädddsas*[11].

— Ce-i cu enumerarea asta de mâncăruri?

— Ah, atitudinea asta faţă de mine mă face să văd roşu! Nu suport să fiu tratată ca o fiinţă inferioară!

— Cine vorbeşte de inferioritate? Mătuşa Brita se crede inferioară unchiului Olaf? Doamna Lindstrôm se socoate mai prejos decât pastorul?

— Dar femeile au fost întotdeauna nişte sclave fără să-şi dea seama! Sunt crescute pentru asta şi îndopate cu idei stupide şi cu prejudecăţi ridicole, crescute cu scopul de a se înjosi în faţa bărbaţilor. Fetele la cratiţă! Dar eu, eu mă revolt, nu accept această soartă umilitoare. De ce să n-am parte de aceeaşi instruire ca şi tine? De ce?

— Eşti invidioasă.

---

[8] Somon afumat cu spanac şi ouă (suedeză).
[9] File de calcan gratinat (suedeză).
[10] Sol meunier (suedeză).
[11] Umplutură de carne cu sos de smântână (suedeză).

— Vreau egalitate pentru fete.

— Ăsta-i un motiv să-mi distrugi munca? Să-mi faci tema de necitit şi să fiu pedepsit de pastor?

— Nu te mai plânge, zi mersi că nu ţi-am rupt caietul şi nu ţi l-am călcat în picioare!

— Ai merita ca mătuşa Brita să te bată cu biciul şi încă destul de zdravăn! Dealtfel, dacă am să-i spun ce-ai făcut, asta o să ţi se întâmple!

Palidă de mânie, Sigrid bătu din picior.

— În niciun caz! În niciun caz! strigă ea cu vehemenţă, încrâncenată şi hotărâtă.

— Te asigur că o să-ţi tăbăcească pielea!

— Sunt prea mare, n-am să îndur să fiu bătută! Aproape că se sufoca. Eu... eu... cred că... l-aş ucide pe cel care-ar ridica mâna asupra mea! M-aş apăra ca o tigroaică!

Dar indignarea lui Jan nu trecu. El care-şi făcuse cu atâta grijă lecţia, el care caligrafiase literă cu literă caracterele greceşti, se trezise acum cu o lucrare pătată şi de necitit! Neputând să se mai stăpânească multă vreme, se aruncă asupra verişoarei sale strigând:

— Ei bine, am să te pedepsesc eu!

Se rostogoliră pe iarba taluzului, se luptară furioşi, suflând din greu şi gâfâind. Sigrid era băieţoasă: îi plăceau asprimea adolescenţilor, manierele lor neaşteptate. Jocurile cele mai sălbatice n-o speriau, nici loviturile neaşteptate, nici alergăturile epuizante. I se întâmplase adesea să trudească alături de servitori, să ia parte la muncile cele mai grele şi mai ingrate, să taie copaci şi să îngrijească vitele. Era îndrăzneaţă, întreprinzătoare, temerară. De câte ori nu sărise din pat ca să rătăcească pe câmpurile cufundate în noapte, să cunoască dulcele fior al neliniştii în marile păduri tăcute pentru ca până la urmă să adoarmă alături de grumazul vreunei vaci? Ţinea să împartă jocurile băieţilor, să-şi asume aceleaşi riscuri, să înfrunte aceleaşi pericole şi să participe la aceleaşi competiţii.

— Oare e într-adevăr fata mea? zicea adesea Brita Lindval, clătinând din cap cu un aer gânditor şi încurcat.

— Ce întrebare! sărea atunci Ane Mette, care avea obiceiul să ia apărarea copiilor.

— E atât de puţin feminină!

— Pentru că e încă foarte tânără, doamnă Lindval. Dar aşteaptă să mai treacă câţiva ani: toţi băieţii din comitat or să-i facă curte!

— Nu mă gândesc la asta, Ane!

— Blondă, cu ochii ei prelungi şi verzi, va fi minunată, veţi vedea!

— Dar e încă atât de sălbatică, de băieţoasă!

— Aţi fi preferat o plângăcioasă legată de casă, doamnă Lindval? O languroasă zăpăcită?

— Aş fi dorit să fie mai blândă, mai feminină, să aibă un caracter mai suplu, mai puţin rebel...

— V-o repet că Sigrid va fi într-o zi cea mai frumoasă, cea mai încântătoare fată din regiune!

Dar mătuşa Brita continua să fie preocupată.

— În fata asta a mea există ceva sălbatic şi neîmblânzit, observase ea, o trăsătură care mă neliniştеşte, ba chiar mă tulbură. O forţă stranie care o împinge mereu să se risipească, să se azvârle înainte, să trăiască într-un soi de tensiune continuă. Un fel de orgoliu monstruos, o adevărată turbare de a trăi! Mă sperie, Ane.

Servitoarea îşi ridică braţele spre cer.

— Fumuri de bogătaşi! o trântea ea fără respect, dar cu afecţiune.

— Probabil, probabil, încheie soţia lui Olaf Lindval.

Deşi ridica din umeri, privirea îi trăda totuşi o nelinişte surdă, sau mai curând o perplexitate iritantă.

Totuşi Jan era mult mai puternic şi mai vânjos decât verişoara lui. Şi de data asta, izbuti s-o imobilizeze pe Sigrid, s-o întindă pe spate, cu braţele în lături. Dar el, care-şi făgăduise s-o pălmuiască pentru a-şi potoli setea de răzbunare, a-şi linişti indignarea, brusc nu se mai simţi în stare nici de cel mai mic gest agresiv, răzbunător,

împotriva camaradei sale din totdeauna. Ce se întâmpla cu el? De unde-i venea acea stranie slăbiciune, acel sentiment aproape de culpabilitate de a o fi trântit în iarbă pe Sigrid? Îi fu ruşine de atitudinea lui şi regretă vorbele umilitoare.

— Hai repede, zise el cu voce schimbată, ridicându-se, ne aşteaptă pastorul.

II

PASTORUL NU-ŞI PIERDU VREMEA mea să-l întrebe pe Jan ce era cu pata de cerneală; abia dacă-i aruncă o privire distrată. Cu redingota lui cu guler înalt, chenăruit cu alb, cu faţa lui rasă sub lungile plete drepte, avusese întotdeauna, în ciuda buzelor sale surâzătoare de om de viaţă, un aer demn şi impozant. Dar în ziua aceea li se păru copiilor şi mai solemn ca de obicei.

— Am o veste importantă să-ţi comunic Jan, declară el, îndreptându-şi asupra băiatului o privire ceremonioasă. După vacanţa din vara asta, vei intra la liceul din Göteborg.

Jan rămase foarte calm, fiindcă îi era silă să-şi exteriorizeze sentimentele. Totuşi strălucirea mai vie din ochii lui îi trăda aţâţarea, bucuria în care îl cufundase această veste atât de neaşteptată.

— Tata... e de acord? întrebă el îngrijorat.

— Sigur! Am reflectat amândoi la această treabă, am hotărât împreună să-ţi continui studiile. Soluţia asta ni s-a părut cea mai bună, cea mai indicată.

Pastorul îşi îndepărtă mâinile în semn de neputinţă.

— În ceea ce mă priveşte, băiatul meu, nu mai sunt în măsură să te mai învăţ nimic, te-am învăţat tot ce ştiam eu însumi, mă refer bineînţeles la materiile şcolare.

— Ştiu tot atâtea cât şi un elev din cursul superior şi asta v-o datorez numai dumneavoastră.

Preotul îşi înălţă capul.

— Ştiu, Jan, ştiu... Dar asta s-a datorat şi faptului că eşti un copil foarte înzestrat, excepţional de înzestrat, că ai luat-o înaintea celorlalţi băieţi de vârsta ta. Acum îţi trebuie nişte profesori buni de latină, de greacă, de matematici. La liceul din Göteborg, vei găsi nişte profesori excelenţi.

Pastorul era vizibil emoţionat, necăjit la gândul că-şi pierde cel mai strălucit elev. Se exprima cu oarecare amărăciune şi-i invidia făţiş pe acei „excelenţi profesori”, din Göteborg, care vor avea de acum încolo privilegiul de a lărgi orizontul intelectual al tânărului Yvarsen.

— Şi eu, cu mine ce-aţi hotărât? interveni Sigrid care până atunci tăcuse.

— Şi tu vei merge la Göteborg, fata mea.

Chipul lui Sigrid se lumină.

— Mă şi vedeam singură la Tjorpa! exclamă ea. Şi ce şcoală aţi ales pentru mine?

— Un colegiu modern, unde vei putea să-ţi perfecţionezi cunoştinţele de germană, franceză şi engleză.

Sigrid se posomorî.

— Sunt revoltată! strigă ea cu vehemenţă.

— Hai, hai...

— Nimeni nu mi-a cerut părerea. Nu ştiu absolut nimic din ceea ce se pune la cale în spatele meu! E nedrept şi... grosolan!

Pastorul îşi încruntă sprâncenele.

— Ceea ce-ai spus nu-i prea politicos, observă el cu neplăcere.

Jan sări în ajutorul verişoarei sale.

— Sigrid socoate că fetele au aceleaşi drepturi la învăţătură ca şi băieţii, declară el. Ar fi vrut să înveţe greaca şi latina ca şi mine. Şi adăugă gânditor: Poate că are dreptate!

— Când am început să mă ocup de voi, zise pastorul, am avut intenţia să vă predau exact aceleaşi lecţii la

amândoi... Ridică din umeri. Mama lui Sigrid n-a fost însă de părerea mea. A trebuit să mă înclin.

— Mama a fost întotdeauna...

Pastorul aţâţă un deget autoritar şi ameninţător.

— Taci! Copiii nu sunt judecătorii părinţilor lor. Depăşeşti limitele bunei-cuviinţe.

— Am dreptul să fiu indignată?

— Îl ai mai ales pe cel de a asculta!

Sigrid se fâţâi pe scaunul ei.

— Mereu acelaşi cântec plicticos! Mereu aceleaşi reproşuri şi aceleaşi dojeni!

— Vrei să taci?

— Fetele nu sunt sclave!

— Eu, un simplu pastor de ţară, nu pot să schimb ordinea lumii, copila mea, nici să modific statutul femeii.

— Ar trebui cel puţin să încercaţi!

De data asta pastorul se supără.

— Haide, destul! strigă el. Am obosit să-ţi tot aud răspunsurile insolente! Te voi ruga să te comporţi mai politicos! Apoi, mai calm, reluă: Cât despre domnul Olaf Lindval, e aproape mai tot timpul la Stockholm. Şi chiar când e la Tjorpa e foarte prins. N-are vreme să se ocupe de astfel de treburi.

— Tata e pentru emanciparea femeii! lansă Sigrid. Sunt convinsă că ar fi aprobat să învăţ latina şi n-ar fi fost de aceeaşi părere cu mama.

Pastorul avu un gest fatalist.

— În orice caz acum e prea târziu. Să ştii dealtfel că tatăl tău a hotărât ce colegiu să frecventezi la Göteborg. Vei primi acolo o excelentă educaţie pentru o fată tânără.

— Da! Adică, în afară de limbi străine, voi învăţa să pictez în acuarele, să brodez şi să fac plăcinte!

— Şi ce e rău în asta?

— Nimic. Fetele în dormitor şi la bucătărie!

— Ajunge, Sigrid, ajunge!

— Mă voi afla în compania unor sclifosite ridicole şi a unor fete groaznic de înţepate. E cât se poate de vesel!

— Vrei să fii, în sfârşit, rezonabilă?

— Nişte fete care n-au văzut niciodată o vacă de-aproape! Care n-au cutezat niciodată să se avânte singure într-o pădure şi care nu ştiu nici măcar să înoate!

— Nu asta e ceea ce li se cere...

— Ah, da, noi suntem sortite să fim nişte soţii supuse, plăcute şi utile! Atunci la ce bun latina şi greaca?

Pastorul bătu energic cu palma în masă.

— Sigrid! Foloseşti un limbaj care nu-i de vârsta ta!

— Tinerii au dreptul...

— Înainte de a avea pretenţii, ar trebui să înveţi să te porţi, să ai o atitudine corespunzătoare rangului şi reputaţiei familiei tale! Apoi, arătând că era sătul şi că dorea să vorbească despre altceva, se întoarse în mod făţiş spre Jan şi spuse pe un alt ton: Să revenim la tine, băiete... Te-ai gândit la viitorul tău, după ultima noastră discuţie? Ce profesie îţi vei alege până la urmă?

— Încă nu ştiu, domnule pastor!

— Cred că ştii care-i dorinţa cea mai scumpă a tatălui tău...

— I-ar plăcea să continui tradiţia Yvarsenilor...

III

PRIN FEREASTRĂ, JAN ZĂREA BISERICA ALBĂ cu acoperişul ei negru şi ascuţit. Pastorul îi spusese că clopotniţa de lemn, cu oblonaşul ei de stejar, largă jos şi subţiindu-se pe măsură ce se înălţa, era foarte veche. Data dintr-o vreme îndepărtată, în care regele Suediei, oprindu-se într-un sat, fusese servit de fiica unui notabil cu o băutură specifică ţinutului: o cupă în care gustului de fructe, coapte sub soarele nordului i se adăugase amărăciunea tare a hameiului.

Jan nu mai asculta vocea monotonă a pastorului. Ştia că un capitol din viaţa lui urma să se încheie. Privirea îi rătăcea prin odaia mare şi luminoasă, oprindu-se pe

fiecare mobilă, pe fiecare obiect, ca pentru a le imprima contururile pe placa sensibilă a memoriei. Clanţele şi broaştele străluceau ca de aur pe lemnul întunecat al cuferelor şi al dulapurilor cu vase. Fiecare placă a sobei monumentale de faianţă înfăţişa o scenă de vânătoare. O mulţime de broderii de casă acopereau mobilele: una dintre ele întruchipa un elefant, care, cu un aer jovial şi blând, părea să-şi ridice trompa lungă într-un gest binevoitor de salut, de primire călduroasă. De câte ori Sigrid şi Jan nu plăsmuiseră nişte poveşti minunate al căror erou triumfător era acest pachiderm simpatic? El îi invita să intre în ţara visului, să pătrundă în lumea feerică a imaginaţiei. Da, le făcea semn să se lase în voia celor mai exaltate reverii, să răsfoiască ameţitoarea carte cu chipuri a poeziei copilăreşti. În dosul lui se profilau perspective fermecate, se iveau pagode de aur, tigri regali, păsări profetice, pitici ticăloşi, şerpi uriaşi şi corăbii-fantomă...

Fără să vrea, Jan privi din nou broderia care înfăţişa un elefant. Câte amintiri nu erau legate de această imagine naivă! Toate acele plecări matinale spre presbiteriul din Troelle, care ţinuseră şase ani. Când Sigrid şi el, pe lungul drum mărginit de castani, evocau fără răutate nevinovatele mici manii ale pastorului sau ale doamnei Lindstrôm, femeie voinică, puţin cam ceremonioasă, îmbrăcată invariabil într-o rochie severă de lână sau într-o ciudată cazacă de dimie. Cu riscul de a încasa pedeapsa administrată de mama lui Sigrid, care avea mâna grea, de câte ori nu gustaseră din deliciile chiulitului de la şcoală! De multe ori, în loc să-şi continue drumul spre Troelle, făceau cale întoarsă şi luau cu asalt coastele verzi din împrejurimi. Adesea li se întâmpla să parcurgă pantele împădurite ale colinelor Halleberg şi Hunneberg, să străbată panglica argintată a canalului Stallbacka şi să ajungă astfel, cu răsuflarea tăiată, dar încântaţi, până la tumultoasele căderi de apă de la Trollhättan - „Tichia vrăjitorului”.

„Mama sa...” O păstra în amintire ca pe o fiinţă foarte fragilă şi pe care trebuia s-o trateze cu mii de precauţii. Palidă şi epuizată, exprimându-se prin oftaturi, îl primea adesea în patul ei, înconjurată de o mulţime de flori şi de o mulţime de măsuţe încărcate cu medicamente. Îl mângâia îndelung, în tăcere, cu o dulceaţă de nespus. Acea dulceaţă Jan n-o mai descoperise niciodată la altcineva, la nicio persoană din jurul lui. Dulceaţa acea pierise odată cu ea. „Mama a fost ca o străină pe acest pământ! gândi el. A trecut printre noi ca o stea luminoasă pe cerul noptatic... Lumea asta era prea aspră, prea brutală pentru ea. Mama...” Nu se putea gândi la ea fără o strângere de inimă, o durere amară, un puternic regret. În singurătatea odăii sale, în timpul interminabilelor nopţi de iarnă, îşi udase adesea perna cu lacrimi, doborât de o durere crâncenă...

...Mătuşa Brita... Da, încercase să fie ca o mamă pentru el! Dar degeaba! Căci cea care-i dăduse viaţă era de neînlocuit. Şi, apoi, mătuşa Brita era bună şi generoasă, dar caracterul ei avea anumite limite care nu-i îngăduiau, în relaţiile cu Jan să găsească nota perfectă, cea care topeşte gheaţa dintre două fiinţe. Ce să-i reproşeze? Că era lipsită de idealism, că era prea exclusiv realistă, că avea un spirit prea pragmatic? Ce luptă dusese cu ea când tatăl său hotărâse să i se predea lui lecţii de pian, pentru ca mătuşa Brita să-i îngăduie profesorului de muzică, ce venea de doua ori pe săptămână la Tjorpa, să-i dea şi lui Sigrid lecţii de vioară!

...Unchiul Olaf... Mereu agitat, pasionat pentru câte o cauză dreaptă! Jan îl iubea sincer, îi admira această perpetuă indignare, care-l împingea în mod constant să ia apărarea celor nenorociţi! Apoi, în ciuda mâniilor şi entuziasmului său adesea juvenil faţă de unele idei, tatăl lui Sigrid era atât de inteligent! În anumite momente, luciditatea sa penetrantă şi ascuţită te făcea să te gândeşti la strălucirea metalică, incisivă a bisturiului unui chirurg. Atunci Jan îşi dădea seama că la Palatul de

Justiţie Olaf Lindval trebuia să fie cel mai redutabil dintre adversari. Dar cu copiii ştia să fie firesc, spontan, chiar candid, încât Sigrid şi Jan îl considerau mai curând un camarad, un prieten încântător, decât un tată sau un unchi. Din păcate, avocatul nu se putea decât rareori destinde, odihni la Tjorpa, lângă ai săi. Nu mai pleda decât în mod excepţional la Göteborg. Capitala îl acaparase aproape cu totul.

...Tatăl său... Copilăria lui Jan fusese marcata de veneraţia faţă de doi oameni: Gustav Vasa, tânărul şi înflăcăratul patriot, şi... tatăl său. Da, acest om înalt şi puternic ca un stejar, acest om care bătea, aproape fără oprire, toate drumurile comitatului, chiar când erau înzăpezite sau acoperite de polei, ca să se ducă la căpătâiul bolnavilor săi, acest om, care făcuse din practica medicală un adevărat sacerdoţiu, devenise idolul său. *Min fader*... Când rostea cuvântul *fader*, reflexe pline de ardoare treceau, prin privirea lui limpede de adolescent. Ştiinţa şi înţelepciunea tatălui său i se păreau imense. Avea impresia că doctorul trăia într-o sferă elevată şi inaccesibilă majorităţii muritorilor. Nu-l văzuse îngrijind într-o zi un muncitor dintr-o exploatare forestieră, rănit de un fierăstrău mecanic, dar şi calul unui ţăran care nu putuse ajunge cu el la un veterinar? De fiecare dată uşurase, vindecase.

În seara acelei zile memorabile, Jan îşi zărise tatăl în odaia cea mare care slujea de bibliotecă. Aşezat la masa mare de lemn de cireş, luminată de o lampă al cărei abajur verde, în formă de clopot, răspândea o lumină plăcută şi liniştitoare, cerceta nişte lucrări groase şi savante. Când doctorul şi-a văzut prin uşa de sticlă, fiul, i-a făcut semn să vină lângă el şi, pentru prima oară, nu i-a vorbit ca unui copil.

— Ai paisprezece ani, băiatul meu, ceea ce înseamnă că în curând vei fi mare, un bărbat! De-acum încolo anii vor trece foarte repede, vei vedea!

— Mi se pare totuşi că mai am încă atâtea lucruri de

învăţat, tată...

— Vei tot învăţa până la sfârşitul vieţii, Jan! Un bărbat inteligent e, în mod necesar, veşnic student. Eu însumi profit de rarele mele momente de răgaz ca să mă instruiesc şi mai mult.

— Spune-mi, tată... E periculos să îngrijeşti un cal?

— Nu, deloc. E de-ajuns să ştii să-i vorbeşti, ca să capete încredere în tine. Mărturisesc dealtfel că sunt departe de a avea îndemânarea unui veterinar. Străbunicul tău era renumit pentru ciudata lui uşurinţă de a comunica până şi cu cele mai diverse animale.

— Da, ştiu, era celebru!

— Cu el a început tradiţia... terapeutică a Yvarsenilor, tradiţie pe care-mi place să cred că o vei continua tu!

— Ai dorit întotdeauna ca eu să devin medic, ştiu asta.

— Visam încă înainte de a te naşte să am un fiu care să urmeze această profesie. E atâta de făcut în satele noastre! Nu vreau ca aceşti ţărani, care contează pe noi de mai multe generaţii, şi pentru care numele nostru a devenit sinonim cu îngrijirea, cu uşurarea, să fie de decepţionaţi. E nevoie ca un alt Yvarsen să-mi ia locul înainte ca eu să dispar, trebuie! Şi cum tu eşti unicul meu fiu tu eşti în mod firesc desemnat să preiei moştenirea, schimbul!

— Asta înseamnă că sunt aproape silit să aleg această meserie.

— În ţara noastră medicina nu e o meserie, ci un cult şi cei care o exercită sunt nişte mari preoţi!

— Am folosit cuvântul „aleg”, dar în fond e vorba de constrângere.

Knut Yvarsen surâse.

— Ce caracter! Ce dorinţă înverşunată de independenţă! Asta nu-mi displace, băiete! Şi adaugă cu un oftat: Nu e vorba de nicio constrângere. Eşti liber, băiatul meu, cât se poate de liber să-ţi alegi calea, să-ţi făureşti viitorul. Află totuşi că doresc cu însufleţire, cu ardoare, să te îndrepţi spre cariera medicală, *av allt mitt*

hjäda.[12] O undă de nostalgie i se ivise în ochi. Îmi amintesc că biata ta mamă şi-a exprimat aceeaşi temere încă de când ai venit pe lume. Da, ea nu voia să te simţi obligat să-mi preiei meseria, pricepi?

— Cum, aţi vorbit despre viitorul meu chiar în ziua naşterii mele?

— Da. Pari mirat.

— Sigur.

— Ah! Viaţa omului, Jan, are numeroase ramificaţii, care susţin că minunea asta ar fi rezultatul unei evoluţii. Da, viaţa e complexă, bogată, surprinzătoare! Din acest motiv, noi, medicii, avem dreptul să afirmăm că profesia noastră este una dintre cele mai nobile şi mai frumoase. Căci, în sfârşit, datoria noastră nu e de a veghea asupra vieţii, de a o apăra împotriva agresiunilor bolii? Organismul uman, Jan, trupul nostru, felul cum funcţionează, e aproape o minune. Când eram student, fiecare lecţie de anatomie mă uimea peste măsură. Adesea mi se întâmpla să rămân literalmente stupefiat în faţa mecanismului anumitor organe, în faţa funcţiilor care fac posibilă existenţa noastră fizică. Socot deci că fac nişte glume proaste cei care susţin că minunea asta ar fi rezultatul unei evoluţii depinzând numai de hazard.

— Ai dreptate, tată, căci hazardul nu-i decât un cuvânt, el nu explică nimic.

— Iată un raţionament care-mi place, şi-mi place tocmai pentru că vine de la tine. Asta mă face să bănui că dispui de un întreg capital de înţelepciune.

— E o iluzie! Sunt încă foarte neştiutor, tată.

— Răspunsul ăsta îmi dovedeşte contrariul. De altfel socot că nu-ţi dezvălui un secret aducându-ţi la cunoştinţă că pastorul Lindstrôm este foarte mulţumit de tine, că te socoate un elev foarte bun. Mi-ar plăcea să ştiu care sunt materiile tale preferate.

— Greaca, matematica şi... muzica de orgă.

— Ceea ce dă dovadă de o vie curiozitate intelectuală,

[12] Din toată inima (suedeză).

unită cu dorinţa de manifestare artistică.

— Diagnosticul mi se pare valabil, tată!

— Şi care este materia care nu-ţi place deloc, căci întotdeauna există una?

— Chimia! Însuşi pastorul se interesează foarte puţin de ea.

— Normal pentru un om al bisericii. Dar pentru un viitor medic este un obiect de studiu foarte important.

— Mi se pare că nu există nimic mai plictisitor.

Doctorul îl bătu amical pe umeri pe fiul său.

— Nu te scuza, băiete! Nu vreau să fac pe omul care-ţi strică cheful, haide! La urma urmei fiecare are dreptul să aibă un călcâi al lui Ahile.

IV

JAN ŞI SWEN LUNDELL, COLEGUL SĂU de clasă, stăteau lungiţi alături, în iarba primăvăratică, într-un parc de distracţii situat la marginea oraşului Göteborg. Întinşi pe spate, îşi pironiseră ochii pe imensa cupolă a cerului nordic, de un albastru foarte limpede, bătând uşor în argintiu, care acoperea întreaga regiune până la taluzurile braţului Kattegat[13], unde pluteau flotile de pescadoare. Nu departe de acolo, însoţit de sonorităţile piţigăiate şi învechite ale unei flaşnete, un scrânciob ducea în hora lui nişte copii veseli. Un leu roşu arătându-şi nişte dinţi galbeni, lungi şi de temut, o cămilă trufaşă de culoarea nisipului din deşert, o girafă costelivă, cu un aer năuc, un măgar cu nişte interminabile urechi de piele, şi un căluţ alb, lansat întruna, în galop, se roteau, se roteau mereu. Un ciorchine de gură-cască se strânsese în faţa unei barăci de tir, unde un om flegmatic, cu o siluetă colţuroasă şi deşelată, adunase un ciudat morman

[13] Braţ de mare între Suedia şi Danemarca, comunicând prin Skagerrak cu marea Nordului şi prin Sound, Marele Belt şi Micul Belt cu marea Baltică (n. tr.).

de flori artificiale, în chip de recompensă pentru dibăcia cu care manevrase o zgomotoasă puşcă învechită. Un simulacru de masacru constituia polul în jurul căruia se grupau adolescenţii, dornici de libertate şi oamenii hâtri de peste cincizeci de ani. Prăvălia volantă a unui negustor de dulciuri îi atrăgea pe plimbăreţii gurmanzi, pe amatorii de şocolată şi de zaharicale. Un bătrân voinic, chel străbătea peluzele, cântând la vioară cu o frenezie îndrăcită. De câte ori auzea zgomotul metalic al unei monezi căzând în talerul de lemn, flutura arcuşul cu un aer de triumf, pentru ca mai apoi să-l lase să recadă foarte brutal peste coarde şi să producă o serie de sunete discordante şi sinistre.

În josul parcului se întindea Göteborgul, cu canalele, cheiurile, şantierele navale, şcolile, bisericile şi aleile sale largi; Göteborgul, al doilea oraş al Suediei şi portul cel mai important al ţării, aglomerare supranumită „mica Londră” din pricina activităţii sale intense. Pentru Jan, Göteborgul fusese întotdeauna un oraş în sine – cetatea – şi numele lui, sinonim cu viaţa urbană, confortabilă, într-un cadru înstărit. Încă din timpul copilărie, când îi auzea pe tatăl său sau pe mătuşa Brita spunând: „Mâine mergem la oraş”, ştia că destinaţia va fi Göteborg şi nu Stockholm, care era prea departe şi care n-avea atâta importanţă.

— Ce părere ai despre fete, Jan?

— Nici una!

— Fii sincer.

— Unde vrei să ajungi, Sven?

— Toate sunt nebune după tine.

— Baţi câmpii!

— Dimpotrivă, văd ce se petrece în jurul nostru mai bine decât tine, care eşti obsedat de literatura greacă şi de matematică.

— Lasă-mă în pace!

— Îţi repet că aproape toate prietenele noastre sunt îndrăgostite de tine. Numai tu nu bagi de seamă!

— Gata, ajunge!

— Te sorb din priviri, ca şi cum ceilalţi băieţi nici n-ar exista.

— Aiurezi!

— *Inte alls*![14] Fie că te afli pe terenul de rugbi, fie că te antrenezi la înot, e acelaşi lucru: fetele vin şi te admiră.

— Cât eşti de plicticos!

— De ce te înfurii astfel? Fetele...

Jan aruncă furios firul de iarbă pe care-l mestecase până atunci.

— Fetele nu mă interesează! îl întrerupse el pe un ton agresiv. Aş vrea să mă laşi în pace cu poveştile astea!

Avea acum cincisprezece ani şi asemănarea lui cu Knut Yvarsen se accentuase, deşi partea de jos a feţei, purtând marca eredităţii materne, era mai delicată şi mai armonioasă. Dar fruntea foarte înaltă şi foarte dreaptă o moştenise sigur de la tatăl lui. La fel ca şi acel fel hotărât de a se exprima, capul mândru, dat pe spate, ochii pe jumătate închişi, având în totul o certitudine plină de hotărâre, o siguranţă bărbătească. Era mai înalt decât toţi colegii lui de aceeaşi vârstă, şi spatele se şi asemăna cu cel al unui bărbat; dar îşi păstrase graţia juvenilă şi supleţea fină de efeb, trupul nervos şi elastic de adolescent grec, format datorită traiului în soare, exerciţiilor de gimnastică, înotului. Contrastând în mod fericit cu expresia lui virilă, pupilele foarte albastre, foarte transparente – ca cele ale mamei sale – trădau o predispoziţie spre visare, spre cultul idealului, poate spre acea melancolie specifică nordicilor – şi denumită *längtan*.

— Nu te interesează fetele? exclamă Sven Lundell. Cum poţi să afirmi un astfel de lucru, tu care eşti aproape tot timpul însoţit de verişoara ta? De îndată ce ieşi de la liceu, ea şi apare alături de tine!

— Ce-mi tot cânţi acolo? se indignă Jan. Doar Sigrid nu e fată! Baţi câmpii!

[14] Câtuşi de puţin (suedeză).

Sven izbucni în râs:

— Într-adevăr, făcu el ironic.

— Ea e... verişoara mea!

— Explicaţie convingătoare...

— Necioplitule!

— Violenţa ta dovedeşte că ţi-am atins un punct sensibil.

— Fustangiule!

— Asta e spre cinstea mea!

— Nu pricepi nimic, nimic!

— Sigrid nu-i decât un boboc nedeschis, se înţelege.

— Ce bădăran eşti Sven, ce bădăran!

— E încă prea slabă şi uscată. Dar în ziua în care va înflori, în ziua aceea...

— Taci!

— ...nu vei găsi, între Göteborg şi Stockholm, fată mai superbă, mai seducătoare, mai capabilă să sucească minţile.

— Don Juan de şanţ!

— Va fi o frumuseţe agresivă şi provocatoare, şi va şti că e frumoasă, pricepi?

Vocea lui Jan deveni aproape rugătoare.

— Nu suport să aud vorbindu-se despre ea pe acest ton, Sven, nu suport!

— Nu-i nici păpuşă de ceară, nici sfântă!

— Eşti grosolan...

— Sunt totuşi lucid şi-mi dau seama că ţineţi enorm unul la altul.

— Cine ţi-a spus asta?

— Se vede, Jan.

— Neg.

— *Dico ut res est*.[15]

— Latină? zâmbi ironic Jan. În clasă nu eşti totuşi prea grozav...

— N-ai decât să râzi de mine! În orice caz faptul îţi sare în ochi.

[15] Spun ceea ce este (latineşte).

— Ai întotdeauna o imaginaţie dezlănţuită.

— Eu sunt cel care inventează aerul vostru complice?

— Eh, ai citit prea multe romane franţuzeşti.

— Privirile voastre tainice, subînţelesurile sunt literatură?

— Acum rivalizezi cu Tor...

— Nu mergeţi tot timpul alături, mână în mână? Nu faceţi împreună lungi plimbări prin pădure?

— Ni se întâmplă destul de des să ne certăm şi să ne batem. De câte ori nu m-a zgâriat Sigrid pe faţă!

— În prezenţa unui al treilea sunteţi întotdeauna uniţi.

— Trebuie să ai un spirit josnic ca să vezi un rău în asta.

Sven făcu pe miratul:

— Rău? zise el. Nu-i câtuşi de puţin vorba de asta. Eu nu sunt puritan.

— Te cred, fiindcă de la o vreme nu te gândeşti decât la fete.

— Şi?

— Nu eşti decât un elev, ca şi mine, elev de liceu, nu student la facultate.

— Nu văd legătura. Eşti prea serios Jan! Să te gândeşti la fete e ceva specific vârstei noastre.

— Devii fanfaron, Sven!

— Bunicul meu, Gunnar Lundell, s-a logodit la şaisprezece ani şi s-a însurat la optsprezece! Şi a avut tot atâţia copii cât şi idolul tău, Johann Sebastian Bach.

Pe buzele lui Jan se ivi un zâmbet batjocoritor.

— Ai de gând să scrii cronica amoroasă a familiei tale, să zugrăveşti tabloul cuceririlor galante ale strămoşilor tăi?

Sven se ridică în coate, cu o mişcare nonşalantă.

— Încerci să mă înţepi, vrei să mă faci să vorbesc de altceva, ca să nu ne mai ocupăm de Sigrid!

— Las-o pe verişoara mea în afara poveştilor tale despre fete! strigă Jan pe un ton poruncitor.

— Uiţi că va veni aici dintr-un moment într-altul...

— Un motiv în plus să-ţi ţii gura!

— Cât eşti de sfielnic...

— Sfiala sentimentelor e de condamnat? Am fost întotdeauna şocat de acei oameni care-şi etalează maţele la soare!

— Pastorul Lindstrôm şi-a pus pecetea asupră-ţi pentru tot restul zilelor tale!

— Ce insinuezi prin asta?

— Se vede bine că ai luat primele lecţii cu un pastor, un luteran.

Jan se ridică dintr-o săritură.

— Cu toate astea, strigă Jan cu patimă, ţi-o luasem cu mult înainte când am intrat la liceu.

— Nu-i vorba de cunoştinţele tale, ci de atitudinea ta în faţa vieţii.

— Şi ce ai să-i reproşezi acestei atitudini?

— Că e prea rezervată, prea serioasă!

— Mă plictiseşti!

— Adevărul e că...

— Du-te dracului!

— *Tack ska'du ha*![16]

— Sunt anumite subiecte despre care nu-mi place să vorbesc, ştii bine.

— Nu mai suntem copii, Jan!

— Nu pot!

Conciliant, Sven observă:

— Sunt prietenul tău...

Jenat, fiul lui Knut Yvarsen schiţă un gest evaziv.

— Ţi-am spus foarte cinstit ce gândesc despre relaţiile dintre voi, insistă Sven, ce impresie produceţi voi doi. Iată ce se deduce din comportarea voastră. Zău că nu văd de ce mi-ai purta pică.

— Să nu începem să ne înduioşăm faţă de noi înşine.

— Hai să fumăm pipa păcii!

— Iar ţi-ai cumpărat ţigări?

Sven scoase un pachet din buzunar.

[16] Mulţumesc mult! (suedeză).

— Uite, făcu el umflându-se în pene, ţigări *Muratti*. Produs de import! Ţigări de lux!

— Tata nu mă lasă să fumez, mărturisi Jan.

— Şi tu asculţi?

— Nu.

— Bravo!

— Sigrid şi cu mine dispărem adesea în fundul parcului ca să fumăm ţigări englezeşti.

— Să fumaţi ţigări englezeşti? se amuză Sven. Dar văd că te-ai familiarizat cu argoul fumătorilor. Bravo!

Apoi brusc, exuberant, îşi aruncă în aer cascheta strigând cât îl ţinea gura:

— Trăiască prietenia dintre Jan şi Sven! Trăiască liceul! Trăiască de asemenea campionul la natație şi viitorul nostru om mare, Jan Yvarsen!

După care începu să cânte:

„Sverige, Sverige, Sverige, fosterland,
Var längtans bygd, vari hem pa jorden!”[17]

Jan îşi aprinsese ţigara şi se uita printre pleoape. Acum, fără să mai dea atenţie bufoneriilor prietenului său, urmărea cu privirea volutele de fum care piereau repede în limpezimea zilei. Era tulburat, perplex. Într-adevăr, cuvintele spuse pe şleau de Sven îl făcuseră să se simtă foarte încurcat. Ştia că-şi pierduse pentru totdeauna candoarea inocenţei. Niciodată de-acum încolo nu v-a mai putea privi lumea cu acei ochi puri şi limpezi ai copilăriei. Sigrid nu mai era tovarăşa lui de jocuri, ci o tânără fată. Ca altele? Nu, nici pomeneală! „Ţineţi enorm unul la altul!” Vorbele acestea ale lui Sven îi mai răsunau încă în minte şi-i trezeau nişte rezonanţe ciudate.

[17] Suedia, Suedia, Suedia, pământ pe care ne-am născut.
Ţinut al nostalgiei, căminul nostru drag...
(suedeză; E începutul unui cântec patriotic suedez foarte cunoscut.)

V

— SALUT, SVEN!

Blonda Sigrid se ivise în faţa celor doi băieţi, care continuaseră să vorbească despre viitorul lor.

— *Tjänare, tjänare*![18] îi replică Sven Lundell, vesel, dar totodată foarte ceremonios.

Între Jan şi verişoara lui nu avu loc decât acel schimb de priviri atât de caracteristic, pe care Sven îl calificase drept aer complice. S-ar fi putut servi de o formulă convenţională de salut, ei care erau atât de apropiaţi, care trăiau într-o familiaritate atât de totală, de absolută?

Cu o expresie de maliţie în ochii ei prelungi şi verzi, Sigrid îi întrebă:

— Credeţi în strigoi?

— Iar vrei să ne faci o farsă, zise Sven.

— Răspundeţi!

— Poate că există o fărâmă de adevăr în poveştile cu strigoi, spuse Jan, o fărâmă de adevăr pe care vom izbuti într-o zi s-o explicăm în mod ştiinţific.

— Fără sprijinul ştiinţei nu se poate, declară şi Sven.

— Vă asigur că tocmai am întâlnit unul! Sigrid întinse braţul în direcţia circului. Acolo! Acum se află în spatele barăcii de tir. E marele, unicul, ilustrul Paganini!

— Bătrânul chel! râse în hohote Sven.

Toţi trei izbucniră în râs.

— Nu suntem prea miloşi, remarcă Jan cu un accent de remuşcare în glas. Bătrânul ăsta se zbate cât poate să câştige câţiva bănuţi amărâţi şi noi ne batem joc de el!

— N-o facem cu răutate!

— Nu poţi şti niciodată, insistă Jan, poate că e vorba de un bătrân virtuos celebru, cu degetele înţepenite din pricina vârstei. Mulţi dintre muzicienii ăştia sfârşesc în mizerie, părăsiţi de toţi cei care i-au aplaudat nebuneşte odinioară.

Sigrid clătină din cap, surâzând.

[18] Sluga dumneavoastră (suedeză).

— În loc să te lamentezi în legătură cu soarta tristă a acestui maestru decăzut, în felul şi cu vorbele tatii, ar trebui mai întâi să asculţi urmarea...

— I-ai jucat o farsă urâtă...

— Câtuşi de puţin! I-am cerut să-mi dea mie vioara.

— Scârţâitoarea aia groaznică, exclamă Sven.

— *Inte alls*! Vioara nu-i rea, el nu ştie s-o mânuiască cum trebuie! E o veche vioară vieneză, care şi-a păstrat o foarte frumoasă rezonanţă.

— Şi ţi-a dat-o? se miră Jan.

— M-ar fi putut refuza? făcu Sigrid cu o mişcare de cochetărie.

— Într-adevăr, nu, lansă galant Lundell.

— Şi ai cântat în parcul de distracţii, în faţa tuturor acelor gură-cască? întrebă din nou Jan.

— Da, mărturisi fiica lui Olaf Lindval, le-am cântat o ciaconă.

— De cine?

— Păi... de Bach!

— Bach, aici? Alături de un circ şi de o baracă de tir?

Cei doi băieţi râseră cu hohote. Sigrid fu vexată.

— Au apreciat mult... cântecul! afirmă ea înflăcărată. Erau cu toţii fascinaţi de mine!

— De tine sau de Johann Sebastian Bach?

— Cât despre Paganini, se uita la mine cu o pioasă veneraţie.

— Ai numărat câte note false ai cântat? o întrebă Sven.

— N-am auzit nimic din cauza flaşnetei. Apoi, cu un aer misterios, le spuse: După ultima notă a ciaconei i-am dat vioara înapoi lui Paganini, apoi m-am dus la toţi cei de faţă, întinzându-le talerul.

Încremeniţi, cei doi adolescenţi amuţiseră.

— Ce-aţi rămas aşa, cu ochii holbaţi? se nelinişti fata.

— Tu, zise Jan, tu, Sigrid Lindval, ai umblat cu talerul într-un parc de distracţii din Göteborg? Păi asta mi se pare extraordinar!

Atunci, în faţa celor doi băieţi uluiţi, Sigrid povesti dintr-

o suflare:

— Am împărţit banii cu bătrânul: jumătate, jumătate! A fost încântat! Şi ştiţi cum mi-am folosit jumătatea mea? Uitaţi-vă la borcanul ăsta şi la cele trei linguri de carton. Un cofetar vindea *lingonsylt*[19] şi-am cumpărat trei porţii. Hai, veniţi să înfulecăm produsul virtuozităţii mele!

Jan şi Sven nu se mai putură abţine: urmă un hohot general de râs!

— Eşti cea mai extraordinară şi mai senzaţională fată a secolului! strigă Sven cu o voce de stentor.

— Linguşitorule!

Îşi mâncară dulceaţa râzând cu hohote şi dându-şi coate, veseli şi nepăsători, cum pot fi nişte adolescenţi în faţă cărora porţile viitorului sunt larg deschise, savurându-şi fără rezerve anii tineri, lăsându-se în voia intensei lor bucurii de a trăi...

Brusc Sigrid îi părăsi pe cei doi băieţi şi se îndreptă în goană spre circ.

— Cine mă iubeşte vine după mine, strigă ea veselă.

Jan fu cel care-o prinse primul şi, aproape fără voia lor, se aflară pe acelaşi căluţ alb: ea în faţă, el în spate, în timp ce Sven rămăsese buimăcit în faţa roţii căluşeilor care şi începuse să se învârtească. Jan se simţi copleşit: îşi puse delicat, cu multă precauţie, buzele pe pletele aurii ale verişoarei sale. Roşi repede de această cutezanţă, în vreme ce Sigrid, care nu observase nimic, scotea strigăte de triumf, agăţându-se de coama calului de lemn.

O săptămână mai târziu, într-o duminică după-masă, Jan şi Sigrid urcară până la Trollhätan, însoţindu-şi căţăratul de nişte cântece vesele din bogatul folclor suedez. Nemişcată pe o stâncă, Sigrid îşi ridică braţele într-un gest de supremă adorare.

— Oh! Cât mi-e de dragă primăvara asta! strigă ea, adresându-se naturii proaspete, înmugurite şi imaculate.

Cu inima exuberantă, Jan îi ţinu cu entuziasm, isonul.

[19] Dulceaţă de afine (suedeză).

— Niciodată cerul n-a fost atât de albastru! Niciodată viaţa nu ne-a surâs cu atâta generozitate!

Cele două glasuri ale lor se preschimbară într-un singur strigăt de bucurie.

Îşi reluării drumul, apucând pe o potecă ce ducea în întunecimea stufoasă, umedă, a pădurii, unde mirosul dulceag al muşchiului se amesteca cu cel acru al ciupercilor uriaşe. Decorul era din ce în ce mai sălbatic, de o trufaşă şi mişcătoare frumuseţe. Uneori, înaintau pe teren dur şi compact, de unde ieşeau în relief bucăţi de stânci, ca nişte case gigantice ale unor animale preistorice, tocite de intemperii milenare. Acesta era domeniul dramatic şi fabulos al torentului către care îşi mânaseră paşii. Frunzişurile şi încâlceala crengilor înverzite îl ascundeau încă, dar zgomotul lui creştea pe măsura ce Jan şi Sigrid înaintau. Şi deodată, printre trunchiurile zvelte şi înalte ale pinilor, li se ivi în faţa ochilor Trollhättanul – Tichia vrăjitorului! Sub mantia lor deasă de spumă de culoarea zăpezii şi a argintului, apele impetuoase care vuiau se azvârleau într-o prăpastie de granit. În jurul puternicei cataracte, solul stâncos urca în pantă, presărat cu scaieţi şi mesteceni pitici.

— Vino! strigă Sigrid arătând înălţimile, dar sunetul vocii ei fu acoperit de asurzitoarea cădere de apă.

Jan însă i-o luase înainte, călcând cu paşi mari. Când urcuşul deveni prea greu, el se întoarse ca să-i întindă verişoarei sale mâna. Abia atunci observă că fata urmărea un fluture minunat; urcase panta stâncoasă, sărind din piatră-n piatră şi, cu un curaj neaşteptat, stătea acum chiar pe marginea ameţitoarei genuni. Jan simţi un bulgăre de foc arzându-i măruntaiele. Era teama, spaima care se cuibărise în el, care-i uscase gâtlejul şi care-i făcea inima să-i bată nebuneşte. Se năpusti spre imprudenta zăpăcită! Sigrid întindea spre fluture braţele albe de spumă. Redevenise un copil cedând impulsurilor unui capriciu de moment. Dar asta o făcea să fie şi mai emoţionantă... Aplecată deasupra pânzei strălucitoare a

cascadei, piciorul îi alunecă brusc pe pământul tremurător şi ud.

— Jan! strigă ea din toate puterile, cu un glas desperat.

Vărul ei se avântă şi-o apucă de mijloc. Căzură pe spate, pe stânca îmbrăcată în muşchi, la adăpost de pericol. Dar Jan nu-şi slăbi strânsoarea.

— Sigrid! zise el dintr-o răsuflare.

Picături fine, irizate le periau chipurile. Se priviră gâfâind, mândri de curajul lor. Şi, dintr-o dată, trăiră miracolul tinereţii: pentru prima oară buzele li se uniră tandru... Uimiţi de această dragoste pură şi luminoasă ca un cristal în soare, îşi murmurară timidele mărturisiri. Jan nu mai vedea decât ochii verzi şi adânci, purtând în el reflexele unor zări îndepărtate, ochi în care se pierdea cu un fior de inefabilă bucurie. Nu-şi mai auzeau cuvintele, dar le distingeau după mişcarea buzelor: „*Jag älskar dig*”[20], frază fatidică. Copleşiţi, pluteau departe de pământ, de greutatea materială a acestei lumi, subjugaţi de gingăşia acelei clipe de neuitat, încântaţi de înflăcărata efuziune a dragostei lor.

În acelaşi an, Knut Yvarsen şi Olaf Lindval muriră unul după altul, seceraţi de o epidemie de gripă care bântui mai ales printre bărbaţii în floarea vârstei. Jan rămase orfan.

[20] Te iubesc (suedeză).

PARTEA A TREIA

I

„ALSKADE SIGRID,

S-au scurs patru ani de când un crud şi îndoit doliu ne-a apropiat şi mai mult. Trei ani de când pastorul Lindstrôm, tutorele meu, m-a trimis în capitală ca să studiez medicina. «Tempus ireparabile fuit»*, se lamenta Virgiliu în* Georgice*. În ceea ce mă priveşte, eu aş avea mai curând motive să mă plâng de extrema încetineală cu care trec aceste interminabile luni.*

În visele mele, îţi spun «Trandafirul Trollhältanului»*. Te ştiu mândră şi ostilă oricăror efuziuni sentimentale, dar în seara asta sufletul mi-e prea trist, inima prea plină de nostalgie ca să pot pune stavilă elanurilor iubirii mele.*

Sigrid... Tu eşti lumina nopţilor mele de singurătate, izvorul de apă vie la care-mi potolesc setea de dragoste şi de tandreţe, dorinţa de iubire. Nu e zi, nu e ceas în care să nu mă gândesc la tine! Nu te părăsesc niciodată! În fiecare noapte, înainte de a adormi, pornesc într-o lungă şi minunată plimbare alături de tine...

Când ne vom căsători, vom face o croazieră pe Mediterană. Un vis în albastru, colonade antice, valuri sidefii, pini înclinaţi spre larg, măslini venerabili cu frunzişul argintat, sate fabuloase cocoţate pe crestele stâncilor, statui de marmură roase de vreme... Vom vizita Italia, Grecia, Libanul, Palestina, Egiptul şi vom trăi o lună într-o insulă din marea Egee, într-o casă albită de soare şi înconjurată de smochini şi de oleandri roz. Noaptea ne vom zbengui pe marea fosforescentă. Îţi voi oferi un măgăruş, pe care-l vei răsfăţa. În grădina noastră vom

descoperi rămăşiţele unei coloane sfărâmate şi ne vom gândi la vremurile de odinioară. Şi, când vom tăcea, mâna mea îţi va mângâia încetişor aurul părului în care palida lumină a lunii va pune nişte reflexe ciudate. În sfârşit, te voi strânge în braţe şi te voi săruta tandru pe frunte. Apoi, în acea obscuritate fermecată, o pasăre nevăzută va ciripi neliniştită: vraja se va rupe. O zbatere uşoară în frunzişul marilor copaci nemişcaţi, zgomotul mătăsos al unor aripi care bat şi pasărea va dispare în întunericul nopţii. Chemarea ei va răsuna departe, tot mai departe în sumbrele văi adormite. Atunci ne vom reîntoarce încetişor acasă, mereu alături, mereu mână în mână...

În ultima ta scrisoare îmi ceri amănunte despre viaţa şi munca mea... Să lăsăm deci lirismul şi să ne întoarcem la proza vieţii!

Îmi petrec majoritatea timpului la Şcoala de Medicină, unde mă duc în fiecare dimineaţă împreună cu Sven. Când nu sunt în amfiteatru, pot fi găsit într-o sală de lucrări practice sau la Bibliotecă. Mi-am pus în cap să asimilez toată literatura medicală clasică, de la Hippocrate şi Galien, până la Bichat. La prânz, mănânc în grabă la cantina şcolii, seara, Sven şi cu mine ne ducem la vreun restaurant, unde ne omorâm timpul. Adesea ne întâlnim şi cu alţi colegi şi atunci compania devine zgomotoasă, şepcile zboară, berea curge în valuri!

Dar mai există şi nopţile... Când nu stau aplecat asupra cărţilor sau planşelor de anatomie, mă gândesc la tine la Tjorpa, la amintirile noastre comune, care sunt atât de numeroase. Când sunt cuprins de melancolie, îmi caut liniştea în muzică. Ţi-am scris că pastorul unei bisericuţe din cartierul nostru mi-a dat voie să cânt la orga lui. De prisos să-ţi mai spun că profit destul de des de îngăduinţa asta! Dar bucuria cea mai intensă am trăit-o când am cântat alături de tine. Îţi aminteşti? În timpul ultimei mele

vacanţe, am cântat împreună Sonata Kreutzer*...*

Sven îţi adresează un călduros tjänare*! Din păcate, acest băiat atât de sensibil şi de inteligent a devenit un mare vânător de fuste! De îndată ce zăreşte a fată frumoasă – şi sunt destule în acest oraş – Sven îşi iese din minţi! Dealtfel, închipuieşte-ţi că şi-a lăsat o mustaţă blondă, lungă, care-i dă un aer de cuceritor. Dar trebuie să recunosc că e isteţ şi că ştie să iasă întotdeauna din încurcătură.*

O cunoşti pe Gunnilla Fröberg? E de aceeaşi vârstă cu noi, şi părinţii ei au un conac între Vänesborg şi lacul Vassbotten, ştii parcul acela plantat cu arbori exotici, la care ne-am odihnit adesea când ne duceam la scăldat. E o fată înaltă, brună, şi foarte curtată.

Studiază arheologia, şi mi-a fost prezentată de Sven, care s-a îndrăgostit nebuneşte de ea. Se pare că familia Fröberg era destul de legată de biata mama, că ea i-a făcut chiar vizite înainte de a se îmbolnăvi. N-ar trebui oare, cu prima ocazie, s-o invităm pe Gunilla la Tjorpa? Sunt sigur că vă veţi simpatiza una pe alta... În legătură cu asta, poţi s-o anunţi pe mătuşa Brita că Sven va veni să stea la Tjorpa toată vacanţa de Crăciun. Părinţii lui sunt în străinătate, unde vor mai rămâne cinci ori şase luni, aşa că i-am propus să vină la noi. Pregăteşte-i camera cenuşie, cea în care sunt atârnate gravurile franţuzeşti din secolul al XVIII-lea, înfăţişând scene din galantul Versailles! Ah, ce excursii vom face împreună! Vom coborî pe schiuri pantele înzăpezite! Vom urca până pe culmile acoperite de gheaţă! Căci nu vreau să stăm tot timpul la Tjorpa! Simt o vie şi imperioasă nevoie de aer tare şi de munţi înalţi, de exerciţiu fizic şi de efort. Ştiu că ai aceleaşi gusturi, că vei fi încântată să mergi împreună cu noi, să înfrunţi aceleaşi dificultăţi şi să guşti aceeaşi beţie a culmilor sălbatice.

Dar vai, iată că Sven şi bate la uşă: e vremea să plec la cursuri. Îţi mai aduci aminte când mergeam spre Troelle,

printre cete două rânduri de castani înfloriţi, sub primele sclipiri ale aurorei?

Sigrid, Sigrid, jag älskar dig*!*

Jan.”

II

— AI PRIVIT-O CU OCHII DORINŢEI!

— Nu, nicidecum!

— Nu minţi! Nu eşti mai breaz ca Sven, sunteţi la fel! De îndată ce vedeţi o fată, nu vă gândiţi decât la plăcerea pe care ar putea să v-o ofere. Pentru voi, o femeie nu-i decât o sursă de voluptate! Şi eu care te credeam altfel decât ceilalţi băieţi! Ce proastă am fost!

— Sigrid! Te asigur că te înşeli!

— Ai scris că e bine făcută, nu?

— Ar fi ridicol să neg!

— Ca să te pronunţi astfel, trebuie s-o fi examinat cu atenţie pe Gunilla asta. Te cunosc eu, nu eşti tu omul care să vorbeşti în necunoştinţă de cauză...

— Totuşi, crede-mă...

— De altfel, dacă Gunilla asta nu te-ar fi vrăjit, nu te-ai fi înflăcărat aşa!

— Tu eşti cea care te înflăcărezi!

— Foarte bine. Acum acuză-mă, copleşeşte-mă!

— Dragă...

— Păstrează-ţi gentileţile pentru fata aia... arheologa aia!

— Dar, Sigrid, povestea asta e absolut absurdă. Între Gunilla Fröberg şi mine nu-i absolut nimic, nimic, nimic!

— Ţi-o repet că scrisoarea ta m-a...

— Ce să mai discutăm...

— Deci refuzi să discuţi?

— Dacă-i vorba de bănuielile astea nebuneşti, da!

— Jan...

— Sigrid...

— Sunt foarte nefericită...
— N-ai nici cel mai mic motiv să fii.
— Motiv, motiv! Voi bărbaţii, aveţi întotdeauna cuvântul ăsta pe buze!
— M-a uluit indignarea ta de neînţeles!
— Ei! Nu eşti un copil, Jan, ştii foarte bine ce-ţi reproşam!
— Mi-ar plăcea să-ţi pun o întrebare, iubito...
— De ce acest aer misterios?
— Pentru că e vorba de...
— Gunilla Fröberg!
— Da!
— Şi mai pretinzi că nu te interesezi de ea?
— Aş vrea să ştiu dacă o cunoşteai înainte de a-ţi pomeni de ea în scrisoare.
— De departe, da.
— Şi mătuşa Brita?
— Mama spune că, cei din familia Froberg sunt nişte oameni extrem de pretenţioşi şi că ea n-a vrut niciodată să aibă de-a face cu ei.
— Fata lor e totuşi de o mare simplitate.
— Iată că iar o lauzi.
— Să n-o luăm de la capăt.
Sigrid îşi deschise geanta.
— Am cumpărat un pachet de Muratti când am coborât din tren, o să ne liniştească nervii. Sunt mai scumpe, dar le prefer tuturor celorlalte.
— Sven are aceeaşi preferinţă.
— Azi n-a venit cu tine.
— Nu, s-a închis într-o sală de examene.
— Cum, dă chiar azi un examen?
— După câte ştiu eu, da.
— Şi tu?
— Eu am dat examenul ăsta acum trei luni.
Sigrid privi flacăra jucăuşă a brichetei; îşi aprinseră ţigările şi-şi regăsiră zâmbetul.

Când ieşise de la Şcoala de Medicină, Jan o văzuse pe Sigrid venind spre el. Cu cascada de aur a părului mătăsos, cu tenul curat şi marmorean, cu ochii ei prelungi şi verzi, era mai seducătoare ca niciodată.

— Am venit să-ţi cer o explicaţie! strigă ea, cu o privire dispreţuitoare.

Elanul de bucurie pe care-l iscase în el graţioasa apariţie se nărui.

— Glumeşti... izbuti el să articuleze.

— Cum, începu ea să strige, cutezi să vorbeşti de glume, cutezi?

Câţiva studenţi se şi opriseră, curioşi, alături de ei. Fără să mai ezite, Jan o luă pe Sigrid de braţ cu o asemenea energie, încât verişoara lui nici nu se mai gândi să protesteze şi o târî după el până la cea mai apropiată *konditori*[21], unde o instală într-un colţ discret. Apoi, fixându-şi asupră-i calma privire albastră, zise:

— Acum te ascult, *kära* Sigrid...

Pacea părea să fi revenit între ei, dar în ochii lui Sigrid mai dăinuia lucirea unei nelinişti.

— Încă nu te-ai calmat? zise el pe un ton conciliant.

— Îi cunosc eu pe băieţi, răspunse ea cu o oarecare melancolie, când pretind că o fată e bine făcută, înseamnă că o doresc.

— Să presupunem că eu sunt un original, că nu semăn cu ceilalţi.

— Că te deosebeşti de ei, e sigur, dar... sunt totuşi foarte neliniştită. Apoi se corectă repede. Nu, foarte furioasă!

— O, mândră Sigrid!

— Dă-mi mâna, Jan... Priveşte-mă drept în ochi, zise Sigrid.

Ochii aceia, de un verde-cenuşiu, care vrăjeau, ochii aceia care-l aruncau într-o stranie încântare, ochii aceia care făceau să i se urce în gâtlej dulceaţa deosebită ce

[21] Patiserii unde se consumă de regulă ceai, cafea şi prăjituri şi care sunt locurile preferate de întâlnire ale studenţilor.

vesteşte întotdeauna beţia simţurilor...

— Jură-mi că fata asta nu înseamnă nimic pentru tine!

El răspunse în şoaptă, cu pleoapele coborâte, trecându-şi cu gesturi nervoase mâna prin părul blond.

— Nu există şi nu va exista niciodată o altă femeie în viaţa mea! Te iubesc cum n-a iubit încă niciun bărbat, cu tot trupul, cu tot sufletul meu. Patima ne va înlănţui sau ne va distruge! Da, sunt legat de tine prin toate fibrele fiinţei mele. Măcar că folosesc un limbaj violent, pot să-ţi spun că, după căsătorie, eu voi fi tu şi tu eu! Nu sunt nici puritan, nici ipocrit! Mărturisesc că nu sunt numai cumplit de gelos din pricina fascinantei tale atracţii, a sufletului tău trufaş, ci şi din cauza frumuseţii sculpturale, carnale şi senzuale a trupului tău! Pentru mine, tu eşti Afrodita, ieşind din valurile mării, radioasă şi superbă! De fiecare dată când te revăd eşti o femei mai frumoasă, mai înfloritoare. Da, Sigrid, acum eşti femeia pe care o doresc mai mult, cu fiecare zi care trece! Celelalte fete, oricât de seducătoare ar fi ele, nu contează pentru mine!

Emoţia lui Sigrid, după acele pătimaşe mărturisiri, nu păru mai mică decât exaltarea înfierbântată a lui Jan. Aplecându-se înainte, şopti la rându-i:

— Dragostea mea pentru tine nu-i mai puţin geloasă decât a ta. Dealtfel, ai şi avut dovada! Patima mea, Jan, mă poartă ca vântul violent al furtunii, o vijelie pe deasupra mării dezlănţuite! Despărţirea noastră e pentru mine un adevărat calvar. Dacă ai şti cu câtă nerăbdare aştept căsătoria! Vreau să trăiesc cu tine, pentru tine! Puţini bărbaţi au un suflet atât de frumos şi de generos, o minte atât de bogată şi de solidă ca a ta! Ochii ei sclipiră şi mai viu şi mai neobişnuit: Trupul tău, continuă ea coborându-şi glasul, te face să te gândeşti la atleţii greci. De câte ori nu te-am admirat în taină când înotai în lacurile Vänern sau Vassbotten! Ah, saltul acela al tău când te aruncai ca să tai apa! Şi felul cum stăteai pe schiuri, ca un cuceritor al Nordului! Cu un soi de lăcomie sălbatică, trase în piept fumul ţigării, pentru ca apoi să

continue: Crezi că există mulţi băieţi în stare să cânte la orgă un coral de Bach şi să câştige totodată un concurs de natataţie, să citească Homer şi Platon în original şi să escaladeze, în plină iarnă, cele mai înalte culmi înzăpezite, să discute probleme de etică cu pastorul Lindstrôm şi să urce cu uşurinţă pe cel mai aprig armăsar! Nici unul Jan, nici unul!

— Exagerezi, *kära du*!

— Dimpotrivă, ţi-am spus tot. Îndemânarea ta la tenis şi la rugbi, dragostea şi cunoştinţele tale în ceea ce priveşte animalele, memoria ta prodigioasă, care-ţi îngăduie să reciţi, cu uşurinţă, cele mai lungi poeme suedeze, germane, greceşti, latine...

— Opreşte-te, opreşte-te, iubito, mă faci să mă simt prost...

— Şi, cu toate aceste calităţi, eşti totuşi atât de modest!

— Nu, protestă Jan, modestia nu face casă bună cu mine. Sunt de o mândrie adesea agresivă, Sigrid, şi tu ştii bine asta.

Cu ochii strălucind, ea strigă:

— Şi ce-am fi făcut cu modestia, cu umilinţa? Facem parte din rasa celor născuţi să zboare foarte sus, nu să se târască! Pe blazonul nostru e desenat un vultur, nu un vierme!

— Să ne ferim de orgoliu, Sigrid...

— Îmi place să mă arunc în viaţă fără rezerve, îi urăsc pe cei şovăielnici şi timoraţi! Trebuie să mergi înainte, mereu, mereu, fără să te uiţi în urmă! Să nu cunoşti teama! Curajul şi inteligenţa sunt, în ochii mei, cele mai înalte virtuţi, calităţile cele mai de dorit. Tu le ai într-un grad mult mai mare decât majoritatea bărbaţilor. Nimeni altul în afară de tine n-ar putea să-mi placă! Apoi, gânditoare, preciză: Totuşi nu datorită calilaţilor tale te iubesc eu! Dragostea mea a ţâşnit din străfundurile fiinţei mele, în mod spontan, irezistibil.

— La fel ca Trollhättanul, murmură el.

— Şi a măturat din cale tot ce-ar fi putut să i se opună. După care Sigrid, mărturisi: Cel mai puternic dig în calea acestei iubiri a fost orgoliul meu! Ca apoi să adauge imediat: Dar patima a sfărâmat şi acest zid! Mai înflăcărată şi mai hotărâtă ca niciodată, mai adăugă: Dacă vreo femeie s-ar aşeza între mine şi tine, cred c-aş omorâ-o!

— Linişteşte-te, Sigrid, niciun pericol din afară nu ne ameninţă dragostea, nimeni nu se gândeşte să ne-o distrugă.

— Suntem două ramuri ale aceluiaşi trunchi, am ieşit din acelaşi pământ şi rădăcinile noastre se împletesc. Cea care va cuteza să ne despartă, să ne îndepărteze unul altul, ar risca mult, foarte mult...

— Haide, Sigrid, astfel de ameninţări nu sunt demne de noi!

Tânăra îşi veni în fire. Privirea ei verde şi vrăjită se afundă în ochii lui Jan.

— Începutul ultimei tale scrisori mi-a dovedit că-mi cunoşti sufletul până în cele mai mici colţişoare ale lui. Se îndreptă, trăsăturile i se însufleţiră şi mai mult. Călătoria de nuntă, întrebă ea, o vom face într-adevăr?

— Aşa nădăjduiesc!

— Ce perspectivă ameţitoare!

— Ce spui de itinerariul meu?

— E nemaipomenit!

— Şi ideea cu casa de pe o insulă din Mediterana?

— Ah, Jan, de când am primit scrisoarea aia, nu mai încetez să construiesc eu însămi acel decor de vis! Soarele, marea, alba lumină a Greciei, măslinii argintii şi pinii... e mult prea frumos! Avu un surâs copilăros. Până şi mama s-a declarat încântată de acest proiect.

— Draga mătuşă Brita! exclamă Jan, râzând din toată inima.

— Totuşi, mi-a făcut o observaţie care e foarte justă: „Vă şi gândiţi la călătoria de nuntă şi nici măcar nu v-aţi logodit!”

— Te-am socotit întotdeauna logodnica mea!

Sigrid clătină din cap.

— Asta nu contează în ochii mamei!

— Ce vrea?

— Ceea ce e firesc: să serbăm oficial logodna.

— Foarte bine, pregătiţi tot ce trebuie...

— Eşti tot atât de hotărât să-ţi isprăveşti studiile la Amsterdam?

— Unde mă voi specializa în chirurgie şi unde îmi voi lua doctoratul, da! Numai acolo voi putea să-mi însuşesc ştiinţa celor mai de seamă maeştri.

— Despărţirea asta nouă va fi foarte grea pentru noi!

— Ştiu!

— Melancolia ne va tulbura zi şi noapte!

— Suntem tineri, *älskade* Sigrid, vom şti să rezistăm.

— Eşti mai puternic decât mine, Jan!

— Nu te subestima, *kära du*, ai energia a zece băieţi!

— Totuşi sunt femeie şi durerea mă zdrobeşte!

— O vei combate printr-un surplus de vitalitate!

— Poate... Gândul la fericirea noastră mă va întări!

— I-am făgăduit tatei, zise Jan, să devin cel mai bun medic din comitat, să fiu demn să-i iau locul.

— Vei fi, acum sunt convinsă.

— Nu-mi voi cruţa niciun efort, nu voi da înapoi din faţa nici unui sacrificiu ca să-mi ajung acest scop!

— Dar, la Stockholm...

Fiul lui Knut Yvarsen îşi întrerupse pe un ton foarte ferm verişoara:

— Trebuie să mă duc să-mi termin studiile la Amsterdam. Regiunea noastră are nevoie de un chirurg şi de un medic foarte bun. Şi eu voi fi acest medic!

— Să aştepţi, mereu să aştepţi...

Mâna lui Jan se strânse şi mai tare în jurul mâinii lui Sigrid.

— Cât de bine îţi înţeleg nerăbdarea! Dar timpul zboară atât de repede... În curând vom fi soţ şi soţie... De altfel, deşi cea mai aprigă dorinţă a mea e să trăiesc alături de

tine, mai e un motiv care mă determină să-mi termin cât mai repede studiile. E mult de când locul doctorului Yvarsen a rămas vacant: sunt grăbit să-l ocup. Ţăranii, tăietorii de lemne şi muncitorii au nevoie de mine!

— Se interesează mereu de tine. Vor să ştie când te întorci...

Încurcat, Jan îşi lăsă capul în jos. Acest amănunt atinsese în el, în mod vizibil, o coardă sensibilă.

— Vezi, observă el cu o voce puţin schimbată, şi ei mă aşteaptă! Apoi, interesant, întrebă: Ce mai e pe la Tjorpa?

— Viaţa trece alene, cu imaginea canalelor pline de şlepuri mirosind a răşină.

— Ceea ce mă mira e că mătuşa Brita ţi-a îngăduit să vii singură la Stockholm.

— E ocupată să facă dulceţuri şi conserve. Dacă ai vedea cum stau aliniate în bucătărie borcanele şi oalele!

— Şi Ane Mette?

— Harnică, o ajută pe mama în acele nobile treburi gospodăreşti.

O undă de afecţiune îi adumbri ochii lui Jan.

— Familia noastră îi datorează foarte mult acestei femei de treabă, murmură el. Ştii că, atunci când m-am născut, ea a fost prima care m-a luat în braţe? Biata mama era atât de slăbită! Foarte mic, îmi plăcea să stau în bucătărie, unde bătrâna şi venerabila roată de tors a lui Ane Mette huruia sub lampa cu petrol atârnată în tavan. În timp ce mişca roata, servitoarea noastră istorisea poveşti celorlalţi, pretindea a-l fi auzit pe maleficul Basilisk, fiară sinistră aducătoare de nenorociri, aciuată în cavităţile stâncilor, undeva pe crestele sălbatice... Nimeni nu se putea lăuda că l-ar fi zărit, căci cel care-l vedea era sortit morţii, legea pare-se era inflexibilă...

— Ce memorie ai! exclamă Sigrid. Şi eu am stat lângă roata de tors a lui Ane Mette, dar nu-mi aduc câtuşi puţin aminte de poveştile astea.

— Mă simţ devenind teribil de sentimental, declară Jan surâzând. Hai! Vino să dăm o raită prin oraş! Aici,

aproape, e o staţie de trăsuri cu cei mai frumoşi cai din Stockholm! Ne vom instala într-una din acele frumoase cabriolete şi, la drum!

— Încă ceva, eşti de acord ca logodna noastră oficială să fie sărbătorită înainte de plecarea ta la Amsterdam, anul viitor?

— Când vei vrea, *kära du*. Pentru mine, tu îmi eşti de multă vreme logodnică.

— Iubitule!

— În ce cartier vrei să ne plimbăm? întrebă Jan după ce se aşezară pe bancheta unei trăsuri.

— Unde vrei tu... răspunse Sigrid, ghemuindu-se lângă el.

— Frumoasa mea logodnică... şopti Jan la urechea lui Sigrid.

Şi-o acoperi de sărutări.

III

NE AFLĂM LA HILVERSUM, ÎN OLANDA.

La „Calul negru”, restaurantul cel mai elegant al oraşului, argintăria şi cristalele străluceau pe albeaţa imaculată a feţelor de masă. Sub sclipirea orbitoare a lustrelor, chelnerii şi şeful lor se agitau, călcând cu paşi înăbuşiţi. O orchestră discretă cânta nişte valsuri lente. Într-un colţ al vastei săli, aproape de o uşă-fereastră, dând direct pe o verandă, o pereche foarte tânără atrăgea asupră-i numeroase priviri curioase şi admirative. Ea, blondă şi radioasă, purta o vaporoasă rochie de un mov tandru, împodobită cu dantele fine. O singură bijuterie încălzea strălucirea satinată a tenului ei de fată tânără: un diamant montat pe un inel de aur şi platină. El, la fel de blond, cu un profil de medalie, cu o frunte înaltă şi dreaptă, o statură atletică, dar totodată suplă. Era îmbrăcat în negru, cu cămaşa şi cravata albe. Vorbeau în idiomul ciudat al nordicilor. Jan Yvarsen şi Sigrid Lindval...

Ochii lui Sigrid erau umezi de emoţie.

— Sunt atât de fericită! Atât de fericită! exclamă ea. Seara asta e pentru mine ca un prolog al bucuriei noastre viitoare.

Sigrid îşi ridică paharul.

— Beau pentru dragostea noastră. *Skol*!

— *Skol*! Câteva luni încă şi voi înfrunta şi ultimele examene.

— Doctoratul! Ce mândrie când te vei întoarce la Tjorpa cu dreptul de a fi numit „doctorul Yvarsen”!

Jan nu se putu abţine să nu surâdă de optimismul entuziast al logodnicei sale.

— Te exprimi ca şi cum aş avea diploma în buzunar remarcă el, ca şi cum aş fi luat toate examenele.

— Ai căzut vreodată la vreun examen?

— Nu!

Un chelner le aduse o minunată raţa cu cireşe. Jan îşi fixă cu complezenţă logodnica.

— Peste tot pe unde treci, observă el, eşti tratată ca o regină.

— Fiindcă sunt cu tine! veni prompt răspunsul ei.

Râseră amândoi din toată inima. Apoi, lacom, Jan se servi cu o pulpă zemoasă. Era în mod vizibil destins şi într-o minunată dispoziţie.

— Îmi place inelul ăsta pe care mi l-ai oferit ca dar de logodnă... zise Sigrid pe un ton grav. Apoi, după o pauză: Vorbeşte-mi despre viaţa ta la Amsterdam, Jan!

— Cu cea mai mare plăcere. Ce vrei să ştii?

— Nu-ţi pare rău că l-ai lăsat pe Sven la Stokholm?

— Sigur că-mi pare.

— Nu ţi-ai găsit alţi prieteni aici?

— De luni şi luni de zile trăiesc doar cu preocuparea de a obţine în cel mai scurt timp diploma de doctor. Lucrul ăsta a devenit o adevărată obsesie. Nu văd pe nimeni, nu frecventez nicio asociaţie studenţească, niciun club. Îţi aduci aminte ce rău arătam când am venit pentru prima oară în Olanda?

— Erai palid, slab...

— Da. Slăbirea mea avea două cauze: acel lângtan, datorat despărţirii noastre şi lipsa de mişcare, de sport.

— Ca să te pui pe picioare ai început să joci iar rugby, nu-i aşa?

— Da, şi vindecarea a fost rapidă. Odată cu sportul mi-am găsit şi un prieten.

— Pe acel Maïki Vangreen?

— Exact!

— Ce te-a legat de el?

— Amabilitatea, gentileţea lui. Dar mal ales acele istorii cu lei şi cu alte fiare pe care mi le povestea uneori până la trei, patru dimineaţa. Descrierile sale despre Africa de Sud, despre Veld...

— Dumnezeule! strigă Sigrid, dar Veldul ăsta al tău e situat la celălalt capăt al pământului!

— Şi ce dacă?

— Nu vom merge niciodată acolo!

— Te înşeli, *kära du*. Am, dimpotrivă, ferma intenţie de a vizita Africa de Sud imediat după căsătoria noastră.

— Într-adevăr?

Cu ochi strălucitori, Jan continuă:

— Când aud un african adevărat, aşa ca Maïki, zugrăvind obiceiurile din acel ţinut al globului, atât de puţin cunoscut, îmi dau seama că ţara aia e un fel de paradis. Iar ţie, Sigrid, cred că ţi-ar plăcea şi mai mult decât mie! Tocmai din pricina asta te voi duce în Transvaal! Vom închiria un bungalow şi două, trei luni vom trăi în inima pădurii virgine. Vom pătrunde în adâncul hăţişurilor şi vom vedea cum trăiesc în deplină libertate o mulţime de animale pe care le cunoaştem doar după nume şi după scurta descriere din cărţi. Tu, care preferi tot ceea ce e autentic, original, acolo vei fi uluită...

— Sunt o fiică a Nordului, obiectă Sigrid sceptică, şi nu ştiu dacă aş fi mişcată de farmecul peisajului african.

— În orice caz vom încerca!

— Să călătoresc împreună cu tine va fi întotdeauna

pentru mine o încântare, indiferent de ţinta călătoriei.

— Doresc să nu te decepţionez niciodată, Sigrid, nicidată!

— Jan, făgăduieşte-mi...

— Ce, *älskade* Sigrid?

— În ziua când îţi vei lua ultimul examen, te vei urca în tren şi te vei întoarce în Suedia ca să-mi aduci vestea cea bună!

— Da, iubito, îţi făgăduiesc!

Orchestra începu să cânte o melodie lentă şi suavă plină de nostalgie. Jan se ridică, se îndreptă, înalt şi subţire în haina lui elegantă. Apoi se înclină în faţa blondei sale logodnice:

— Dulcea şi radioasa mea iubită, spuse el în şoaptă îmi acorzi acest dans?

Dar Sigrid, în vaporoasa ei rochie mov, se şi afla braţele lui Jan. Legănându-se încetişor, în ritmul dansului, ieşiră pe verandă. Şi acolo, în penumbra deasă, îşi apropie buzele de cele ale lui Jan. Singuri în noapte dansau, dansau... Şi realitatea se confunda cu visul...

IV

...ZIUA ATÂT DE MULT DORITĂ SOSI.

Jan deveni doctor! Înarmat cu diploma de medic chirurg, îşi sărbători succesul într-o societate veselă, avându-l în dreapta pe prietenul său Maïki Vangreen. Eliberat de grijile facultăţii, bău, cântă şi dansă toată noaptea. Dimineaţa, se urcă în tren, nerăbdător să-i ducă lui Sigrid vestea cea bună. De-a lungul drumului, peisajele se perindară unul după altul: mai întâi cel olandez, apoi german, danez, şi în sfârşit suedez. Câmpuri de lalele în culori calde şi proaspete, mori de vânt întinzându-şi spre cer marile lor aripi cenuşii, ţărmurile ceţoase ale Mării Nordului şi ale Mării Baltice, valuri argintii şi insulele Kattegat... Instalat confortabil într-un colţ al

compartimentului, trăgând din pipă, Jan visa la căsătoria lui.

...După ore şi ore de mers, trenul se opri în sfârşit cu un zgomot asurzitor de fierărie: tânărul doctor ajunsese acasă. Lăsându-şi bagajele la gară, o porni cu curaj la drum. Dar la Tjorpa, Ane Mette îi spuse că Sigrid se dusese la Trollhättan. Jan nu mai putu de bucurie! „Mă aşteaptă ca să ne întâlnim în locul de care ne leagă cele mai dragi amintiri! îşi zise el. Tinereţea noastră îşi va afla împlinirea aici, alături de aceste ape tumultoase. Mă voi îndrepta spre ea, o voi lua de mână, apoi o voi cuprinde în braţe. Ne vom privi ochi în ochi...”

Cu ce grabă ocoli Jan lacurile Halleberg şi Hunneberg, cât de repede străbătu canalul Stallbeka, până să audă în sfârşit, mugetul cascadei... Urcă, febril, panta, căutându-şi cu ochii logodnica.

Şi, în acelaşi loc unde schimbaseră primele lor făgăduieli şi-şi murmuraseră timidele mărturisiri, o surprinse pe Sigrid trup lângă trup şi gură în gură cu Sven Lundell.

Lui Jan i se păru că inima încetase să-i mai bată, că soarele se stinsese, că viaţa se retrăsese de pe planetă. Cerul se făcuse negru... Atunci, lungul şi durerosul spin ascuţit al regretului, al desperării i se înfundă în piept. Se năpusti peste cei doi, o ridică pe Sigrid şi-o trânti cu atâta putere, încât îi ţâşni sângele din gură.

— Şi-acum, între noi doi! îi strigă lui Sven. Şi năpustindu-se asupră-i, răcni: *Din eländiga människa*![22] Hoţule! Mi-ai furat viitorul!

Agăţaţi unul de altul, gâfâind, se luptară şi se bătură cu o furie rece şi ucigaşă. Când, sub imperiul urii lor cumplite, se apropiară de platoul îngust de deasupra hăului, în adâncul căruia se vărsau apele impetuosului torent, Sigrid se aruncă în faţa lor pe marginea prăpastiei:

— Îndurare! Îndurare! se rugă ea, cu părul desfăcut şi chipul mânjit de sânge.

[22] Ticălosule (suedeză).

Cu ultima lui putere, Sven reuşi să-şi facă adversarul să dea înapoi.

— Ucide-mă! urlă el, îndepărtându-şi braţele.

Sigrid se târî, căzu în genunchi pe stânca aspră.

— Milă! Îndurare! gemu ea, înlănţuind cu o ardoare febrilă genunchii logodnicului ei.

Jan simţi urcând în el un imens dezgust, o greaţă covârşitoare. Un surâs amar îi lăsă în jos colţurile gurii.

— Tremuri pentru viaţa lui, pentru biata lui viaţă! râse el ironic, desprinzându-se din strânsoare.

— *Nej*! *Nej*! strigă Sigrid, pentru viaţa ta, Jan, pentru viaţa ta!

Jan ridică din umeri.

— Ţi-am pedepsit iubitul cum merita, ţi-l redau! Sunteţi demni unul de altul!

Stăpân pe el, îşi frecă mâinile ca pentru a se spăla de contactul infam. Dar făcea totul ca un automat: creierul îi era gol, nu se mai putea gândi la nimic. Chiar dacă-l zdrobea pe Lundell, îşi pierduse partea cea mai preţioasă a fiinţei sale: speranţa. Căci speranţa, care trăise tot timpul în străfundul sufletului său, murise pe acel mal al cascadei Trollhättan, pe care-l iubise atâta. Când privirea lui o întâlni pe cea a lui Sven, rosti aspru:

— Ai face mai bine să pleci... Şi, în faţa ezitării celuilalt, îi porunci şi mai sec: Pleacă!

Trist, cu obrazul umflat şi cu hainele rupte, Sven se îndepărtă. Atunci Sigrid făptui o greşeală.

— Ascultă-mă, îl imploră ea, nu suntem chiar atât de vinovaţi pe cât îţi închipui!

Evocarea scenei odioase şi revoltătoare, cu Sven Lundell strângând-o în braţe şi sărutând-o pătimaş pe Sigrid, îi spori mânia lui Jan. „Îi spuneam Trandafirul din Trollhättan... Frumoasa mea logodnică...” Brusc, fără să rostească o vorbă, o apucă pe fată de umeri şi o scuipă în obraz dar, chiar în momentul când făptui acest gest îi fu o ruşine cumplită. Livid şi rătăcit, îi întoarse spatele lui Sigrid şi o luă la vale, printre stânci. Alergă înainte, cu

faţa plină de lacrimi şi de sudoare, se năpusti în încâlceala unui tufiş de rugi de mure, se strecură în el şi se piti acolo ca un animal rănit, pentru ca în sfârşit, să izbucnească în hohote de plâns. Seara, pe o ploaie torenţială, Yvarsen luă trenul spre Amsterdam.

TORENTE

PARTEA ÎNTÂI

Şi de-o-ntreba de clipa când moartea va să-nfrângă
Să-i spui c-am râs de teamă ca dânsul să nu plângă...
MAETERLINCK

I

TOCMAI ÎMPLINISEM OPTSPREZECE ani când un accident îngrozitor m-a lăsat orfană, dezlegându-mă brutal de toate legăturile. Mă credeam distrusă pentru totdeauna, dar pe urmă – o vitalitate a animalului din noi – firea mea robustă a învins. Asta a început printr-o foame bruscă şi violentă. De câtă vreme nu mai înghiţisem decât un gât de lapte şi nu mai ronţăisem decât puţină ciocolată? Acum, simţeam foamea. O foame sfâşietoare, dureroasă. Rămăsesem în casa mare, goală de moarte, numai cu o servitoare bătrână. Dar, pe moment, foamea alungase din mine orice alt sentiment. Groaza mea faţă de prezent, spaima în faţa viitorului slăbiră când, la bucătărie, m-am aruncat asupra a tot ceea ce-mi cădea în mână. Ghiftuită, am dormit în sfârşit, pe săturate. Dar, vai! a doua zi coşmarul a reapărut aidoma ca în ajun. Cu chipul înfundat în pernă, îmi imaginam maşina răsturnată, revedeam trupurile mutilate. Scăpasem din acea catastrofă printr-o minune. Refuzasem să-mi însoţesc părinţii – care-l luaseră atunci pe fratele meu mai mic la o expoziţie la Strasbourg –,

nevrând să lipsesc de la acea mică reuniune care ne aduna în fiecare joi, pe prietenii mei şi pe mine, când la unul când la altul. Timpul uscat şi însorit ne ispitise în ziua aceea să facem o plimbare înainte de masă. O luarăm spre câmp. Fâşii de zăpadă mai stăruiau pe brazdele unde corbii ţopăiau greoi. La apropierea noastră, păsările zburară în crengile cireşilor de pe marginea drumului. Dintr-o dată unul dintre ei se năpusti spre mine, scoţând un croncănit urât.

Aripile lui îmi atinseră toca de blană; am rămas uluită în mijlocul prietenilor mei, ei înşişi impresionaţi. Ne-am întors din drum. În timp ce ceilalţi îşi recăpătaseră veselia, eu nu mă puteam scutura de o presimţire ciudată. Ne-am întors în clipa în care servitoarea întindea pe faţa de masă brodată cu flori de câmp tradiţionalul *kugelhopf* şi turna în vechile ceşti de Strasbourg laptele mustos. Mirosul cafelei se răspândise în aer. După masă am trecut în salon. Lămpile înalte îşi cerneau lumina blândă. Jeraticul licărea în dosul portiţei de la soba de porţelan. Grupaţi în jurul pianului, ascultam valsurile pe care Cathy Lehman le cânta punând în ele tot romantismul ei şi vorbeam despre flirturile noastre, în ziua aceea despre un locotenent care la ultimul bal făcuse senzaţie. Ofiţerii germani nu existaseră niciodată pentru noi şi entuziasmul de a vedea o uniformă franceză încă nu se potolise.

— M-a întrebat o mulţime de lucruri despre tine, îmi raportă Maria Benner. Domnişoara Erhardt e la fel de frumoasă ca şi mama ei, dar are în plus contrastul ochilor violeţi şi al părului negru, mi-a spus el...

— Să consultăm oracolul, propuse fata care era gazdă. Pianul fu părăsit şi cărţile de jos, întinse pe masă. Odile, căreia noi îi spuneam Didela, ştia să le manevreze ca o bătrână ghicitoare. Când mi-a venit rândul, m-am temut de nu ştiu ce prezicere... Dar cărţile mele erau bune şi-mi făgăduiau o căsătorie din dragoste. Prietenii mă părăsiseră în clipa în care, ajunsă în faţa uşii de la intrare,

am vârât cheia în broască. Am găsit coridorul, scările cufundate în întuneric. Am strigat servitoarea, dar în casă nu s-a mişcat nimeni. Şi iată că în strania tăcere a sunat telefonul. O linişte ciudată mă cuprinse în timp ce ridicam receptorul.

— Alo, alo, domnişoara Erhardt! Aici Hôtel-Dieu din Strasbourg... Fiţi curajoasă, domnişoară... Un accident... Părinţii dumneavoastră sunt grav răniţi...

N-am putut auzi mai mult, telefonul mi-a căzut din mână.

Neamuri depărtate, venite la înmormântare, cerură să se ocupe de mine. Le-am respins propunerea. Orice dovadă de compasiune îmi era de nesuportat. Înclinarea mea către singurătate, indiferenţa pe care o arătam tuturor lucrurilor îl neliniştiră pe medicul care mă cunoştea de mică. Vorbi de o şedere într-un sanatoriu. Această ameninţare îmi dădu forţa de a reacţiona. Am înţeles că nu mai puteam să rămân multă vreme în această casă bântuită de amintiri care mă sfâşiau, să înfrunt oglinzile care păstrau reflexul celor trei chipuri atât de brutal smulse dragostei mele. Am înţeles că, dacă voiam să continui să trăiesc, trebuia să fug din acele locuri, unde, înnebunită, nu încetam să pândesc zgomotul unei uşi, să aştept o imposibilă întoarcere...

Trăiam astfel de săptămâni, când, într-o dimineaţă, ieşind din grelele coşmaruri şi fiind pe punctul de a cădea iar pradă chinurilor, privirea mi-a căzut pe globul terestru, pe care, împreună cu bietul meu tată, urmărisem adesea cu degetul liniile fine, roşii, ce-l înconjurau... „Fratele meu e aici...”, spunea el căutând Africa de Sud. La această amintire o idee încolţi în mine. Dacă aş pleca? Moştenirea îmi îngăduia să călătoresc unde voiam. Am sărit din pat, m-am vârât în haina vătuită şi am alergat în salon. Am luat albumul şi, înfierbântată, am întors paginile peste portretele învechite. L-am găsit repede pe cel al unui bărbat cu favoriţi, cu un aer ţeapăn, care sprijinea cu o mână pe umărul unei tinere frumoase. unchiul meu

Jacques şi drăguţa mea verişoară Doris alături de care petrecusem doi ani la Hirondelles, la Geneva şi care locuiau la noi în timpul vacanţelor. Anunţându-le telegrafic nenorocirea mea, ei îmi răspunseseră printr-o scrisoare afectuoasă. Unchiul Jacques locuia la Johannesburg. În tinereţea lui acest frate al tatei emigrase în Ţara Burilor. Acolo făcuse avere şi se însurase cu o olandeză. Ideea unei fugi, a unei evadări posibile, se fixă în mintea mea şi deveni din ce în ce mai puternică. Să plec... Ispita unei apropiate plecări nu mă părăsi. I-am mărturisit totul tutorelui meu care mi-a aprobat planul. Le-am scris rudelor mele îndepărtate. După şase săptămâni am primit răspunsul. Se bucurau de hotărârea pe care o luasem de a veni să trăiesc alături de ei.

II

TRENUL MEU PLECA ÎN ZORI. Puţini prieteni veniseră la gară. Mă certară pentru dezertarea mea. Dacă ar fi ştiut ei cât mă costa să mă exilez astfel... Portierele se închiseră, batistele se agitară. Clopotniţa, acoperişurile roşii din locul copilăriei mele dispărură într-o ceaţă sidefie. Lacrimile mi se amestecaseră cu picăturile de apă ce se scurgeau pe geamul de care îmi rezemasem fruntea. Dar toate izvoarele seacă cu vremea... Ochii mei se uscară. Ajunsesem la un soi de resemnare amară. Trenul trecea prin câmpii deşarte, prin sate adormite. Niciun fum nu se înălţa din colibe. O rouă deasă acoperea câmpurile unde nu zăreai încă nicio pasăre, niciun animal. Am coborât geamul. Plină de mireasma ierbii tinere, prospeţimea matinală pătrunse în compartimentul în care călătoream singură. Răsuflarea mea îşi reluă ritmul regulat. În mantoul cu tăietură severă, cu pălăria care cădea ca un fel de abajur peste ochii înroşiţi, am trecut nebăgată în

seamă în vagonul-restaurant, unde mi-am luat micul dejun. Vederea livezilor în floare defilând de-a lungul trenului mi-a făcut rău. Natura nu părea să se sinchisească de doliul meu de nevindecat. Cred că, oricât ai fi de nenorocit, simţi totuşi o mare plăcere să-ţi întinzi picioarele într-o cuşetă şi să dormi în legănatul roţilor unui tren de noapte. Deşteptări scurte în gări când câte un felinar mă năucea cu lumina lui brutal. Numele câte unui oraş alergând de-a lungul vagoanelor. Paşi grăbiţi care băteau asfaltul. Uşi trântite. Torsul roţilor îmi legăna din nou somnul câteva clipe întrerupt.

Dimineaţa am simţit-o în mine ca pe o destindere. Peisajul se schimbase. Sub un cer ca inul se vedeau coline palide de nisip, câmpii sărace şi necultivate. Arborii păreau să fi îndurat chinuri. Toţi, aplecaţi în aceeaşi parte, îşi întindeau ramurile răsucite ca pentru a se feri de o primejdie cumplită... Oare faţă de ocean arătau ei o astfel de spaimă? Încă nu se zărea, dar după suflul său rece îl ghiceai în golul palid de după dune. Din loc în loc câte o moară îşi răsucea încet marile aripi sumbre. Panouri imense anunţau un oraş apropiat. Trenul se opri, în sfârşit, la Hamburg.

M-am simţit pierdută sub impozanta cupolă de sticlă, în mijlocul furnicarului de călători. Senzaţia de a fi singură, încredinţată mie însămi, îmi produse ameţeală. Dar o viziune lugubră mă făcu să tremur. Nu, nu! Fără regrete! Emoţia mă cuprinse din nou; când, ajunsă în port, am zărit acea pădure de catarge, de macarale, de coşuri. Tulburarea mi-a sporit şi mai mult punând piciorul pe pasarela vasului Wahnfried, vapor german, pe care o agenţie de transport din Strasbourg i-l recomandase tutorelui meu. Mi-am găsit bagajele în cabina unde m-a condus ofiţerul de bord. Tocmai eram pe cale să despachetez câteva obiecte de primă necesitate când cineva bătu în uşă. În prag se ivi o femeie, înaltă, cam masivă în ample veşminte negre, acoperi cadrul strâmt al uşii. O priveam uimită. Cum să descriu chipul acelei

necunoscute? Părea tăiat în piatră, brăzdat de riduri profunde, chinuit... În ciuda părului alb, nu era bătrână şi poate că ochii ei cafenii fuseseră frumoşi odinioară. Dar toată lumina din ei fugise, iar vocea îi era mohorâtă.

— Scuzaţi-mă, spuse ea în engleză, după ce m-a întrebat dacă înţelegeam această limbă, înainte de a debarca am stat în această cabină unde probabil că am lăsat nişte hârtii... Stewarzii pretind că n-au găsit nimic... Vreţi să-mi îngăduiţi să caut eu însămi?

Am cercetat împreună colţurile, fundul dulapului, deasupra lui, unde se etala o centură de salvare. Dar zadarnic. Străina păru consternată.

— Nu pricep... murmură ea.

Avu brusc o slăbiciune. Am vrut s-o susţin dar m-a îndepărtat.

— Până unde mergeţi? m-a întrebat pe un ton aproape răutăcios.

— Destinaţia mea e Johannesburg...

Ea tresări.

— Johannesburg, murmură, sprijinindu-se greoi de uşă.

Încercam eu însămi o mare tristeţe. La vederea obrazului aceluia răvăşit îmi dădură lacrimile. Ea observă acest lucru.

— Sunteţi în doliu! remarcă cu blândeţe. Eu am pierdut tot... Tot... Sunt mai sărmană decât piatra din drum.

Nu m-am putut abţine să nu duc mâna la geantă. O uşoară roşeaţă urcă în pometii femeii.

— Nu. N-am nevoie de bani! Altceva am pierdut, altceva mi s-a furat... Respiră profund. Ascultaţi, reluă ea cu efort, dacă veţi izbuti, totuşi, să descoperiţi manuscrisul pe care l-am rătăcit, puteţi să-l citiţi, nu vă opresc. Dar numele pe care le veţi găsi acolo uitaţi-le, şi aruncaţi acele caiete... da, sunt nişte caiete pe care va trebui să le aruncaţi în mare... îmi făgăduiţi?

— De ce dacă, printr-un miracol, le-aş găsi, să nu vi le trimit? Nu puteţi să-mi lăsaţi adresa dumneavoastră?

Ea scutură din cap, fixând asupra mea doi ochi fără

privire.

— N-are rost... Îmi făgăduiţi ce v-am rugat?

— Voi face ceea ce-mi cereţi, i-am răspuns.

Necunoscuta mă salută fără să surâdă. Ca pentru a alunga apăsătoarea tristeţe adusă de această femeie, draperia de creton înflorat de la cuşetă începu să se zbată, mişcată de vântul din larg care intra prin hublou. Am urcat pe punte, unde, în picioare, lângă balustradă, pasagerii aruncau serpentine pe care rudele, prietenii, curioşii, aflaţi pe chei, le prindeau din zbor. Banderole multicolore, fire fragile mai legau pentru o clipă formidabilul vapor, de pământ... Apoi sirenele mugiră... Lanţurile alunecară şi scârţâiră. *Wahnfried* se legănă de sus în jos, îndepărtându-se încet de ţărm, în timp ce orchestra de bord ataca un cântec popular de circumstanţă.

„*În cartea Domnului stă scris*
Să te desparţi de cei ce ni-s
Mai dragi ca orişicare...”

Pachebotul se îndepărta din ce în ce. Panglicile de hârtie se rupseseră. Puţin roşu, puţin albastru, puţin aur rămas în mâinile întinse... Chiar în acel moment se auzi un strigăt. Oamenii alergară într-acolo, alcătuind un grup.

— O femeie a căzut în apă! zise un pasager, slujindu-se de binoclu. Alte lunete se îndreptară în acel loc.

— A sărit un om după ea... A prins-o... O duce pe mal...

— Mai trăieşte?

Vecina mea ridică din umeri.

— Nu poţi să-ţi dai seama de la distanţa asta, dar are şanse, a fost salvată imediat.

Portul deveni invizibil. În curând, în jurul nostru nu se mai văzu altceva decât cer şi apă. Am rămas aplecată deasupra suprafeţei netede, sedusă de acest spectacol nou. Valurile se umflau, se agitau de-a lungul carenei. Talazurile păreau că se încălzesc la soare, se ghiftuiesc cu

lumină. Le urmăream acel neîncetat du-te-vino... Crestele de spumă păreau nişte capete minuscule ridicându-se şi scufundându-se într-un joc capricios.

— Toate astea sunt foarte frumoase, dar nu trebuie să vă facă să uitaţi că a sunat pentru masă, zise o voce plăcută.

Am ridicat capul.

— Ei, zise vocea, cu un râs înăbuşit, trebuie să vă uitaţi în jos, domnişoară.

Un soi de spiriduş îşi scoase cascheta, prezentându-se:

— Heer van der Laan, la ordinele dumneavoastră.

Cu braţul său lung arătă orizontul unde dispăruse marele oraş. Accidentul acela survenit chiar în clipa plecării v-a impresionat? Atât cât mi-am putut da seama era vorba de femeia pe care am văzut-o ieşind din cabina dumneavoastră.

Îl priveam cu tot atâta curiozitate cu câtă mă privea şi el pe mine; cocoşatul, cu părul de culoarea paiului, îşi înălţase spre mine faţa mare, palidă şi inteligentă. Şi iată că acel pal cer nordic, acel colţ însorit de navă şi acel omuleţ ciudat care, în costumul lui de pânză kaki, părea scăpat dintre cei şapte pitici ai Albei-ca-Zăpada, îmi dădură impresia de ireal. Am repetat maşinal:

— Femeia care a ieşit din cabina mea...

— Nenorocita nu părea în toate minţile, reluă ciudatul pasager. Încă de la sosire s-a urcat de mai multe ori pe vapor ca să ceară un pachet cu caiete, pe care pretindea că l-a rătăcit în vechea ei cabină, acum a dumneavoastră... Sâcâia personalul.

Am revăzut sumbra şi mohorâta siluetă. În jurul acelei femei exista o atmosferă de cumplită părăsire...

— Poate că a vrut să moară, am remarcat eu.

— Nu cred, zise cocoşatul. Când vrei să te desparţi de cei vii nu-ţi alegi un loc care mişună de lume.

— A fost salvată? Nu se va şti niciodată.

— Ba da. Când ajungem la Rotterdam, n-avem decât să citim ziarele...

Prima mea noapte pe *Wahnfried*. Aerul sărat îmi scălda somnul şi pentru prima oară bietele mele fantome acoperite de sânge nu mi s-au mai arătat în vis. Wahnfried n-avea decât 8.700 de tone. Poate că era prea înzorzonat cu aur şi cu marmură, dar era totuşi foarte graţios, alb şi prelung. Printre pasagerii de clasa întâi, se aflau patruzeci de geologi germani. Aveau aerul încântat al unor copii mari. Pe chipurile lor roşii se citea hotărârea de a se bucura din plin de frumoasa călătorie pe care le-o oferise o societate ştiinţifică din ţara lor... „*Strohwilwer*"[23], îşi ziceau frecându-şi mâinile. Ba la unul, ba la altul, câte o cicatrice le însemna obrazul gras şi lucitor, vestigiu al vechilor dueluri cu sabia. Bărboşi, burtoşi, cu ceafa depăşind cu trei degete de grăsime gulerul ţeapăn al cămăşii, acei domni la ora mesei leşinau de plăcere. Nu refuzau niciun fel de pe lista de mâncare pe care le-o prezenta chelnerul. Cu şervetul aşezat peste plastron, începeau cu un grepfruit, apoi urma un porridge. peşte afumat, carne, ouă cu şuncă, totul stropit cu o sticlă de vin bun. Îşi isprăveau acest mic depun cu o cafea cu lapte, în care înmuiau o serie de pâinişoare mici cu unt. Îi priveam pe furiş, cum înghiţeau, ca şi cum acea grozavă poftă de mâncare putea s-o stimuleze pe a mea! Din grupul geologilor făceau parte două femei, două englezoaice, care împărţeau cu mine una dintre măsuţele rotunde din sufragerie. Miss Nöel şi verişoara ei Maud, prezentându-se, părură speriate din pricina doliului meu sever. Aceste două savante bătrâne se credeau obligate, din pricina mea, să-şi înfrâneze veselia firească. Le-am liniştit, surâzând atât cât am putut, răspunzându-le cu grabă când se întorceau spre mine ca să schimbe câte-o părere despre toaleta vreunei călătoare, sau gentileţea vreunui copil. Când le-am spus că eram orfană, au început să mă copleşească cu atenţii şi am devenit prietene. Figura rumenă a domnişoarei Nöel era acoperită

[23] Văduv de paie, soţ în călătorie, departe de soţia lui (germană).

de o reţea de riduri atât de fine, încât jurai că sunt trasate cu acul. Ea trebuie să fi fost totuşi cea mai tânără, fiindcă, apucată de un râs nebun, în timp ce-şi bătea joc, în surdină, de unul dintre docţii lor colegi, tovarăşa ei o certă ca pe un copil. Ziua în amiaza mare m-am urcat pe *deck*. Valurile înalte, fără spumă, limpezi şi netede, alcătuiau nişte mişcătoare acoperişuri albastre. Vântul făcea să pocnească pânzele de pe *velum* şi-mi lua în răspăr genele. Apărată împotriva acelor asalturi de un impermeabil şi de o mică bonetă care-mi strângea părul şi urechile, m-am lăsat udată de bura pe care o lingeam de pe buze. O formă scundă apăru în strâmta colivie a scării urcând pe palier. Heer van der Laan începu să mă examineze fără jenă, aşa cum cercetezi un obiect ori un tablou.

— Cum, la post înainte de răsăritul soarelui? se miră el.

— E ora mea preferată, ai iluzia că eşti singur pe vapor...

— Aveţi deci nevoie de atâta singurătate...

Privirea inchizitorială a omuleţului îmi scrută trăsăturile. Acest fel de a mă privi mă făcu să mă simt prost şi mă eschivam de îndată ce-l vedeam de departe.

— Scuzaţi-mă, *mejuffrouw*[24], dacă v-am întrerupt gândurile. Primele zile ale unei traversări sunt pentru mine totdeauna penibile. Toată această harababură de ape din jurul meu mă face nervos... Nu pot să dorm şi pândesc zorii ca s-o şterg din cabină.

Doi mateloţi încărcaţi cu găleţi şi cu mături năvăliră pe punte. A trebuit să le cedăm locul şi să ne refugiem pe *spardeck*.

— Mi se pare că şi dumneavoastră cunoaşteţi micii spiriduşi nocturni, *mejuffrouw*?

Ochii mari, palizi ai cocoşatului mă interogară cu compătimire.

— Nu, am spus, eu aş dormi, dar marea, ea nu doarme niciodată. Când mă trezesc în toiul nopţii, poruncile,

[24] Domnişoară (olandeză).

sunetele asurzitoare ale clopotului, paşii care aleargă mi se par tot atâtea zgomote de alarmă... Caut atunci cu ochii colacul de salvare şi nu mai izbutesc să adorm.

— Deci frica de moarte? Nu e de mirare, suntem crescuţi în această teamă, ea face parte din educaţia noastră.

Cerul începea să se coloreze. La orizont, un tiv gros de aur accentua conturul norilor. Valurile duceau cu sine trandafiri.

— Ce frumos e! exclamă tovarăşul meu. Şi se pare că suntem singurii pasageri ce contemplăm acest spectacol care mă trezeşte ca duşul de dimineaţă sau cafeaua de la gustare. Dar ascultaţi! Iată-l pe Weckruf!

Se auzi goarna. Îmi plăcea această atmosferă de dimineaţă şi n-am uitat cele câteva fraze melodioase.

„Sculaţi-vă cu toţii, căci noaptea se destramă,
V-aşteaptă căpitanul şi vă cheamă.
Un bună-dimineaţa vă spune călduros,
Sculaţi-vă, e ziuă şi cerul e frumos.”

Prima escală fu la Rotterdam. Am coborât pe pământ ca să găsesc în acest oraş imaginile tradiţionale ale Olandei: oameni curaţi şi înstăriţi, cu pălării populare, cu saboţi care troncăneau... Ziua era senină, cerul de un albastru şters şi molatic. În plin oraş şlepurile se încrucişau pe canalele strălucitoare. Adieri proaspete urcau din caldarâm, se desprindeau din case. Peste tot, oamenii frecau, lustruiau, spălau. Puteai vedea nişte frumoase case trandafirii, unele noi, altele foarte vechi, cu balcoane ieşite în afară şi cu acoperişuri ţuguiate. Toate aveau ferestrele împodobite cu ghivece cu flori, şi la uşile de la intrare, clopoţeii, cuiele şi clanţele străluceau de parcă erau de aur. Am oprit o trăsură şi am cerut să mă ducă la periferie. Am văzut Polderii, canalele cu apă. Peisajele defilau curate şi ordonate. La piciorul morilor de vânt, vacile cu pielea albă şi roşie păşteau pe

câmpurile de smarald brăzdate de pârâiaşe de apă. La întrebarea mea, vizitiul a răspuns că sezonul lalelelor încă nu se terminase. M-a dus în dunele interioare şi nu mi-am putut stăpâni un strigăt de uimire în faţa bogăţiei acelor câmpuri nesfârşite, sclipind de prospeţime, învăluite în atâta gingăşie şi diafan.

Îmi luasem ceaiul pe terasa unui hotel la Schevenigen când, ca un adevărat gnom, Heer van der Laan se ivi brusc în faţa mea.

— Permiteţi? De fapt se şi aşezase pe un scaun şi chema chelnerul. Am noutăţi pentru dumneavoastră, îmi zise el. A murit!

— Cine a murit? am întrebat eu, aiurită, căci nu mă mai gândeam la femeia care venise în cabina mea.

— Ascultaţi...

Mijnheer, cum începusem să-i spun, desfăcu un ziar şi citi cu glas tare:

Hamburg, 27 aprilie, 19...

„Chiar în clipa în care vaporul Wahnfried pleca, o femeie, aplecându-se prea tare peste bord, a căzut în apă. Scoasă imediat de un brav matelot, ar fi scăpat cu viaţă dacă nu s-ar fi izbit cu capul de chila vaporului. Era o femeie între două vârste, îmbrăcată corect. Geanta, care a fost scoasă din apă, nu conţinea nicio hârtie, ci doar o batistă, cu un M mare, şi un portofel de piele cu nişte monede de aur sud-africane. Persoanele care pot da informaţii despre moartă sunt rugate să le transmită la comisariatul de poliţie, Jungfernsteg, Hamburg.

— Şi-a luat cu sine secretul.

— Dacă secretul exista... observă olandezul. Poate că hârtiile acelea n-au existat decât în imaginaţia ei.

Mijnheer mă pofti la o florăreasă, unde îmi cumpără atât de multe lalele, încât ne-am reîntors la pachebot cu braţele încărcate de o adevărata recoltă. În privirile pasagerilor, am surprins mirarea şi am băgat de seamă

că se vorbea, cu un surâs ambiguu, despre perechea pe care o alcătuiam. Camerista nu putu să-mi facă rost de vase suficiente şi, din lipsă de loc, a trebuit să pun florile pe covor. Cabina mi se transformase într-o grădină de flori. După masă, l-am invitat pe Mijnheer să vină să arunce o privire. Păru exagerat de fericit văzând cât eram încântată.

— Ca la toate escalele, va fi multă gălăgie în seara asta, îmi spuse el. Nu vreţi să-mi oferiţi ospitalitate în colţul atât de liniştit pe care vi l-aţi ales?

Mi-a contemplat florile.

— Voi putea să le păstrez şi la noapte?

— Bineînţeles, n-au parfum. Iartă-mă dacă-ţi impun tovărăşia mea, urmă el după ce ne instalarăm pe spardeck. Am procedat fără tact când ţi-am cerut o favoare pe care ţi-ar fi venit greu să mi-o refuzi în seara în care îţi ofeream flori... Nu te supăra dacă mă interesez atât de intens de dumneata... Eşti foarte tânără şi foarte frumoasă! Mi se pare fără sens şi cumplit de nedrept să fii copleşit de necaz până într-atât, încât să cauţi o izolare care nu e potrivită cu vârsta dumitale... Într-o seară, te credeai singură şi priveai cerul încă roşu de lumina apusului. Am simţit că te apasă o mare greutate. Ai plâns, cu mâinile împreunate de nu ştiu ce disperare...

M-am ridicat, nerăbdătoare. Acest maniac indiscret începea să mă agaseze. Am coborât repede scara punţii. M-a urmat.

— Te-ai supărat?

În hol şi în saloane, era multă animaţie. Se auzeau sărind dopurile de la şampanie. Ajungând în cabina mea mi-am adus aminte de lalele. Erau acolo, magnifice, cu corolele larg deschise. Vederea lor m-a îmblânzit. L-a capătul culoarului l-am zărit pe Herr van der Laan ca mă implora cu privirea. Se apropie, timid:

— Nu voi dormi în noaptea asta. Fii bună... întoarce-te pe spardeck şi îngăduie-mi să-ţi ofer o cupă de şampanie.

Ca un văl negru, noaptea acoperea deschizătura

hubloului meu.

Mi s-a făcut dintr-o dată frică de toate acele lalele care-mi evocau trupurile ale căror răni trebuiseră să fie ascunse sub o grămada de flori... Docilă, l-am urmat pe cocoşat. În clipa în care ne-am reluat locurile în fotoliile de lemn de palmier. *Wahnfried* intră în întuneric. Nu mai exista decât o noapte opacă şi pe cer şi pe ape.

— Priveşte hublourile, zise însoţitorul meu, încep să se stingă unul după altul. Totuşi, în spatele pereţilor, continuă să trăiască viaţa.

Ca un răspuns la aceste cuvinte, se auziră strigătele a două voci furioase. Veneau dintr-o cabină de deasupra noastră.

— Ăsta-i felul lor de a trăi. Ah! Cât îmi plac aceste mânii. Îi cunosc pe cei doi îndrăgostiţi, care pe moment se muşcă şi se zgârie. Sunt spanioli. Adesea poartă pe mâini şi pe obraji dovezile acestor mângâieri nocturne. Dar când celălalt se întoarce cu spatele, imediat primul se repede spre el, neliniştit, ca şi cum i-ar scăpa pentru totdeauna... Te plictisesc?

— Nu, vorbeşte-mi despre călătorii pe care nu-i cunosc...

Când m-am întors în cabina mea, am găsit hubloul închis. Aerul era greu de răsuflarea lalelelor. Le-am dus afară. Am dat drumul la ventilator şi m-am culcat.

Când m-am trezit se crăpa de ziuă. Din cuşeta mea am zărit cerul încă întunecat, pe care nişte nori de argint se pregăteau să intre în luptă cu alţi nori mari, negri şi ameninţători. Valurile se ridicau până la hulou, lăsând o dâră de spumă pe gemuleţul rotund. Întoarsă din baie, am sunat ca să mi se aducă o cafea tare şi nişte tartine cu unt. În clipa în care ieşeam din cabină, am băgat de seamă că nu-mi pusesem medalionul pe care-l purtam direct pe piele şi pe care mi-l scosesem în zori, ca să mă spăl. Negăsind bijuteria, m-am urcat pe un scaun ca să mă uit pe ultimul raft al dulapului. Ce adâncă era mobila aceea! Am întins braţul cât am putut, mâna mi-a nimerit

într-o adâncitură şi, ce surpriză, am găsit nu numai medalionul, ci şi un sul gros legat cu o sfoară. Aşezată pe pat, am ezitat să desfac sfoara, neîndoindu-mă o clipă că descoperisem caietele străinei, moartă la puţină vreme după ce părăsise cabina mea. „Poţi să le citeşti, nu te pot opri”... îmi spusese ea. Revedeam faţa mohorâtă şi brăzdată. Cuprinsă de un fior ciudat, am deschis caietele. Scrise în olandeză, prezentau pentru mine o dificultate neaşteptată... Totuşi, frunzărindu-le, mi-am dat seama că datorită englezei şi germanei pe care le ştiam, nu mi-ar fi fost greu să pricep despre ce era vorba. De altfel Mijnheer van der Laan nu se afla acolo ca să mă ajute?

Mare i-a fost mirarea când i-am arătat ce-am găsit. Cu o privire curioasă parcurse scrisul înţelept şi ordonat care se aşternea pe o hârtie cu pătrăţele, pătată pe alocuri parcă de urma unor lacrimi.

Lăsasem deoparte cărţile pe care Mijnheer le alesese pentru mine din biblioteca aflată la bord, mintea mea refuza cel mai mic efort. Ceasuri în şir, stăteam întinsă pe şezlong privind marea, consimţind uneori, din plictiseală sau milă, să ascult discursurile lungi ale cocoşatului. Poate că avea dreptate când pretindea că, în nenorocire era deplorabil să te laşi cu totul în voia durerii. Când ai pierdut o fiinţă dragă sau când inima ţi-e sfâşiată de trădare, fericiţi cei pe care viaţa îi obligă să lupte pentru pâinea zilnică. Mă credeam insensibilă la orice, în afară de doliul meu, şi iată că un eveniment neaşteptat îmi redeştepta interesul. În umbra memoriei mele, regăsesc acea dimineaţă limpede, în care nişte nori mici, albi pluteau pe firmamentul de un albastru profund. Ne aflam în plină mare. Niciun fum, nicio pânză nu tăia orizontul. Abia dacă se auzea trepidaţia motoarelor. Valurile fremătau de-a lungul carenei. Un timid elan al bucuriei a trăi se iscă în mine, eram fericită că puteam să respir din plin aerul sărat. În această atmosferă de pace, am început să citesc primele pagini din caietele Idei Yvarsen...

Caietele Idei Yvarsen

I

CÂND CAFRII O ADUSESERĂ la ferma lui Mathijs Minhaar pe femeia albă pe care o găsiseră în junglă, aproape moartă de frig şi de epuizare, fermierii nu putuseră scoate de la ea decât cuvintele: „Nu ştiu... Nu-mi aduc aminte de nimic...” Luaseră hotărârea s-o oprească la ei pe necunoscuta care părea lovită de amnezie. Uneori, nenorocita se apuca de cap cu amândouă mâinile, îşi încrunta sprâncenele şi ochii îi rătăceau într-un efort imens... Atunci fermiera îi lăsa braţele în jos şi o privea cu milă: „Haide, Ranny (ăsta era numele pe care i-l dăduseră), nu te mai tulbura! Nu-ţi mai frământa mintea. Într-o bună zi, memoria îţi va reveni”.

Dar şapte ani se scurseră pentru mine în această letargie, şapte ani în timpul cărora nu mi-am adus aminte de nimic din trecuta mea existenţă... Ieşită din lunga mea toropeală, scenele vieţii mele anterioare îmi apărură mai întâi încurcate, ca şi cum ai privi oamenii şi lucrurile prin nişte lunete prea puternice. Apoi, puţin câte puţin, imaginile se precizară, căpătară forme. Vai! Odată cu memoria mi se redeştepta şi durerea şi mi-am dat seama că revenirea la starea normală era lucrul cel mai rău care putea să mi se întâmple. Am căzut într-o prostraţie profundă. Într-o dimineaţă, Mathijs puse caii la docar şi se duse să-l aducă pe doctorul de la White-River. După ce m-a examinat cu atenţie, acesta a declarat că starea mea fizică nu era proastă. Se arătă curios să cunoască motivul şocului pe care-l avusesem odinioară.

— Părinţii, prietenii nu te-au căutat, nu s-au neliniştit de soarta dumitale? Datoria mea este să te redau familiei. Îţi aminteşti cum te cheamă? De oraşul sau satul în care ai locuit?

Se întrerupse tulburat de spaima pe care trebuie s-o fi citit în ochii mei.

— Nu te teme, mă linişti el, nu voi exercita asupra dumitale niciun fel de constrângere. Familia Minhaar m-a rugat să te las în grija lor.

— Ce oameni de treabă. De şapte ani, mi s-a spus, au grijă de mine şi de şapte ani sunt moartă pentru ai mei! am zis eu cu spaimă. Aş fi o moartă vie dacă aş reapărea printre ei. Vă imaginaţi spaima lor?

— Biată femeie, murmură doctorul, îţi înţeleg deznădejdea, scrupulele. Ai face bine totuşi să ai încredere în mine. Aş putea să te sfătuiesc, să te ajut... Ştii că trebuie să respect secretul profesional...

Era aşezat în faţa mea. Prin ochelarii de baga, ochii de un negru opac nu încetau să-mi scruteze chipul.

— Câţi ani ai? întrebă el.

— Treizeci şi cinci, doctore. Vedeţi, în urmă cu şapte ani eram o femeie încă tânără, acum...

— Eşti încă o femeie tânără, afirmă el cu fermitate, destul de tânără ca să-ţi refaci viaţa.

Nu ştiu ce inflexiune din glasul lui mi-l reaminti pe cel pe care-l iubisem atâta. Am căzut brusc într-una din acele crize de desperare, în care strigam şi mă zbăteam ca o fiinţă căreia i s-a luat totul. Doctorul mă apucă de mână.

— Haide, haide, *mevrouw*[25], nu te lăsa astfel pradă deznădejdii, ce dracu!

Meiken veni repede şi-mi puse pe frunte o compresă cu apă rece.

— Ăsta-i sfârşitul crizei, zise ea văzându-mă că respir mai liniştită.

Doctorul fu invitat să-şi petreacă noaptea la fermă. I se puse un pat în sală. Tocmai isprăvisem de mâncat,

[25] Doamnă (olandeză).

Mathijs îşi aprinsese pipa. Doctorul şi-o fuma pe a sa. Meiken cârpea nişte rufe. Fereastra îngustă, tăiată în zidul văruit, era deschisă nopţii. Lampa cu ulei lumina cu economie masa unde rămăsese un cruşon de Kaffir beer[26] şi nişte pahare. În acea seară, fermierul îmi cedase fotoliul lui din rips roşu, singurul lux din casă. M-am aşezat copleşită în acest fotoliu, urmărind cu ochii închişi multiplele imagini ce-mi treceau prin capul înfierbântat şi care mă durea... O mână se aşează peste mâinile mele pe care le ţineam împreunate pe genunchi. Doctorul îşi apropiase scaunul.

— Nu te gândi prea mult, *mevrouw*... Nu înfrunta decât cu prudenţă evenimentele care ţi-au precedat boala. Nu vrei totuşi să ai încredere în mine? adăugă el după o tăcere. Şi cum eu nu răspundeam: Bun! Îţi respect taina. Dar ştii ce-ar trebui să faci? Să scrii!

— Să scriu? am protestat eu neliniştită, crezând că se gândea să mă determine să scriu vreo scrisoare.

— Da, ar trebui să-ţi scrii Memoriile, *mevrouw*, metoda ar fi excelentă pentru a-ţi dezmorţi creierul, a-l forţa să-ţi restituie fiecare amănunt al vieţii dumitale din trecut. Aşternându-le pe hârtie, vei ajunge să coordonezi şi să fixezi chipurile care, îmi imaginez, trebuie să joace în mintea dumitale o horă îndrăcită. Urmează-mi sfatul, *mevrouw,* începe cu copilăria dumitale. Notează ceea ce-ai văzut, ce-ai făcut, ce-ai simţit... Această muncă va aduce un derivativ vieţii dumitale actuale. Şi ce duhovnic mai discret vrei decât o pagină albă de hârtie? Meiken Minhaar! strigă el şi când fermiera sosi, zise: Ascultă ce-i prescriu bolnavei: o pană de scris, cerneală, un caiet!

În timp ce-mi vorbea astfel, am devenit atentă, amintindu-mi de cărţile citite odinioară. Să scriu... Să-mi scriu romanul doar pentru mine... Să-mi cânt *Cântarea Cântărilor* pentru iubitul meu care n-o va citi niciodată.

Meiken îmi spuse că doctorul o iscodise multă vreme în legătură cu mine.

[26] Bere cafră (olandeză).

— E mult de când ne cunoaştem, îmi spuse ea. Când bărbatul meu s-a rănit cu secera, ne-am dus la el. E francez, Mathijs pretinde ca se numeşte Dubois. Cabinetul lui e plin de tablouri din Paris şi de cărţi, mai bine de o mie de cărţi; apoi dacă a citit toate astea, nu-i prea greu să fii atât de savant. Ascultă-l, Ranny, scrie, din moment ce-ţi spune că asta-ţi va face bine! Îţi vom lăsa cât timp vrei, haide! Ai muncit destul pentru noi! Apoi, a vrut să ştie dacă, atunci când te-au adus negrii la noi, aveai verighetă. Nu, Ranny, n-aveai inel, ţi l-or fi furat. Se vedea bine că erai o doamnă, n-aveai mâini de ţărancă, şi ce lenjerie purtai pe sub rochia zdrenţuită... O rochie frumoasă, albă cu buline roşii. Am păstrat-o, vrei s-o vezi? Nu, nu voiam s-o văd... Nu voiam să-mi încep *Memoriile* cu ziua blestemată în care purtasem rochia aceea.

II

M-AM NĂSCUT ÎNTR-UN CARTIER DIN ROTTERDAM. Tata avea o slujbă în Administraţie. Locuiam într-o casă veche moştenită din strămoşi. Era plină de paliere, scări largi, întunecoase, nenumărate cotloane. Faţada dădea direct în stradă, partea din spate, într-o grădină pe care tata o cultiva cu dragoste. Plantase acolo nişte arbuşti, liliac şi iasomie, care ascundeau ograda şi grădina de zarzavat, ale căror mirosuri înţepătoare se amestecau cu parfumul florilor; nici nu împlinisem trei ani, când am auzit-o pe mama plângându-i-se tatii: „Există copii care se nasc nebuni!” Asta, fiindcă pisica şi câinele trebuiau să se ferească de mângâierile mele prea furtunoase, sau când, întinsă pe vreo brazdă, sărutam florile, le ţineam strâns în mână şi-mi frecam de ele obrajii bucălaţi. Odată, tata, văzându-mi degetele murdare, îmi arătă tijele smulse. „Uită-te cum sângerează!” Dar ştiam ce culoare avea sângele şi n-am vrut să mă las păcălită. „Florile au sânge alb”, spuse el. Cum m-aş fi putut îndoi de cuvântul

celor mari? Drept urmare, mâinile mele puerile cruţară grădina. Mama, în schimb, mă prinse stând în patru labe pe podea şi încercând să prind razele de lună... Dintr-o dată, luna fu dată afară, voleurile închise ermetic şi o bătaie la fund mă învăţă că atunci când vine ora de culcare nu te mai zbengui cu jucăriile cerului. La şcoală am fost o elevă bună. Cu ardoarea pe care o puneam în orice, nu doream decât să mă instruiesc. Dar m-am izbit de piedici. După ce mă întorceam de la şcoală, trebuia să mă duc după cumpărături, s-o ajut pe mama la bucătărie. Numai după ce surorile mele erau spălate şi vârâte în pat, vasele puse la locul lor, sufrageria şi bucătăria în ordine, puteam, în sfârşit, să-mi văd de ale mele şi să mă apuc de lecţii.

Tocmai mă pregăteam de împărtăşanie când tata muri de o embolie. Pierdeam în el pe cel mai bun prieten, pe cel care mă proteja împotriva asprei severităţi a mamei.

— Crede-mă, Mintje, spunea el, fetiţei acesteia lacomă de afecţiune i-ar trebui mai multe mângâieri decât scatoalce.

Mama se mulţumea să surâdă cu milă, arătându-şi fruntea cu degetul. Dar tata nu era o fire combativă.

— Mă gândesc că fata noastră mai mare nu se înrudeşte câtuşi de puţin cu buna noastră rasă nordică. După mine, socot că în vinele ei s-a strecurat o picătură de sânge străin. De aici înclinarea ei către visare şi această sensibilitate excesivă care nu se prea potriveşte cu caracterul practic al rasei noastre. De altfel îmi amintesc că-n cronica familiei se vorbea despre un strămoş care şi-ar fi adus o nevastă din îndepărtatele sale peregrinări. Asta ar explica anumite trăsături de caracter ale Idei noastre.

— De ce nu mi-ai spus nimic despre asta când ne-am căsătorit? întrebă mama cu un aer jignit.

— O, Mintje, trebuia, întocmai ca un mare senior, să-ţi înfăţişez arborele genealogic ca să te asiguri că niciun element exotic nu s-a amestecat vreodată cu sângele

meu olandez?

Tata râdea, mama ridica din umeri. Dar eu aveam o hrană în plus pentru visurile mele. Le populam cu această străbună cu care trebuia să semăn şi care venise dintr-o ţară unde nu exista atâta apă pe străzi şi nici ierni atât de aspre; unde, la umbra palmierilor, îşi făcea vânt cu un evantai de sidef şi dantelă. Oare şi în acea ţară de vis nişte impulsuri misterioase le făceau pe fete să sară din paturile lor când cânta privighetoarea? În grădina de alături, pe una din ramurile cele mai înalte ale unui brad cu vârful retezat de furtună, o privighetoare îşi profila pe cer minuscula ei umbră cenuşie. Zburdalnică, lungindu-şi gâtul subţire, îşi lansa vocalizele care se rostogoleau ca nişte perle tari pe argintul nopţii... În spatele meu, cele patru surori dormeau, cu pletele amestecate, cu mâinile inconştient apropiate. De ce mă simţeam izolată? Atât de dureros izolata, încât, cu fruntea pe pervazul ferestrei, izbucneam în lacrimi. Uneori mă apuca o dorinţă nebună de a sări pe fereastră, de a deschide portiţa grădinii, de a alerga în stradă, în urmărirea cuiva care mă chema şi care nu-l puteam vedea. Îmi amintesc de plimbările braţul tatii. De iarmaroace şi de serbări cu tir, unde purtam o rochie albă cu un cordon azuriu, în braţe c-un buchet mare de flori de câmp, pe care tata mă ajutase să le culeg. În mijlocul unei mulţimi vesele, ne instalam sub un umbrar. Ni se servea bere şi, în timp ce mâncam brânza tata îmi vorbea sau poate că mai curând îşi vorbea lui însuşi.

— Nefericiţi cei care întrec măsura! spunea el. Trebuie să fii puternic, foarte puternic, asta-i toată filozofia vieţii... Trebuie să ţii piept evenimentelor şi oamenilor. Nu, biata mea fată, sunt un om slab şi ţi-am transmis, din nefericire, o boală ereditară: slăbiciunea mea! Slăbiciunea trebuie urâtă, Ide; când Domnul a spus: „Îi voi scuipa pe cei slabi”, cred că a adăugat: „Şi pe nevolnici!” Eşti slab când domină inima. A mea a strigat întotdeauna atât de tare, încât trebuia să bat în ea. Cu vremea, a tăcut...

Bietul tata, cât de bine îl înţeleg astăzi! Cât trebuie să fi suferit din pricina constrângerii impuse firii sale generoase! Totuşi mama nu era rea. Nu exista femeie mai ataşată faţă de îndatoririle ei casnice. Dar poate că bărbatului ei i-ar fi plăcut o fărâmă de bonomie în casa lui şi-ar fi fost bucuros dacă nevasta sa ar fi ştiut să râdă, să cânte, să strige! Mama nu râdea, nu se înfuria niciodată. Când ne pedepsea, o făcea cu sânge rece. Când îi făcea reproşuri bărbatului ei, o făcea cu un glas monoton, abia deschizând buzele şi cuvintele ei cădeau exasperante, cu regularitatea picăturilor care scapă dintr-un robinet prost închis. Cred că, cu toate acestea, îşi iubea bărbatul, dar îi purta ranchiună pentru lenea lui. Într-adevăr, observaţiile ei se izbeau de resemnarea în care bietul om se izolase cu vremea. Îşi păstra pentru el gândurile, nădejdile. Nu-l mai putea scoate din această lume pe care şi-o crease aşa cum îl scoteau adesea din casă cârpele şi pământufurile ei de pene pe care nu ostenea să le mânuiască.

Moartea tatii îmi pricinui o mare durere. De îndată ce puteam scăpa, alergam la mormântul lui şi, ascunzându-mă când treceau paznicii, rămâneam adesea acolo până noaptea. Mama, când venea să mă caute după ce se închidea cimitirul, nu-mi mai făcea mustrările pe care le aşteptam. Ea însăşi plângea, dar trăsăturile sale, puţin masculine, deveniră şi mai rebele la surâs, iar evlavia sa şi mai accentuată. O mică pensie de văduvă ne îngădui să ne păstrăm casa. În afară de asta, mama, care fusese infirmieră înainte de a se mărita, obţinu nişte gărzi de noapte într-un spital, ceea ce era suficient ca să ne ajute să trăim. Cu o voinţă de neînfrânt, această femeie ţinea locul tatălui dispărut. Întoarsă la ora şapte dimineaţa, voia ca ibricul cu cafea să fie pe masă. O beam toate şase împreună, apoi urma inspecţia celor care plecau la şcoală. Vai de pielea mea dacă lipsea un nasture, dacă nu cususem ca lumea ceva, dacă unghiile uneia dintre fetiţe i se păreau cam îndoielnice. După ce mă înapoiam de la

cumpărături, o găseam încă în picioare, spălând cu apă multă caldarâmul din faţa casei. Trebuia s-o rog mult ca să se vâre în pat după masa de prânz. Doar duminica, după ce ne întorceam de la cimitir, consimţea să se odihnească până seara, în vreme ce eu mă duceam cu surorile mele la mătuşa Antje.

Mătuşa Antje era domnişoara bătrână. Spre deosebire de mama, avea întotdeauna un chip surâzător, care dădea farmec trăsăturilor ei aspre. O bonetă cu volane de un alb ca zăpada îi ascundea în parte cocul mare, cărunt. Purta în mod invariabil o rochie de tafta mov, care foşnea la cea mai mică mişcare. Camera ei îmi plăcea nespus. Mare şi luminoasă, era tapiţată cu hârtie cenuşie cu bucheţele roz. Nişte scaune de palisandru, cu spătar înalt, înconjurau o masă rotundă din acelaşi lemn. Pe suprafaţa strălucitoare a bufetului, două candelabre de argint, prevăzute cu mucări flancau paharele cu picior roşu, în care soarele aprindea sclipiri de rubin. În faţa sofalei de catifea albastră, o altă masă cu picioare lungi şi subţiri; pe ea, un borcan în care înota un peşte mare, roşu. În sfârşit, vitrina plină de comori: farfurii preţioase, coşuleţe în filigran, cutii din scoici. Îmi plăcea în mod deosebit o statuetă la care mă uitam de fiecare dată ca şi cum aş fi văzut-o întâia oară: Apollo aplecat asupra zeiţei Venus adormită... Nişte panglici roz, late, ţineau perdelele de muselină de la ferestrele strălucitoare. Aşezată pe un soi de mic podium, în dosul oalelor cu balsamină aranjate pe prichiciul ferestrelor, bătrâna domnişoară putea să observe strada şi, iscodind, să-şi recunoască vizitatorii înainte ca aceştia să fi avut timpul să sune la uşă. La ora cinci fix, Hildi, servitoarea, într-o fustă largă şi cu boneta scrobită, ne servea masa. Ea consta de regulă dintr-o supă cu tăiţei, urmată de un fel de musaca şi din nişte găluşti mari cât pumnul. O budincă de gris, stropită cu sirop de fructe, încheia masa. După moartea tatii, o duceam greu cu mâncarea; întorcându-ne acasă de la mătuşa Antje, cele mici încă îşi mai lingeau degetele cu

care se ajutaseră la masă. Paşii ni se încetineau pe măsură ce ne apropiam de casa unde nimic nu ne bucura privirile. Părăseam întotdeauna cu un oftat frumoasa locuinţă a mătuşii mele.

Cei care au nevoie să fie vegheaţi noaptea sunt întotdeauna grav bolnavi. Ca să poţi suporta astfel de nopţi la căpătâiul muribunzilor sau chiar al vreunuia care-şi dăduse duhul, îţi trebuia o fire aspră ca a mamei, la fel de neînduplecată faţă de ea ca şi faţă de ceilalţi. Îi admiram curajul. Pentru liota ei de copii înfrunta oboseala, lipsurile, dificultăţile materiale. Nu-şi acorda niciun răgaz. Totuşi, pe măsură ce creşteam, mama se umaniza, şi ea, care nu deschisese altă carte decât Biblia, îngădui ca mătuşa Antje să-mi dea câte unul din romanele pe care le împrumuta de două ori pe săptămână de la biblioteca din oraş. Acum îndeplinindu-mi îndatoririle zilnice, aşteptam cu bucurie momentul când, casa odată pusă la punct şi mama plecată la spital, puteam, lângă surorile mele adormite, să reîntâlnesc eroii frumoaselor poveşti de dragoste... *Poteca pisicilor* de Sudermann mă exaltase până într-atât, încât mă făcuse să am febră. Citeam la lumina lumânărilor pe care le cumpăram pe ascuns cu câţiva *kwartjes* din banii de buzunar, cu care mi se răsplătea adesea zelul. Bine că mama nu putea să vadă aceste încălcări.

Selma, cea mai mare dintre cele patru surori ale mele, îşi găsise o slujbă într-un mare magazin, ceea ce-i îngădui mamei să-şi mai răreasc gărzile de noapte. Dealtfel părea foarte obosită, chipul i se ofilise.

Într-o duminică cedă în sfârşit insistenţelor şi ne însoţi la mătuşa Antje. Bănuisem întotdeauna nişte ranchiune între cele două cumnate. Când mama trecu pragul Antjei, avu o ezitare: „Asta, numai ca să-ţi fac ţie plăcere, Ide”', oftă ea. Un fulger de triumf trecu prin pupilele mici ale bătrânei domnişoare la vederea cumnatei sale. După-masă, servi în cinstea mamei lichior şi cafea; seara se prelungi. Oare prezenţa rudei şi prietenei sale din

copilărie o făcu în seara aceea pe Antje să fie de o limbuţie neobişnuită? Ea evocă vremurile de odinioară, vorbi despre oameni dispăruţi pe care ele două îi cunoscuseră şi, în timp ce perora, mi se părea că-i şi văd pe acei oameni printr-un văl subţire de colb, întocmai ca în picturile acelea vechi aruncate prin poduri. Tăcută, mama îşi asculta cumnata.

— Îţi aminteşti? Veneai cu împletitura. Te aşezai la fereastră, în dosul oalelor cu flori. Cunoşteam toţi trecătorii. „Iată, spuneai tu, Free Slot are o pălărie nouă şi iat-o pe doamna van Owen care ne salută. Cât e de împopoţonată, un adevărat papagal!” La biserică, în rochie de duminică, ne rosteam rugăciunile cu gândul la după-amiază, când urma să ieşim la iarbă verde cu toată ceata, să culegem flori de pe câmp şi de pe dune. Toamna, mâncam la vreun han de ţară. Înfulecam pâine neagră, nuci noi şi beam vin dulce. Când ne întorceam, cerul era roşu deasupra pădurilor. Iernile erau mai aspre decât acum. Săptămâni în şir nu te puteai uita pe ferestrele acoperite cu flori de gheaţă. Sobele duduiau. Patinajul era la ordinea zilei. Într-o jachetă lungă, ajustată, împodobită cu pene, cu toca de blană pe coc, cu patinele la subsuoară, cu mâinile într-un mic manşon, ne îndreptam spre patinoar. Nici n-apucam să ne aşezăm bine pe banca ţărănească, aproape de ghereta cu băuturi calde, că tinerii şi alergau să ne lege patinele. Ţinându-ne de mâini, desenam arabescuri pe oglinda de gheaţă. Vântul ne tăia obrajii şi răsuflarea, dar era minunat... Suprafaţa îngheţată reflecta cerul cenuşiu ca de in şi, într-o zare ceţoasă, soarele încremenea, roşu, ca o mare lanternă chinezească. Ţinându-ne de braţ, alunecam îndărăt pe gheaţă. Nicio grijă nu ne tulbura încă inimile. Dragostea vine târziu la fiicele nordului...

Mama n-o părăsea din ochi pe Antje, atentă la acele ecouri ale unei tinereţi îndepărtate, în care-şi avea şi ea partea... Adesea, când un cuvânt i se părea necuviincios pentru urechi fetelor sale, încrunta sprâncenele. Dar

bătrâna domnişoară se pornise. Aminti de o zi de carnaval; pocnituri, trompete, petarde, în sfârşit, toată gama, când deodată un Pierrot veni ţopăind în faţa ei. Cu un gest larg, făcu o reverenţă profundă şi cu a voce prefăcută, ascuţită îi zise: „Vă salut, doamnă a inimii mele!” Intrigată, tânăra nu-şi găsi cuvintele şi, înainte de a-şi fi revenit din surpriză, masca se îndepărta săltând întruna şi făcându-i semne cu mâna: „La revedere, dragă Antje!” Îi cunoştea şi numele! Nu-i zărise decât ochii strălucitori prin masca de satin. Cine era? Unde mai văzuse ea acei ochi atât de frumoşi, atât de luminoşi? Privirea aceea neagră şi maliţioasă o urmărea, îi apăsa inima... Ciudat de tulburată, îl fu greu să se aşeze sub lumina lămpii între părinţii şi fratele ei. Întoarsă în odaia sa, rămase multă vreme la fereastră, trăgând adânc în piept aerul nopţii în care se aprindeau primele felinare. Printre măştile tot mai rare căuta un Pierrot în satin alb... „Acea viziune fugară şi-a păstrat mereu misterul şi a rămas singurul meu roman... isprăvi mătuşa Antje oftând. Tinereţea mi s-a ofilit căutând în chipurile oamenilor ochii care mă vrăjiseră...”

— Şi pe care i-ai fi regăsit fără îndoială, dacă l-ai fi privit mai cu atenţie pe băiatul lăptarului sau pe ajutorul de spiţer din colţ! Las-o baltă, bătrână sentimentală!

Antje se prefăcu a nu băga în seamă umilitoarea reflecţie a cumnatei sale.

— Tu, Mintje, remarcă ea cu calm, tu te-ai ferit întotdeauna de sentimentalisme ca de un duşman al bunului simţ. Noi te poreclisem „micul crivăţ al Nordului”. Numai că, dă-mi voie să-ţi spun, „micul crivăţ” s-a transformat într-o dulce adiere când ţi-a căzut cu tronc frate-meu. Poţi să-mi explici, Mintje, prin ce stranie intuiţie îţi dădea de urmă în zilele în care te aşteptam la masă?

Pielea mamei se acoperi de o roşeaţă sumbră; spuse cu bruscheţe:

— Dacă te amuză să-ţi povesteşti vechile tale istorii, n-

ai decât, dar te rog, nu mă amesteca şi pe mine.

Am aflat totuşi în ziua aceea că, printr-o speculaţie nenorocită, bietul tata pierduse o moştenire care i-ar fi îngăduit mătuşii Antje să trăiască pe picior mare. Mama trebuie să-i fi purtat pică până la sfârşitul zilelor sale.

III

SORA MEA JOPSIE ÎŞI GĂSI LA rândul ei un loc la o modistă. Mama dădu curs rugăminţilor noastre şi renunţă în sfârşit la slujba sa atât de grea. Dar, deşi nu ne mai aducea în fiecare dimineaţă mirosul greu al bolii şi al morţii, casa era lipsită de bucurie. Zilele erau la fel una cu alta, doar masa duminicală de la mătuşa Antje mai rupea monotonia. La ora ieşirii de la şcoală, le auzeam râsetele, zgomotul saboţilor pe pavaj. Dar, de îndată ce treceau pragul casei, tăceau. După ce-şi puneau papucii pe care-i găseau în dosul uşii de la intrare, mâncau în tăcere o tartină cu marmeladă, apoi se cocoţau pe scaunele lor şi-şi aplecau mutriţele peste caiete. Uluită, vedeam cum li se şterg încetul cu încetul frumoasele culori aduse de afară, şi cele două fetiţe nu-mi mai apăreau parcă decât printr-un văl uşor; pânze de păianjen pe care tăcerea părea că le ţese aici, peste toate lucrurile... Totuşi cu cinci fete sănătoase, casa ar fi trebuit să fie veselă şi zgomotoasă, ca o colivie. Asta să fi ţinut oare de firea mohorâtă a mamei? Sau de credinţa ei rigidă? Credinţa mamei era fără entuziasm şi fără ardoare. Nu ne învăţase ea să ne temem de Dumnezeu în loc să-l iubim? Acest Dumnezeu al mamei ni se părea teribil, plin de mânie şi de pedepse. Ce consolare, ce ideal am fi putut găsi în teamă? Între acest Dumnezeu al mamei, lipsit de indulgenţă şi de blândeţe, şi sufletele noastre de copii nu se putea stabili nicio legătură. Poate că şi din pricina asta glasul puternic al cerului nu mi-a ajuns niciodată la suflet şi am căutat

întotdeauna un ideal uman! Şi apoi, fără să-şi dea seama, mama ne crease un fel de silă faţă de rugăciune, căci, la ora mesei, îngenunchind cu noi pe podea, ne obliga să recităm nişte oraţii interminabile, în timp ce aroma verzei cu slănină ne gâdila nările... În serile în care mătuşa Antje mânca la noi, o conduceam până acasă. Noi două puteam scurta drumul pe şosele. Canalele, bătute de vânt, clipoceau lângă zidurile de piatră. Felinare rare înroşeau apa cu nişte reflexe sinistre. Mantiile noastre pocneau ca nişte pânze de corăbii şi grăbeam pasul ori de câte ori se apropia vreo siluetă cu gulerul ridicat, cu chipul ascuns sub şapcă. Mătuşa Antje odată lăsată la uşă, mă reîntorceam în oraş, puţin năucită de a mă afla pe stradă la ora zece seara. Trecătorii păşeau fără grabă, literele uriaşe ale afişelor îţi atrăgeau atenţia. Când se deschidea câte o uşă violent luminată, ţâşneau afară strigăte, muzică şi cântece. Tramvaiele scârţâiau. Maşinile treceau fără zgomot.

Înainte de a mă culca, rămâneam la fereastră visând. Smocuri de nori alunecau uşor pe discul strălucitor al lunii, se saturau de lumina ei şi-şi continuau drumul spre alte zări. Îi invidiam. Începea să se răcorească. Singurul copac din grădină care ţinea umbră îşi pierdea, una câte una, frunzele. În van se chirceau, se cramponau de crengi, căci, fluierând ca un puştan răutăcios, vântul le alunga adăpostul lor. Ultimii trandafiri se înălţau spre limpezimea cerului. Mă aplecam către tăcerea nopţii, ca şi cum aş fi putut auzi acolo ecourile unei lumi unde eu nu puteam pătrunde. O lume plină de aventuri... Aveam tot timpul senzaţia că cineva pe care nu-l vedeam îmi făcea semn, ca unei captive ţinută de lanţurile ei, şi mă aplecam către acea chemare misterioasă, o ascultam cum asculţi zvonul unei serbări la care nu eşti admis, dar la care te uiţi prin crăpătura unei uşi... Tremuram gândindu-mă la iarna apropiată în care trebuia să îndur, una după alta, zilele scurte şi ceţoase, în care nu aşteptai nimic şi serile lungi, monotone, în care căscai în timp ce

cârpeai rufele. Mă examinam în faţa oglinzii, cu o surdă strângere de inimă. Aş fi dorit să fiu mai subţire, aidoma siluetelor din jurnalele de modă, căci se spunea despre mine: „Ce fată robustă şi sănătoasă!” Părul meu castaniu avea strălucire şi supleţe, chipul meu, cu trăsături prea accentuate, era lipsit de graţie. Dacă dinţii albi şi regulaţi îmi plăceau, detestam dimpotrivă linia dreaptă a buzelor. Mai rămâneau ochii. Între brun şi negru, aveau cam culoarea codiţelor. Prietena mea Tinka afirma că genele mele foarte lungi îmi dădeau o expresie dulce. Ei îi plăcea de asemenea gropiţa pe care o aveam în bărbie. Poate purtând nişte stofe potrivite aş fi putut să-mi corijez fizicul ingrat. Dar rochiile mele mohorâte, niciodată la modă, nu mă puteau avantaja. Şi de altminteri la ce bun? Avea atât de mare importanţă dacă rămâneam fată bătrână? Mătuşa Antje nu era nenorocită. La vârsta mătuşii, aş fi avut, ca şi ea, un clan de prieteni, care să vina o dată pe săptămână, să bea cafea şi să mănânce clătite, într-o atmosferă călduţă de bârfeli nevinovate. Totuşi, mă lua întotdeauna cu frig când mă gândeam la un astfel de viitor. Ca să nu mă mai gândesc la asta, munceam cu hărnicie, spre marea mulţumire a mamei. Puteam să-i spun că nu căutam decât oboseala? O oboseală care, de îndată ce se întuneca, mă făcea să cad într-un somn adânc... Ce ştia ea despre mine? Despre eul meu pe care-l ascundeam de aspra ei severitate? Adesea, credeam că i-am venit de hac tinereţii care striga înfometată, apoi, urmau nişte revolte neaşteptate... Asta se întâmpla în toiul nopţii. Mă trezeam şi tresăream, ca scăpată dintr-un coşmar, şi aşteptam, cu inima bătând... O simţeam fremătând în mine, agitându-mi sângele, umflându-mi vinele, gata să crape. O teamă, care avea şi ceva plăcut în ea, mă făcea să mă înăbuş un pic... Aprindeam lumânarea şi, sărind din pat, alergam în faţa oglinzii. Obrajii îmi erau roşii. De sub pletele despletite, ochii mă priveau ciudat. Mi se părea că cea care mă privea astfel, printre gene, ca printre zăbrelele unei

temniţe, era tinereţea mea captivă. Îmi lăsam cămaşa să alunece în jos, dar, odată goală, trupul meu mare şi alb, mă speria. Frigul îmi muşca pielea şi mă reîntorceam să mă ghemuiesc sub cuverturi. Îmi luam cu mine tinereţea inutilă, îi închideam pleoapele şi-i murmuram: „Fii înţelegătoare, haide, dormi!”

Mai trecu un an. Se apropia iarna. Frunzele veştede alunecau de-a lungul geamurilor şi mireasma lor puternică vestea Sărbătoarea Sfinţilor. De ce nu mai încercam acea nelinişte care mă cuprindea la fiecare schimbare de anotimp? Simţeam în mine o apăsare şi parcă o aşteptare. Oare să existe presimţirea fericirii ca şi cea a nenorocirii? Era o zi ca oricare alta. M-am sculat, trezită din somn de ceasul deşteptător, pe care-l vâram sub cuverturi pentru ca brutala lui sonerie să nu le trezească din somn pe fetiţele mai mici, care aveau dreptul să mai doarmă încă o oră. După o toaletă rapidă, cu apă rece, am coborât să aprind crenguţele de pin de sub butucii pe care, de seara, îi pregătisem în vatră. Trosnetul vesel al focului îmi dădu curajul de a îngenunchea şi de a freca dalele roşii. Am atârnat ceainicul. Aroma cafelei le atrase pe surorile mele, care-şi făcură apariţia strălucind de curăţenie şi mirosind a săpun. Mama sosi ultima. Cele mari plecară la slujbele lor, cele mici, la şcoală. Am golit repede masa, am pus ceştile la locul lor şi m-am pregătit să mă duc după cumpărăturile pentru masa de prânz, în vreme mama se apucase să citească ziarul local.

— Ide! mă striga ea, chiar în clipa în care pusesem mâna pe mânerul uşii. Ia vino încoace!... Ascultă...

Potrivindu-şi ochelarii pe nasul drept şi puternic, ea îmi citi un anunţ redactat cam în aceşti termeni: „Doctor, vrea să se căsătorească cu o fată de douăzeci până la douăzeci şi cinci de ani, care ar fi dispusă să-l urmeze în Trasvaal. Adresaţi propunerile la biroul ziarului. Cifra X 707.

— Ei bine, Ide, ce ai de zis? întrebă mama foarte interesată.

— În Transvaal? am bâlbâit eu foarte înfricoşată. Cât e de departe!

Ea păru să nu mă audă.

— Bagă bine în cap ce-am să-ţi spun, Ide. Căsătoria e condiţia esenţială pentru o fată... Nu eşti frumoasă, nici măcar drăguţă. N-ai un ban, nu vei găsi niciodată un pretendent pe meleagurile noastre. Transvaalul, la urma urmei, nu-i dincolo de lume şi prezintă toate avantajele unei ţări noi. Acest... tânăr are desigur intenţia să-şi facă acolo un viitor. Rămâne de văzut dacă-i vei plăcea. Nu-i prea sigur, dar totuşi să ne încercăm norocul.

Gândul că fata ei ar putea să nu convină acelui domn nu-i surâdea femeii intransigente. Cu o frică vagă, am ascultat-o şi i-am pus în faţă tocul, călimara, hârtia cadrilată şi un plic. Fără să mai socoată necesar să-mi citească scrisoarea, o puse în plic, îl lipi, apoi mi-l întinse.

— Acum, du-te repede şi aruncă-l în cutie. Acel domn n-o să ducă lipsă de propuneri.

Se scurseră nişte zile, în cursul cărora eram atât de agitată, încât păleam ori de câte ori îl vedeam pe poştaş. Făceam totul alandala, dar mama îmi arăta o indulgenţă neobişnuită. Imaginaţia mea îl făcea pe necunoscut când frumos ca Boleslaw, eroul din *Poteca pisicilor*, când chel şi urât, din moment ce nu-şi putea găsi o nevastă decât prin intermediul unui ziar. Într-o dimineaţă, când tocmai ieşeam, ţinând pe braţ sacoşa pentru cumpărături, am dat nas în nas cu un domn care căuta deasupra porţii numărul casei. Îşi scoase pălăria.

— Sunteţi mejuffrouw Eeden? mă întrebă el şi, cum o roşeaţă blestemată îmi năpădi obrajii, mi s-a părut că-l văd surâzând.

Nu ştiu ce-am îngăimat, introducându-l în cea mai bună odaie a noastră.

— S-o chem pe mama... am spus eu.

Dar el mă opri.

— Nu, rămâi, făcu el amabil. Dumneata eşti cea care mă interesează...

Eram atât de tulburată, încât nu ştiam ce să fac cu mâinile. Le tot apăsam una peste alta, necutezând să-l privesc, totuşi ştiam că e înalt, că are păr şi ochi luminoşi şi un chip bronzat. Din fericire mama, care observase tot, intră solemnă, îmbrăcată în rochia de duminică. În felul ei deschis, îi întinse mâna străinului.

— Dumneavoastră sunteţi cel care...

N-o lăsă să termine.

— Da, eu...

— Ea e, spuse mama arătându-mă.

— Ştiu, făcu el, şi am remarcat inflexiunea gravă a vocii sale.

— Bun! Deci nu ne mai rămâne decât, să discutăm.

Mama luă loc în fotoliu, cu un aer mai auster ca niciodată. El se aşeză pe sofa.

— Lasă-ne singuri, fata mea, îmi porunci mama cu tonul ei peremptoriu.

Nici nu ceream altceva. Cu inima palpitând, am urcat scara, dar pe palier am rămas aplecată peste balustradă. Aşteptam să aud o uşă deschizându-se, paşi furişaţi îndepărtându-se. Mi-am răcorit obrajii cu palmele îngheţate, sigură că visez... Imaginea pe care-o luasem cu mine sub pleoape era prea strălucitoare. Să devin oare tocmai eu soţia acestui prinţ încântător cu plete de aur? Lucrul mi se păru atât de imposibil, încât am început să râd cu hohote de una singură. De jos, se auzea vocea mamei, acea voce unică, fără timbru. De câte ori vocea bărbătească îi răspundea, mi se punea un nod în gât. Teama ca ultimul cuvânt să nu fie rostit, ca uşa să nu se deschidă, mă făcea să stau ca pe ace. În sfârşit uşa se deschise. Mama mă chemă.

— Apropie-te, Ide... Jan Yvarsen, dă mâna logodnicei dumitale.

— Logodnicei? am bâlbâit eu tremurând.

El făcu da, din cap, surâzând. Mâna mea dispăru, în

mâna lui mare. Atunci, pentru prima oară în viaţa mea am fost cuprinsă de o slăbiciune. Odaia începu să se învârtească sub picioarele mele, pereţii se ridicau şi se lăsau... Când mi-am revenit, eram întinsă pe canapea. Mama îmi ştergea tâmplele cu oţet şi Jan Yvarsen îmi lua pulsul. Mama avea un aer contrariat.

— Ei, hai, hai! Ide, bombăni ea, ce te-a apucat să leşini ca o gingaşă demoazelă? Şi eu care mă lăudam cu sănătatea ta! Mă faci de râs!

Jan Yvarsen o linişti.

— Uitaţi-vă, meffrouw, culorile îi revin. Îmi întâlni privirea. Cum te simţi, Ide? Pulsul ţi-e încă puţin agitat, dar...

Pupilele foarte albastre, aproape transparente, mă examinau pline de curiozitate.

Neputând încă să sesizez realitatea şi crezându-mă jucăria unui vis, i-am susţinut privirea. Aş fi vrut să-i răspund. „Cum să mă simt? Cum trebuie să se simtă un fluture când, ieşind din gogoaşa cenuşie, îşi ia zborul spre lumină!”

IV

MARE AGITAŢIE ŞI RĂSTURNAREA tuturor obiceiurilor casei pe jumătate monastice de când Jan Yvarsen îşi făcuse apariţia. Era obiectul atenţiilor asidue ale femeilor din casă, inclusiv ale mătuşii Antje, care, din ziua când aflase vestea, rămăsese în permanenţă la noi. O bănuiam că e îndrăgostită de tânărul străin, îndrăgostită în toată inocenţa ei, în modul cast şi naiv al domnişoarelor bătrâne.

— Mintje, ţin ca lucrurile să fie bine făcute, îi recomanda Antje cumnatei sale. Îţi pun la dispoziţie punga mea.

Puse de asemenea la dispoziţia noastră frumoasa ei veselă din Delft şi pe Hildi, servitoarea ei, care venea cu

noaptea în cap pentru lungi conciliabule în vederea mesei. În memoria mea sunt prezente cele mai mici amănunte din acele zile fericite. Noiembrie a fost deosebit de friguros în acel an. Toate sobele din casă duduiau vesel, ca şi cum ar fi luat parte la bucuria generală. Ca să se ducă la şcoală, cele mai mici trebuiau să treacă printr-un fel de gard dublu, format din zăpada adunată de măturători. Toată acea albeaţă răspândea o lumină crudă în camere.

Logodnicul meu venea în fiecare zi şi niciodată fără flori. Mi se pare că mai simt încă parfumul acelor tuberoze. Hăţurile lăsate mai slab, Selma, Jopsie, Daatje şi Neeltje alergau pe scări în sus şi în jos, cu şuşoteli şi râsete înăbuşite. Lui îi plăcea să le tachineze, să le îmblânzească prin daruri mărunte, dar ele continuau să fie speriate şi Jan se plângea: „Aş vrea să mă trateze ca pe un frate mai mare, chiar să mă şi înghiontească un pic!” Îl amuza, spunea el, să vadă atâtea domnişoare în jurul lui. Înainte de a sosi ora de masă, vechea noastră pendulă scârţâia îndelung, ca un bătrân care-şi drege glasul, apoi, grăbită, suna ora unsprezece. Nu-mi mai găseam locul şi, cu toate mustrările mamei care voia să-mi dea câte ceva de făcut, mă duceam la poartă ca să pândesc sosirea logodnicului meu. Înfăşurată într-un mare şal moale, cadoul mătuşii Antje, care de când mă logodisem era de o dărnicie surprinzătoare, inspectam strada unde soarele făcea să sclipească ţurţurii atârnaţi de streşini. Când, departe, se profila silueta înaltă a lui Jan Yvarsen, mereu aceeaşi emoţie mă silea să mă sprijin de stâlpul de piatră. Până ajungea în faţa mea, aveam timp să-mi vin în fire. Dar el? Ah, ce calm opunea el tumultului din inima mea! Serios şi binevoitor, îmi întindea mâna în care o puneam pe a mea tremurând de fericire. Cât era de frumos, Doamne! Îmbrăcat într-un palton negru dublat cu blană, cu o şuviţă de aur ieşindu-şi de sub căciula de astrahan, soarele îi aprindea în ochi luciri de oţel. Aşa cum se detaşa de pe fundalul străzii cu

zăpadă şi ţurţuri, părea străinul misterios venit din ţara fiordurilor şi a legendelor. Mă simţeam întotdeauna mică în faţa frumuseţii sale. Ceasuri de încântare în care totul la el mă fascina: felul în care-şi aprindea ţigara, strângându-şi puţin pleoapele, privirea îndepărtată, când urmărea spiralele de fum, dezinvoltura lui firească, vocea.

Această voce sumbră răsuna pe coardele inimii mele în mod aproape dureros. Gândul că, în toate zilele noii mele vieţi, îmi va fi dat s-o aud, să contemplu acel profil de medalie, acea privire albastră şi directă, acel surâs deosebit, mă făcea să-mi pierd capul. După plecarea lui, mama trebuia să mă strige de două ori, când avea nevoie de mine. Clătina din cap.

— La ce-a mai folosit că te-am ţinut în frâu din cea mai fragedă vârstă, dacă te văd azi exagerând astfel? Tu nu-l priveşti pe logodnicul tău ca pe un băiat de treabă, ci ca pe bunul Dumnezeu în persoană. Fii convinsă că nici lui nu-i place asta! Ştii ce m-a întrebat la prima noastră întrevedere? „Sper că fata nu-i sentimentală.” L-am asigurat: „Fii fără grijă! E o fată crescută în cele mai bune principii. Când ai s-o cunoşti, ai să-i apreciezi simţul practic.”

— O, mamă, nu mă cunoşti, am strigat eu.

— Nu, bombăni ea, nu sub această lumină, nu te credeam în stare să faci ochi dulci unui bărbat, fie el şi logodnicul tău! Trebuie să existe o pudoare a sentimentelor!

Profund umilită, dându-mi seama că dragostea mea prea învăpăiată sărea în ochii tuturor, m-am refugiat în camera mea şi am început să plâng de ruşine. Nu-mi dădea prin cap să mă gândesc mai profund la ce-l putuse împinge pe Jan Yvarsen să mă aleagă pe mine şi nu pe alta. Rezerva, politeţea lui corectă, în ce mă privea, nu-mi îngăduiau nicio iluzie în legătură cu sentimentele lui. Dar ce importanţă avea! Îl vedeam, îl simţeam mult superior, aşa că mi se părea firesc să nu mă iubească; dealtfel nici nu-i ceream altceva decât să mă lase să-l ador. Dar şi aşa

se pare că-i ceream prea mult, căci mama mă avertiza că e periculos. Jan Yvarsen nu voia să fie iubit astfel, el voia o femeie practică şi înţeleaptă. Asta era tot. O soţie care să ştie să păstreze în adâncul sufletului ei mărturisirile ce nu i se cereau, şi care poate că-l deranjau. Dar totodată, o soţie cu care să împartă viaţa şi să-i facă copii. Nu era oare şi asta perspectiva unei nemăsurate fericiri? De ce atunci lacrimile continuau să-mi curgă?

Venit mai devreme ca de obicei, logodnicul meu bătu la uşă.

— Plângi? făcu el surprins. Ce s-a întâmplat? Ce ţi-au făcut?

Sângele care-mi urcase în obraji îmi secă lacrimile. I-am repetat reproşurile mamei. O expresie amuzantă apăru în pupilele lui limpezi, dar se stinse de îndată ce mă auzi adăugând:

— Iartă-mă dacă privirile, atitudinile mele arată prea făţiş admiraţia mea faţă de tine!

Îşi încruntă sprâncenele.

— Admiraţia ta? Dar nu e nimic de admirat la mine, draga mea Ide, crede-mă, sunt un om cu gusturi simple! Haide, tratează-mă ca toată lumea. Peste puţin n-o să fac parte din familie?

O mare bucurie mă cuprinse la aceste vorbe. Deci logodnicul meu mă privea cu bunăvoinţă.

— Linişteşte-te, Ide, îmi place firea ta spontană, să ştii că apreciez darul tinereţii tale. Dar, continuă el cu o expresie maliţioasă, vreau să te avertizez! O logodnică trebuie, din când în când, să-şi mai plece privirile! Dealtfel, în ţara mea există un cântec care spune: „Cei mai frumoşi ochi din lume sunt ochii plecaţi”.

Discret, Jan lăsase un plic pe colţul bufetului.

— Ştiu, îi spusese el mamei, cât ai fost de curajoasă după moartea soţului dumitale şi iată că acum ţi-o iau şi eu pe fata cea mai mare. Nu te formaliza deci dacă mi-am permis să-ţi pun la dispoziţie o sumă. Te rog să-i cumperi Idei tot ce are nevoie. Fără economii...

Ne-am dus să ne facem cumpărăturile la Amsterdam. Jan surâdea văzând la ce se oprea mama. Ei nu i se părea nimic prea solid şi pipăia cu un aer critic cearşafurile de pânză fină, feţele de masă din damasc, pe care un vânzător le etala în faţa noastră. Nu ne-am supărat prea tare când mama, nemulţumită de cumpărăturile noastre, ne-a declarat că, din moment ce nu-i ascultam sfaturile, socotea inutil să ne mai însoţească. Mie, lenjeria şi obiectele pe care le cumpărase logodnicul meu, mi se părură foarte frumoase. Dar el insista, încruntându-şi sprâncenele, să-mi cumpăr de toate, făgăduindu-mi să-i ascundă mamei lucrurile prea costisitoare pentru trupul meu obişnuit cu pânza groasă ţesută încă de mâinile străbunicelor mele. Această lenjerie uşoară împodobită cu panglici şi dantele mă cam speria, totuşi îmi plăcea grozav să-mi cufund degetele în ea. Jan părea cu gândurile în altă parte, căci tresări când i-am atins braţul. Preţ de o secundă am surprins în ochii lui o expresie tulburată, îndurerată, apoi revenindu-şi se întoarse spre lenjeria adunată pe tejghea.

— Ai nevoie de tot, Ide... spuse el distrat.

Un val de sânge îmi împurpură obrajii.

— Oh, Jan, nu crezi că sunt prea scumpe?

— Cum vrei...

Vânzătoarea deschise alte cutii, ne arătă nişte lenjuri mai modeste: cămăşi de batist roz şi bleu, pe care le găseam demne de fiica unui senior!

La vederea inelului de logodnă, mama scoase un strigăt:

— Oh, Jan! Nu puteai aştepta să ajungi în ţara minelor de diamant ca să cumperi o asemenea bijuterie?

Vârându-mi inelul în deget, Jan îmi ţinu mâna.

— Ar trebui ceva şi mai frumos pentru această mână... remarcă el şi acel compliment îmi făcu mai mare plăcere decât însăşi bijuteria. Cercei, ceas şi lanţ de aur, apoi două elegante cuiere de cabină o făcură pe mama aproape bănuitoare, cu toate că-şi adora viitorul ginere.

Clătinând din cap la atâta risipă, spuse:

— De fapt, ştim ce fel de om este? Un cheltuitor în orice caz!

Răgazul publicării strigărilor se apropia de sfârşit. Jan reţinuse locuri pe vaporul *„Le Resolute”*. Părea zorit să plece, arăta o grabă plină de nelinişte, ca şi cum s-ar fi temut să nu survină vreo piedică în ultimul moment. Apropierea zilei în care logodnicul meu, devenit soţul meu, avea să nu mă mai părăsească niciodată, mă umplea de o asemenea fericire, încât aproape că nu dormeam ca s-o pot savura. El mă scosese din meschinăria unei existenţe amare şi iubirii mele i se adăuga o recunoştinţă fără margini. Crăciunul precedă nunta mea. Jan mă ajută să fac pomul şi nu flacăra lumânărilor fu cea care ne încinse obrajii, ci bucuria de a găsi sub crengile strălucitoare darurile visate. Descoperind păpuşi şi leagăne, cele mici se topiră de fericire. Nu fuseseră niciodată răsfăţate şi nimic nu-l amuza mai mult pe logodnicul meu decât să le vadă sugându-şi zahărul de gheaţă, încet, cu ochii umezi de plăcere.

V

ZIUA CEA MARE SOSI, cu o ninsoare nemaipomenită.

— O astfel de vreme! O astfel de vreme! se lamenta mama.

— Nici nu puteai visa un mai frumos decor nupţial! declară mătuşa Antje cu privirea pierdută în veselele vârtejuri de zăpadă care întindeau pe geamuri perdele de muselină. Jan ar fi dorit doar o căsătorie civilă, ceva cât se poate de simplu, fără nicio ceremonie. Totuşi, se supuse dorinţei mamei şi mătuşii Antje, care voiau nuntă la biserică.

În ajun, două femei de serviciu curăţaseră şi frecaseră

casa de sus şi până jos şi Hildi pregătise o serie de platouri misterioase. O mulţime de flori albe împodobeau casa. Încă din zori cele patru surori ale mele bătură la uşa mea şi, cu o reverenţă, îmi prezentară *bruidkroon*[27]-ul. Fusese aşezat pe o pernă de mătase verde pe care Selma brodase în taină, cu litere roz, un distih de circumstanţă:

„Şi o zi din aurora se ivi
Mai mândră ca oricare altă zi...”

Când, în rochia de fai alb, am intrat în biserică la braţul tutorelui meu, aceasta mi s-a părut prea strâmtă ca să-mi cuprindă bucuria. În spatele meu, veneau două câte două Selma cu Jopsie, Daatje cu Neeltje. Urma mama îmbrăcată în mătase neagră, la braţul lui Jan; mătuşa Antje, îmbrăcată în tafta violet închidea cortegiul la braţul vărului meu. Cât era de impozant Jan în costumul lui! Tainicul şi seducătorul străin cu plete de lumină! Lăzile şi cuferele fuseseră îmbarcate. Vaporul „*Le Resolute”*, făcând o escală de două zile la Rotterdam, puteam vizita pe îndelete oraşul în compania familiei mele. Atmosfera tristă a lungilor urări de rămas bun mă învăluia, dar m-aş fi socotit o fiică şi o soră denaturată dacă n-aş fi simţit acea durere care să-mi umple ochii de lacrimi. În momentul plecării, surorile se agăţară de mine. Abia am putut s-o desprind pe Neeltje de fustele mele de care se prindea plângând. În acel moment, am simţit un soi de slăbiciune, dar soţul meu, luând-o înainte pe pasarelă îmi arăta drumul. Ca să-şi ascundă emoţia, mama îşi luase cea mai posacă mutră. Surorile mai mari îşi înghiţeau lacrimile, doar mătuşa Antje plângea rupându-şi sufletul.

În picioare, pe punte, agitam batista în timp ce jos, pe ţărm, fluturau alte şase mici batiste. În curând se estompară, dispărură...

— Nu regreţi nimic, Ide?

— Nimic! Nimic! am zis eu cu înflăcărare.

[27] Cununa de mireasa (olandeză)

— Eşti fericită?

— Nemaipomenit de fericită.

Şi, aplecându-mă, am vrut să sărut mâna soţului meu. El şi-o retrase încetişor.

— Ţinuta, doamnă, suntem în public!

PARTEA A DOUA

I

TRAVERSAREA A FOST O ÎNCÂNTARE. Mă miram cum putuse acel om, pe care cu şase săptămâni mai înainte nici nu-l cunoşteam, să mă cucerească într-un timp atât de scurt, încât să nu mai simt, să nu mai judec, să nu mai gândesc decât prin el. Zilele noastre, atât de aproape unul de altul, mă umpleau de încântare în orice clipă. Jan, cu un creion în mână, studia o hartă geografică pe care trasa nişte cruci. Eu citeam alături de el. Aveam într-adevăr un roman pe genunchi, dar mă uitam mereu la soţul meu. Băgasem de seamă că femeile îl remarcaseră, iar bărbaţii încercau să şi-l apropie. Uneori se ducea cu ei la bar.

Atunci mă sprijineam de balustradă. Contemplam apa şi cerul infinit şi de pe buzele mele se înălţa o rugă de mulţumire. În timpul zilei soţul meu purta haine sport. Seara îşi punea smochingul şi un pantalon cu dungi. Arăta minunat şi se simţea cât se poate de firesc, în timp ce mie, obişnuită cu haine modeste, mi se încurcau şi mâinile şi picioarele în toaleta de gală. Mă simţeam stângace şi când intram în sufrageria sclipitor iluminată roşeam. Capetele se întorceau. Se schimbau saluturi discrete. Rochii atât de uşoare, încât le-ai fi crezut transparente, învăluiau femeile. Pe ceafa lor, prin spuma uşoara a cârlionţilor, sclipeau închizătorile colierelor. Soţul meu mă trata cu gentileţe, dar îmi vorbea puţin şi masa noastră se sfârşea înaintea celorlalţi. Cafeaua o luam pe punte. După Las Palmas temperatura începu să crească. Vântul din larg avea mângâieri de evantai. Din

cerul nemişcat se filtra o lumină transparentă. Aşezaţi pe fotoliile noastre de palmier, ascultam viorile din orchestra de bord. Mă îmbătăm de poezia iubirii mele şi mă înspăimântam în faţa vertiginoasei sale profunzimi... El, fumându-şi pipa, cădea într-un fel de reverie care-i înăsprea trăsăturile. La ce, la cine se gândea astfel? La trecutul său despre care nu ştiam nimic sau la viitorul pe care urma să-l împart cu el? Simţeam nevoia să-i aud glasul, să întrerup acele reflecţii. Îl atingeam încet cu degetul, murmuram un cuvânt timid. Mă privea cu un aer absent, părea să nu mă recunoască, apoi revenindu-şi îşi aprindea din nou pipa, pe care o lăsase să se stingă. Ce ştiam eu despre el? Că se născuse în Suedia, nu departe de cataracta Trollhättan. Orfan, îşi făcuse studiile de medicină şi chirurgie la Amsterdam. Nu vorbea niciodată nici despre ţara, nici despre copilăria lui. Odată, când m-am plâns romanticei mătuşi Antje, ea făcu o mutră ca şi cum ar fi ştiut ceva: „Logodnicul tău e atât de frumos, încât îmi place să-l compar cu Cavalerul Lebedei. Vezi tu, Ide, când un bărbat are astfel de ochi, plini de o lumină rece, fii liniştită, trecutul lui e curat. De ce vrei să-ţi vorbească despre el? Ce vrei să ştii? Dacă-l iubeşti cu adevărat, nimic din viaţa lui nu-ţi va putea întina dragostea. Lasă-i deci acest uşor văl de mister. Nu fă ca Elsa de Brabant, nu-ţi ucide dragostea, Ide!” Draga mătuşă Antje, ori de câte ori soţul meu îmi părea misterios, ori de câte ori curiozitatea mă chinuia, mă gândeam la ea. După patru săptămâni de traversare am ajuns în sfârşit la Lorenço-Marques. Jan îşi petrecu dimineaţa în căutarea unui car cu boi şi a câtorva negri care să ne conducă prin *Bushveld*[28]. Plecarea a fost fixată pentru a doua zi. În acea ultimă seară, am mâncat pe ţărmul mării pe o terasă, cu balustradele pline de flori. Marea era splendidă. Aşchii de argint căzute din lună mişunau pe suprafaţa valurilor. Departe, cu hublourile luminate, un *steamer* aluneca încet şi pretutindeni se

[28] Hăţiş, pădure virgină (olandeză).

înălţau, roşii şi verzi, lanternele bărcilor de pază.

— S-a sfârşit! zise Jan arătând cu pipa tabloul marin. Mâine vom începe o viaţă serioasă, Ide... Mă tem ca izolarea din Veld să nu ţi se pară prea dură, cel puţin la început. Nu te-a cuprins nostalgia după ai tăi?

O emoţie îmi strânse gâtul. Am ridicat ochii către el, fără să-i răspund. Ce-o fi citit în privirea mea? Păru încurcat.

— Da, urmă el surâzând, pricep... Trebuie să-i înlocuiesc pe cei pe care i-ai părăsit pentru mine. Voi încerca, Ide...

Tocmai scrisesem nişte vederi mamei, surorilor şi mătuşii Antje, şi maşinal continuam să mâzgălesc ceva pe dosul unei liste de mâncare:

„Cum apa în apă totdeauna se scurge,
Zilele mele într-ale tale vor curge...”

— Arată-mi ce-ai scris, zise Jan.

Am roşit, dar el şi apucase cartonul. Trăsăturile i se crispară copleşit parcă de durere. Contracţie, fireşte, imperceptibilă pentru orice alt ochi, în afară de al meu obişnuit să citească pe acest chip.

— N-am ştiut că eşti poetă ... îmi zise el surâzând. E cât se poate de drăguţ ce-ai scris aici...

Se ridică. Într-o sală de aşteptare, nişte perechi dansau într-un ritm îndrăcit.

— Muzica asta e înfricoşătoare! remarcă el.

Ca să ne întoarcem la hotel, am luat-o pe o alee de eucalipţi, a căror mireasmă îmi aminti de inhalaţiile pe care mi le făcea mama când eram răcită. Ochii mi se umeziră.

A doua zi doctorul şi infirmiera de bord ne însoţiră până la capătul oraşului, unde, călăuziţi de pocnituri din bici, i-am găsit pe negrii noştri. Erau nişte diavoli înalţi şi slabi, cu o cârpă înnodată peste şale. Părul scurt şi creţ era presărat cu nisip roşu şi nişte tije de lemn le străpungeau

loburile urechilor. La vederea noastră izbucniră într-un potop de vorbe pe un ton ascuţit. Soţul meu le vorbi consultând o cărticică. Atunci buzele lor groase se despicară în nişte surâsuri largi şi afirmară, prin nişte mişcări dezordonate, din cap, că pricepuseră. Jan îi numără pe cei ce se aşezaseră în fundul carului la care fuseseră înhămaţi cincisprezece boi.

— Echipajul nostru! spune el râzând.

Ne-am luat adio de la tovarăşii noştri de călătorie. I-am încredinţat infirmierei o scrisoare pe care mi-a făgăduit să i-o înmâneze personal mamei, căci vaporul *„Le Resolute”* urma să pornească pe drumul întoarcerii. Ne-am instalat pe o scândură pusă de-a curmezişul, acoperită cu o cuvertură. Greoiul atelaj o luă din loc pe solul nisipos, şi o porni spre întinderile părăginite. Din când în când întâlneam câte un pâlc de colibe de paie. Printr-o gaură, aidoma unei cuşti de câine, ţâşneau negrii. Femei şi copii goi alergau, scoteau strigăte şi urmăreau căruţa. Oamenii noştri îi alungau. Peisajul era dezolant, dar nişte păsări mari, albastre se aşezau pe arbuştii risipiţi prin iarba înaltă şi arsă. Sărind de la locul lui, Jan se duse să-mi caute o ramură de palmier. Mă amuzam să curăţ de pe nuca brună şi lucitoare finul puf mătăsos, care mi se aşezase pe genunchi ca o grămăjoară de zăpadă. Jan îşi consultă harta, apoi, ca să-şi dezmorţească picioarele, o porni alături de negri, pe lângă boi. Vigoarea lui calmă mă uimea. Mi-a fost puţin frică văzând nişte puşti şi nişte lănci alături de bagajele noastre.

— Simplă precauţie împotriva fiarelor, dacă le-ar apuca fantezia să ne atace boii, îmi explică soţul meu.

Seara ne-am oprit nu departe de un râu mai bogat în pietre decât în apă. Negrii au dejugat boii şi în vreme ce soarele se pierdea într-o învălmăşeală de nori purpurii şi portocalii, ne despachetarăm hrana. Negrii aprinseră un foc de lemne uscate pentru ceai şi pentru fiertul *mieliemeel*[29]-ului lor. A treia zi, spre seară, am ajuns la

[29] Un fel de terci de porumb (olandeză).

Ressano-Garcia, sat portughez la graniţa Veldului. Ne-am petrecut noaptea la un han mai mult decât primitiv. A doua zi, înainte de a se întoarce cu atelajul lor, negrii ne-au dus cu barca pe celălalt mal. Numărul şi greutatea bagajelor noastre ne-au obligat să ne ducem şi să venim de mai multe ori.

— Iată-ne şi în Transvaal... Noua noastră patrie, Ide...

Soţul meu surâdea; acel surâs nu putea totuşi să înşele tainica tristeţe pe care o desluşeam în glasul lui. Inima mi se strânse. Fermierul la care am mâncat ne-a făcut rost de nişte cafri şi de un nou atelaj. Ne-am reluat drumul. Era încă lung şi greu. Noaptea, odată venită, am văzut siluetele masive ale hipopotamilor mergând de-a lungul malurilor râului Crocodile. În zori, am ajuns la Komatiport, unde am fost găzduiţi la o fermă. După puţin, am intrat în Bushveld. Cât vedeai cu ochii doar ierburi înalte, tufişuri, hăţişuri care dominau copacii şi veşnic acel nisip amestecat cu pietre care făcea să scrâşnească roţile şi acele cuiburi monstruoase de termite care trebuiau evitate. Un struţ începu să alerge în faţa noastră şi mai puţin mai târziu, Jan, luându-mă de braţ, îmi arătă în zare o familie de girafe. Cea mai înaltă depăşea copacii. Alergau atât de iute, încât aveai impresia că copitele n-atingeau pământul.

Pe măsură ce înaintam, hăţişul se însufleţea. Se iveau turme de gazele, de antilope, de zebre. Toate aceste animale graţioase nu se arătau decât în grup: groaza de fiare le strângea laolaltă. Prin luminişuri treceau bivoli cu pielea neagră şi lucitoare. Abia dacă-şi ridicau, la trecerea noastră, capetele împodobite cu nişte coroane ameninţătoare. Adesea întâlneam câte un animal singuratic părăsit de ceilalţi.

Când apusul împroşcă cu aur şi sânge imensa câmpie acoperită cu mărăcini, negrii noştri începură să se agite... „*Taou gaan buiten zijn hol*”[30], ne spuseră ei, cu chipuri neliniştite. Făcurăm o haltă. Sub pază bună, boii fură

[30] Leul urmează să iasă din culcuş (idiom olandez).

conduşi la râul Komati. Jan îşi luă puşca. „Vino, Ide, căldura a scăzut. E plăcut şi n-aveam de ce ne teme.” Mă ajută să sar din căruţă şi-mi plăcu s-o fac pe fricoasa sub protecţia lui. Ierburile tari ne loviră picioarele. Soţul meu mă susţinea când mă împiedicam de rădăcinile ieşite din pământ. Pentru a adapă boii, cafrii trebuiră să doboare o mică junglă de trestii şi de răchită, adăpost al crocodililor care-şi pândeau prada. Un clipocit ne avertiză că reptilele se şi aruncaseră în apă. Sub un cer de foc suprafaţa neagră a râului mişuna de solzi roşii. Nepăsători în mijlocul râului, hipopotamii lansau pe nări jeturi înalte de apă. Subită alarmă printre negrii care, în nisipul umed al râului, descoperiseră urmele leului. Se organiză tabăra pentru noapte. Negrii adunară un morman de crengi uscate, cărora le dădură foc. La adăpostul acelei vâlvătăi, am luat o gustare. Hăţişul era negru ca smoala când ne-am culcat în fundul carului; negrii se înghesuiră lângă boi. Nici nu ne-am aşezat bine şi Jan a şi adormit. Contactul cu trupul lui, şuşotelile oamenilor, trosnetul flăcărilor îmi dădură un sentiment de siguranţă. Aşteptam somnul savurându-mi fericirea, când brusc, un răget formidabil răsună peste hăţiş şi, din toate părţile, de departe, de aproape, îi răspunseră alte răgete, scurte, sacadate... În spaima mea, m-am strâns lângă soţul meu care s-a trezit. „Leii”, am murmurat eu. Îi auzise şi el. Sări din culcuş ca să se îmbrace, să se ducă să vadă. Dar m-am agăţat de el. Afară, negrii însufleţeau focul. Flăcările care urcau sus de tot, se vedeau prin prelată. Până la urmă, Jan, obosit, adormi din nou.

Boii ne purtară încă cinci zile. Trăgeam uneori în câte un mic cătun. Apoi urmă lenta ascensiune a unor platouri; pe urmă, stepele ondulate de la Karoo şi Orange. Adesea maimuţele alergau în faţa atelajului şi, căţărându-se pe vreo colină împădurită, aruncau cu pietre scoţând strigăte ascuţite, după care, tăcerea întreruptă părea şi mai vastă.

Noaptea odată venită, câte o lumină slabă, indica din loc în loc vreo fermă izolată. Târziu, în noapte, carul nostru se opri în sfârşit în faţa unei case scunde, care se desprinse din obscuritatea din jur. Jan bătu, apoi deschise uşa care nu era încuiată cu zăvorul. La strigătele sale, apăru un fermier cu un felinar. Acest bur trebuia să ne găzduiască până la construirea casei noastre. După nopţile petrecute în carul cu boi, odaia cu cele două paturi amărâte care ne-a fost pusă la dispoziţie ni s-a părut minunată şi, când femeia ne-a adus o găleată cu apă pentru spălat, m-am simţit de-a dreptul copleşiţi.

M-au trezit din somn râsetele unor copil. Văzând în bucătărie şaptesprezece capete eşalonate în jurul mesei, am crezut că nimerisem într-o şcoală! Dar erau cu toţii ai fermierului: de la cel mai mic, cu bucle blonde, până la cea mai mare cu codiţe blonde. Tocmai se pregăteau să mănânce fiertura de porumb, dar, la vederea mea, rămaseră cu lingura în aer. I-am îmblânzit în curând cu ceea ce ne mai rămăsese din ciocolată şi din zahăr. Bura era o femeie mare, masivă, cu trăsături masculine. Grosolană ca toţi cei din jurul ei, oameni şi animale, ea tolera tratamentul crud pe care negrii îl aplicau vitelor ce rătăceau prin împrejurimi, fără niciun adăpost. Doar păsările, bibilicile, găinile şi raţele, erau ţinute într-o curte închisă. Cu mutrişoare rubiconde, bine spălaţi şi pieptănaţi, micii buri se duceau, călare pe măgar, la îndepărtata lor şcoală, luând cu ei o bucată din acea cumplită carne de berbec, uscată la soare, tare ca piatra, după care sunt atât de ahtiaţi cei din ferme. Copiii mai mari ajutau la munca câmpului. Fetele torceau bumbacul de pe pământurile lor.

II

ÎN PRIMA DIMINEAŢĂ, JAN PORNI călare cu fermierul. Se îndreptară spre carierele cele mai

apropiate, ca să caute material de construcţie. Lemnul şi cărămizile fuseseră comandate la Thuisbank. Terenul care-l alese bărbatul meu era în plin Veld. Cât vedeai cu ochii, doar pământ sărac şi uscat. Încă din primele zile, Jan mă învăţă să mă urc pe cal. A trebuit să caut în cufere costumul de călărie cumpărat la Amsterdam. Când mi-am pus *breeches*-ul, bluza kaki şi pălăria cu boruri largi, Jan m-a privit surprins:

— Costumul ăsta îţi stă admirabil, Ide!

Primele lecţii au fost atât de severe, încât am învăţa repede să încalec după toate regulile. Odată, când mă cramponasem de coama iepei, am văzut pe buzele lui Jan acea cută batjocoritoare de care îmi era atât de teamă.

— Socoteam să mergem călare împreună, îmi spuse el rece, dar, dacă eşti atât de fricoasă, mă lipsesc de compania ta.

N-a trebuit mai mult ca să mă hotărască să merg călare. Ce senzaţie deosebită încercam când mă ajuta să mă urc şi să sar din şa! Zile în şir mi-am simţit muşchii îndureraţi, după care am devenit, în sfârşit, o bună călăreaţă. Jan râse.

— Cred că am fost răutăcios, biata mea Ide, dar trebuia să vin de hac fricii tale. Ştii cum m-a învăţat tata să înot? Aruncându-mă pur şi simplu, în lacul Wener. Profesor mi-a fost instinctul de conservare!

Ne duceam adesea călare la şantierul unde se ridicau fundaţiile casei noastre. Jan dădea el însuşi o mână de ajutor negrilor iar eu eram bucuroasă să rămân alături de el; îmbrăcată cu o bluză grosolană luată de la nevasta fermierului, îi întindeam cărămizile şi bucăţile de lemn. Voiam ca *huis*[31] a noastră să fie gata înainte de sezonul ploilor. Până la urmă, am sfârşit prin a ne ridica cortul alături de şantier. Sub cerul infinit de albastru şi vibrând de lumină, cafrii se detaşau ca nişte umbre chinezeşti. Când, puţin obosită, mă aşezam la umbra cortului îmi contemplam bărbatul, talia lui înaltă, casca pletelor de

[31] Casă (olandeză).

aur fluid, profilul mândru, şi, primind din mâna lui ceaşca de cafea, aveam impresia că sunt o păstoriţă din poveste servită de fiul unui rege! Ziua odată terminată, un indigen trimis de nevasta fermierului aducea, pe bicicletă, masa de seară. Aproape întotdeauna *mieliekops*[32] şi o pasăre friptă. La rândul lor, negrii se aşezau pe vine în faţa oalei cu fiertură şi sfârtecau cu dinţii lor frumoşi carnea de capră. După care baasul, cum îi spuneau ei şefului lor, le împărţea câteva pachete de *Kafferch-cigarets*. După un lent apus de soare, o bucata de cer rămânea zugrăvită în culorile curcubeului. Cu braţele pe genunchi, bărbatul meu părea absorbit de nişte gânduri atât de profunde, încât nu cutezam să-l întrerup. Un oftat ce părea că urcă din cel mai tainic loc al fiinţei sale punea capăt acestei absenţe sufleteşti. Apoi se întorcea şi mă privea cu bunăvoinţă.

— Vorbeşte-mi despre copilăria ta, Jan.

Cu pleoapele încreţite, urmărea lumina micşorându-se la orizont.

— Ah! Curiozitatea femeilor! murmura el.

În momentul în care se întindea alături de mine în patul larg aşezat sub cort, îmi lua capul în mâinile sale aspre, şi-şi cufunda pupilele atât de albastre în ochii mei, nu mai aveam curajul să-l mai întreb nimic.

În mai, casa noastră fu gata. Avea o scară de lemn şi o terasă cu balustradă. Cu aspect rustic, căsuţa era încântătoare, avea ferestre largi, ale căror geamuri străluceau ca şi cristalul pe albeaţa zidurilor durate din var şi nisip. Acoperişul era în pantă.

— Rândunelele vor veni aici să-şi facă cuiburi, zise Jan, cu privirea umbrită de o nostalgie pe care nu i-o cunoşteam.

Aveam şi dependinţe; colibe pentru negri, un hambar destinat rezervelor de tot felul, un grajd pentru cei doi cai; în sfârşit, un staul pentru vaca pe care aveam de gând s-o cumpărăm. De la Johannesburg sosi un tâmplar,

[32] Boabe de porumb (olandeză).

aducând cu sine lemn de mobilă. Odată cu zorile, acest om se apuca de treabă, cioplea, tăia cu fierăstrăul, sculpta. În graba lui de a vedea casa gata, bărbatul meu îl ajuta adesea, punând în mânuirea securii o ardoare nemaipomenită. Totul mă amuza: talaşul pe care călcam, dezordinea lăzilor cu care se lupta Jan. Pe un soclu de lemn neted şi alb fu aşezat orologiul. Mobilele fură în curând gata, locuinţa ni se umplea încet, încet cu lucruri care de acum încolo aveau să facă parte din existenţa noastră. Aveam o cabrioletă aşezată bine pe două roţi solide, capabile să înfrunte drumurile dificile. Într-o zi ne-am dus cu ea într-un cătun să căutăm un servitor negru pe care ni-l recomandaseră fermierii. Intram pentru prima oară într-un sat negru. Colibele de paie se grupau ca nişte stupi sub puţina umbră a câtorva copaci. Ce alarmă printre acele furnici negre când se ivi trăsura noastră: cu picioarele goale, în fuste scurte şi în cămăşi de culori ţipătoare, negresele alergau în toate părţile. Multe dintre ele îşi purtau copiii pe spate într-un şal ale cărui capete era aduse şi înnodate pe piept. Altele preparau *Kafferbier*[33] în nişte oale imense de gresie, puse la foc mic chiar pe pământ, sau zdrobeau între două pietre *mieliepitte*[34]. După ce Jan le spuse negrilor că venisem să căutăm o femeie pe nume Daisy, agitaţia ajunse la culme. Fură chemaţi oamenii care lucrau printre cocenii înalţi de porumb.

„*Zij niet uit komen voor*!” (Se ascunde!) strigară femeile. Atunci fraţii tinerei negrese intrară în colibă şi o scoaseră afară cu forţa. Băştinaşii nu-şi cunosc vârsta, nici pe a lor, nici pe a celor din familie. Daisy putea să aibă vreo cincisprezece ani. Goală până la brâu, avea sâni tari, mici şi frumoşi, lucind ca bronzul. Un turban verde îi ascundea părul. Gâtul, braţele, picioarele îi erau încărcate de brăţări de aramă şi de fleacuri de sticlă. Cu faţa ascunsă în scobitura braţului îndoit, părea să se teamă şi

[33] Berea cafrilor (olandeză).
[34] Boabe de porumb (olandeză).

rămăsese încremenită într-o poziţie de parcă era gata s-o ia la goană. Jan îi vorbi cu blândeţe: n-avea s-o ducă greu la noi şi în fiecare lună urma să câştige un pfunt de aur. Satisfăcuţi, fraţii boscorodiră pe limba lor. Jan îi întrerupse ca să le spună că voiam s-o luăm pe fată cu noi, dar că mai înainte trebuia să se debaraseze de o parte din podoabele ei zornăitoare. Negresa fu trântită jos şi cafrii, scoţându-şi cuţitele, se apucară să-i taie inelele şi colierele. Înverşunându-se astfel asupra fetei care scotea ţipete ascuţite, aveai impresia c-o omoară.

Aveam acum o slujnicuţă inteligentă, pe care nu mi-a fost greu s-o învăţ treburile gospodăriei. La rândul lui, Jan stilase doi băieţi. Eram liniştiţi. Laboratorul, cabinetul de lucru şi o sală mică de aşteptare ocupau jumătate din casă. În cealaltă parte amenajasem un salon şi un dormitor, flancate de o rudimentară sală de baie cu apă adusă de la soba din bucătărie. N-am uitat nici camera de oaspeţi pentru cazul în care vreunul din cei care-şi dăduseră doctoratul cu Jan, la Amsterdam, ar fi avut fantezia să vină să-l caute în Tebaida noastră. Primii pacienţi ai soţului meu au fost indigeni. Apoi au venit de departe nişte buri şi, cu bicicletele, nişte cafri ca să-l cheme pe doctor la *baasul* lor ori la vreun membru al familiei acestuia, bolnav sau rănit. Se întâmpla uneori ca, în faţa uşii noastre să oprească vreo droşcă imposibil de descris, clătinându-se pe roţile distruse de drumurile proaste şi drese cum se nimerea, cu paie şi cu sfoară. Din ea cobora câte un patriarh cu barbă lungă. Alteori mă duceam la fermiera cu cei şaptesprezece copii. Mi-i făcusem prieteni pe toţi, mai ales pe cel mai mic, care de îndată ce-mi vedea calul, de departe, alerga înaintea mea. Iunie era pe sfârşite. Se făcuse frig. Dimineaţa şi după apusul soarelui Daisy făcea focul în cămin. Adesea bărbatul meu mă lua cu el pe la bolnavi. Roţile zdrobeau brânduşele şi lianele roşii şi albe spânzurau din înaltul copacilor. Când mergeam de-a lungul bălţilor de unde se ridica un miros nedefinit, Jan spunea că miroase a

malarie. Uneori, ca să ajungi la vreo fermă îndepărtată trebuia să mergi şase sau şapte ore. Mă miram întotdeauna văzându-l pe Jan cum se descurcă în acele stepe fără sfârşit. Adesea, când aproape să ajungem, ezita, nezărind nicăieri nicio aşezare omenească. Atunci brusc, nişte discuri luminoase dansau pe iarbă în jurul trăsurii. Burii, care-l aşteptau pe medic, încercau să-l călăuzească cu ajutorul unei oglinzi puse în soare.

Într-o seară am sosit la o fermă sărmană. Odaia dădea de-a dreptul în curte. La lumina unei lămpi cu ulei se zărea o formă culcată pe un pat de campanie. Dinspre pat venea o căldură ca dintr-o sobă încinsă. Jan îi luă bolnavului temperatura. Omul avea peste patruzeci grade. Femeia, îmbrăcată sărăcăcios, cu nişte cozi groase şi cărunte căzându-i pe umeri, îl privea încordată pe doctor. Jan dădu nişte ordine:

— Un lighean cu apă rece, oţet...

L-a spălat pe bolnav; eu m-am îndepărtat. Apoi Jan mi-a spus:

— E necesară o mică operaţie, trebuie să mă ajuţi...

— N-am să pot, am bâlbâit eu.

— Ai să faci ce ţi-am spus, Ide!

Tonul nu admitea nicio replică. Bolnavul se mai liniştise. Acum nu-i mai vedeam decât pumnul drept umflat îngrozitor, pe care pielea albăstruie stătea să crape. Jan îşi vârî instrumentele în alcoolul pe care-l purta întotdeauna în trusa lui. Apoi strecură o pernă sub braţ omului.

— Tu, îmi zise el, să-i ţii strâns mâna, fără să te mişti. Apoi îi făcu semn femeii: Dumneata ţine-ţi bărbatul de partea de sus a braţului.

Ca lumina să fie mai puternică au mai aprins o lampă, pe care fiul fermierului o ţinea deasupra patului. Când bisturiul pătrunse în carne, am întors capul de frică să nu tremur. Doctorul trase o înjurătură.

— *Te dekse*l! Vrei să-i ţii mâna ca lumea?

Am încremenit. Ceea ce vedeam era înfricoşător:

cuţitul crestase mâna la încheietură. Din rană ţâşni un sânge gălbui, pe care Jan îl opri şi iată că ceva se mişcă repede prin acea clocoteală greţoasă: un vierme! Un vierme lung de o jumătate de deget. Jan îl apucă cu nişte pensete şi-l introduse într-un flacon. Nu mai puteam de groază, îmi era silă de contactul cu pielea aceea în flăcări! Când medicul apăsă şi curăţă rana, burul gemu. O servitoare neagră aduse nişte ceşti şi un ibric, dar, înainte de a pleca de acasă, eu umplusem o sticlă cu cafea pe care o învelisem într-o flanelă. O găsirăm, caldă încă, în trăsură. Jan se scuză faţă de mine.

— Te-am văzut atât de palidă, biata mea Ide, încât a trebuit să fiu grosolan; într-un astfel de caz, cel mai bun remediu e să înjuri. Dealtfel ai fost atât de curajoasă, încât am intenţia să te fac ajutoarea mea.

O bucurie năvalnică îmi scaldă inima: ajutoarea lui! Mă va lua tot timpul cu el. Luna, crescând, lumină slab drumul plin de rădăcini şi bolovani. Abia când casa noastră se profilă în zare, am simţit cât eram de obosiţi.

III

JAN A ADUS UN CÂINE COSTELIV găsit în Veld. Probabil că alergase până la epuizare. Toate coastele îi erau ieşite în afară. Îmbăiat şi periat, s-a dovedit a fi un animal frumos, cu blana mătăsoasă; s-a ataşat imediat de noi. L-am numit Björn. Acum eram doi care pândeam o reîntoarcere ce ne încânta şi când, în depărtare, se ivea cavalerul pe care-i aşteptam, eram geloasă pe animalul ce se năpustea şi sărea cu scheunături nebune în jurul stăpânului său, în timp ce eu, copleşită de emoţie, rămâneam nemişcată pe pragul casei. Ah! Cât eram de fericită! Adesea, noaptea, nu dormeam ca să-i veghez mai bine fericirea şi fiecare zori de zi erau zorii unei bucurii! Ziua începea prin contemplarea tainică a soţului meu încă adormit... Îmi

umpleam ochii cu frumuseţea lui bărbătească şi mulţumeam cerului că ne făcuse să trăim într-o izolare care-l ţinea pe iubitul meu departe de alte femei... Cât ştiam să preţuiesc viaţa mea retrasă!

Iată-ne ajunşi şi în iulie, luna cea mai friguroasă a anului. Serile erau lungi. O pace absolută domnea peste Veld. Jan citea, fumând. Mireasma plăcută a pipei sale de merişor plutea pe deasupra mesei. În vatră, câţiva cărbuni erau pe cale de a se stinge. Seri de un calm inefabil în care sorbeam fiecare cuvânt rostit de buzele lui adorate, subjugată cu totul de chipul mândru care-mi încânta privirea până într-atât, încât, cu un surâs jenat, soţul meu mă ruga să-mi cobor ochii pe lucrul de mână.

Ca să nască, femeile se ajută între ele. Momentul odată venit, întotdeauna se găseşte vreo rudă pricepută în materie. Cazurile complicate sunt rare. Totuşi, într-o seară tocmai ne ridicam de la masă, când cineva bătu la uşă. După ce-am primit explicaţiile unui negru care-l căuta pe doctor pentru stăpâna lui, am pornit la drum. O lună palidă, cuibărită în nişte nori groşi, albi şi scămoşi, împrăştia o lumină slabă. Când am ajuns, ne-a întâmpinat un decor aproape biblic... Boii, măgarii, berbecii erau culcaţi laolaltă în iarba tăiată, în vreme ce o lumină tremura în fereastra îngustă a unei colibe. Şi tot timpul, cât vedeai cu ochii, limpezimea aceea fantomatică. Strigătele unei femei îmi şterseră impresia de ireal. O ţărancă bătrână şi fiul ei, un flăcău roşcovan şi bucălat, veniră în întâmpinarea noastră. Intrarăm într-o cameră cu lut pe jos. Punându-şi halatul, bărbatul meu dădu nişte ordine. Patul de campanie, în care, cu chipul chinuit, cu părul desfăcut, urla femeia în chinurile facerii, fu împins în mijlocul odăii, sub o lampă cu petrol suspendată în tavan. Jan o examină pe femeia pe care nu izbutea s-o calmeze. Copilul era rău aşezat şi, tot strigând întruna, femeia abia mai putea răsufla. Timp de o oră mi-a fost dat să admir dexteritatea mâinilor subtile ale chirurgului, care până la urmă recurse la anestezierea tinerei bure. Pe

chipul soţului meu sudoarea curgea şiroaie când aduse pe lume o mogâldeaţă mică şi roşie, ce părea fără viaţă, dar câteva fricţiuni energice şi câteva palme uşoare nu întârziară s-o însufleţească. Primul strigăt al pruncului o făcu pe mamă să-şi vină în fire. Când, după o jumătate de oră, lăuza, obosită şi fericită, se odihnea, cu *popje*[35] în braţe, odaia primitivă mi se păru frumoasă. Cu tot aerul lui îmbufnat, burul, nu-şi mai încăpea în piele de bucurie. Când Jan îşi luă rămas bun de la pacienta sa, aceasta duse mâna soţului meu la buze.

— *Dank je*! *Dank je*![36] repeta ea.

Când o pornirăm îndărăt, începea să se crape de ziuă.

— Ce noapte! oftă Jan, apucând hăţurile calului.

M-am strâns lângă el. Aş fi vrut, întocmai ca recunoscătoarea nevastă a burului, să-i sărut mâinile puternice care ştiau să aline suferinţa.

— În toate scrisorile mama mi-a scris că copiii sunt o binecuvântare a cerului, am şoptit eu.

Soţul meu surâse.

— Şi ea socoate că cerul întârzie să ne binecuvânteze? Linişteşte-te, Ide, timpul încă nu-i pierdut. Poate că la un moment dat chiar îl vei ruga pe „bunul Dumnezeu” să-şi întrerupă binecuvântarea! adăugă el maliţios.

Faima lui Jan ajunse până la guvernator, care-i trimise o scrisoare. La puţin timp după asta soţul meu fu numit doctor al districtului şi căpătă un salariu fix. Era din ce în ce mai solicitat şi aproape tot timpul pe drum. Când pleca de acasă, rătăceam descumpănită, căutând pretutindeni ceva din fiinţa lui. Mă duceam dintr-o cameră într-alta, întârziam în cabinetul lui de lucru. Simplitatea acestei odăi amintea de cel care locuia în ea. În ceasurile solitare, pagina albă a unui blocnotes, mapa de pe birou mă îndemnau la confidenţe. Mi se întâmpla să mă aşez, să scriu cu sentimentul că-mi va plesni inima dacă nu

[35] Prunc (olandeză).
[36] Mulţumesc! Mulţumesc! (olandeză).

apucam pana.

Când se înapoia soţul meu, regretam ce-am scris, tremurând un pic la gândul că-mi va citi biletul. Totuşi, nimic din fizionomia sa nu trăda că-l găsise.

— Ai într-adevăr idei ciudate despre cum trebuie să-ţi petreci timpul cât lipsesc eu. Manifestările tale epistolare sunt foarte măgulitoare pentru mine, dragă Ide. Dar mi se pare că depăşeşti măsura, că te îmbeţi cu vorbe frumoase.

Văzând că un val de sânge îmi împurpurase obrajii adăugă neliniştit.

— Nu-i aşa că e răutăcios ce ţi-am spus?

Nu, nu era răutăcios şi avea dreptate să-mi modereze exaltarea. Puteam eu să-i spun că în dragoste nu admiteam nici raţiune, nici înţelepciune? Uneori porneam de una singură la plimbare. Björn ţopăia alături. La toate răspântiile strigam numele bărbatului meu până îmi pierdeam răsuflarea: Jan! Jan!

După asta, mă întorceam la casa mea, chemând servitorii şi vitele. Dădeau cu toţii năvală. Vaca tropăia spre mine, măgăruşii se apropiau ciulindu-şi urechile şi iapa, auzindu-mi glasul, începea să azvârle din picioare nechezând sălbatic. Cafrii râdeau. În soarele puternic dinţii şi albul ochilor lor mari străluceau şi, cum n-aveam pe nimeni cu care să vorbesc despre iubitul meu, le vorbeam despre Jan rostind numele de baas cu un asemenea accent, încât negrii – când stăpânul lor se întorcea – priveau cu o teamă a cărui cauză bietul om nu şi-o putea explica.

Într-o zi tocmai mă întorceam de la ferma Scheeperilor, unde mă dusesem să duc un sirop de tuse pentru fetiţa cea mică. Jan nu se întorsese când plecasem eu. Mă grăbeam să ajung lângă el şi-mi îmboldeam calul s-o ia la trap. Veldul, gol şi mut, se întindea în jurul meu. Mă miram adesea de faptul că mă simţeam atât de singură într-o singurătate atât de deplină. Mă ataşasem de acest ţinut unde-mi duceam existenta şi care-şi avea farmecul

în imensa rectitudine a liniilor şi în fineţea luminii sale schimbătoare. Uşa casei noastre încă nu se zărea când mi-am oprit calul ca să trag cu urechea. După o clipă am distins nişte sunete ca de clopot. Totuşi, oricât de departe mi-am rotit privirile, nu se zărea nicio locuinţă, nicio urmă de viaţă. Trecând de o cută a terenului, am auzit mai distinct vibraţiile muzicale, sunetele limpezi care cădeau ca nişte flori în iarba din jurul meu. Fără să-mi dau seama, mi-am încetinit mersul: aş fi voit să le culeg ca pe un buchet. Ţinându-mi răsuflarea, interogam aerul care se umpluse de armonie. Oare visam? Dintr-o dată, ultima colină de pământ depăşită, mi-am dat seama despre ce era vorba şi m-a cuprins o spaimă ciudată. Prin ferestrele casei noastre ieşea o melodie atât de sfâşietoare, încât mi s-au umplut ochii de lacrimi. Daisy şi servitorii ce-mi pândiseră întoarcerea, alergând să-mi ia calul, vorbeau toţi deodată. Am priceput că stăpânul: „*die halen muziek nit groo-oo-te zwarte kist*!” (cânta la o ladă mare neagră!) „*t’wat moois! Moois*!” (e frumos, frumos) repetau ei răsucindu-se de plăcere. Le-am lăsat în grijă calul şi m-am apropiat în tăcere de fereastra salonului. Jan era aşezat în faţa unui pian cu coadă al cărui capac ridicat îi reflecta chipul pe care i se întipărise nu ştiu ce amară şi dureroasă expresie. Simţind greutatea privirii mele, se întoarse şi, văzându-mă, roşi ca un şcolar.

— Mi l-au adus mai adineauri de la Johannesburg, spuse el mângâind claviatura.

Am intrat. Capul mi se învârtea. Nemaiputând să mă abţin, i-am înconjurat gâtul cu braţele. El îmi luă tâmplele în mâini.

— Nebuno, atât de repede am reuşit să te emoţionez? zise râzând.

— Nu mi-ai spus, Jan... Nu mi-ai spus că ştii să cânţi...

— De ce ţi-aş fi spus? remarcă el mirat... Până azi n-am avut prilejul. Dar acum m-ai auzit şi mă vei auzi mereu. Văd că-ţi place...

Îmi place! Ah! Cât de călduţe erau cuvintele lui Jan ca

să exprime ceea ce mă răscolea până în străfundul sufletului! După-masă ne-am dus în hangar, unde, dintr-o ladă încă nedeschisă, am desfăcut nişte pachete cu partituri. Jan a cântat multă vreme, fără să se întrerupă. Părea să fi uitat de prezenţa mea. Mi-am luat un lucru, dar mâinile mi-au rămas împreunate. Tăceam mâlc, mişcată ca un copil, care, făcând cunoştinţă cu frumuseţea în poveştile lui cu zâne, o descoperă brusc în viaţa reală. Serile nu mai erau aceleaşi, prima mea rivală se instalase în căminul nostru.

De îndată ce Daisy strângea masa, soţul meu se aşeza la pian. Cea mai mare parte a timpului cânta pe dinafară şi mă ruga să sting lampa. Mă aşezam în salon. Câmpia nesfârşită se odihnea în transparenţa unui crepuscul de primăvară. Cu capul sprijinit pe spatele fotoliului, mă lăsam încetişor învăluită în reţeaua sunetelor vrăjite. Astfel, în fiecare seară soţul meu părea să uite de existenţa mea. Arta pusese stăpânire pe el. Nu mai improviza, dimpotrivă, partiturile se adunau pe pian. Multă vreme, deasupra tuturor, am văzut un nume, singurul care îmi era familiar şi poate cel mai mare dintre toate: Bach. Da, poate cel mai mare, dar la muzica asta atât de pură, pare a fi fost compusă pentru zei, simţurile mele nu acţionau. Poate că-mi amintea prea mult de sclavia austerei mele copilării. De interminabilele şederi la biserică. De căscăturile reprimate, de ghiorlăitul maţelor, în care bolţile răsunau de coralele lui Johann Sebastian Bach. Jan se necăjea de faptul că nu-i înţelegeam muzica.

— Ceea ce-ţi trebuie, zicea el, sunt nişte melodii dulcege care să-ţi acompanieze micile tale sentimentalisme, preocupările de îndrăgostită. Tu nu poţi simţi frumuseţea sunetelor decât prin imaginile pe care ţi le evocă ele!

Tăceam. Ce puteam face dacă muzica lui Bach era prea măreaţă pentru înţelegerea mea? Din seara în care pe un caiet sprijinit pe suport, am citit numele lui Frederic

Chopin, *Nocturnele* mi-au deschis un univers nebănuit, un palat în care am pătruns tremurând. Dar m-am ferit să-i vorbesc lui Jan în aceşti termeni, pe care el i-ar fi socotit extravaganţi. Neputând să mă facă să vibrez muzica maestrului său preferat, mă exclusese din tagma iniţiaţilor.

— Tu şi cu mine nu simţim lucrurile în acelaşi fel, spusese el.

N-am răspuns nimic. Că mai pe urmă Bach mi-a fost la fel de drag ca Beethoven, Liszt, Schubert şi atâţia alţii, el n-a mai aflat. Totuşi nicio muzică nu putea să mă mişte până la suferinţă prin suavitatea aproape morbidă şi prin tenebroasa ei vrajă ca muzica lui Chopin. Ea răspundea aspiraţiilor sufletului meu, îmi oferea altarul pe care să-mi depun preaplinul dragostei mele. Nocturne, preludii, balade, Jan le cânta cu o măiestrie inegalabilă, cu o sumbră gravitate. Ce năluci evoca? *Längtan* în limba suedeză înseamnă nostalgia unei inimi care se topeşte fiindcă nu poate mărturisi pe cine adoră, scrie un poet suedez. Oare acest *längtan* făcea uneori cântecul soţului meu atât de sfâşietor, încât îl ascultam cuprinsă de spaimă ca şi cum aş fi văzut o aripă neagră întunecându-mi fericirea?

IV

AM INTRAT ÎN CEL DE-AL TREILEA AN al şederii noastre în Veld şi n-am ajuns să-mi dau seama mai mult decât în prima zi de adevărata fire a soţului meu. Taina care există între două fiinţe unite prin intimitatea fizică a căsătoriei mă apăsa. Ajunsesem să mă disciplinez, să-mi potolesc fervoarea, de teamă ca nu cumva această constantă devoţiune să nu sfârşească prin a-l obosi pe soţul meu. El, mereu acelaşi, rămânea faţă de mine atent şi prevenitor, străduindu-se să stabilească între noi o legătură de încredere şi de prietenie. Dar

dragostea era substanţa vieţii mele şi o socoteam totuşi fericită, deşi nu eram pentru el decât o prietenă pe care o regăseşti cu plăcere după orele de masă şi ale cărei strădanii le apreciezi. Ce feerie, în ciuda a orice, cuprindeau acele zile de izolare în câmp!

Într-o zi Jan s-a trezit cu Maïki Vangreen, un african care-şi făcuse studiile de medicină împreună cu el şi care după aceea se stabilise ca farmacist în Natal. A admirat mult insuliţa noastră pierdută în deşertul Veldului. Elias a plecat cu bicicleta şi a adus nişte jambon şi câteva păsări de la ferma Scheeper. Celălalt servitor s-a dus mult mai departe să-mi caute mimoze şi violete. Mi-am petrecut prima jumătate a dimineţii ca să pregătesc nişte clătite, pe care Daisy le privea lacomă cum se umflau, în timp ce întorcea cu grijă friptura.

Începuse să se facă foarte cald. Pe acele câmpii vaste şi necultivate, primăvara nu prea ştia ce să facă. Aşa că se grăbea să lase locul verii. În seara aceea soarele apusese cu multă pompă într-un fast mare, de purpură şi aur. În timpul mesei de seară pe care am luat-o pe terasă, cei doi bărbaţi băură un număr apreciabil de pahare de bere englezească, ceea ce-i făcu vorbăreţi. Ştrengăriile lor de studenţi odată aduse pe tapet, Jan rosti nişte nume.

— Ce-a devenit cutare? Dar cutare?

Maïki prefera să vorbească despre femeile pe care le cunoscuseră.

— Nu era nimeni mai serios ca soţul dumneavoastră doamnă, şi noi ne întrebam ce aveau toate fetele de se agăţau de el.

Când ieşea învingător în vreun meci de rugbi sau de sowing, domnişoarele alea îl aşteptau şi-i întindeau cel mai frumos buchet simbolic sau fetişul cu culorile echipei sale. Îmi amintesc de o marionetă din satin cafeniu cu alb. O mai ai? Jan înălţă din umeri, dar îşi lăsă amicul să continue: Ai uzat până şi de şiretenie ca să scapi de avansurile lor. Adesea, în vreme ce fetele tânjeau după el

la debarcader, eroul nostru o şterge pe malul celălalt. Îţi aminteşti, bătrâne, de fata aia voinică împopoţonată caraghios, cum o chema, aha, parcă Lena ah, cum se mai ţinea după tine! Te urma ca umbra şi noi toţi te ajutam să fugi de ea! Te preveneam: atenţie, uite-o, stă la pândă! Şi tu te fofilai pe uşa pe unde scoteau morţii! În vremea asta, ea te aştepta în colţul portalului. Într-o seară de iarnă, Broon şi cu mine am luat masa la un restaurant din împrejurimile spitalului. Din când în când, trăgeam cu coada ochiului. Lena stătea tot acolo pe un ger de minus nouă grade. Şi bătea un vânt care te tăia ca lama unui brici. Avea perle de sticlă pe faţă, căci lacrimile îi îngheţaseră...

La această amintire tânărul bur râse, mai, mai să se sufoce.

— Găseşti asta amuzant? îl întrebă rece Jan.

Era prima oară când se vorbea, în faţa mea, despre trecutul soţului meu. Roşeaţa care-mi înflăcărase obrajii trăda avida mea curiozitate. Cu pipa între buze, Jan mă observa cu o lucire răutăcioasă in pupilele limpezi.

— Apropo, reluă Maïki, ştii pe cine am întâlnit la Hilversum? Pe fata aceea splendidă care a venit de mai multe ori să te vadă la Universitate...

O voce spartă, o voce pe care n-o auzisem niciodată, întrebă:

— Ai întâlnit-o la Hilversum? Era singură?

— Nu, foarte anturată, într-o companie numeroasă. Avea unul din acele splendide mantouri albe de zibelină. Au intrat la „Calul negru”, restaurantul pe care-l cunoşti...

— Da! Jan îşi turnă un pahar de whisky, pe care-l dădu dintr-o dată pe gât. Dacă ne-am duce la culcare? E trecut de miezul nopţii, adăugă el uitându-se la ceasul de mână.

Fără să facă risipă de gesturi afectuoase, soţul meu mă săruta seara doar pe păr, pe când eu, ca să-i spun bună ziua sau bună seara, îmi încolăceam braţele în jurul gâtului şi-mi apăsam fruntea pe pieptul lui. Aştepta întotdeauna să-mi termin toaleta ca să se folosească şi el

de ligheanul şi de ulcioarele cu apă pe care servitorii ni le pregăteau în fiecare seară. În seara aceea, am auzit multă apă căzând pe pardoseala de zinc. Întorcându-se în dormitor, se opri în faţa patului şi, crezându-mă adormită, se apropie de fereastră. Silueta lui înaltă, în pijama, se contura vag în obscuritatea de afară. Ce se petrecea în acel cap blond? Îmi repetam mereu cuvintele lui Maïki şi mă felicitam că trăiam izolată cu un bărbat care exercita asupra femeilor o astfel de atracţie. Era al meu. Îi purtam numele şi eram singura lui familie. Totuşi ideea posesiunii nu se putea înstăpâni în mine, se ciocnea mereu de un sentiment obscur de mister. Când Maïki evocase „acea fată splendidă întâlnită la Hilversum”, chipul meu pălise sub bronz. „Era singură?” întrebase Jan. Da, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor îi eram soţie, dar ce ştiam despre inima lui? Îmi aminteam de mătuşa Antje: „O fărâmă de teamă, o fărâmă de mister şi mai multă savoare dragostei”, zicea ea. A doua zi, ultima, de şedere a lui Maïki la noi, nu m-am jenat să-i tot umplu cu vârf paharul, în speranţa de a-l mai face să vorbească. Limba i se poticnea, ochii începuseră să i tulbure.

— Hei, Jan, strigă el, în timp ce soţul meu îşi aranja notele pe pian, aminteşte-ţi, bătrâne, de seara aceea cu lună de la Amstel. Erau cu noi şi nişte fete... La râu, le-am dezbrăcat şi le-am silit să se scalde. Ce strigăte! A venit până şi poliţia cu o barcă, crezând că e vorba de un asasinat...

Jan se uită la prietenul său cu una din acele priviri care-i speriau pe servitori.

— Cred că e timpul să te conduc în camera ta, zise el sec.

În aer se simţea miros de sulf. Sub cerul palid, norii negri alergau ca nişte monştri urmăriţi. În toiul nopţii izbucni furtuna. Trombe de apă se abătură asupra casei. Cerul părea de foc. Tunetul bubuia fără încetare. Auzindu-mă gemând, Jan se ridică din pat?

— Ce ai?

M-am vârât în el, ascunzându-mi faţa sub umărul lui.

— Mi-e frică! Nu vreau să mor! Sunt mult prea fericită!

— Adevărat? Poţi fi atât de fericită în Tebaida asta? Ştii că-mi reproşez de multe ori că te-am condamnat la o astfel de izolare?

— Nu spune asta! am strigat eu. Aş vrea să rămân mereu, mereu aici cu tine!

— Şi mie, dragă Ide, îmi place viaţa noastră liniştită, dar eu îmi am bolnavii mei... Cercetările de care mă ocup, muzica...

Sperasem că va adăuga: nevasta mea... Furtuna se potolise. Nu se mai auzea decât şiroitul streşinii în iarba inundată.

— Din moment ce viaţa pe care o ducem aici îţi place, de ce vrei să te duci la oraş?

— Ca să trăim mai bine, Ide. Uită-te şi tu, la ce-mi serveşte ştiinţa mea? I-am avut profesori atâţia ani pe cei mai mari maeştri ai chirurgiei ca să îngrijesc câţiva fermieri şi câţiva negri? Ca să-mi dau seama de cunoştinţele mele, am nevoie de cazuri complicate, dificile.

— Dar eu voi suferi! am protestat prosteşte. Acolo vor fi femei elegante care vor veni să te consulte... Care vor vrea să-ţi placă... Nu vreau să merg la Krittelwerk!

Când Jan îmi răspunse, din glasul lui răzbătu mânia:

— Faci pe geloasa? Îmi faci scene? Mie, care... Se opri, se întoarse în pat şi bătându-şi perna cu mâna, mormăi: Asta i-o datorez flecarului de Maïki! Ah, femeile, femeile!

N-am mai putut adormi, cuprinsă de o teamă de nespus. Mă temeam să părăsesc căsuţa din Veld, simţind bine că această plecare va marca pentru noi o eră nouă şi că niciodată nu voi mai gusta liniştea fără umbre a acestei case, unde marea ei izolare crease între noi o strânsă si liniştită intimitate.

PARTEA A TREIA

I

CA SĂ TRANSPORTĂM MOBILELE ne-au trebuit două căruţe la care au fost înhămaţi cincisprezece boi. Au mers multe zile până să ajungă la Krittelwerk. Noi am sosit la noua noastră locuinţă cu maşina. Până să ajungă căruţele cu lucruri, am stat la hotel. Tot acolo stătea şi bătrânul doctor care-şi vânduse cabinetul lui Jan. Îl informă pe tânărul său coleg despre obiceiurile ţinutului, despre clientelă, despre cei care plăteau şi despre cei pe care trebuia să-i tragi de urechi ca să-ţi dea banii. Bătrânul Esculap se felicita că se reîntorcea în Anglia şi, totuşi, avea să regrete întotdeauna climatul minunat al acestei ţări a soarelui.

La perspectiva câmpului de acţiune care se deschidea în faţa lui, Jan deveni radios. Noua noastră casă era mai spaţioasă decât prima. Pe strada noastră aproape nelocuită, nu se mai aflau decât două case, aşa încât ne puteam crede încă în Veld. Dincolo de zidul grădinii, vaste spaţii în paragină înconjurau oraşul. Doar strada Kruger avea trotuar, celelalte străzi, abia trasate, erau acoperite cu un nisip moale, roşcat, în care ţi se înfundau picioarele. Tăcuţi, negrii veneau şi plecau. Erau bantuşi şi zuluşi. Primii se distingeau prin trei linii albastre, verticale şi paralele care le zebrau faţa de un cafeniu închis; ceilalţi, prin statura înaltă, figura deschisă, pielea puţin mai albă. Majoritatea lucrau la albi. Negresele tinere erau încântătoare. Mersul lor era legănat şi graţios. Multe aveau pieptul gol şi pielea puţin unsuroasă a trupului lor nervos căpăta în vibranta limpezime a străzilor, o sclipire

de bronz negru. Când veneau de departe erau drapate în cuverturi dungate. Toate aveau membrele încărcate cu mărgele de sticlă şi cu brăţări de aramă. Cele care slujeau în bungalowuri aveau albe; un turban verde, galben sau violet le ascundea părul. De la capătul străzii Noi, unde locuiam, începea cartierul hindus. În marea tăcere a serii, se auzeau adesea psalmi ciudaţi. Ferestrele se stingeau pentru a se aprinde din nou în toiul nopţii, când se auzeau pălăvrăgeala hinduselor şi zgomotul vaselor. În aer se răspândea o puternică aromă de usturoi. Agapele odată terminate, uşile reintrau în umbră şi în tăcere. Femeile, rămase fidele costumului lor naţional, purtau sandale, tunică albastra sau roz, care le cădea peste pantalonul larg de satin. Bunica obeză, cu o steluţă de aur încrustată într-o nară, avea grijă de cei mici, îmbrăcaţi ca femeile, cu mutrişoarele lor galbene dominate de imensele pupile catifelate. Cât era ziua de lungă, vedeai atelaje lente şi greoaie la care erau înhămaţi boi. Adesea, douăzeci până la douăzeci şi cinci de boi trăgeau căruţa sau trăsura cu furaje, astupând şoseaua.

Am făcut nişte vizite de ceremonie la doi colegi ai soţului meu: doctorul Braas şi doctorul Eckert. Soţia primului era o evreică grasă şi trandafirie care, în timp ce vorbea cu tine, nu înceta să-şi pupe copiii ghemuiţi la sânul ei. Soţia celuilalt doctor era olandeză ca şi mine. O femeie solidă, cu obrajii încinşi, poate pentru că făcea băi fierbinţi... „Atât de calde, încât aproape că mă opăresc!” M-a rugat să iau ceaiul la ea, unde am făcut cunoştinţă cu alte doamne engleze şi olandeze, care, la rându-le m-au poftit să fac parte din grupul lor. Când locuiam în Veld soţul meu îmi dăduse un manual de engleză ca să învăţ această limbă. Acum mă felicitam că o cunoşteam, fiindcă până şi negrii o adoptaseră rezervându-şi pentru casa lor idiomul burilor. Obiceiul era să dai ceaiuri la ora unsprezece dimineaţa. Se serveau atunci munţi de sandvişuri, fursecuri cu brânză şi enorme prăjituri îngheţate. Înghiţirea atâtor lucruri bune nu le împiedica

pe cucoane să-şi ia, după două ore, masa, cu cea mai mare poftă de mâncare. Ele contau mult pe duşurile reci ca gheaţa şi mai ales pe sport ca să-şi păstreze silueta. Timidă, preferam să rămân acasă, dar Jan şi-a exprimat dorinţa de a mă vedea frecventându-le pe acele doamne şi primindu-le la noi. Părea să se bucure când observa că întârzii din pricina coafurii pe care mi-o schimbam adesea. Renunţând la cozi, îmi lăsam părul pe spate, sau îl răsuceam şi, cu nişte ace mari de baga, îmi făceam adesea un coc pe ceafă. Soţului meu îi plăcea această schimbare şi dorea să port rochii mai luminoase, de preferinţă albe.

Soneria de la uşa de intrare, unde pe o plăcuţă de aramă se putea citi „Doctor J. Yvarsen, Spreekur 2-4” suna din ce în ce mai des. Eu introduceam clientela. Intuiam că şederea noastră în Veld nu fusese decât o etapă precară, halta înaintea stabilirii definitive, fiindcă soţul meu nu socotise util să scoată la iveală obiectele la care ţinea cel mai mult. Acum, scosese din lăzi cărţi cu legături bogate, acuarele, rame. Într-una din aceste rame de argint cizelat am contemplat portretul unui om în floarea vârstei. În trăsăturile sale energice nu mi-a fost greu să-l recunosc pe tatăl lui Jan. Într-o altă ramă, o femeie tânără, gingaşă, cu trăsături aproape copilăreşti. Să fi fost oare mama soţului meu? O expresie emoţionantă şi gravă pluti pe chipul lui Jan în vreme ce contempla imaginea.

— Cântăream aproape douăsprezece livre când am sosit pe lume, zise el. Biata femeie nu şi-a mai revenit după naştere. În cele mai îndepărtate amintiri ale mele o văd întinsă pe o blană pe pat. Părea atât de slabă, de suferindă, încât până şi zgomotul paşilor mei, când mă aduceau s-o văd, o speriau. Când a murit, eram încă prea mic ca să admit că n-aveam s-o mai revăd niciodată şi de multe ori mă găseau bătând până-mi juleam pumnii în lemnul uşii închisă pe vecie.

Ascultam cu răsuflarea tăiată. Un oftat urcă din

străfundurile fiinţei mele.

— Tata a murit în timpul unei epidemii de gripă, şi totuşi era tare ca un stejar.

— Orfan... Ai rămas orfan atât de timpuriu? Lacrimi calde îmi veniră în ochi.

— Aveam cincisprezece ani, zise el şi chipul său frumos, o clipă emoţionat, îşi reluă severitatea.

Am tăcut, ştiind că nu servea la nimic să-l întreb când nu voia să vorbească. Dar examinam adesea acuarela care-o înfăţişa pe femeia delicată şi palidă ca un crin, care-i dăruise fiului ei toată seva, şi care murise într-o odaie plină de flori. Cât aş fi iubit-o!

II

SOSIREA LUI JAN LA KRITTELWERK a fost un eveniment pentru orăşel. N-avea decât să se arate pentru ca aspectul lui fizic să trezească interesul femeilor şi simpatia bărbaţilor. Poate că la prima vedere li se părea exagerat de serios, dar trebuiră în curând să se convină că în acest om serios exista şi asprime, dar şi umor. Frecventându-l, au înţeles că se ţinea departe de tot ceea ce aducea a ifose, pretenţie, minciună. Când Administraţia îl trimitea la vreo fermă îndepărtată, mă lua cu el ca şi altădată. Cu ce bucurie regăseam Veldul! Jan cumpărase un automobil. Plimbările erau mai puţin anevoioase decât cu cabrioleta. Curajoasă, maşinuţa înfrunta spaţiul. Făcea până la şaizeci-şaptezeci de kilometri pe zi ca să ajungă la vreo colibă sărăcăcioasă. O femeie foarte bătrână ridica scândura pusă peste deschizătura îngustă servind de fereastră, pentru ca doctorul să-l poată examina pe bătrânul astmatic şi să-i aducă uşurarea. Tot acel drum ca să petreacă zece minute la căpătâiul unui bolnav! După masa de seară Jan se aşeza la pian. Din nou, cu un lucru în mână, ascultam o muzică emoţionantă şi tandră, sau tumultuoasă şi

disonantă, călcându-ţi pe nervi!... Din nou, prin ferestrele deschise, bulele de sunete se spărgeau de întunericul de afară. Într-o seară, la lumina stelelor, am zărit dincolo de zidul grădinii o uşoară mişcare. Erau negrii. Veniseră atraşi de muzică. Ghemuiţi pe vine sau culcaţi pe burtă, cu faţa în sus, surâdeau cu toată gura lor buzată. Vestea despre talentul muzical al doctorului Yvarsen făcu înconjurul târgului. Eram copleşiţi cu amabilităţi. Când eram invitaţi seara la masă, îl rugau pe soţul meu să cânte. El începu să se plângă.

— Cred, Ide, că regret cât şi tine serile noastre solitare când tu erai singura mea auditoare împreună cu acei obscuri şi invizibili ascultători atraşi din colibele lor de sunetele pianului meu.

Când invitaţii invidiau calda intimitate a locuinţei noastre, aerul satisfăcut al lui Jan mă umplea de bucurie. Se părea că greutatea misterioasă care-i apăsa inima se alina uneori printr-un oftat adânc. Atunci devenea mai puţin taciturn. Reuşind unele operaţii foarte grele, îşi făcuse un renume. Oamenii veneau de departe ca să-l consulte. Era conştient de siguranţa mâinii sale şi de experienţa lui chirurgicală şi se mira întotdeauna de şovăiala unui bolnav în faţa sfaturilor sale.

— În ţara mea medicina este un sacerdoţiu şi medicul un oracol! spunea el.

Jan şi cei doi colegi ai săi făceau cu schimbul câte o săptămână de serviciu la spital. Atunci zilele mi se păreau interminabile şi mă duceam adesea să mă plimb până acolo pe jos. Spitalul, aflat la ieşirea din orăşel, era alcătuit dintr-o clădire lungă, albă, formată doar dintr-un parter mai înalt. Parcul era plantat cu pini, cu arbori cu coroane pletoase căzând până la pământ şi cu acei frumoşi *tacarandas* cu crengile acoperite de flori mari mov. O galerie deschisă înconjura ferestrele de la sala comună şi de la rezerve. Mă instalam acolo cu o carte în nădejdea de a-l vedea pe soţul meu fie şi pentru o clipă. O dată am cutezat să întredeschid o uşă, neştiind că

dădea în sala de operaţii. Asistat de infirmiere, Jan opera. În halat alb, cu bonetă pe cap, cu o mască de pânză care-i acoperea gura şi bărbia, se aplecase asupra unei forme care zăcea pe masă. Am văzut descâlcindu-se, într-o găleată aflată la picioarele sale, o panglică lungă, roşiatică. Ridicându-şi privirea, m-a zărit. O flacără de mânie i-a ţâşnit din ochi. Poate din pricina fenolului, poate din pricina nu ştiu cărui miros greţos, mi-a venit să leşin. O soră a alergat să mă susţină şi m-a condus pe terasă, unde mi-am revenit repede. Până seara, am fost neliniştită ca un şcolar care se aşteaptă la o mustrare. Dar văzându-mi înfăţişarea, soţul meu surâse.

— Nu-mi place să văd pe chipul tău teama, Ide. Nu trebuie să-ţi fie frică de mine! Numai că te rog să nu te mai ţii scai după mine la spital!

Construirea cinematografului se terminase şi Krittelwerkul era plin de bucurie. Două vieneze care locuiau de aproape treizeci de ani în ţinut avuseseră această fericită iniţiativă. Văduvă, doamna Stark locuia cu sora ei celibatară. Cele două doamne adăugaseră bungalowului lor, situat nu departe de club, o sală vastă cu două sute de locuri confortabile şi o pânză mare pentru proiecţii. Biletele odată distribuite şi casa închisă, cele două patroane întorceau pe rând discurile care însoţeau imaginile. Se dădeau două filme pe săptămână şi sala asta era pentru cucoane cel mai bun prilej de a-şi etala toaletele. În timpul antractului toată lumea trecea într-o cameră alăturată, *refreshmentsroom*[37], unde iarna o jumătate de trunchi de copac ardea mocnit în şemineul monumental. În spatele unei mese lungi, într-o aromă de cafea şi de patiserie, doamna Stark şi sora ei umpleau farfuriile, tăiau bucăţi mari de prăjituri. Spectatorii se serveau singuri. Te aşezai la măsuţe, schimbând saluturi şi surâsuri cu prietenii şi micile bârfeli îşi luau zborul. La ieşire, mai bine de douăzeci de automobile îşi aşteptau proprietarii. Când Jan zărea vreo infirmieră nu pregeta să

[37] Sala de înviorare (engl.).

o ducă până la spital, căci drumul era lung şi pustiu. Ele îi erau recunoscătoare pentru această atenţie. Adesea, surprindeam în privirile lor nu ştiu ce fervoare. Erau drăguţe cu scufiile şi manşetele lor albe şi o gelozie tainică îmi pişca inima ori de ori ochii soţului meu se fixau pe câte un chip frumos.

III

TREBUIND SĂ-ŞI REÎNNOIASCĂ rezerva farmaceutică, Jan mă luă într-o zi cu el la Johannesburg. În timp ce-şi făcea cumpărăturile, eu mă plimbam prin acest oraş cu totul nou şi foarte modern cu *buildings*-urile sale, cu marile magazine, saloanele de ceai cu terasele înţesate de consumatori. Pentru masă, m-am întâlnit cu Jan la un restaurant. Cât îmi plăcea acest dejun în doi! Pe un podium, câţiva muzicanţi cântau nişte valsuri lente. Încercam să mănânc cu eleganţă. Când mă mişcăm, rochia mea de tafta foşnea plăcut. O clipă soţul meu îşi ridică nasul adulmecând:

— Ce parfum e ăsta? Cred că nu te-ai parfumat, Ide!

Îmi cumpărasem într-adevăr in cursul dimineţii un parfum franţuzesc, cu care îmi impregnasem tivul rochiei. Am roşit fără să răspund. El a început să râdă.

— Ide, Ide, vrei s-o faci pe marea doamnă!

Avea un aer amuzat şi atât de batjocoritor, încât am simţit lacrimi sub pleoape. El n-a băgat de seamă.

Am vizitat apoi Grădina zoologică, ne-am dus pe Munre Drive, am admirat bungalowurile luxoase, de o diversitate atrăgătoare, toate cu nişte colonade, terase, balustrade ajurate cu fineţe. Traversând Elöff Street, m-am mirat să văd în vitrinele magazinelor mici obiecte sclipitoare cum se expun pe la noi în preajma Crăciunului.

— Dar Crăciunul bate la uşă! răspunse Jan la remarca mea.

Crăciun sub un cer incandescent! În timp ce ne

întorceam, am evocat câmpurile pline de zăpadă din ţara mea, unde sub ninsoarea deasă aripile morilor înţepenesc şi canalele îngheaţă. Urmărind acelaşi gând, soţul meu vorbi despre căsuţele acoperite de zăpadă, despre săniile încărcate cu brazi smulşi din străfundurile pădurii şi duşi să moară într-un cămin cald şi luminos. O vată groasă acoperea totul şi doar zgomotul îndepărtat al unei cascade sfâşia liniştea albă... Jan tăcu. Cu mâinile sale înmănuşate pe volan, cu privirea pierdută, părea să nu mai vadă câmpiile uscate care ne înconjurau. Oare nostalgia după peisajele copilăriei sale îl făcea adesea atât de grav şi de serios?

Mă întorceam de la un ceai dat la ora unsprezece când o femeie care mergea în faţa mea, bătu brusc aerul cu braţele şi se prăbuşi. Avea faţa congestionată, buzele strânse. Doar câţiva paşi mă despărţeau de casă. În emoţia mea am intrat în cabinet fără să mai bat la uşă. Soţul meu tocmai se pregătea să consulte o doamnă. Se întoarse şi mă fulgeră cu privirea.

— Jos în stradă e o tânără care a leşinat, m-am bâlbâit eu.

Chipul i se îmblânzi.

— Mă duc, spuse el şi adresându-se clientei sale: Îmbrăcaţi-vă, doamnă Hollis.

Cu răsuflarea puţin tăiată îşi depuse povara pe divanul din salon. Sub acţiunea sărurilor pe care i le duse la nas, bolnava îşi reveni. Foarte palidă acum, ea clipi din ochi.

— Doctorul Yvarsen? Ce mi s-a întâmplat?

— Aţi avut o ameţeală, doamnă Day, şi, dacă soţia mea n-ar fi trecut chiar în acel moment, aţi mai fi stat încă şi acum în soare, ceea ce n-ar fi fost prea bine pentru starea dumneavoastră.

— Credeţi, doctore?

— Nu, liniştiţi-vă. Am să vă duc acasă, de unde nu veţi mai ieşi azi. Ce idee să te plimbi în plină amiază şi fără pălărie!

În picioare, în pervazul uşii, cealaltă pacientă, care se

îmbrăcase, urmărea cu o privire ciudat de strălucitoare fiecare gest al soţului meu şi însoţindu-mă în bucătărie, unde mă dusesem să pregătesc un suc de portocale, mă întrebă:

— Cine e femeia asta? E în tratamentul doctorului?

Ne urmă până la maşină.

— Cred că soţul v-a uitat, observă Jan surâzând.

— Aş vrea eu, făcu ea pe un ton vesel. Dar prezentaţi-mă soţiei dumneavoastră.

Soţul meu se scuză:

— Doamna Hollis e o verişoară a familiei Maclean, Ide.

— Ce gust! făcu ea când ne întoarserăm în salon, îmi place pielea roşie a acestui mobilier, se armonizează atât de bine cu lemnul închis al pereţilor! Frumos pian! Sunteţi muziciană?

— Nu, soţul meu cântă...

— Doctorul? Nu ştiam.

Un tremur uşor îi străbătu obrajii daţi cu pudră roz.

— Aş vrea să-l aud. Cât trebuie să fie de amuzant! Contemplă pe perete un peisaj de iarna, unde se afla un singur iepure, cu labele în sus, privind filozofic globul roşu al soarelui care apunea. A, uite şi casa lui Schubert! strigă ea după câţiva paşi. Am vizitat-o la Kritzingen... Acoperişul care acoperă galeria de lemn... Fereastra înflorită şi, deasupra, braţul unui felinar prins pe perete. Iată ilustrat şi liedul meu preferat: *Poşta*. O, ce drăguţă e această stradă veche acoperită de zăpadă, uite şi diligenţa care soseşte în trapul celor patru cai, făcându-i pe oameni să iasă în pragurile caselor. *„Poşta nu-ţi aduce nimic! / De ce, inimă, baţi atât de tare? / De ce te perpeleşti?”* fredonă ea. Aş fi vrut să trăiesc în epoca aceea. Îmi place grozav tot ce ţine de 1830. Sunt teribil de sentimentală! Dumneata nu, doamnă Yvarsen?

Continuă să facă înconjurul odăii examinând fiecare obiect.

— Te simţi ca vrăjit aici, urmă ea, cine a combinat toate astea? Dumneata sau el? Vreau să spun doctorul, reluă

ea. Am nişte crize hepatice cumplite, el m-a îngrijit şi vezi, doamnă Yvarsen, te simţi întotdeauna plină de recunoştinţă pentru cei ce-ţi alină durerile.

Se auzi duduitul motorului. Se întorcea Jan. Sosise ora mesei. Privirea soţului meu îmi porunci să fiu ospitalieră. Am rugat-o pe doamna Hollis să ia masa cu noi.

IV

APROAPE TOATE FERMELE-VILE aveau un teren de tenis. Se juca în fiecare duminică. Învăţasem să manevrez racheta, dar îmi lipseau supleţea si agilitatea. Adesea preferam să urmăresc jocul fără să particip. Îl admiram pe soţul meu, trupul lui voinic, flexibil, în pantaloni lungi de flanelă, cămaşă cu gulerul larg, răsfrânt peste gâtul cafeniu. Alerga uşor, cu un pas lung şi elastic, şi avea mişcări prompte. Printre exclamaţiile partenerilor săi, vocea lui gravă răsuna ca un clopot. Doamna Maclean era o jucătoare iscusită. Şi tot la fel Maud Laver, fata notarului, care era într-adevăr de talia lui Jan.

Într-o zi ne aflam în vizită la familia Maclean. Tocmai culegeam flori pentru masă, când văzurăm ivindu-se un punct negru la orizont.

— Cu siguranţă că sunt verii noştri Hollis care vin prin surprindere, zise doamna Maclean.

Punctul negru crescu repede şi Myriam scoase strigăte de bucurie văzând valizele legate cu curele.

— Da, zise domnul Hollis, afacerile mă cheamă la Londra şi vin să v-o încredinţez pentru două luni pe nevastă-mea.

În haină albă de călătorie, cu o eşarfă roşie care-i strângea părul, cu obrajii aprinşi de aerul cald de pe drum, Nita Hollis, surâzătoare, îşi îmbrăţişă verişoara. Apoi ochii ei întunecaţi se îndreptară spre terenul de tenis. Jan înaintă în mijlocul unui grup de jucători. În acel

moment roşul frumoşilor obraji catifelaţi ai Nitei se topi pentru a face loc unei palori cât se poate de semnificative. Ea îi întinse mâna. El i-o strânse în felul lui deosebit. Îţi zdrobea întotdeauna degetele, inconştient de forţa lui, pe care odinioară profesorii îl sfătuiau să şi-o mai tempereze. Cum n-o părăseam din ochi pe doamna Hollis, am văzut-o ducându-şi pe furiş la buze mâna pe care soţul meu i-o strânsese cam tare.

— Repede, Nita, se va servi ceaiul şi pun rămăşag că mai întâi vrei să te aranjezi puţin.

Myriam Maclean o trase pe vară-sa după sine, râzând. Doamna Hollis reapăru într-o rochie dintr-o ţesătura uşoară de un roz tandru, care-i scotea în relief ambra palidă a gâtului şi a braţelor. Picioarele îi erau goale în nişte sandale mici tot roz. Soţul ei, care-i privea cu complezenţă, îi atrase atenţia că nu-şi pusese verigheta.

— Scuză-mă, dragă, am uitat-o când m-am spălat pe mâini.

— Acum ai ajuns să-ţi scoţi verigheta şi când te speli pe mâini? făcu el cu umor.

Un englez tânăr care avea o logodnică nu ştiu pe unde prin White Shear, punea mereu acelaşi disc. *If you see Saly...*

Aveam inima grea, eram atât de smintită în dragostea mea, încât sufeream că nu puteam profita de fiecare surâs, de fiecare vorbă pe care soţul meu le adresa celorlalte femei. În mijlocul acelor doamne dezgheţate şi cochete, mă simţeam ştearsă, dându-mi seama că probabil se întrebau între ele ce anume putuse să-l seducă, la mine, pe doctorul Yvarsen. Faptul că eram soţia unui om atât de căutat, spre care se îndrepta toată admiraţia femeilor şi căruia toţi îi atribuiau un fel de omniştiinţă, nu putea decât să-mi îndepărteze simpatiile feminine. Totuşi, ca să şi-l apropie, femeile încercau să se apropie de mine, mă copleşeau cu complimente şi cu amabilităţi şi nimic nu-mi era mai penibil decât aceste linguşeli pe care le simţeam atât de puţin sincere. Dar nu

duceam lipsă nici de prietene adevărate. Doamna Braas şi doamna Eckert, soţiile colegilor bărbatului meu erau pline de gentileţe faţă de mine.

Charly Maclean veni să-l invite pe Jan la o vânătoare de raţe. Se cam bâlbâi puţin adăugând:

— Nu vă poftesc să veniţi cu noi, doamnă Yvarsen, ştiind că nu vă place vânătoarea.

— Gândul că soţul meu va petrece fără mine o zi întreagă cu doamna Hollis mă deznădăjdui. Jan băgă de seamă şi surâse.

— Într-adevăr, ca multe femei, Idei îi e groază să ucidă de plăcere, asta n-o va împiedica să meargă cu noi. Altădată ea nu putea să vadă o picătură de sânge fără să-i vină rău, dar de atunci s-a obişnuit atât de mult, încât mă asistă de multe ori la operaţiile mai mici.

Maclean păru mirat de răspunsul prietenului său, ba chiar contrariat, ceea ce mă făcu să cred că cei doi veri aranjaseră de comun acord toată povestea. Când am pornit în zori, o dâră de purpură se ivi la orizont. Am întâlnit turme de oi fără cioban, pe iarba ţepoasă vacile stăteau culcate crupă lângă crupă. Soarele nu mai era decât un bulgăre de aur în fierbere. Ne aflam la o milă de ferma lui Maclean când înaintea noastră se ivi galopând o călăreaţă. Recunoscând-o pe doamna Hollis, mă cuprinse o senzaţie de rău. Cât se grăbea să-mi revadă bărbatul!

— *Halloo*! strigă ea de departe. *Good morning, my deare*!

Jan încetini şi ea merse alături de trăsură.

— Cel puţin vă e foame? Myriam e pe cale să pregătească gustarea de dimineaţă.

În bluză, pantaloni şi cizme, cu părul căzându-i în bucle pe umeri, Nita Hollis părea exuberantă de veselie şi soţul meu, până atunci tăcut, se lăsă şi el furat de această voie bună. Servitorii şi începuseră să servească porridge-ul aburind şi farfuriile cu smântână proaspătă pe terasa unde fusese aşezată masa. Nici nu s-a urcat bine Jan la volan că doamna Hollis a şi sărit alături. A trebuit să mă

aşez în spate. Charly Maclean strâns între nevastă-sa şi mine se plângea că e perpelit între două focuri! Un negru cu puştile şi cu sacul cu provizii pentru picnic se lungi pe acoperişul automobilului. În timpul drumului Nita n-a încetat să flirteze în mod neruşinat cu bărbatu-meu. Myriam, prin sporovăială ei, Charly prin glumele lui au încercat să-mi abată atenţia de la perechea din faţa noastră. Capul brun se atingea uşor de părul blond al lui Jan. Ce-i spunea ea oare? Zgomotul motorului mă împiedica să înţeleg. Adesea, Jan se întorcea ca să schimbe câteva vorbe cu noi. Am ajuns într-o pădurice şi maşina s-a oprit. Ploile recente înmuiaseră pământul. Ca şi mine, Jan adulmecă mirosul muşchiului umed, mirosul de mucegai, mirosurile toamnei din ţările noastre. O expresie nostalgică îi adumbri chipul bronzat.

— Te-ai gândit la ceva neplăcut, doctore, nu spune nu! observă doamna Hollis.

O privire mirată coborî asupra indiscretei.

— Da, răspunse Jan, la puterea miresmelor. Închipuiţi-vă că un moment m-am crezut departe de aici, pe o potecă lunecoasă din pricina acelor de pin şi străbătută de melci mari, negri, fără casă. La noi, pădurea nu lipseşte din niciun peisaj.

— Ţi-e dor de ţară, doctore, spune drept!

Ea îl privi plină de o milă care probabil lui Jan îi displăcu, căci se întoarse cu sprâncenele încruntate, fără să-i răspundă. Plecară la vânătoare, unde era nevoie de şiretenie şi precauţie. Myriam rămase cu mine. Ne plimbarăm pe sub un rând de pini ca nişte umbrele, aliniaţi atât de simetric, încât ai fi crezut că-s plantaţi de om. Aici totuşi, singură natura e şi grădinar şi cea care seamănă. Împuşcăturile şi lătratul câinelui se îndepărtau din ce în ce. Eram tulburată să-mi ştiu bărbatul expus cochetăriilor frumoasei englezoaice şi de-abia răspundeam la vorbele lui Myriam. După o oră şi jumătate cei doi bărbaţi şi Nita te iviră în zare. Lătrând ca un nebun, Floppy sări în faţa noastră. Nita Hollis mergea

între Jan şi vărul ei, cu paşi supli, cu acel mers care îngăduie plămânilor să respire regulat şi profund. Legate de-o curea aruncată peste umeri, purta ca pe un trofeu două păsări cu pene de un albastru întunecat.

— Îmi place vânătoarea, ne spuse ea, cu obrajii însufleţiţi, acel ceva călduţ şi care încă palpită pe care mi-l aduce câinele.

Surprinse la Jan acea expresie nedefinită din care răzbătea amuzamentul, ironia, poate şi dispreţul.

— Mă crezi crudă, doctore?

— Toate femeile frumoase sunt puţin crude, zise el.

Înfometaţi din pricina drumului, vânătorii se instalară alături de noi, în faţa mesei întinsă pe iarbă, unde se despachetară gustările. Servitorul deschise sticlele cu bere. Se vorbi despre vânătoare.

— Vânătorile astea de raţe şi prepeliţe nu-s prea interesante, zise Jan. Când mă gândesc la vânătorile de elani din Suedia...

Plecarăm, în timp ce soarele care apunea inunda câmpia mohorâtă şi pustie. Egretele, cu lungi aripi albe, îşi luau masa de seară, cocoţate pe crupele vacilor, de unde ciuguleau păduchii de frunze. Se lăsa noaptea. La intervale lungi se vedea câte o luminiţă galbenă tremurând în dosul geamurilor vreunei ferme pierdute. Doamna Hollis se miră că oamenii puteau trăi într-o astfel de singurătate.

— Doctorul mi-a povestit că locuitorii ăştia se află adesea cam la trei sute de kilometri distanţă de un medic. Dacă survine vreo boală gravă? Morţii sunt îngropaţi aproape de casa în care au trăit. Femeile se pare că, periodic, sunt nebune. Nimic de mirare într-o astfel de izolare!

— Burii nu se plâng de asta, remarcă Myriam. De trei sau patru ori pe an se duc călare la vreo serbare de tir şi, de Paşti, luându-şi femeia şi copiii în căruţă, îşi instalează cortul în piaţa celei mai apropiate biserici. Se împărtăşesc, cântă psalmi până noaptea şi a doua zi o

pornesc îndărăt, sătui de distracţie pentru o bună bucată de vreme.

La întoarcere, Myriam ne făcu o cafea tare, care ne smulse din oboseala călătoriei. Whisky-ul curse şi spiritele se înviorară. Nita avea obrajii fierbinţi, ochii strălucitori.

— Cât eşti de tăcută, doamnă Yvarsen, şi cât de liniştită, îmi zise ea. Totul în dumneata e odihnă...

Soţul meu protestă în locul meu.

— Nu fiţi atât de sigură, doamnă Hollis, făcu el râzând. Sub aparenţa asta a unei ape domoale, curge în taină un curent puternic!

— Ştiu că nu trebuie să te încrezi în aparenţe, replică Nita, dar de soţia dumitale nu mă îndoiesc. O socot atât de înţeleaptă, de rezonabilă, atât de departe de emoţiile violente de care eu am o sete nepotolită! Pentru mine liniştea unui suflet echivalează cu moartea şi eu vreau să trăiesc!

Eram revoltată că această femeie mă putea judeca astfel. Jan, care băgase de seamă, avu, în ce mă privea, un surâs tachinator:

— Doamna Yvarsen e foarte sentimentală, remarcă el calm, dar posedă ceea ce eu preţuiesc cel mai mult la o femeie: pudoarea sentimentelor.

Nita Hollis îşi muşcă buzele, în timp ce un mare elan de gratitudine îmi umplu inima, şi-mi aminti de o zi, în Veld, în care îmi spusese:

— Ai arta de a tăcea exact când trebuie, Ide... dar ochii tăi atenţi vorbesc un limbaj mai bogat decât cuvintele.

— Ochii mei? întrebasem eu încurcată, ce-ţi spun ochii mei, Jan?

— Că mă iubeşti, răspunsese el grav.

Mai târziu, ne-am dus în camera noastră. Am avut o decepţie văzând două paturi. Jan adormi repede. Am stat multă vreme şi m-am uitat la el. Aruncase şi cearşaful şi pătura. Cenuşiul zorilor care depoetizează toate lucrurile nu izbutise să urâţească frumuseţea acelui trup voinic şi gol, aidoma statuii unui tânăr zeu adormit.

V

ERAM OBSEDATĂ DE O MARE speranţă, speranţă fragilă, fiindcă mă decepţionase de atâtea ori. Încă nu cutezam să-i vorbesc soţului meu. De câteva zile aveam greţuri. I-am mărturisit acest lucru bătrânei mele prietene Roggers. Şi ea crezu că... În timp ce mâncam a trebuit să mă ridic de la masă. Când m-am întors Jan m-a privit plin de curiozitate.

— Ţi-e rău, Ide?

— Nu-i nimic, am zis eu încurcată, cred că am stat cam mult în baie de dimineaţă.

Dar când Daisy a adus cafeaua şi când am turnat-o în ceşti am avut o senzaţie de vomă.

— Mi-e scârbă de cafea, am bâlbâit eu.

Atunci Jan a sărit de pe scaun.

— Ia vino încoace! M-a apucat de umeri. De când?

— Cred că două luni.

— Şi mi-ai ascuns acest lucru?

— N-am fost sigură...

— Oh! Ide, spuse el cu voce surdă, ce bucurie pentru noi!

Îmi examina chipul, eu mi-am coborât pleoapele, năucită în faţa acelor ochi care mă dominau printr-o vrajă veşnic nouă; acei ochi, de un albastru îngheţat şi transparent ca lacurile nordului, mi se părură aburiţi de tandreţe.

Doamnele din Krittelwerk n-au întârziat să ghicească evenimentul fericit care se anunţa. Mă copleşiră cu atenţii. Pretutindeni în casa noastră, începură să se reverse palide camelii şi trandafiri mari atât de tare înfloriţi, încât ai fi zis că sunt de hârtie.

Începuse să se răcorească şi, la fel ca şi în Veld, dimineaţa şi seara făceam focul. Cum să descriu fericirea blândă a acelor seri care se reîntorseseră? Jan cânta la

pian iar eu, lăsând să-mi cadă broderia ori împletitura, mă lăsam în voia muzicii aceleia divine. Cântecul iubitului meu acţiona asupra mea ca o vrajă, în timp ce în coşuleţul căptuşit cu mătase albastră se adunau lucruşoarele: cămăşuţe, pieptăraşe, scutece de pânză. Scrisorile mamei erau pline de vorbe de recunoştinţă: „*Nădăjduiesc, fata mea,* – scria ea – *că primul tău născut va deschide drumul la numeroşi fii şi fiice. Copiii mulţi sunt o binecuvântare a cerului*.”

VI

JAN I-A SCRIS MAMEI RUGÂND-O să vină, adăugând la scrisoare şi un cec. Niciodată soţul meu n-a avut pentru mine atitudini atât de prevenitoare. Fiecare zi care trecea îmi aducea o nouă bucurie. Doream cu patimă un fiu. Totuşi, băiat ori fată, aşteptam ca pe un dar al zânelor fiinţa care avea să ne unească şi mai strâns. Dacă va fi băiat, se va numi Nils şi Karina dacă va fi fată. În fundul odăii, pliurile perdelelor de muselină ale leagănului se asemuiau cu aripile desfăcute ale unei lebede. Urma să nasc la spital, asistată de doctorul Baas, căci aici nu era obiceiul ca un medic să-şi moşească nevasta. Totuşi Jan mi-a făgăduit să fie şi el de faţă! Doamnele îmi aduceau tot soiul de bunătăţi: omlete, supe gelatinoase, chec şi bomboane, a căror cantitate făcea bucuria negrilor noştri. Tinerele mame, cuprinse de o recrudescenţă a bucuriei materne, îi dichiseau şi-i mângâiau şi mai mult decât înainte pe copiii lor robuşti şi lacomi de viaţă. În sfârşit sosi şi mama. Niciodată nu m-a îmbrăţişat cu atâta tandreţe, nici chiar în clipa despărţirii noastre.

— Lasă-mă să te privesc, mi-a spus ea, examinându-mă cu ochii umezi.

Ea însăşi îmbătrânise mult şi eu nu puteam uita că nopţile de gardă, îndurate cu atâta curaj pentru a-şi

creşte fetele, săpaseră acele riduri prematur adâncite pe faţa acelei femei în vârstă de abia cincizeci de ani. Cum trusoul copilului era gata, mama, ale cărei mâini nu puteau să stea degeaba, s-a dus la negustorul de mărunţişuri şi a adus nişte sculuri mari de mătase, ca să împletească ciorapi pentru ginerele său.

Era în epoca focurilor de iarbă. Când ultima sclipire de lumină se stingea pe cer, focurile astea se ridicau din toate părţile. Ai fi zis că sunt grădinile iluminate ale unui amfiteatru, sau nenumăratele lumini ale unui oraş. După-masă ne-am dus pe câmp să le vedem. La întoarcere ne-am oprit la doctorul Braas care ne aştepta. Ne-a servit un ceai şi un morman din acei biscuiţi groşi cu dulceaţă pe care doamna Braas îi reuşea foarte bine. Noaptea, s-a întâmplat evenimentul... Trezindu-mă brusc, am simţit primele dureri. Mama şi cu Jan m-au dus la spital. În faţa mamei, sufocată, m-au cloroformizat după obiceiul de aici, foarte uşor, totuşi suficient ca să atenueze spasmele prea violente. Când l-am simţit venind, am cerut eu însămi să-mi pună masca pe faţă, nedându-mi bine seama de ce mi se întâmpla. O sfâşiere groaznică mă făcu să scot un ţipăt, apoi totul se linişti. Ca printr-un văl am văzut ochii limpezi ai soţului meu, aplecaţi asupră-mi.

— E băiat, îmi spuse el. În glasul lui se simţea o bucurie reţinută. Auzi-l!

Nu erau încă decât nişte scâncete, dar mie mi se părură a fi strigăte energice.

O fericire, o bucurie ciudată mă cuprinse auzind felicitările adresate doctorului Yvarsen. Scăldară pruncul.

— Cât e de frumos! se auzi vocea mamei. Cred că are pe puţin zece livre!

— Băiatul ăsta zdravăn v-a căşunat unele mici neajunsuri, doamnă Yvarsen, remarcă încet doctorul Braas. Va trebui...

— Arătaţi-mi fiul! am cerut eu cu nerăbdare. Dar m-am simţit dezamăgită în faţa acelui pachet alb de unde se zărea o feţişoară roşie cu ochii larg deschişi şi plini de

noapte, cu păr mătăsos şi atât de lung, încât îi cădea peste urechile micuţe.

— Copilul ăsta brunet e al meu?

Abia atunci m-am înduioşat. I-am atins degetele rotunde, am vrut să-i sărut satinul obrajilor.

— Acum, fă ce vrei cu mine, i-am răspuns doctorului Braas.

În epoca aceea, Jan avea câţiva bolnavi în stare gravă la spital. Trebuia să-i vadă de mai multe ori pe zi şi beneficiam şi eu de aceste vizite. Venea să mă sărute pe frunte şi-l privea lung pe fiul nostru, făcându-mi unele recomandări. Îl simţeam absorbit. Când soţul meu avea nişte „cazuri”, bolnavii lui aveau întâietate, lor le consacra toată ştiinţa şi mila sa. În fiecare după-amiază mama se instala la căpătâiul meu cu împletitura ei. Se împăca de minune cu ginerele ei şi nu înceta să-mi vorbească despre norocul care dăduse peste mine: soţ bun, situaţie înaltă, trai îmbelşugat...

— Vorbeşte-mi despre surorile mele, mamă.

— Închipuieţi că acele domnişoare acum se fudulesc cu eleganţa lor. Găsiţi şi la noi capete de panglici şi capete de dantele. În sfârşit, fleacuri cum văd că ai şi tu. Şi mai e încă ceva... adăugă ea privindu-mă pe sub ochelari: Jopsie scrie un Jurnal, cum îi zice ea. Poţi să-ţi închipui una ca asta? Mă întreb de unde capriciul ăsta; în loc să coase sau să tricoteze, să-şi piară vremea aiurea! Mai zilele trecute, cum trebuia să ajute la spălat, şi cum am surprins-o iarăşi cu mâzgălitura ei, i-am rupt caietul... *Mijn Hemel*![38] A urmat un adevărat potop! Să plângi astfel pentru un fleac! Stai, cred că mai am încă hârtiile alea mototolite în geantă! Mi-am înfăşurat cuţitul de călătorie în ele, uite, citeşte şi tu...

— Nu, am protestat, nu vreau să citesc ceea ce biata Jopsie a scris doar pentru ea!

Mama îmi întinse foaia ruptă. Până la urmă n-am putut sta tentaţiei de a pătrunde puţin în viaţa surorilor mele

[38] Cerule! (olandeză).

care se scurgea atât de departe de mine. Cât trebuia să sufere fata aceea de nouăsprezece ani care scrisese: *„O duminică dimineaţă foarte albastră. Potecile grădinii au fost greblate ieri şi mama ne-a recomandat să nu deranjăm pietrişul. Într-o ordine perfectă, arbuşti şi flori au un aer ţeapăn. Visez la o mare dezordine a florilor, la ierburi crescute aiurea, pe care să le zdrobesc sub trupul meu, îmbătându-mă de miresme. În curând vom pleca la biserică. La întoarcere ne vom aşeza în faţa unei feţe de masă albe în locul celei de muşama din cursul săptămânii şi pentru că slujba o să fie lungă se va scurta rugăciunea dinaintea mesei. Ca desert vom avea o tartă cu cireşe, pe care o vom mânca încetişor, pentru ca plăcerea să fie cât mai lungă. Pe urmă va urma vizita duminicală la cimitir, gustarea la mătuşa Antije, după care ne vom înapoia acasă de-a lungul cheiului, în plictisul sfârşiturilor de duminică. Portiţa grădinii se va închide lăsând afară viaţa...”*

Nu-mi puteam desprinde ochii de pe acele ultime cuvinte. O milă profundă pentru surorile mele îndepărtate îmi strângea inima. Le cunoşteam prea bine şi mă temea şi eu de aceste sfârşituri de duminică sau de sărbătoare, în care paşii se încetineau pe măsură ce ne apropiam de casa cenuşie. În care nădăjduiam până în ultimul moment într-un eveniment neprevăzut, mereu dorit, mereu aşteptat! În care părăseam strada cu un ascuţit sentiment de regret. Dar cum s-o fac pe mama să priceapă că nişte fete care au o locuinţă bine pusă la punct, hrană şi haine convenabile, mai au nevoie şi de altceva?

— Ce spui de neghiobiile astea? mă întreabă mama, care mă credea revoltată ca şi ea.

Am clătinat din cap.

— Ah, mamă, rău ai făcut că i-ai rupt caietul lui Jopsie. Ar fi trebuit să-i laşi această plăcere nevinovată. De altfel sunt foarte liniştită. Jopsie va reîncepe să-şi scrie micile ei confidenţe şi va fi pe deplin îndreptăţită din moment ce

simte această nevoie.

Mama mă privi uluită.

— Ide! Măritişul să te fi făcut oare să-ţi pierzi bunul simţ? Tu, atât de serioasă, atât de silitoare, să vorbeşti astfel! Ce nenorocire că bărbatu-tău a slăbit hăţurile pe care i le-am pus eu în mână!

Am roşit.

— Jan nu e un tiran, mamă. În concluzie, nu cred că i-am dat prilejul să ia hăţurile în mâini, cum spui tu. Mărturiseşte totuşi că surorile mele nu sunt câtuşi de puţin răutăcioase!

Luând-o pe mama pe după umeri, i-am dat, pe fiecare obraz, câte o sărutare răsunătoare. Ea îşi relua aerul îmbufnat, ca să-şi ascundă emoţia.

— Sigur, nu-s răutăcioase, dar asta datorită mie... Făcu, râzând, un gest ca şi cum ar fi manevrat un baston. Mă întreb, urmă ea, ce pot urzi în lipsa mea. În ce stare le voi găsi, mijn God! Noroc că la noi nu există nici tablouri, nici fleacuri care n-au alt sens decât să strângă praful şi să nu te facă să-ţi pierzi un timp preţios cu curăţatul lor.

— Tocmai aceste obiecte pe care le crezi de prisos dau omului nota sa personală.

— Notă personală? Ce mai e şi asta? Eu nu-s poetică, ci prozaică şi practică! Ce-aţi fi devenit voi dacă în fiecare seară, în loc să va cârpesc hainele, m-aş fi apucat să mângâlesc nişte trăsnăi? Ştiu bine fata mea, că sunt ca un jandarm pe care nu-l iubeşte nimeni, dar de care toată lumea are nevoie.

Jan, venind să-mi facă vizita de seară, ne întrerupse.

— Ce-i discuţia asta? ne întreabă el râzând.

Când se aplecă să mă sărute, o mireasmă de violete pluti spre mine, amintindu-mi de doamna Hollis care folosea acest parfum.

— Şi prinţul nostru? făcu el vesel.

Prinţul nostru dormea ghiftuit şi nu se trezi decât la ora alăptării. L-aş fi vrut puţin mai răutăcios, ca să-l pot lua mai des lângă mine din coşuleţul lui. În curând îmi voi

putea lua în braţe copilul, îl voi legăna şi aşeza sub neaua perdeluţelor... Cât de frumoasă va fi viaţa noastră în trei... Deocamdată mă frământ întrebându-mă din ce pat mi-a adus soţul meu parfumul acela? Ca şi cum mi-ar fi ghicit gândul, el spuse neglijent:

— Doamna Hollis a fost adusă mai adineauri de camerista ei. A avut o nouă criză de apendicită şi am socotit de cuviinţă s-o operez mâine sau poimâine. Ar vrea să te vadă, Ide, fiindcă ai să te întorci acasă.

— Voi fi fericită să mă pot, în sfârşit, dedica în întregime micuţului.

— Să nu-l răsfeţi prea mult. Un copil, oricât de mic ar fi, îşi dă foarte repede seama că trebuie să zbiere foarte tare ca să fie luat în braţe. Practică şi tu metoda bună a dădacelor, când vei intra în posesia omuleţului nostru.

Dar acest tată tânăr era primul care alerga lângă leagăn când Nils plângea. Îl lua în mâinile lui mari, îl legăna, îl examina din faţă şi din profil. Nils al nostru era frumos şi-i mergea de minune. Eram dezolată văzându-i pletele negre, dar acest păr căzu în smocuri mici şi pe creştetul chel apăru o şuviţă aurie. Culoarea ochilor era încă nedefinită. Jean pretindea că seamănă cu mine.

Într-o zi, i-am spus, entuziasmată mamei:

— Nils a surâs!

Ea s-a apropiat cu pasul ei greoi de femeie corpolentă.

— Un prunc nu surâde înainte de o lună! Iei drept surâs strâmbăturile acelea obişnuite la copiii mici...

M-am încăpăţânat.

— Nils a surâs, am zis eu categorică.

Mama m-a măsurat din cap până-n picioare.

— Pe ce ton îmi vorbeşti, fata mea? Unde-i respectul de altădată? Înainte n-ai fi îndrăznit să mă contrazici...

— Cine-ar fi îndrăznit? am replicat eu. Cred că n-ai tolerat niciodată în viaţa ta un sfat ori o critică. Măcar îţi cunoşti fetele? Ce ştii despre ele? Eu nu trăiesc cu adevărat decât din ziua în care viaţa mea s-a unit cu a lui Jan.

Am avut curajul să-i vorbesc altfel, gândindu-mă la surorile mele, care, pentru prima oară, respirau şi ele eliberate de orice constrângere şi binecuvântau această perioadă de libertate. Mi-am dat seama de cutezanţa mea văzând că mamei i se îngustează pupilele, ceea ce la ea era semnul unui val de mânie. Pieptul îi tresaltă sub jerseul corsajului: se abţinu şi cu pas demn, ieşi din cameră. Aveam totuşi faţă de ea o frică de copil. Aşa că la masă m-am aşezat cu teamă în faţa ei. Dar, spre surprinderea mea, ea nu păru supărată şi mi se adresă ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic între noi.

Niciodată nu-i puneam bărbatului meu întrebări în legătură cu unele fapte sau gesturi. Totuşi, închipuindu-mi că simt din nou parfumul acela de violete, nu m-am putut abţine să nu întreb:

— Doamna Hollis e şi acum la spital?

Jan citea ziarul Daily Mail. Îşi ridică surprins capul.

— Doamna Hollis s-a făcut bine. Tocmai i-am făcut ultima vizită.

— Se întoarce la Johannesburg sau la verii ei, în Veld.

— E timpul să petreacă câteva săptămâni la aer curat.

— Ai să te duci s-o vezi la familia Maclean? am întrebat din nou cu inima bătând.

Iritat de acest interogatoriu, soţul meu îşi încruntă sprâncenele.

— Doamna Hollis nu mai are nevoie de mine, zise el.

De îndată ce Jan plecă, mama îşi exprimă antipatia faţă de doamna Hollis, al cărei lux exagerat scandalizase spitalul. Niciodată infirmierele nu mai văzuseră cămăşi de noapte atât de transparente...

Cât trebuie să fi fost de frumoasă şi de cochetă când Jan intra în camera ei plină de flori! Nu mă gândeam decât la asta şi abia îi răspundeam mamei. Până la urmă ea clătină din cap şi veni să-mi ia pulsul.

— Biata mea fată, cred că ai febră, zise ea neliniştită.

VII

DOAMNA NALGUIRE A VENIT să ne întoarcă vizita. E mama a şapte fetiţe, ceea ce n-o împiedică să fie geloasă până într-atât, încât soţul ei se plânge la club că are nevasta cea mai certăreaţă din Transvaal. Cum şi-a întrerupt sporovăială ca să izbucnească în plâns, mama a întrebat-o fără menajamente:

— *Om Gods will*! Ce s-a mai întâmplat?

Ce să se întâmple: periind haina bărbatului ei, descoperise o scrisoare de amor semnată Myriam. Drace! Ăsta era numele doamnei Maclean. Acum ştia! De-acum încolo o să caşte bine ochii la cucoana asta! Dacă i-l lua pe bărbatu-său, ei bine, se va întâmpla o nenorocire. Repetă de mai multe ori: O nenorocire! O nenorocire!

Mama se supără.

— Cum poţi să vorbeşti astfel doamnă? Bombăni ea. Şi copiii dumitale? Crezi că un bărbat valorează cât ei! Lasă-l în pace, haide! Asta abia o să-ţi îngăduie să mai răsufli puţin înainte de a rămâne din nou însărcinată.

— Ah! Nu, se indignă doamna, îl vreau pe bărbatul meu doar pentru mine! Vreţi să ştiţi ceva? Verişoara lui Myriam asta aleargă cu limba scoasă după doctorul Yvarsen, ceea ce e scandalos. Nu ştiai, doamnă Yvarsen? Chiar alaltăieri, când dumneata erai la lac, doamna Hollis s-a aşezat, fără ocolişuri, la volanul maşinii soţului dumitale şi, în timp ce el îşi făcea vizitele pe la bolnavi, ea s-a arătat în tot Krittelwerkul alături de el!

O emoţie subită făcu să mi se pună un nod în gât, care mă împiedică să răspund. Dar mama îşi încrucişă braţele pe pieptul ei puternic.

— Cum, femeia asta râvneşte la bunul altuia? Trebuie lovită peste degete, ca să se înveţe minte! Văd, Ide că e necesar să-mi întârzii plecarea!

Dar nu şi-o întârzie, căci dădu peste o scrisoare în care Jopsie îmi mărturisea că se logodise în taină.

Nils creştea ca o ciupercă şi toată lumea îl admira, erau bucuroşi de surâsul lui. Căci surâdea tuturor, drăgălaşul de el, şi negrilor, dar şi boilor înhămaţi la căruţe. În ţinutul nostru copiii îi iubesc pe indigeni. Feţele lor negre, cu roşul gurii largi, până la urechi, şi cu albul ochilor lucitori îi amuză. De îndată ce Nils se trezea ciripea ca o păsărică. Amândoi eram nebuni după el. Cum mă zărea, ochii lui mari se luminau, şi-mi întindea mânuţele. Jan, când îl căutai, îi aducea o nouă jucărioară. În faţa minunii strălucitoare, copilul îşi pierdea răsuflarea, striga, ţopăia, apoi, suspinând adânc, înşfăca minunatul dar.

Când Nils împlini un an dădurăm în cinstea lui o mică serbare, la care am poftit toţi copii din orăşel. Casa întreagă a răsunat de gungurit, de râsete, de ţipete. Puteai să juri că te aflai într-o colivie.

VIII

URMĂREAM NELINIŞTITĂ ACELE OROLOGIULUI. Două dimineaţa... Niciodată soţul meu nu se întorsese atât de târziu. Am pus de mai multe ori mâna pe receptor, dar n-am avut curajul să telefonez la club. În sfârşit, în tăcerea deasă care învăluia casa, se auzi un bâzâit îndepărtat de motor... Apoi un pas greoi, şovăielnic, care nu păru să fie al soţului meu. Într-adevăr, omul care se ivi în pragul uşii, cu plastronul mototolit, cu părul ciufulit, cu ochii înceţoşaţi, nu mai semăna cu strălucitorul Jan. Şi-a dat probabil seama de spaima din pupilele mele, căci, cu o voce încleiată, mi-a trântit o înjurătură în limba ţării sale:

— *For tusan*! Ei da, am băut! Am şi jucat! Am pierdut treizeci de livre! Dar pentru asta nu te uita aşa la mine ca la dracu! În ţara asta blestemată, când n-ai ce face, te îmbeţi; *längtan*-ul te pătrunde până în măduva oaselor!

Spusese *längtan*-ul? Ştiam că în limba lui *längtan* înseamnă nostalgia unei inimi care se topeşte de

dragoste, fiindcă nici măcar nu poate rosti numele celei pe care o iubeşte!

— Dumnezeule! am bâlbâit eu, lovită în ceea ce aveam mai scump.

O spaimă dureroasă îmi încetini bătăile inimii. În aburii alcoolului, soţul meu îmi dezvăluise un colţişor din tainele lui. „Când n-ai ce face, te îmbeţi: *längtan*-ul te pătrunde până în măduva oaselor!”

Însurându-se cu mine, Jan dăduse dovadă de un dezinteres total, dar rămăsese închis în sine, nu vorbise nimic despre trecut. Oare peste ce secret aş da dacă i-aş scotoci în adâncurile sufletului? Peste ce iluzii moarte? Cel puţin, acum ştiam că nici dragostea mea pătimaşă, nici drăgălăşenia fiului nostru nu-l putea vindeca de regretul a ceea ce lăsase în ţara lui. Ah, cât mă simţeam de rău!

El surâse nătâng, surâsul omului beat.

— Ce-am spus? De ce te-ai necăjit?

Nu i-am putut răspunde. Cu o mână nesigură îşi dădu la o parte părul de pe fruntea transpirată.

— Nu trebuia să stai trează şi să mă aştepţi atât de târziu!

Clătindu-se, se îndreptă spre baie, de unde am auzit curgând multă vreme duşul. Cu capul în mâini reflectam la acel mister care părea să înconjoare trecutul soţului meu. Ce eveniment tragic îl determinase să pună mările între el şi ţara sa? Cărui destin se supusese, căutând, prin intermediul unui ziar, o femeie gata să-l urmeze într-o altă parte a lumii? Mi-am derulat viaţa începând din clipa în care mama, împingându-mă în faţa unui străin înalt, puternic, şi atât de frumos, încât am rămas năucită, mi-a spus:

— Salută-l pe logodnicul tău, Ide...

Mi-am dat seama imediat de inegalitatea rangului nostru. El era bogat, eu nu-i aduceam decât sufletul meu curat şi pătimaş. Supusă şi temătoare, cât îmi era de plăcut să depind de voinţa soţului meu, mai înţeleaptă şi

mai fermă decât a mea! După atâţia ani încă nu-mi puteam da seama ce anume îl determinase pe Jan Yvarsen s-o aleagă pe fata simplă şi nevoiaşă care eram. Ce importanţă avea că nu-mi spusese niciodată: „Te iubesc!” Nu iubeam eu pentru amândoi? Nu simţeam o adevărată voluptate doar privindu-l? De fiecare dată când, după o scurtă absenţă, reapărea în faţa mea, resimţeam acelaşi şoc ca în prima zi când îl văzusem. N-am pretins niciun moment un sentiment mai viu decât cel al unei tandreţi obişnuite în care, la el, nu-şi găsise niciodată loc pasiunea; între noi nu exista decât o legătură bazată pe obişnuinţă şi pe devotament şi care devenise mai strânsă prin naşterea micului Nils, carne şi sânge din trupul iubitului meu, al cărui chip adorabil mi-l reflecta oarecum pe al său. Totuşi fericirea mea era mare şi trebuia să işte invidie! Poate că venise clipa suferinţei?

IX

— CE VREME! STRIGA SOŢUL MEU stând în picioare în faţa ferestrei. Valuri de azur şi de aur se rostogolesc pe podea! Şi când te gândeşti că e Crăciunul! Acum, la noi, totul e învăluit în zăpadă! N-ai uneori nostalgia nordului, Ide? A acelui alb nesfârşit pe care săniile îl presară cu clinchetul zurgălăilor?

— În ţara mea e mai puţin frig ca în ţara ta, totuşi avem şi noi ierni în care canalele nu se dezgheţă...

Toată după-amiaza, soţul meu a pregătit pomul de Crăciun, care, când fu gata, se ivi şiroind de lumină; copilul înaintă spre el cu paşi mici, cu gura întredeschisă, plin de încântare. În sfârşit, un suspin tremură pe buzele sale şi privirea îi căzu pe minunăţiile aşezate sub brad.

Avu un surâs pe jumătate neîncrezător, pe jumătate dezamăgit şi-şi înălţă capul, ca şi cum ar fi vrut să spună că băieţaşii puteau şi ei visa la astfel de lucruri. Trebuia să se obişnuiască cu atâta fericire. Nerăbdător, tatăl îşi

scutură băiatul.

— *Sesä liten dum*! Haide, prostuţule, ia-le! Toate astea sunt pentru tine.

Nils n-aşteptă să i se spună de două ori. Dintr-o săritură Se căţără pe calul de lemn, apucă cu mânuţele frâul negru şi la drum!

— Eşti fericită, Ide?

Stăteam în faţa ferestrei. Cerul scânteia ca niciodată încât ai fi zis că în fiecare stea se aprinsese un pom de Crăciun.

— Eşti fericită, Ide? repetă Jan...

De fericire tremuram atât de tare, încât îmi fu imposibil să răspund. M-am strâns lângă el. Când ne-am întors cu faţa, Nils adormise. Capul lui buclat se odihnea pe gâtul calului de lemn şi mânuţele lui puţin înnegrite, atârnau deschise, într-un emoţionat gest de abandon.

— Nu va mai face baie astă-seară, decretă doctorul.

Ne lipsea curajul să-l trezim. Gol, fu aşezat pe cearşafurile lui de pânză.

— Vreau să-mi pun o altă haină. Până atunci, fă-te frumoasă, Ide...

Eram invitaţi la cele două doamne Stark pentru masa de la miezul nopţii. Coaforul îmi făcuse nişte ondulaţii mari care se pierdeau în desimea cocului prins cu ace pe ceafă. Tocmai îmi pusesem o rochie de fulard când soţul meu mă strigă. Darurile le dusesem pe ascuns în cabinetul lui. El se arată încântat, mă sărută tandru, apoi îşi aruncă satisfăcut ochii asupra toaletei mele. Mă luă de mâini şi mi le examină multă vreme.

— Sunt cum doream să fie mâinile soţiei mele. Puţin cam mari, Ide, dar de o formă perfectă şi nu mai au, ca odinioară, acele mici urme pe care ţi le lasă treburile gospodăriei şi pe care sunt departe să le dispreţuiesc când sunt inevitabile.

Se îndreptă spre casa de bani, apoi, întorcându-se spre mine, deschise sub ochii mei uluiţi o cutioară unde, de pe catifeaua albă, se detaşa un smarald înconjurat de

briliante. Mi-l strecură în deget şi surâse la bucuria mea fără cuvinte.

La prietenii noştri, masa fusese aşezată pe terasă. În mijlocul mesei un brăduţ artificial îşi reflecta luminile în paharele de cristal şi-n tacâmurile de argint. Toată lumea se încălzea în curând şi veselia se înstăpâni. Se povestiră nişte anecdote din războiul burilor şi seara se termină, ca de obicei, printr-o partidă de bridge.

Nils ne trezi cu noaptea în cap. Tropăia pe pernele din pătuţul lui şi cerea în gura mare noile jucării. Trebui, vrând-nevrând, să fie luat din pat şi spălat. Jan râdea. Avea puţini bolnavi în momentul acela şi-şi propusese să petreacă liniştit, împreună cu noi, ziua de Crăciun. Eram în punctul culminant al verii. Nicio adiere nu clintea aerul încălzit la maximum. Jan îşi pusese un pantalon uşor de flanelă şi o cămaşă moale, răscroită mult. Când se întoarse din cabinetul de toaletă, ras proaspăt, cu toata feeria scandinavă în pupilele lui transparente, perspectiva de a petrece o zi alături de el mă ameţi. Se zbengui împreună cu Nils, îi făcu baie, transformând dalele într-un lac. Apoi urmă gimnastica copilului. Fidel, trupul mic şi gol făcea mişcările pe care i le indica *dady*, *dady* atât de mare, încât Nils trebuia să-şi dea mult capul pe spate ca să-l vadă bine. După un galop, cocoţat pe ceafa lui *dady*, omuleţul nu mai putu şi fu culcat imediat ce se ridică de la masă. Ne-am luat cafeaua în salon unde, storurile fuseseră trase încă de dimineaţă. Jan şi-a aprins pipa, o mireasmă de tutun fin de merişor s-a răspândit în cameră. Cum n-am văzut nici cărţi, nici ziare lângă el, presimţeam una din acele ore rare în care bărbatul acesta al meu cu fire taciturnă şi închisă părea să se relaxeze puţin.

— Nu ţi se pare, Ide, că temperatura asta de etuvă răpeşte solemnitatea acestei frumoase sărbători de care la noi se face atâta caz? Acasă, te pregăteai cu multe zile înainte, uneori chiar cu săptămâni. Exista întotdeauna o pădure prin apropiere unde-ţi găseai un pom după plac.

Ca să-l primească, femeile întorceau casa cu susul în jos din pivniţă până în pod. Lespezile căminului luceau ca treptele unui altar. Fiecare clanţă, fiecare cui străluceau ca steaua din vârful pomului. Şi veghea începea... Afară, clopoţeii săniilor umpleau noaptea strălucitoare. Soseau musafirii, cu cojoacele înţepenite de ger. După ce se cânta *juisâng*[39]-ul la picioarele bradului atât de încărcat de lumânări, încât în sala întunecată nu mai era nevoie decât de o singură făclie, te aşezai la masă. Platourile se îndoiau de atâta mâncare, căci la noi oamenii sunt mari mâncăi. Mai întâi se servea tradiţionalul morun, apoi orez cu prune, cârnaţi şi jambon. Apoi veneau budincile, nucile, merele mici şi roşii. Dădacele noastre, Ane Mette şi Lore, turnau berea neagră, punciul, *glôgul*, acel vin cald în care plutesc stafide, care ţi se urcă la cap, şi-ţi încălzeşte atât de tare sângele, încât, la plecare, invitaţii noştri îşi lăsau blănile de lup deschise ca să înfrunte noaptea...

Fără să-l întrerup cu vreun cuvânt, ascultam glasul lui Jan, baritonal şi vibrant, puţin reţinut... Îşi ţinea capul sprijinit pe spatele fotoliului de piele în care se aşezase şi se părea că, la adăpostul pleoapelor coborâte, şi vedea lucrurile pe care le povestea.

— Aş fi vrut atât de mult să-i cunosc pe tatăl, pe mama ta, Jan... l-aş fi iubit atâta...

Umbra unei emoţii trecu pe chipul lui impenetrabil.

— Aveam şase ani când mi-am pierdut mama şi cincisprezece când a murit tata, victimă a devotamentului său, în cursul unei epidemii de gripă, după ce, zi şi noapte bătuse câmpurile în cabrioleta lui deschisă, expusă vânturilor. Boala l-a doborât ca pe toţi cei care n-au fost bolnavi nici măcar un ceas în viaţa lor. Atât cât îmi pot aduce aminte, n-am văzut-o niciodată pe mama altfel decât culcată. Nu putea suporta nici cel mai mic zgomot, aşa încât abia îndrăzneam să întorc paginile unei cărţi cu poze când mă aflam lângă ea. Când Ane Mette, intra

[39] Cântec de Crăciun (suedeză).

deschizând uşa, mă chema făcându-mi semn cu degetul, şi zorul meu – mi-am dat seama de asta mai târziu – probabil că-i făcea mult rău bietei femei; căci în graba mea de a o părăsi mi se întâmpla să mă ciocnesc de vreo mobilă sau să răstorn ceva. Îmi plăcea să stau în bucătărie, unde vârtelniţa lui Ane Mette zbârnâia sub lampa cu petrol agăţata în plafon. Tot lovind pedala, femeia istorisea poveşti celorlalţi servitori, pretindea a-l fi auzit pe Basilisk, cel aducător de nenorocire, care, chipurile se ascundea pe înălţimi, printre stânci... Nimeni nu se putea lauda că l-ar fi văzut, căci cel care-l zărea trebuia să moară. Vorbea de asemenea de Gustav Vasa şi de ferocele rege Christiern, care poruncise să fie decapitaţi pruncii. Asta a fost în acea zi de groază, când, în piaţa Târgului, în fata castelului din Stockholm, călăul făcuse să cadă atâtea capetle, încât un câine s-ar fi înecat în sânge zice Cronica... Ei, dar, la urma urmelor, nu-i decât o legendă spusă de o femeie de treabă.

În acel moment, Nils, scăpat din mâinile lui Daisy, dădu năvală în odaie, se caţără pe genunchii tatălui său şi-i ceru să-i spună o poveste.

— Da, băieţaşule, şi în vremea asta mama ne va găti o gustare...

M-am întors împreună cu Daisy, care aducea platoul tocmai la timp ca să aud: „...atunci, în marea pădure albă se văzu un felinar mare, roşu, care părea că se plimbă singur, pentru că băieţaşul era şi el alb, atât de alb încât se confunda cu zăpada...” Şi în timp ce turnam în ceşti ceaiul parfumat, peste care plutea un caimac gros, în timp ce ungeam cu unt sandvişurile, ascultam glasul atât de pătrunzător în gravitatea lui, vorbind despre vânătoarea de sloiuri care plutesc ca bărci de cristal, despre raţele sălbatice tăind aerul îngheţat cu gâtul nemişcat şi întins. Ascultam mai puţin cuvintele, cât sumbrele lor modulaţii, prin care auzeam murmurul izvoarelor, foşnetul pinilor mari sub aurora boreală vântul din nord printre trestiile de pe apele înlemnite.

Opt zile mai târziu, invitaţi la Maclcan, ne-am oprit cu maşina într-un kraal vecin, ca să asistăm la dansul ritual pe care indigenii aveau obiceiul să-l execute în prima zi a anului. Torsurile lor goale şiroiau de sudoare. Ni se făcu cald şi pornirăm la drum. Jan arătă un punct negru în faţa fermei familiei Maclean, care se desena vag în zare.

— Pun rămăşag că e maşina familiei Hollis, zise el.

Mi se păru că un văl căzuse subit peste ziua radioasă.

Uitasem că această femeie va fi acolo, că-l va acapara pe soţul meu, cum făcea de obicei, amuzându-l cu glumele ei. În sfârşit, ca să pună capac la toate, îl va strânge, în ciuda protestelor sale, pe micul meu Nils în braţe, îl va acoperi cu sărutări... Acesta era de obicei programul duminicilor pe la ferme.

Doamna Hollis găsi mijlocul, în timpul unei partide de tenis, să-şi scrântească glezna. Deşi părea să sufere într-adevăr, am bănuit că şi-a provocat acea entorsă numai ca să fie îngrijită de soţul meu. Jan examină glezna roşie şi umflată.

— S-a rupt ceva! gemu ea.

Doctorul o linişti.

— O entorsă uşoară. Comprese cu apă de plumb. În câteva zile nu se va mai cunoaşte nimic.

În timpul mesei, care se sfârşi în grădină, o *kaffermeid* veni să-l roage pe doctor să binevoiască a se duce lângă doamna Hollis, care se simţea rău.

Jan îşi reprimă un surâs, privindu-mă. Am înţeles şi m-am ridicat. Dar nu pe mine mă aştepta ea. Se făcuse o „frumuseţe”, cum avea obiceiul să spună. Şi, într-adevăr, era foarte frumoasă, buclele lungi, castanii, îi încadrau obrajii înflăcăraţi, pe care ştia să şi-i facă atât de tandri şi de supuşi. Când tocmai isprăveam să-i pun o nouă compresă, intră şi Jan. M-am dus la fereastră, în timp ce el îi lua tinerei femei pulsul. Cerul şi infinitul sol gălbui erau trandafirii. Aceste apusuri de soare te făceau să te împaci cu monotonia acelui ţinut, mi-am zis eu întorcându-mă drept la ţanc, ca să-l văd pe Jan, cu

sprâncenele încruntate, retrăgându-şi mâna pe care doamna Hollis tocmai voia s-o ducă la buze. Părea contrariat.

— *Please*, doamnă Yvarsen, se sclifosi ea, fii alături de mine ca să-l hotărâm pe doctor să rămână până mâine.

— Soţia mea ştie că am o operaţie la prima oră şi că acest lucru e imposibil, zise Jan.

Şi se grăbi să-şi ia la revedere.

În timp ce ne întorceam, am îndrăznit să-l întreb:

— Ţi se întâmplă des, Jan, ca femeile să-ţi sărut mâna?

El privi drept în faţa lui, uşor încurcat.

— Trebuie să fii indulgent cu bolnavele, Ide, dacă uneori îşi arată recunoştinţa faţă de medicul care le uşurează durerile...

Fără să vreau, am strigat:

— Nu lăsa, nu lăsa ca femeile să-ţi sărute mâinile.

— Ai să trezeşti copilul! zise el cu calm, arătându-mi-l cu capul pe Nils, care adormise pe genunchii mei. După câteva minute adăugă blând: Linişteşte-te, nu mi se întâmplă prea des, şi acest lucru mi-e şi mie foarte neplăcut.

X

APROAPE TOT KRITTELWERKUL a fost invitat la nunta de argint a familiei Cassel. Cei mai mulţi am plecat împreună şi, în Veldul însorit, maşinile noastre se luaseră la întrecere. După masa care a durat mai multe ceasuri, a început dansul. În acest scop, estradele fuseseră ridicate în plin câmp. Pe un cordon circular atârnau nişte lampioane mari multicolore. Orchestra era alcătuită din doi violonişti şi dintr-un pianist. Luaţi de veselia generală, cei doi buri bătrâni, debordând de sănătate, voiră să ia parte la dans. Greoi şi stângaci, stârneau înduioşări, iscau glume fără maliţie. Serbarea era ceea ce şi trebuia să fie: o oază în

uniformitatea zilelor, ocazia de a te regăsi, cu prietenie şi bună dispoziţie, printre nişte oameni care depindeau unii de alţii. Cavaler, Jan, după ce mă invită la dans, le pofti pe rând pe toate cucoanele, nearătând nicio preferinţă, inaccesibil la privirile care-l solicitau. Ziua se mai târa încă la orizont când se aprinseră lampioanele. În acel moment un boj veni să-i spună soţului meu că era chemat la telefon. Se întoarse contrariat.

— Mă cheamă la ferma familiei Matters pentru o naştere, îmi spuse el, cu siguranţă n-am să mă mai pot întoarce aici.

L-am rugat să mă ia cu el, dar n-a vrut şi a plecat aruncându-mi în fugă:

— Vreau să te distrezi, Ide. Te vor aduce acasă prietenii noştri.

Jan odată plecat, serbarea îşi pierdu strălucirea pentru mine. Mi se părea că peste lumini şi peste oameni căzuse un văl şi nu mai aveam decât o dorinţă: să mă întorc lângă băiatul meu. Observându-mi decepţia, doamna Bergh veni să se aşeze lângă mine.

— Eşti tot atât de îndrăgostita de soţul dumitale! zise ea surâzând.

Persoanele în vârstă mă interesau. Pe chipurile lor resemnate mi se părea că citesc regretul după tinereţea moartă şi o experienţă cam amară. Îmi plăceau indulgenţa surâsului lor şi pupilele lor întunecate de atâtea imagini reflectate în ele... Văduvă şi săracă, doamna Bergh ştia, cu toată sărăcia ei, să rămână o lady în toată accepţia cuvântului. În clanul nostru o iubeau toţi pentru sensibilitatea ei şi pentru francheţea sfaturilor sale. Aveam adesea cu ea lungi discuţii odihnitoare. „Îţi faci griji degeaba, îmi spunea. N-ai de ce te teme... Tata era medic şi ştiu că o soţie de medic are întotdeauna impresia că soţul ei nu-i aparţine în întregime. Totuşi, dragă Ide, ar trebui să ştii că bărbatul dispreţuieşte succesele prea uşoare. Şi ăsta e cazul soţului dumitale. Femeile i se supun, roiesc în jurul ochilor lui şi a părului

său bălai ca fluturii în jurul luminii. Pentru că el e unul dintre acei oameni care impun admiraţie, datorită puterii lor fizice la care se adaugă şi o mare bunătate. Se simte că, în ciuda aparentei sale răceli, inima lui e deschisă către simpatiile omeneşti. Aşa că, de îndată ce apare, fiecare se bucură, îi urează bun venit!”

Myriam îmi spusese că verişoara sa, nesimţindu-se bine, se odihnea în camera stăpânei casei. Când Jan plecase, dispăruse şi ea. În curând, am văzut-o întorcându-se printre invitaţi, roşie la faţă, cu pleoapele umflate ca şi cum ar fi plâns; în acelaşi timp bătrâna mea preferată mi-o arătă pe doamna Braas care-mi făcea semne din ochi. M-am dus lângă ea.

— Dragă, socot că e de datoria mea să-ţi spun ceea ce s-a petrecut mai adineauri fără ştirea dumitale, îmi zise ea. Dar trebuie să fii prevenită de purtarea ruşinoasă a doamnei Hollis! Ştii ce-a făcut? S-a urcat în maşina doctorului şi acesta când şi-a dat seama, a obligat-o să coboare tocmai la capătul proprietăţii lui Cassel.

Am rămas mută de surpriză.

— Nu te speria, reluă prietena mea. Află că soţul dumitale n-avea habar de nimic. N-a fost decât o viclenie din partea ei. Eu nu dansez şi mai adineauri, ca să mă dezmorţesc, am urcat până la locul de unde începe grădina. E acolo un chioşc de verdeaţă expus vânturilor. M-am aşezat gustând răcoarea şi tăcerea după toată hărmălaia aceea. Dintr-o dată, am perceput zgomotul unui motor. O maşină cu farurile stinse se apropie şi se opri... „Coboară!” zise o voce cu un asemenea accent de mânie reţinută, încât m-am ascuns ca să nu mă observe. Vocea mai bombăni câteva cuvinte pe care nu le-am putut înţelege, dar am auzit-o distinct pe Nita răspunzând plângăcioasă: „Scuză-mă, doctore, n-am făcut-o special, ţi-o jur!” Dar portiera pocni şi maşina porni cu toată viteza, Nita veni spre pavilion şi, văzându-mi umbra, scoase un strigăt. Recunoscându-mă, păru teribil de încurcată... Mi s-a întâmplat o poveste stupidă, zise ea,

nu suport şampania, un singur pahar îmi produce migrenă. Myriam m-a silit să iau un calmant, după care m-am dus să mă odihnesc în prima maşină care staţiona în faţa fermei. Îţi dau cuvântul de onoare că n-am ştiut că e maşina doctorului Yvarsen. Ghemuită în fundul maşinii, am adormit atât de adânc, încât doctorul a demarat fără să mă trezesc şi fără să-şi dea seama de prezenţa mea. O zdruncinătură puternică m-a trezit. Mare mi-a fost surpriza când am văzut ce se întâmplase! L-am atins pe doctor pe umăr şi maşina a deviat brusc. My God, ce-am tras când m-a recunoscut! N-aş fi crezut niciodată că suedezul ăsta placid ar putea să se înfurie astfel! N-a lipsit mult să nu mă bată! De fapt meritam asprimea lui, acest incident îl făcuse să întârzie şi, când e vorba de bolnavii săi, nu mai ştie de nimic!” Fii liniştită, dragă, adăugă prietena mea, creatura asta, pentru un moment, nu se prea simte în largul ei... Eu cred că a auzit convorbirea telefonică cu Matters şi imediat s-a şi dus să se ascundă în maşina doctorului!

— Nu-i e teamă de soţul ei? am întrebat eu.

— Teamă de soţul ei? făcu doamna Braas dispreţuitoare. De cinci ceasuri, idiotul ăsta s-a lipit de masa de pocher, surd şi orb la tot ceea ce se petrece în jurul lui. Ştii că Nita e mama unui băiat de doisprezece ani, pe care-l ţine într-un colegiu din Londra, ca să-şi poată duce cât mai liber viaţa pe care şi-o petrece în frivolităţi şi paradă?

Mijea de ziuă, musafirii se pregăteau de plecare, când se anunţă că urmează cafeaua. Băutura caldă reînsufleţi pe toată lumea.

— Doamna Braas trebuie să fi bârfit pe socoteala mea, îmi spuse Nita, luându-şi la revedere de la mine. Cu atât mai rău. Să-i fie ruşine dacă se gândeşte la lucruri urâte!

Jan nu venise încă atunci când m-am întors eu de la petrecere şi începusem să mă neliniştesc. Ca să-mi fac de lucru, m-am apucat să aranjez un dulap, punând pe sofa hainele soţului meu. Aveau mirosul lui, acel miros

deosebit, alcătuit din fenol, tutun auriu şi un uşor parfum de heliotrop. Brusc, nu ştiu ce spaimă m-a aruncat în genunchi. Cu faţa în hainele lui am început să strig plângând:

— Jan! Jan!

— Ei bine, ce este? Ce s-a întâmplat? întrebă vocea neliniştită a lui Jan. Ţi-a spus cineva că am murit?

Nu auzisem uşa deschizându-se. Atunci, continuând să stau în genunchi, m-am târât până la el şi, înlănţuindu-i picioarele, am strigat:

— O, Jan, ce au toate de ţi se agaţă de gât? Nu pot să te las în pace? Tu eşti bărbatul meu şi eu te iubesc! O, cât te iubesc!

— Ce înseamnă explozia asta? Ide, Ide, îţi dai seama? O mamă şi o nevastă face, în genunchi, o declaraţie de dragoste soţului ei! Trebuie să mărturisesc că nu-i ceva chiar prea obişnuit! Mă ridică de jos şi, ţinându-mă în faţa lui, adăugă: Biata mea nevastă, citeşti prea multe romane şi asta te îndeamnă să faci un roman din căsnicia noastră. Cu o mamă rezonabilă ca a ta, mă întreb de unde ai moştenit sentimentalismul ăsta exagerat?

Râse, apoi, ca şi cum se făcu o lumină în mintea lui, zise: Pun rămăşag că întâmplarea stupidă din noaptea trecută a şi transpirat. Fii liniştită, smintita aia n-o s-o mai ia de la capăt, cred că i-a trecut orice poftă. Şi surâse, ca şi cum ar fi revăzut scena.

Îmi căzu o greutate de pe inimă. Înţelegeam că de acum încolo nu mai aveam de ce mă teme de această femeie şi gândul umilirii ei îmi produse o bucurie răzbunătoare. În acelaşi timp, eram curioasă să văd ce atitudine va adopta la apropiata întâlnire cu soţul meu. Această întâlnire avu loc peste două săptămâni la ferma familiei Austhuisen, care sărbătorea botezul celui de-al unsprezecelea copil al lor. Vai! Zi nefastă, pe care trebuie s-o însemn cu o piatră neagră!

XI

A TREBUIT SĂ MĂ OPRESC din scris, înăbuşită de tristeţe, întrebându-mă dacă voi găsi forţa să trec de acest prim hop al calvarului meu. Adesea mă poticnesc sub povara crucii pe care o duc. Când, absorbită de trecutul meu, n-aud vocea lui Meiken chemându-mă la masă, ea intră în odaia mea. Cu o înfăţişare uluită, femeia se uită la foile înnegrite de cerneală ale caietelor şcolăreşti pe care Mathijs mi le aduce din târg de la White Niver.

— *Mijn, hemel*, Ranny, s-au petrecut deci destule în viaţa ta, spune ea, şi cu toate astea, nu eşti bătrână.

Amintirile mi se precizau din ce în ce. Cu ce torturantă plăcere revăd defuncta mea fericire. Adesea plâng atâta, încât ameţită de lacrimi ajung la acea profunzime a suferinţei în care cazi într-un soi de insensibilitate. Atunci ies şi alerg prin Veld. Dar plângerea sinistră a vântului tulbură tăcerea vastă. Mi se pare că trăiesc în afara timpului, izolată de univers. Şubrezită trupeşte şi sufleteşte, ajung repede la capătul puterilor şi, târându-mi picioarele, mă întorc spre casă, unde, în dosul unui geam, arde lampa unui cămin care nu-i al meu. Sunt singură, e imposibil să te simţi mai singur, mai părăsit, mai despuiat de toate comorile vieţii... Nicio destindere, nicio îndurare nu luceşte pe cerul negru al viitorului meu şi tot ceea ce-mi pot dori e ca milostivul Dumnezeu să scurteze o existenţă mizerabilă. Nu mai am lacrimi, voi evoca acea zi îndepărtată ca şi cum ar fi vorba de o moartă şi nu de mine.

Nita, văzându-l pe Jan, deveni foarte palidă. Dar, cum nu se petrecuse nimic grav, el îi întinse simplu mâna. Cearcănele ei adânci, febra care-i arsese buzele îi atestau suficient suferinţa. Pe ascuns, mă îmbătam de fericirea de a purta un nume invidiat, de a ocupa un loc lângă cel care-mi aparţinea, pentru care mă gelozeau toate aceste

femei nebune.

În curte, copiii albi şi negri făcuseră roată în jurul unei berze pe care-o găsiseră. Pasărea şchiopăta. Pe un inel minuscul prins de picior se putea citi cuvântul *Stockholm*. Jan o privi puţin emoţionat gândindu-se că venea din îndepărtata sa patrie. Pe urmă o luă spre grajd. Eu mă plimbam cu cei mici când am zărit-o pe Nita furişându-se pe urmele soţului meu. Deci nu se dădea bătută? Nu renunţa la luptă după ce uzase în zadar de toate stratagemele ca să-l seducă? Lăsând copiii în grija lui Daisy, am intrat la rândul meu în şură, a cărei uşă din fund se deschidea spre grajdul unde erau adăpostiţi caii.

Chiar în acel moment izbucniră nişte ţipete de copii atât de stridente, încât de spaimă mi-a îngheţat sângele. Am ieşit în goană din şură şi i-am văzut pe cei mici adunaţi in faţa bălţii. Nils! Nils!” strigau ei, arătându-mi o mână de spumă aurie în mocirla negricioasă din dosul casei. M-am aruncat în mlaştină scoţându-mi copilul care nu mai era decât ceva inform învăluit într-un noroi gros.

Jan îşi culcă fiul pe o masă din bucătărie, cerând să i se aducă apă caldă. Scăpat de materia fetidă, chipul lui dulce se ivi albastru şi fără viaţă. Gura şi gâtul odată curăţate, soţul meu îi apucă limba cu un şerveţel şi-i făcu nişte tracţiuni. Se auzi un gâlgâit, membrele lui mici se mişcară.

— E salvat! am strigat eu, împreunându-mi mâinile. E salvat, nu-i aşa, Jan?

Soţul meu mă privi grav.

— Să dea Domnul! zise el.

Se auziră urletele lui Daisy.

— Ah, pe asta, articulă soţul meu strângând din fălci, să n-o mai văd. Să se înapoieze la tribul ei!

Ca şi cum copilul ar fi înţeles, piui:

— Daisy... mingea... Nils o vrea pe Daisy...

— Fă-o să tacă, zise Jan şi vom aranja treburile când ne vom întoarce acasă. Plecăm.

În mijlocul unei consternări generale, plecarea noastră

fu mohorâtă şi grăbită. Simţeam cum îmi pierd minţile la gândul că, fără curiozitatea mea geloasă, nenorocirea nu s-ar fi întâmplat. Dar cum m-aş fi putut îndoi de grija lui Daisy care de atâtea ori ne dovedise că mai curând s-ar fi lăsat ucisă decât să-l părăsească pe micuţul încredinţat ei? O făcuse totuşi, ca să se ducă să bea un pahar cu apă şi copilul, vrând să-şi caute mingea pe care un puşti i-o aruncase în mlaştină, căzuse după ea. Soţul meu nu mă întrebase: „Dar tu unde erai?” Nu-mi făcuse niciun reproş. Toţi oamenii din ţinut îşi lăsau copiii in grija negreselor, care erau nişte dădace neobosite. Docil, Nils bău un vomitiv şi vărsă, se pare murdăriile înghiţite. Dormi liniştit toată noaptea şi tatăl său răsuflă uşurat constatând lipsa febrei. Accidentul păru să n-aibă nicio urmare. Copilul era zburdalnic ca de obicei. Dar, în dimineaţa celei de-a treia zile, am băgat de seamă, spălându-l că tot trupul îi ardea. Jan fu cumplit de neliniştit. Totuşi în urma îngrijirilor sale asidui, febra cedă; copilul, îşi regăsi, pentru câteva ceasuri, veselia. Dar vai, a doua zi trupul lui era încins ca jăraticul.

Trăirăm astfel când descurajaţi, când plini de încredere. Încercam să înlăturăm neliniştea cumplită, dar cuvintele liniştitoare sunau fals şi ne lăsau pe buze un gust de cenuşă. Când Jan era silit să se ducă la vreun bolnav mai îndepărtat, se întorcea cu trăsăturile crispate de spaimă şi, dacă-şi regăsea copilul surâzător, un oftat adânc îi ieşea din piept. Redeschidea pianul şi-l adormea pe Nils cântându-i cântece de duioşie care te făcea să plângi.

XII

ÎNTR-O SEARĂ, CÂND M-AM APROPIAT de fereastră ca să trag perdelele, am zărit umbra unei femei care încerca să se ascundă. Ştiam că Nita Hollis dădea târcoale în jurul casei, întocmai ca un câine bătut. Această exaltată îşi pierduse orice măsură şi orice

demnitate. Femeile îmi spuseseră că-i aţinea mereu calea doctorului. Îl pândea în fiecare dimineaţă când intra şi ieşea de la spital. Dar bietul om era prea absorbit de munca lui aspră şi de grijile în legătură cu fiul său ca s-o mai bage în seamă.

— *Tell the doctor Yvarsen, that my heart is broken*[40], îi răspundea ea infirmierei-şefe, care, găsind-o stând pe treptele pe care păşise doctorul, o ruga discret să plece.

În camera copilului, se adunau jucăriile. Nils, în faţa unui dar nou, scotea un strigăt de bucurie, îşi regăsea pentru câteva clipe elanurile de altădată, apoi braţele lui slăbite recădeau şi venea spre mine: „Ţine-o tu, mamă”. Pe urmă, cocoţându-se pe genunchii mei adormea. Jan scrise unor bacteriologi care sosiră din Natal. După o lungă deliberare, declarară că copilul căzând în baltă, înghiţise probabil un microb dificil de combătut. Era important de aflat în ce regiune a corpului se localizase acel microb. Injectarea cu ser aduse o sensibilă ameliorare şi, ca înecatul care se agaţă de un fir de iarbă, ne agăţarăm şi noi de această sclipire de nădejde. O bucurie timidă, o bucurie plină totuşi de spaimă păşi în casa noastră. Or, bucuria te face indulgent şi doamna Hollis trebuie să fi fost surprinsă de primirea afabilă a doctorului, care, găsind-o în faţa portiţei de la grădină în momentul în care înmâna un pachet lui Daisy, o pofti să intre.

— Vino pe la noi, îi zise el, micuţului îi e mai bine. Am câteva vizite de făcut şi mă întorc. Rămâi la ceai?

Biata femeie era atât de mişcată, încât degetele îi tremurau desfăcând sfoara şi hârtia de mătase a pachetului din care scoase o paiaţă îmbrăcată în mătase roşie cu paiete. Chipul palid al lui Nils, atât de adorabil în expresia lui plină de rugăminte, de bucurie, de teamă, înflori. Apucă păpuşa, o sărută şi Nitei i se umplură ochii de lacrimi. Discutarăm prieteneşte, aşteptându-l pe Jan la gustare. Caprifoiul care se căţăra până la fereastră

[40] Spuneţi-i doctorului că mi-e inima zdrobită (engl.).

înmiresma odaia. Pe pian, ofilindu-se într-un vas de cristal, câţiva trandafiri roşii, atât de mari încât ai fi zis că-s artificiali, îşi scuturau petalele.

— Eşti atât de bună, Ide... îmi spuse ea. Aş vrea să-ţi mărturisesc că între soţul dumitale şi mine n-a fost niciodată nimic decât tachinerii şi sporovăială. Dacă vrei, un flirt... Spre nenorocirea mea, m-am prins în joc. Cele câteva complimente mi s-au urcat la cap. Îţi aminteşti de duminica aceea când îmi era frică de şerpi şi când soţul dumitale m-a dus în braţe prin iarba înaltă? Am avut senzaţia că însăşi viaţa mă înşfăcase în braţele ei puternice. Ştiu că aş fi putut să-l rog pe Harry să mă ducă departe de aici, dar otrava îmi intrase de-acum în sânge... Tânăra femeie tăcu. Ochii de sultană îi erau trişti şi încercănaţi. Părea obosită. Medicii sunt făcuţi să vindece, reluă ea cu o voce îndurerată şi nu să... Oamenilor prea frumoşi ar trebui să li se interzică să îmbrăţişeze cariera medicală. Nu te supăra, Ide, dacă mă auzi vorbind astfel. Oricât de ciudat ar putea să ţi se pară, încerc totuşi o uşurare mărturisindu-ţi amărăciunea mea... Soţul meu îşi reia postul la Manchester. În câteva zile plecăm pentru totdeauna.

Aceste ultime cuvinte le spuse plângând.

— Biata femeie... am murmurat fără să vreau.

— Bine zici, biata nebună prea laşă ca să pună capăt suferinţei...

— Nu vorbi astfel de copilării, am zis eu.

— Ba da, a răspuns ea încet, aş avea curajul să mor, dacă aş şti că...

— Iată-l pe doctor! i-am spus eu.

Jan intră. De obicei, când se exprima în limba lui era bine dispus.

— *Sâ dâr ja*, zise el, ce frumos miroase aici după miasmele de la spital. Să stai între două femei încântătoare şi să bei un ceai excelent.

O privi pe musafiră. Ochii lui limpezi parcurseră obrazul încremenit. Avu acea uşoară clipire din pleoape prin care

lăsa să i se vadă o emoţie trecătoare. Rămase câteva minute gânditor. Nils veni să-i arate noua sa jucărie.

— E un dar de la doamna Hollis, am spus, ea l-a făcut cu propriile sale mâini.

Jan se întoarse spre tânăra femeie:

— Vă mulţumesc în numele copilului, doamnă Hollis... Ce degete de zână! adăugă el, examinând păpuşa.

Dar Nils, nerăbdător, îşi ceru jucăria. Elias veni să-mi spună că mă cheamă cineva. Întorcându-mă, cu mâna de-acum pe clanţă, m-am oprit.

— Dă-mi un leac, doctore, îl implora Nita cu voce plângăreaţă. Un leac, oricât de amar, l-aş bea ca să mă vindec de dumneata.

— Haide, zău? zise Jan pe un ton de glumă, o să mă uiţi la primul pas pe care-l vei face pe punte, Nita! Crede-mă, nimic nu-i mai bun să scapi de o preocupare care te tracasează decât să intri din plin în alt mediu, în care nimic să nu-ţi mai amintească de tulburarea dumitale. Domnul Hollis mi-a spus că vă veţi înapoia în Anglia.

Văzându-mă, Nils, care-şi făcea păpuşa să salte, veni alergând înaintea mea.

— Mama, strigă el, mătuşa Nita a vrut să-i sărute mâna tatei!

Am roşit toţi trei. Soţul meu puse capăt acelei situaţii penibile, luându-şi la revedere de la noi.

— Vreau să dau o raită pe la club, zise el.

Am chemat-o pe Daisy lângă copil şi m-am dus în bucătărie să-i pregătesc o băutură. Când m-am întors în salon, înfăţişarea Nitei m-a speriat. Cu capul răsturnat pe spatele fotoliului, era palidă ca moartă şi albul ochilor părea striat de dungi sângerii.

— Mi-e rău, suspină ea.

I-am luat pulsul. Bătea repede şi slab. În spatele ei negresa îşi rostogolea ochii, făcându-mi semne cu degetele. Daisy se strâmbă, scuturându-şi umerii.

Am alergat la telefon în cabinetul soţului meu şi, când l-am auzit la capătul celălalt al firului, am zis:

— Nita şi-a pus nu ştiu ce în ceai, mi-a povestit negresa. În orice caz se pare că i-e foarte rău. Poţi să vii?

O înjurătură suedeză tună în receptor.

— *For tusan*! şi o mână furioasă trânti receptorul.

Sosi repede. O silisem pe Nita să se lungească pe sofa. Doctorul îi luă mâna. Îşi încruntă sprâncenele.

— Ce-ai înghiţit? făcu el aspru. Răspunde-mi!

Ea tăcea, legănându-şi capul de la dreapta la stânga pe perna pe care i-o strecurasem sub ceafă.

— Dă-mi ceaşca ei, Ide, avem noroc că n-au spălat-o. Examinând rămăşiţele din fundul căniі, soţul meu răsuflă uşurat.

— Aspirină! De ce ascunzi că ai luat aspirină?

— O! gemu ea, mi-e rău!

— Câte pastile ai luat?

— Unsprezece! zise ea şovăind.

— De ce-ai făcut asta? întrebă el cu mai multă blândeţe.

Ea nu răspunse. Timp de mai multe ceasuri, se simţi foarte rău. Doctorul trebui să rămână lângă ea şi eu am înţeles că gestul smintit al acelei femei fusese făcut cu scopul de a mai fi îngrijită pentru o ultimă dată de cel pe care-l părăsea pentru totdeauna.

— Doamna a pus multe, multe buline în ceaşcă, îmi şopti ea, a băut şi a făcut aşa!

Myriam Maclean sună într-o dimineaţă la uşa noastră. Avea ochii roşii.

— Vin de la Johannesburg. Verii noştri au plecat ieri seară. Îţi aminteşti, Ide, cât de frumoasă era Nita cu şase luni în urmă? Avea un succes turbat la ceaiuri şi la balurile la care se ducea la Johannesburg. Şi astăzi... Eu, draga mea, îl iubesc pe grăsanul de Chary cu o dragoste calmă, fără febră!

Jucăria preferată a lui Nils, cea pe care o cerea de îndată ce se trezea, era paiaţa de la Nita. Nils a vrut să i se pună hăinuţele cele frumoase şi Jan l-a dus la lac.

Văzându-l, toţi micii lui prieteni au alergat la el. Dar de când cu boala sa, îi era groază de jocuri turbulente. A încercat totuşi să ia parte la ele, dar picioarele lui slăbite n-au putut să-l susţină multă vreme şi l-am luat în braţe. Atunci avu un surâs trist, atât de trist... „Mamă, îmi place mai mult să stau în pătuţ cu paiaţa.” Şi ne-am întors acasă cu inima sfâşiată.

Pentru a doua oară bacteriologii au luat un borcan cu noroi din mlaştina din care copilul nostru s-a molipsit de boala sa misterioasă. Micuţul a fost din nou cuprins de febră. Răul creşte în ciuda tentativelor savanţilor şi noi tremuram ca nu cumva otrava să vină de hac acelui trup şubred. Jan îşi cuprinde adesea capul în mâini, cufundat într-o desperare mohorâtă. Atunci ies în grădină. Îmi apăs fruntea pe scoarţa aspră a unui copac, ca să nu mă prăbuşesc sub spaima care mă înăbuşă. Neputinţa noastră ne zdrobeşte. În timp ce veghez, în camera copilului, soţul meu îşi petrece noaptea cercetând cărţile de medicină. Ne sfârşim, nu mai avem decât o singură preocupare; micuţul nostru, cu răsuflarea atârnată de răsuflarea lui. Când ne surâde, îşi exprimă o dorinţă, un elan de nădejde mă aruncă în braţele soţului meu, care mă strânge la piept. Dar sunt zile în care orice nădejde ne părăseşte, în care evităm să ne privim, pentru a nu ne citi spaima în ochi. Aş vrea să mă ofer drept jertfă, să-mi dau viaţa în schimbul vieţii fiului meu. Jan ar suferi mai puţin din pricina morţii mele decât din pricina morţii fiului său.

XIII

BJÖRN A ÎNCEPUT DINTR-O DATĂ să scoată nişte urlete lugubre. Ne-am privit şi spaima mea s-a reflectat în ochii soţului meu. Neizbutind să-l facem să tacă, stăpânul lui l-a închis în garaj.

— Câinele latră la lună, Ide, nu te speria!

Noaptea era atât de limpede, încât, fără lampă, ne-am

aşezat la căpătâiul micului bolnav. Respira mai greu ca de obicei. Micul piept slăbit lupta. Din când în când, bolborosea cuvinte de neînţeles. Am început să-i umezesc buzele crăpate cu o licoare răcoritoare, i-am înfăşurat uşurel membrele care-i ardeau în cârpe muiate în apă caldă. După un minut păru mai calm. Febra scăzu. Respiraţia deveni mai puţin şuierătoare. L-am rugat pe Jan să se odihnească. Nu mai putea, avusese o operaţie grea dimineaţă şi mulţi pacienţi la consultaţie. Când am rămas singură, am regretat că soţul meu nu mai era acolo. Aveam impresia că prezenta lui ţinea la respect fantoma îngrozitoare, pe care mi se părea c-o văd în dosul patului fiului meu. Mi-am privit copilul cu senzaţia atroce că trebuia să-i contemplu chipul dulce cât mai aveam încă ce contempla. Ah, Doamne! Era oare cu putinţă ca o fiinţă atât de neajutorată să se războiască cu chinurile morţii? Încă o dată temperatura mare îi scăzu. Nils putu să mănânce ceva, să se intereseze de jucăriile lui. Am primit acest răgaz cu inima plină de gratitudine. Jan ceru să fie înlocuit la spital şi nu mai părăsi casa. Nu ştia ce să mai inventeze ca să vadă luminându-se frumoşii ochi pe care nimic impur nu-i mânjise încă. Îi adună păpuşile, îi dădu bolnavului o mică reprezentaţie de marionete şi când râsul de odinioară, puţin mai răguşit, scăpă dintre buzele copilului, bietul om nu-şi putu înăbuşi un suspin.

— Cât de afurisită este viaţa, zise el într-o seară când ne vegheam fiul, nu tolerează fericirea şi, mai devreme ori mai târziu, ne loveşte în punctul cel mai sensibil.

Mai pe urmă mi-am adus aminte de aceste cuvinte, care, într-un alt moment, m-ar fi umplut de bucurie. Însemna că şi soţul meu fusese fericit.

— Sufăr alături de tine, Ide, zise Jan încetişor. Să ne unim durerea, vom avea mai multă putere s-o suportăm.

M-am aruncat la picioarele lui.

— Ce vrei să spui, Jan? Te temi că...

Cuvintele cumplite muriră pe buzele mele. Părul soţului

meu îmi atinse fruntea.

— Curaj, biata mea nevastă!

— Curaj? Îmi trebuie curaj? am strigat eu cu disperare.

Mohorât, cu privirea înfiptă în covor, el nu-mi răspunse şi mi-am dat seama de iremediabil.

Uşa noastră era închisă până şi celor mai intimi prieteni. Negrii nu mai mergeau decât în vârfurile picioarelor, rostogolindu-şi ochii speriaţi. Mâncam în grabă şi niciodată împreună. Unul dintre noi rămânea alături de micuţ, care, alb ca pernele, pierea ceas cu ceas.

— Mamă, aprinde lumina, murmură Nils.

O expresie, pe care nu ştiu cum s-o descriu, răvăşi trăsăturile soţului meu. Soarele, la apus, arunca asupra pătuţului un mănunchi de săgeţi purpurii. Atunci micul chip se subţie, se destinse într-un surâs şi degetele slabe încercară să apuce dârele de foc.

— Crăciun... bâlbâi el, Crăciun alb...

Sub cearşaf trupul uşor avu o tresărire, apoi înţepeni. Un strigăt răguşit, înfricoşător, ca cel al unui animal pe care-l strângi de gât, îmi lovi urechile şi nu ştiu care din noi doi l-a scos, bărbatul meu sau eu... Aici, în memoria mea, se cască o lacună. Îmi aduc doar aminte de mirarea mea zărind odaia liniştită, lucrurile familiare ieşind din umbra zorilor. Aveam senzaţia că mi se goliseră vinele, un frig cumplit făcea să-mi clănţăne dinţii în vreme ce încercam să-mi aduc aminte... În acel moment am zărit, opriţi asupra mea, ochii gravi ai soţului meu care stătea aşezat la căpătâiul meu.

— Am vrut să fiu lângă tine când te trezeşti, spuse încetişor, întinzându-mi mâna.

Am gemut, simţind cum alunec într-o prăpastie, fără cea mai slabă sclipire de care se agăţase disperarea mea. Jan plângea şi el.

— Suntem foarte nenorociţi, Ide, zise el suspinând.

Până în clipa în care Jan l-a aşezat în sicriu, n-am părăsit trupul copilului meu. Până în ultima clipă am

contemplat printre lacrimi dulcele chip care păstrase un vag surâs. Când durerea atinge paroxismul, ea poate acţiona ca un anestezic. Abrutizată de lacrimi, m-am lăsat îmbrăţişată de doamnele în negru, pe care nu le puteam deosebi.

Totul mi se părea ireal. Abia dacă mi-am dat seama de sosirea la cimitir, de groapa căscată pe care cineva încerca să mi-o ascundă. Îmi amintesc doar de o oboseală neaşteptată de o nevoie presantă de a mă lungi, de a-mi înfunda capul înfierbântat în răcoarea unei perne. Să dorm... Trebuia totuşi să reiau cursul întrerupt al obligaţiilor cotidiene. Să am grijă de bărbat, de casă, de mine. Cât era de dificil! Şi cât de mare mi se părea acum casa lipsită de fiinţa aceea mică ce ocupase atâta loc! Şi cât de tăcute odăile fără sporovăiala lui, fără tropăiturile mărunte ale picioruşelor adorate! Uneori, instinctiv, ciuleam urechea şi mi se părea că aud o mânuţă bătând la uşă, un râs limpede, ciripitul ca de păsărică pe care-l scotea în faţa unei jucării noi sau când îl necăjea taică-său. Dădeam deoparte farfuria şi Jan mă certa cu blândeţe:

— Trebuie să mănânci, Ide...

În timp ce eu abia mă atingeam de mâncare, el înfuleca zdravăn. Bărbat de acţiune înainte de orice, îşi păstra – până şi în momentele cele mai zdrobitoare – echilibrul funcţiunilor şi al facultăţilor sale. Dar pierderea copilului îi spori tăria caracterului. Se reîntoarse la munca lui mai conştient de neputinţa ştiinţei, ceea ce-l făcu să fie mai umil şi mai răbdător. Totuşi nu sufeream în acelaşi fel. El fusese înhăţat de munca lui: la mine, durerea respingea orice acţiune. Nimic nu-mi putea întoarce gândul de la ea. Am leşinat în ziua în care am aranjat lucruşoarele şi jucăriile băiatului meu. Jan izbuti să mă convingă să le trimit la spitalul pentru copiii din Johannesburg. N-am păstrat decât câteva relicve, cele pe care mâinile lui le atinsese mai des şi paiaţa Nitei Hollis, a cărei frumoasă haină de mătase cu paiete se păstrase intactă. Am

aşezat-o într-un sertar şi adesea, luând-o în braţe, o sărutam cu pioşenie, stropind-o cu lacrimi. Când soţul meu era chemat seara, mă agăţam de el rugându-l să mă ia cu sine. Mergeam cu maşina mile şi mile prin pârloagele întunecate. În acele ceasuri eram solidari în tristeţea noastră, cuprinşi de gândul sfâşietor că la întoarcere nu ne vom mai apleca asupra pătuţului fiului nostru adormit, cu pumnişorii aşezaţi peste cuvertură. În fiecare după-amiază, consultaţia odată terminată, Jan mă lăsa la cimitir. Rămânea un moment cu mine şi venea să mă ia după ce-şi făcea vizita pe la bolnavi. Cimitirul din Krittelwerk nu e mare, mormintele sale sunt modeste, dar fiecare mormânt e bine întreţinut. Dincolo de hăţişuri cât vezi cu ochii, sunt doar terenuri necultivate. Rămâneam singură, cufundată în tăcere. Doar o pasăre fluiera pe trei note, se întrerupea şi o lua de la capăt. O plantă degaja un miros special, greţos. Răul provocat de pierderea copilului sporea, mă făcea să scot urlete sălbatice. Mă aruncam pe pământul care-l acoperea. Îndepărtam florile, degetele mi se afundau în glie, mă simţeam tentată să-mi umplu gura cu pământ ca să mă înăbuş, să pun capăt chinului. Jan se întorcea, şi-mi punea pe umăr mâna lui voluntară.

— Hai, Ide, scoală-te!

Tresăream, smulsă încet dintr-o genune de tenebre, reluam legătura cu comandamentele vieţii. Privirea lui plină de reproş cădea pe rochia pătată de iarbă şi de pământ.

— Hai! zicea el.

Avea în glas o nuanţă de duritate. De mai bine de an pianul rămăsese închis. Într-o seară, soţul meu se îndreptă cu pas hotărât, puţin greoi, spre instrumentul atâta vreme mut. Văzându-l cum dezvelea clapele, ceva mai tare ca mine mă făcu să strig speriată:

— Nu cânta, te rog!

Îşi aţinti asupra mea ochii care puteau fi atât de reci şi, văzând că mă pregăteam să ies din odaie, mă opri.

— Rămâi! spuse el pe un ton de o răceală care respingea orice replică. Trebuie să te obişnuieşti din nou cu muzica, Ide... Ascultă-i în seara asta pe marii maeştri şi învaţă să smulgi de la ei consolarea şi curajul care-ţi sunt atât de necesare, biata mea nevastă!

Degetele lui Jan apăsară pe clape. Mai întâi fu ceva sumbru, furtunos, de o frumuseţe care te străpungea aidoma unor suspine. Soţul meu îmi dezvăluia că şi el purta în suflet o rană care nu încetase să sângereze. Apoi, în acea patetică dezlănţuire, pătrunse încet, încet un şuşotit de sunete cristaline, proaspete ca trandafirul din câmpiile natale. Vibraţii de clopote, un freamăt dulce, catifelat, ai fi zis nişte foşnete de aripi. Acel tată comunica oare cu sufletul fiului său? Unde era copilul meu blond? Alunecasem pe covor, lipită de pielea rece a divanului. Totuşi lacrimile mele, de data asta, nu mai erau de revoltă... Încă nu era vorba de resemnare, ci de nădejdea că într-o zi ea va sălăşlui totuşi în sufletul meu.

XIV

ÎNGENUNCHEATĂ PE MORMÂNT, încercam ca de obicei să înviu imaginea copilului. Dar, sub pleoapele închise, strălucirea ochilor plini de umbre şi lumini, surâsul angelic se tulburau, se ştergeau, făcând loc expresiei severe a chipului soţului meu. O spaimă subită în care doliul meu nu-mi ajuta la nimic mă făcu să sar în picioare. Am mângâiat pentru ultima oară marile flori albe pe care mi le închipuiam hrănite de seva trupului mic cufundat sub pământ şi m-am grăbit spre locuinţa mea cu teama unui pericol obscur. Cum mergeam pe partea ce mărginea cabinetul de consultaţii, am auzit o voce de femeie alternând cu vocea sobră a soţului meu. Am recunoscut glasul doamnei Kenett, încă una care-şi făcuse o profesie din a-l admira pe doctor. Ce venise oare să caute la o oră care nu era cea de

consultaţie?

— Ide exagerează, spunea ea, şi măcar dacă şi-ar alege nişte rochii din stofe mai uşoare, dar lâneturile acelea mănăstireşti sunt lugubre.

În secunda cât am pândit răspunsul lui Jan, am avut senzaţia că inima mea încetase să mai bată. Împotriva aşteptării mele, el rosti sec:

— Fă-o să priceapă acest lucru!

— Ide rămâne surdă şi oarbă la tot ceea ce n-are legătură cu doliul ei. S-a închis într-un soi de nepăsare din care e greu s-o smulgi... Totuşi, cele mai violente furtuni se potolesc, nicio durere nu-i veşnică.

— Este din cale-afară de emotivă, dar cum e o soţie bună pe cât a fost de bună şi ca mamă, socot s-o aduc pe calea cea bună.

Ascunsă după colţul zidului de care mă sprijineam tremurând, i-am văzut plecând cu maşina. Doamna Kenett se aşezase alături de soţul meu, care, fără îndoială, îi propusese s-o ducă acasă. Am intrat în casă năucită de ceea ce auzisem. Am chemat-o pe Daisy, hotărâtă s-o iau la întrebări. Ea se umflă în pene şi, rostogolindu-şi albul ochilor, mă informă:

— *Missis doen dat voor die baas. Missis brengen lekker zaaken vor baas! Jullie missis, komen zien indie keuken*! (Doamnele au făcut asta pentru domnul. Doamnele aduc multe lucruri bune pentru domnul. Veniţi în bucătărie să vedeţi.)

Am urmat-o pe negresă, care îmi arătă nişte checuri, străchini cu smântână proaspătă, pepeni verzi îmbibaţi cu şampanie

— *Die baas wil dat niet en geven alles voor mij en die boys*! (Stăpânul nu vrea nimic şi ne dă toate astea mie şi servitorilor) îmi mărturisi ea satisfăcută, în timp ce ochii mei se căscau din ce în ce mai mari. Abia acum observasem cât fusesem de stângace. Era deci timpul să-i reiau locul pe care voiau să mi-l fure! În aceeaşi zi am sunat la uşa doamnei Kenett. Ea m-a primit în salonul ei

spaţios, unde totul era vesel, perdelele de creton înflorat, mobilele de lemn de culoare deschisă, gravurile englezeşti de pe pereţi.

— Ide, ce vânt bun te aduce? Ai început să-ţi aminteşti că mai ai şi prietene?

— Vin să-ţi cer un sfat, Ruth...

— Mă simt foarte flatată, dragă...

Am roşit.

— Iată: aş vrea o rochie nouă, mai uşoară, mai puţin mănăstirească.

La rândul ei, Ruth roşi.

— Ai ascultat pe la uşi? făcu ea râzând.

— Da... dar nu în mod special.

— Voiam mai de mult, dragă Ide, să te avertizez de primejdie. Nu se neglijează în nicio împrejurare un soţ ca al dumitale, cărora atâtea femei, de ce să ţi-o ascund, îi cerşesc favorurile. Ba e chiar util să fii pusă la curent. A trecut mai bine de un an de când înoţi în lacrimi nesecate. Oh, să nu crezi că-ţi condamn lacrimile! Dar soţul dumitale nu te mai vede decât cu haine pătate de pământ, cu nasul şi cu ochii roşii. Ţi-o repet: ai grijă! În timp ce dumneata eşti prăvălită în durerea care ţi se pare fără ieşire, micile doamne încearcă să se facă utile. Îi aduc flori, prăjituri, îi tricotează pulovere şi ciorapi de mătase şi dumneata nu vezi nimic din toate astea. Am privit-o răscolită. Haide, zise ea pe un ton vesel, bine că nu e prea târziu. Nu e niciodată prea târziu să te schimbi.

La hindusul Osman Ladha, Ruth descoperi pentru mine o rochie de mătase mov cu guler şi cu manşete albe. Mi-am pus-o la masă. Jan căscă ochii mari şi am primit drept în faţă lumina lor albastră.

— E mai bine aşa, Ide! Frumoasă rochie!

Dar în acel moment ceva pe chipul bărbatului meu mi-a amintit în treacăt de expresia mirată şi satisfăcută a micului meu Nils, care, când mă vedea cu o rochie nouă, făcea: ah! ah! ţuguindu-şi buzele şi mângâind cu degetele mătasea al cărei foşnet dulce îi plăcea. Am izbucnit în

lacrimi, dar am încercat să mi le ascund, plecându-mi capul atât cât am putut.

— Iartă-mă, am bâlbâit eu.

Jan înălţă din umeri.

— Nu te opresc să plângi, Ide, dar ai cam uitat că exist şi eu.

— Iartă-mă, am repetat întinzându-i mâna pe deasupra mesei.

El mi-o strânse, şi din nou m-a izbit privirea lui albastră.

— Îmi făgăduieşti să fii mai rezonabilă?

— Îţi făgăduiesc, am răspuns eu, ştergându-mi obrajii uzi.

Ruth Kenett avea dreptate. De la moartea copilului, prăvălită în doliul meu, îmi neglijasem îndatoririle, nu mai vedeam decât prin ceaţa lacrimilor chipul drag al soţului meu. Astăzi descopeream că acest obraz frumos şi mândru îşi păstrase întreaga putere asupra mea. Regăseam vechea ameţeală contemplându-i trăsăturile adorate şi, în ciuda unei nostalgii de nevindecat după copilul meu, mă simţeam renăscând la dragoste, la viaţă!

XV

— ŢI-AR FACE PLĂCERE SĂ-ŢI revezi mama şi surorile? mă întrebă Jan într-o zi.

Brusc, mă cuprinse spaima: îmi propunea să mă duc la ai mei? Voia să scape de mine? Dacă mă plecasem întotdeauna în faţa celor mai mici dorinţe ale sale, de data asta eram hotărâtă să rezist. El păru să se amuze din pricina şovăielii mele.

— Ei bine, nu-mi răspunzi?

Fără să-l privesc, ca să-mi păstrez curajul, am spus pe un ton hotărât!

— Mi-ar plăcea să-i revăd pe ai mei, dar nu cu preţul unei despărţiri. Nu-mi cere asta, Jan, căci niciodată nu mă voi reîntoarce în Europa fără tine.

El începu să râdă.

— Ţi-am spus eu să te întorci fără mine? În curând va avea loc un important congres de medicină la Viena. Colegii mei mă presează să iau parte. Braas mă va înlocui pe o perioadă de şase luni. Am hotărât să fac această călătorie şi să te iau cu mine.

I-am sărit de gât. Jan m-a dus la Johannesburg, unde ne-am făcut cumpărăturile necesare. Nu mi-am luat decât nişte rochii sobre. Costumul meu de călătorie a întrunit aprobările doamnelor care veniseră grămadă la gară. Deşi ora plecării era în toiul nopţii, toţi prietenii noştri se aflau acolo. Aveam braţele încărcate de flori.

— Ai spune că pleacă în călătorie de nuntă, glumi doamna Eckert care mă invidia că voi revedea Olanda.

În timp ce eu trec neobservată, soţul meu, pretutindeni unde se arată şi fără să-şi dea nici cea mai mică ostenea pentru asta, atrage interesul şi simpatia. Încă din primele zile ale îmbarcării, a fost ales în unanimitate „maestru al sportului”. Au avut loc competiţii şi s-au distribuit premii.

Doliul meu mă ţinea deoparte. Când soţul meu mă surprindea sprijinită de balustradă în faţa unui apus de soare, ştia bine la ce mă gândeam, ştia că era ceasul în care nişte degeţele încercaseră să adune razele roşii ale soarelui ce apunea. El însuşi, cu ochii umezi, îmi punea mâinile pe umăr.

— Curaj, Ide! Vom căpăta, dacă va voi Domnul, un alt Nils în călătoria noastră!

Încet, pachebotul intră în portul Rotterdam. Mama şi cele patru surori se aflau pe chei. Ce sărutări răsunătoare şi ce roşeli când Jan, la rândul lui, sărută obrajii rotunzi ai cumnatelor sale! Neeltje, care crescuse atât de mult, încât abia am mai recunoscut-o, rămăsese agăţată de gâtul meu.

— Cât eşti de frumoasă, Ide, o adevărată doamnă!

Primirea aceasta zgomotoasă îl înveseli pe Jan. În timp ce dădea hamalilor bagajele, surorile mele vorbeau toate

deodată, făceau tapaj mare, şi a fost nevoie de autoritatea mamei ca să fie readuse la ordine.

— Şi tu, zise ea, privindu-mă cu ochi critic, ai şi trecut la gri? Deci ţi-ai isprăvit doliul?

Am pălit atât de tare, încât aspra femeie s-a speriat.

— Haide, n-am zis nimic, spuse ea conciliantă. Să plecăm, iată-l pe soţul tău care se întoarce.

Fiindcă eram prea mulţi, a trebui să luăm două maşini. M-am simţit emoţionată intrând în căsuţa copilăriei mele, casa veche cu numeroase coridoare, paliere şi colţuri întunecate, cu scări uzate şi camere pardosite cu cărămidă roşie. În grădină, tufele de zmeură şi nucii crescuseră şi ei şi răzorul de lângă gard era roşu de fragi.

Mama ne-a cedat odaia ei. În ciuda protestelor noastre, ea ne-a împins înăuntru fără multe fasoane. Pe masa din mijloc, într-o oală de gresie se afla un voluminos buchet de liliac alb şi mov. Mi-am înfundat faţa în el şi am respirat primăvara adolescenţei mele. Ne-am pus hainele în dulapul mare de stejar care mirosea a mere. După moartea tatei, toate lucrurile rămăseseră la locul lor. În faţa fiecărui scaun şi în faţa patului, se mai vedeau şi acum acele cumplite covoraşe rotunde confecţionate din resturi de pânză, în care regăseam vestigiile tuturor rochiilor pe care le purtasem eu şi surori mele. Odinioară, comoda adâncă şi cu broaşte mari de aramă era receptacolul păpuşilor noastre, pe care doar duminica sau în zilele de sărbătoare aveam dreptul să le legănăm în braţe cu grijă să nu le murdărim rochiţele. Patul monumental dispărea pe jumătate în dosul perdelelor de rips verde şi galben ale baldachinului. Ca să mă urc în el, a trebuit să mă ajute Jan. Pe pereţi, scene biblice şi portretele mamei şi tatii în puterea vârstei. Băieţaşul meu rămânea totuşi legat de toate gândurile mele. Profitam de fiecare moment în care eram singură ca să duc la buze un medalion unde-i închisesem fotografia şi o buclă de păr. Îmi spuneam: „Dacă Nils trăia, fericirea mea ar fi fost prea mare, inima omenească n-ar fi putut suporta

greutatea unei asemenea fericiri”. Lăsam să-mi curgă lacrimile care se uscau însă repede din pricina emoţiei ce-mi împurpura obrajii de îndată ce-i auzeam vocea lui Jan. Revenind din plimbarea lui matinală, îmi aducea buchete din feluritele flori ale Olandei.

— E frumoasa ţara ta, Ide, spunea el. M-am dus până la diguri, străbătând nişte câmpii mănoase, unde păşteau vaci cu pete albe şi roşii, atât de curate, încât ai fi crezut că li se făcuse baie! Am văzut vapoarele cafenii alunecând pe canalele care întretaie drumurile ca nişte fâşii de oglinzi. Eşti gata? Mor de foame!

Surorile mele plecau devreme. Doar Selma, care-mi luase locul, se aşeza cu noi la masa servită în faţa micului rond cu flori din gradină. Masa era delicioasă şi de mulţi ani nu mai mâncasem unt atât de bun întins pe acele pâinişoare rotunde, umflate şi crestate la mijloc şi nici lapte atât de mustos, parfumat de cafeaua tare! Se făcea târziu. Jan îmi întindea portţigaretul. Cu toate că mama căscă ochii mari, fumam. Era scandalizată, aruncând priviri repezi spre fetele sale, temându-se să nu le dau un prost exemplu.

— Uită-te, Ide, ai spune că ferestrele astea n-au geamuri; nu eşti tentată să-ţi treci mâna prin ele?

Mama îi mulţumea ginerelui ei printr-un surâs şi-i ierta scrumul ţigărilor şi mirosul de pipă. În mijlocul lunii mai soţul meu trebuia să se ducă la congres. Ne mai rămâneau, pentru plimbări, două săptămâni. Oare mai mersesem vreodată astfel, braţ la braţ, ca doi îndrăgostiţi? Uneori luam trenuleţul. Călătoream de-a lungul culturilor de lalele, al căror covor pestriţ părea să se desfăşoare pe măsură ce înaintam. Acele flori erau reginele. Le vedeai peste tot. Străluceau pe marginea ferestrelor, în vitrine. Recolta lor multicoloră acoperea şlepurile care ieşeau încet din port. Coboram unde se nimerea. Iarba ne ajungea până la genunchi. Mergeam printre pufoasele flori de coada mielului, striveam menta ondulată. Păsări mari, de apă, se ridicau din bălţile cu

reflexe de ardezie. Când ajungeam la dunele albăstrui, din pricina scaieţilor de atracţie, schimbătoarele-i culori opaline, nemărginirea ei mare. Jan mă lua de braţ. „Ascultă...!” Trăgeam cu urechea la zgomotul care urca odată cu briza răcoroasă. Ultima dună trecută, vedeam marea cu permanenţa ei. Aşezaţi pe nisip, întârziam contemplând imaginile fantasmagorice pe care le întruchipau norii. Ne întorceam cu braţele încărcate de flori de câmp puţin ciufulite şi închise la culoare din pricina aerului de mare. Mama şi Selma ne ieşeau în întâmpinare, cu obrajii încinşi de para cuptorului. Prin uşa întredeschisă a bucătăriei, zăream câte o pâine mare cu lapte, aurită, sau vreo tartă cu fructe şi Jan, care era gurmand, se bucura ca un puşti.

I-am făcut o vizită şi mătuşii Antje. Faţa ei mare, cu nas cărnos nu se schimbase; tot ca odinioară, purta o bonetă cu volan încreţit şi o rochie de mătase mov. Din nou ea se înghesui în jurul soţului meu, cu mici gesturi preţioase. În cinstea noastră, se bău punci din frumoasele pahare roşii cu faţete şi, supremă atenţie, Antje puse în faţa nepotului ei o cutie cu ţigări.

— Asta-i, bombăni mama, o să-ţi lase scrum peste tot! Să vezi ce-i la mine! Ide nu se mai jenează, fumează şi ea acum mai mult ca răposatul taică-său!

— Ţigări? întrebă bătrâna domnişoară.

Mama înălţă din umeri cu milă.

— Ei, că doar nu pipă! Ide fumează ţigări, se pare că asta e la modă acum!

Antje declară că nu vedea niciun rău în acest lucru.

Ne opri la masă, după care aduse lichiorul. Antje era econoamă. Cum pe zidul din faţă era fixat un felinar care lumina odaia, întârzia să aprindă lampa ca să nu consume petrol. Când se hotăra totuşi să facă treaba asta, şi când un cerc alb de lumină se răspândea pe covor şi pe masă, bătrâna domnişoară îl mângâia cu mâinile ei zbârcite. Iată deci şi lumina dragă din nopţile mele de veghe... Mătuşii nu i-a părut rău să ne vadă plecând, nerăbdătoare poate

să rămână singură ca să viseze la unica aventură a vieţii ei, care-i apăruse îmbrăcată într-un domino într-o seară de carnaval...

Afară, asfaltul era ud. Plouase, o ploaie călduţă de primăvară. Acoperişurile ascuţite se profilau pe un cer spălat pe care începeau să apară primele stele. De departe, se auzeau sunetele răguşite ale flaşnetei.

— Dacă ne-am duce în oraş? propuse soţul meu. Vă invit să ascultaţi muzică mâncând nişte *roomijs*.[41]

Invitaţia a fost primită cu entuziasm. Am luat cu asalt tramvaiul care tocmai trecea. Când în braseria înţesată o chelneriţă a încercat să ne găsească loc, Jan ne-a numărat râzând:

— O jumătate de duzină de femei... Zău că n-au de ce mă invidia! isprăvi el aruncându-i mamei o privire maliţioasă.

Veseli, ne-am întors acasă printr-un labirint de cheiuri şi de străduţe. Mirosul portului ne urmărea tenace şi, în canale, se oglindea limpezimea albastră a lunii.

Jan a plecat la Viena şi eu rătăcesc prin casă ca suflet amărât... Fără el, mă simt pierdută, lăsată pradă regretelor după fiul meu. Patima mea, atenuată de doliul care mi-a sfâşiat maternitatea, m-a cuprins din nou cu intensitate care mă speria! Când a plecat, Jan m-a sărutat grăbit şi a sărit în tren. Rămasă pe peron, l-am văzut aşezându-şi cu un gest plin de însufleţire, valiza în plasă, aruncându-şi mănuşile şi ziarele pe banchetă. Apoi a venit să se sprijine de fereastră. Graba lui bucuroasă mi-a sporit mâhnirea. Mi-a surâs şi surâzându-i şi eu la rându-mi i-am spus:

— Am să număr ceasurile până la întoarcerea ta.

— Nu, Ide, zise el râzând, te rog să faci ceva mai bun decât treaba asta. Ţi-am lăsat nişte bani pe comodă; du-te la Amsterdam şi distrează-te. Dacă nu pentru tine, fă-o măcar pentru surorile tale!

[41] Îngheţată de vanilie (olandeză).

Uşile se închiseră. Trenul porni învăluit în trâmbe dese de fum. Soţul meu mă privea surâzând, fără un gest, în timp ce eu îi trimiteam, pierdută, sărutări din vârful degetelor. Cele zece zile pe care trebuia să le petrec fără el mi se părură o eternitate. Totul mă rănea: drumurile străbătute împreună cu el, locul lui gol, la masă, şi, apoi, cum să înfrunt singură odaia de culcare? Mi-am înfundat faţa în perna care mai păstra încă forma capului său şi am plâns ca şi cum n-aveam să-l mai revăd niciodată!

Mama se uita la mine cu nişte ochi mici şi iritaţi. Deschidea deseori gura ca să mă dojenească, apoi, luându-şi seama, se mulţumea să mute, cu zgomot, vreun obiect de la locul lui. Îi displăcea mâhnirea mea care, eram de acord, depăşea măsura, dar la mine orice sentiment depăşeşte măsura. Mă uitam la grădină. Liliacul şi călinul vecinului treceau dincoace de zidul grădinii noastre, sporindu-i frumuseţea, care în acest anotimp era doldora de flori şi verdeaţă. Mama privi lung iarba luxuriantă care-ţi lua ochii.

— Ar trebui tunsă, zise ea. N-ai vrea să faci tu asta, Ide? Foarfecele e colo...

— Mai las-o puţin, am rugat-o eu, ştii cât de săracă e iarba pe la noi! Toată exuberanţa asta îmi linişteşte ochii!

— Bravo! Asta e scuza unei femei leneşe! Cu slugile tale, care fac totul, te-ai obişnuit să nu mai faci nimic! Şi apoi te rog să nu mai fumezi! Atâta vreme cât bărbatu-tău e plecat, nu vreau să mai văd scrum prin farfurii! Şi pe urmă de ce te întinzi atâta cu masa? Ai căpătat nişte obiceiuri... Hei, fetelor, ia poftiţi în odăile voastre! Aranjaţi-vă lucrurile şi porniţi-o după cumpărături cât timp vi se aeriseşte aşternutul!

Auzindu-i vocea bombănitoare, greutatea care mă apăsa căzu de la sine. Comparându-mi viaţa cu cea a surorilor mele, m-am simţit ruşinată de mâhnirea mea pentru o despărţire de câteva zile! Cu un sentiment de eliberare, am mângâiat cu ochii culorile proaspete ale grădinii, trăgând până în adâncul plămânilor multipla ei

mireasmă. Jan mi-a scris două cărţi poştale scurte, ultima ca să mă anunţe că se întoarce. N-am mai putut suporta casa, îmi trebuia spaţiu pentru a-mi lăsa fericirea să-şi deschidă aripile.

În dimineaţa albastră şi vântoasă, am fugit spre digurile acoperite cu muşchi întunecat. Vântul întorcea aripile mari ale morilor. Am alergat, strigându-l pe soţul meu pe nume ca şi cum el ar fi putut să-mi răspundă. Ochii mei strângeau, adunau cât puteau cuprinde din acel cer pe care lunecau repezi norii scămoşaţi, din apa pe care se legănau vapoare de culoarea ruginei, din toată acea îmbătătoare bogăţie primăvăratică. Şi inima mi se deschidea, înflorea ca o mare floare de sânge, inima mea nemărginită şi fără odihnă, care-şi bătea nebuneşte pulsaţiile ei fierbinţi, în aşteptarea iubitului!

PARTEA A PATRA

I

O SCRISOARE VENITĂ ÎNTR-O dimineaţă, pe numele lui Jan, scrisă parcă de o mână reumatică, hotărî călătoria noastră în Suedia.

— Mătuşa Brita ne invită la ea. Ştiu că fiică-sa e pe undeva prin Scoţia, casa e deci liberă, aşa că vom pleca în ţara mea, Ide...

Surâse când mă văzu cu răsuflarea tăiată de surpriză.

— Certat cu verişoara mea, mi-ar fi fost greu să mă întâlnesc cu ea... Dealtfel, mătuşă, verişoară e un fel de a spune. Suntem rude foarte de departe. Tatăl lui Sigrid, fost tutorele meu...

— Sigrid?

— Aşa se numeşte fata mătuşii Brita.

Jan nu-mi spuse mai mult. Ce importanţă avea! Nu mai puteam de bucurie. Mi se realiza cea mai scumpă dorinţă a mea: să văd casa în care se născuse soţul meu, unde-şi petrecuse copilăria, prima tinereţe... Exista această verişoară cu care se certase... De ce? În mod obscur presimţeam că fata sau femeia asta jucase un rol în trecutul soţului meu. Trenul parcursese de-acum mii şi mii de kilometri. Lumini trecătoare se perindau prin faţa ferestrelor vagonului: câmpuri presărate cu nasturi de aur. Armata de mesteceni cobora în pantă către paloarea vreunui lac înconjurat de brazi. Uneori, zăream câte un pâlc de case roşii. Râuri late pe care se îmbulzeau plutele. Prima noapte ne-am petrecut-o într-un orăşel, unde totul din cărămidă roz, drumul, trotuarele, casele. Clădirile nu erau prea mari. Locuinţe mici în mijlocul grădinilor

îngrijite, înflorite de păducei, căline şi bobiţel. Apoi am pornit-o din nou de-a lungul pădurilor albastre, lacurilor nemişcate, stâncilor încununate de pini. Seara veni fără melancolie. O lumină diafană plutea peste toate lucrurile. Soţul meu privea cu un aer absent cum defilau peisajele. Trenul se opri într-un ţinut pierdut. Am coborât la un han ridicat la malul unei ape repezi, care făcea să-i tremure imaginea oglindită în el. Decorul sufrageriei era placut. Pe feţele albe de masă, între tacâmuri, se ridicau lumânări groase înfipte în sfeşnice de aramă. La ferestrele cu ochiuri mici perdelele albe şi roşii erau date în lături, lăsând să se vadă nişte ghivece cu iasomie. Servitoarea blondă purta o bluză cu mâneci bufante, o fustă de culoarea tabacului şi un şorţ cu dungi. Farmecul locului îl însenină până şi pe Jan, care păru să se trezească dintr-o sumbră visare, ochii îşi recăpătaseră limpezimea, gura lui aspră, surâsul. Îşi trecu mâna peste faţă, gest care-i era caracteristic.

— Trebuie să-ţi spun că au trecut şapte ani de când mi-am părăsit ţara, şapte ani de când suntem căsătoriţi, Ide.

În timp ce ceream un ceai, Jan bău unul după altul mai multe pahare cu *bränvin*.[42]

— De ce ţi-ai părăsit frumoasa ta ţară ca să emigrezi într-o altă parte a lumii? l-am întrebat, profitând de moliciunea în care-l adusese uşoara lui ameţeală.

— Vrei să ştii? zise el cu limba cam împleticită. Bun! Numai că, te previn, n-ai să auzi lucruri prea plăcute!

— Povesteşte-mi, totuşi! am insistat, văzându-l căzut pe gânduri.

— Îmi cunoşti adevărata fire, Ide?

— Ştiu că eşti bun, Jan, foarte bun...

El clatină din cap.

— Te invidiez pentru bogăţia sentimentelor tale, dragă nevastă... spiritul suedez, vezi tu, e aspru şi dur ca stânca pe care ne clădim locuinţele. Poate că ne apropiem mai mult de fiinţele primitive, căci dacă din întâmplare ne

[42] Brandy (suedeză).

înfuriem, putem fi brutali până la nebunie.

În acel moment o ceată de turişti năvăli în sală. Fete şi băieţi transpiraţi şi prăfuiţi, cu pielea bronzată de soare şi vânt.

— Haide să dăm o raită ca să ne dezmorţim picioarele, propuse Jan.

Farmecul fusese rupt.

Soarele nu se mai vedea, dar vremea era senină. Aerul era tare şi pur. Am coborât o pantă către nişte căsuţe cu un cat, care, fără perdele la ferestre şi fără fumul ieşit din coşuri, ar fi părut nelocuite. La capătul fiecărei uliţe descopereai coline acoperite cu brazi întunecaţi. Aburii alcoolului risipindu-se, Jan redevenise tăcut.

— Vei afla tot, dragă nevastă, zise totuşi după o pauză. Ai tot dreptul, dar mai lasă-mă puţin... Dacă ai şti cât mi-e de silă să scormonesc nişte lucruri care-mi strâng inima... De obicei, urmă el, nu fac nimic cu uşurinţă şi fără să fi reflectat îndelung. Ar fi trebuit să rămân ferm în hotărârea mea de a nu mă mai înapoia în ţară. Dar, iată, cred că sentimentalismul tău e contagios!... A fost o vreme când tot acest ţinut răsuna de ciocanele forjelor... îmi spuse el puţin mai târziu, în timp ce străbăteam Vermlandul. Aici i-a pus Selma Lagerlöff să trăiască pe eroii ei din Gösta Berling, pe bogata maioreasă Majorin, aspră şi mustăcioasă, înconjurată de cavalerii ei. Pe frumoasa Mariana, pe pastorul beţiv şi hulit...

...Şi iată şi Mora, etajându-şi căsuţele pe pantele aspre.

Clopotniţa veche de cinci secole, prin ai cărei pereţi de lemn ajurat cu migală se văd clopotele de bronz, e ultima dintre martorii care l-au văzut pe marele Gustav Vasa, a cărui statuie se ridică pe terasa ce domină lacul. Sufletul lui Vasa – continuă Jan, şi ochii i se însufleţiră – nu se află numai în aceşti munţi, unde ar fi trebuit să piară de o mie de ori, ci şi în casa care i-a aparţinut. Odinioară ţi se arătau treptele uzate ale unei scări care ducea în pivniţa unde se ascundea, în timp ce de la o fereastră a dormitorului frumoasa Karina Stenbock supraveghea

sosirea cavalerilor danezi trimişi pe urmele lui... Legenda mai spune că un coridor secret ducea de la această pivniţă la cascada Trollhättan. Când eram puşti, mi-am petrecut zile întregi ciocănind pereţii şi scormonind pietrele...

M-am mirat să văd, la această amintire, fruntea soţului meu adumbrindu-se. Dorisem atât de mult să cunosc locurile unde crescuse omul pe care-l idolatrizam... De ce atunci acest vag presentiment că ispiteam soarta? De ce intuiţia plină de teamă că această călătorie, care începea ca o zi de sărbătoare, putea să declanşeze cine ştie ce cataclism misterios?

II

TRENUL SE OPRI CU UN MARE zgomot de fierăraie. Zărindu-ne la una din uşi, şeful de gară dispăru în dosul unui geamlâc.

— Exact ca odinioară! remarcă Jan râzând. Aşteaptă sosirea trenului ca să-şi scoată uniforma.

Era o gară mică, ordonată şi curata. Ultimele vagoane, dispărute, gara recăzu în tăcere. O trăsură cu doi cai puternici, negri, ne aştepta.

— God dak, Jerk, mereu în aşteptare?

Jan bătu pe umeri un bătrân înalt şi uscat ca un curpen de viţă.

— Ack, doktor, cât de bine-mi pare că te văd!

Silueta înaltă a soţului meu se dădu la o parte şi bătrânul păru încurcat.

— Min kvinna[43], Jerk!

— Deci e adevărat, te-ai însurat, doctore!

Am pornit-o pe un drum frumos, mărginit de secară verde. Jerk se întoarse spre noi.

— Stăpâna voia să vină cu mine la gară, dar nu s-a simţit bine... Ei, când e vremea a furtună...

[43] Soţia mea (suedeză).

Cu nasul în vânt, inspecta orizontul unde se îngrămădeau nişte nori întunecaţi. Un car încărcat cu fân se legăna spre noi. Ai fi spus că era un uriaş animal păros care călca greoi pe labele sale.

— Opreşte-te, Jerk! strigă soţul meu. Apoi mă luă de mână. Ascultă...

Se distingea ceva ca un foşnet îndepărtat al unei păduri agitată de vânt.

— Trollhättan, zise bătrânul cu urechea ciulită.

— Trollhättan... Tichia vrăjitorului... repetă Jan cu privirea adumbrită.

Adulmecând grajdul, caii o porniră într-un ultim elan. N-am zărit nici oraş, nici târg, nici sat. Doar un capăt de stradă şi trăsura s-a oprit în faţa unei intrări largi alcătuită din două colonete din marmură neagră, legate printr-un lanţ de aramă. Pe jos, dale de piatră prin care iarba fină, crescând printre interstiţii, trasa nişte pătrate mari, care duceau la casa al cărei acoperiş de ţiglă părea să se sprijine pe copaci. În apusul furtunos, am văzut, de cele două părţi ale intrării, parcă nişte straturi de flori. Mătuşa Brita stătea în pragul uşii. Era o femeie înaltă şi solidă, cu obrajii plini şi roşii, cu ochii de un albastru de faianţă. Părul ei cărunt, era răsucit la spate într-un coc: purta o rochie amplă, împodobită cu dantele şi se sprijinea într-un baston care avea diametrul unui trunchi de copac tânăr.

— Bună ziua, nepoate! zise ea, ca şi cum Jan o părăsise doar cu o zi în urmă.

Îi întinse acestuia o mână grasă şi albă, apoi, privindu-mă o clipă, zise:

— Fii binevenită în casa mea!

Nu mă onoră cu o privire mai lungă, ori mai caldă, dovadă că nevasta nepotului ei n-o interesa câtuşi de puţin. Ane Mette, servitoarea, se arătă mai emoţionată să-l revadă pe doctor decât doamna Lindval. Biata bătrână nu înceta cu oftatul.

— Gândiţi-vă că l-am cunoscut de când era doar atâtica... şi-şi coborî mâna zbârcită la nivelul genunchilor;

şi acum e însurat!

— Şi nu de ieri, Ane Mette, zise Jan râzând. E vreme lungă de când sunt un soţ serios, nu-i aşa, Ide?

Slujnica mă privi cu ochii înecaţi in lacrimi.

— Dacă aţi şti ce copil drăguţ era soţul dumneavoastră, *min fru*... Sigur, nu chiar întotdeauna galant. Hi, hi! Într-o zi, când începuse să plângă şi când l-am întrebat ce are, a declarat: „Plâng fiindcă Ane Mette e urâtă!” Nu era mai mare decât o cizmă şi-i şi plăceau fetele frumoase!

— Vrei să taci? bombăni Jan râzând.

Şi bătrâna o şterse, trântind cu putere uşa în urma ei. Soţul meu privi în jur. Vedeam bine că era profund emoţionat, că amintirile îl înhăţaseră zdravăn... Ne-a fost pusă la dispoziţie o cameră spaţioasă. Tavanul cu grinzi, pereţii îmbrăcaţi în lemn de culoare închisă. Nişte perdele de damasc galben ascundeau un pat de abanos sculptat. Un scrin cu marchetărie şi, în jurul unei mese masive, câteva scaune confortabile completau mobila. Alături, se deschidea un cabinet de toaletă cu apă curentă. Balustrada scării largi de piatră era din fier forjat şi lucrat foarte frumos. În sufragerie totul de lemn, pereţii, lustra, sfeşnicele cu lumânări groase, aşezate între tacâmurile de argint şi între faianţele colorate. Pretutindeni simţeai bunăstarea. Bufete şi cufere lucrate cu minuţiozitate, vitrine înalte în care străluceau minuni de aur şi de cristal. În timpul mesei privirile mele rămaseră fixate pe portretul unei tinere, al cărui chip aureolat de un vaporos păr blond strălucea mai tare decât rama de argint cizelat în care era încadrat. Aceasta să fie verişoara cu care se certase soţul meu?

Începând de a doua zi, Jan manifestă o grabă aproape sălbatică de a străbate ţinutul. Prevenită de plecarea noastră matinală, mătuşa Brita ne servi o masă copioasă. Peste noapte plouase. Acum soarele agăţa diamante în iarba înviorată. Echipaţi pentru drum, am luat-o din loc. Ciobanii îşi mânau turmele spre colinele înalte, cu păşuni. Se auziră multă vreme clinchetind, în aerul limpede,

clopotele de la gâtul animalelor. Văzurăm ierburile câmpurilor căzând sub coasa secerătorilor şi un şir lung de berze sălbatice emigrând spre sud. Ne-am odihnit pe malul izvoarelor cristaline şi îngheţate, am mâncat la ferme vechi, care aveau la fereşti streşini în formă de gheretă.

În zilele cât am locuit la Tjorpa, mătuşa Brita ne servea masa pe terasă care domina drumul larg ce trecea prin câmpurile cu grâu, ca să se piardă apoi în pădurile de brazi şi de stejari. Într-o dimineaţă, după cafea, lăsându-l pe Jan să discute cu mătuşa lui, am intrat în salonul pe care încă nu-l văzusem. Ane Mette, împreună cu vreo două slugi, înarmate cu cârpe şi cu pămătufuri de pene, făcea curăţenie. Imediat ce-am intrat în odaie, mi-au atras atenţia două pete mari, luminoase: una, un peisaj de iarnă al unui pictor suedez, cealaltă portretul unei tinere, în mantie de hermină. Nişte cozi groase de aur fluid îi înconjurau capul mic cu trăsături fine. O lumină părea să-i pornească din ochii prelungi, pierduţi în visare, din carnaţie, din ovalul pur, din gura sinuoasă, uşor întredeschisă peste strălucirea dinţilor. Am rămas fascinată în faţa acelui tablou... Dacă fiinţa asta era tot atât de frumoasă şi în realitate nu trebuia oare să tremur că Jan o va revedea, dacă din întâmplare avea să vină înainte de plecarea noastră? Nu mi-am putut stăpâni curiozitatea.

— Stăpâna dumitale e foarte frumoasă, i-am lui Ane Mette.

Bătrâna aprobă cu însufleţire din cap.

— Unde-i acum? am întrebat-o eu cu un aer detaşat.

— Hm, făcu ea. Scrisorile ei vin din Spania, din Anglia ba chiar şi din America. O dată sau de două ori pe an vine să-şi vadă mama, care se topeşte de amărăciune de singurătate.

— Dar de ce stăpâna dumitale rătăceşte astfel prin lume?

— Hm, doamnă, răspunse Ane Mette, stăpâna mea nu-

şi găseşte nicăieri odihna, ea caută, căută ceea ce-a pierdut şi ceea ce nu va mai găsi niciodată... adăugă ea, aruncându-mi o privire aproape ostilă.

Parcă temându-se să nu fi spus prea mult, luă o perie din mâna unei slugi şi începu să frece cu sârg catifeaua unui fotoliu.

Terminasem masa de dimineaţă şi stăteam pe terasă. Jan aprinse ţigara mătuşii Brita, pe a mea, apoi pipa lui.

— Vine poştaşul, zise el, zărindu-l pe factorul care trecea cu bicicleta. Într-adevăr, aduse nişte scrisori de la Krittelwerk, una de la mama, o alta de la Selma. Mătuşa Brita desfăcu un plic mare şi, după ce citi scrisoarea albă, cu chenar mov, o puse alături lângă ceaşcă. Mâna ei mare, palidă şi moale tremura.

— Se-ntoarce Sigrid, zise ea.

O roşeaţă violentă acoperi gâtul şi chipul soţului meu până la rădăcina părului.

— Când se întoarce? întrebă el.

— Nu înainte de sfârşitul lunii... Deci peste vreo cinci zile. Va fi foarte surprinsă să te vadă, Jan...

— Din nenorocire n-o putem aştepta, mătuşă Brita. Plecăm poimâine ca să prindem vaporul norvegian. Ide e nerăbdătoare să vadă fiordurile şi soarele de la miezul nopţii.

— Păcat, zise mătuşa Brita cu acel chip fără riduri şi fără expresie. Socoteam că o să staţi mai mult.

Se lăsă tăcere. Soţul meu începu să-şi citească scrisorile.

— Trebuie într-adevăr să te laud pentru discreţia ta, Ide, îmi spuse el puţin mai târziu în odaia noastră. Mărturiseşte totuşi că mori de nerăbdare să afli povestea făgăduită...

— E vorba de verişoara ta, Jan?

— Da, dacă vrei, spune-i verişoara mea...

— I-am văzut portretul, e foarte frumoasă, atât de frumoasă încât aş vrea să plecăm de aici chiar în seara asta, din moment ce-o să vină! am spus eu pe un ton

glumeţ, ascunzându-mi alarma.

— Crezi deci că frumuseţea prezintă atâta atracţie pentru mine?

— Nu aşa pretinde Ane Mette?

— Ah, Ide, n-am chef de râs, remarcă el, fixându-şi asupra mea ochii, în dimineaţa aceea de un albastru foarte dur.

— Ane Mette mi-a vorbit de Sigrid, Jan...

— Ce ţi-a spus?

Privirea soţului meu se ascuţi.

— Stăpâna ar vrea ca fata ei să se mărite, mi-a mărturisit ea. Dar Sigrid refuză toate partidele... De ani de zile, hoinăreşte fără odihnă, dintr-o ţară într-alta...

— Şi ce ţi-a mai spus bătrâna?

O cută de nelinişte crispă buzele frumoase ale lui Jan. Am ezitat. Trebuia oare să repet vorbele slugii că Sigrid străbătea lumea ca să caute fără odihnă şi fără popas ceea ce pierduse?

III

L-AM AUZIT CU MULT ÎNAINTE de a ajunge la el... Cred că-i mai simt încă mireasma de muşchi umed şi de ace de brad pe care alunecam întruna. Am intrat într-o regiune sălbatică, unde am găsit firul unei poteci. Apoi am păşit pe un teren dur, unde resturile de stânci erau aidoma unor case. Asprul şi dramaticul domeniu al torentului spre care ne duceau paşii. Frunzişul des ni-l ascundea privirilor, dar mugetul lui creştea pe măsură ce ne apropiam. Şi brusc, printre trunchiurile de pin, se ivi „Tichia vrăjitorului”. Jan se bucură de surpriza mea, fiind el însuşi mişcat. Sub mantia lor de spumă în care soarele agăţa curcubee, apele milenare se năpusteau cu un zgomot asurzitor într-un golf de granit. Încercam, în acest decor fabulos mai mult chiar decât în nemărginitul Veld, sentimentul micimii şi fragilităţii fiinţei

umane. Din marginile cataractei, solul stâncos urca în pantă, presărat cu mărăciniş şi mesteceni pitici.

— Vino! strigă Jan prin vacarmul, cascadei.

Mergea înaintea mea, călcând cu paşi mari. Când urcuşul devenea anevoios, se întorcea îndărăt, îmi întindea mâna, mă îndruma către ieşiturile stâncii care ne serveau drept puncte de sprijin. Pe măsură ce ne căţăram, tumultul apelor scădea în intensitate. Am ajuns astfel pe un platou destul de gol, în afara câtorva copaci cam despuiaţi. Aşezată peste nişte bucăţi de stâncă, o piatră plată ne incita la odihnă. O piatră veche, spălată de ploi şi zăpezi. Jan îmi arătă pe ea, abia vizibile, nişte misterioase semne runice.

— Să ne aşezăm! zise el.

Şi în mijlocul acestei naturi aspre, încărcată de nelinişte şi mister, în acea tăcere subliniată de zgomotul atenuat al căderilor de apă, Jan începu să-şi depene viaţa...

— Eu am fost crescut mai puţin aspru ca tine, Ide, în casa care aparţine azi mătuşii Brita şi care e de fapt a părinţilor mei. Totuşi un nor mi-a întunecat copilăria: boala mamei. Ştii că m-a născut cu preţul sănătăţii ei. Îmi amintesc de ea ca de o fiinţa ce trebuia tratată cu multe precauţii. Mătuşa Brita şi soţul ei erau cei mai buni prieteni ai părinţilor mei. Prietenia lor a devenit şi mai strânsă, când au descoperit că între ei exista o înrudire îndepărtată. Astfel când, după naşterea mea, biata mama a trebuit să renunţe la viaţa dusă de o femeie sănătoasă, tata şi-a rugat prietenii să vină şi să locuiască la noi. Fiica lor, Sigrid, era cam de vârsta mea. Am crescut împreună şi-n fiecare dimineaţă băteam drumul până la presbiteriul din Troelle, unde ne dădea lecţii un pastor. Sigrid era băieţoasă. Îi plăceau jocurile zgomotoase, încăierările, alergăturile epuizante. Uneori o apuca fantezia să trudească alături de slugi şi să îngrijească vitele. De multe ori când o credeai în patul ei, ea plecase de mult pe câmp şi dormea sub cerul liber, cu capul sprijinit de gâtul vreunei vaci. Era un fel de băieţoi care nu se temea de

nimic. Am să-ţi povestesc un fapt care-ţi va dovedi firea complexă a acestei fete. Grădina a fost întotdeauna aşa cum ai văzut-o azi, ceremonioasă, ca un salon de primire. Aranjasem în ea două straturi pe care trebuia să le săpăm şi să le plantăm noi singuri. Între Sigrid şi mine exista o emulaţie constantă; fiecare vroia să aibă cele mai frumoase flori astfel încât copiii de pe proprietăţile vecine începură să ne urmeze exemplul. În toiul verii pastorul din Troelle avu ideea să organizeze un concurs. Un premiu urma să răsplătească grădiniţa cea mai bine cultivată. Se prezentă o mulţime de concurenţi. O brunetă, Inge Goldstroem, căpătă premiul. Ciuda lui Sigrid fu cumplită. În timp ce mâncam, stăteam între verişoara mea şi câştigătoare. De câte ori atingeam cu degetul frumoasele bucle lucioase ale acesteia din urmă, Sigrid mă ciupea de braţ. Rămăsese bosumflată şi, în dosul frunţii sale încăpăţânate, simţeam bine că punea la cale vreo năzdrăvănie. Într-adevăr, aveam să-mi găsesc a doua zi mica mea grădiniţă atât de proaspătă, atât de strălucitoare, într-o dezordine lamentabilă, cu florile smulse, cu pietrele de pe margine, trântite claie peste grămadă pe potecile mici. Priveam năucit dezastrul când un puşti, care se uita la mine printre zăbrelele gardului îmi strigă: „Hallo Jan! Ştii cine ţi-a stricat grădina? Verişoara ta, am văzut-o eu!” Dă-ţi seama de furia mea, Ide! Fiindcă trebuia să plecăm devreme la Troelle, ni se servea cafeaua cu lapte în bucătărie înaintea părinţilor. Aşteptam pitit în dosul uşii; Sigrid a apărut, m-am năpustit asupra ei şi pleosc! trosc! am bătut-o. Mărturisesc că am simţit o adevărată voluptate să-i văd pe obraji urma energică a degetelor mele. Vru, la rândul ei, să se năpustească asupra mea, dar i-am sucit mâinile şi am silit-o să cadă în genunchi, ţinând-o astfel până când a început să strige: „Iertare! Iertare!” Bineînţeles că Ane Mette ridicase în picioare toată casa. Mătuşa Brita şi tata m-au copleşit cu reproşuri. Le-am spus: „A făptuit ceva urât, am pedepsit-o, suntem chit!” Dar tata se

înfurie cumplit. „O fată nu se bate niciodată! îmi spuse el sever. Te rog să-i ceri scuze!” Am refuzat categoric. Nici astăzi nu pot pricepe cum tata, de obicei atât de drept, s-a putut încăpăţâna în ideea lui până la a mă bate. Încremenit, cu dinţii strânşi, tăceam şi răbdam. A înţeles în sfârşit că mai curând m-aş fi lăsat ucis decât să rostesc vreun cuvânt de regret şi m-a lăsat în pace. Un zgomot cumplit m-a deşteptat în toiul acelei nopţi. Prin ferestrele deschise, vedeam norii alergând pe cer şi fulgerele succedându-se fără întrerupere. Deodată am văzut mânerul uşii întorcându-se încet şi pe Sigrid, în cămaşă lungă de noapte, înaintând spre patul meu. Am strâns cu putere pleoapele. Ea începu să suspine: „Jan”... M-am prefăcut că dorm. Atunci, înconjurată de fulgere, Sigrid, cu un glas întretăiat de suspine, a început să plângă: „Sunt cea mai rea fată! Am făcut un lucru urât şi tot tu ai fost cel pedepsit! Te-au bătut din cauza mea! Mă doare inima, Jan... Dar de ce-ai sărutat-o pe Inge? Nu pot s-o sufăr pentru că ţi se pare că are plete mai frumoase ca ale mele. Nu-s frumoase, ştii şi tu, şi apoi are un nas ca o trompetă, şi nişte degete ca labele de păianjen! Ei am vrut să-i stric grădina, dar n-am putut, fiindcă legaseră câinele acolo şi potaia îşi arăta colţii... Eram prea necăjită şi simţeam nevoia să mă răzbun...” Verişoara mea debitase toate astea cu o voce înfricoşată, tresărind la fiecare bubuit de tunet. Printre gene, am văzut-o venind şi mai aproape. „O, dormi, murmură ea aplecându-se asupra mea. Îţi cer iertare fiindcă dormi. Dacă erai treaz, n-aş fi putut. Nu pot cere nimănui iertare, nici mamei, nici tatei, nici pastorului.”

Îmi veni să râd. În acel moment un trăsnet căzu atât de aproape, încât odaia păru că ia foc şi o trâmbă de apă intră pe fereastră. Cu un strigăt, Sigrid se aruncă spre mine. Cămaşa udă i se lipise de trupul slab, tremura şi am vârât-o sub cuvertura mea. Strângându-se lângă mine, clănţănea din dinţi. Dimineaţa, ne-au găsit dormind alături, cu obrajii lipiţi. Mobilele erau ude, şi bălţi de apă

se uscau pe podea. A fost un adevărat scandal! Câtăva vreme, am fost supravegheaţi de aproape. Am priceput de ce, când l-am auzit pe tata liniştind-o pe mătuşa Brita: „Copiii ăştia se iubesc cu nevinovăţie, să lăsăm timpul să le decidă viitorul!” „Viitorul!” repetă Jan, şi un surâs amar îi coborî colţurile buzelor. Cu capul aplecat înainte asculta zgomotul asurzitor al formidabilei cascade...

Şi-o amintea pe blonda Sigrid urmărind un fluture; coborâse panta stâncoasă, sărind din piatră în piatră şi, cu o imprudenţă nebunească, stătea pe marginea prăpastiei ameţitoare... Dar oare nu ştia că, foarte aproape, în dosul unui tufiş, camaradul ei foarte atent, o supraveghea? Fata întinse spre fluture braţele albe de spumă... Cu urechile ţiuindu-i de vacarmul căderilor de apă, se aplecă spre suprafaţa mişcătoare care-o chema, o atrăgea. Piciorul îi alunecă pe pământul muiat:

— Jan! strigă ea.

El sări. Căzură pe spate. El o cuprinsese de talie, strângând-o la piept.

— Sigrid... murmură băiatul.

Cu chipurile acoperite de picăturile de apă care sclipeau în soare, se priviră gâfâind, mândri de curajul lor! Şi brusc, pentru prima oară, buzele li se uniră, Trollhättanul le înghiţi jurămintele de dragoste. Nu-şi auzeau cuvintele, dar le înţelegeau după mişcarea buzelor... În vreme ce „Tichia vrăjitorului” le ducea, mugind, legămintele.

— Şi amândoi abia trecusem de treisprezece ani, urmă soţul meu. Totuşi, începând din acea zi, am socotit-o pe Sigrid logodnica mea. Puţin după asta, l-am pierdut pe tata, după cum ştii, doborât în plină putere de epidemia care a secerat mai ales oameni în floarea vârstei, pentru că şi tatăl verişoarei mele a murit aproape în aceeaşi epocă. Acest doliu dublu a făcut ca dragostea noastră să fie şi mai strânsă. Un an mai târziu, pastorul din Troelle, numit tutorele meu, m-a expediat la Stockholm, unde mi-am început studiile preliminare de medicină. Despărţirea

ne-a adus multă mâhnire, dar mătuşa Brita venea să mă vadă împreună cu fata ei şi apoi mai erau şi vacanţele. S-au scurs astfel patru ani. Înainte de a pleca la Amsterdam, unde trebuia să-mi dau doctoratul, m-am logodit oficial cu Sigrid. Maïki avea dreptate când ţi-a spus că nu exista student mai serios decât mine, atât eram de grăbit să obţin diploma. Căsătoria trebuia să aibă loc la câteva săptămâni după asta... Jan se reculese un moment. Când îşi ridică din nou capul, o expresie aproape tragică îi schimbase chipul frumos şi ochii căpătaseră din nou acea tentă îngheţată a apelor albastre din lacurile Nordului.

— Roşesc când mă gândesc să-ţi povestesc faptul care mi-a schimbat soarta, zise el cu voce răguşită.

Când am părăsit taluzurile înverzite, urmaţi de zgomotul cataractei, ştiam... Ştiam ce viziune la începutul căsniciei noastre, făcea ca colţurile gurii lui Jan să se lase în jos într-o expresie de nespus dispreţ. Ce mânie îi călăuzea braţul când, cu o ardoare aproape sălbatică, mânuia securea, şi când aşchiile de lemn zburau în jurul lui. M-am întrebat adesea de ce acest doctor, tânăr şi frumos, mă alesese pe mine, fată fără bani şi fără frumuseţe. Cum aş fi putut ghici că între irezistibilul farmec al unei femei şi teama faţă de propria sa slăbiciune, orgoliul lui voise să pună continente? Înarmat cu diplomele de medic chirurg, Jan Yvarsen îşi sărbători succesul împreună cu colegii. Băuseră mult, cântaseră, benchetuiseră toată noaptea. Dimineaţa, tânărul doctor luă trenul, nerăbdător să anunţe vestea cea bună. Lăsându-şi bagajul la gară, o porni repede în drum. Dar când ajunse la Tjorpa, Ane Mette îi spuse că *fröken* se dusese la cascada Trollhättan! Trollhättan! Locul celor mai frumoase amintiri ale lor! Cu ce grabă o porni la drum şi cu ce bucurie salută mugetul familiar al Tichiei vrăjitorului! Nu acolo sus, pe malul apelor sale sprintene şi aprige, ca şi tinereţea lor, ochii li se deschiseseră dintr-o dată şi buzele li se uniseră? Dar chiar în acelaşi loc

unde schimbaseră primele făgăduieli şi primele sărutări, îşi surprinsese logodnica, trup lângă trup şi gură în gură, cu cel mai bun prieten al lui, Sven Lundell. Sven Lundell alături de care stătuse pe băncile şcolii şi alături de care lucrase în amfiteatrul din Stockholm! Se năpusti asupra perechii, o smulse pe fată şi-o aruncă la pământ cu o asemenea putere, încât buzele i se pătară de sânge.

— Şi-acum între noi doi! strigase el, cu o voce aproape veselă, fericit de a putea să dea pe loc curs răzbunării.

Paralizată de frică, incapabilă să se mişte, Sigrid. Auzi, cu tot mugetul cascadei, răsuflările zgomotoase, gâfâiala celor doi furioşi, agăţaţi unul de altul ca două fiare înfuriate. Dar când îi văzu apropiindu-se de platoul îngust de deasupra prăpastiei, spaima o însufleţi. Sub imperiul unei turbări demente, oarbe, cei doi băieţi se băteau cu buzele strânse, şi ea simţi că era vorba de viaţă şi de moarte. Rătăcită, cu părul pe spate, cu obrazul şiroind de sânge, Sigrid se aruncă între ei, pe marginea prăpastiei:

— Iertare! Iertare! strigă ea.

Primul îşi veni în fine Sven. Cu ultimele puteri, izbuti să-l facă pe adversarul său să se dea înapoi.

— Ucide-mă! strigă el ridicând braţele.

Sigrid se târî, îşi zgârie genunchii de pietre. Înlănţuind picioarele logodnicului ei, gemu:

— Milă! Milă!

El avu un surâs amar.

— Tremuri pentru viaţa lui! o ironiza el desprinzându-se.

Ea strigă:

— Nu, nu! Pentru a ta! Pentru viaţa ta!

— I-am dat o lecţie, acum ţi-l dau înapoi! Sunteţi demni unul de celălalt!

Redevenise stăpân pe el şi-şi ştersese palmele ca pentru a se purifica de un contact ignobil. Ea rămăsese năucită între cei doi tineri care încă mai gâfâiau, cu hainele rupte, cu părul ciufulit. Sudoarea le curgea în ochi şi amândoi îşi ştergeau feţele învineţite. Jan îşi înălţă

capul.

— Du-te!

Îşi privi prietenul de ieri, de parca era gata să se năpustească din nou asupra lui. Dar ochii săi nu întâlniră decât o privire plină de tristeţe şi, cu capul plecat, tânărul plecă. De bine, de rău, Jan îşi aranjă hainele. Sigrid se uita la el cu spaimă.

— Ascultă, îl imploră ea, nu suntem chiar atât de vinovaţi pe cât părem.

Această voce redublă mânia bărbatului trădat. O apucă brusc pe fată de umeri, şi fără să rostească o vorbă, o scuipă drept în obraz; apoi, ruşinat de acest gest, coborî împleticindu-se printre stânci. În aceeaşi seară luă trenul de Amsterdam.

Evocând această scenă, soţul meu strânse pumnii, vinele groase de pe tâmple i se umflară. Ura, care după şapte ani mai trăia încă în ochii săi palizi, nu aducea cumva a dragoste? Se spune că adesea aceste două sentimente se confundă. Oare o pedepsise destul punând un ocean între ea şi el? Sau, exilându-se, nu arăta că se temea să nu dea vreodată dovadă de slăbiciune? Ea sigur că suferise... Strigătele ei de desperare, când se târâse la picioarele lui, fuseseră sincere, durere ascuţită, ca cea pe care o simţi când ţi se taie o mână. Dar nu era de ajuns pentru răzbunarea lui. Evocarea trecutului îi redeştepta ranchiuna rămasă vie, nepotolită, căci, tăind toate legăturile cu ţara sa, nu-şi putuse da seama de urmările plecării sale. Oare Sigrid s-o fi consolat, s-o fi resemnat? Se căsătorise cu prietenul ticălos? De la ruptura tragică a logodnei lor, nu-i parvenise nicio ştire, niciun semn de viaţă de la logodnica lui. Şi iată, că Ane Mette pretindea că *fröken* a sa străbătea lumea ca să regăsească ceea ce pierduse!

Cu coatele pe genunchi, cu capul sprijinit în mâini, Jan şopti:

— Mă crezi, Ide?

Am înălţat din umeri:

— N-ar fi cu putinţă?

El mă privi atent:

— Eşti decepţionată în ce mă priveşte, Ide? Mă dispreţuieşti că am scuipat o femeie în obraz? Ah, niciodată nu-mi voi ierta că m-am lăsat împins de mânie până la un asemenea gest!

— Sunt de acord cu tot ce faci, cu tot ce vei face, ştii bine, am răspuns eu. Gestul tău n-a fost decât dovada dragostei pe care i-o purtai logodnicei tale. Ţi-ai pus în ea toate nădejdile, decepţia ta a fost prea crudă.

— Da, zise el, o aşezasem mai presus decât viaţa mea. Avu un surâs răutăcios: îi spuneam „Trandafirul din Trollhättan”... murmură el şi vocea i se înmuie.

Simţeam bine că nu se vindecase şi Sigrid urma să vină! Picioarele, de obicei sigure pe ele, îmi alunecau pe pietre şi Jan trebui să mă ajute.

— Îţi ard mâinile! Romantica mea Ide, cred că n-am făcut bine să-ţi istorisesc toată povestea asta!

Am clătinat din cap încercând să surâd, dar, brusc, mi-am aruncat braţele în jurul gâtului soţului meu.

— Să plecăm! l-am rugat eu. Haide, Jan! Nu vreau s-o cunosc!

Jan îşi lipi buzele de fruntea mea.

— Dragă Ide, zise el, cât mă iubeşti! Apoi: Toate astea ţin de trecut, n-ai de ce te mai teme de verişoara mea. Fata asta, care m-a făcut să sufăr atâta, continuă el pe un ton glumeţ, trebuie să vadă că am o nevastă drăguţă care mă face fericit!

Fericit? De ce atunci, de când ne aflam la Tjorpa, obrajii i se scofâlciseră? De ce această grabă de a se scula de la masă? Se părea că fuge de mătuşa Brita de teamă să nu-i vorbească despre fiică-sa şi în ultima vreme nu mai aducea deloc vorba de plecare! Mă sprijineam de braţul lui ca să mergem de-a lungul puhoaielor pline de umbră. Ieşiţi din pădure, am păşit pe drumul cel mare. Turmele de oi se întorceau acasă. Din loc în loc se înălţa câte un par pe care se usca o cunună de verdeaţă: prăjinile lui

midsommar, sărbătoarea de la jumătatea verii, când ţăranii dansează toată noaptea sub soarele de la miezul nopţii. De fiecare dată când ne apropiam de Tjorpa, Jan încetinea pasul. Poate că simţea, în patima pe care-o arăta de a urca spre Trollhättan, ceva analog cu atracţia bizară pe care-o simte criminalul pentru locul faptei sale. Ne luam mâncare, cărţi şi rămâneam acolo până seara. Era anotimpul nopţilor senine. După treburile de peste zi oamenii se aşezau în faţa caselor. Se auzeau sunetele delicate ale unei viori, cântece şi râsete. Pe câmpiile cu iarbă grasă mugetul vacilor chema mulgătorii. Cerul părea presărat cu trandafiri albi. Şi tocmai în acest decor de o inefabilă frumuseţe apăru ea... Era încă departe, dar soţul meu o recunoscu. Venea spre noi, noi ne îndreptam spre ea... Venea şi nu se uita decât la soţul meu; el continua să înainteze ca şi cum n-o văzuse. Şi, în timp ce inima-mi bătea cu putere, am avut presimţirea netă că în ceasul acela mi se hotăra soarta, ineluctabila mea soartă!

— Hai, Ide, curaj, îmi spuse Jan care-mi simţea braţul tremurând sub al lui.

Sigrid era în faţa noastră. O secundă, vechii logodnici rămaseră nemişcaţi, privirile li se înfruntară. În ochii tinerei femei el ar fi trebuit să citească dispreţ şi teamă. Ea păru să mă ignore. Eu o priveam fascinată, cu inima strânsă de teama de a o găsi atât de frumoasă. Înaltă, slabă, într-o mantie uşoară de călătorie, de culoare gri, fără pălărie. Părul împletit în cozi, prinse cu ace mari de baga îi încununa capul. Chipul îi era alb ca zăpada şi această albeaţă sublinia desenul pur al gurii. Rupând tăcerea penibilă, Jan, cu un gest firesc, întinse verişoarei sale mâna.

— *Bästa*[44], Sigrid! Ai venit mai repede decât te aşteptam!

— După cum vezi, făcu ea oarecum ironică.

— Soţia mea! zise el împingându-mă spre ea. Apoi făcu prezentările: Fata mătuşii Brita...

[44] Salut Sigrid (suedeză).

— Da, doar atât, zise ea pe un ton batjocoritor.

Dintr-o aruncătură de ochi mă cântări din călcâie până în creştet.

— Îmi continui plimbarea, zise ea. Ne vedem la masă... *ädjô sä länge!*[45]

— Ce-ţi pui pe tine la masă? mă întrebă Jan inspectându-mi cu interes garderoba.

Ca de obicei m-am lăsat pe seama gustului său.

— Fă-te frumoasă!

Mi-a pus în braţe o rochie de surah neagră. Dar, în picioare, în faţa oglinzii, am privit cu ostilitate o Ide care nu arăta deloc bine cu trăsăturile ei prea pronunţate, cu fruntea prea mare, cu părul fără culoare. Trupul meu solid, de olandeză, era aşezat cu aplomb pe nişte picioare construite după canoanele romane, cum zicea Jan, care mai adăugă:

— Mâinile tale sunt singurele care au o formă perfectă!

Nu, eram departe de a fi satisfăcută de chipul pe care mi-l arăta oglinda; dar chiar dacă aş fi fost frumoasă comparată cu strălucitoarea Sigrid, tot păream ştearsă. Îmi observam soţul. Ieşise proaspăt şi bine dispus din sala de baie, se ducea, venea, şovăind între două costume, unul deschis, altul închis. Folosi timp mai mult ca de obicei pentru a-şi peria părul şi mai decolorat de soare, se întrerupea uneori ca să-şi aranjeze cu degetul vreo buclă rebelă. O bucurie tainică strălucea în adâncul pupilelor acum mai întunecate.

— Cât eşti de tăcută! remarcă el. Nu-ţi place verişoara mea? Nu lua în seamă aerele ei trufaşe!

Elegant ca un tânăr lord, Jan intră în sufragerie. Chipul nu-i dezvăluia nimic din furtuna care poate că-i răvăşea sufletul. Toate lumânările erau aprinse, ferestrele deschise spre grădina scăldată în lumina polară. Când am intrat noi, Sigrid se întoarse de la fereastra unde stătuse până atunci. Era în alb, fără nicio bijuterie. Doar două pete pe veşmântul ei ca zăpada: roşul unui buchet de

[45] La revedere (suedeză).

trandafiraşi la răscroiala corsajului şi la cordon. Jan era de un firesc înfricoşător. Nimic din fizionomia lui, din voce, cu atât mai mult din gesturile sale precise nu trăda nici cea mai mică tulburare. Nimic nu reamintea că o iubise odinioară pe palida fată aşezată în faţa lui.

— Nădăjduiesc să mai stea la noi, acum când ai venit şi tu, Sigrid, zise mătuşa Brita, arătându-ne. Până acum nu ne-au făcut decât o singură vizită.

— Mai întâi am vrut să-i arăt Idei ţinutul.

— Acum, băiete, ai să mai stai şi pe-aici; va trebui să ne vorbeşti puţin despre viaţa pe care o duceţi acolo...

Jan nu se lăsă mult rugat ca să vorbească despre ţara îndepărtată unde se stabilise. Despre acea singurătate măreaţă în care trăisem doar noi doi, despre lungile noastre cavalcade. Timpul ne aparţinea, n-aveam a ne teme de năvala nici unui inoportun! Din nenorocire, profesia îl obligase să locuiască în târgul vecin. Şi Jan evocă societatea din Krittelwerk, relaţiile noastre plăcute, pline de bonomie. Evocă de asemenea serile noastre muzicale. Sigrid ascultase fără ca vreun muşchi pe faţă să i se mişte, fără ca vreo întrebare să-i urce pe buze. Dar îi simţeai tăcerea, grea de taine. Ce cuprindea ea? Dragoste, regret, suferinţe? Cu capul răsturnat pe spătarul fotoliului, Jan îşi observa verişoara. Scrumierele şi farfurioarele ceştilor se umpluseră până la margini de scrum şi de capete de ţigări şi această primă seară se termină în fumul tutunului care ne estompa chipurile...

IV

CÂND SE VA ISPRĂVI ACEST JOC în care unul încerca să descopere, să reînsufleţească o flacără aproape moartă, celălalt să pedepsească vechea trădare? El îşi împietrise inima de bucurie, în timp ce ea, îndurându-i mânia cu o blândeţe umilă, pândea în zadar o privire mai milostivă. Surd la mustrările fetei, el opunea

avansurilor ei o forţă liniştită şi dispreţuitoare. Totuşi când, la capătul umilinţelor, ea îi adresă un surâs care cerea iertare, Jan se întoarse parcă ruşinat de el însuşi.

Ane Mette strânse masa. La clinchetul veselei, mătuşa Brita, care aţipise, tresări şi-şi reluă împletitura. Nu se mai auzi decât zgomotul uşor al andrelelor şi bâzâitul insectelor care veneau să-şi afle moartea în flăcările albastre ale lumânărilor. Tăcerea deveni intolerabilă.

— De ce nu mai vorbiţi? întrebă mătuşa Brita. Ştiţi ce se spune în Germania când într-o discuţie intervine o tăcere prelungită? Că un locotenent îşi plăteşte datoriile!

— Voi lua puţin *brânvin* cu gheaţă. Tu ce iei? îl întrebă Sigrid pe vărul ei.

— La fel, Sigrid. Soţia mea nu bea alcool.

— În cazul acesta, am să caut o lămâie.

Pentru prima dată, îmi adresă un surâs amabil.

— Servitorii s-au culcat, zise ea, întorcându-se cu tava. N-am găsit lămâie, dar îţi aduc nişte fructe, Ide. Tu, mamă, va trebui să-ţi iei picăturile!

Observase oare că ochii lui Jan urmăreau mişcările mâinilor sale lungi şi palide? Păru tulburată.

— Dacă ne-ai cânta o nocturnă, Jan? Şi cum soţul meu clătină din cap ea adaugă: Nu? Nu vrei? Aruncă o privire spre pendulă: Miezul nopţii... E adevărat că nimic nu evocă mai bine fantomele ca muzica.

O roşcată fină urcă în obrajii soţului meu.

— Nu mai cânţi la vioară? o întrebă el pe un ton degajat.

— La vioară? făcu ea ca venită de departe. Nu! În vocea ei se simţea ciudă. După un moment adaugă: La Paris, la Viena, la Berlin am auzit nişte artişti atât de mari, încât cântecul meu m-a dezgustat.

— Păcat!

— Asta ar fi şi dorinţa mea, să-mi dezmorţesc degetele cât mai eşti încă aici. Dacă ai vrea să mă acompaniezi...

Se uită la ea cu privirea lui dură şi ascuţită.

— N-am nici cea mai mică dorinţă. Dacă n-ai mai cântat

de atâta vreme, acum cred că cânţi groaznic!

— Eşti muziciană? mă întrebă Sigrid.

— Din nenorocire nu, am oftat eu.

Jan interveni:

— Soţia mea nu cântă, dar posedă un simţ muzical care i s-a format ascultându-mă pe mine. Mă pot mândri cu critica ei!

Nu mi-am crezut urechilor. Astfel de aprecieri îmi erau penibile. Mai ales când ştiam că le emitea ca s-o consterneze pe vinovată.

Pentru satisfacţia pe care i-o procura acest gen de răzbunare, Jan amâna mereu plecarea. Totuşi Sigrid întrebuinţa toate şiretlicurile pentru a-şi aranja întâlniri cu vărul ei. Ce-i spunea ea? Vorbele sale păreau să se ciocnească de o hotărâre de nezdruncinat.

— Subiectul ăsta e epuizat, să-l lăsăm odată pentru totdeauna!

Am surprins această frază în momentul în care am intrat în salon. Jan examina cu atenţie partiturile. Vorbise sec, ca şi cum ceea ce-i spunea ea era ceva ce nu-l privea.

— Poţi să-ţi imaginezi ce înseamnă reîntoarcerile mele solitare în locurile legămintelor noastre? îl întrebase ea destul de tare ca să aud şi eu.

El rânji.

— Vrei să spui „în locurile trădării”...

Şi gura i se strânse într-o expresie dispreţuitoare. Atitudinile de învinsă ale tinerei nu păreau să-l emoţioneze deloc pe vechiul ei logodnic şi totuşi când ea apărea la micul dejun, cu trăsăturile-i delicate descompuse ca după o lungă veghe, cu pleoapele înroşite de nişte lacrimi recente, constatam la soţul meu o mişcare de alarmă, poate imperceptibilă pentru alţii, dar care nu putea să scape investigaţiilor mele de îndrăgostită. Uneori tensiunea celor două fiinţe era făţişă. Sigrid avea sentimente neaşteptate, arăta brusc o veselie care nu putea înşela pe nimeni. Adesea se revolta

împotriva suferinţei, părea să-şi dea seama că-şi stricase viaţa, că-şi risipea tinereţea. Nu-şi accepta înfrângerea, încerca să redevină stăpână pe ea. Atent, adversarul ei o pândea. Cu o încăpăţânare tenace, refuza să se atingă de pian. Se temea oare că dacă va cânta se va lăsa în voia sentimentelor sale tainice? Depindea numai de el ca acele lupte epuizante să înceteze, dar, încă o dată, lăsase să treacă data fixată pentru plecarea noastră, se complăcea să-şi exercite puterea asupra ei, să guste satisfacţia răzbunării.

Într-o seară, după cină, în vreme ce ne aflam încă la masă şi în timp ce mătuşa Brita discuta cu mine despre micile necazuri domestice, Sigrid, neluând în seamă prezenta mea, începu să-i facă vărului ei reproşuri:

— Am acceptat tratamentul odios pe care mi l-ai impus de când ne-am revăzut. Nu vei spune că n-am dat dovadă de răbdare. Dar sunt la capătul puterilor, da, la capăt! Nu mai pot!

— Şi ce vrei să fac eu? întrebă Jan cu aerul cel mai nevinovat.

— Nu vrei să mă laşi să-ţi explic, nu vrei să mă asculţi?

— Nu, făcu el cu duritate.

— Ei bine, ştii de ce nu vrei să mă asculţi? Fiindcă ţi-e teamă că ai să-mi dai dreptate şi atunci nu mai poţi urî fiinţa căreia i-ai dat dreptate!

El nu răspunse.

V

SE FĂCUSE CALD. Toaleta noastră de seară odată terminată, am rămas la fereastră. Împrejurimile se conturau în noaptea clară. Un jgheab de adăpat vitele reflecta câteva stele palide: ai fi zis că era o broderie de argint aşezată la nivelul apei. În atmosfera translucidă se simţea mirosul de fân cosit. Zgomotul unui hohot de plâns tulbură brusc liniştea

nocturnă. Jan se aplecă peste prichiciul ferestrei.

— Vine din odaia lui Sigrid, şopti el.

Părul lui părea alb în limpezimea lunară şi o bucurie, o bucurie disperată, dacă se poate spune astfel, îi strălucea pe chipul încordat. Nu ne-am mişcat. Noaptea era calmă, indiferentă; vara, nopţile scandinave nu risipesc binefăcătoarele tenebre.

— Domnul fie lăudat! oftă Jan, când totul reintră în tăcere. Părea cuprins de un acces de veselie. Ce-o avea fata asta de plânge astfel? spuse el. Să i se fi întâmplat vreo nenorocire iubitului ei Sven?

Dimineaţa, Sigrid avea chipul ca ostia şi cearcăne adânci îi subliniau ochii. De când sosise ea, dragostea mea era chinuită de spaimă. Nu mai mâncam decât din vârful buzelor. Jan mă ţinu de rău.

— Las-o, zise Sigrid, şi eu mănânc puţin... ca să-mi păstrez linia, adăugase ea pe un ton batjocoritor.

După micul dejun Ane Mette aduse o tavă plină cu scrisori şi ziare. Am băgat de seamă că Jan, deschizându-le pe ale sale, se străduia să distingă scrisul din scrisorile pe care verişoara lui le scotea din plicuri şi le parcurgea rapid. Apoi atenţia i se fixă pe un pachet pătrat ale cărui sfori Sigrid începu să le taie. Ieşi la iveală o acuarelă. Ea o privi îndelung.

— Arată-mi şi mie! zise Jan. Arată-mi! repetă el cu voce autoritară.

Sigrid tresări. Un surâs victorios îi dezgoli dinţii strălucitori.

— Mă laşi mai întâi să citesc ce scrie? E aici o legendă... replică, ea ironic.

Şi în timp ce parcurgea rândurile scrise cu cerneală aurie, chipul i se acoperi de o uşoară roşeaţă.

— Ei bine? făcu Jan cu nerăbdarea rămasă probabil din copilărie.

— Nu! zise fata strângând tabloul la piept. Cu ce drept te amesteci în darurile care mi se fac? Sunt liberă să ţi le arăt sau nu!

— Ai dreptate, zise Jan rece, treburile tale nu mă privesc. Am văzut o pictură şi tot ce e pictură mă interesează!

— Ide, găseşti că portretul îmi seamănă?

Sigrid împinse imaginea spre mine. Era un cap mic de femeie, cu ochi prelungi, enigmatici, cu bărbia sprijinită pe două mâini palide cu degetele încrucişate. *Sfinxul*... scria dedesubt.

— Da, am spus eu, sunt ochii tăi, gura ta...

Ea ridică din umeri, luă tablouaşul şi, cu mânerul de argint al cuţitului, sparse sticla; apoi, cu grijă, ca să nu se taie în cioburi, scoase acuarela şi-o rupse în bucăţi.

— Ia talmeş-balmeşul ăsta de aici, zise ea lui Ane Mette care încărca pe o tavă vasele de la micul dejun.

La zgomotul sticlei sparte, Jan, cufundat într-o revistă medicală, nici măcar nu ridicase capul. Păru a nu auzi porunca dată servitoarei de către verişoara sa.

VI

ERAM INVITAŢI LA MASA DE PRÂNZ la pastorul din Troelle. Sigrid aranjase într-o cutie nişte caramele pe care le făcuse în ajun pentru nevasta pastorului.

— Am să tai câţiva trandafiri pe care vreau să-i adaug la cutia cu bomboane, zise ea.

— Iar îmi despoaie grădina, oftă mătuşa Brita.

Văzându-se singură cu noi, ceea ce se întâmpla rar, se grăbi să ne facă unele confidenţe.

— Ştiţi că fata asta duce o existenţa nomadă? Ah! Am visat pentru ea o altă soartă. De câte ori se întoarce la Tjorpa, are noi repulsii pentru obiceiurile din ţinutul nostru. Mi-a expus nişte teorii lipsite cu totul de bun simţ. Nişte sminteli! De pildă, pune şi binele şi răul în aceeaşi oală şi socoate că orice mijloc e bun când e vorba să-ţi atingi un scop, care pentru tine înseamnă de fapt singura

raţiune de a trăi. Ceea ce-i trebuie nebunei ăsteia e un bărbat serios şi sever! Dar încearcă să-i spui că-ţi sare în cap!

— Nu trebuia să se mărite cu Sven Lundell? Întrebă soţul meu care-şi golise luleaua şi acum şi-o umplea din nou.

— Ah, băiatul ăla! zise doamna Lindval, ridicând spre Jan ochii ei limpezi ca cei ai unui copil. S-a încăpăţânat degeaba, bietul băiat! Ea nu l-a vrut, şi numai Dumnezeu ştie de câte ori a cerut-o de nevastă!

Privirea soţului meu nu mai era decât o linie de oţel între genele întunecate.

— Lundell şi-a făcut studiile cu mine... Ce s-a mai întâmplat cu el?

— Ştiu că s-a însurat cu o fată din Stockholm, unde s-a şi stabilit, zise ea.

Prin uşa-fereastră o vedeam pe Sigrid tăind trandafirii pe care, pe măsură ce-i tăia, îi punea într-un coş.

— Ştiam eu că are să-mi despoaie grădina! Şi mi-i ia pe cei mai frumoşi! gemu doamna Lindval. Îi trebuie chiar atâţia?

— Hei, vorbăreţilor! strigă Sigrid, se pare că aţi uitat că mâncăm la Troelle. Nu sunteţi gata şi Jerk se pregăteşte să înhame caii! Eu mi-am şi pus rochia!

Jan clipi din ochi ca năucit văzând-o pe verişoara sa alături de cai. Purta o rochie vaporoasă, de un mov tandru, împodobită cu dantele fine. O pălărie albă cu boruri mari îi umbrea uşor chipul de lumină. Şi din nou frumuseţea ei mă sperie, spaima îmi strânse inima. Părea însăşi *sommar älva*[46], radioasă ca şi ziua aceea care era o feerie de limpezime şi de miresme. Castanii de pe drum îşi aprinseseră toate luminările roz care iscau sclipiri de aurora sub umbra verde a ramurilor lor. Trăsura mergea pe un covor de petale roz, păsările cântau pierdute. Înaintam între câmpuri de spice coapte. Sigrid opri caii şi alergă într-un loc proaspăt secerat. Cu o însufleţire plină

[46] Zâna verii (suedeză).

de veselie, mâinile sale adunară un braţ de albăstrele, maci, margarete, şi câteva păpădii înalte cruţate de coasă.

Începu să sufle în acestea din urmă, în timp ce privirile ei umede îl învăluiau pe Jan.

— Îţi aminteşti?! Cine sufla ultimul?

Şi el, înduioşat de frumuseţea zilei şi de graţia acelei feţe luminoase, răspunse cu o voce tulburată de o emoţie prost ascunsă:

— Da, Sigrid, îmi amintesc!

Mătuşa Brita şi cu mine ne aşezasem în fundul trăsurii. Jan şi Sigrid, în faţa noastră. Aceasta din urmă împleti într-o cunună florile risipite pe genunchii ei, apoi îşi puse cununa peste pălăria cu boruri mari, atât de potrivită cu chipul ei senin. Pe acel drum pe care-l străbătuseră adesea împreună, amintirile se ridicau stol... Le auzeau chemările îndepărtate. Şi, fiindcă-i simţeam uniţi, reîntorşi într-un trecut la care nu puteam lua parte, sufeream cumplit.

Presbiteriul era o clădire veche, înghesuită la capătul unei alei de mesteceni. Pastorul Lindstrom şi soţia lui ne-au primit sub porticul pictat şi sculptat. El, în redingotă, cu guler înalt, chenăruit cu alb, cu faţa rasă sub pletele lungi şi drepte. Buze surâzătoare de bun sosit. Ea, înaltă, puţin ceremonioasă, îmbrăcată într-o rochie severă, de lână. Saluturile s-au schimbat fără efuziune, cu toate că perechea n-o mai văzuse pe Sigrid de mai bine de un an.

— *God dag! God dag!*

Şi aici, duşumelele bine ceruite erau goale. O mulţime de broderii de mână acopereau mobilele. Fiecare placă a monumentalei sobe de faianţă reprezenta un subiect de vânătoare. În odaia mare şi liniştită, ferecăturile, închizătorile cuferelor şi ale dulapurilor de vase străluceau, parcă erau de aur, pe lemnul întunecat al mobilei. De îndată ce ne-am aşezat la masă, între cei de faţă se stabili un curent de bună dispoziţie. Pastorul avea un fel de a mă privi care mă intimida. Mă simţeam prost,

îmi spuneam că acei oameni se mirau probabil de alegerea lui Jan, cu atât mai mult cu cât Sigrid, în intenţia precisă de a se pune, prin contrast, în valoare, ţinuse să stea lângă mine. În cursul discuţiei, începu să-şi relateze impresiile despre Paris.

— Este oraşul care m-a captivat cel mai mult! zise ea. Ai sentimentul că acolo viaţa e cât se poate de intensă, pasiunile sunt parcă mai violente, viciile mai ascunse...

La aceste vorbe, mătuşa Brita şi nevasta pastorului se uitară la tânăra fată cu nişte ochi în care încolţise frica. Ea începu să râdă.

— Prietenii mei francezi, zise ea, mă găsesc glacială şi închisă. Toţi îmi spun că sunt prea rezervată.

— Da, remarcă pastorul surâzând, ne place să trecem drept personaje neînsemnate, ca nimeni să nu poată râde de noi, nici spune: „Iată nişte oameni care n-au destulă ruşine ca să ascundă ce au mai bun în ei!”

Jan şi Sigrid rămaseră tăcuţi. Pe moment, privirile li se întâlniră. În ochii fetei, se citea o blândeţe umilă; în cei ai bărbatului, o emoţie prost stăpânită. Amândoi erau trişti şi fericiţi... Lucidă, asistam la o scenă care mă sfâşia. Prin ferestre, se zărea biserica albă, cu acoperiş negru, ascuţit. Clopotniţa de lemn, mai largă jos, era foarte veche. Data de pe vremea când un rege din nord, trecând printr-un sat, a fost servit de fata unui burgmeister cu o băutură de prin partea locului; în cupă, laolaltă cu gustul boabelor coapte la soarele amurgului, se amestecase şi amărăciunea hameiului... După ce a rostit o scurtă rugăciune, pastorul s-a retras. Mătuşa Brita şi prietena ei se pregătiră de siestă.

— Să facem o plimbare cu barca! zise Sigrid, ridicând spre Jan nişte ochi rugători.

El primi propunerea cu o bucurie făţişă. Ca să ajungem la lac, am trecut printr-o pădure aidoma celor din poveştile cu zâne, scufundată într-o lumină verzuie. Trunchiurile pinilor, înalţi şi netezi, precum coloanele unei catedrale, păreau să se strângă pe măsură ce înaintam,

vrând parcă să ne împiedice să pătrundem în împărăţia lor. Pe un pământ spongios, mişunau ciupercile roşii stropite cu alb, ca şi cum ninsese peste ele. La ieşirea din penumbra verde, lumina puternică a zilei ne-a rănit ochii, dar tot verde se întindea în faţa noastră şi suprafaţa apei. Bărcuţa aluneca printre ierburi iscând un lung foşnet. Sigrid îl privi pe soţul meu cu o intensitate aproape maladivă. Eu însămi tremuram văzându-l cât e de frumos! Îşi lăsase vesta pe bancă. Gâtul bronzat ieşea din răscroiala cămăşii moi. Nasul, uşor acvilin, gura aspră, bărbia voluntară, fruntea care părea tăiată pentru coif îi dădeau un profil ca al seniorilor de odinioară. Ochii lui căpătaseră o strălucire metalică, dar, ori de câte ori o priveau pe Sigrid, dezvăluiau o blândeţe neaşteptată, care o tulbura.

— Ce ai? o întrebă el surprins, în timp ce fata îşi ascunse faţa în mâini.

Lacrimile îi curgeau printre degete.

— Ce ai? Haide, repetă el cu o emoţie care-i strângea glasul.

Ea clătină din cap, ştergându-şi ochii. Un parfum nedefinit i se risipi din batistă. Ce amintire trecu prin inima lui Jan? Trăsăturile i se împietriră. Farmecul fusese rupt.

VII

O AŞTEPTAM PE SIGRID pentru gustarea de dimineaţă.

— A ieşit cu noaptea în cap, nu ştiu cu ce aer de sărbătoare ori de nebunie! ne zise mătuşa Brita. N-am linişte o clipă!

Eram aşezaţi pe terasă, deasupra grădinii în care străluceau florile. Dincolo de grilajul scund, drumul scăldat în soare se pierdea în marginea pădurii care acoperea zarea. Ane Mette adusese o tavă încărcată, dar

Jan insistă s-o ducă înapoi. „Ar fi nepoliticos să mâncăm fără Sigrid”, zise el. O linişti pe mătuşa Brita:

— Nu te teme pentru Sigrid, e o călăreaţă desăvârşită. De altfel, iat-o!

În depărtare, un punct creştea rapid. Ajunsă în dreptul nostru, amazoana se opri. Cu o mişcare bruscă a şalelor, întoarse iapa şi, dreaptă în şa, conştientă de tabloul magnific pe care-l înfăţişa, rămase câteva clipe nemişcată, arătându-ne profilul fin, cozile grele acoperite de un fetru cochet de care atârna un văl lung şi uşor. Ne salută cu mâna. Soţul meu se sculă repede şi se duse lângă ea. Uşoară, Sigrid sări de pe calul pe care-l lăsă în grija servitorului. Jan şi Sigrid se înapoiară alături. Două siluete înalte, ea doar cu puţin mai scundă decât el. Dacă părul vărului ei părea de aur fluid, pletele ei păreau scăldate când de soare, când de lună. Purta un minunat costum de amazoană. Gulerul montant, talia foarte ajustată îi scoteau în relief bustul. Cizmele lăcuite sclipeau de sub rochia a cărei trenă şi-o aruncase pe braţul stâng. În mâna dreaptă ţinea mănuşile şi cravaşa şi mergea încet, sprijinindu-se de Jan. Cu obrajii însufleţiţi, cu dinţii şi ochii strălucitori, părea îmbătată de lumină şi de speranţă.

Cu câteva ceasuri mai înainte, punându-mi mâinile pe umeri, Jan îmi spusese:

— Te admir, dragă Ide. Niciodată n-am crezut că te-ai putea stăpâni cu atâta curaj! Dar liniştea ta nu mă înşeală. Ştiu cât ţi-e de greu să mai rămâi în casa asta! Tocmai de aceea am fixat în mod definitiv data plecării!

— Plecăm? Când plecăm?! am spus eu într-o explozie de veselie.

El surâse.

— Poimâine cu trenul de opt şi patruzeci şi cinci, dimineaţa.

Mi-am stăpânit bucuria care mă înăbuşea, vrând să rămân rezonabilă până la capăt. În curând, vom pluti spre o ţară unde femeile erau mai puţin periculoase. Jan îşi va

regăsi activitatea, pianul lui, iar eu îmi voi regăsi fericirea. Fericirea de a-l adora fără constrângere, de a-l admira muncind. Voi uita neliniştea, voi uita spaimele. Dar de ce anume mă temeam? Soarta mea era bună şi putea să-mi fie milă de cea care mă invidia cu lacrimi de sânge. Am hotărât să fiu generoasă în acele puţine ore pe care le mai petreceam acolo şi am început să caut pretexte ca să-i îngădui lui Sigrid să-l vadă pe Jan, singură. La puţin timp după dejun, din salon se auziră nişte acorduri energice. Deci îi învinsese rezistenţa şi el se aşezase la pian! Se auzi râsul Sigridei, basul lui Jan murmurând ceva, o tăcere, apoi nişte sunete de vioară. Sunetele astea stângace, sacadate să însemne oare tot talentul lui Sigrid? Ai fi zis că e vorba de un copil care abia învaţă şi se străduie să evite notele false. Brusc, am înţeles. Ceea ce evocau ei în acest cuminte duet era tot trecutul: o fetiţă strângându-şi vioara la pieptul plăpând; la pian, două mâini de băiat disciplinând măsurile... Ah, acel trecut, copilăria, adolescenţa lor comună, acel trecut, în care ei jucaseră jocul cumplit al dragostei şi al urii, nu va fi oare mai puternic? Fiecare obiect din această casă, fiecare pas în această grădină şi pe aceste drumuri aminteau de un trecut care le aparţinea numai lor. Un trecut plin de drăgălăşenii copilăreşti, de răutăţi copilăreşti. Răsfoind albumele de familie, cădeam, aproape la fiecare pagină, pe două siluete plăpânde sau în floarea tinereţii. Aveau opt, cincisprezece, douăzeci de ani. O fetiţă slabă, cu înfăţişare de copil sălbatic, cu două cozi lungi pe spate; un băiat robust, cu privirea curioasă. Doi tineri pe cal, ea îmbrăcată în costum de amazoană, cu acelaşi chip ca şi astăzi, doar mai trufaş, cu spuma de aur a pletelor izbucnind de sub pălărie. Apoi la un moment dat am văzut trei tineri – apăruse şi cel de-al treilea care-i despărţise – echipaţi pentru munte, cu raniţa în spate, cu alpenstockul în mână, undeva, pe un fund de stâncă, alb de zăpadă. În acest *tête-à-tête* pe care li-l facilita imprudenta mea complezenţă, ea izbutise

oare să-l convingă că vechea ei trădare avea circumstanţe atenuante? Oare el o iertase? După masa de prânz, ne-am urcat în odaia noastră şi Jan s-a trântit în pat.

— Aş vrea să mă odihnesc puţin, spuse el. Sigrid e sub umbrar. Du-te să-i ţii companie, pentru că o vom părăsi foarte curând.

Într-o rochie uşoară, bleu ca cerul, rivala mea stătea jos, profilându-se pe fondul frunzişului întunecat. În faţa ei, pe masa rustică, zăceau fotografii, scrisori, pietricele de cuarţ roz, dinţi de elan încadraţi în aur, un degetar minuscul şi, într-un sipet deschis, un şir de pietre preţioase de un roşu închis.

— Când am împlinit optsprezece ani, zise ea, astea le-au înlocuit pe alea! Îmi arătă nişte cochilii mici de melci înşirate într-un colier. Cât de greu trebuie să-i fi fost, bietul băiat, să cureţe aceste mici orori, să le lustruiască, să le găurească, să le dea reflexul ăsta de sidef! Aşează-te lângă mine, urmă ea, şi lasă naibii mutra asta nenorocită! Te supără că lucrurile astea vin de la un Jan pe care nu l-ai cunoscut? Un Jan nestăpânit, impulsiv, rebel la orice frâu? Şi întotdeauna gata la vreo glumă extraordinară? Astăzi Jan e taciturn, sever, surâsul lui e rar... Ai zice că cele mai bune resorturi ale lui au fost sfărâmate.

Am protestat.

— Nu-i un om de viaţă, e adevărat. Dar închipuie-ţi că, în meseria lui, e zilnic în contact cu boala, cu nenorocirea, cu moartea. Nu ştii cât poate să fie de bine dispus şi de vesel cu bolnavii lui. Mulţi se vindecă pentru că au încredere în el şi pentru că le sugerează voinţa de a se vindeca. Admit, Sigrid, că tu ai avut partea cea mai bună din el, dar tu nu l-ai văzut ca mine, trudind din greu! Nu i-ai văzut, în faţa sălii de chirurgie, pe bieţii oameni cum aşteaptă de la el minunea, nu l-ai văzut cu halatul lui alb şi cu mănuşile încă pline de sânge cum îi liniştеşte pe cei care-l imploră, cum le zâmbeşte, cum le dă speranţe!

Sigrid mă ascultase, cu ochii dilataţi de o atenţie pătimaşă, cu obrajii îmbujoraţi. Am tăcut. Atunci ea şi-a luat capul în mâini.

— Cât eşti de fericită, Ide, că trăieşti alături de el! Şi mai mormăi ceva care aducea cam cu: „Şi cât te urăsc”. Aşează în frumoasa casetă obiectele etalate pe masă şi o închise cu cheia.

— Iată tot ce mi-a rămas de la el! zise ea, cu gura crispată de amărăciune. Trebuie să mă mulţumesc cu lucrurile astea inerte când inima mea, sângele meu strigă după el! Se înfurie: Nu mai pot! Nu mai pot! Şi pumnii i se năpustiră pe capacul cutiei, zgâriindu-l cu unghiile.

— Sângerezi! am strigat eu speriată.

Într-un gest de turbare, îşi şterse degetele de frumoasa rochie azurie, pe care apărură câteva pete. M-am dat înapoi în faţa privirii ei rătăcite.

— Nu pot trăi fără el, Ide, gemu ea. Acum, după ce l-am revăzut, nu mai pot! Nu mai pot! repetă ea cu disperare. Dă-mi-l înapoi, Ide! Nu ştii ce fire ne leagă pe unul de altul! Nu ştii de câtă pasiune e capabil! Cât de imensă e dragostea lui pentru mine! Crezi că nu mă mai iubeşte? Fleacuri! Îi voi explica, va trebui să mă asculte, să înţeleagă că există fapte care-şi dau concursul ca să piardă o fiinţă... Împrejurările, cerul, atmosfera, ce ştiu eu! Mă va crede! Am fost din totdeauna a lui, Ide! Domnea asupra mea. Cu blândeţea ori cu forţa ştia să-mi înfrângă rezistenţa. Ah! cât îi plăcea lupta, cât îi plăcea cucerirea! N-o poate exercita asupra ta, biată Ide, gâtul tău e dintre cele care se pleacă! Al meu e mai ferm. Ascultă! Nu mă tem de nimeni. Nimeni niciodată nu m-a putut face să-mi cer iertare când eram răutăcioasă. Mai curând m-aş fi lăsat zdrobită în bătaie. Ei bine, vrei să ştii? Îl supăram pe Jan pentru singura plăcere de a mă arăta calmă pe urmă şi de a fi iertată! Îl făceam să mă ameninţe şi tremuram de spaimă şi de plăcere şi cred că numai teama pe care aveam faţă de vărul meu m-a făcut să fiu atât de nebună după el. Şi, apoi, gusturile noastre

asemănătoare pentru muzică şi pentru legendele ţării ne ţineau departe de ceilalţi copii din târg. Ne ajungeam unul altuia şi zilele ni se scurgeau bogate în fantezie, feerie, dragoste! Da, Ide, dragoste! La zece ani ne iubeam şi obrajii mei păleau când Jan, care avea doisprezece ani, se ivea brusc în faţa mea. Şi el? Mă iubea mai mult decât viaţa, mi-a spus-o ieri din nou, vai, fără să vrea să admită nebunia mea de-o clipă. Dar mă iubeşte. Ide, l-am simţit, niciodată n-a încetat să mă iubească şi e nenorocit, crede-mă! Redă-i libertatea pe care nu ţi-o va cere niciodată, dar pentru care te va binecuvânta. Ide! Renunţarea ta ar fi dovada unei iubiri adevărate şi te va ridica mai mult în ochii lui decât într-ai mei, căci eu sunt incapabilă să mă resemnez. Îl adori, se vede asta! Jan îţi va mulţumi pentru sacrificiul tău şi nu te va uita niciodată!

Mă ridicasem în picioare. Vedeam ochii verzi ai impertinentei fiinţe strălucind. Probabil că-i păream o rivală uşor de înlăturat. N-avea de partea ei frumuseţea, orgoliul care-i făceau atât de patetice gesturile de implorare, ochii plini de rugăminte, tonul de cerşetoare? Cum, amintindu-şi de copila independentă, mai târziu de tânăra impetuoasă, soţul meu nu fusese mişcat de acea Sigrid transformată prin suferinţă, pierdută de umilinţă şi de căinţă? I-am răspuns cu voce fermă:

— N-ai să izbuteşti să mă subjugi, Sigrid. Niciodată nu-mi voi lăsa bărbatul, niciodată, ţi-o jur! Atâta timp cât nu-mi cere el însuşi libertatea. În acest caz, dar numai în acest caz, mă voi înclina...

Brusc, chipul ei se linişti, ochii îşi reluară expresia lor frumoasă, puţin tristă. Oare auzise pasul lui Jan care se ivi la intrarea în chioşc? Îşi învălui vărul într-o privire atât de pătimaşă, atât de plină de rugăminte şi dragoste, încât am întors capul. Îndreptându-se spre el, îi întinse mâinile. Rochia pătată de sânge îi dădea un aer tragic. Ca şi cum n-as fi existat, Sigrid îl întrebă fără nicio ruşine pe soţul meu:

— Mi-ai citit scrisoarea, Jan? Te-ai convins sau vrei să pleci fără să ne fi împăcat?

Ochii lui Jan n-avuseseră niciodată acea blândeţe, vocea lui, acel accent plin de emoţie, ca atunci când îi răspunse:

— Nu mai sunt supărat pe tine, Sigrid.

Emoţia o făcu să se clatine. El o prinse în braţe.

— Nu vreau să trăiesc fără tine, gemu ea. Nu cer nimic, nimic decât să trăiesc unde trăieşti şi tu! Ai milă de mine! Ia-mă cu tine! Fie-vă milă la amândoi, luaţi-mi cu voi!

Se desprinse din mâinile lui Jan cu toate eforturile lui de a o reţine. Căzută la picioarele sale, îşi apăsa capul pe genunchii lui, repetându-şi nebunelile rugăminţi. El o ridică şi-o strânse la piept. Uitând de prezenţa mea, o privea pătimaş. Ea avea ochii închişi, genele lungi îi umbreau transparenţa obrajilor şi gura soţului meu era atât de aproape de buzele ei palide, încât am ieşit pe furiş ca să nu văd ceea ce m-ar fi sfâşiat. M-am urcat în odaia noastră. Eram atât de răscolită de scena la care fusesem martoră, încât, muindu-mi-se picioarele, m-am lăsat să cad pe patul desfăcut unde-şi făcuse Jan siesta. O mânie nebună puse stăpânire pe mine. Aş fi vrut să strig, să mă pretez la o răzbunare imediată. Dar am auzit pasul şi vocea lui Jan. Atunci, cramponându-mă de pat, am avut senzaţia că alunec într-o prăpastie.

VIII

— IDE, STRIGĂ DE JOS VOCEA lui Sigrid. M-am apropiat de fereastră. Îi dai voie soţului tău să meargă călare împreună cu mine?

Ce-aş fi putut să-i răspund din moment ce Jan nu-mi venea în ajutor? Puţin mai târziu i-am văzut plecând.

I-am văzut dispărând pe sub brazii de la capătul drumului. Oare de câte ori, în decurs de două ore, cât a durat absenţa lor, m-am uitat la ceas? Niciodată acele lui

nu mi s-au părut că înaintează atât de încet. În bucătărie, m-am uitat la Ane Mette cum frământa cu mâinile ei uscate şi brune aluatul unei prăjituri care trebuia să fie servită odată cu cafeaua de la ora patru. Pe urmă am ascultat văicărelile mătuşii Brita care se plângea că fiică-sa o părăseşte, că, de îndată ce vom pleca noi, nu va întârzia nici ea să-şi reia hoinărelile; repeta mereu aceeaşi poveste: „Ar trebui să se mărite. Am să mor şi n-am să am nepoţi!”

S-au întors la masa de prânz, cam întunecaţi amândoi. Sigrid abia se atingea de mâncare. De două ori, câte un oftat lung pe care nu izbuti să şi-l stăpânească, i se urcă din piept pe buze. Mamă-sa o privi cu nelinişte. Jan, dimpotrivă, vorbea mai mult ca de obicei. Un roz aproape imperceptibil îi apăruse sub bronzul pometţilor. Ai fi spus că slăbise în câteva zile. Când am întâlnit ochii lui Sigrid, am citit în ei nu ştiu ce hotărâre. Sculându-mă de la masă, am simţit cum şi eu mă subţiasem. Încă o oră trecută care ne apropie de plecare!

— Plecăm mâine dimineaţă, mi-a spus Jan, de îndată ce-am rămas singuri.

Avea un aer serios care mă intimida.

— Îţi rămâne toată după-amiaza ca să împachetezi lucrurile, adăugă el.

Oare m-am apucat vreodată de vreo treabă cu mai multă tragere de inimă? Abia puteam să-mi liniştesc inima, care-mi bătea atât de tare, încât mă simţeam rău. Când sună gongul pentru gustare, nu mai aveam decât de împăturit rochiile. În acel moment Jan se întorcea călare de la vizita de adio pe care i-o făcuse pastorului. După cafeaua luată pe terasă, am coborât în grădină. Era o zi minunată, impregnată de mirosul cald al răşinii şi de parfumul florilor. Luându-şi vărul de braţ, Sigrid îl trase spre umbrar. Nu m-am supărat. Fată bună, îi acordam cu plăcere acest moment de singurătate împreună cu soţul meu. Ultimul! Trebuia să-mi exprim bucuria care, la acest gând, trepida în mine, şi am început să mă joc cu

puternicul câine danez, a cărui simpatie o câştigasem încă din primele zile. Alerga alături de mine ca un nebun, încerca să mă înhaţe de mână fără să-mi facă vreun rău. Am ajuns astfel în spatele zidului de verdeaţă al chioşcului, de unde, printr-o spărtură, i-am zărit pe Jan şi pe Sigrid. Ea îl ţinea de după mijloc, şi-şi sprijinea fruntea de el.

— Nu pleca... Nu pleca... se ruga ea.

N-am putut auzi răspunsul. Cu lătrături nerăbdătoare, Karo mă îndemnă să continui jocul, până când, epuizată, m-am trântit în iarbă. Animalul se culcă alături de mine, gâfâind, cu limba afară. Cele câteva cuvinte pe care le surprinsesem mă umpluseră de nelinişte. „Nu pleca!” Dacă Jan ceda? Acum eram departe de umbrar. În tăcerea care a urmat, am auzit vocea lui Jan, o voce alarmată, care mă făcu să alerg. Verişoara lui era întinsă pe banca din chioşc, palidă de parcă era pe moarte. Soţul meu o bătea pe mâini, rostindu-i speriat, numele.

— O sincopă... murmură el, privindu-mă cu un aer nenorocit.

O luă în braţe, rugându-mă s-o iau înainte şi s-o anunţ pe mătuşa Brita. Un miros de amoniac şi de valeriană se răspândi în toată casa. Uşa odăii lui Sigrid rămase deschisă. Neliniştită, stăteam aplecată peste balustrada scării. În sfârşit, bătrâna doamnă apăru, urmată de Jan care închise încetişor uşa. Sigrid dormea. După această alarmă, care se părea că ne ameninţă plecarea, m-am simţit uşurată văzându-l pe Jan pornind la plimbare.

— Un marş bun înainte de cină! strigă el, făcându-mi un semn prietenesc.

Stăteam la fereastra odăii noastre. Ochii mei mângâiau cele două valize şi un cufăr ale cărui curele Jan le şi înnodase; totuşi nu izbuteam să cred ca vom pleca într-adevăr.

Trebuia să privesc situaţia în faţă, să nu mă tulbur şi mai ales să nu mă las înşelată. Jan o iubea pe logodnica lui de odinioară cu aceeaşi putere ca şi altădată. Nu-mi

era îngăduit să mă mai îndoiesc. Dorinţa pătimaşă a acestei fiinţe făcea din el ce voia. Dar îi cunoşteam şi cinstea lui în ceea ce priveşte sentimentele. Ştiam că niciun moment nu-şi va călca în picioare cinstea. Alegându-mă în mod liber şi ştiind în ce măsură îi aparţineam, niciodată nu m-ar fi repudiat! Vai! Ştiam bine că gândul suferinţei lui tăcute mi-ar fi fost de nesuportat şi că, până la urmă, aş fi ajuns să-i redau libertatea, chiar cu sacrificiul vieţii mele. Luând-o razna cu imaginaţia, lacrimile, fără să-mi dau seama, îmi curgeau fierbinţi pe mâinile împreunate. Jan mă găsi în această stare. O expresie de îngrijorare îi adumbri trăsăturile.

— Dragă Ide, spuse el, obrajii tăi au început să pălească. Nu te tulbura astfel! N-ai niciun motiv să te frământi, crede-mă!

— Ştiu că nu-ţi plac lacrimile, i-am spus, suspinând.

El îşi încruntă sprâncenele.

— Dacă ai şti, Ide, cât mă mâhneşti tot scuzându-te atât! Purtarea mea faţă de tine justifică oare teama ta constantă de a nu-mi displace?

Am făcut semn că nu, incapabilă să răspund.

— Eu trebuie, nevastă dragă, să-ţi cer iertare pentru toate poveştile astea la care te-am expus în mod deliberat. Dar n-am putut să prevăd... Împins de dorinţa de a-mi revedea patria, i-am scris matuşii Brita cu nădejdea că-mi va spune că fiică-sa s-a măritat. Nu mi-a spus nimic, în scrisoarea ei de răspuns, dar mi-a dat de înţeles că Sigrid va rămâne până la toamnă în nu ştiu ce parte din nordul Angliei.

Eram deci liniştit. Cum să presupun că fata asta se încăpăţânase într-o amintire care nu putea fi decât penibilă pentru ea? Dar iată-te la capătul neliniştilor tale, Ide. În curând vom ajunge în târguşorul nostru liniştit şi ne vom relua bunele şi vechile obiceiuri. Totul e gata? întrebă el arătând cu mâna cuferele. Deschise o cutie: Ah, da, zise el, Sigrid mi-a dăruit portofelul ăsta... Mi-a spus ca mă aşteaptă de şapte ani...

Am admirat obiectul de piele fină.

— Şapte ani... am murmurat eu.

Pe cale de a aranja nişte cărţi, soţul meu ridică ochii:

— Da, Ide, şi măcar că în ţara asta aşa ceva nu-i un lucru rar, fidelitatea asta m-a surprins şi m-a mişcat. Fata asta are într-adevăr ceva ciudat! Vezi tu, nu cunoşteam femeile, zise el aprinzându-şi o ţigară. Sigrid mă surprinde... O credeam fericită şi... Dragostei sale îndurerate şi constrânse, eu i-am opus dispreţul şi dorinţa de răzbunare. Văzând-o la picioarele mele, i-am acordat o iertare mărinimoasă şi distantă! Ai într-adevăr de ce râde de mine, de o fiinţă atât de înfumurată! Ei i-am zdrobit viaţa, eu mi-am refăcut-o pe a mea. Ce mai pot face azi pentru ea?

În amărăciunea lui, uitase de mine, nu-şi dădea seama cât rău îmi făcea, îşi puse mâinile pe umerii mei:

— Nevastă dragă, tu eşti odihna! Lampa blândă care arde seara în dosul unei perdele albe...

Pe fereastră, îl vedeam pe Jerk, cu o mutră încruntată, ducându-se şi venind pe aleile grădinii: în seara aceea trebuise să taie el trandafirii pentru masa de seară. Ane Mette veni să ne spună că masa e gata cu o voce pe care ţi-o iei când în casă se află un bolnav. Privirea ei neliniştită făcu înconjurul camerei.

— Cum se mai simte fiica dumitale? o întrebă Jan pe mătuşa Brita.

— Mai bine, răspunse ea oftând. A vrut să se scoale şi să vină la masă...

În orice împrejurare Sigrid avea grijă de toaleta ei. În seara aceea apăru într-o rochie de satin alb, care i se mula pe trupul ei minunat şi al cărei decolteu îi lăsa libere gâtul şi umerii. Cozile ei mari şi luminoase păreau o somptuoasă diademă. Aşa cum stătea în cadrul uşii, cu ochii ei prelungi lungi şi strălucitori, cu febra colorându-i în roz obrajii delicaţi, era dumnezeiesc de frumoasă.

— Nu trebuia să-ţi părăseşti odaia! zise Jan conducând-o la masă.

— Ultima seară... murmură ea, încercând să surâdă, un biet surâs de o suavă tristeţe. Privirile li se întâlniră, li se cufundară una într-alta. Ochii lui Jan se tulburară de dorinţă, în timp ce ai ei înotau în lacrimi. Pe mine mă uitaseră. Mătuşa Brita se plânse de junghiuri în picioare.

— Vom avea furtună, murmură Ane Mette care servea la masă.

Într-adevăr, nori negri acoperiseră orizontul. Dar grădina era încă luminoasă. Jan îi oferi lui Sigrid braţul ca să treacă în salon. O copleşea cu atenţii, o trata ca pe o condamnată căreia trebuie să-i acorzi ultimele atenţii. Mătuşa Brita îşi aduse împletitura şi se aşează în uşa-fereastră. M-am aşezat alături de ea, ca să-i prind ochiurile pe care le scăpase până jos, la marginea împletiturii.

— Cântă-mi ceva, Jan...

Sigrid se lăsă să cadă într-un fotoliu.

Soţul meu se aşează la pian.

Din clapele abia atinse, ţâşni un val de note perlate ca un talaz jucăuş care sare, recade, se dizolvă în spumă. Un surâs, un capriciu, o bulă colorată care se sparge, piere... Introducere sclipitoare evocând poate primăverile fugare, făgăduielile fragile... Apoi, puţin câte puţin, din tumultul de arpegii, se desprinseră, în note mai clare, teme populare şi familiare. Imagini clare ale copilăriei mângâierilor caste. Beţia de a alerga în aerul matinal. Nădejdile şi dorinţele neliniştitei adolescente nerăbdătoare să trăiască... Şi acea muzică estompată, catifelată, în care răsunau clopoţei argintii, nu era menită să le aducă aminte de sania în care, vârâţi unul în altul, alunecau iute în aerul îngheţat? Şi iată şi foşnetul pinilor uriaşi, mugetul torentului şi al cascadelor. Notele curgeau, se amplificau, se pierdeau într-o rafală de octave. Pianul tuna şi palpita; discuţie între vântul ce urla, arborii răsuciţi, florile îngrozite... Brusc, un acord sec, o disonanţă atât de sfâşietoare, încât se păru că toate coardele instrumentului au fost rupte dintr-o singură

lovitură! Sigrid tresări şi se aplecă spre cel care cânta. Apoi se sprijini de spatele fotoliului, inertă, cu pleoapele închise. Ai fi crezut că e moartă, fără mişcarea uşoară a sânului.

— Mai cântă! suspină ea.

Şi jocul bizar reîncepu, ciopârţit, sacadat, crispând nervii. Ai fi zis că un şef invizibil de orchestră bătea măsura, amesteca ritmurile într-un vârtej îndrăcit, crea o muzică nemaiauzită niciodată, făcută din sarcasm, din furie, din tulburări de nepotolit. Dar brusc, urechea emoţionată se linişti. Era acalmia după zarvă. Notele deveniră mai încete, spaţiindu-se ca ultimele picături de ploaie sau ultimele lacrimi ale unei inimi care se linişteşte. Acum muzicianul improviza, şi cantilena era impregnată de iertare şi de tandreţe. În faţa fetei care asculta şi căreia abia i se mai putea distinge chipul, Jan îşi deschidea sufletul prin limbajul inexprimabilului... Confidenţe melodice, faţă de care eu rămâneam străină şi care mă chinuiau. Dacă mai înainte mă cramponasem de ideea plecării noastre iminente, acum spaima de viitor mă sufoca. Un nor se întinsese deasupra casei, întunecând odaia. Jan, care, de la o vreme, îl lăsase să vorbească în locul lui pe cel mai melancolic dintre marii maeştri, cânta cum nu mai cântase niciodată *Preludiul al doilea* de Chopin, încărca muzica asta dureroasă cu propria sa tristeţe, se gândea poate la mările îndepărtate care urmau să-i despartă, la mările pustii, unde şi unul şi celălalt căutau în van pavilionul speranţei. Iată ce exprimau clapele de ivoriu şi de abanos şi aveam impresia că erau inundate de lacrimi. Un fulger galben şi roşu, urmat de bubuitul tunetului, smulse din tenebre o femeie bătrână, adormită peste împletitura ei şi alte trei fiinţe în chinurile unui conflict iremediabil...

* * *

Mă întrerup adesea, cu capul în mâini, cuprinsă de o

insurmontabilă descurajare. În timpul zilei, îmi este imposibil să scriu. Fermierii mă privesc cu nelinişte. Trebuie să le par indiferentă, bizară. Îi ajut la treabă, dar fără tragere de inimă. Ca să nu-mi necăjesc binefăcătorii, mă aşez cu ei la masă şi mă străduiesc să mănânc. Spre seară plec prin Veldul pustiu. Aş putea merge ceasuri fără să întâlnesc o singură manifestare a vieţii. Aerul e nemişcat, tăcerea opacă. Îmi rumeg revolta, desperarea, hotărâtă să-mi părăsesc caietele, tremurând să mai evoc un trecut care mă sfâşie. Apoi, într-o dimineaţă, când mă trezesc, simt, revenind în mine, nevoia de a scrie. Atunci simt tot atâta bine cât şi rău şi-mi adun amintirile una după alta. De îndată ce mă instalez în faţa mesei, cu mâna aşezată pe o nouă foaie albă, memoria mea, limpezită parcă de lunga odihnă îmi redă faptele, personajele, aspectul cerului şi starea atmosferei, cu o claritate prodigioasă, o realitate care, adesea, mă face să întind mâinile ca şi cum aş putea atinge imaginile care-mi populează odăiţa...

Aşa că-mi sunt prezente cele mai mici detalii ale acelei nopţi tragice. După ce-am condus-o pe Sigrid până în pragul camerei sale, ne-am urcat în odaia noastră. Eu m-am aplecat pe fereastră. Greierii cântau pe mirişte şi, când vântul trecea printre ramuri, se auzea zgomotul moale al câte unui fruct copt căzând în iarbă. Jan avea aceeaşi frunte îngrijorată pe care i-o vedeam în ajunul vreunei operaţii complicate. Îl auzeam agitându-se în cabinetul de toaletă după ce mă culcasem. Când veni lângă mine, mă întreabă arătând spre bagaje:

— E gata totul?

Mai rămăsese întredeschis doar un cufăraş, în care urma să ne punem a doua zi obiectele de toaletă. Am rămas multă vreme cu ochii aţintiţi pe cerul furtunos. Oare soţul meu dormea? Trupul lui mare rămăsese nemişcat sub cearşaf. Un tunet înfricoşător ne făcu pe amândoi să tresărim. Săbii fosforescente săgetară camera.

— Trăsnetul a căzut aproape de aici! strigă Jan.

Ne-am năpustit la fereastră. Jos, nişte stoguri de paie ardeau aruncând jerbe de scântei; ai fi putut să le iei drept nişte focuri ale bucuriei. Chiar în acel moment cineva bătu la uşă.

— Jan! chemă vocea sufocată a mătuşii Brita. Repede, repede! Sigrid...

Mai îngăimă câteva vorbe pe care nu le-am putut înţelege...

Soţul meu îşi puse în grabă halatul de casă şi coborî. Oare ce se întâmplase? Între bubuiturile tunetelor, auzeam un du-te-vino afară. Ane Mette întredeschise uşa.

— *Fru* Yvarsen, doctorul vă roagă să-i daţi trusa care se află în valiza albastră.

Bătrâna tremura.

— Stăpâna dumitale e bolnavă, Ane Mette? Am întrebat-o eu, întinzându-i obiectul cerut.

Ea mă privi dintr-o parte.

— O să vă spună doctorul... făcu ea evaziv.

Mă agitam, sigură că incidentul, de care încă habar n-aveam, ne va împiedica să plecăm şi, văzându-mi pregătirile ameninţate, ochii mi se umplură de lacrimi. Nu mai puteam sta locului. Punându-mi un capot peste cămaşa de noapte, am coborât în grădină. Ploaia încetase. Lumini polare alunecau la orizont. Copacii şi florile se întindeau cu voluptate în aerul împrospătat. Prospeţime minunată, în care domina parfumul trandafirilor. La fereastra lui Sigrid, o lumină slabă dovedea că lampa fusese acoperită. Cealaltă fereastră era deschisă. M-am apropiat şi am surprins glasul îndurerat al rivalei mele:

— ...Era o noapte la fel ca asta... Stăteam în faţa patului tău înconjurată de fulgere. Adu-ţi aminte! M-ai luat la tine în pat, m-ai strâns la piept!

— Eram nişte copii! zise vocea gravă a soţului meu.

— Ne iubeam! Ah, cum ne mai iubeam! gemu ea.

— La ce bun să mai scormoneşti amintirile acelea care-

ţi fac rău?

— Cum de nu pot inventa cuvinte noi, cuvinte care să-ţi trezească milă, să te facă să plângi!

— E de ajuns că plângi tu, Sigrid.

— O voi lua de la capăt! strigă ea hohotind.

Atunci, pe tonul acela imperios pe care ştia să-l ia faţă de un bolnav recalcitrant, Jan strigă:

— Nu ţi-e ruşine? În ţara noastră se moare din datorie, niciodată din dragoste!

Ea continuă să plângă murmurând ceva şi el răspunse:

— Îţi făgăduiesc, dar bea asta!

În acel moment, în sufragerie se aprinse lumina. Mătuşa Brita apăru la uşa-fereastră şi privi afară.

— Tu eşti, Ide? Vino, fata mea, să bei o ceaşcă de cafea cu mine! Cât eşti de palidă! zise ea văzându-mă. Ah! Sigrid asta m-a făcut să mă treacă toate năduşelile! În noaptea asta ne-a întors pe toţi pe dos!

— Ce-a făcut, mătuşă Brita?

Bătrâna îşi încrucişă, pe masă, mâinile mari şi moi.

— M-am trezit tresărind la bubuitul ăla care trebuie să te fi trezit şi pe dumneata. Trăsnetul căzuse peste stoguri. Şi iată că aud un ţipăt, care mă străpunge ca un fier roşu. Poate că s-a speriat, mi-am spus eu alergând în odaia lui Sigrid atât de repede cât îmi îngăduiau bietele mele picioare. Ce spectacol, Dumnezeule! Şi-acum mai tremur! Cămaşa de noapte era roşie de sânge şi sângele ţâşnea în juru-i, împroşcând patul în care stătea. Am crezut c-a asasinat-o careva, dar ea începu să se vaite: „Vreau să mor, vreau să mor!” şi continua să-şi agite mâna tăiată care şiroia ca un robinet deschis. Am luat un şervet, l-am înnodat deasupra rănii, strângându-l cât am putut de tare şi am dat fuga să-l chem pe soţul tău.

„Nu strigi şi nu laşi uşa deschisă când vrei să mori!” mi-am zis eu. Jan intră.

— Vai ce frumos miroase a cafea aici! Mă poftiţi şi pe mine?

Şi el era foarte palid, avea un aer trist şi obosit. Mătuşa

Brita se grăbi spre el, îi turnă băutura fierbinte şi puse alături o sticlă de *arack*.

— Cum îi merge verişoarei tale? întrebă ea.

— Doarme, câteva ceasuri vom fi liniştiţi. Cred că avem într-adevăr nevoie de linişte, nu-i aşa, Ide?

În odaia noastră, împinse cuferele cu piciorul.

— În concluzie, nu mai plecăm mâine, sau mai bine zis azi. Eşti decepţionată, biata mea nevastă?

L-am privit fără să pot răspunde ceva. El surâse silit:

— Da, am făcut prostia să-i promit... Mi-a fost teamă... Leşinase de două ori. Şi apoi, surâse el, am băgat de seamă că ei îi era mai frică decât mie. Dealtfel n-a făcut decât să-şi zgârie uşor venele, deşi a sângerat mult... Rămase gânditor. Dar, mă rog, suferă destul, surescitarea nervilor ei e neliniştitoare. Am determinat-o să ia un calmant. Şi-a vârât în cap că de acum încolo nu mai poate trăi departe de mine. Da, Ide, mai bine să-ţi vorbesc deschis de complicaţia asta în care imprudenţa mea ne-a aruncat pe toţi trei! Dar, linişteşte-te, călătoria noastră nu s-a amânat decât cu câteva zile. Îţi aparţin, n-ai de ce te teme! Apoi adăugă foarte încet: între noi există o umbră mică şi dragă...

Nu mi-am putut reţine prea mult lacrimile care mă sufocau. M-a luat în braţe, eu mi-am lăsat capul pe pieptul lui.

— Biata mea nevastă, dacă ai şti cât regret că m-am întors în casa asta...

— N-ai nicio vină, am protestat eu, n-ai crezut că verişoara ta te-a uitat, că s-a măritat? Dar când te-a iubit atâta, cum te-ar fi putut uita? Nu-i nimeni pe pământ ca tine.

— O soţie indulgentă... murmură Jan, încruntându-şi sprâncenele...

IX

ERA PRIMA OARA CÂND INTRAM în camera lui Sigrid. Ca şi în celelalte odăi, pereţii erau îmbrăcaţi în lemn, dar aici, într-un lemn frumos de trandafir, neted ca satinul. Cărţi scumpe, legate, străluceau în dosul grilajelor de aramă ale unei biblioteci scunde. Patul, care ocupa jumătate dintr-un perete, era acoperit cu o minunată blană de lutru; două blăni de urs alb erau aruncate pe parchetul ca oglinda. Scrinul deschis lăsa să se vadă pe placa susţinută de lănţişoare de aramă o călimară de cristal şi o ramă de email albastru împodobită cu aurării, ale cărei uşiţe mici, lucrate cu fineţe, ascundeau o imagine... Rama aceasta părea un preţios obiect dintr-o biserică, un tabernacol tăinuind efigia unui idol...

— E frumos la tine, Sigrid, i-am spus eu.

Palidă şi languroasă, îşi sprijinea capul pe perne. Storurile de mătase crem erau lăsate peste ferestrele deschise, cernând lumina strălucitoare a zilei spălată de furtuna de peste noapte. N-am cutezat să aduc vorba despre incident. Ea fu cea care-mi arătă mâna stângă bandajată până la cot şi susţinută de un rulou.

— Te doare, Sigrid?

Ea clătină din cap.

— Stai, Ide, rămâi puţin cu mine. Discutăm atât de rar...

Îmi surâse, apoi, după o tăcere spuse foarte încet:

— Sunt laşă, când am văzut sângele ţâşnind n-am mai cutezat... Trebuia să tai fără să mă uit...

— De ce-ai vrut să faci asta, Sigrid? i-ai fi zdrobit inima mamei tale şi...

— Nu-ţi voi răspunde, mă întrerupse ea, căci nu mă poţi înţelege. Jan, urmă ea, m-a pus să-i făgăduiesc că nu voi mai repeta acest lucru, dar depinde de tine, Ide, ca să-mi ţin promisiunea...

— De mine?

— Ascultă-mă şi nu te tulbura, zise ea. Iubirea, cu anii, creşte sau moare. A mea a rămas la fel de vie ca în prima

zi! Timpul n-a putut altera dragostea pentru logodnicul meu de odinioară. Ştii că poţi trăi despărţit fără ca dragostea să-şi piardă din adâncimea, din dulceaţa ei?

Tăcu, parcă epuizată, şi pe chipul ei înfierbântat pupilele dilatate păreau mai strălucitoare ca niciodată. M-a cuprins spaima în faţa acestei pasiuni pe care mi-o dezvăluia cu atâta neruşinare şi faţă de care eram atât de geloasă, încât îmi venea să urlu.

— Da, Ide, continuă ea din ce în ce mai însufleţită, timp de şapte ani i-am purtat imaginea în mine ca pe o rană deschisă şi sângerândă şi tu ai vrea să renunţ pentru totdeauna să-l văd acum când l-am regăsit, după ce l-am căutat fără odihnă? Ce-ţi cer? Să locuiesc şi eu în oraşul în care locuiţi voi... Ar fi chiar atât de cumplit pentru tine?

— Ceri un lucru imposibil! am bâlbâit eu.

— Eh, de ce imposibil? Doar n-am să stau la voi, bineînţeles... În orice parte de unde aş putea veni la voi. La urma urmei între noi există un grad de rudenie şi-n calitatea mea de rudă n-o să vreţi să mă invitaţi uneori la masă? Nu voi cere niciodată mai mult!

În timp ce ea vorbea cu vehemenţă, mă străbătu o bănuială.

— Ai convenit asta cu soţul meu? am rostit eu cu efort.

— Ce-ţi trece prin minte, Ide? Nu! Nicio clipă nu i-am vorbit lui Jan de planul meu. Tu eşti singura care-l ştii şi, dac-am socotit că pot să ţi-l împărtăşesc, am făcut-o pentru că sunt sigură că mă vei aproba când îţi voi spune că, dacă ar trebui să renunţ de a-l mai vedea pe Jan, viaţa n-ar mai avea niciun interes pentru mine şi... Da, admite că mor... Mă înţelegi? Atunci îţi vei pierde soţul! În cinstea lui scrupuloasă, dragul de el găseşte astăzi curajul să fugă de ceea ce iubeşte... Dar spectrul unei moarte ar fi acolo, între voi, de-a pururi, veşnic, întări ea.

Îşi dădu capul pe spate, observându-mă printre genele coborâte. Simţeam privirea verde a ochilor ei iscodindu-mi trăsăturile, încercând să mă fascineze, să mă supună dorinţei sale sălbatice. Mă cuprinse mânia.

— Vrei să iei acelaşi vapor cu noi? am întrebat-o întunecată.

— O, nu! zise ea cu uşurinţă, cu acelaşi surâs angelic care-mi crispa nervii. Voi veni mai târziu. Până atunci, mi-e de ajuns perspectiva că vă voi întâlni.

În fierbinţeala discuţiei, n-am fost atente la zgomotul de copite al calului lui Jan şi am tresărit amândouă auzindu-i vocea sumbră strigând servitorul.

Intră aproape imediat, cu o telegramă în mână; părea emoţionat.

— Mama ta e bolnavă, Ide... zise el cu blândeţe. Selma ne cheamă... Vom lua trenul de ora unu noaptea...

Eram consternată. Mama trebuie să se fi simţit foarte rău ca soră-mea să mă cheme printr-o telegramă. Toate soiurile de amintiri se revărsară în mine. Fapte mărunte, scene mărunte din copilăria mea. De foarte multă vreme nu-i mai luam în nume de rău mamei asprimea ei, înţelegând că greaua sarcină de a se îngriji singură, fără niciun ajutor, de nevoile liotei sale nu-i putuse lumina chipul posac. O revedeam la biserică, în ziua căsătoriei mele, ştergându-şi, pe furiş – parcă ruşinată de slăbiciunea ei – lacrimile care-i curgeau pe obraji. O credeam rece şi curajoasă, dar privirea ei aţintită asupra mea în ultima clipă a rămasului bun n-aveam s-o mai uit... În durerea mea, un sentiment de eliberare îmi uşură pieptul la gândul că-mi las în urmă redutabila rivală. Aş fi vrut să-l pun pe Jan la curent cu proiectele verişoarei sale, dar, în ultimul moment, am ezitat de teama de a nu-i vedea chipul, de atâtea zile tulburat, luminându-i-se. N-am coborât la masa de seară. Ane Mette mi-aduse o gustare în odaie. Jan şi Sigrid trebuie să se fi simţit fericiţi să petreacă această ultimă seară scutiţi de compania mea. Am rămas la fereastră. Un alb sidefiu se răspândise peste peisaj. Serile scandinave sunt lungi şi limpezi, de un farmec nedefinit. O mireasmă plăcută de fân venea din hambarele arhipline. Scripetele unei fântâni scârţâia,

găleata se ciocnea de ghizdul de piatră. Atât de mare era spaima mea de a n-o mai găsi pe mama în viaţă, încât faptul că Jan şi Sigrid îşi prelungiseră foarte târziu *tête-à-tête*-ul mă lăsa indiferentă.

Sprijinită în bastonul ei gros, pe pragul casei sale, mătuşa Brita asista la plecarea noastră. Ce făgăduieli îşi făcuseră Jan şi Sigrid? În momentul în care Jerk aduna renii, am surprins între cei doi o privire pierdută...

PARTEA A CINCEA

I

— MAMĂ, BIATA MEA MAMĂ! O sărutam pe frunte, pe pletele-i cărunte.

— Încă nu poate vorbi, ne-a zis Selma. Răul a doborât-o dintr-o dată...

În cinstea înapoierii noastre voise să întoarcă toată casa cu susul în jos. Mobilele trase de lângă pereţi, tablourile date jos, toate aşternuturile de pat bătute şi periate, afară la aer. Simţise o ameţeală uşoară şi, lustruind o oglindă, băgase de seamă că i se strâmbase gura. N-a dat importanţă, a continuat să mânuiască pământuful de pene şi cârpa de praf până când o congestie mai serioasă decât primul avertisment a imobilizat-o complet. Selma, care făcea curat la etaj, a găsit-o căzută jos, bolborosind nişte cuvinte în care i s-a părut că distinge numele meu. Doctorul pe care l-au chemat socotea cazul grav. Cum i s-a luminat, la venirea mea, bietul ei chip contractat! Încerca să articuleze ceva fără să izbutească, dar cum îmi mai vorbeau ochii ei care deveniseră mari şi însufleţiţi! După ce-o examină pe mama, soţul meu îmi dădu prea puţine speranţe. Inima îi era prea uzată ca să poată merge mai departe. Ne întreceam toate cinci în a-i arăta respect şi a o înconjura cu cele mai afectuoase îngrijiri. Vorbindu-i, fiecare dintre noi avea în glas o inflexiune tandră. Jan o încuraja:

— Haide, mamă, nu te nelinişti! Ai să scapi şi din asta!

În nădejdea că mama se va simţi mai bine ca să putem lua împreună pachebotul, Jan îi telegrafiase doctorului Braas, care-l înlocuia la Krittelwerk, rugându-l să-l mai

suplinească încă vreo câteva săptămâni. Tocmai sosise o telegramă şi l-am căutat pe soţul meu ca să i-o dau. L-am zărit în grădină. O carte deschisă i se odihnea pe genunchi. Nu citea. Cufundat în gânduri, care păreau pline de îngrijorare, nu m-a auzit venind. Am şovăit dacă să-l întrerup din reflecţiile sale şi, observându-l în tăcere, m-am speriat de chipul care i se scofâlcise în câteva zile.

— Jan! l-am strigat încetişor.

Tresări, şi întoarse capul spre mine. Mi-am reprimat întrebarea care-mi stătea pe limbă. Poate că el a ghicit-o, căci a roşit şi eu m-am simţit penibil. Mi-a luat hârtia din mână. Mă temeam de conţinutul ei, tremurând atât de tare încât a trebuit să mă sprijin de banca pe care stătea.

— Braas îmi aduce la cunoştinţă că clientela mea a devenit nerăbdătoare şi mă cheamă; el însuşi e prea aglomerat şi aşteaptă cu nerăbdare întoarcerea mea. Sunt deci silit să iau primul vapor. Avu o reţinere. E vremea să-mi reiau treaba, continuă el, să-mi regăsesc cabinetul şi pe toţi cei care au nevoie de mine!

Cum să nu pricep că, pentru a-şi regăsi aplombul, a-şi linişti nervii puşi la grele încercări, îi trebuiau terenul lui de acţiune, relaţiile profesionale cu colegii, problemele unor operaţii dificile? Da, cum nu l-aş fi înţeles? Dar mai era şi Sigrid! Infernalul ei plan de a se introduce în intimitatea căminului nostru. Nu se grăbea ea să-şi întâlnească vechiul logodnic? Această perspectivă mă făcu să pierd orice măsură. M-am aruncat în genunchi.

— Nu pleca fără mine, am strigat eu, nu mă lăsa, fie-ţi milă! Vrei să doresc moartea mamei ca să pot pleca cu tine?

Mă privi cu asprime, apoi, aşezându-mă alături de el, spuse iritat:

— Nu-mi place o dragoste care-ţi inspiră gânduri criminale!

Ah! Cu ce ton rostise aceste vorbe crude! Sfârşită, sigură că mă dispreţuia, n-am mai cutezat să ridic capul. El se îmblânzi.

— Dragostea ta mă încântă, reluă el, dar trebuie să înveţi să ţi-o cuminţeşti, să-ţi disciplinezi sentimentele dacă nu vrei ca ele să mă obosească.

L-am privit. Părea ostenit, bolnav. Trăsăturile lui frumoase purtau pecetea luptelor sale interioare.

— Ţi-o repet pentru ultima oară, draga mea nevastă, urmă el după un moment, n-ai de ce te teme în ce priveşte pacea căminului nostru.

Cât aş fi fost de fericită şi de liniştită dacă în loc de „pace”, care exclude pasiunea şi căldura, ar fi rostit plăcutul cuvânt „fericire”...

Jan a plecat. Totul aici mai păstrează încă urma prezenţei sale care face de neuitat zilele petrecute împreună cu mine; rătăcesc dintr-o cameră într-alta. În căutarea unei licăriri care să străpungă tenebrele ce mă înconjoară. Ştiu bine că durerea mea e exagerată, fără scuză, pentru că am certitudinea că-mi voi relua mai devreme ori mai târziu viaţa alături de iubitul meu. Ultimele nopţi au fost pentru mine aidoma cu cele ale unui condamnat care aşteaptă să fie condus la locul supliciului. În faţa apatiei mele, Jan îşi încrunta sprâncenele. El, care detesta orice manifestare sentimentală, nu putea admite o atât de totală lipsă de voinţă. Şi totuşi eram constrânsă să mă familiarizez cu ideea plecării sale, dar, momentul apropiindu-se, îmi apăsam batista mototolită şi udă de lacrimi pe gură, ca să-mi înăbuş strigătele care-mi urcau din străfundul inimii.

— Ide, vrei să-mi dai obiectele de toaletă?

Am ridicat capul, speriată de tonul rece cu care mă strigase, şi am primit din plin privirea îngheţată care-i făcea să roşească până şi pe cei mai cinici când rosteau vreo grosolănie în faţa doctorului. Meritam oare acea privire?

— Dacă aş fi fost femeie, nu i-aş fi arătat soţului meu o faţă umflată de plâns şi un nas roşu! Vrei să plec cu

imaginea asta a ta, Ide?

Am alergat în faţa oglinzii şi mi-am dat cu pudră.

— Ei, gata cu potopul? întrebă el fără să surâdă.

Uzase de cel mai sigur mijloc ca să mă facă să-mi vin în fire. Rămânea totuşi distant. Se gândea oare la Sigrid care, când îşi luase rămas bun, dăduse dovadă de o demnitate cu atât mai emoţionantă cu cât vărul ei îşi putea imagina ce eforturi supraomeneşti făcea?

— Ea ştie bine că te va revedea la Krittelwerk! Am trântit-o eu, urmărindu-mi gândurile.

— Ce vrei să spui?

Jan îmi aruncă o privire ascuţită.

— Sigrid m-a prevenit că va veni după noi în Transvaal, că nicio putere din lume n-o va putea împiedica!

— Ea ţi-a spus asta şi tu ai crezut-o? întrebă soţul meu, bâlbâindu-se uşor ca şi cum o emoţie prea puternică îi încetinise bătăile inimii. Ei, adăugă el, înveselindu-se brusc, văzându-te geloasă, Sigrid a vrut să te tachineze.

— Vom vedea. Până atunci, ar trebui să-mi înţelegi neliniştea.

— Văd, biata mea nevastă, că îndoiala te otrăveşte! Nu nega! La urma urmei incertitudinile tale sunt îndreptăţite şi-ţi datorez o explicaţie pe care am amânat-o întotdeauna, fiindcă tot ceea ce atinge sentimentele tale faţă de mine văd că te răscoleşte în mod aproape bolnăvicios. Vreau să te liniştesc. Sper că n-ai să mă jigneşti îndoindu-te de vorbele mele? De când ştii ce anume m-a silit să-mi rostuiesc viata pe un alt făgaş decât cel pe care m-am crezut sortit, îţi spui probabil că te-am luat de nevastă ca să-mi pot pune în aplicare planurile... Dacă n-aş fi nutrit dorinţa sinceră de a o face fericită pe femeia care voia să mă urmeze, aş fi fost un mare vinovat, dragă Ide! Crede-mă, alegerea nu mi-a fost indiferentă, dimpotrivă, am pus în ea cel mai viu interes. Singur în ţară străină, ideea unui anunţ într-un ziar m-a ispitit. Spre surprinderea mea, am primit un mare număr de răspunsuri. Cel al mamei tale mă făcea să înţeleg, în

termeni concişi că cerea, înainte de orice, dovada că eram cinstit şi că puteam asigura existenţa fiicei sale. „*O fată crescută în principii de ordine şi economie, necunoscând decât latura practică a vieţii, căci – scria mama ta – sunt de părere că sentimentul trebuie combătut ca pe un duşman al bunului simţ.*” Jan râse cu fineţe şi adăugă: Scrisoarea asta mi-a plăcut... Nu roşi, Ide, multe căsătorii s-au făcut astfel şi-au fost destul de fericite. Fii convinsă, că atunci când te-am văzut, am încercat o surpriză plăcută. Cu toată evidenta ta timiditate, ai deschis asupra mea nişte ochi miraţi, foarte mari şi puţin speriaţi. Ochii tăi castanii păreau atât de puri, Ide, încât am simţit că ţi-am plăcut din prima clipă. Însurându-mă cu tine, ţi-am adus, e adevărat, o inimă dezamăgită, dar şi o afecţiune solidă pe care puteai conta. Ţi-am dat vreodată prilejul să te plângi de mine, Ide?

Mi-am vârât obrajii închişi în mâinile lui mari şi i-am sărutat palmele. Am plâns o jumătate de noapte, încât abia mai puteam deschide pleoapele umflate. N-am adormit decât spre dimineaţă. Când m-am trezit Jan era gata îmbrăcat.

— Ei bine, leneşo, zise el surâzând. Abia mai avem vreme să mâncăm!

În faţa oglinzii, am încercat să repar urmele pe care lacrimile vărsate pe ascuns le lăsase pe obrajii mei. Jan se impacientă dinaintea ceştii aburinde.

— Tartinele unde sunt?

Am dat fuga la bucătărie.

— Cine ţi le va mai face de-acum încolo? am glumit eu.

Înşelat de calmul meu, Jan nu-şi mai tăinui buna dispoziţie.

— Porridge-ul tău alunecă pe gât, Ide, ştii să potriveşti bine untul şi zahărul şi smântâna.

Înfulecă totul cu poftă. După ce isprăvi, se ridică, se uită neliniştit la ceas şi, văzând că mai avea timp, se fâţâi de colo, colo întinzându-se şi glumind. În dosul uşii se auzi

o şuşoteală.

— Aha, surioarele mele vin să-şi ia adio! strigă Jan.

Fetele erau într-adevăr acolo, gata să plece la lucru, mirosind a săpun, cu obrajii proaspeţi şi lucioşi şi cumnatul lor le sărută pe rând.

— Trăsura e jos, zise Selma.

Am mers de-a lungul apei albastre a canalului Leuhaven şi a apei verzui-albăstrui a canalului Achterhaven, care reflecta o frumoasă moară veche. Răbufniri de aer proaspăt, în care se amesteca mirosul portului, urcau din pavaj, se degajau din poduri, din cheiuri, din bazine. De îndată ce-am intrat în port, vasul *Le Resolute* mi-a izbit ochii. Pasagerii şi începuseră să urce pe pasarelă. Inima mă îndemna să ţip, dar mă stăpâneam. Mai târziu, în timp ce-i despachetam, în cabină, un obiect de primă necesitate, Jan mi-a spus:

— Ai să-mi lipseşti, Ide. Facă Domnul să te pot revedea cât mai curând!

Aceste cuvinte, rostite din vârful buzelor, în graba plecării, mă întăriră. Pe măsuţă, îi pusesem portretul lui Nils alături de un pahar în care aşezasem câţiva trandafiri roşii din grădina noastră. Un clopot îi vesti pe cei care nu plecau să coboare, de pe navă. Clipa sărutului de bun rămas sosise, clipa în care chemi în mod jalnic, în ajutor, toate iluziile, în care spui în şoaptă: „Îl voi revedea!” Soţul meu îşi apăsă buzele pe ale mele:

— Curaj, Ide, pe curând!

Lacomi, ochii mei cuprinseră pentru ultima oară frumosul cap bărbătesc, privirea lui clară. Pe pragul pasarelei mă mai sărută o dată, apoi am plecat fără să mă uit înapoi, de frică să nu leşin.

II

— NU SUNTEM INFAILIBILI ÎN PRONOSTICURILE noastre, îmi spusese Jan. În starea mamei tale s-ar putea

produce o ameliorare.

Într-adevăr, de când aflase că n-o voi părăsi, se simţea ceva mai bine. Îmi pusesem patul în camera ei. De două zile, bolnava putu să-şi mişte puţin partea dreaptă şi infirmiera, care venea în fiecare dimineaţă s-o îngrijească, se mirase de progresul neaşteptat. Ca să satisfac mania de curăţenie a mamei, am angajat o servitoare. O acoperea pe mama cu un văl subţire ca s-o apere de praf iar eu surâdeam văzându-i mulţumirea care i zugrăvea pe chip la zgomotul măturii şi al buretelui înmuiat în apă. Afară încă mai era cald. Ferestrele rămâneau aproape toată ziua deschise spre grădina în care seminţele de floarea-soarelui începeau să se coacă. Zilele se scurgeau într-un soi de seninătate melancolică, dar nu lipsită de dulceaţă.

Într-o dimineaţă, deschizând ochii, am văzut-o pe mama întoarsă spre mine. Surâdea, arătându-mi că putea să-şi mişte degetele de la mâna dreaptă. Începând din acea zi progresele deveniră din ce în ce mai vizibile şi doctorul, căruia Jan i-o recomandase pe soacra lui, înainte de a pleca, socotea că, contrar oricăror aşteptări, bolnava putea să-şi recapete folosirea parţială a membrelor. Am poruncit să se aducă un fotoliu rulant, care mi s-a părut a fi cel mai confortabil. Cu o bucurie copilărească, mama voi să se aşeze imediat în el. Pe chipul ei aspru, reapăru surâsul, ştergând grimasa unui obraz paralizat. De-acum încolo putea să iasă în grădină, unde se bucura de aerul foarte plăcut. Ca să evit scările, am coborât paturile într-o odaie de la parter. Primul mesaj de la soţul meu sosi de la Las Palmas, o carte poştală laconică, pe care am păstrat-o toată noaptea pe inimă. Dealtfel mă prevenise: „Corespondenţa nu-i partea mea cea mai tare!” Selma râse de mine când factorul îmi înmână misiva.

— O înhaţi cum îşi înhaţă hoţul prada!

Fericita aşteptare a unei revederi sigure îmi umplea acum toate zilele. Mama îşi recăpăta forţele. Starea ei nu mai cerea decât îngrijiri mărunte. Într-o zi, în timp ce mă

întorceam cu un braţ de dalii, ea îmi spuse în mod distinct: „Bună ziua, Ide!” surâzând şiret, bucurându-se de surpriza mea. În curând, se putu face înţeleasă, prin cuvinte uşor stâlcite. Putu să citească şi, la braţul uneia dintre noi, sprijinită într-un baston, să facă trei, patru paşi prin grădină, unde-i instalasem fotoliul rulant. Când mătuşa Antje venea să-i ţină compania, profitam ca s-o şterg din casă. Săream în trenul de Schweningen şi-mi luam ceaiul pe terasa unui mare restaurant. Alegeam locul unde stătusem cu Jan. Orchestra cânta valsuri lente. Atunci ceva se rupea în mine, aveam sentimentul că nu-mi voi mai revedea niciodată bărbatul; îmi lăsam ceaiul nebăut şi mă îndreptam spre câmpuri, căutând locurile pe unde mă oprisem împreună cu el. O luam în direcţia dunelor înflorite. Eram sigură că voi mai găsi încă adâncitura pe care trupurile noastre o lăsaseră în nisip în acea duminică dimineaţă atât de albastră, atât de plină de sunetul clopotelor şi de bâzâitul albinelor. Mă întorceam acasă bolnavă de nostalgie.

Fânul fusese strâns de mult, câmpurile erau pustii. O pasăre se înălţa în aer, zbura când sus, când jos, ca şi cum s-ar fi izbit de nişte obstacole. Gâze de apă zburau pe suprafaţa canalelor şi când apunea soarele aerul devenea mai sonor. Becaţinele îşi lansau din înălţimi acel: gjearp! gjearp! monoton. Aproape de mlaştinile unei pădurici se auzeau lătrăturile vulpilor tinere: cheaf! cheaf! Şi ca o glumă proastă ecourile din vale le multiplicau. Mă grăbeam, mă temeam de obscuritatea unde, într-o seară, am văzut înălţându-se două focuri nebunatice. Îi aduceam mamei scaieţi mari, albaştri, din smârcuri. Ei îi plăceau, fiindcă ţineau foarte mult.

III

ÎNTR-O NOAPTE, LA TJORPA, Jan dormea atât de profund, încât fără să mă simtă, am

putut să-i ating cu buzele mâinile lăsate în voie pe cuvertură. Adulmecam căldura trupului său voinic şi, îndrăzneaţă din pricină că dormea, mi-am pus gura pe carnea lui în locul unde-i bătea inima... Dar el se trezi. „Nebuno”, spusese râzând şi mă cuprinsese în braţe... Oare în acea noapte germenele binecuvântat să fi rodit în pântecele meu? De câteva zile mă chinuia o nădejde ameţitoare. Posibilitate năucitoare, în care nu cutezam să cred încă, fiindcă decepţia ar fi fost zdrobitoare şi mă feream să cred în ceea ce poate că nu era decât o iluzie. Nu i-am scris nimic soţului meu iubit despre fericita presupunere. Şi, apoi, ceea ce aşteptam ca pe-un miracol s-a împlinit! Nu mă mai puteam îndoi! Dulcele secret mă umplea de o emoţie, a cărui profunzime nu putea fi exprimată de niciun cuvânt, de nicio muzică. Acum îmi venea să râd de bănuielile mele, de tulburările mele. Teama confuză care, pe moment, îmi tăiase răsuflarea, pierise! Sigrid nu mai putea să-mi ia locul! Două mâini mici şi fragile o îndepărtau. Pierduse partida! Spiritul ei putea urzi orice plan negru, nu mă mai temeam, căci aveam să fim doi ca să ne apărăm! Zilele mi se păreau încântătoare. Vibram de bucuria care îmi ţâşnea din ochii, din porii pielii şi mama şi surorile mele, intrigate, mă tot întrebau. Dar o vagă superstiţie mă împiedica să-mi dezvălui dulcele secret atâta vreme cât nu i-l împărtăşisem încă iubitului meu. În sfârşit, nemairezistând, i-am scris:

„Dragul meu soţ, n-am vrut, înainte de a fi foarte sigură, să-ţi anunţ nădejdea care m-a ţinut în nesiguranţă atâtea zile şi care acum a devenit o realitate! Nu mă poţi vedea roşind... ascultă: vom aveau un alt mic Nils şi aş vrea să pot trage de firul ceasurilor ca să-ţi şi aduc mai repede copilaşul. Cât de frumos mi se pare acum viitorul!”

Scrisoarea asta, întreruptă, n-a mai plecat nici în ziua

aceea, nici în zilele următoare. Mama, aşezată în fotoliul ei, a făcut, pe neaşteptate, o sincopă. Doctorul, chemat în grabă, a găsit-o foarte rău. Cu ajutorul lui, am izbutit s-o aşezăm în pat. Dar ea şi intrase în agonie. Ne-am adunat toate cinci în jurul ei, contemplând, printre lacrimi, acel chip care ne era cel mai drag dintre toate. Pleoapele şi buzele îi rămăseseră întredeschise. La intervale regulate, un hârâit răguşit i se urca în pieptul care părea că se luptă sub o greutate imensă. Le-am scos afară pe surorile mele care plângeau foarte tare. Când am rămas singură cu mama, am îngenuncheat la căpătâiul ei. „E o simplă criză, care va trece", i-am suflat eu la ureche. M-o fi înţeles? Mâna ei, care o ţinea pe a mea, n-avu nicio tresărire. Sfâşiată de horcăiturile cumplite, mă rugam din străfundurile inimii mele, nu părăseam din ochi chipul palid perlat de sudoare. Doctorul, întors spre seară, ne făcu să pricepem că orice încercare ar fi de prisos. După ce le-am silit pe cele mici să se culce, eu şi cu Selma am vegheat-o pe muribundă. Noapte înceată, dureroasă, în care, între rugăciunile noastre, vorbeam despre existenţa ei grea, plină de griji şi de nevoi, deplângând faptul ca Domnul îi scurtase zilele tocmai atunci când viaţa i-ar fi fost mai liniştită şi lipsită de tracasări. Selma adormi. Mi se păru că răsuflarea zgomotoasă a mamei se potolea, devenea mai puţin greoaie. Am luat lumânarea şi m-am apropiat de chipul ei. Zgomotul din piept i se stinsese. Mama îşi împreună mâinile, răsuflă... Mi-am reţinu respiraţia, privind-o fix. Mai răsuflă o dată, o răsuflare mai uşoară decât prima şi care luă cu ea ceea ce-i mai rămăsese din viaţă. Murise. Trăsăturile ei severe se destinseră într-o expresie de satisfacţie, aproape de mulţumire. Ridurile parcă i se şterseseră, n-o văzusem niciodată atât de frumoasă.

Ne duceam în fiece dimineaţă toate cinci la cimitir animate de un soi de căinţă de a nu-i fi dat mamei ceea ce i-am fi putut da. Eu, mai ales, care, mă lăsasem bântuită de gândul că de acum încolo nimic nu mai stătea

în calea plecării mele. Deşi chinuită de remuşcări, nu-mi puteam împiedica inima să nu-mi tresară de bucurie la perspectiva de a-mi revedea soţul, de a-i anunţa marea veste şi de a-mi relua, alături de el, existenţa de odinioară. Am băgat de seamă că pe surorile mele pierderea mamei nu le zguduise chiar atât cât s-ar fi cuvenit. Eliberarea dintr-un jug, adesea nedrept, le atenua durerea. N-aveam deci de ce mă nelinişti în privinţa lor, cu atât mai mult cu cât Selma părea să fi moştenit energia mamei.

Tocmai discutam lucrurile acestea cu mătuşa Antje când am primit, ca răspuns la telegrama mea, o telegramă încurajatoare de la soţul meu. După ce-au fost îndeplinite toate formalităţile moştenirii şi după ce notarul mătuşii Antje a fost numit tutorele surorilor mele, am putut fixa în sfârşit ziua îmbarcării. Dar chiar în acel moment am primit o scrisoare de la Jan. Mi s-a făcut rău citind-o, totuşi ea nu conţinea decât vorbe bune:

„Am fost nenorocit, dragă Ide, aflând de moartea mamei tale. O regret sincer pe femeia care a crescut-o pe Ide a mea. Vaporul «Ariella» *pleacă, prin Rotterdam, la 4 noiembrie. Până atunci ai tot timpul să te îngrijeşti de viitorul surorilor tale. Doresc să dispui de toată suma pe care ţi-am lăsat-o la Bancă; am mai adăugat un mic capital, aşa că-ţi vei putea părăsi liniştită surorile. Nu-mi rămâne, dragă Ide, decât să-ţi fac o mărturisire care mă costă, pentru că ştiu că te va răscoli. Totuşi, socot de datoria mea să-ţi împărtăşesc un fapt care ar putea să capete prea mare importanţă dacă ţi l-aş ascunde. Vezi tu, uzez de preambuluri, cunoscându-ţi susceptibilitatea. Ei bine, iată: într-o bună dimineaţă, Sigrid a picat la Krittelwerk, fără să mă anunţe. N-a venit singură, ci târând după ea un grup de prieteni pe care i-a cunoscut în timpul traversării. Stau toţi la Johannesburg şi ea locuieşte la ei. După ce-am mâncat la hotelul* «Royal», *ne-am terminat seara la club. Din când în când amicii veneau*

şi claxonau în faţa uşii mele. Nu i-am primit şi Sigrid mi-a trântit-o că prietenii ei mă socot omul cel mai prost crescut pe care l-au văzut vreodată. Ea vorbeşte tot timpul cu nerăbdare, despre întoarcerea ta. Nu mi-e greu să-mi închipui spaimele tale! Linişteşte-te, Sigrid n-a pus încă piciorul la noi în casă; asta o vei hotărî tu când te vei întoarce. Deci nu-ţi face griji inutile. Ide, şcolăriţa mea nebunatică, nu sunt eu al tău?

Socot că scrisoarea mea îţi va ajunge chiar în ajunul plecării. Te voi aştepta la Capetown; aşa ne vom revedea mai repede! Eşti mulţumită?"

Paginile acestea mă aruncaseră într-o profunda tristeţe. Toate vorbele bune cuprinse în ele se şterseră în faţa strigătului de alarmă care urca spre mine printre rânduri... Mi se părea că săptămânile care mă mai despărţeau de soţul meu cuprindeau o eternitate, erau pline de ameninţări şi de capcane.

Dacă Jan ar fi putut să mă vadă în timpul traversării! Fugeam de mine însămi, asistând, cu tot doliul meu, la toate concertele, la toate divertismentele de pe bord, împrietenindu-mă cu cât mai mulţi pasageri. Dar nu puteam sta multă vreme într-un loc. Seara, târziu, mai făceam încă înconjurul punţii, ca să mă obosesc până la epuizare şi să mă scufund într-un somn fără vise. În fiecare dimineaţă urmăream pe o hartă imensă, atârnată în hol, mersul drapelelor minuscule indicând drumul parcurs. În sfârşit, comisarul de bord îmi spuse că ne apropiem de Capetown. Clipa întâlnirii nu mai era departe, şi eu mă frământam întrebându-mă cum va primi soţul meu vestea pe care aveam să i-o dau. Se va bucura sau va vedea o piedică în plus, dacă nutrea nădejdea de a se elibera într-o zi? Jan fu printre primii care se urcă pe vapor. Păru mişcat văzându-mă în haine de doliu, apoi mă îmbrăţişă cu tandreţe.

— Biata mea nevastă, mă sperii! zise el privindu-mă cu

ochiul medicului.

Mi-am plecat privirile. De îndată ce ne-am instalat în trenul care trebuia să ne ducă de la Capetown la Johannesburg, el nu se mai potoli cu întrebările: voia să ştie tot, se interesă de boala mamei, de ultimele ei clipe, şi de starea de spirit în care-mi lăsasem surioarele. Plin de atenţii, odată venită seara, mă instală în patul meu. Şi când, la lumina stelelor de pe cerul Africii, l-am văzut şi pe el instalat în patul lui, aproape, foarte aproape de mine, fericirea îmi reveni tot atât de violentă pe cât îmi fusese şi spaima. O linişte nespus de plăcută mă învălui, mă legănă într-un somn întremător. Această linişte mi-am regăsit-o la deşteptare, în toată plenitudinea ei, când, printre gene, l-am zărit pe soţul meu. Îi vedeam din profil chipul energic, părul blond, ciufulit. Se uita pe geam, cu un aer gânditor şi îngrijorat. Nu m-am alarmat câtuşi de puţin. Venise momentul să mă eliberez de taina mea. Cât îmi era de plăcut să aud clipocitul apei cu care se spăla, să respir parfumul familiar al părului său! Tresăream din toată fiinţa mea când mă gândeam că-mi va fi dat să-l văd din nou zilnic, să dorm lângă el, să-i ating şi să-i aranjez obiectele personale! Îi voi pândi din nou zbârnâitul motorului când maşina lui se va apropia de grilaj, voi asculta din nou zgomotul drag al paşilor săi. Numele lui Sigrid nu fusese încă rostit. Poate că-l evitam, călăuziţi de o prudenţă tacită. Totuşi, de când mă bucuram de prezenţa omului iubit, pericolul acelei fiinţe dădea înapoi.

Era a doua zi a călătoriei noastre. Leneşă, cu ochii închişi, savuram perspectiva acelor lungi ceasuri petrecute numai cu el în vagonul strâmt de tren. Apoi l-am auzit spunându-mi:

— Bună dimineaţa, Ide! Şi-mi surâse. Vreau să reînnoiesc provizia de apă. Nu ţi-am mai lăsat şi ţie...

Părea bine dispus. Cerul se albăstrea. Ici, colo, câte o insuliţă de verdeaţă sau câte o fermă izolată; cât loc, cât spaţiu pentru zborul viselor şi al nădejdilor! Aşezat în

colţul din faţa mea, Jan citea ziarele.

— Tu nu citeşti? mă întrebă el întinzându-mi o revistă. Ochii lui, care se uitaseră la mine în treacăt, reveniră asupra mea cu o expresie mirată.

— Ce se întâmplă, Ide? De ce ai aerul ăsta atât de bucuros?

Atunci, m-am ghemuit alături de el şi i-am strecurat în mână scrisoarea întreruptă de sincopa bietei mele mame. Când, după ce-a citit câteva rânduri, a ridicat capul, ochii lui erau plini de o astfel de limpezime, încât un suspin a ţâşnit din străfundul bietei mele fiinţe.

— E adevărat. Ide? Nu te-ai înşelat?

Cu o mişcare spontană, mă trase lângă el. Cât mi se păru de solemn în seara aceea apusul soarelui care împroşca cerul cu flăcările sale! Compartimentul nostru ardea în purpură

IV

LA COBORÂREA DIN TREN

o siluetă elegantă veni spre noi cu mâna întinsă.

— Mă bucur că te-ai întors, Ide... îmi zise Sigrid. Poate că soţul tău va fi mai puţin morocănos acum?

În timp ce Jan se ocupa de bagaje, m-am îndreptat, împreună cu ea, spre ieşire. Era ceasul trei dimineaţa. În întunericul din mica piaţă din faţa gării, am zărit o maşină cu farurile aprinse.

— Maşina lui Jan e în reparaţie. A trebuit să ia trenul ca să vină la Johannesburg. Atunci, ne-am înţeles ca la sosirea ta, să vă folosiţi de maşina mea, îmi explică Sigrid, deschizând portiera. Vă însoţesc la Kittelwerk. Oh, nu-ţi fie teamă, adăugă ea văzându-mi chipul descumpănit, eu nu rămân acolo decât câteva ceasuri. Doar cât mă odihnesc un pic, apoi pornesc la drum!

O expresie batjocoritoare plutea pe buzele ei. Jan neglijase să mă prevină de eşecul umilitor de a păşi odată

cu Sigrid în casa dragă, regăsită. Sigur că soţul meu nu se gândise atât de departe. Un bărbat nu vede lucrurile aşa cam le vede o femeie. Se aşează la volan alături de mine, în timp ce verişoara lui se cuibări în fundul maşinii.

— Ziua căldura e insuportabilă, dar nopţile sunt întotdeauna răcoroase, remarcă ea.

Mergeam prin întuneric. Farurile arătau un drum desfundat şi vărgat de urmele căruţelor. Maşina se clătina şi se zdruncina. Mă simţeam bine pe pământ african şi încercam o plăcere aspră. Când maşina stopă în faţa portiţei grădinii, se lumina de ziuă. Daisy şi servitorii dădură fuga.

— Ceai! porunci Jan frecându-şi mâinile.

Ţinându-mă de braţ, duşmanca mea trecu pragul o dată cu mine. M-am uitat la ceas. Era şase fix. În acea clipă se auzi un clinchet uşor. Geamul de la ceas se sparse în două.

— Superstiţioasă? glumi Sigrid, observându-mi tulburarea.

Jan surâse.

— L-ai lovit de nasturele mantoului, zise el.

— Nu, râse amuzată verişoara lui, sticla s-a spart pur şi simplu când ne-am uitat la ea.

Îşi scoase jacheta şi pălăria. Din nou, am rămas plină de stupoare în faţa frumuseţii acelei femei. Mi se părea că-i văd pentru prima oară ochii prelungi, întinşi spre tâmple, sclipirea largilor pupile verzi în care jucau puncte de aur. Şi ce linie pură avea gura ei cu buze pline! O examinam în mod amănunţit, fără să găsesc ceva care să-mi displacă.

— Îmi daţi voie? Cozile îmi strâng tâmplele...

Spunând acestea, îşi scoase acele de baga şi cozile desfăcute şi scuturate se despletiră ca o capă de mătase ţesută cu fir de aur şi argint. Jan o privi cu un aer nemulţumit.

— Văd că te simţi ca la tine acasă! bombăni el.

— *Vad nu dä!*[47] strigă ea. Doar cei morocănoşi pot fi şocaţi de nişte cozi desfăcute!

Cu dezinvoltură, trecu din odaie în odaie, oprindu-se în faţa tablourilor, a cărţilor. Văzând deasupra pianului Cascada din Trollhättan avu o sclipire în ochi.

— N-am observat-o, fiindcă am venit aici doar o singură dată, acum câteva zile şi domnul care trebuia să-mi facă onorurile casei, m-a expediat cu atâta grabă, încât toate aceste lucruri mi-au scăpat.

Ochii ei ironici îi căutară pe ai lui Jan, în care se ivi nu ştiu ce tulburătoare amintiri.

Cum să nu-mi dau seama că luptele şi intrigile de la Tjorpa vor continua şi aici? Dar întărită de dublul meu drept, acela al căsătoriei şi al maternităţii, eram mai hotărâtă ca niciodată să ţin piept intrusei. Voia război? Fie! Un război surd, tenace, cu atât mai mult cu cât toate astea se petreceau fără ştirea soţului meu. Vai! N-am întârziat să bag de seamă că el avea pentru ea o slăbiciune de netăgăduit. În timpul absenţei mele o introdusese în familiile tuturor prietenilor noştri, o întâlnea pe la ferme, în serile în care se juca bridge, apoi la cinema... Când era la Krittelwerk, îşi luau micul dejun în salonul de ceai al doamnei Francyn şi aperitivul la club. Aproape în fiecare zi, aflam de la o prietenă sau alta diverse fapte mărunte care, în ochii lor, nu aveau importanţa pe care o căpătau într-ai mei. Sigrid nu ne era rudă? Verişoara doctorului Yvarsen fu deci primită cu braţele deschise. Frumuseţea ei revoluţionă clanul masculin. Dar admiraţiei abia deghizate a bărbaţilor, ea le opunea acea camaraderie de fată de treabă, care, în ţara ei, pune femeia pe acelaşi plan cu bărbatul. Cât despre femei, asupra cărora exercita o stranie impresie, ştia să se facă plăcută prin originalitatea şi manierele ei, printr-o însufleţire şi o variaţie care nu existaseră în viaţa lor. În concluzie, practica din plin proverbul: „Micile daruri întreţin prietenia”.

[47] De ce nu! (suedeză).

Jan părea mândru de succesul verişoarei sale. Sub imuabilul cer al Africii, poate că gusta mai bine frumuseţea celei care, ca şi el, venea din ţara zăpezilor şi a lebedelor. Sigrid mă copleşea şi pe mine cu cadouri şi, din gentileţe, eram silită să le accept, măcar că eram departe de a crede sinceritatea lor. Când Jan băgă de seamă sila mea, se nelinişti.

— Nu trebuie să ai o idee preconceptă împotriva lui Sigrid. Nu observi că a devenit rezonabilă? Dealtfel, tânărul meu coleg, doctorul Corsen, îi face o curte îndrăcită şi asta nu pare să-i displacă verişoarei mele. Ce-ţi închipui?

N-am vrut să-i răspund: „Îi tolerez asiduităţile, dar tu, dragul meu, cu toată stăpânirea ta, ce spaimă bănuiesc înlăuntrul tău, de îndată ce doctorul Corsen se apropie de fosta ta logodnică!”

De la o vreme, Jan dori s-o vadă mai des la masa noastră. Era totuşi departe de a fi amabil cu ea. Aveam impresia că, tratând-o cu indiferenţă, ori aruncându-i câte o răutate care-o făcea să pălească, voia pur şi simplu s-o încerce dacă-l mai iubea. Dar Sigrid era prea fină ca să nu-şi dea seama că vărul ei era gelos şi surprindeam adesea în ochii ei prelungi un fulger de triumf. Atitudinea, în mod firesc, cordială, pe care o adoptase faţă de el, nu mă înşela. Pasiunea ei dura. Nu mai eram invitaţi fără Sigrid care venea din ce în ce mai des la Krittelwerk. Locuia la *„Royal Hotel”*, unde primea lume, dădea mese sau organiza seri de bridge. De unde-şi trăgea vigoarea asta ca să facă astfel naveta între oraş şi târgul nostru? Aproape patru ore de drum desfundat, sub cer arzător, ca să se întoarcă înapoi după douăzeci şi patru de ore. Dar mâna fină care ţinea volanul avea toată energia necesară. Sigrid era mai viguroasă decât lăsa să se întrevadă obrajii ei palizi şi coafura impecabilă. Revenea din călătoriile ei la fel de proaspătă şi de trandafirie. Chiar pe terenul de tenis frumoasele ei cozi prinse cu ace groase de baga nici nu se clinteau măcar.

V

CÂND MĂ TREZEAM ÎN TOIUL NOPŢII, rămâneam multă vreme cu ochii deschişi atenţi la opera lentă care avea loc înlăuntrul meu. Acum copilaşul îşi manifesta adesea prezenţa şi de fiecare dată mă copleşea o undă de fericire şi nădejde.

Maioreasa îşi dădea marea ei recepţie anuală. Brutarii târgului trudeau în draci, supraîncărcaţi de comenzi, şi toate străzile miroseau a patiserie. În casa spaţioasă şi confortabilă a maiorului, ospitalitatea era amplă şi uşoară. Pentru ceremonia aceasta, invitaţii veneau de departe. Erau mai bine de optzeci de persoane. Toate uşile fuseseră scoase şi chioşcuri de verdeaţă adăposteau măsuţele aşezate până în anticameră. La intrare, o ziaristă cu ochelari groşi stenografia numele şi calitatea oaspeţilor, adăugând – la doamne – şi descrierea toaletei lor. Tinerele ajutau la servit, turnau ceaiul şi lichiorurile, duceau platourile. Tot acel tineret îi arăta lui Sigrid o pasiune entuziastă. Se întreceau să-i ofere – cu obrajii închişi – cadouri naive şi simbolice: semne de carte brodate cu o inimă sau cu cuvintele: „De cine mă ataşez, lângă acela mor!” Jerbe de trandafiri însoţite de bileţele din care izbucnea o juvenilă şi tulburătoare nevoie de a iubi... Omagii nevinovate care-o flatau pe Sigrid, îmbrăcată în mătase albă, cu un şirag de rubine la gât. Purta o încântătoare pălărie cu boruri mari, din pai de orez, împodobită cu cireşe roşii aplicate de fiecare parte, sub borul larg, care-i cădeau peste urechi. Aceeaşi spaimă îmi cuprinse inima văzându-l pe Jan privind-o lung, cu o mirare amestecată cu admiraţie.

Stăpâna casei ne atrase atenţia spunându-ne că ne pregătise o surpriză. Un fachir în vizită la familia Moosaa, care avea un magazin cu mătăsuri din India, pe Market Street, făgăduise să vină după ceai. Se numea Hajra

Ayob. Lumea zicea că se bucura de renume mondial. I se atribuiau cunoştinţe extraordinare. În urma servitorului negru, care nu mai avusese vreme să-l anunţe, apăru un bărbat de talie mijlocie, uşor încovoiat. Un turban voluminos îi înconjura capul. Ochii, de un negru strălucitor, îi iluminau faţa oacheşă. Rotindu-şi privirea, salută asistenţa, ducându-şi degetele la frunte. Doamnele se înfiorară, atente şi puţin speriate.

— Care dintre aceste doamne vrea să-şi cunoască viitorul? întrebă el după ce maioreasa îl prezentă.

Cele mai curioase întinseră mâinile, mâini greoaie, cu falangele îndesate, mâini fine, toate însă foarte îngrijite.

— Nu vă impacientaţi, dragele mele, zise stăpâna casei. Master Ayob nu va uita pe nimeni...

Eram aşezată în spatele pianului, cu doamna Gowan fiica pastorului Murrbank. Ca şi mine, şi ea prefera să treacă neobservată. Caracterul meu se potrivea bine cu al ei, blând şi supus. Romantică şi pioasă, îi fusese destul de greu să se acomodeze cu problemele concrete ale căsătoriei. La început nu-şi iubise câtuşi de puţin soţul, un bur cu picioarele pe pământ. Dar, din ziua când li se născuse fetiţa, ea îi rămăsese recunoscătoare pentru fericirea pe care i-o dăruise. Se ataşase de el, cu toată faţa lui sangvină şi cu toate gesturile sale necioplite.

— Eu nu vreau să-mi arăt palma, îmi spuse ea, fiindcă sunt fericită, de ce să risc ca omul ăsta să-mi vorbească despre Nemesis?

Se auzi vocea maioresei:

— Slavă Domnului! Până acum nici una dintre noi nu are în palmă vreun semn fatal! ne informă ea. Se pare că suntem cu toatele născute sub o zodie bună!

— Da, întări hindusul care se apropiase, aceste fermecătoare doamne poartă în palmele lor sănătate, bogăţie, viaţă lungă!

— Minunat! strigă Sigrid. Asta înseamnă că toată lumea e mulţumită! adăugă ea mai încet. E rândul nostru, Ide... Să nu facem excepţie. Haide să ne aflăm viitorul.

Mă târî către fachir. În picioare, în mijlocul sălii, el ne privea venind, cu ochi curioşi. Când ne-am aflat în faţa lui, interesul său crescu brusc. Mă fixă şi abia puteam să-i susţin strălucirea pupilelor care încercau să se agaţe de ale mele. O slăbiciune ciudată mă cuprinse şi parcă ascultând de o poruncă, i-am întins spontan mâinile. El le luă în mâinile sale mici şi grăsuţe şi rămase multă vreme aplecat asupra lor, părând că se concentrează, în vreme ce Sigrid, în picioare, în spatele meu, se sprijinea cu amândouă mâinile de spătarul scaunului pe care şedeam.

— Aţi fost foarte fericită... începu el după o ezitare. Da, foarte... Dar există o întrerupere a liniei... Aţi suferit mult din pricina morţii unui copil... şi nu veţi mai avea niciodată altul!

Îşi coborâse glasul.

Nu m-am putut abţine să nu surâd: „Ce şarlatan!” mi-am zis eu. Să-mi fi citit oare gândurile? Ochii săi aproape fosforescenţi îi sfredeliră pe ai mei:

— Un sfat, doamnă, rosti el tare. Aveţi grijă de dumneavoastră. Fiţi prudentă, foarte prudentă! Tonul fatidic al acestor vorbe mă impresionă. Magicianul băgă de seamă: Nu vă neliniştiţi, doamnă, zise el. Pecetea funestă pe care am descoperit-o în palma dumneavoastră poate că nu-i decât un avertisment! Soarta dumneavoastră totuşi nu-i rea.

Se ridică şi se întoarse spre Sigrid, care-i întinse mâna. Abia îşi aruncă ochii spre ea că tresări şi-o învălui pe tânăra femeie într-o privire inchizitorială.

— Linia inimii dumneavoastră e o brazdă profundă care vă străbate palma dintr-o parte într-alta.

— Ce vrea să însemne? întrebă ea atentă.

— Pasiunea are asupra dumneavoastră o putere teribilă... urmă el încet. Nu cunoaşteţi frâu şi ascultaţi orbeşte instincte... Şi dumneavoastră vă spun: băgaţi de seamă!

Simţurile îmi erau atât de încordate, încât nu-mi mai pot aminti dacă auzul meu surprinsese aceste cuvinte sau

le citise pe buzele omului cu turban. Brusc, acel bărbat şi luminoasa Sigrid se traseră înapoi, alunecară spre fundul odăii... Am vrut să mă apuc de ceva, dar în jurul meu nu mai fu decât întuneric. Când am redeschis ochii, mă aflam în camera şi în patul stăpânei casei. Doamna Gowan îmi trecea un flacon cu săruri pe la nas. La picioarele patului am zărit-o pe Sigrid. Era foarte palidă şi ochii ei verzi, cu paiete de aur, se uitau cu asprime la talia mea proeminentă sub mătasea rochiei, care, aşa cum stăteam lungită, ieşea şi mai tare în relief.

— Iată-l pe doctor! zise o voce venind din uşa unde se înghesuiau câteva doamne. Jan, care se întorcea din rondul lui pe la spital, intră fără să arate nici cea mai mică nelinişte. Luându-mi pulsul, îi mulţumi maioresei pentru îngrijirile pe care mi le dăduse.

— Nimic grav, am să te duc acasă, Ide...

Cum verişoara lui arătă că ar vrea să ne însoţească, stăpâna casei o reţinu:

— Pentru că te-ai liniştit în legătură cu ruda dumitale, rămâi cu noi, Sigrid. Puştii mei, care te adoră, se bucura întotdeauna să-şi joace în faţa dumitale micul lor număr.

— Nu pot să rămân cu tine, fiindcă mai am de făcut câteva vizite, îmi spuse soţul meu după ce mă conduse acasă. Când să iasă pe uşă se întoarse şi zise: Cred că n-ai avut când te înţelege cu Sigrid... Vrei să-i telefonezi şi să-i spui c-o aşteptăm la masă?

La apelul meu telefonic, Sigrid răspunse că n-o lăsau să plece. Că acolo lumea dansa. Dar că prefera, bineînţeles, să-şi petreacă seara cu Jan şi cu mine.

Căldura se potolise. Era plăcut. Lungită pe sofaua de piele din sufragerie, mă gândeam la prezicerea tulburătoare a indianului. Cu ce insistenţă mă rugase să fiu atentă! Putea, într-adevăr, să prevadă viitorul? „Aţi suferit mult din pricina morţii unui copil...” îmi spusese el, dar adăugase această minciună: „Şi nu veţi mai avea niciodată altul...” De ce natură putea fi pericolul semnalat de magician? De cine să mă tem dacă nu de rivala mea

care din zi în zi câştiga teren vârându-se tot mai adânc în căminul meu? Totuşi şi pe ea o avertizase pe un ton aproape ameninţător: „Băgaţi de seama...” Mă pierdeam în presupuneri când Daisy veni să mă cheme la masă. În sarongul ei vărgat şi cu boneta galbenă, tânăra negresă era foarte decorativă. Îmi era şi foarte devotată. Fină şi inteligentă, pricepea lucrurile, făcea deducţii... Când i-am spus să mai pună un tacâm, surâsul i se şterse, păru nemulţumită:

— *Vork en lepel voor missis Sigitt*? (Un tacâm pentru domnişoara Sigitt?) mă întrebă ea.

— De ce această întrebare, Daisy?

Negresa se legănă pe picioarele lungi, ceea ce denotă încurcătura ei.

— *De baas heeft gezegt dit ik moest zwijen... Maar ik wil te missis zeggen wat miss Sigitt gedann hehbe, al mijn missis is wesen bij haar mamma*... (Stăpânul m-a oprit să spun ceea ce-a făcut miss Sigitt cât timp doamna era la mama sa, dar eu vreau sa-i spun totuşi doamnei...) mi se încredinţă ea.

Rostogolindu-şi pupilele mari, răsucindu-şi cordonul sarongului, Daisy îmi spuse:

— Servitorii plecaseră să se întâlnească cu ai lor. Stăpânul isprăvise de cinat şi tocmai se pregătea să-şi ia ziarul când miss Sigitt a dat buzna pe portiţa grădinii... „Pune zăvorul!” a poruncit stăpânul ducând un deget la buze. Domnişoara a bătut în uşă, a zgâriat-o cu unghiile. Stăpânul şi Daisy au auzit-o pe domnişoara plângând tare, tare! Apoi, ea s-a înfuriat, striga nişte vorbe pe care Daisy nu le pricepea. La urmă, a început să bată în uşa de la anticameră.

— Şi domnul ce făcea în timpul acestui scandal, Daisy?

— Citea ziarul *Daily Mail*, doamnă.

N-am mai avut vreme să-mi explic scena asta, căci s-a ivit Sigrid. Pălăria ei mare, împodobită cu cireşe, îi umbrea faţa. Mi se păru totuşi cu nu mai avea nicio picătură de sânge în obraji.

— Ce secretoasă! zise ea. Aveam în faţa mea o femeie răzbunătoare care se sufoca de o ură reţinută. Eşti însărcinată? suflă printre dinţi.

— N-ai băgat de seamă? am răspuns eu.

— De cât timp?

Părea exasperată.

— Iată-l pe Jan care se întoarce, am remarcat eu.

Pasul soţului meu răsună pe pietriş. Nici nu intrase bine că Sigrid se îndreptă spre el, foarte dreaptă, cu gura batjocoritoare:

— Complimentele mele, dragă vere. Se pare că vei fi tată!

O roşeaţă abia imperceptibilă urcă în pometii lui Jan.

— Asta n-o să fie chiar mâine... făcu el evaziv.

Veni să mă sărute.

— Cum te simţi, Ide?

Un aer sumbru se lăsase peste masa noastră în trei. Sigrid abia îşi ascundea tulburarea în care-o aruncase vestea sarcinii mele. Totuşi, cu toată teama mea confuză, eram departe de a mă gândi că, prin vestea aceasta, îmi semnasem pieirea.

VI

„SIGRID MI-A DAT CUVÂNTUL că va locui la Johannesburg...” îmi spusese soţul meu la înapoierea mea din Europa. Locuia, chipurile, la Johannesburg, ceea ce n-o împiedica să-şi petreacă cea mai mare parte a timpului prin locurile noastre şi mai ales în casa noastră. Era evident că sarcina mea îi împingea la paroxism ura faţă de mine. Am avut dovada, peste câtăva vreme, pe terenul de tenis. În jurul dreptunghiului acoperit cu nisip trandafiriu, se adunase o societate plăcută.

Sigrid era o jucătoare abilă, de o supleţe extraordinară, iute şi precisă. Îi bătea uşor pe cei mai buni jucători. Jan

îmi fusese maestru şi ajunsesem să mă pot măsura cu oricare partener. Când jucam amândouă în faţa lui Jan, rivala mea încerca să-şi impună superioritatea. Mai puţin iute, dar tot atât de rezistentă ca şi ea, făceam tot posibilul ca să duc partida până la capăt şi soţul meu se amuza de acest meci dur şi violent. În ziua aceea Sigrid îmi propuse o partidă simplă.

— Primeşte, e ultima pe care ţi-o mai îngădui! îmi spuse Jan, amintindu-şi că talia începuse să mi se îngroaşe.

El însuşi se îndreptă spre un alt teren de tenis.

— Nu-ţi fie teamă, zise Sigrid, fixându-mi talia cu privirea, voi juca cu toata grija datorita stării tale!

— Nu m-am simţit niciodată mai în formă, am protestat eu.

Ne-am ocupat poziţiile. Sigrid n-a întârziat să dea mingile de serviciu, dincolo de limitele terenului.

— Jocul tău nu e nici sportiv, nici elegant, i-am strigat impacientată.

În aceeaşi clipă ea trimise mingea de la o distanţă foarte mică, fără ca, în surpriza mea, să mai am timpul să mă feresc. Astăzi ştiu ce loc anume din trupul meu vizase ea. Instinctiv m-am lăsat în jos şi am primit mingea drept în frunte. Şocul m-a făcut să scap racheta din mână. M-am împleticit, năucită. Ea alergă. Încurcătura ei păru atât de sinceră, încât am socotit că trebuie s-o liniştesc. Puţin mai târziu se scuză faţă de Jan care-mi aplica o compresă cu apă de plumb.

— N-am jucat ca de obicei, am vrut s-o menajez pe biata Ide!

— Ciudat menajament! o întrerupse el, tremurând de mânie. Stângăcia ta e inexplicabilă!

Ce i-o fi spus când au rămas singuri? În aceeaşi zi ea se întoarse la Johannesburg. N-am mai văzut-o două săptămâni şi am început să trag nu ştiu ce nădejde smintită... Se întoarse pentru un mare ospăţ pe care-l dădea familia Braas. Purta o toaletă care era toată numai

scânteieri. Mulată în această rochie de paiete roşii, Sigrid, se detaşa ca o flacără pe lemnăria întunecată a fumoarului. Stătea jos, cu picioarele încrucişate, înconjurându-şi genunchii cu braţele ei luminoase. Atentă în aparenţă la discuţia celor patru medici din Krittelwerk, nu-l părăsea din ochi pe soţul meu, îl sorbea şi el, distrat şi tulburat de privirea aceea lacomă, avu o mişcare de uşurare când servitorul veni să ne anunţe că masa era gata. Toate privirile se îndreptară spre verişoara doctorului Yvarsen, condusă la masă de stăpânul casei. Emana din ea un parfum parcă dintr-o epocă în care femeia era regină. Şi totuşi, în viaţa stagnantă din acest orăşel îndepărtat, ea introdusese un curent de modernism, îi făcuse şi pe cei mai burghezi să accepte o concepţie care ieşea din tiparele obişnuitului. Şi nimeni nu cuteza s-o critice când o vedea apărând în toalete îndrăzneţe... Ea era cea care dădea tonul, ştiind să se facă indispensabilă candidatelor la eleganţă care lua exemplu de la ea. Nu mai cumpărau nici măcar un ac fără s-o consulte. Măcar că le eclipsa pe toate doamnele nu renunţau la ea şi şi-o smulgeau una alteia. Ideile ei originale, replicile dibace făceau din Sigrid o musafiră râvnită. Printre invitatele lui Braas, se afla în seara aceea o tânără studentă în drept. La desert, a început să se discute despre feminism, subiect care-i lăsa indiferenţi pe bărbaţi. Aceştia se retraseră în fumoar, în timp ce doamna Braas ne servea cafelele pe terasă. Doamna Roerade vorbi despre o operă filantropică, pe care o mare doamnă voia s-o fondeze la Pretoria.

— Voi fi printre primele care-şi va da adeziunea. Trebuie, bineînţeles, să dispui de timp şi de bani. Tocmai am inclus în societatea noastră o tânără avocată de un real talent. Va sta la dispoziţia oricui, bogată ori săracă. Scopul nostru e să apărăm femeia împotriva nedreptăţii legilor.

— Vă asumaţi o sarcină foarte dificilă, zise una dintre doamnele prezente, căci nu trebuie uitat că cei care au

instituit legile sunt bărbaţi, şi în consecinţa le-au făcut ca să le fie lor bine.

— Ah! suspină doamna Roerade, nu vom fi niciodată prea numeroase ca să ne pledăm cauza. Un bun prilej, dragele mele, să fiţi alături de noi!

Scoase o listă din geantă.

— Care din dumneavoastră se înscrie?

Urmă o tăcere pe care o rupse doamna Aberteyn:

— Mi-ar face plăcere să semnez, zise ea, dar soţul meu e duşmanul societăţilor feminine.

— Ce frumos exemplu de supunere conjugală, glumi doamna Breen. Mie nu-mi pasă câtuşi de puţin de ceea ce i se pare domnului şi stăpânului meu, că e bun ori rău... Chiar din ziua căsătoriei am fost hotărâtă să fac întotdeauna ceea ce-mi place...

— Dă-mi voie să râd! zise doamna Braas. Sigur, există căsnicii unde şi unul şi celălalt se cred mari şi tari. Dar, în general, e de dorit ca o femeie să facă în menajul ei ceea ce i se pare că e bine, cu condiţia să aibă grijă de forme şi, prin mici şiretlicuri, să-şi convingă stăpânul că el e singurul care comandă!

— Puţină bunăvoinţă, puţină toleranţă şi dintr-o parte şi dintr-alta, şi cât de plăcută poate fi viaţa! zise încetişor doamna van der Bergh, vechea mea prietenă, încă frumoasă, cu tot părul ei cărunt.

Sigrid nu se amestecase în discuţie. Cu faţa spre uşa-fereastră, deschisă, a fumoarului, se legăna încetişor pe un scaun-balansoar şi ochii ei, voalaţi de tristeţe, mă făcură să-mi dau seama că se uita la vărul ei. Soarele apunea în dosul colinelor de bolovăniş. Tot cerul devenise de un roşu aprins. Lenta estompare a zilei dădea farmec peisajului izolat pe care-l aveam în faţa noastră.

— Dacă nu m-aş teme că vă scandalizez, dragele mele doamne, v-aş mărturisi că nu sunt de acord cu dumneavoastră, declară Sigrid.

Aceste vorbe fură însoţite de o exclamaţie unanimă. Dar ea continuă imperturbabilă.

— Mi se par imorale toate aceste căsnicii zise de convenienţă, făcute din raţiune, pentru bani sau şi mai rău, contractate dintr-o cauză oarecare, cauză care justifică mijloacele! (Îmi aruncă o privire scurtă.) Pun pe aceeaşi linie o căsnicie în care, ascultând de familie sau de vreo fantezie trecătoare, tânărul şi tânăra rostesc în mod nechibzuit acel „da”, care-i va lega pe viaţă. Pe scurt, căsnicia devine legală de îndată ce e trecută în registrul stării civile. Dimpotrivă, se întâmplă ca lipsa banilor, inegalitatea din punct de vedere social sau deosebirea de religie să împiedice două fiinţe legate prin dragoste să se unească în mod legal. Or, o căsnicie sancţionată de dragoste n-are nevoie de legea oamenilor, dar declar indecentă o uniune legală din care dragostea reciprocă lipseşte!

— Dumnezeule! Dacă înţeleg bine, Sigrid, dumneata eşti pentru căsnicia liberă?

— O, nu, zise ea surâzând. Trecerea pe la biroul de stare civilă e o măsură justă şi necesară într-o societate ca a noastră. Doar că n-ar trebui ca semnătura cerută să fie veşnică, dacă unuia dintre soţi îi e greu să rupă lanţul! Repet, condiţia esenţială în căsnicie e dragostea reciprocă!

În acel moment Jan ieşi din norul de fum care năpădise fumoarul.

— Ei! făcu el cu o expresie jovială care-i făcea atât de tânăr chipul serios. Acolo discuţie îndrăcită despre politică; aici, dezbateri nu mai puţin încinse, dar de altă natură... Pe bărbaţi îi scuturaţi astfel?

— Într-adevăr, răspunse doamna Braas. De ce-aţi făcut opinie separată în loc să ne ţineţi companie?

— Doamne sfinte, făcu el amuzat, care dintre noi ar fi putut plasa un singur cuvânt în această polemică presărată cu vorbe atât de mari ca: lege, justiţie, libertate? Vedeţi, am cam tras cu urechea! Şi adresându-se verişoarei sale: Judecata ta e îndrăzneaţă, Sigrid!

— Verişoara dumitale este atât de interesantă, doctore,

interveni doamna Breen, atât de originală în ideile ei, încât îi îngăduim aceste ieşiri fără să ne ofuscăm.

— Nu, doctore! protestară doamnele, când Jan schiţă gestul de a se reîntoarce în fumoar. Lasă-i pe domnii ăia cu politica lor plicticoasă şi spune-ne ce gândeşti despre feminism?

— Numai lucruri bune! afirmă Jan. Aprob femeia care încearcă să fie independentă, dar să nu se masculinizeze. Totuşi, în ce mă priveşte, ceea ce apreciez eu cel mai mult la o femeie este tocmai slăbiciunea, nevoia ei de sprijin şi de protecţie, nu-i aşa, dragă Ide?

Am primit drept în faţă privirea albastră a soţului meu. În aceeaşi clipă se auzi un trosnet sec. Mânerul de sidef încrustat cu aur al evantaiului lui Sigrid se spărsese sub degetele sale. O umbră întunecă fruntea soţului meu.

— Ce păcat! spuse el. Cum ai putut să faci asta, Sigrid?

Doamnele deplânseră incidentul. Obiectul preţios trecu din mână în mână până ajunse la Jan. El îl examină.

— Lasă-l la mine, spuse încetişor. Am un lipici grozav, am să ţi-l repar...

VII

DE ÎNDATĂ CE NE AFLAM singure, Sigrid îşi manifesta făţiş duşmănia împotriva mea.

— Cât de urâtă e o femeie însărcinată, îmi spuse ea odată. Şi ce silă trebuie să-i fie bărbatului tău de tine... În locul tău, l-aş fi rugat de multă vreme pe Jan să doarmă în camera de oaspeţi!

— Jan s-ar fi opus la una ca asta!

O scânteie verde îi apăru în privire.

— Crezi că-ţi stăpâneşti bărbatul pentru că împarte patul cu tine?

Am tăcut, mulţumindu-mă să surâd, un surâs ironic şi dispreţuitor care-i înzecea întotdeauna furia. Dar, în

adâncul sufletului meu, îndoiala făcea ravagii, îmi otrăvea zilele. Devenisem greoaie. Din pricina zguduiturilor maşinii pe drumurile proaste soţul meu nu mă mai lua cu el când era chemat la vreo fermă mai îndepărtată. Insidioasă, câte-o cucoană, geloasă pe Sigrid, mă informa că maşina doctorului staţiona adesea în faţa hotelului *„Royal”*. Ştiam că Jan şi verişoara sa se vedeau la golf, la tenis, la club. Primeam acele împunsături de ac, întărindu-mă de teamă să nu-i dăuneze copilului. Căci în el îmi puneam ultima speranţă.

Vreme de două săptămâni am avut febră. Jan m-a obligat să stau în pat. Această claustrare mi-a făcut mai mult rău decât bine. M-am liniştit când prietenii veniţi să mă vadă mi-au confirmat ceea ce-mi spusese şi soţul meu: că Sigrid, luându-şi un şofer, descinsese la Low Veld, ca să stea o vreme la White-River. Când s-a întors, eu mă făcusem bine. Ea se arătă mai asiduă ca niciodată. De îndată ce apărea, ne cuprindea pe toţi trei un fel de stare de nervi. Odată, deschizând pe neaşteptate uşa de la anticameră, am surprins-o pe Sigrid înfigându-şi dinţii în mâna soţului meu. Am închis fără zgomot uşa. Ei nu mă văzuseră. După un minut, Jan intră şi, observându-mi emoţia, mă întrebă ce am. Cuprinsă de o îndrăzneală subită, i-am smuls batista pe care şi-o înfăşurase în jurul mâinii ce-i sângera...

— Am văzut, am văzut! Te-a muşcat! am strigat eu fără să-mi pot reţine lacrimile.

El roşi şi tăcu o vreme. Cu faţa în mâini, nu îndrăzneam să-l mai privesc.

— Da... rosti el cu efort, am făcut rău că am lăsat-o pe Sigrid să intre în casa noastră. Dar era greu s-o ţii la distanţă... Şi e şi mai greu s-o faci să părăsească ţara. „Fiecare e liber să trăiască unde i se pare lui că e bine!”, mi-a răspuns ea când am vrut s-o conving să se întoarcă lângă maică-sa... Şi cum trece drept ruda noastră... Biata mea nevastă, ce-i de făcut?

Niciodată nu-mi iubisem bărbatul cu mai multă

deznădejde ca-n acele zile tulburi în care tremuram să nu-l pierd. Absenţa rivalei mele, întoarsă la Johannesburg, îmi dădu puţină siguranţă. „Cine ştie? mă linişteam eu. Poate că totuşi Jan ţine la mine, poate că mă preţuieşte...” Când, după o săptămână, Sigrid se întoarse, vărul ei o primi cu asprime. Ea n-a văzut în această schimbare decât o dovadă în plus că celui pe care-l iubea îi era frică de propria sa slăbiciune.

În cursul unei serate, dată la noi, am avut strania bănuială că Sigrid cocea nişte planuri criminale care, încet, încet, prindeau formă, şi de a căror grozăvie nu-şi dădea încă seama. Îl văd şi acum pe soţul meu, în fotoliul de piele, cu capul sprijinit de spătar. În cămin se făcuse focul. Jăraticul încins îi lumina chipul energic, nasul ferm, bărbia voluntară. Fuma în tăcere, cu ochii la jar. Masa tocmai se terminase. Toţi prietenii noştri se strânseseră în salonul cel mare. Sigrid, aşezată în mijlocul unui grup de admiratori, purta o somptuoasă rochie de catifea neagră, care, foarte decoltată, îi scotea în relief albeaţa strălucitoare a gâtului şi a umerilor. Genunchii încrucişaţi îi ridicau puţin rochia, lăsând să i se vadă picioarele fine şi nervoase, în ciorapi de culoarea pielii şi pantofii de brocart de argint. Îşi dădea seama că în seara aceea era deosebit de frumoasă. Obrajii ei însufleţiţi făceau să-i fie şi mai întunecaţi ochii de smarald. Cineva vorbi despre Elveţia, ceea ce-i îngădui să relateze nişte periculoase ascensiuni în munţi.

— Aceste ascensiuni m-au silit să privesc moartea în faţă, să fac lucruri pe care le socoteam imposibile, să fiu constrânsă să-mi înving teama şi slăbiciunea şi să capăt o stimă faţa de mine însămi, dreptul de a mă elibera de orice tutelă.

În acel moment, un telefon din Johannesburg îl înştiinţa pe redactorul ziarului din Krittelwerk, care se afla printre noi, cum se isprăvise una dintre afacerile care pasionase toată Londra şi ale cărei ecouri ajunseseră şi în

îndepărtata noastră ţară. Era vorba de o crimă pasională care se petrecuse în înalta societate. Lady Wattson nu ucisese, dar insinuase tânărului ei amant s-o scape de un bărbat brutal care-o deranja. Pentru incitarea la crimă ea trebui să împărtăşească soarta iubitului ei, adică să fie spânzurată.

— Condamnaţi amândoi la moarte! rostise redactorul de la *Krittelwerk Observer*.

— E cumplit! zise Sigrid care se făcuse palidă.

Judecătorii englezi nu ţin seamă de circumstanţele atenuante. Cel care omoară va fi şi el omorât, oricare ar fi mobilurile care l-ar împinge la crimă.

— Trebuiau să se aştepte la asta, răspunse ziaristul.

— Dar femeia n-a ucis!

— Nu credeţi că cel care pune arma în mâna unei alte fiinţe poruncindu-i „Ucide!” e la fel de vinovat ca şi ucigaşul?

— Puteţi spune ce vreţi, mie mi se pare revoltătoare justiţia engleză, care nu face nicio deosebire între oameni!

— Între ucigaşi! rectifică Bob Greenveld, omul de viaţă al societăţii: Nu uitaţi, doamnelor, că justiţia asta este a noastră, aşa că feriţi-vă de noi!

— Fleacuri, făcu Sigrid, fatalitatea a devenit dominanta firii mele. Sunt de părere că nu facem nimic decât ce ne dictează soarta!

— Teorie comodă care neagă răspunderea! Atunci, cum rămâne cu binele şi cu răul?

— M-am întrebat întotdeauna, ripostă ea, unde se termină unul şi unde începe celalalt? Limita dintre ele este atât de vagă, încât, după sentimentele care ne tulbură, putem socoti bun ceea ce un altul ar condamna!

— Eu socot, remarcă Jan, cu chipul voalat de fumul ţigărilor, că tocmai de aia avem conştiinţă ca să ne răspundă.

— Numai că e cam elastică sau susceptibilă! aruncă doctorul Braas.

Negrii, care aduseră răcoritoarele, puseră capăt discuţiei. Era în perioada arderii ierburilor. După masa de seară toate maşinile înşirate de-a lungul străzii se puseră în mişcare. Plecau pe câmp să vadă focurile. Când clarul de lună nu făcea flăcările să pălească, focurile păreau în noaptea neagră nişte incendii înfricoşătoare şi măreţe, ca şi cum ar fi ars cetăţi întregi.

VIII

SOŢUL MEU ÎMI MĂRTURISI intenţia de a amenaja o sală de biliard şi de a-şi transfera cabinetul de consultaţii în Kruger Street, unde era un vad mai bun. Am rămas consternată. Urma să fiu lipsită multe ore din zi de prezenţa lui, lăsând la o parte faptul că nu vedeam cine venea la el... Nu mă gândeam decât la Sigrid...

Jan remarcă decepţia mea.

— Proiectul meu pare să te necăjească, Ide?

Aş fi vrut să-i răspund că puţin îmi păsa, dar, cu toate eforturile mele, am izbucnit în lacrimi.

— Nu te supăra!

— Am ajuns deci până acolo încât să te scuzi şi pentru nişte lacrimi, făcu el cu tristeţe. Totuşi, nu vreau să-mi fie milă de tine. Între soţi, vezi tu, mila e degradantă pentru cel care o inspiră. Nu mă sili să-mi fie milă de tine, Ide. Tu mă iubeşti prea mult, biata mea nevastă, continuă el, nu trebuie să mă iubeşti astfel, nu merit!

Am încercat să protestez, dar lacrimile mă năpădiră din nou şi, ca un făcut chiar în acel moment maşina lui Sigrid se opri în fata casei. Eram încă la masă. Cafeaua se răcise în ceşti. Mi-am şters, tare, ochii.

— Scenă de familie? zise Sigrid care se ivise în prag.

Învăluită într-o rochie de argint, părea aidoma femeilor din ţara ei de gheaţă, „*sculptată din zăpadă şi din*

soare...”.[48] De lănţişorul de platină îi atârnau nişte picături ca de apă pe gâtul ei gol, trei sori minusculi cu nişte sclipiri uluitoare. Jan căzu, pierdut, în admiraţie.

— Ah! *Túsan*! făcu el. Rochia asta va întoarce pe dos toate femeile! Fereşte-te, Sigrid!

Ea făcu un gest de nepăsare şi, brusc, ochii ei prelungi se umplură de o asemenea dovadă de dragoste, încât Jan, încurcat, îşi coborî privirea.

— Ai mâncat? întrebă el.

— Voi mânca la bal. N-am vrut decât să vă arăt rochia.

— E feerică! zise Jan. N-am mai văzut niciodată una la fel!

Roşul plăcerii îi coloră lui Sigrid obrajii. Se auziră câteva claxoane. Ea începu să râdă:

— Prietenii mei sunt nerăbdători!

— Cu cine eşti?

— Cu familia Anderson. Stau la ei. Sunt mai ospitalieri decât voi.

Ne făcu un semn de rămas bun:

— *Bye! Bye!*

Uşa se închise in urmă-i. „Ai zice că s-au stins lămpile”, am recunoscut cu tristeţe în sinea mea. Un parfum îmbătător continua să plutească prin odaie.

— Probabil că lumea se întreabă de ce Sigrid nu stă niciodată la noi... remarcă Jan.

— Sigrid nu-şi ascunde sentimentele pe care ţi le poartă... Am auzit destule în legătură cu asta...

Soţul meu păru mirat şi ezită să răspundă.

— Dacă-mi ceri acest lucru, o voi ruga pe Sigrid să ocupe camera de oaspeţi în timpul şederilor ei la Krittelwerk, am zis eu.

— Nu-ţi cer nimic, dragă nevastă! Nu mă pot preface că nu văd cât de penibilă ţi-e prezenţa lui Sigrid. Sunt cu atât mai mulţumit de demnitatea ta. Să lăsăm deocamdată, lucrurile aşa cum sunt.

Se îndreptă spre salon şi se aşeză la pian. L-am urmat

[48] Marleleine Praz - „*Ţările nordului*” (n.a).

şi m-am ghemuit într-un fotoliu, ascunsă de speteaza înaltă. Niciodată Jan nu mai cântase astfel *Nocturnele* lui Chopin. Această muzică îmi înteţi neliniştea, o sorbeam pe îndelete, cu mâinile împreunate, când, după un ultim acord, soţul meu se ridică atât de brusc, încât răsturnă taburetul din spatele lui. O clipă mai târziu l-am auzit deschizând robinetele din baie. După atâtea seri pe care le petrecusem singură, o salutam din inimă pe aceasta, doream să gust în toată plenitudinea *tête-à-tête*-ul atât de rar acum, pe care ajunsesem să-l primesc ca pe-o pomană. Am aţâţat jarul în cămin, am aprins lampa cea mare cu abajur pal de mătase. Pe măsuţa din faţa focului, am aşezat pipa preferată a lui Jan, cutia cu tutun, ziarele. În oalele colorate, ramuri mari de mimoze îmbălsămau aerul. Culoarea lor aurie se armoniza cu lampa, cu covoarele, cu pernele. Tocmai pusesem capacul pe ceainicul de aramă când apăru Jan. Îşi schimbase costumul, şi-l îmbrăcase, nu pe cel de casă, din flanelă albă, ci pe cel negru, dungat.

— Trag o fugă până la club, zise el. Nu stau mult.

L-am privit cum străbătea grădina şi zgomotul portiţei a răsunat dureros în inima mea. Eram decepţionată şi mă simţeam singură, cumplit de singură... Unde rămăsese frumoasa mea încredere? Credinţa în soliditatea căminului meu? O presimţire mă făcu să ies din casă. Noaptea era neagră. M-am înfundat în nisip până la călcâie. Alergam cu o grabă de care nu-mi dădeam seama. Cu răsuflarea tăiata, m-am trezit într-un grup de gură-cască ce se înghesuia în faţa ferestrei de la *„Hotel Royal”.* Oare îmi pusesem mantia aceea lungă şi întunecată, eşarfa care-mi ascundea pe jumătate chipul, ca să văd cum se învârt dansatorii în sala aceea decorată cu ghirlande de flori de hârtie? Tocmai se făcuse o pauză. Podiumul muzicanţilor era gol. Un zumzet de glasuri veneau din holul unde se serveau răcoritoarele. Am zărit-o, de departe, pe Sigrid. Cu capul ridicat, vorbea cuiva pe care nu-l puteam distinge, dar pe care, după înfăţişarea ei

radioasă, îl puteam ghici. După primele măsuri ale unui boston, perechile începură să danseze. Am strâns din dinţi, ştiind dinainte că cel care avea să apară mă va face să strig de durere... Jan şi Sigrid trecură foarte aproape de mine, care stăteam ascunsă printre curioşi. Mâna frumoasă fără inel a lui Sigrid se odihnea pe umărul lui Jan care o ţinea de talie. Trupurile lor înlănţuite lunecară în ritmul muzicii lente şi o expresie de fericire transfigura chipul bărbătesc al soţului meu. Fruntea fostei sale logodnice se plecase spre buzele lui. El părea s-o soarbă într-un fel de beţie de care nu-şi mai dădea seama. Văzându-i astfel, m-am simţit atât de lovită, atât de nenorocită, încât, temându-mă să nu leşin, am făcut cale întoarsă. M-am ciocnit de Daisy care, totuna cu întunericul, mă aştepta la portiţa grădinii. Fidela fiinţă îmi înţelese repede tristeţea. Mă rugă să beau un ceai cald şi mă ajută să mă dezbrac. Tremuram mai mult de durere decât de frig. Mi se părea că toate lucrurile din jurul meu pe care ochii mei le mângâiaseră înainte cu simţul proprietăţii luau, în seara aceea, un aspect aproape ostil, aidoma unor lucruri care trebuiau înapoiate. M-am strecurat sub cuverturi. Fără să-mi dau seama, gemeam, ghemuită în fundul patului. Un pas repede se apropie de pat, o mână energică trase cearşaful şi se aşeză pe fruntea mea.

— Ce s-a întâmplat, Ide? De ce plângi astfel?

— Probabil că am visat, am zis eu speriată.

— Aş prefera să fie aşa! a răspuns Jan.

Se îndreptă spre baie. După ce se spălă, se întoarse şi se vârî încet în pat, crezând că adormisem, dar observând că stăteam cu ochii deschişi, zise:

— Nu dormi, Ide?

— Ai petrecut o seară plăcută? am întrebat cu inima bătând.

— Pe legea mea, da! făcu el pe un ton vesel. Ia ghiceşte unde am petrecut-o? Când am ajuns la club, nu era nici măcar un câine. Or, trebuia să vorbesc cu

doctorul Braas în legătură cu operaţia de mâine dimineaţă. Fireşte că l-am găsit la *„Royal”*, pregătindu-se să danseze. Am trimis să-l cheme, dar m-au văzut ceilalţi şi am fost luat pe sus. Am dansat cu câteva doamne, apoi, cum pofta vine mâncând... Dealtfel, nu mi-a displăcut deloc să-mi dezmorţesc puţin picioarele...

— Erau rochii frumoase afară de cea a verişoarei tale?

— Nici pomeneală! declară el râzând. Numai culori stridente!

— Eşti sever în seara asta, Jan... Cel puţin ai dansat şi cu pacientele tale?

— Fii liniştită, mi-am făcut datoria, mă asigură el căscând.

Mă atrase spre el şi mă sărută pe gură.

— Acum lasă-mă să dorm... Peste câteva ceasuri am o operaţie.

Nu se mai mişcă. De când nu mai pomenise de copilul nostru care urma să se nască în curând? Măcar se mai gândea la asta? Obsedat de Sigrid punea pe al doilea plan acest eveniment, care, în alte împrejurări, ar fi ţinut toată casa într-o fericită aşteptare. Dar, mă rog... În ceasul de faţă, îmi aparţinea. Încet, foarte încet, am atins cu buzele mâna părăsită pe cuvertură şi o nădejde timidă mi-a şoptit că poate nu era totul pierdut. Când m-am trezit, am văzut fereastra plină de cerul albastru şi de crengile copacilor. Zgomotul apei m-a făcut să înţeleg că Jan era în baie. Întâmplarea din ajun îmi apăru înceţoşată ca într-un vis. Realitatea era aici, cu zgomotul acesta al apei care curgea, cu locul cald încă al trupului său. Daisy aşeza masa pentru gustarea de dimineaţă. Clinchetul veseliei, glasurile sonore ale servitorilor, discutând în bucătărie, toate acele sunete familiare aveau ceva liniştitor. Bine dispus, Jan mânca cu poftă şi vorbea despre o nouă carte de Selma Lagerlöff. Observasem la el o schimbare, care – ieri abia sensibilă – se accentuase astăzi. Am avut explicaţia când mi-a spus că Sigrid, nesimţindu-se la îndemână la familia Anderson şi

neputându-se reîntoarce încă la hotelul *„Royal”*, ticsit de turişti, îl rugase să stea câteva zile la noi.

— Eşti de acord, Ide? adăugase el.

Am primit lovitura fără să clipesc.

— Am să dau ordin să i se pregătească odaia, am spus eu.

Păru satisfăcut şi, înainte de a pleca, mă sărută mai afectuos ca de obicei.

Şi Sigrid se instală la noi. Îi puturăm din nou vedea luxoasele ei rochii de casă şi tot aparatul rafinat de care se înconjurase. Suportam greu contactul zilnic cu această adversară de temut. Atmosfera în casă parcă era încărcată de electricitate. Sub pretextul că starea mea cerea odihnă, mă obliga, în unele zile, să-i las ei conducerea casei. Atunci plivea grădina, umplea vazele cu flori şi verdeaţă, îmi năucea negrii cu poruncile ei lipsite de indulgenţă. După ce ne culcam, i se mai auzea încă multă vreme clămpănitul tocurilor de la papuci care mi se părea că-mi ciocănesc drept în inimă. Într-o seară Jan sări din pat, şi deschizând uşa strigă cu vocea lui poruncitoare:

— N-ai de gând să isprăveşti cu plimbatul? Eu ziua muncesc şi am nevoie de odihnă!

O cascadă de râs fu răspunsul şi cum Jan se vârâse la loc în pat, alături de mine, l-am putut auzi râzând de unul singur. Totuşi, nu era întotdeauna bun cu ea. Amintindu-şi desigur că, fetiţă fiind, lui Sigrid îi plăcea să fie dominată de el, o trata fără blândeţe. Dar aluziile sale jignitoare se loveau acum de supunerea inflexibilă, de răbdarea prodigioasă a acestei obsedate îndrăgostite. Adesea, ea avea în faţa mea gesturi de o îndrăzneală insolentă. Într-o dimineaţă intrând în sufragerie şi văzându-l pe Jan în picioare în faţa ferestrei, pe cale de a citi o scrisoare, îi aruncă brusc cozile lungi în jurul gâtului.

— Nu sunt nişte lanţuri dulci? îi spuse ea trăgându-l astfel la masă.

El se desprinse, cu fruntea roşie, cu sprâncenele

încruntate, aruncându-mi o privire mirată. Blama oare lunga mea răbdare? Aştepta să-l rog să pună capăt unei situaţii care devenise insuportabilă? Când Sigrid zări coşuleţul căptuşit cu azur, în care se adunau scutecele, avu un surâs atât de răutăcios, încât m-am întrebat ce plan înfricoşător se închega în dosul acelei frunţi atât de pure... Astăzi, ştiu că în acele zile tumultuoase, pregătise cu sânge rece înfăptuirea crimei... Frumuseţea ei, adulaţia pe care o întâlnea pretutindeni îi dădeau o inimaginabilă siguranţă şi Jan, de obicei cu atâta bun simţ, nu se străduia să înţeleagă ceea ce era ciudat şi alarmant în această situaţie. E adevărat că mă vedea resemnată. Nimic din purtarea mea nu-mi trăda cumplita-mi spaimă. Nu ghicea nici măcar altercaţiile noastre, când el pleca de acasă. Căci de îndată ce-i auzeam pasul repede pe treptele terasei, aceeaşi emoţie ne tăia vorba. În fond, oare cum se simţea el între două femei care-l copleşeau cu aceeaşi dragoste pătimaşă şi supusă? El, atât de dibaci în a uşura durerile, ce leac putea da uneia sau celeilalte? Ce soluţie dramei pe care o simţeam ineluctabilă? Când Sigrid, invitată pe la prieteni, îşi prelungea absenţa, mă speriam de nervozitatea soţului meu. Cât s-ar fi bucurat Sigrid dacă l-ar fi putut vedea întorcând paginile unei cărţi fără să citească, atent la cel mai mic zgomot de afară, sau uitându-se la foc, cu trăsăturile adumbrite. Ca să-şi scuze tăcerea, pretexta vreun caz grav... Era de netăgăduit că suferea. Dacă, din cine ştie ce motiv, eram nevoită să-i întrerup gândurile, îşi înălţa capul cu un aer absent, aproape îndurerat, un aer de parcă se întorcea de departe, care-mi răsucea măruntaiele de groază. Ridicând ochii spre pendulă, îşi strângea buzele atât de violent, încât muşchii de pe obraji i se întindeau. Vai! Cum apărea Sigrid, chipul lui mândru îşi relua frumuseţea gravă şi bucuria de a o revedea, o bucurie lacomă pe care nu şi-o putea ascunde, care iradia prin toţi porii, îmi vestea nemiloasa înfrângere. Orice iluzie secase în mine. Ce puteam face împotriva intrusei

care-mi voia atât de sălbatic, de implacabil, pieirea? Judecata nu mai răzbătea până la conştiinţa acestei fiinţe care trăia într-o aşteptare calmă şi într-o încredere de obsedată.

Zadarnic îmi pipăiam coastele, chemam în ajutor tandra floare care se pregătea să se deschidă, senzaţia de efemer, de provizoriu nu mă mai părăsea... Prin ce farmec îl convinsese pe Jan că-mi dăduse *sumum*-ul de fericire şi că acum era rândul ei? Erau prea tineri şi prea lungă li se întindea viaţa în faţa lor pentru ca, din pură probitate a sufletului, să renunţe la propria lor fericire! Mă gândeam, nu fără teamă, la cuvintele pe care le auzisem din gura soţului meu. Niciodată nu lua uşor o hotărâre şi niciodată nu revenea asupra deciziei luate. Dacă mă luam după vorbele sale, însemna să renunţ, să cedez locul alteia...

Revolta mă însufleţea. Mă hotăram să acţionez în loc să rămân pasivă, cu inima ulcerată. Furia mi se amesteca adesea cu neputinţa. Sufletul meu neobişnuit cu ura învăţa să urască şi ajunsesem să doresc ca o catastrofă să ne vină de hac la toţi trei. Totuşi Jan devenea din ce în ce mai taciturn. Privirea lui ne evita şi pe una şi pe cealaltă şi, cel mai adesea, după masa de seară se retrăgea în odaia lui, pretextând vreo treabă legată de serviciu. Aflat în centrul unei tragice aventuri, angajat într-un impas, în care căuta zadarnic un fir călăuzitor, poate că se străduia să găsească mijlocul de a atenua răul pe care era obligat să-l facă. Adesea, la culcare, surprindeam în ochii lui un fel de strigăt de ajutor. Poate că-l rodea nevoia de eliberare, de descărcare a sentimentelor, dar acea natură reţinută, acea rezervă orgolioasă, proprie firilor scandinave, îi fereca buzele... Ce ştiam eu despre suferinţa lui? Cuprinsă de febra sacrificiului, mă simţeam destul de puternică pentru a mă jertfi în scopul fericirii sale. Dar oare el ar avea curajul să mă lase să plec, cu copilaşul în braţe? Sau se gândea poate să înfrângă piedicile, să înlăture obstacolul? Doar

noaptea, alături de trupul bărbătesc, îmi mai găseam puţin liniştea. Somnul însă îmi era plin de coşmaruri, mă epuiza. Mă vedeam alungată, repudiată, poticnindu-mă prin nisipul pustiului, unde-mi căutam copilaşul pierdut... La gustarea de dimineaţă, soţul meu îmi arunca o privire îngrijorată, dar Sigrid, având şi ea ochii încercănaţi şi gura îndurerată, îşi reprima întrebarea care-i stătea pe buze.

În oraşele mici se ştie totul, mai ales într-un târg unde, ca să se distreze, oamenii depind unii de alţii. Sigrid era imprudentă. Stăpânită de setea de a vorbi, şi de a-i face pe alţii să vorbească despre omul pe care-l iubea, de a auzi rostindu-i-se numele, cât mai des cu putinţă, se trădase de mult. Doamnele pălăvrăgeau şi începuseră să mă plângă.

IX

DE DOUĂ ZILE SIGRID AVEA din nou nişte ochi când tragici, când plini de dispreţ, când plini de ranchiună de îndată ce şi-i ridica spre Jan. Ce se petrecuse între ei? În clipa în care soţul meu se pregătea să se ducă la spital, leşină. Leşin simulat? Întinsă pe canapea, buzele ei strânse semănau cu o rană pe chipul lipsit de sânge. Foarte emoţionat, Jan intră în cabinetul lui şi se întoarse clătinând o băutură într-un pahar de metal, pe care-l apropie de buzele verişoarei sale ce-şi venise între timp în fire. Ea bău cu sorbituri mici, încet, ca să simtă cât mai mult mâna lui Jan susţinându-i ceafa. O propti între perne, interzicându-i să se mişte. Când să iasă, se întoarse şi-i spuse cu asprime:

— Nu te-ai gândit niciodată că te tragi dintr-un popor de plugari şi de fierari? Ei nu cunosc sentimentalismul ăsta absurd, care înmoaie nervii şi care face dintr-o fiinţă călită o cârpă fără caracter şi fără voinţă. Gândeşte-te la asta, Sigrid!

Într-o zi Jan ne anunţă că eram invitaţi la familia Morissey care organiza un meci de tenis.

— Plecăm sâmbătă şi luăm şi familia Herkelen a căror maşină e în reparaţie. Noi îi vom lua pe părinţi, iar tu, Sigrid, le vei înghesui pe cele trei fete în maşina ta. Apropo, Ide, doamna Morissey te roagă să-ţi iei cu tine câteva haine. I se pare că eşti prea palidă şi vrea să te ţină o săptămână, două la fermă.

Am vrut să protestez speriată la ideea că Sigrid se va întoarce la noi fără mine. Dar n-am mai avut când.

— Trebuie să accepţi, Ide... interveni rivala mea. Am şi eu nevoie de o schimbare. Voi sta cu tine!

Jan s-a dus la treburile lui. Sigrid se odihnea în camera ei. Eu m-am aşezat pe un scaun cu faţa între mâini. Inima îmi bătea greu pe lemnul mesei, încă nestrânse. Simţeam că toţi trei eram la capătul puterilor. Viaţa pe care o duceam n-avea să ţină prea mult. Îmi dădeam seama că deznodământul era aproape. Vag, prevestirea fachirului îmi reveni în minte şi, brusc, am înţeles ca n-aveam să scap de soarta mea.

Stăteam alături de soţul meu, atent să evite zdruncinăturile drumului. În spatele nostru, soţii Herkelen erau preocupaţi de fetele lor lăsate pe seama capriciului nestăpânit al celei de la volan. Lunga maşină albastră alerga, lua virajele, se năpustea ca o fiară înnebunită. În rochie albă de pânză, cu cozile ei grele, prinse într-o reţea de aur, Sigrid avea chipul însufleţit şi de fiecare dată când maşina ei o atingea pe a noastră, îi arunca lui Jan priviri pătrunzătoare.

— Isprăveşte cu joaca! Ai să provoci un accident! Strigă el.

Se auzi un hohot puternic de râs şi brusc, Sigrid o porni în goană cu maşina. O văzurăm legănându-se, ridicându-se şi strecurându-se pe terenul plin de cute şi de ridicături, până când nu mai fu decât un punct negru la orizont.

— Ce smintită! bombăni Jan, care abia izbutise să-i liniştească pe părinţii fetelor duse astfel cu maşina. La fermă, Sigrid ne ieşi înainte, înconjurată de tot tineretul.

Era proaspătă, exuberantă şi, luându-mă familiar de braţ mă trase după ea în căutarea unui cabinet de toaletă.

— Ţi s-a desfăcut părul, Ide, şi ai nevoie şi de puţină pudră. Repede, să reparăm aceste mici neajunsuri!

Îmi prinse mai bine cocul pe ceafă, şi-mi dădu cu puful ei de pudră pe faţă.

— Gata, zise ea, iată-ne arătând mai acceptabil decât toate acele fetişcane cu obrajii arşi şi cu nasul jupuit de soare... Se uită la talia mea. Biata Ide, un astfel de trup e împotriva esteticii şi-ţi răneşte privirea! Stai puţin! Se întoarse după o clipă cu o eşarfa mare de voal alb pe care mi-o puse pe umeri. Lasă-l să plutească... uite, ca acesta al meu... mă sfătui ea. Apoi, în picioare, în faţa oglinzii mă examină cu complezenţă: Îmi vezi pielea şi muşchii lăsaţi? Nu! adăugă ea înfiorându-se. Niciodată n-am să mă pot resemna cu această catastrofă. Nu i-am răspuns nimic. Ne aflam, şi una şi cealaltă, pe planuri cu totul diferite. Cu braţul ei petrecut pe sub al meu, am reapărut în faţa lui Jan, care ne surâse cu aerul cel mai satisfăcut. Niciodată n-am fost atât de mulţi la familia Morissey. Dar conacul lor, unde domnea o solidă bunăstare, avea dimensiuni suficiente ca să primească toată acea afluenţă de invitaţi. Am încercat o decepţie dureroasă aflând că – urmând să mai vină lume la serată – doamnele vor ocupa odăile, iar domnii se vor înghesui în dependinţe. Sigrid ceru să doarmă pe verandă. Ora odată sosită, admiratorii se grăbiră să-i aducă perne şi cuverturi, iar Jan îi legă hamacul.

— N-ai prea făcut mişcare azi, observă soţul meu, pe punctul de a-mi spune noapte bună. N-ai vrea să dăm o raită prin grădină?

Am acceptat această propunere ca pe un noroc nesperat. Sclipiri albastre şi verzi cădeau din stelele

imense. Un frunzar de caprifoi îmbălsăma aerul.

— Am să-ţi dau o veste bună, nevastă, zise Jan strângându-mi uşor braţul petrecut sub al său. Sigrid nu va veni la Krittelwerk, de aici va pleca la Johannesburg, unde-şi are bagajele şi de unde se va înapoia în Suedia. Da... am izbutit, în sfârşit, s-o fac să judece şi a înţeles că plecarea definitivă în Europa e unica soluţie a unei stări de lucruri care nu mai putea să dăinuie multă vreme...

Poţi să leşini din pricina unei nenorociri neaşteptate, dar şi a unei surprize fericite. Soţul meu trebui să mă susţină, căci îmi pierise răsuflarea. Buzele sale mă sărutară uşor pe păr.

— Biată nevastă... murmură el, cât trebuie să suferi!

— Sunt fericită! am bâlbâit eu.

M-a condus până la chioşc şi m-a aşezat lângă el pe banca rustică.

— Cred că e vremea, Ide, să căutăm un nume pentru micuţul pe care-l aşteptăm! zise el pe un ton glumeţ. Ce părere ai de Lars?

— E un nume frumos, Jan.. Dar dacă va fi fată?

Am tresărit şi Jan s-a întors brusc.

— Ce este?

— Parcă se mişcă ceva acolo...

Se sculă şi se duse să vadă.

— O fi vreunul din negrii ăia afurisiţi, nici nu pot să-i distingi în întuneric. Ei! strigă el.

Dar nu răspunse nimeni.

— Sau vreo pasăre de noapte... Să intrăm în casă. Nu ţi-e frig?

Strânse mai tare eşarfa în jurul meu şi, repede, i-am sărutat mâna.

— Lasă asta! a protestat el cu blândeţe. Nu se sărută astfel un soţ!

Mă luă în braţe şi mă sărută pe buze. Doamna Anderson, care împărţea camera cu mine, dormea când am intrat în odaie. M-am culcat şi eu, dar fără să-mi pot afla somnul. De multă vreme Jan nu-mi mai vorbise cu

inflexiunea aceea caldă în glas. Vasta tăcere a Veldului învălui încet, încet casa. Copilul se mişca în mine şi mă simţeam rău. Tâmplele mi se umflaseră sub presiunea sângelui agitat. Trebuia să fie târziu. M-am hotărât să iau un calmant. M-am îndreptat spre bucătărie să beau un pahar cu apă. Câmpia se odihnea sub o pulbere de stele.

Rămăsesem la fereastră, când am auzit nişte şoapte ce urcau din galeria de lemn lipită de acea parte a bungalowului. M-am aplecat puţin şi paharul cu apă mi-a scăpat din mână. Prin interstiţiile balustradei, am zărit două siluete cu păr blond. Ce alte plete decât cele ale lui Jan şi Sigrid puteau străluci astfel în limpezimea albastră cernută de sus? Ţinuta lor înfăţişa o voinţă de neatacat la bărbat, o implorare pierdută la femeie. Jan întorsese încetişor capul, în vreme ce Sigrid ridica în faţa lui mâinile ei albe ca două potire încărcate cu ofrande... Părea să-i adreseze nişte imbolduri înflăcărate şi nu ştiu ce întrebare neliniştită. Vocea ei înlăcrimată se întrerupea ca să repete:

— *Joig âlskar dig*! Te iubesc! Te iubesc! Inima ţi-e mai dură decât stâncile de la noi de-acasă?

Ah, vocea asta a lui Jan pe care nu i-o cunoşteam:

— Taci, se ruga el umil, nu-mi lua toată puterea! Nu ştii cât mă costă!

Şi brusc, neputând să mai reziste multă vreme dorinţei covârşitoare a acelei femei, o înşfacă dintr-o dată ca pe o pradă...

* * *

Credeam că lacrimile îmi secaseră. Auzind pe cineva plângând şi gemând, de-abia mi-am dat seama că acele lacrimi urcau din mine însămi bătând la uşa inimii mele. Meiken intră şi punându-mi mâna ei mare, de femeie muncită, pe umărul meu, zise:

— Ascultă, Ranny, nu trebuie să te apuce iar crizele acelea rele! Privirea ei dezaproba lacrimile căzute pe

caiet. Doctorul n-a avut dreptate când ţi-a vârât în cap să scrii. Ce-a trecut, e bun trecut! De ce să redeştepţi nişte lucruri triste care te fac să plângi? Hai, Ranny, vino să-mi ajuţi să frământ aluatul pentru pâine, asta o să te facă să uiţi!

A trebuit să las să treacă două luni înainte de a putea relua firul povestirii mele, să revin la acea noapte crudă. Nu-mi pot aminti cum m-am întors în odaia mea. M-am târât din instinct, ca un animal lovit de moarte care-şi caută un colţişor unde să-şi dea duhul. Am căzut grămadă pe pat. Ca să nu urlu, mi-am astupat gura, cufundându-mi capul în pernă. Totuşi, evidenţa brutală nu mă luase pe nepregătite. Nu-mi vedeam de-atâta vreme nădejdea ruinându-se câte puţin în fiecare zi? Dar mă agăţam de îndoială, de îndoiala mai milostivă, orice s-ar zice, decât brutala realitate, Eram zdrobită, dar nu ucisă! Partida nu era definitiv pierdută, îmi rămâneau drepturile mele de nevastă. Mai întâi leagănul care trebuia scos din husa lui de pânză şi pus la vedere în camera noastră, ca s-o umple, ca şi altădată, cu zăpada perdelelor sale. Apoi nu erau, dincolo de mări, numele noastre înlănţuite, cu parafă solidă, într-un registru de stare civilă? Nu, n-am să-mi cedez locul fără să mă apăr. Voi lupta, mă voi crampona de pereţii casei mele! Cum voi trăi departe de el, repudiată, izgonită? Îmi voi pleda cauza. Dacă va trebui, voi face orice concesie, mă voi pleca în faţa oricăror condiţii, afară de cea de a trăi departe de el! Zorile se târau pe câmpia Veldului când m-am trezit cu un scurt suspin. Imediat, scena din toiul nopţii a reînviat în mintea mea.

Camera începu să se clatine, m-am agăţat de perdele, cu senzaţia că alunec într-un adânc. Ameţeala odată trecută, m-am aflat faţă în faţă cu descurajanta realitate. În celălalt pat, doamna Anderson dormea răsuflând liniştită. Un picior muşchiulos îi alunecase de sub cuvertură căutând răcoarea. În curând, va deschide ochii,

îşi va întinde braţele de sportivă, îşi va da la o parte pletele încurcate ca să se uite la soare, apoi, sărind din pat, mulţumită de viată, se va aşeza sub jetul îngheţat al duşului matinal. Afară, negrii sculaţi începuseră să se strige unii pe alţii, picioarele lor goale lipăiau pe scândurile scării şi ale teraselor. Ce atitudine să iau? Nu era mai înţelept să mă fac că nu ştiu nimic? În toiul nopţii, nu-i văzuse nimeni. Fuseseră siguri că nu sunt spionaţi, femeile şi bărbaţii, extenuaţi de sport şi de mişcare, dormeau cu pumnii strânşi. Trebuia deci să mă dichisesc cât de cât, deşi îmi simţeam membrele zdrobite. Trebuia să mă spăl cu apă rece pe ochii înroşiţi de plâns, să-i cer doamnei Anderson puţin roşu ca să-mi dau pe obrajii prea palizi. În sfârşit, trebuia să le înfrunt „privirea”, să rostesc, cu o voce calmă, salutul obişnuit între noi, acel *goddag* suedez, să le strâng mâinile împiedicând-o pe-a mea să tremure. Eram gata să accept orice, să rămân în umbră, mai ştearsă şi mai îngăduitoare, fericită totuşi să-i port numele, să împart cu el patul, să-l slujesc. Dar în ceasurile lucide, sorbind până la fund paharul ruşinii, mă dispreţuiam pentru umilinţa şi pentru laşitatea mea. Nu era oare singura conduită de urmat dacă voiam să duc cu bine la capăt o sarcină binecuvântată?

Un cer de duminică, un cer de sărbătoare lumina grădina şi Veldul. Să fi fost oare acest albastru care, brusc, scoase la suprafaţă din străfundurile amărăciunii mele o făgăduială... făgăduială care, în panica de peste noapte, se încâlcise, îşi pierduse sensul? Ea îmi reveni fulgerător. Oare nu-mi spusese el: „Sigrid pleacă, se întoarce în Suedia...”? Şi Jan nu minţea. În mintea mea se făcu o legătură în faţa căreia am rămas un moment năucită: că scena pe care o surprinsesem era cea a rămasului bun dintre ei!

— Ai dormit bine, Ide?

Jan, cu mâna întinsă, îmi surâdea.

Musafirii se aşezară la masa pentru gustarea de dimineaţă. Servitorii alergau de colo, acolo, puneau în

faţa fiecărui musafir farfuria cu porridge, ouăle cu slănină, peştele afumat, cotletele, în vreme ce *kaffermeids* turnau ceaiul şi aduceau, sub clopote de cositor, feliile de pâine prăjită unse cu unt şi pe care le acopereau cu marmeladă de portocale. Cu ce nemiloasă risipă îmi furnizează memoria cele mai neînsemnate amănunte din acea duminică îndepărtată, ultima mea duminică. Fiindcă practic, nu pot să mai număr printre cei vii fiinţa vrednică de milă a cărei privire ştearsă mă priveşte dintr-un ciob de oglindă!

Printre invitaţi se aflau nişte buri veniţi de departe. Sufrageria familiei Morissey nu avea decât un bufet care ocupa un perete întreg, scaune şi o masă întinsă de la un capăt la altul al odăii. Pentru vizita de faţă toată mobila fusese trasă lângă pereţi şi orga din salon împinsă în mijlocul camerei. În jurul lui Jan, care se aşează în faţa ei, se alcătui un cerc mare de bărbaţi în haine mai curând fastuoase decât elegante, care contrastau cu pantalonii de catifea reiată strânşi peste ghete, bluzele kaki şi centurile de piele ale fermierilor. Nişte ţărani aspri, bănuitori şi evlavioşi ca şi primii creştini. Cu o expresie de solemnitate naivă pe chipuri îl fixau pe Jan cu ochii lor pătrunzători. După un scurt preludiu la orgă, soţul meu cântă *Hooglied van Salomo* şi başii bărbaţilor îl urmară, cor reţinut, din care răzbăteau subţiri, pure şi vibrante glasurile femeilor. Cântec de dragoste, care, amplificându-se, căuta spaţiu, urca spre un cer radios, albastru, în care ţi se părea că vezi unduind nişte păsări albe... Sigrid nu cânta, rămăsese cu buzele strânse, într-o expresie amară.

Oare din pricina acelei rochii negre, elegantă prin simplitatea ei căutată, pe care nu i-o mai văzusem, să fi fost atât de palidă? Pupilele ei ca nişte pietre preţioase, de o fixitate stranie, îl priveau pe Jan aşezat în faţa orgii. Lumina care îi juca în plete lăsa o dâră de aur pe ceafa lui bronzată ce-i ieşea din răscroiala unui pulover verde cu desene complicate.

Pentru prânz, mesele fură aşezate în grădină. Jan mă căută cu privirea, făcându-mi semn că dorea să stau lângă el. Ca şi morfina care amorţeşte durerea, această atenţie îmi amorţi spaima ciudată care mi se prelingea de-a lungul şirei spinării ori de câte ori întâlneam ochii obsedaţi ai rivalei mele. Ea sosi în ultimul moment, atunci când toată lumea se şi aşezase la masă. Voia să fie cât mai remarcată şi un concert de strigăte de admiraţie îi salutară apariţia... Era magnifică. Peste pantofii mici cu catarame de argint cădea o amplă fustă verde. Purta o bluză cu mâneci bufante, un şal de mătase şi un şorţ brodat în culori vii. Un şirag de perle de aur şi o coroană de frunze încununau această plăcută ţinută, dar care contrasta în mod ciudat cu înspăimântătoarea paloare a chipului ei. Lui Sigrid i se rezervase locul din faţa noastră.

— E multă vreme de când voiam să-ţi fac surpriza costumului nostru naţional, îi zise ea vărului ei. L-am adus cu mine şi am aşteptat ocazia...

Nu isprăvi, căci un tic dureros făcu să-i tremure buzele.

— Dar asta-i rochie de nuntă în ţara dumneavoastră! strigă doamna Roth, de origine germană. Pictorul Nyberg o înfăţişează într-o pânză de-a lui care se intitulează *Toaleta miresei*!

O atmosferă de mulţumire domni curând în jurul mesei, încercuită de oameni bine hrăniţi, în haine îngrijite, care schimbau între ei vorbe lipsite de originalitate. Jan tăcea. Privirile îi erau parcă întoarse înlăuntrul său. Eu, care-i cunoşteam fiecare expresie, fiecare joc al fizionomiei sale, îmi dădeam seama că suferă, prăvălit într-un soi de disperare resemnată. Vedeam că de-abia mănâncă, obligându-mă să mă servesc din toate platourile. Evita să se uite la Sigrid, dar cum m-aş fi putut bucura cunoscând sacrificiul dureros pe care i-l dicta cinstea lui? Când se turnă şampania în cupe, şi când, în picioare, musafirii începură să închine în cinstea gazdelor, Sigrid îşi ridică şi ea paharul:

— *Ladies and gentelmen*, zise ea surâzând cu nişte

buze albe, beau în nădejdea că veţi păstra despre mine o amintire destul de plăcută! Vă părăsesc pentru totdeauna! Peste zece zile plec în Europa!

Momentul de stupefacţie odată trecut, urmă o explozie de strigăte.

— Ce ţi-am făcut, pentru Dumnezeu? De ce vrei să ne părăseşti?

Toţi, bărbaţi şi femei, o copleşiră pe suedeză cu proteste vii. Ea surâdea întruna.

— Sunt într-adevăr emoţionată, dragi prieteni. Dar, vai! Judecata impune nişte datorii pe care inima nu le aprobă. Ei, la urma urmei, cine pleacă se poate şi întoarce!

„Nu”, îi răspunse privirea fermă a soţului meu. Aerul şiroia de lumină. Dar, în acest anotimp, o răcoare plăcută străbătea razele fierbinţi ale soarelui, care către ora cinci apunea. Masa odată terminată, jucătorii luară terenul de tenis cu asalt. O oprisem pe Sigrid lângă mine.

— Costumul tău e încântător, i-am spus. E adevărat că e cel pe care-l poartă miresele?

Ea tăcu văzându-l pe Jan care venea spre noi.

— Cred că nu vrei să joci în costumul ăsta înzorzonat? o întrebă el.

— Mulţumesc pentru „înzorzonat”. Nu voi juca deloc, nu mă simt în formă, n-am nici chef. Prefer ca onorabilul meu clan să păstreze despre mine amintirea mai puţin usturătoare a unei partenere cu mână sigură şi iute. Mă duc... Am nevoie de un ceas de odihnă şi doamna Merissey mi-a arătat o ascunzătoare unde nu mă poate descoperi nimeni!

Abia dispăru că începură s-o strige în cor. Casa şi grădina fură scotocite în toate sensurile. În vremea asta alţi îndârjiţi se rugau de soţul meu, vrând cu orice preţ să-l ducă pe terenul de tenis.

— Lăsaţi-mă să mă odihnesc... Mi-e lene. Vă voi bate puţin mai târziu! zise el râzând. Nu pierdeţi nimic dacă mai aşteptaţi!

Ne-am aşezat pe două şezlonguri în galeria din faţa

terenului de tenis. Nu trecu mult şi Jan adormi. Picături mici de sudoare îi apărură pe buza superioară şi la rădăcina părului. Am tras perdeaua de pânză ca să-i fac umbră. Luptam cu somnul, ca să-mi pot contempla bărbatul, să-l contemplu cu acea spaimă revenită cu toată perspectiva plecării lui Sigrid. „Cât timp îl voi mai vedea?”, îmi spuneam, presimţind poate că clipele prezenţei sale îmi erau numărate.

— Oh, nu dormi? am spus eu speriată, văzând că Jan mă privea printre pleoapele pe jumătate închise.

— De ce te-ai speriat, Ide? La ce te gândeai?

— Sunt necăjită fiindcă mă laşi aici, Jan.

— Dar e un lucru rezonabil. Peste opt zile, voi veni să te iau şi nu te voi mai părăsi... şi apoi, nu peste mult timp...

Am fost atât de bucuroasă de aceste cuvinte bune, încât m-am aplecat şi am vrut să-i sărut mâna sprijinită pe braţul şezlongului.

— Lasă, făcu el agasat.

Dar, văzându-mă încurcată de bruscheţea gestului său, bunătatea lui firească triumfă:

— Nu mai fi mereu atât de umilă faţă de mine, Ide... zise el cu blândeţe. O săptămână e destul de puţin ca să-ţi poţi regăsi echilibrul sufletesc. Dealtfel, Sigrid va rămâne cu tine.

Se făcuse ora ceaiului. Musafirii se pregăteau să plece. Se auzea nechezatul cailor înhămaţi, zgomotul maşinilor ambalate. Pe un cer roşu ca sângele, de o extraordinară luminozitate, se decupa profilul soţului meu. Mă sărutase şi acum strângea mâinile care i se întindeau. Sigrid îl fixă cu o privire plină de ranchiună, în vreme ce el, foarte simplu, după ce-i sărutase mâna pe care i-o ţinu câteva clipe într-a sa, îi spuse în suedeză:

— *Farväl*, Sigrid... Apoi repetă cu voce schimbată: *Adjö*! Şi-a lăsat pleoapele în jos şi asta a fost tot. I-am admirat stăpânirea de sine.

Se auziră două saluturi: „*Toot weerziens*!” şi „*Good bye*!”

Trăsuri şi maşini porniră în toate direcţiile.
— *Good bye*! am strigat eu pentru ultima oară.
El îmi făcu semn cu mâna. N-aveam să-l mai revăd.

Ajunsă aici, am aruncat pana. Să nu-l mai revăd! Dumnezeule! N-ar fi fost mai bine să rămân cufundată în noaptea mea? Am ieşit afară, i-am strigat, cu disperare, numele. Vai! Vocea mea slabă s-a ciocnit de tăcerea de moarte a Veldului. Cu un efort dureros, m-am întors în odaia mea, şi am luat din nou caietul...

O tristeţe întunecată îmi strângea inima. Urmăream cu ochii maşina ce se zdruncina, dar care mergea totuşi repede pe terenul desfundat. Cineva mă luă de braţ. Am stat pe loc până ce vehiculul cu care pleca însăşi viaţa mea n-a mai fost decât o jucărie de copil în zare. Abia atunci m-am lăsat dusă. Dincolo de grădină, în plin câmp, se afla un chioşc cu verdeaţă pe care se căţăra viţa sălbatică. După ce m-am aşezat pe banca grosolană, m-a apucat o slăbiciune. Mi-am venit în fire mirosind nişte săruri pe care mi le întindea cineva. Era Sigrid. Făcea pe compătimitoarea.

— Cât îl iubeşti! Să te zbuciumi astfel pentru o despărţire de opt zile! Zău că e o nebunie! Şi când te gândeşti că eu trebuie să-l părăsesc pentru totdeauna! La suferinţa mea nu te gândeşti nicio clipă! Vezi, n-am întâlnit niciodată un om ca el, atât de mândru, care poate fi atât de crud şi totuşi atât de blând... Continuă cu aceeaşi voce îndurerată: Să vezi că cel pe care l-ai căutat cu disperare îşi recunoaşte, în sfârşit, nedreptatea, înspăimântătoarea asprime şi să te ciocneşti de două cuvinte aidoma unui glas de clopot. „Prea târziu!” Căci Jan mă iubeşte, nu m-a iubit decât pe mine şi nu aspiră decât la un lucru: libertatea lui! Numai că el e bun... Scrupulele sale generoase îl fac să nu se poată elibera... Se aplecă spre mine: Vrei dovada? Priveşte scrisoarea asta... Mai adineauri mi-a strecurat-o în geantă ca s-o

citesc. Făcu un gest vrând să mi-o întindă, apoi se răzgândi: Nu, n-o citi, eşti într-adevăr palidă, adăugă ea cu un surâs răutăcios.

— Poţi să fii satisfăcută... am şoptit cu efort. Orice bucurie e de acum încolo stinsă în mine.

— Şi totuşi vrei să rămâi! murmură ea printre dinţi. Cât eşti de laşă, Ide! Dealtfel laşitatea ţi se citeşte pe faţă! Cât trebuie să-l agasezi pe bărbatu-tău cu supunerea asta de sclavă!

Ura acestei fete rupea digurile, se revărsa asupră-mi. Am încercat să fug, dar s-a aşezat în calea mea.

— Pretinzi că-l iubeşti pe Jan, totuşi ţi-e indiferent că suferă, că moare după mine!

— Ce pot să fac? am bâlbâit pe jumătate năucită.

— Să pleci... să pleci în taină, te pot ajuta eu! Mi-am cumpărat bilet de vapor... Du-te tu în locul meu! Crede-mă, Ide, ar fi unica soluţie a conflictului în care ne zbatem toţi trei! Întoarce-te la surorile tale, sunt destul de bogată ca să-ţi înlesnesc acolo o viaţă îndestulată.

Am întrerupt-o cu un gest şi vocea nu-mi tremura când i-am declarat cu tărie:

— Ţi-o repet, Sigrid, nu-mi voi părăsi soţul decât în ziua în care el însuşi mi-o va cere!

Ah, dacă Jan ar fi putut vedea cum desfigurase ura chipul acela splendid! În cele câteva secunde cât m-a privit mi-am pierdut răsuflarea, mi s-a încetinit pulsul. Mă simţeam la discreţia ei, fascinată ca un animal supus poftei nemăsurate a unei fiare. Buzele ei albe articulară câteva cuvinte, pe care mai curând le-am ghicit decât le-am înţeles: „Tu ai vrut-o!” Pe urmă am rămas stupefiată. Brusc, chipul ei crispat redeveni neted şi blând. Sigrid trase cu urechea şi surâzând, ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic între noi, zise, voind să mă ia de braţul pe care mi l-am smuls dintr-al ei:

— Cred că suntem căutate.

X

ÎN FIECARE DIMINEAŢĂ SIGRID pornea călare pe o sprintenă iapă cenuşie care-i fusese pusă la dispoziţie. Lipsea multe ceasuri şi, la întoarcere, şi animalul şi călăreaţa păreau extenuate. Pentru prima oară Sigrid se arăta cu cozile ciufulite. Faţa ei era jilavă, în timp ce iapa era udă de sudoare.

Faptul s-a întâmplat într-o zi ca oricare alta, cu acelaşi cer albastru şi limpede, fără niciun nor, vibrând de lumină. Nimic în tot acest azur nu vestea răul ce plutea sub el. Ca în fiecare dimineaţă, Jan îmi telefonase, se interesase de sănătatea mea, recomandându-mi o oră de mers pe zi. Vocea lui era afectuoasă şi nimic din glasul meu nu putea trăda presimţirea care mă răscolea, mă frământa. Totul concura să-i uşureze criminalei planurile. Stăpânii casei chemaţi de notarul lor la Therisbank ne spuseră, luându-şi la revedere, că nu se vor întoarce până seara. Buna doamnă Morissey o îmbrăţişa cordial pe verişoara doctorului Yvarsen când auzi că aceasta se hotărâse să plece imediat după masă ca să se întâlnească, la Johannesburg, cu prietenii ce trebuiau s-o conducă la Capetown. Masa pe care o luarăm împreună se servi mai devreme. Sigrid părea calmă. Numele lui Jan nu mai fu rostit. Sigrid vorbi despre viaţa agreabilă şi amuzantă de pe marile pacheboturi de lux, în timp ce eu încercam să-mi ascund bucuria care mă stăpânea şi care făcu să-mi tremure mâinile. În câteva zile mările vor despărţi din nou două fiinţe, pe care un moment de rătăcire dintr-o parte şi de orgoliu inflexibil din alta le apropiaseră... În căminul meu tulburat va reintra pacea zilelor dinainte. Se va naşte copilul şi datorită acestei mici fiinţe, imaginea intrusei va păli încet, încet... În timp ce mă duceam să mă plimb, am zărit-o pe Sigrid în faţa garajului, supraveghind punerea la punct a maşinii, în care un cafru punea un bidon cu benzină. Inima începu să-mi bată. Sunase oare ceasul să ne luăm rămas bun? El

fu scurt şi simplu.

— Bună, Ide! N-ai să mă mai găseşti când ai să te întorci! Lasă-mă să te sărut, *min kär*...

A existat oare vreodată un sărut atât de perfid?

În cursul unei plimbări întâlnisem, ascunsă după o cută a terenului, o biată colibă de negi, flancată de o curte prost îngrădită de gardul de uluci care se clătina, unde se aflau o capră şi câteva găini slabe. Mă opream uneori lângă liota de copii, găsindu-i caraghioşi şi încântători pe negrişorii goi, cu burta ca o tobă şi cu picioarele subţiri, cu capul lor mare acoperit cu păr creţ, cu ochii negri rostogolindu-se în orbite, ca nişte bile. În ziua aceea, le aduceam copiilor nişte prăjituri. După ce-am trecut de micul povârniş ce ducea la fermă, am zărit în depărtare o maşină care venea spre mine. Am recunoscut maşina lui Sigrid. Cu chipul răscolit, opri brusc.

— Repede! spuse ea deschizând portiera şi făcându-mi semn să mă aşez alături. Mi-a telefonat doctorul Braas. Jan s-a tăiat la mână operând un ulcer. I s-au dat imediat îngrijiri aşa că nu-i cazul să ne neliniştim peste măsură. Totuşi, Braas te sfătuieşte să te întorci acasă. Te duc la Krittelwerk. Un bilet pe care l-am lăsat gazdelor le va explica plecarea ta.

Spaima îmi încleiase limba. Nu-mi închipuisem niciodată că soţul meu ar putea păţi ceva. Nu-l văzusem nici măcar răcit. Nicio oboseală nu putea veni de hac trupului său, refractar, se pare, la orice boală. Şi iată că bisturiul pe care-l manevra cu atâta dibăcie se întorsese împotriva lui... De trei ore maşina gonea cu viteză. În nerăbdarea mea, nu încetam să inspectez orizontul, dar nimic nu-mi indica faptul că ne apropiam de târg. Cu mâinile ei nervoase, crispate pe volan, tăcută, cu privirea fixă, Sigrid părea de piatră. I-am spus că nu văzusem niciodată acel pâlc de copaci pe drumul care ducea la familia Morissey, nici acea albie de râu în care apa de-abia acoperea pietrele, pe care a trebuit s-o traversăm.

— Te plângi că am găsit scurtătura asta? zise ea.

— O scurtătură! Vrei să râzi! Mai curând mărturiseşte că ai greşit drumul! Mă gândeam la soţul meu rănit şi simţeam că înnebunesc. Vezi bine că te-ai rătăcit! Să ne întoarcem, te rog!

Fără să răspundă, apăsă pe accelerator. Îi era uşor să-mi joace un renghi, căci cunoştea neputinţa mea de a mă descurca în câmpia fără margini.

— Încotro mergem? am strigat din ce în ce mai alarmată. E aproape şapte! Trebuia să fi ajuns de mult!

— Maşina are nevoie de combustibil! zise ea, când automobilul încetini. Vrei să m-ajuţi şi să torni benzina în rezervor?

Revitalizată, maşina îşi regăsi elanul. Ne înfundarăm în nişte hârtoape, sărirăm peste nişte gropi. Capetele ni se ciocneau tare de acoperişul maşinii. Rădăcini şi crengi moarte trosneau sub roţile puternice care se angajaseră pe un teren cu hăţişuri mai înalte decât copacii.

— Dar ne aflăm în plină junglă! am exclamat eu îngrozită.

— *Tacka för det*! înjură ea. Nu-i prea greu să te rătăceşti în ţara asta blestemată, unde nu găseşti o singură tăbliţă indicatoare.

— Ce-ai făcut?

— Să mergem înainte, bineînţeles, zise ea evitându-mi privirea.

Era lividă.

— Până la urmă o să izbutim să ieşim de aici, să dăm peste vreun cătun unde ne-am putea lămuri.

Nu împărtăşeam acest optimism. Cerul începea să se înroşească.

— După apusul soarelui leii ies din culcuşuri!

— Fleacuri! zise ea pe un ton care mă linişti puţin.

Ştii bine că animalele din junglă se tem de maşină şi mai ales de sunetul claxonului.

Din când în când câte o prăjină pusă de-a curmezişul ne bara drumul. Trebuia să le ridicăm pe rând.

— Încă una din blestematele alea de bariere! bombăni

Sigrid oprind maşina.

Am coborât şi, apucând traversa grea, am tras-o cu toată puterea spre mine. Drumul era liber... În acea clipă zgomotul portierei răsună ca un pocnet de revolver şi cu riscul de a mă trânti, automobilul ţâşni înainte. Stupoarea mă ţintui locului. Am strigat:

— Eşti nebună? Opreşte-te!

Dar, în enorma tăcere, n-am mai auzit decât uruitul slab al motorului. Uluită, refuzam să înţeleg, mă aşteptam să văd, dintr-un moment într-altul, maşina întorcându-se. Am strigat din nou cât am putut de tare! „Sigrid! Sigrid!” Întreruptă de strigătele mele, tăcerea deveni şi mai profundă. Atunci, evidenţa crimei mi-a sărit în ochi...

* * *

Ajunsă la această răscruce a memoriei mele, până mi-a căzut din mână. Mi-am ascuns faţa în mâini, cuprinsă de o înfricoşătoare retrospectivă. Dumnezeule, fulgerele tale n-au nimicit locul unde o femeie a înfăptuit cea mai laşă dintre crime? Unde era azi cea care pentru a-mi uzurpa locul, nu ezitase să mă arunce în mijlocul fiarelor? Trăia nepedepsită, fericită în casa care fusese a mea? Şi el, iubitul meu, suferise din pricina dispariţiei mele? Mă regretase, mă căutase? Ce va face dacă va afla vreodată de sumbra crimă a celei care era azi nevasta şi poate mama copiilor lui? Crimă îndelung premeditată, din ziua în care Sigrid se înapoiase la Low Veld. Petrecuse o săptămână ca să studieze locurile. Ca să-şi atingă scopul, probabil nu numai că înlăturase piedicile, dar le îndepărtase în aşa fel, încât să nu se mai poată descoperi nici cea mai mică urmă. Într-adevăr, cum să descoperi, într-un pustiu cu ierburi şi hăţişuri, nişte oase omeneşti amestecate cu cele ale animalelor?

* * *

Adesea, din pricina suferinţelor, inima îmi înţepeneşte. Atunci stau de vorbă cu binefăcătorii mei. Ca şi altădată mă îndeletnicesc, împreună cu Meiken, cu treburile casnice. Văd de animale. Mi se întâmplă să-mi arunc braţele în jurul grumazului iepei, să-i cerşesc puţină afecţiune şi animalul îşi vâră capul în mâinile mele ca să-l mângâi. Dar brusc se trezeşte în mine durerea odată cu ura faţă de fiinţa monstruoasă care m-a despuiat de toate bucuriile vieţii. Simt atunci înlăuntrul meu o jivină furioasă şi mă izbesc de pereţi ca de grilajul unei colivii. Ascunsă într-un nor subţire, luna plină îşi risipeşte lumina albă peste câmpiile unde dorm în libertate, animalele. Uneori, în toiul nopţii, adus de departe, străbate răgetul unui leu. Atunci urmează, în stepa nocturnă, alergături de saboţi strivind pământul dur, mugete de alarmă, behăituri plângăreţe şi dimineaţa găseşti vitele îngrămădite lângă casă...

Câte ezitări înainte de a relua cursul povestirii! Îmi lipseşte curajul de a retrăi, prin scris, spaima acelei nopţi petrecută în junglă...

* * *

Revenindu-mi din stupoare, m-am uitat în jurul meu. Vedeam pericolul pretutindeni. În ce parte să-mi îndrept paşii? Am înaintat mecanic în direcţia în care dispăruse Sigrid. Soarele apusese. Un fior de moarte îmi trecu prin vine. Mergeam greu, lovindu-mă de rădăcini, tresărind de frică la freamătul vreunui copăcel care-mi atingea uşor rochia. Nişte mişcări dezordonate sub coaste îmi amintiră că mai aveam o viaţă de apărat. Copilul va pieri oare înainte de a vedea lumina zilei? Pe măsură ce umbra cuprindea jungla, singurătatea din jurul meu păru să se însufleţească. Ghiceam salturi tăcute, alunecările unor forme furişate. Un moment am crezut că văd două puncte fosforescente fixate asupra mea şi pământul îmi fugi de sub picioare. Dar maternitatea mea în pericol mă făcu să-

mi controlez energia, mă readuse la instinctele nude şi sălbatice. Însufleţită doar de instinctul apărării, mergeam prin iarba stufoasă, agăţându-mă în spinii mimozelor. O dată, ceva care se târa, care se apropia răzuind pământul, mă ţintui locului. Uitasem de şerpi. Ştiam că, urmărit de aceste reptile, trebuia să fugi în zigzag. Nu mai aveam putere. Pe cerul întunecat, stelele păreau şterse. Siluetele copacilor se desenau confuz în obscuritate. Nişte umbre se desprindeau de la picioarele lor, nişte forme se deplasau... M-am simţit cuprinsă de panică. Febra îmi zumzăia în urechi şi, măcar că era destul de rece afară, sudoarea îmi şiroaia pe faţă. Am continuat astfel să fac pas după pas evitând hăurile de întuneric în care nu cutezam să-mi cufund privirile. De mai multe ori mi s-a părut că văd o lumină. Dar nu erau decât pupile misterioase, ochi fosforescenţi. Porneam mai departe îmboldită de frică. Golită de gânduri, n-aveam decât unul singur: să merg astfel cât mai mult cu putinţă. Nădăjduiam să întâlnesc vreuna din acele colibe din scoarţă de copac, zărite mai înainte, în care să mă refugiez şi să dorm până dimineaţă. Ziua, jungla prezintă mai puţine pericole. Brusc, departe, în adâncul întunericului, se auzi un răget care-mi îngheţă sângele în vine şi, când alte răgete scurte şi răguşite, ca nişte lătrături, se ridicară de pretutindeni, spaima îmi înceţoşă mintea. Am mai făcut câţiva paşi, apoi, căzând în genunchi, am înlănţuit cu mâinile trunchiul unui copac aşteptând, cu ochii închişi, moartea ce avea să iasă din umbră. Cât timp voi fi rămas leşinată sau poate, pur şi simplu, adormită? Când mi-am venit în fire, cerul se luminase, găurit de stele scânteietoare. Întinsă pe pământul rece şi tare, tremuram. Conştiinţa unei morţi îngrozitoare nu mă părăsise. Auzeam călcături repezi, crengi trosnind, gâfâielile animalelor urmărite. O răsuflare îmi trecu peste faţă. Am îngheţat. Nişte dureri cumplite mă făcură să duc la cap mâna pe care mi-am retras-o plină de sânge. Probabil că mă rănisem căzând.

Chiorăielile din stomac îmi amintiră că nu mâncasem nimic de ceasuri îndelungate. Mă rugam, chircindu-mă de groază, ori de câte ori se auzea câte un răget pe acest pământ al coşmarului. Rosteam vorbe fără şir... Totuşi, urechea stătea la pândă... Dominând miile de zgomote răzleţe, un trosnet ca de lemn care arde îmi izbi auzul. Un miros acru ajunse până la mine... Nu, nu visam, de undeva se ridica într-adevăr un fum... Deci pe aceste meleaguri trăiau oameni! O speranţă nebună mă făcu să mă ridic în picioare, călăuzindu-mi paşii. Nu după mult, am scos un strigăt de bucurie: în mijlocul unui luminiş, ardeau nişte vreascuri luminând nişte năluci care gesticulau. Numai că nălucile n-au glas iar cele pe care le auzeam eu, subţiri şi nazale, le-am recunoscut pe dată, căci mă obişnuisem cu cafrii. Picioarele mi se muiară. O voce răguşită, spartă, care trebuie să fi fost a mea, rosti ceva. Ultimul lucru pe care l-am mai văzut au fost feţele uluite, pupilele înroşite de sclipătul flăcărilor ale acelor negri speriaţi la vederea mea. Apoi nu ştiu ce resort îmi închise dintr-o dată toate celulele creierului. Ceea ce aduseră ei mai apoi la ferma familiei Minhaar era o zdreanţă omenească, tremurând de febră, mânjită de sânge, cu rochia ferfeniţă. Domnul să-i binecuvânteze pe aceşti buri de treabă care-au adăpostit o nenorocită!

Mă revăd în mod confuz lungită pe acel pat de campanie care avea să devină al meu. Prin fereastra îngustă vedeam soarele apunând, făcându-se noapte. O lună, când rotundă, când în formă de corn, dar mereu strălucitoare. Îmi amintesc de o mână aspră şi rece care mi se aşeza pe fruntea în flăcări, de un chip tulburat aplecat asupra mea în vreme ce sorbeam ceaiul de baobab. Odată, mi-am auzit propria voce, care se asemuia cu strigătul unui animal sugrumat... Graţie constituţiei mele robuste, mi-am revenit. Au putut să mă pună la treabă. Eram foarte bucuroasă că pot, prin munca mea, să răsplătesc binefacerile gazdelor mele. Ferma pătrată, dată cu var, era alcătuită dintr-o bucătărie destul

de mare, dintr-o odaie şi două cabinete, dintre care cel mai mic mi-a fost dat mie: mai stau şi acum în el. Hambarele adăposteau recolta. Vitele erau lăsate libere. Doar păsările erau închise într-o poiată. Minhaarii aveau trei copii. Singura lor fată se măritase în Natal. Băieţii lucrau în minele din Witwatersrand. Nu-i vedeai niciodată. Viaţa se scurgea fără ciocniri, fără bucurie. O ajutam pe Meiken la treburile casei. Seara, cârpeam rufele. Când îşi însoţea bărbatul la târgul cel mai apropiat, eu păzeam ferma. Din când în când trecea câte un negustor ambulant, purtând în spinare o lădiţă cu mărfuri proaste. Meiken nu putea să reziste niciodată la momeala unei ţesături ţipătoare sau a unei bijuterii de sticlă. Atunci, odaia se asemuia cu un bazar şi, în timp ce Mathijs lucra, cufundat în înflorita trestie de zahăr, în casă aveau loc lungi conciliabule urmate de lungi ezitări, unde însuşi negustorul cafru era chemat să-şi dea părerea asupra alegerii făcute. Astfel, încetul cu încetul, se înghesuiau în fundul unicului dulap săpunuri parfumate, basmale, jupoane şi lenjerie de satinet. Mă miram că Meiken, care trăia după preceptele *Bibliei*, manifesta dorinţa de a se admira în oglindă împodobită cu coliere şi cu bonete de un roşu aprins. O altă plăcere o aştepta de Paşti când, pentru împărtăşania anuală, fermierii se duceau la White-River. Mathijs înhăma bătrâna iapă şi mă luau cu ei. Luau merinde şi cortul pe care-l ridicau printre cele ale celorlalţi africani, în faţa bisericii. Când am auzit prima oară sunetul orgii, ceva vag dureros păru că vrea să-şi croiască drum prin noaptea minţii mele. Ah! cât îmi făcea de rău să aud astfel un ecou al spaimei mele!

XI

ÎNCEPUSE LUNA AUGUST. Veldul se acoperise de un verde intens. Soarele devenise mai cald. Vara izbucni dintr-o dată, ca un fruct care se

copsese la umbră fără să bagi de seamă. Baasul plecase cu noaptea în cap la White-River ca să vândă lâna oilor. Se întoarse foarte târziu, plin de veşti proaste. În Europa, sunase mobilizarea... Peste câteva zile, Mathijs se duse din nou la târg, de unde aduse veşti şi mai alarmante. În răsăritul Franţei începuseră luptele. În ţară, burii ţineau cu tot dinadinsul să se răscoale împotriva englezilor. Mathijs se proclamă de partea primilor; înjură zdravăn, bătu în masă, vorbi de revanşă. Nu-l văzusem niciodată atât de aţâţat. Meiken plângea:

— Suntem atât de liniştiţi aici... De ce te amesteci într-o luptă pierdută dinainte? Englezii sunt mult mai numeroşi decât burii, ştii bine! Şi dacă te împuşcă ce se va întâmpla cu ferma care acum a început să meargă atât de bine?

— *Eendrackt maakt magd!*[49] declară el clipind din ochii mici şi şireţi. N-ai vrea să-mi părăsesc fraţii?

Totuşi Mathijs nu plecă. Mişcarea insurecţională a burilor fu repede reprimată. Acum era vorba, lucru mult mai serios, de a respinge forţele germane care începeau să cucerească teritoriul sud-african.

— Deci băieţii noştri se vor duce să lupte? gemu Meiken.

— Nici nu mă îndoiesc de asta! mormăi fermierul. Nemţii în ţară! Totuşi să vezi că războiul ăsta cu ei nu va fi chiar atât de nenorocit ca ăla cu englezii!

Seara fu lungă şi plicticoasă. Auzeam pentru prima oară vorbindu-se de război. Stăteam în odaie la masa mare acoperită cu muşama. Abajurul verde al unei lămpi cu ulei făcea să cadă lumina pe lucrul de mână, lăsând în umbră bufetul cu veselă şi dulapul rustic. Meiken, cosând, evocă marele război al burilor. Mathijs fusese printre primii care luase puşca, în timp ce ea şi maică-sa, înghesuindu-i pe cei mici şi puţinul lor avut în *ossewa,*[50] se îndreptară spre nord. Singur Extremul Orient fu cruţat

[49] Unirea face puterea (olandeză).
[50] Car cu boi (olandeză).

de trupele engleze. Meiken îndurase toate relele posibile, dar îşi regăsise bărbatul în viaţă şi-şi putuseră reclădi mica lor fermă. Mathijs ascultase în tăcere, trăgând atât de tare din pipă, încât aproape că dispăruse în dosul unul nor de fum.

— Da, nu mi-au venit de hac, bombăni el. Dar eu am doborât destui!

Meiken rămase gravă. Din când în când câte o lacrimă i se rostogolea pe pânza pe care-o tivea.

— În împrejurimile Krittelwerkului au căzut cei doi fraţi ai mei... murmură ea.

Ca şi cum acest cuvânt ar fi avut o rezonanţă în capul meu, am repetat de mai multe ori: „Krittelwerk? Krittelwerk?”

— Aha, zise Mathijs atent, nu cumva eşti din Krittelwerk, Ranny?

Din nou mi-am scotocit, mi-am trudit memoria. Nimic... Uşoara fisură se închisese. Se făcuse târziu. Lumina lămpii se micşorase. Mathijs ceru bere. I-am adus o cană plină. În seara aceea am rămas multă vreme la mica mea fereastră. Cu privirea pierdută în întuneric repetam numele care mă frapase: Krittelwerk... Krittelwerk... Dar la acea oră îmi era imposibil să descopăr în cele trei silabe un sunet familiar.

Anotimpurile treceau... Fermierul, când se întorcea de la White-River, unde se ducea să-şi vândă recolta, ne aducea ecouri ale războiului îndepărtat. Se ştia că pe pământ şi pe mare se dădeau lupte cumplite, că oraşe şi sate ardeau... Şi, în timp ce acolo sângele ghiftuia pământul, viaţa la fermă se scurgea liniştită. Oile noastre nu dăduseră niciodată o lână atât de frumoasă, portocalii fructe atât de mari. Vacile erau splendide, pielea lor nu mai purta acele urme adânci de bice. Cafrii, pe care nu încetasem să-i fac să judece, nu le mai brutalizau. Fermierul avea ca ajutoare doi zuluşi pentru cultura tutunului. Erau doi draci voinici cu chip inteligent. Mânau cu uşurinţă căruţa pe pământul tare.

— S-ar spune că ne-ai adus belşugul în mica noastră fermă, îmi spuse într-o zi Mathijs. Din clipa în care ai venit la noi totul a prosperat.

— Dumnezeu a vrut să vă răsplătească pentru bunătatea pe care aţi arătat-o faţă de fiinţa ce v-a căzut din cer, i-am zis eu.

Mă rugă să tac, spunând că, prin munca mea, le înapoiasem însutit hrana şi cele câteva haine pe care le datoram. Era plăcut să-l vezi pe stăpân, cu ochelarii cu ramă de oţel călare pe nasul lui cărnos, cercetându-şi harnic conturile la Bancă. Apoi, veselia popoarelor eliberate de sângerosul coşmar se repercută până în singurătatea noastră. Parcă-i vedea pe soldaţii venind acasă... Fericirea întoarcerii, tristeţea în faţa locurilor care vor rămâne goale...

XII

DE LA O VREME MATHIJS se ducea în mod frecvent la târg şi se încurca când trebuia să ne dea socoteală de aceste absenţe prelungite. Meiken clătina din cap.

— Ei, omul meu începe să facă pe misteriosul! spunea ea cu oarecare nelinişte.

Într-o dimineaţă avurăm cheia enigmei văzându-l sosind cu o frumoasă camionetă lăcuită cu negru. Trei persoane încăpeau uşor lângă şofer. Au hotărât să se ducă deodată la Durban, s-o viziteze pe Zina, fata lor, pe care n-o mai văzuseră de vreo opt ani. Ţineau morţiş să merg cu ei. Această perspectivă m-a neliniştit. Aş fi preferat să rămân cu negrii şi cu vitele care mă iubeau. Dar a trebuit să mă supun insistenţelor lor. După ce-am ales una dintre stofele etalate pe masă, am început să tăiem şi să coasem. Meiken avu o serioasă criză de cochetărie. Mă rugă să-i împodobesc rochia, de un gri argintiu, cu nişte cumplite pasmanterii galbene. Sosind şi

ziua plecării, îşi puse o broşă, o cruce de email şi mai multe coliere; pe mine m-a obligat să-mi împodobesc rochia neagră cu un guler roz şi cu nişte mărgele violete. A trebuit să-i încreţesc părul cu fierul. Odată gata, o pălărie înflorată cu bride largi, înnodată sub bărbie, o făcu să semene cu o burgheză, ceea ce o încântă. Stăpânul, în bluză cafenie, cu centură, cu pantaloni de catifea reiată şi cu pălărie mare cu boruri largi, îşi încălţase cele mai frumoase cizme. Am plecat când s-a luminat de ziuă. Maşina înghiţea lacomă spaţiul; triumfător, Mathijs ne dezvălui talentul lui de şofer. După ce parcurse nişte drumuri dificile, căţărându-se şi coborând, camioneta se opri în cea de-a treia zi în faţa unui bungalow cu o curticică înfloritã. Revederea dintre părinţi şi fiica lor n-avu nimic emoţionant. Un sărut, o strângere de mână, ca şi cum s-ar fi despărţit în ajun. Dar perechea în vârstă avea tot timpul să se bucure. Văduvă de puţină vreme, Zina izbutise totuşi să se descurce, transformându-şi locuinţa în *boarding house*[51]. Tânăra femeie îi strunea straşnic pe cei nouă locatari. După ce toată lumea se instala la masă, bătu, cu muchia cuţitului într-un pahar. Imediat toate privirile se plecară, mâinile se împreunară, iar Zina citi o rugăciune. După care, se iviră şi castroanele aburinde. La scularea de la masă, acelaşi ritual întrerupse discuţiile şi, abia după ce ruga de mulţumire se isprăvi, li se îngădui oamenilor să se ridice. După prânz, Mathijs nu stătu pe loc, ci porni spre internat să-i caute pe cei doi nepoţi, unul de zece şi celălalt de doisprezece ani. În vremea asta Meiken mă luă pe plajă. Când m-am văzut în faţa acelei imensităţi mişcătoare în care se reflecta azurul cerului, am rămas locului înmărmurită. Pupilele, mi-a povestit Meiken mai târziu, mi-au devenit fixe şi-am început să tremur atât de tare, încât a trebuit să mă ţină să nu cad.

„Acel albastru... tot acel albastru... murmuram. În dosul frunţii mele, se producea o ruptură lentă. Chiar în acel

[51] Pensiune de familie (engleză).

moment, un băieţaş ţinând în mână o găletuşă de nisip, se ciocni de picioarele mele. Atunci, în creierul meu, gaura se lărgi: „Copilul meu! E copilul meu!” am strigat. Micuţul, speriat, a luat-o la goană. Dar eu, m-am aruncat în genunchi şi, apucând-o de fustă pe bătrâna mea prietenă, am hohotit de plâns: „Meiken! Îmi aduc aminte! Aveam un soţ! Aveam un copil!” Şi în nebunia mea am strigat zbătându-mă: „Deschideţi-mi fruntea! Vreau să-mi aduc aminte! Trebuie să-mi aduc aminte!”

Oamenii se opriră, o ajutară pe Meiken să mă ridice de jos. Ea mă duse în grabă la pensiune. De spaimă, eram scăldată într-o sudoare rece. Până seara, am rămas absentă la tot ceea ce mă înconjura, obsedată de ochii albaştri ai unui bărbat şi de buclele de aur ale unui copil... Totuşi, după masa de seară am acceptat să-mi însoţesc prietenii la un *café-concert*. Era o sală mare şi joasă. Nişte coloane pătrate susţineau plafonul pictat cu tritoni şi nimfe. Aceleaşi subiecte împodobeau şi pereţii. Culorile brutale te năuceau. Era multă lume şi mult zgomot. Am găsit o masă goală la picioarele podiumului, unde un pianist dădea tonul muzicanţilor. În acel vacarm n-am deosebit, la început nicio muzică. Încet, încet sunetele se armonizară, se preschimbară într-o melodie care mi se păru nespus de tristă.

— Ce cântă? întrebă în engleză o voce în spatele meu.

— Cântecul se numeşte *Pentru o infantă moartă*, fu răspunsul.

Meiken mă împinse cu cotul.

— Bea puţin din punciul ăsta rece, zise ea, neliniştită să mă vadă atât de încremenită.

Hipnotizată de muzică, nu eram în stare să fac nicio mişcare. Sunetele, mai ales cele ale pianului, iscau în mine frământări dureroase. Acele mâini care loveau în clape, acele arcuşuri care alunecau pe corzile viorilor acţionau asupra spiritului meu ca nişte unde magnetice. Simţeam apropiindu-se o revelaţie năucitoare şi-mi era frică întocmai ca unui animal la apropierea unui cutremur

de pământ. Cu capul rezemat de coloana alăturată, aşteptam şocul care avea să elibereze imaginile atâta vreme prizoniere. Ce fantome îmi vor apărea întâi? Ah, oricare veţi fi, nu mă bruscaţi! Fiţi milostive! Nu veniţi dintr-o dată... Trebuie să fi suferit prea mult din moment ce mila divină mi-a dat o atât de lungă uitare. Oare nu voi regreta vreodată această lâncezeală binefăcătoare în care am vegetat fără bucurie, dar şi fără durere? Am văzut-o pe Zina observându-mă cu oarecare nelinişte. Mi-era indiferent că mă credea nebună. Cu mintea încordată, încercam să desluşesc lucrurile încă amorfe, care, unul câte unul, se desprindeau din ceţurile minţii mele. O furtună de aplauze mă făcu să ridic capul. O femeie urcă pe podium. Publicul părea s-o cunoască, s-o considere drept atracţia serii. Sub un eşafodaj de buclişoare de culoarea cânepei, ochii ei fardaţi aruncau în sală priviri languroase. Îmbrăcată ca o elevă de pension, cu rochie albă, feciorelnică, şi cu un cordon azuriu cu un nod mare, ea cântă nişte romanţe răsplătite cu strigăte frenetice de „bravo”. Bisată, rechemată, cântăreaţa reveni încântată de succesul ei. Încă o dată pianul dădu tonul şi artista intonă cântecul lui Solveig:

„Iarna-i pe ducă, primăvara – iubite,
Agale se trece...
Fructele verii, frunzele toamnei – pălite,
Pot şi ele să plece...
Dar tu vei reveni, iubitul meu,
Şi nu vei mai pleca.
Eu cu credinţă-am să te-aştept mereu,
Căci nu te pot uita...”.

Acest *Cântec al Fidelităţii* mi-a adus pe retină prima imagine distinctă. Atotputernicia muzicii care poate să reînvie până şi atmosfera zilelor moarte... Mă vedeam aplecată, la o fereastră, spre o gradină noptatică, în timp ce, de jos, urca această melodie, chiar aceleaşi cuvinte...

Alături de mine stătea un bărbat, un bărbat care asculta cântecul, cu fălcile strânse, cu ochii duri... Cui aparţinea acel glas şi cine era acel bărbat? Drumul fusese deschis, personajele se precipitau, dansau o sarabandă vertiginoasă... Mi-am recunoscut surorile, pe mătuşa Antje, pe sacristan, o bătrână cerşetoare din port... Alte chipuri se iveau, se eclipsau... Cele ale soţului şi ale copilului meu încă nu se iviseră... Mi-am amintit că mama murise. Capul mă durea îngrozitor. În jurul meu, nimeni nu observase minunea. Când m-am ridicat de pe scaun ca să-i urmez pe ceilalţi, nimic nu trăda metamorfoza mea. Mi-era cu neputinţă să dorm. Aşteptam ca Meiken şi Mathijs să adoarmă ca să mă pot da jos din pat... M-am aşezat la fereastră cu mâinile strâns împreunate peste genunchi, cu privirea cufundată în noaptea populată de siluete şi de chipuri... Ele îmi făceau semn, mă chemau în hora lor neobosită... Voi ajunge oare vreodată să-mi amintesc de numele vreuneia din acele imagini fugare, să le leg de faptele pe care le caut, le caut? Eforturi laborioase ale creierului... Când marile buchete mov de taracanda, din faţa ferestrei, începură să se profileze în zorii care se iveau, izbutisem, printr-o dureroasă tensiune cerebrală, să recompun trăsăturile celui care fusese unica preocupare a existenţei, stăpânul bucuriilor şi suferinţelor mele. I-am reconstituit statura înaltă, chipul poruncitor, gura expresivă... Păstram aceste trăsături ţinându-mi răsuflarea de teamă ca la cel mai mic gest năluca să nu piară... dar ochii, ochii lui de culoare deschisă ca cerul nordic, îmi rămâneau străini, păreau să nu mă recunoască... Atunci memoria mea încordată alergă după o altă figură, o readuse în mintea mea rătăcită: era figura unei femei. Cât era de frumoasă! Ardeam... Ea, ea singură deţinea cheia misterului care-mi pricinuise acea amnezie... Sigrid! Numele porni de pe buzele mele ca un strigăt de groază şi, brusc, mi-am adus aminte că o strigasem astfel când mă părăsise pe acel tărâm al fiarelor, sigură că voi muri. Acum întreaga viaţă defila

prin faţa mea cum trebuie să se perinde probabil prin ochii sticloşi ai muribunzilor. Câţi ani trecuseră? Ce deveniseră toţi cei care trăiseră alături de mine? Oare surorile mă plânseseră? Şi el, a cărui frumuseţe virilă isca în mintea mea, odată cu o dragoste nebună, adoraţia pe care i-o mărturisisem întotdeauna, mă căutase, mă regretase? Alături de el se ridică o imagine graţioasă, atât de blondă, atât de clară... Nils, micul meu Nils pe care-l pierdusem. Am tresărit. Meiken îşi pusese mâna pe umărul meu.

— Ranny, făcu ea cu reproş, nu te-ai culcat?

— N-am putut, Meiken... Meiken, am spus plângând, bunul Dumnezeu mi-a redat memoria!

— Domnul fie lăudat! Strigă ea. Ştii deci cine eşti, Ranny. Ştii...

Am întrerupt-o.

— Ascultă, Meiken, când cafrii m-au adus la fermă, trebuie să fi băgat de seamă că purtam un copil, nu-i aşa? Spune-mi...

Bătrâna mă privi cu tristeţe.

— Ai adus pe lume un copil, Ranny... un băiat care n-a trăit...

— A comis deci o dublă crimă! am strigat cu disperare.

— O crimă? întrebă fermiera consternată. Cine a comis o crimă, Ranny?

Mi-am venit în fire.

— Nu te supăra, Meiken, dacă vreau încă să păstrez tăcere asupra evenimentelor care m-au adus în casa ta. Mai târziu, vei şti... Dar totul e încă încurcat în bietul meu cap. Trebuie să-mi laşi timpul să mă obişnuiesc cu noua mea stare. Dacă ai şti, Meiken, ce mi s-a furat, ce-am pierdut!

Cu capul pe braţe, am izbucnit în plâns. Ah, da! Nu mai aveam nimic, nici bărbat, nici copil, nici cămin. Cuvântul *posesiune* nu mai exista pentru mine. Ce urma să fac? Ce hotărâre să iau? De şapte ani trăiam în afara timpului, în afara realităţii. Îmi era îngăduit să mă gândesc că Sigrid

devenise soţia, poate mama copiilor lui?

Oare erau fericiţi? Umbra mea nenorocită nu se strecura între ei când se îmbrăţişau? Şi remuşcarea nu bântuise niciodată sufletul monstruos al acelei femei? Pe moment, o tresărire de revoltă împotriva unei soarte injuste mă îndemna să vorbesc, să dezvălui crima. Îmi era greu să mă abţin ca să nu strig: „Mathijs, înhamă caii şi du-mă acolo, sus, la High Veld; sunt nevasta doctorului Yvarsen. Vreau să-mi revendic drepturile!” Îmi închipuiam atunci nebunia, disperarea în care i-ar fi aruncat această întoarcere a mea. Oare ticăloasa nu va tremura la vederea victimei? Vai, n-avea de ce se teme: o privire în oglindă mi-era de ajuns ca să-mi tempereze setea de răzbunare. Nu era decât un ciob de oglindă, atârnat pe peretele dat cu var, dar destul de mare ca să-mi arate o faţă răvăşită, părul alb, ochii şterşi. Şi apoi oare el n-o să mă blesteme că vin să-i distrug iluziile? Adesea viaţa nu-i decât iluzie şi mulţi se mulţumesc şi cu atât. Îmi spunea: „Mi-s dragi ochii tăi nevinovaţi, şi gura ta serioasă de şcoliriţă înţeleaptă!” Fie ca în memoria lui să mă păstreze astfel, ca pe o imagine rămasă în adâncul unei oglinzi întunecate...

Zilele treceau fără să-mi aducă resemnarea. Sensibilitatea mea, atâta vreme amorţită, se trezise, cu o acuitate care mă speria. Lupta cu mine însămi mă epuiza, îmi răpea orice energie. De unde voi lua curajul să lansez bomba în casa iubitului meu? Să continue să trăiască în pace! Dar n-aveam puterea de a renunţa să-l mai văd. Doamne, fie-ţi milă! Lasă-mă să-l revăd fie chiar şi pentru o clipă. Un ultim vis mi-a înviorat flacăra vieţii pe cale să se stingă... un vis ameţitor... Oare cine, dacă mă reîntorceam la Krittelwerk, va mai recunoaşte acest spectru cu ochii înfundaţi în orbite! Mă voi îmbrăca precum o ţărancă, mă voi lega la cap cu o basma. Voi împinge uşa pe care o cunoşteam atât de bine şi voi lua loc printre pacienţi. Răbdătoare, voi ceda rândul celorlalţi, ca să rămân ultima. De fiecare dată când se va deschide

uşa capitonată, îl voi vedea în halatul lui alb, îmbrăţişând sala cu privirea... „Cine e la rând?” Şi când, în sfârşit, pupilele lui se vor fixa asupră-mi, mă voi scula, mă voi îndrepta spre el şi voi simţi o asemenea bucurie să mă prostern la picioarele sale, încât inima îmi va plesni într-o ultimă bătaie. „Ah, sărmana femeie, va gândi doctorul Yvarsen, a venit prea târziu la mine!” Se va apleca asupră-mi: „Cât de bine seamănă nefericita asta cu biata mea Ide!” îşi va spune şi încetişor îmi va închide ochii. Dac-aş putea muri astfel! Eu care, alături de el, gustam odinioară o fericire fără seamăn, m-aş mulţumi azi să-l văd de departe, să dau târcoale prin locurile sale.

XIII

ÎMI VINE DIN CE ÎN CE MAI GREU să fac eforturi. Meiken îmi aduce apă proaspătă ca să mă spăl, şi-mi perie părul. Admir amicala discreţie a acestor fiinţe simple. Curiozitatea lor ar fi legitimă, dar se feresc să mă tulbure cu întrebări. Mă gândesc la moarte ca la suprema bucurie. La ce bun să continui un drum pe care niciodată nu va mai străluci soarele? În mine, totul e împietrit. Fiecare nouă zi mi se pare o povară zdrobitoare şi nu mai am decât o dorinţă: să dorm, să dorm fără pauză, un somn care să nu mai tulbure acele jalnice treziri atât de greu de înfruntat!

Mă pipăii, întrebându-mă dacă sunt într-adevăr eu, Ide Yvarsen, cea care stă pe puntea unui mare pachebot ce se îndreaptă spre Europa. Indiferentă, am reluat legătura cu oamenii, simţind totuşi bine că sunt exclusă din mijlocul lor. În toiul vieţii calde şi agitate care mă înconjoară, rămân de gheaţă, cu sufletul pierdut pentru totdeauna. Să mor de propria-mi mână? N-am vrut să le fac această durere oamenilor de treabă care mi-au dovedit bunătatea lor. Am preferat să plec... Poate că în

ciuda a tot şi a toate, îmi voi căuta surorile, şi pe mătuşa Antje.

Binefăcătorii mei au părut necăjiţi de hotărârea mea, dar n-au încercat să mă abată de la ea.

— Ai ajutat la înflorirea fermei, Ranny, şi nu te-am putut răsplăti niciodată pentru truda şi pentru devotamentul tău. A venit ceasul să ne achităm.

Mathijs mi-a dat o sumă suficientă nu numai pentru drum şi pentru satisfacerea nevoilor de moment, ci şi pentru a mă putea reîntoarce la fermă dacă simt nevoia.

M-au însoţit până la Lorenço-Marquès şi s-au amestecat printre cei care veniseră să asiste la plecarea vaporului. Mi-au făcut semne de rămas bun. Meiken plângea.

În vreme ce pachebotul se îndepărta greoi din port, o tânără femeie, începu să cânte pe punte:

„Fac balonaşe de săpun
Frumoase, subţiri, uşurele,
Ce-agale se-ndreaptă spre cer...
La fel ca visele, visele mele
Ţâşnesc spre înalt, apoi pier...”.

Cheiul, înţesat de mici forme omeneşti, dispăruse. În jurul meu, nimic decât apă şi cor...

JAN YVARSEN

PARTEA ÎNTÂI

„Nimic nu-i place mai mult unei inimi, decât să facă o inimă mai puţin tristă.”

SAGESSE

Urmarea povestirii Thérèsei Erhardt

I

MĂ AFLAM ÎN CABINĂ CÂND am întors ultima pagină a caietelor Idei Yvarsen. Cu ce interes pătimaş mă ataşasem de această poveste de dragoste tumultuoasă şi totuşi înflăcărată! Avusesem tot timpul senzaţia că particip la zbuciumul unei vieţi romantice, străbătută de intrigi, de fericire, de disperare! Lectura aceasta acţionase asupra simţurilor mele, eliberându-mă, în unele zile, de coşmarul îngrozitor, care, în ciuda vârstei, îmi mai tulbura încă somnul. De ce să nu mărturisesc azi, că nu un accident de automobil, care n-ar fi justificat totuşi un exil fără întoarcere, ci o dramă familială mă alungase din orăşelul natal, mă determinase să fug de clanul familiilor strict supuse convenţiilor sociale, plină de prejudecăţi şi intoleranţe! Înţelesesem de asemenea că de acum încolo îmi va fi cu neputinţă să mai trăiesc în casa aceea tristă, să înfrunt oglinzile în care se privise adesea biata mea mamă atât de frumoasă şi de cochetă. În acel oraş cu străzi puţine, în a cărui unică piaţă, duminica, la ieşirea din biserică, se întâlnea toată

lumea, fiecare pas ar fi fost pentru mine un chin. Aşa că începu să mă obsedeze ideea unei lungi călătorii. Voi pune oare vreodată destul spaţiu, destule ape adânci între casa mea stropită de sânge şi spiritul meu obsedat de o viziune de neşters?

Acum, cu caietele pe genunchi, mă simţeam copleşită de tristeţe. Marea făcea un zgomot asurzitor. Valurile erau foarte înalte şi crestele lor de spumă apărând şi dispărând, rând pe rând, păreau nişte mici chipuri, curioase, uitându-se prin sticla hubloului. Rămăsesem pe gânduri. O presimţire vagă îmi şoptea că nu numai întâmplarea îmi aruncase în braţe jurnalul unei moarte, ci o forţă care mă depăşea, cu scopul de a scoate la lumină cea mai laşă, cea mai abominabilă dintre crime. Tremuram gândindu-mă că numai cu o lună în urmă, Ide locuise în aceeaşi cabină, că o văzusem acolo, pe prag: o fiinţă posomorâtă, care părea să poarte în ea o lentă şi tăcută agonie. „Îmi plac ochii tăi nevinovaţi şi gura ta serioasă de şcolăriţă înţeleaptă...” îi spusese odinioară soţul ei. Ah! bieţii ei ochi stinşi, biata ei gură ofilită... În acel moment o bătaie uşoară în uşă îmi aminti că Mijnheer mă aştepta pentru plimbarea pe care-o făceam de-a lungul coridoarelor şi punţilor.

— Iar ai plâns? mă întrebă el cu compasiune.

— Am plâns gândindu-mă la Ide Yvarsen. Ce soartă tragică a avut!

— Nu mai tragică decât a dumitale, zise încetişor olandezul, căruia, într-un moment de depresiune, îi istorisisem nenorocirea mea.

Îşi trecu peste frunte mâna lui lungă şi palidă şi, arătând caietele pe care mă pregăteam să le aranjez într-un cufăraş, zise:

— Ce lectură captivantă! Există aici material pentru mai multe romane. Ai terminat de citit?

— Da, dar sfârşitul acestei povestiri este atât de trist, atât de deprimant...

— Nu uita că ai făgăduit să arunci caietele astea în

mare.

— Exact, numai că sunt hotărâtă să nu-mi ţin făgăduiala! am replicat pe un ton care respingea orice obiecţie.

— Cum? Nu vrei să îndeplineşti dorinţa unei moarte? întrebă Mijnheer surprins.

— M-am hotărât s-o răzbun, pe cea care a murit de disperare. Nu râde, Mijnheer, vorbesc foarte serios!

— Dar, fetiţă romantică ce eşti, de unde ştii că Ide nu este, pur şi simplu, eroina unui manuscris pe care vreo romancieră l-a rătăcit în cabina dumitale?

Această ipoteză m-a năucit. Cum... Mituri toate acele personaje care-mi deveniseră atât de familiare? Decepţia mi-a fost imensă. Totuşi, revenită din stupoare, am început să-mi apăr convingerea.

— Totul e adevărat în jurnalul Idei Yvarsen, am protestat eu. Uiţi, Mijnheer, că această nefericită a început să scrie pentru ea singură, la sfatul medicului, fără niciun scop, găsind o consolare în a-şi retrăi astfel trecutul? Nu ne spune ea undeva, pe parcursul povestirii: „Încerc tot atâta plăcere cât şi durere adunându-mi amintirile, ca trandafirii uscaţi care-şi mai păstrează spinii, dar care mai au o picătură de parfum”? Nu, Mijnheer, tot ceea ce a încredinţat această femeie caietelor sale este adevărat. Dovadă că nu s-a gândit nicio clipă să schimbe numele personajelor şi al locurilor.

Olandezul rămase pe gânduri.

— Nu încerci nicio remuşcare, *mejuffrouw*, îmi reproşă el după un moment, că-ţi calci făgăduiala făcută? Cu ce drept vrei s-o răzbuni? Ide Yvarsen, dacă a existat într-adevăr, nu voia răzbunare.

— Pentru că credea că soţul ei s-a însurat cu Sigrid. Dar nu mi-ai spus chiar dumneata că dispariţia unuia dintre soţi nu poate anula căsătoria? Acest caz Ide nu l-a prevăzut. A vrut să-şi jertfească viaţa fericirii soţului ei, căci sunt sigură că resemnarea ei n-a fost deloc un consimţământ necugetat.

Dar, încăpăţânat, Heer van der Laan continuă să nege veridicitatea manuscrisului.

— Crezi deci că există în realitate o astfel de dragoste?

— Sigur că da! am strigat exasperată de îndoielile lui. A iubi astfel comportă multă suferinţă, dar şi o fericire necunoscută de muritorii de rând, din care faci şi dumneata parte, dragul meu domn.

— E de-a dreptul curios cum poate să acţioneze un anumit gen de lectură asupra spiritului unei copile! zise amuzat olandezul. În sfârşit, admiţând că eroii acestui roman există în carne şi oase, socot imprudent să te amesteci în treburile lor.

După care, prietenul meu se strădui să-mi demonstreze că aş proceda contrar dorinţei defunctei dacă aş denunţa-o pe prietena doctorului Yvarsen, poate pe mama copiilor săi! N-ascultam decât cu o ureche aceste înţelepte consideraţii care-mi întorceau cu susul în jos planurile, fiindcă simţeam mijind în cuta cea mai tainică a fiinţei mele nu ştiu ce nădejde tulbure. Poate că voi ajunge la timp ca să împiedic un om cinstit să se însoare cu o ticăloasă... Îmi pusesem în cap să-l cunosc pe doctorul Yvarsen. Instinctul îmi şoptea că există! Mă jucam cu acest proiect care mă atrăgea şi totodată mă speria, dar care nu mi se părea irealizabil. Îmi închipuiam prima mea întrevedere cu doctorul. Un interes nou intrase în viaţa mea, făcând-o la fel de pasionantă ca un roman. N-aveam toată libertatea să procedez după plac? O dată cu aerul din largul mării, începusem să sorb o reizbucnire a vitalităţii. Obrajii îşi pierduseră paloarea lor bolnăvicioasă, mişcările îşi recăpătaseră uşurinţa. Ce transformare operase în mine fără ştirea mea? Să mă fi îndrăgostit pur şi simplu de frumosul doctor Yvarsen, citind jurnalul Idei? În mine se ivi o aşteptare, o febră care, încă de la primele ceasuri ale zilei, mă făcea să fug din cabina mea strâmtă. Aveam acum lungi discuţii cu olandezul. În mod amical acesta încerca să mă abată de la planul pe care-l socotea riscant. Dar eu mă încăpăţânam.

— O voi răzbuna pe Ide Yvarsen! o ţineam eu întruna cu încăpăţânare.

Nu era revoltător ca această fiinţă odioasă, această Sigrid, să se bucure, în toată siguranţa, de o fericire pe care o datora unei crime? Dacă mi-era interzis să dezvălui această crimă doctorului, soţul ei, nimic nu mă putea împiedica să mă apropii de ticăloasă, să semăn spaima în sufletul ei monstruos. Ah! s-o văd pălind şi tremurând!

— Fireşte, îţi va face plăcere s-o vezi spânzurată! zise Mijnheer râzând.

— Cutezi să spui că n-ar merita-o?

Focul discuţiei îmi încinsese obrajii. Prietenul meu surâse cu blândeţe.

— Cât o urăşti! Ştii, fetiţo, că o femeie nu poate urî astfel decât o rivală pe care-o duşmăneşte?

Văzându-mă roşind, cocoşatul se întristă.

— De ce te superi? Nu sunt eu nebunul dumitale, şi nu ştii că, odinioară, bufonilor le era îngăduit să spună adevărul doamnelor lor?

Deşi socotea că e bine să-mi înfrâneze elanul, Mijnheer se alătură, cu gentileţe, dorinţei mele:

— Pentru că vrei cu orice preţ să te lansezi într-o aventură, du-te la Krittelwerk, pentru că Krittelwerkul există într-adevăr. Dar, înainte de orice, asigură-te de existenţa personajelor.

În timpul concertelor mă refugiam în partea cealaltă a punţii, unde muzica n-ajungea până la mine. Mijnheer mă găsea acolo. Într-o seară, în cursul unei gale de dans, mă luă cu el să aruncăm o privire asupra strălucitoarei societăţi din saloane. Mi-o arătă pe prietena regelui diamantelor. Am zărit un chip fraged pe care predominau trei culori: albastrul ochilor, albeaţa tenului şi roşul buzelor. Gâtul, braţele, degetele, totul din cap până-n picioare dispărea sub o cascadă de briliante şi de alte pietre preţioase. Printre egretele din diademă, nişte solitare mari îşi aruncau focurile minunate.

— E un sipet însufleţit care dansează, observă

însoţitorul meu.

Niciodată nu mai văzusem o asemenea mulţime de egrete.

— Ştii în ce fel inuman se obţin aceste pene magnifice? urmă prietenul meu. Femela-egretă nu le poartă decât în epoca împerecherii. Se pare că sunt podoaba ei nupţială şi în acelaşi timp coroana maternităţii sale. Această pasăre mare, extrem de sălbatică, e greu de prins, dar, cât timp puii ei sunt în găoace, nu-şi părăseşte cuibul şi acesta e şi momentul pe care-l alege vânătorul ca s-o doboare şi să-i smulgă penele.

— O ucide în timp ce clocește? am întrebat eu, întorcându-mi cu dezgust capul de la bogatele egrete ce mi se părură pătate de sânge.

Se făcuse cald. Ne-am dus să ne sprijinim cu coatele de balustradă. Sub o lună aflată la ultimul ei pătrar, marea scânteia, împroşca cu jerbe sclipitoare coastele vaporului.

— Acum câteva săptămâni, într-o noapte ca asta, Ide Yvarsen, poate că s-a aplecat peste balustradă chiar din acest loc... am murmurat eu.

— De ce, observă olandezul, dacă tot voia să moară nu s-a aruncat mai curând în această apă feerică, în acest abis de stele? De ce-a preferat apa neagră a unui port?

Era aproape de miezul nopţii. Ni se făcuse foame. Mijnheer a comandat o masă rece şi şampanie. Ne-am reluat fotoliile de pe punte. Frânturi de muzică ajungeau până la noi. Mijnheer îmi vorbi în continuare despre pasageri:

— De ce n-ai venit să vezi serbarea copiilor? Fireşte, o conducea tot miss Ray. Această femeie înaltă, slabă şi urâtă, vrea să fie tot timpul în atenţia tuturor, profită de orice ocazie ca să se travestească ba în indiană, ba în nu mai ştiu ce, ca să-şi pună în valoare părul, extraordinar de lung, pe care şi-l despleteşte şi şi-l lasă să-i cadă până la călcâie. N-are niciun farmec în afară de plete şi totuşi e foarte anturată. Ce să-ţi mai spun de cei treizeci şi şapte de colegi ai mei, taţi de familie, greoi şi şterşi, puţin

interesanţi. Sau de doamnele bătrâne care ne măsoară din cap până-n picioare, pe mine şi pe dumneata, cu o mirare trufaşă. Ici, colo, mai vezi şi câte un *junkers* care a fugit de sărăcia din ţara lui, ca să-şi înfigă cortul în sud-vest, să-şi încerce norocul. Frumoşi ştrengari, pe legea mea; se înghesuie mereu în jurul compatrioatei lor, ştii, fata aia înaltă, roşcată, debordând de sănătate... Se pare că la Waljishbay o aşteaptă un pretendent ca să se însoare cu ea iute, iute şi s-o ducă la ferma lui de la marginea deşertului. S-a îmbarcat în urma unui anunţ care a apărut într-un un ziar berlinez. Sărăcia e mare în Germania şi familiile sunt bogate în fete. Omul de treabă care a oferit o sută de lire sterline pentru călătorie trebuie să fi primit multe propuneri. Până atunci, micuţa se lasă curtată, înfulecă două îmbucături deodată, ştiind bine că la prima escală va isprăvi cu râsul. Ai remarcat o femeie cu părul platinat, flancată mereu de un bărbat negricios? În prima seară s-au privit lacom. A doua zi la prânz, mâinile li se căutau pe sub masă. Viaţa la bord e ideală ca să cultivi aceste mici amoruri. Ai prea mult răgaz. Drumul acesta printre valuri, adesea recalcitrante, pare lung. Zilele, ceasurile cad ca dintr-o pipetă. Pe un pachebot, poţi urmări o intrigă până la capăt, căci aceste mici episoade se sfârşesc de îndată ce pui piciorul pe pământ. Inimile păstrează o amintire dulce sau dureroasă. Impresia melancolică a unui vis frumos, neterminat...

Luna dispăruse. Vasul *Wahnfried* plutea în întunericul des. În saloane, luminile se stinseseră. Punţile erau pustii. Valurile, pe care nu le puteam vedea, torceau încetişor. Şi, cum nu-mi era somn, l-am rugat pe cocoşat:

— Vorbeşte-mi despre viaţa dumitale!

— Nu-i prea interesantă, răspunse el cu tristeţe. Am nouă surori care vin una după alta ca treptele unei scări şi poate că-mi datorez diformitatea tocmai acestor sarcini succesive care-au sleit-o pe maică-mea. A ţinut cu orice preţ să aibă un băiat; cu mine însă, s-a isprăvii seria. N-au mai vrut să rişte. Am fost foarte răsfăţat de femeile din

casă; tata, dimpotrivă, m-a ţinut întotdeauna la distanţă. Când aveam musafiri, trebuia să mă ascund. Aşa că mi-am dat seama de mic de dizgraţia mea. Am crescut blestemat şi umilit. O dată, nu mai ştiu în ce carte, am citit: „În urmă cu milioane de ani, într-o zi, ploaia începu să cadă pe o plajă de nisip fin şi un animal ciudat trecu solitar pe sub unde...” Aceste cuvinte au fost de ajuns ca să-mi hotărască soarta: penseta, ciocanul, lupele îmi sunt mai dragi ca nişte obiecte de artă şi cred că niciodată un băieţandru n-a tremurat în faţa unei domnişoare cum tremuram eu descoperind o bucată de calcar purtând urmele unor fosile necunoscute. Căci ce poate fi mai palpitant decât să ajungi să ridici puţin vălul care acoperă lumea asta bătrână? Ce carte poate fi mai pasionantă decât cea scrisă în sol de milioanele de carapace, oseminte şi scoici? Soarta dezmoşteniţilor e să ignoreze bucuriile dragostei. Dar crezi că un spate prost croit poate împiedica inima să tresalte? Înverşunat, m-am aruncat în ştiinţă. Am întreprins călătorii captivante. Împreună cu confraţii mei, am făcut săpături în pădurile virgine, unde domneşte un veşnic crepuscul şi care trebuie să se asemene întrucâtva cu cele de acum cinci sute de mii de ani. Cu imaginaţia, poţi să-ţi închipui animalele fabuloase care le străbăteau, strigătul înspăimântător al mastodontului, în timp ce răşina, curgând în valuri de aur din trunchiurile monstruoase, se preschimba în ambră transparentă. Oare trecuseră şi primii oameni pe acolo? N-o dovedeau decât câteva unelte din silex, cioplite în mod grosolan. Deocamdată misterul originii noastre rămâne la fel de adânc. Dar iată că, într-o bună zi, m-am săturat să tot scormonesc pământul pentru a-i smulge ceea ce are el inert: piatra, îmi era dor de fiinţe însufleţite, care să ştie să râdă, să iubească, să sufere. Exclus de la marile pasiuni de infirmitatea mea, îmi plăcea, vezi, să mă amestec în pasiunea altora. Da, *mejuffrouw*, obligat să observ, să trag cu urechea, am căpătat viclenia şi dibăcia unui şoarece de hotel. Căci

studiez şi analizez oamenii, în special în hotelurile de lux şi pe vapoarele elegante. Acolo îşi dau frâu liber pornirilor lor şi mie-mi place să spionez, să le descopăr viaţa lor secretă. Mă strecor pe urmele lor, înghit cu lăcomie un cuvânt crud, tandru, un suspin. Surprind raza de bucurie care se reaprinde în dosul unei lacrimi, surâsul care maschează o disperare. Din tot ceea ce adun, creez poveşti frumoase pe care mi le povestesc mie însumi şi care-mi procură adesea emoţii reale. Şi olandezul adăugă coborând vocea: Ca un câine de vânătoare, adulmec locul unde se ascunde mai multă spaimă, mai multă suferinţă. Iată de ce, *mejuffrouw*, v-am ieşit în întâmpinare. Scuzaţi-mă!

La orizont se ivi o linie palidă.

— Iată ziua, am spus eu, stingând lămpiţa de vânt pusă între pahare. Apoi ne-am îndreptat spre cabine.

În hol, pe o hartă agăţată pe perete, nişte drapele minuscule marcau milele parcurse de la Hamburg.

— Cât sunt de numeroase! suspină Mijnheer.

La Waljishbay, geologii urmau să ia drumul deşertului, în timp ce Heer van der Laan continua traversarea până la Capetown.

— Mi-am dat întâlnire cu confraţii mei la minele de la Thuisbank, care se găsesc la o oră de mers cu maşina de Krittelwerk, îmi spuse el. Înainte de a mă întâlni cu ei, aş avea vreme să culeg unele informaţii care ţi-ar fi utile. Până atunci, nu-ţi fă prea multe iluzii. În ce mă priveşte, sunt convins că alergi după nişte năluci. Cel puţin, faimosul târg există şi, dacă povestea care ne preocupă nu e totuşi o ficţiune, e posibil să-i vedem şi pe tipii care au inspirat romanul. Pe urmă, odată venit momentul când nu vei mai avea nevoie de mine, ai să mă laşi în drum, cum e şi firesc. „Un domn cât se poate de amabil...” spun toţi despre mine, dar toţi mă lasă de căruţă!

Încetişor, *Wahnfried* poposi la pragul deşertului.

— Vino, mă strigă Mijnheer, tânăra nemţoaică e pe punte înconjurată de curtea ei, iar acolo jos, văd o siluetă,

una singură, îndesată, şi cu pălăria în mână. E pretendentul care a trimis cele o sută de lire sterline pentru călătoria asta frumoasă ce se isprăveşte azi!

Tocmai o pornisem pe scară, când fata cea roşcata trecu pe lângă noi ca o furtună, cu ochii măriţi de spaimă şi urmată de un grup de tineri. Se auzi pocnetul unei uşi, o cheie răsucită, nişte exclamaţii. Jos, omul rămăsese nemişcat, cu privirile ridicate spre marele vapor care-i aducea nevasta menită să împartă singurătatea cu el. A trebuit să intervină căpitanul ca s-o determine pe fată să coboare şi să-l vadă pe cel făgăduit care avea un aer buimac. Ea plângea când el se apropie şi-o luă de mână. Bărbatul parlamentă multă vreme. Fata mai plângea încă atunci când se urcă împreună cu el în cabrioleta ale cărei roţi dispăreau pe jumătate în nisip.

I-am însoţit pe geologi până la trenuleţul ce pleca în pustiu. Am înaintat greu. În faţa noastră dunele se învălureau la nesfârşit, începând de la un mov tandru până la un violet închis. În timp ce prietenul meu, olandezul, întârzia pe lângă colegii lui, o călătoare americană mă pofti într-o colibă care se deosebea de celelalte printr-o cruce fixată pe acoperişul de tablă. Era o capelă cu bănci cioplite grosolan şi cu un mic şi umil altar. Doi preoţi olandezi oficiau aici o slujbă de mântuială când nu erau plecaţi prin acea regiune aridă să-i creştineze pe negri. Călătoarea americană îi invită să ia masa pe vapor, ceea ce păru să-i bucure peste măsură pe cei doi asceţi de o slăbiciune înfricoşătoare. Ne convinseră să asistăm la slujba lor. A doua zi, în zori, m-am urcat pe puntea cabinelor de lux ca să bat la uşa doamnei Warth care mă rugase s-o trezesc. O aşteptam sprijinită de balustradă. Peisajul marin părea uşor ireal. Un cer tinzând spre violet şi argintat de strălucirea crescândă a lunii se reflecta în marea calmă, unde stăteau nemişcate câteva veliere cu aripi albe. Oare m-am simţit vreodată mai liniştită ca în acea sărmană casă a Domnului, aşezată în pragul deşertului, alături de acei negri trişti ce-şi cântau

cântecele cu toată credinţa naivă a sufletelor lor? Când ne întorceam spre pachebot, un nor mare, trandafiriu se îndreptă spre noi şi, chiar deasupra capului, o puzderie de fulgi mari albi şi roz acoperiră nisipul ca o zăpadă înroşită de soarele în amurg. În grabă, în timp ce sirenele vaporului ne chemau, am făcut un buchet din penele acelor flamingo.

— Capetown! Se vede oraşul Capetown strigă cineva.

Tocmai mă pregăteam să-mi pun rochia de seară. Toţi pasagerii se înghesuiră pe puntea din faţă. În noaptea sumbră, Capetownul se ivi scânteind de lumini. Eram ciudat de emoţionată. Ce viitor îmi rezerva acest îndepărtat şi străin pământ? Dar mă mai tulbura şi un alt gând. Nu mă îndreptam în mod imprudent spre o aventură riscantă? Între cer şi apă, putusem să mă las în voia divagaţiilor mele romantice; în faţa pământului, pe care-l simţeam atât de aproape, mă cuprinseră îndoielile şi aţâţarea în care trăiam de câteva zile se risipi. Mă molipsisem şi eu de o mare dragoste, urmărisem în mine evoluţia unui fel de rău, foarte plăcut, care doar el putea să-mi atenueze tristeţea de copil orfan. Dezmeticită, dezastrul care mă izgonise din locurile copilăriei îmi reapăru în toată grozăvia lui. Heer van der Laan încercă să-mi ridice moralul.

— Într-o săptămână, voi fi la Deligobay, de unde voi lua trenul spre Krittelwerk. Voi descinde la *„Royal Hotel”*, dacă *„Royal Hotel”* există. Voi comanda o masă de gală pentru ziua în care mă voi reîntâlni cu colegii mei. Astfel, făcând investigaţii, nu voi atrage atenţia nimănui asupra mea.

II

— HELOW! FII BINEVENITĂ pe pământul sud-african!

Dinapoia unui buchet mare de flori albe pe care mi le

pusese în braţe, se ridicau o mutriţă trandafirie şi nişte ochi strălucitori, care râdeau odată cu buzele pline, descoperind două şiruri de dinţi frumoşi şi sănătoşi.

— O, dragă, cât eşti de palidă! Verişoara mea mă luă de braţ: Vino, ne aşteaptă tata! Cât sunt de fericită! O, biata de tine! Ai să-ţi revii repede! Vei rămâne cu noi pentru totdeauna!

Mă împinse către un domn îmbrăcat cu acea eleganţă sobră şi rece specifică gentlemanului. Nimic din chipul lui nu-mi amintea de bietul tata. Abia mai târziu aveam să surprind adesea acea flacără scurtă care se aprindea şi în ochii tatălui meu când mânia făcea să i se umfle vinele de pe frunte. Dintr-o privire, unchiul îmi măsură veşmintele de doliu şi chipul lui spân se schimonosi ca sub povara unei dureri.

— Biata mea copilă! şopti el, sărutându-mă pe frunte.

Nu mai rosti niciodată vreun alt cuvânt în legătură cu drama despre care-l informase tutorele meu. Mătuşa mea, dimpotrivă, avea să mă chinuiască adesea prin curiozitatea ei care nu mă scutea de niciun detaliu. N-am văzut din Capetown decât o stradă largă, cu case scunde şi ferestre-ghilotină, stradă pe care am străbătut-o ca să ne ducem la un restaurant. După-masă, am luat trenul spre Johannesburg. Prin ferestrele compartimentului vedeam marile crescătorii de struţi, unde în vastele curţi închise se zbenguiau familii întregi de astfel de păsări. Câmpuri de bumbac şi livezi de portocali urmau unele după altele. Dar, pe măsură ce ne apropiam de Transvaal, nu mai vedeam decât platouri pustii, despuiate de arbori. După patruzeci şi opt de ore, am ajuns la destinaţie. Mătuşa m-a strâns în braţe asigurându-mă că, de-acum încolo, mă socotea a doua ei fiică. Noua mea familie locuia în Parktown, un bungalow cochet cu galerii şi terase ce dădeau spre o grădină doldora de flori. Am mâncat într-o odaie cu o frumoasă mobilă veche, după care Doris m-a condus în camera mea. Era veselă, spaţioasă şi împodobită cu nişte ferestre largi ce dădeau

spre straturile cu trandafiri. Braţ la braţ, contemplam cerul Africii cu stelele lui strălucitoare. Surprinsă, am zărit şi altfel de stele care păreau să alerge la poalele muntelui ce astupa zarea. Verişoara mea mă lămuri că acei munţi nu erau decât nişte acumulări de praf de cuarţ, deşeul minelor de aur şi că stelele care alergau erau felinarele agăţate de roabele minerilor negii. Impresionată de noutatea locului şi de ambianţă, am dormit prost. Am avut vise agitate, în care-l vedeam pe Mijnheer aplecat deasupra frăţiorului meu lungit pe pământ. „Nu-i mort...” spunea el. Apoi, parcă era iarnă. Flori mari de gheaţă acopereau ferestrele. Jăraticul sclipea în dosul portiţei de la soba de porţelan. Masa era pusă. Cu sprâncenele încruntate, tata arunca nişte priviri cumplite spre orologiu, iar noi, Jean şi cu mine, ne făcurăm mici, presimţind scena... Apoi, am văzut-o clar pe frumoasa mea mamă – aducând de afară o undă de zăpadă – cu ochii strălucitori, cu buzele lacome, parfumată şi cu rochia foşnindu-i sub mantoul de lutru, înfruntând fără teamă mânia soţului ei. Un pocnet de revolver şi m-am trezit tresărind!

În fiecare dimineaţă, deschizând pleoapele, îmi trebuia un lung moment ca să-mi vin în fire, să-mi dau seama de noua eră în care intrasem. Mi se arăta o afecţiune plină de atenţie şi de gentileţe. Se dădeau ceaiuri în cinstea mea, iar seara, unchiul şi Doris mă învăţau să joc bridge. Începusem să mă neliniştesc de tăcerea lui Mijnheer, când, într-o dimineaţă, la micul dejun, am găsit lângă ceaşca mea o scrisoare:

„Am ajuns de două zile la destinaţie şi mă străduiesc pentru dumneata, îmi scria prietenul meu. Bufonul dumitale, mică prinţesă, e pe cale să-ţi pregătească drumul pe măsura posibilităţilor sale. Mai întâi, bucură-te! Eroul dumitale există, l-am văzut în carne şi oase! Dar n-am să-ţi spun mai mult, rezervându-mi plăcerea de a-ţi istorisi prin viu grai ceea ce va fi util să ştii înainte de a

face dreptate!

Geologii trebuie să vină dintr-un moment într-altul şi, de data asta, nu voi putea să nu mă mai ţin de cuvânt. Deci, dacă vrei să mă mai găseşti încă la Krittelwerk, te sfătuiesc să te grăbeşti. Dacă iei trenul de ora şase seara, ajungi la unsprezece. Te voi aştepta la gară. Stau la hotelul «Royal»*, aproape de frumoasa logodnică a doctorului Yvarsen. Da, şi pe ea am văzut-o! Ah, dac-ar putea să-şi dea seama de uraganul care-o ameninţă!*

La picioarele micii mele prinţese, nebunul depune cele mai respectuoase omagii.

Markus van der Laan.”

După lectura acestei scrisori, nu mi-am mai putut ascunde agitaţia. Foaia tremura în mâna mea şi rudele mă priveau mirate. Nu le suflasem un cuvânt despre planurile mele, vorbindu-le numai de olandezul care se ocupase cu atâta gentileţe de mine în tot timpul traversării. Îşi exprimaseră dorinţa de a-l invita pe Heer van der Laan când avea să treacă prin Johannesburg. Mă vedeam acum silită să le povestesc ce mi se întâmplase pe vapor. Mă ascultară fără să mă întrerupă. Verişoara mea îmi sorbea vorbele de pe buze. Dar, când le-am mărturisit intenţia mea de a mă duce la Krittelwerk ca să-i duc doctorului Yvarsen caietele soţiei sale, am fost întâmpinată de cea mai vie dezaprobare. N-aveam dreptul, socotea unchiul, să scot la lumină o poveste îngropată, desigur, de multă vreme. El, de asemenea, nega, în mod categoric, veridicitatea manuscrisului. Dintr-un motiv sau altul femeia de pe vapor îşi exprimase dorinţa ca acele caiete să fie aruncate în mare. Accident sau sinucidere, în momentul în care îşi manifestase această dorinţă, nefericita purta de-acum pecetea morţii şi dorinţa ei trebuia respectată. Reflectam, tulburată, prea puţin înclinată să accept aceste argumente, să abandonez un scop de la care nimic nu mă putea distrage, fiindcă-mi redase pofta de viaţă. L-am liniştit pe

unchiul meu ce se temea de un scandal, în care numele meu, de fapt şi al lui, ar fi putut să fie amestecat. I-am jurat că Heer van der Laan îşi făcea ancheta cât mai discret cu putinţă. Până la urmă, am câştigat: puteai să laşi un om cinstit să se însoare cu o ucigaşă? Dar mi-am plecat ochii în faţa privirii scrutătoare a unchiului Jacques, speriată la gândul că ar putea ghici tainicul sentiment care mă călăuzea. L-am rugat să-mi îngăduie să iau trenul chiar în aceeaşi zi şi s-o iau şi pe Doris cu mine. Aceasta din urmă sări de gâtul tatălui ei şi rămase astfel agăţată până ce-i obţinu consimţământul. Cât despre mătuşa mea, dacă soţul ei i-ar fi îngăduit, ar fi plecat şi ea cu noi.

Gara din Krittelwerk era primitivă. Un singur peron slab luminat. Totuşi l-am recunoscut pe Mijnheer în pantalon lung, galben şi cu melon. Veni spre noi cu acea mişcare amplă a umerilor care-i era caracteristică.

— Trăsura hotelului e colo, zise el după ce i-am prezentat-o pe verişoara mea.

Ne-am urcat într-un fel de droşcă cu bănci. Unul dintre cei doi vizitii negri ţinea o lanternă pe genunchi. Clădiri lungi şi scunde se desenau în umbra străzilor pustii, neluminate. Tremuram de frig. Şi hotelul era cufundat în întuneric şi tăcere. Într-o sală unde nenumăratele ferestre deschise spre noapte păreau tot atâţia ochi ostili, ne aştepta o gustare. Ne-am grăbit să ne reîntoarcem în holul mai primitor, cu covorul lui luminos şi moale, cu câteva fotolii confortabile, cu măsuţe mici şi cu un pian. Mijnheer ne oferi câteva ţigări, apoi aprinse cu un chibrit fitilul spirtierei pe care şi-o lua întotdeauna cu el. În curând, aroma cafelei, amestecându-se cu mirosul de tutun, crea o atmosferă mai intimă. Văzându-ne palpitând de curiozitate, Mijnheer ne împărtăşi în sfârşit ceea ce putuse el însuşi afla despre acest subiect care ne preocupa: după ciudata dispariţie a soţiei sale, doctorul Yvarsen devenise şi mai grav, şi mai impenetrabil. Mai bine de doi ani, nu mai luă parte la nicio distracţie, renunţă până şi la sport, ca să se dedice în întregime

profesiei sale. Totuşi, mânca la *„Royal”*, împreună cu verişoara lui, cu care, se spunea, se logodise de curând. Seara, atât în orăşel cât şi pe la ferme, lumea mai vorbea încă de misterioasa dispariţie a doamnei Yvarsen. La epoca respectivă, bătuseră Veldul în lung şi-n lat şi indigenii la care Ide mai întârzia în timpul plimbărilor sale fuseseră arestaţi. Răscoliseră împrejurimile colibei. Din lipsă de probe au trebuit să elibereze perechea de negri care se apăra cu înverşunare. Apoi, au sfârşit prin a abandona căutările. Unii ajunseră la concluzia, că soţia doctorului Yvarsen căzuse în mâinile vreunui cafru străin de acel district, alţii, că aventurându-se prea departe fusese ucisă de vreo fiară. În vremea asta cei doi logodnici erau văzuţi tot timpul mergând împreună şi petrecându-şi zilele libere pe la fermele din jur.

Se făcuse târziu, Doris adormise în fotoliu.

— Vino! îmi şopti Mijnheer făcându-mi semn să-l urmez.

Am păşit pe trotuar. O lună doar pe jumătate, încercuită de un halo de sulf, lumina acum şoseaua.

— Cabinetul doctorului Yvarsen.

Cocoşatul îmi arătă, în faţă, nişte ferestre înalte de sticlă mată. Am traversat strada şi am citit pe uşă: „*Dr. J. Yvarsen, Spreekuur, 2-4*”. „Peste câteva ceasuri voi suna la uşa asta...” mi-am zis eu cu inima bătând. Mi-a trebuit cam mult până s-o trezesc pe Doris şi s-o duc în odaia vecină cu a mea. Toaleta de noapte o dată făcută, am ezitat să mă vâr în pat. Noaptea era răcoroasă. Niciun întârziat, niciun lătrat de câine. Puteai crede că locul acela era pustiu. Nu-mi era somn şi măsurăm odaia în lung şi-n lat, oprindu-mă mereu ca să privesc afară. Pe măsură ce se apropia momentul să trec la acţiune, aventura mi se părea ireală, iar prezenţa în acel hotel, prelungirea unui vis. M-am aplecat pe geam. Care dintre ferestre era a lui Sigrid Lindval? Dacă exista vreo atracţie magnetică, dacă nişte elemente tainice puteau străbate pereţii ca nişte unde, oare nu simţea prezenţa mea? Nu visa că dintr-un trecut al patimei şi al dramei, se ridicase

un martor? Dacă împrejurările mi-o îngăduiau, trebuia să am, chiar în acea dimineaţă, o întrevedere cu ea. Îmi îngheţaseră mâinile încă de acum. Dar noaptea albă începea să mă apese. M-am strecurat sub cearşafuri. M-a trezit un sărut. Cu părul zbârlit şi umed după baia matinală, Doris se aplecase asupra mea.

— Nu-i momentul să leneveşti în pat, îmi spuse ea râzând. Olandezul tău face sute de paşi pe coridor şi nu-şi găseşte locul. Când am trecut mi-a şoptit: „Anunţ-o pe verişoara dumitale că doctorul şi cu logodnica lui s-au dus să-şi ia gustarea de dimineaţă!”

Am sărit din pat. Emoţia îmi dădea palpitaţii în timp ce mă îndreptam spre cabinetul de toaletă. Spălatul cu apă rece m-a înviorat. M-am îmbrăcat febrilă. Oglinda m-a liniştit, insomnia nu lăsase urme la cei optsprezece ani ai mei. Mi-am pus o rochie neagră cu un guleraş alb şi, la braţul lui Doris, am intrat în restaurant. Ne-a întâmpinat un chelner hindus. În timp ce lua comanda, m-am uitat în jur. Tacâmurile murdare şi şerveţelele mototolite demonstrau că numeroase persoane şi mâncaseră. Femei tinere şi planturoase, cu gâtul şi cu braţele goale, discutau peste mese.

— Uită-te spre fereastra din fund, în dreapta... murmură Van der Laan.

Dar eu şi reperasem perechea blondă. Ide nu exagerase când descrisese frumuseţea rivalei sale. Am resimţit eu însămi un şoc care mi-a făcut rău. De ce? Doctorul stătea cu spatele. Nu-i vedeam decât umerii largi într-un pulover albastru închis. Discutau fără să dea nicio atenţie celor din jur, nu se ocupau decât de ei înşişi şi se serveau reciproc. Doctorul turnă ceaiul. Sigrid unse cu unt feliile de pâine prăjită. Ghiceai între ei o intimitate de lungă durată. Ea râse, un râs frumos, lipsit de griji. Printr-o ciudată presimţire, sfârşi prin a se uita spre colţul nostru, şi după acea privire rapidă, râsul i se stinse.

Ne observă mai atent, păru intrigată. Am chemat-o la ordine pe Doris care se uita întruna la ea. Mijnheer îşi

trecu peste faţă mâna prelungă şi slabă, gest obişnuit la el când era emoţionat.

— Cât se iubesc, fără să presimtă lovitura care-i va năuci!

— O plângi pe femeia asta? am spus eu indignată.

— Nu, la el mă gândesc...

La el! Uitasem că executând această fiinţă îl loveam totodată şi pe el! În acel moment barmanul hotelului îi spuse câteva cuvinte doctorului. Am înţeles că era chemat la telefon. Se sculă, îşi aruncă şervetul pe masă, se întoarse cu faţa spre noi... Faptul că l-am găsit frumos şi fericit, dincolo de orice aşteptări, m-a umplut de spaimă. Toată îndrăzneala m-a părăsit! Să plec dezarmată, învinsă? Să-l las pe omul acesta cu iluziile lui în loc să i le distrug? Să renunţ pentru totdeauna la această pasionantă aventură? Am spus tare:

— Nu, nu vreau!

— Atunci, fetiţo, curaj!

Sigrid îşi aprinsese o ţigară şi desfăcuse ziarul *Daily Mail*. Din când în când se uita spre uşă. Hotelierul veni să-i spună ceva clientei sale.

— Cum, nu înainte de trei ceasuri? întrebă ea destul de tare, cu un aer contrariat. Mereu acelaşi lucru, nu-l lasă nici măcar să mănânce liniştit!

Cum domnul Feldberg aruncă spre colţul nostru o privire pe care-o socoti discretă, am înţeles că-l întreba ceva în legătură cu noi.

În sala cea mare nu mai rămăsesem decât noi şi suedeza.

— Acum e momentul, zise Mijnheer. Iată-l pe chelner. Cheamă-l şi zi-i să-i spună acelei doamne că vrei să-i vorbeşti.

O secundă inima încetă să-mi mai bată, apoi bătăile ei reîncepură violent. Ca şi cum ar fi ghicit că vorbim despre ea, logodnica doctorului ne privi, trăsăturile i se destinseră şi exprimară o curiozitate plină de nelinişte. Privirea îi revenea mereu spre grupul nostru ca pentru a

se linişti. Era evident că începea să se teamă de ceva care-o privea. „Acum e momentul! Acum e momentul!” mi-am repetat cu inima strânsă de teamă. M-am ridicat.

— Stăpâneşte-te, Thérèse, eşti palidă ca o moartă! zise speriată verişoara mea.

— Curaj! îmi şopti prietenul meu, olandezul.

Dar a trebuit să mă opresc, să aştept ca picioarele care mi se muiaseră să fie în stare să mă poarte. Atunci, cu o hotărâre bruscă, împinsă parcă de o voinţă străină de mine, m-am îndreptat spre masa ei. Sigrid mă privea venind, vizibil tulburată. Când m-am aflat în faţa ei, am crezut că am să leşin de emoţie. Ea se ridică, măsurându-mă cu trufie din cap până-n picioare:

— Ce vrei? mă întrebă în limba engleză.

I-am răspuns în aceeaşi limbă.

— Am de vorbit cu dumneavoastră, doamnă, trebuie să vă comunic ceva foarte grav. Vreţi să-mi acordaţi câteva clipe?

Gura i se contractă.

— Cine eşti? Nu te cunosc!

— Numele meu nu v-ar spune nimic.

Abia puteam articula cuvintele. Ea băgă de seamă.

— E ceva atât de urgent?

— Trebuie să vă vorbesc numai dumneavoastră înainte de întoarcerea doctorului Yvarsen!

Tresări, chipul i se făcu ca de ceară.

— Bine... zise după un moment, privindu-mă gânditoare.

Îşi luă de pe masă geanta şi ziarul şi o porni înaintea mea, mergând cu pasul acela degajat al femeilor cu picioare lungi. Dacă era emoţionată, eu eram în orice caz mai mult decât ea. Am urmat-o ţinându-mă de balustradă. În camera unde m-a introdus domnea o dezordine plăcută. Nişte papuci de satin roz stăteau alături de un capot de mătase de aceeaşi culoare, aruncat pe un scaun. Printre revistele şi cărţile îngrămădite pe şemineu am văzut rama din email preţios

cu uşiţele închise, despre care vorbise Ide. Buchete de mimoze se ofileau în vasele chinezeşti aşezate pe covor şi aproape peste tot violete umede, ca şi cum abia atunci fuseseră culese, umpleau cupele de aramă şi de cristal. O uşoară ceaţă albastră plutea deasupra scrumierelor pline ochi cu mucuri de ţigări.

— Încă nu ştiu... cu cine am onoarea?

— Ce importanţă are numele meu? i-am răspuns cu un efort, refuzând fotoliul pe care mi-l arătase.

Mă simţeam la capătul puterilor. Aş fi vrut să fug de pe drumul pe care, în mod atât de deliberat, o pornisem. Nu eram decât o biată fată slabă. În clipa în care urma să-l îndeplinesc, actul meu mi se părea formidabil şi tremuram gândindu-mă că voi rosti crimele acelea îngrozitoare! Ezitarea mea nu-i scăpă lui Sigrid, redându-i siguranţa.

— Să trecem la fapte! zise ea cu nerăbdare. Încă o dată, ce vrei de la mine?

— Vă acuz de crimă! am rostit încet, ca şi cum mi-ar fi şoptit cineva vorbele.

Ei îi pieri şi ultima picătură de sânge de pe faţă, dar nu se clătină aşa cum mă aşteptam.

— Am de-a face cu o nebună? mă întrebă calm, ridicându-şi sprâncenele fine.

Am continuat:

— Aţi făcut-o pe Ide Yvarsen să piară ca să-i furaţi bărbatul şi căminul. Aţi fost mai crudă decât fiarele din hăţişuri care-au cruţat-o totuşi pe nefericita femeie.

O groază, penibilă de văzut, descompuse chipul ei lipsit de sânge.

— Ide trăieşte? murmură ea, cu ochi rătăciţi.

Am întârziat cu răspunsul, revăzând în minte chipul mohorât şi răvăşit de riduri al femeii care intrase în cabina mea.

— Înainte de a muri, Ide Yvarsen şi-a scris memoriile care sunt dovada de netăgăduit a crimei dumneavoastră. Aceste memorii sunt în posesia mea. Am venit să le

înmânez soţului moartei!

Sigrid mă fixă cu pupilele dilatate. Ştiam, că sub aparenţa de prinţesă nordică, se ascundea o fiinţă violentă, capabilă de orice.

— N-ai să faci asta! Vocea îi era răguşită, inumană. Mă apucă de mână. N-ai să faci asta! gâfâi ea.

Am scos un strigăt:

— Lăsaţi-mă!

În faţa acelui chip rătăcit m-a cuprins frica. Ea bâlbâi ceva, dar n-am înţeles ce. Vocea-i părea un horcăit. Scena era peste puterile mele. Capul mi se învârtea. Totuşi, am reluat:

— Timpul trece... Vă rog, doamnă, plecaţi înainte de întoarcerea doctorului Yvarsen. Nu sunt singura care vă cunoaşte secretul, există oameni hotărâţi să vă dea pe mâna justiţiei!

M-am temut încă o dată pentru viaţa mea în faţa privirilor demente ale acelei creaturi încolţite. Ajunsă la uşă, m-am întors:

— Nu vă mai rămâne, doamnă, decât să plecaţi, am insistat eu. Şi am fugit.

Doris mă aştepta în odaia mea. Se sperie văzându-mă şi mă luă în braţe. Apoi sună ca să ceară un întăritor şi să-l cheme pe Mijnheer, care se plictisea, şi care, în nerăbdarea lui, bătea trotuarul din faţa hotelului. Intră cu un aer nefericit.

— Geologii sosesc diseară, ne spuse el şi, de data asta, vor izbuti să pună mâna pe mine! Dealtfel, ei pleacă mâine şi eu voi fi silit să plec împreună cu ei, oftă el.

Lui Doris îi era foame. Ceru să se servească masa în odaia mea şi olandezul rămase cu noi. Chelnerul care ne servea începu să se lamenteze:

— Cea mai bună clientă a hotelului nostru a primit veşti proaste şi se reîntoarce în Europa. O adevărată nenorocire pentru noi. Miss Lindval era zâna bună a Krittelwerkului.

Trecuse un ceas când Doris, care se tot apleca pe

fereastră, îmi făcu un semn. M-am dus lângă ea. O maşină elegantă opri în faţa hotelului: la spate, un cufăr mare de piele. Un alt cufăr fu cocoţat deasupra maşinii. În timp ce şoferul hotelului se aşeza la volan, Sigrid apăru în costum de călătorie, însoţită de hotelier, care se pierdea în regrete. Uluit de stupoare, personalul asista la această plecare precipitată.

— Femeia asta, observă Mijnheer, când motorul se puse în funcţiune, i-a lăsat cu siguranţă o scrisoare doctorului, fără să-i spună adevăratul motiv al fugii sale, fugă ce-l va face pe Jan Yvarsen să creadă că logodnica lui şi-a pierdut minţile. Va pleca după ea. Trebuie deci să-l vezi imediat ce se întoarce.

— Nu mai am putere şi pentru asta, le-am spus celor doi prieteni. Scena cu Sigrid m-a zdrobit. Mă tem să nu leşin în prezenţa doctorului!

— Nu-i prea grav să leşini la un doctor! glumi verişoara mea.

Am coborât în holul care era gol. Mijnheer ne lăsă, având de dat unele dispoziţii în vederea plecării sale apropiate. Am aprins o ţigară pe care nu ştiam s-o fumez, nefiind obişnuită. Doris râse, pretinzând că-mi dădeam aere de vampă. Dar eu n-aveam inima să glumesc. Dintr-o clipă într-alta, pe uşa aceea avea să intre un bărbat care era departe de a bănui că în scurta lui absenţă un cataclism îi năruise fericirea. Nu pierdeam din vedere casa din faţă şi simţeam pentru acest necunoscut o imensă milă. În sfârşit un Torpedo puternic se opri în faţa cabinetului cu geamurile mate. De la locul meu îmi era uşor să-l observ pe Jan Yvarsen. Sărise de pe scaun şi, în picioare, în mijlocul drumului, îşi ridicase capul spre o anumită fereastră de la „Royal”. Sigur, se aştepta la un surâs, la un semn care să-i salute întoarcerea. Nu puteam să-mi iau ochii de la statura lui, tulburată să aflu în persoana sa exact idealul meu de bărbat. Omul ăsta nu putea trece neobservat. Cu mâna înmănuşată, apăsă de mai multe ori pe claxon, apoi, uitându-se la ceasul de la

mână, intră repede în holul hotelului. Cum începuse să urce scara, doamna Feldberg îl opri. Faţa ei roşie îi lucea.

— Aveţi o scrisoare, doctore...

Jan Yvarsen rupse plicul. După expresia perplexă a chipului său, biletul pe care-l citi trebuie să i se fi părut de neînţeles. Se îndreaptă încet spre ieşire. Dezamăgirea lui era vădită. Nici astăzi nu ştiu, oricât m-aş întreba, de unde am luat îndrăzneala să-l opresc.

— Domnule doctor... Mă privi surprins. Domnule doctor... nişte hârtii... Încercam zadarnic să-mi dreg glasul, căci emoţia mă făcea să răguşesc. Nişte hârtii care vă privesc sunt în posesia mea şi vă vor explica plecarea bruscă a domnişoarei Lindval.

Niciun muşchi nu i se mişcă pe faţă. Intrigată, doamna Feldberg se prefăcu a aranja nişte reviste pe o masă.

— Cine eşti? întrebă el brusc.

— Vă voi spune dacă veţi vrea să mă primiţi la orele de consultaţie, am răspuns cu răsuflarea tăiată.

I-am simţit privirea de oţel cercetându-mi chipul.

— Am pacienţi care mă aşteaptă... zise. În sfârşit, vino pe la cinci...

Un salut scurt. Trânti atât de tare uşa, încât aceasta mai juca încă în ţâţâni când el ajunse pe trotuarul de vizavi.

— Brrr! făcu Doris, gentlemanul ăsta e glacial ca un crivăţ din nord. Mă face să tremur! Thérèse, îţi admir curajul. Domnul ştie cum te va primi! Nu prea pare comod. După părerea mea, ar fi bine să-l laşi pe olandezul tău să scoată castanele din foc aşa cum ţi-a făgăduit!

Sala de aşteptare dădea direct în stradă. N-am găsit acolo decât o doamnă bătrână. Ca să-mi liniştesc teama, am început să examinez odaia, mobila de piele cafenie, peisajele de iarnă atârnate pe pereţi. Cineva ieşi şi cucoana din faţa mea dispăru. Venea rândul meu. Aveam gâtul strâns, gura uscată şi o dorinţă irezistibilă de a o şterge. Dar în acelaşi timp ştiam bine că nu mă voi mişca

şi că ceea ce trebuia să se întâmple se va întâmpla!

— Miss...? Acest cuvânt scurt vibra prin odaie ca o notă sumbră de violoncel.

Doctorul mă aştepta în prag şi se dădu la o parte ca să mă lase să trec. M-a cuprins un sentiment de ceva cunoscut atunci când mi-a arătat un scaun. De pe biroul în faţa căruia luasem loc mă privea, dintr-o ramă de argint, capul buclat al unui copil. Jan Yvarsen privi şi el fotografia înainte de a se întoarce spre mine. I-am simţit din nou pupilele limpezi cercetându-mi trăsăturile.

— Mi-ai spus că-mi aduci nişte hârtii.

Nu i-am putut răspunde, nici schiţa cel mai mic gest. Eram ca vrăjită şi trebuie să fi fost foarte palidă, căci chipul sever i se îndulci.

— Nu te-am mai văzut... Nu eşti de pe aici?

Am clătinat din cap. Se ridică, trecu în cabinetul de alături. Am auzit clinchetul unei linguriţe într-un pahar.

— Eşti emoţionată, îmi spuse el, întorcându-se cu un pahar. Bea doctoria asta...

Am băut docilă lichidul care n-avea niciun miros.

— Acum dă-mi hârtiile alea, zise el, reluându-şi locul din dosul biroului.

I-am întins pachetul pe care l-a examinat surprins de volumul lui. Abia îl desfăcu, că şi păli sub bronzul obrazului.

— De unde ai caietele astea? mă întrebă el cu o voce pe care emoţia i-o întretăiase.

— Le-am găsit în cabina în care a stat soţia dumneavoastră înaintea mea, pe pachebotul *Wahnfried*...

— Soţia mea? Ai spus soţia mea? Deci soţia mea trăieşte?

Degetele i se cramponară pe braţul scaunului.

— Acum câteva săptămâni mai trăia...

Întoarse spre mine nişte pupile de un albastru aproape lichid.

— Apoi a murit? Cum a murit?

— Într-un accident.

Am scos din geanta întredeschisă tăietura pe care-o decupasem de la „fapte diverse” a ziarului din Hamburg. Mi-o luă din mână şi o citi de mai multe ori. Urmă o tăcere, după care doctorul se ridică de pe scaun:

— Îţi mulţumesc, domnişoară...

— Thérèse Erhardt, am isprăvit eu fraza.

— Stai la *„Royal”*?

— Până mâine seară, domnul doctor.

— Poate că o să am nevoie să te văd după ce citesc astea... îmi arătă caietele. Vrei să vii mâine la aceeaşi oră?

M-am trezit în stradă, năucită, obsedată: Jan Yvarsen era exact cum mi-l imaginasem. Totul în persoana lui corespundea imaginii pe care mi-o făcusem despre el: fizionomia, alura, mâinile... Din fericire, am scăpat de ochii pânditori ai lui Doris. Am început să merg drept înaintea mea.

— Unde e spitalul? am întrebat nişte copii, care se jucau cu cercul. Mi-au arătat încotro s-o apuc. Am luat-o pe un drum nisipos între nişte terenuri în paragină. Spitalul era o clădire lungă neavând decât parter. Ferestrele-ghilotină dădeau spre o galerie de lemn descoperită. În parcul care înconjura casa se vedeau bănci şi fotolii de răchită pe sub arborii pletoşi. Îmi consumasem toată energia şi, slabă şi deprimată, m-am lăsat să cad pe o bancă ascunsă în spatele unui boschet. Plânsul m-ar fi uşurat, dar ochii mei rămâneau uscaţi şi fierbinţi, în timp ce frisoanele mă scuturau din cap până-n picioare. Mi-l închipuiam pe Jan Yvarsen aşezat la biroul său, întorcând acele foi, confidenţa postumă a unei femei care-l iubise până-n ultima ei clipă! Îl urmăream cum citeşte şi eram atât de plină de compasiune, încât mi se părea că nu voi mai găsi forţa să mă scol de pe banca pe care mă prăvălisem. Când am pornit-o înapoi, umbra se adunase peste parc. Mi-am regăsit verişoara neliniştită gata să pornească în căutarea mea. Mai multe trăsuri cu bănci în faţa hotelului *„Royal”* mă făcură să înţeleg că

geologii sosiseră. Năvăliră în sufragerie, unde fuseseră aşezate două mese lungi. Mijnheer veni să ne întâlnească în hol. Se întristă văzându-mi faţa absentă; trebui să-mi smulgă cuvânt cu cuvânt ca să afle rezultatul întrevederii mele cu doctorul Yvarsen. Poate că se îndoia de consecinţele acelei întrevederi, căci mă privea din nou ca în primele zile când ne cunoscusem, cu un interes insistent, ca pe un obiect care-ţi stârneşte curiozitatea. Nu m-am supărat pe el, necăjită eu însămi că mă despart de acest prieten care mă ajutase să citesc emoţionantul manuscris al Idei Yvarsen. I-am făgăduit să-l mai văd o dată în clipa plecării. M-am urcat, împreună cu Doris, în odaia mea, ca să luăm masa. Abia m-am atins de mâncare şi verişoara mea se arătă nemulţumită.

— Nu-s în stare să mai stau o zi în plus în târgul ăsta urât şi plicticos, declară ea. Mâine plecăm. Ce n-aş da să fie azi mâine!

Cum n-am zis nimic, Doris deveni la rândul ei posacă şi mă certă, pretinzând că societatea mea devenea insuportabilă, ca dealtfel cea a tuturor îndrăgostiţilor.

— Căci eşti îndrăgostită până peste urechi, mă ironiza ea. Tot timpul pluteşti în lună şi când binevoieşti să cobori n-o faci decât ca să mă determini să vorbesc despre doctorul acela glacial. Noapte bună! Decât să discut cu tine prefer să stau cu o carte-n mână!

Draga mea verişoară nici nu putea proceda mai bine. Nu eram supărată că rămăsesem singură în cameră. De la fereastra mea vedeam cabinetul doctorului Yvarsen. Maşina lui staţiona în faţa uşii cu geamuri mate. Ştiam că nu mă voi culca atâta timp cât maşina va rămâne acolo. În dosul acelei faţade liniştite, un om retrăia, doar în câteva ceasuri, nişte ani ai existenţei sale şi afla cumplita crimă a celei care fusese singura dragoste a vieţii lui. Din restaurant, urca până la mine larma glasurilor, clinchetul paharelor ciocnite, zgomot de scaune împinse. Cu capul sprijinit pe marginea ferestrei, aţipeam din când în când. Când deschideam pleoapele, maşina era tot acolo. Paşi

împleticiţi se duceau şi veneau pe culoare. Chei pipăiau broaştele. Trebuie să fi fost trei dimineaţa când Jan Yvarsen se ivi în vaporoasa limpezime a stelelor. Aş fi vrut să rămână acolo, în raza privirilor mele, dar el se strecură la volan, motorul începu să duduie. Atunci stelele mari în care jucau flăcări vii se stinseră pentru ochii mei şi strada nu mai fu decât întuneric... Am dormit puţin. De îndată ce-am auzit lumea trezindu-se, am coborât în hol. Pe trotuar, geologii îi aşteptau pe cei întârziaţi ca să poată pleca la gară.

— Nu te voi uita niciodată, îmi spuse Mijnheer, sărutându-mi mâna. Romanul nu s-a terminat, adăugă el profund emoţionat, ai să-mi scrii într-o zi ultimul capitol?

Şi a sosit şi ceasul în care m-am aflat din nou în cabinetul doctorului Yvarsen. Inima îmi bătea atât de tare, încât omul din faţa mea i-ar fi putut auzi bătăile. Ah, cât se schimbase de ieri! Paloarea, trăsăturile lui răvăşite, gura amară confirmau dureroasa noapte de veghe.

— Ai cunoscut-o pe soţia mea? spuse el, apăsându-şi pleoapele cu degetele. Rămase astfel un lung moment.

Abia respiram, înghiţindu-mi suspinele pe care le simţeam în gâtlej. În sfârşit el se îndreptă, şi-mi arătă nişte ochi roşii în care i se zvântau lacrimile.

— Ai cunoscut-o pe soţia mea?

— Nu, domnule doctor, n-am văzut-o decât în trecere, câteva minute în cabina în care mă instalasem şi în care stătuse ea înainte de a coborî la Hamburg. Spunea că i s-ar fi rătăcit acolo nişte caiete la care părea că ţinea foarte mult. Acele caiete le-am găsit eu peste câteva zile...

— Deci, acum o lună soţia mea trăia încă, ai văzut-o... Vrei să-mi vorbeşti despre ea?

Oh, asta nu! Puteam oare să-i descriu chipul acela de condamnată, pe care lacrimile săpaseră brazde adânci? Am plecat capul.

— Da, înţeleg... zise el încetişor. Prea târziu! Nu mai pot repara nimic, nimic. A socotit necesar să se sacrifice

pentru mine. Şi a murit singură, părăsită, ca cea mai sărmană dintre cele mai sărmane.

Din nou îşi apăsă ochii cu mâinile, zdrobindu-şi lacrimile. Apoi îşi ridică fruntea şi strânse atât de tare din fălci, încât muşchii de pe obraji i se întinseră. Se gândea la crima despre care nici în Analele Justiţiei nu se pomenise una la fel?

Chiar în acea dimineaţă, mai târziu, îi telefonase Sigrid. Fără s-o lase să vorbească, îi răspunsese că, dacă mai rămânea o zi în plus pe teritoriul Transvaalului, va cere să fie arestată.

Se ridică. Pentru prima oară umbra unui surâs îi înflori pe buze.

— Cred că n-ai părăsit de mult băncile şcolii... Câţi ani ai, şaisprezece?

— Optsprezece! am strigat dezolată de greşeala lui.

— Vorbeşti corect engleza, a observat el, dar nu eşti englezoaică.

— Sunt franţuzoaică.

— Mi-e dragă Franţa... Cu un gest cordial, îmi întinse mâna.

Cum de nu m-a văzut pălind atunci când mi-am simţit tot sângele adunându-mi-se în inimă şi obrajii îngheţându-mi? Şi cum de n-a observat spaima care-mi înăbuşea glasul când l-am întrebat:

— Vă voi mai vedea, domnule doctor?

Nu-mi răspunse. În timp ce traversam sala de aşteptare, mă opri.

— Nu-mi rămâne decât să-ţi mulţumesc, domnişoară, ai dat dovadă de hotărâre şi de mult curaj. Şi, apoi, ai văzut-o pe biata mea nevastă cu puţin înainte de moarte...

Pentru a-şi curma o nouă emoţie, Jan Yvarsen răsuci mânerul uşii. Un ultim salut şi m-am trezit pe asfalt cu amara senzaţie de a vedea prăbuşindu-se elementele care, de-atâtea zile, îmi nutriseră visele.

III

DOUĂ DOAMNE URCAU SCĂRILE unei frumoase case burgheze, cu ferestre pline de flori, cum sunt toate ferestrele caselor din Rotterdam.

— Wilhelmina exagerează, zise una dintre ele, freacă treptele ca oglinda. Într-o bună zi careva o să-şi rupă gâtul. Ţine-te de balustradă, draga mea.

— Mă ţin, scumpo. Dar iată pe cineva care coboară. Doamnele se dădură la o parte.

— Oh! Heer Van der Laan! Plecaţi când sosim noi? exclamară ele.

Domnul, care le salută cu un gest larg al pălăriei, era scund şi cocoşat.

— Am avut un comision pentru verişoara mea, zise el, nu mi-am mai adus aminte că azi e ziua ei de bârfeală.

— Nepoliticos! strigară doamnele. Ca şi cum bărbaţii n-ar fi mai bârfitori decât noi!

Dar alte invitate urcau scara şi urmă alt rând de exclamaţii şi de saluturi.

— O şterg! zise geologul Van der Laan.

— Atâtea femei vă sperie?

— Într-adevăr, zise el.

Timpul era ploios şi pe palier un ştergător gros fu întinat de patru perechi de încălţăminte, în timp ce doamnele şuşoteau între ele.

— Credeţi că Antje Eeden va veni astăzi?

— A făgăduit... Dar parcă poţi să ştii?

La trilurile ascuţite ale soneriei, care părea ca de aur pe lemnul întunecat de stejar, uşa se deschise. Cu bonetă scrobită, bluză cu mâneci bufante şi fustă largă, plisată, Wilhelmina, ajutându-le pe doamne să-şi scoată mantourile, aruncă o privire severă spre ghetele lor murdare de noroi. Pe cârligele cuierului cinci pălării îşi amestecau florile şi penele, părând că şi ele tăifăsuiau aidoma stăpânelor... Noile sosite le priviră gândindu-se că nu erau ele primele.

— Veniţi repede! le primiră celelalte doamne. Am aflat cine e persoana în negru a cărei umbră se vede trecând prin dosul ferestrelor Antjei. Ia să vedem, ghiciţi? Punem rămăşag că nu ghiciţi!

Noile sosite protestară, rotunjindu-şi ochii albaştri.

— Hai, hai, nu ne mai faceţi curioase.

— Doamna în negru nu-i alta decât propria nepoată a doamnei Eeden, cea care-a plecat în Transvaal după ce s-a măritat.

— Cea care s-a căsătorit cu un medic? Nu se poate! Nu s-a spus că a murit?

— Nu s-a vorbit de dispariţie?

— Într-adevăr, s-a zvonit că murise.

— Aşa e, Antje povestea tuturora, plângând, că într-o bună zi, nepoata ei, aflată în vizită la nişte fermieri, nu s-a mai întors din plimbarea zilnică prin Veld. Cele patru surori ale ei au fost înnebunite de durere; în ţările alea sunt animale cumplite!

— Au păstrat legătura cu cumnatul lor?

— Da, mai mulţi ani, cred. Dealtfel doctorul Yvarsen a fost foarte bun cu ele. Atât pe cât îmi aduc aminte a alocat fiecăreia nişte mici rente viagere...

— De asta şi-au şi găsit bărbaţi! zise o domnişoară bătrână pe un ton înţepat.

— Mi se pare că s-au măritat destul de bine, remarcă doamna Burgmeester.

— Pe câte ştiu, răspunse corpolenta doamnă Bloom, două dintre ele s-au căsătorit cu nişte funcţionari, Neeltje s-a măritat cu un negustor de trufandale. Cât despre Selma, a rămas domnişoară ca şi mătuşă-sa Antje.

— Şi iat-o înviată pe cea mai mare pe care-o crezuseră moartă!

— Ah, *mijn waarde*[52] să nu-mi spuneţi mie pe nume dacă aici nu-i vorba de o taină! Şi numai Domnul ştie ce taină!

— Nu te contrazicem câtuşi de puţin, dragă prietenă,

[52] Dragele mele (olandeză).

zise stăpâna casei. Cu siguranţă că e ceva... Să sperăm că Antje, dacă vine, ne va lămuri! O mai aşteptăm încă cinci minute, dacă nu vine, ne aşezăm te masă.

— Dar mai poate să vină! observă o tânără curioasă care auzise vorbindu-se odinioară despre frumosul doctor Yvarsen ce se însurase cu Ide Eeden, nici bogată, nici frumoasă. Căsătorie socotită la vremea ei ca o poveste cu zâne.

Părăsind salonul strălucitor şi ordonat, ca o cabină de lux, doamnele păşiră în sufragerie, odaie înfăţişând cel mai vesel decor: mobile de lemn de culoare deschisă, perdele frumoase, scrobite, cu volanele ridicate ca să dea toată lumina posibilă şirului de oale cu iasomie care se încălzeau încetişor la o rază de soare ce străpunsese un nor. Pe faţa de masă albă ca zăpada, lucea vesela de Delft de un alb lăptos, de pe care se detaşa albastrul peisajelor marine. Un cozonac uriaş atât de bine pudrat cu zahăr, încât ai fi zis că e un bulgăre de zăpadă, se învecina cu farfuriile pline cu prăjituri glasate cu ciocolată şi castroane cu frişcă însoţeau cafeaua, a cărei aromă plutea pe deasupra mesei. Totuşi lăcomia nu putea abate aceste femei cu ochii foarte albaştri, limpezi ca cerul, de la subiectul care, momentan, le ţinea cu sufletul la gură, aşa că un unanim strigăt de satisfacţie salută soneria care o anunţa pe întârziată. Era într-adevăr Antje, tot în rochie mov cu guler tare, un pic mai îmbătrânită, cu nasul ei puţin unsuros, cu ochii palizi, puţin visători, şi cu surâsul ei care rareori se stingea. Se bucură de reproşurile pe care le primi.

— V-am lipsit chiar atât de mult? le întrebă ea cu naivitate.

Aşteptară ca Wilhelmina, care umplea ceştile, să se ducă înapoi la bucătărie, după care doamna Burgmeester luă cuvântul:

— Spune-ne, dragă domnişoară Eeden, e adevărat că doamna aflată în vizită la dumneata e nepoata dumitale Ide, cea care s-a măritat cu doctorul Yvarsen?

— Da, ea e, oftă bătrâna domnişoară şi, adresându-se stăpânei casei, adăugă: Îţi aminteşti, Corona, de durerea mea când nepotu-meu mi-a scris că soţia lui dispăruse în mod misterios în cursul unei plimbări în Veld? Anii au trecut fără să se mai facă vreodată lumină în povestea asta şi am fost siliţi să credem că sărmana noastră Ide nu mai era printre cei vii!

— De ce n-ai adus-o cu dumneata?

— Din pricină că o boală lunga a făcut-o cam sălbatică. Momentan, nu vede pe nimeni, afară, bineînţeles, de surorile ei. Dar bătrânul nostru medic e sigur că starea ei se va ameliora. Debarcând la Hamburg, a avut un accident. Ah!, dragele mele, numai cât mă gândesc la asta şi-mi îngheaţă sângele în vine! Am să vă povestesc totul, dar lăsaţi-mă să-mi beau cafeaua, e întăritoare.

— Într-adevăr, prea am luat-o cu asalt pe biata Antje! Uitaţi-vă cât e de palidă, remarcă stăpâna casei.

Încurcate, invitatele se aplecară spre prăjiturile lor de care uitaseră să se mai atingă. Pe tapet, reveniră temele obişnuite: se discută despre libertăţile pe care şi le permiteau în acea vreme servitoarele, despre preţurile mărfurilor... Se vorbi despre toalete. Apoi doamnele se grăbiră să părăsească masa pentru a se reîntoarce la fotoliile lor. Nu le spusese Antje că numai când se gândeşte „la povestea asta” şi-i îngheaţă sângele?

Închisă de săptămâni de zile în casă cu nepoată-sa, sumbră şi tăcută, Antje se lăsa în voia plăcerii unei gustări bune şi a unor mici bârfeli. Flatată de a fi astăzi punctul central al reuniunii, se simţea foarte dispusă la confidenţe.

— Ah! *minjine live vriendinnen*,[53] ştiţi că Ida noastră era să fie îngropată de vie?

— Ce grozăvie!

— E ceva cumplit!

— Uluitor!

O invitată întrerupse aceste exclamaţii.

[53] Ah, dragele mele prietene (olandeză).

— Pentru Dumnezeu, lăsaţi-o să vorbească!

— O minune, da, o minune a salvat-o pe biata mea nepoată, atât de încercată de o amnezie care a durat mai mulţi ani, după care memoria i-a revenit tot atât de brusc după cum o părăsise odinioară. Ide voia să debarce la Hamburg, de unde urma să-mi scrie ca să vin s-o iau. Se temea, mi-a spus, să nu fie cuprinsă de o emoţie prea violentă ajungând în oraşul ei natal. Socotea că-i era mai ales teamă să n-o apuce o criză a vechii sale amnezii. Se pregătea deci să părăsească pachebotul când a băgat de seamă că-şi uitase hârtiile. S-a urcat din nou pe pasarelă. Să fi fost împinsă, să fi făcut un pas greşit? Fapt e că biata fată a căzut în apă. Ei, dar un om s-a aruncat imediat şi a adus-o la bord în câteva minute. Totuşi sărmana nu mai dădea niciun semn de viaţă! S-a aflat mai târziu că se lovise cu capul de chila vaporului. Şi acum, dragele mele, auziţi minunea; ceea ce vă voi istorisi ar depăşi orice închipuire, dacă n-aş fi auzit totul chiar din gura infirmierei care mi-a adus-o acasă pe nepoată-mea. În vederea unei consultaţii pentru prima sa doamnă şi prietenă, suverana noastră l-a poftit din Germania pe profesorul Bartel, un as în chirurgie. Acesta vizita marele spital civil din Hamburg în compania medicului şef şi a unui intern, când brancardierii tocmai o cărau pe Ide la morgă.

— O înecată, observă internul. Totuşi salvarea acestei nefericite, căzută din greşeală în apa portului, a fost atât de promptă, încât atunci când ne-au adus-o nu prezenta niciun simptom de asfixie. I-am făcut respiraţie artificială şi tracţiuni ale limbii, dar fără niciun rezultat. Mai mult ca sigur că a murit din pricina unei hemoragii cerebrale.

— În general nu se insistă îndeajuns în îngrijirile date înecaţilor, răspunse profesorul. Nu sunt rare cazurile în care au fost readuşi la viaţă inşi chiar, după patruzeci de minute. S-au constatat chiar cazuri în care un înecat şi-a venit în fire după trei sferturi de oră.

O privire i-a fost de ajuns omului de ştiinţă ca să

constate că membrele femeii nu prezentau obişnuita rigiditate cadaverică. Cu riscul de a şifona susceptibilitatea internului, profesorul ceru s-o examineze el însuşi pe aşa-zisa moartă. Aici, vă povestesc ce mi-a spus şi mie infirmiera care a asistat la examinare: trupul, pe care-l luaseră drept cadavru, a fost întins pe masa de operaţie. Imediat, sub părul greu de apă, practicianul a descoperit în dosul urechii o rană unde lucea o minusculă bucăţică de fier. A urmat o exclamaţie de surpriză, după care acesta a cerut să se facă pregătiri în vederea unei operaţii la cap. După minuţioasa dezinfectare a rănii, Bartel, asistat de medicul şef, a extras bucăţica de fier, un fel de tijă minusculă şi plată.

— Vedeţi, le zise chirurgul confraţilor care-l înconjurau, bucăţica asta de fier, pătrunzând cu violenţă în osul cranian şi apăsând pe peretele exterior, a determinat paralizia funcţiunilor organismului. Vă vorbesc din experienţă, domnilor, pentru că mi s-a întâmplat să văd un caz aproape identic... Şi, în timp ce ceilalţi coseau rana şi aplicau pansamentul, profesorul Bartel urmă: Acum câţiva ani mi-au adus la clinică un zidar căruia, coborând de pe o schelă, îi căzuse un burghiu în cap. După ce-i găurise osul, sfredelul ca şi în cazul de faţă, apăsase în acelaşi loc de pe peretele exterior, ceea ce dusese la acelaşi gen de letargie. Deşi omul acela prezenta toate aparenţele morţii, am izbutit să-l salvez şi trăieşte şi astăzi. Chiar dacă n-avem decât o şansă dintr-o mie să salvăm această femeie, să încercăm acea şansă!

Au intrat în funcţiune balonul cu oxigen, respiraţia artificială şi tracţiunea limbii... S-au făcut acelui trup inert masaje şi fricţiuni foarte energice. Dar, după o oră de trudă, nu se văzu nicio reacţie. Totuşi, savantul nu-şi pierduse încrederea. Acel om, care reînsufleţise atâtea vieţi pe cale de a se stinge, rămăsese aplecat peste trupul acela insensibil care se încăpăţâna să nu se însufleţească.

— Reluaţi fricţiunile, le porunci infirmierelor.

O nouă auscultare îi revelă atunci nişte îndepărtate şi foarte încete bătăi de inimă. O bucurie intensă transfigura chipul chirurgului care-o ţinea pe Ide de mână; şi acolo constatase un puls slab. Cufundată în inconştienţa ei, Ide fu dusă într-o rezervă, unde rămase sub supravegherea constantă a medicilor şi a infirmierelor. Aşa cum prevăzuse profesorul Bartel, după douăzeci şi patru de ore, inima şi pulsul băteau aproape normal şi bolnava îşi veni în fire, foarte mirată de a se afla pe un pat de spital. Cu mintea încă înceţoşată, ea simţi o spaimă cumplită că recăzuse în vechea amnezie. Dar infirmiera o linişti. O puse la curent cu accidentul şi cu operaţia la care fusese supusă. Încet, încet, Ide îşi aminti de drumul ei cu vaporul până în clipa debarcării sale la Hamburg. După douăzeci şi patru de zile de îngrijiri devotate, ea se simţi destul de sănătoasă ca să facă drumul până la Rotterdam şi infirmiera ei, care prinsese drag de ea, mi-o aduse.

Astfel îşi isprăvi Antje lunga sa povestire, flatată de atenţia pe care i-o acordaseră doamnele. Acum le evita privirile, temându-se de întrebările indiscrete la care n-ar fi ştiut să răspundă.

— Nepoata va rămâne mult la dumneata? fu, în sfârşit, întrebată.

— Cred că te bucuri să-l revezi pe doctorul Yvarsen, Antje, fiindcă presupun că va veni să-şi ia nevasta acasă.

— Oh, sigur că va veni după ea! le asigură bătrâna domnişoară, minciună care o făcu să pălească. Dar le putea mărturisi că nu ştia nici ea mai mult decât ele? Că în ceea ce-l privea pe bărbatul ei cât şi ţara de unde venea, Ide păstra un mutism complet, pe care nici insistenţele afectuoase ale surorilor ei, nici mustrările mătuşii Antje nu izbutiseră să-l înfrângă? Ele înţeleseseră că nefericita femeie avea motive tainice să treacă drept moartă în ochii celui pe care-l iubea mereu şi a cărui poză, scoasă din albumul mătuşii sale i-o contempla zi şi noapte. Aşa că toate cinci făgăduiseră să se supună dorinţei sale de neînţeles. Totuşi auditoarele atente ale

Antjei nu se despărţiră în seara aceea decât pe jumătate satisfăcute: misterul prezenţei Idei Yvarsen la mătuşa ei rămânea neelucidat şi fu viu comentat de câteva dintre doamnele care aveau împreună acelaşi drum. Când, a doua zi, Heer Van der Laan veni la verişoara lui, fu şi el pus la curent cu reîntoarcerea Idei Yvarsen şi cu miraculoasa ei salvare. În aceeaşi seară, o scrisoare fu adresata „*domnişoarei Thérèsei Erhardt, la domnul Jacques Erhardt, Parktown, Transvaal*”.

IV

TRECUSERĂ TREI LUNI din seara în care Doris o târâse cu forţa pe verişoara ei la gară, unde Thérèse se lăsase dusă cu sentimentul că se trăsese un zăvor peste toate frumoasele probabilităţi la care, după ce citise caietele Idei Yvarsen, căpşorul ei romantic nu încetase să viseze. Acum, adio vise! Îi văzuse jucând pe actorii unei tragedii cumplite. Se asociase vieţii lor, palpitase la emoţiile, la pasiunile, la durerile lor. Cortina odată căzută, i se părea că se află într-o sală întunecată şi îngheţată. Totuşi păşea într-o casă primitoare, unde fiecare încerca să-i mai îmblânzească doliul. Putea să le spună că doar un chip frumos şi grav şi doi ochi limpezi ar fi putut să ţină la distanţă umbrele dureroase care-i bântuiseră locurile copilăriei? Din pricina doliului ei, rudele sale renunţaseră la concerte şi la teatru. Dar Doris îşi introdusese verişoara la cluburile de golf şi de tenis. Tânăra alsaciană se simţea prea puţin înclinată către aceste sporturi. O nostalgie fierbinte după ţara şi obiceiurile ei o făcea să tânjească şi familia Erhardt începuse să se neliniştească din pricina acestei lâncezeli şi a puţinului interes pe care-l manifesta faţă de orice. Aşa că nu ridicară nicio obiecţie când nepoata lor îşi exprimă dorinţa de a urma un curs de infirmiere. Doar Doris surâse cu fineţe.

— N-ai să negi că vrei să te împodobeşti cu vălul de soră de caritate numai ca să te afli în raza „lui” de acţiune, îi zise ea. Eram atât de bucuroasă când mă gândeam că ne vom petrece zilele împreună ca două surori! Iată-mă iarăşi singură, fiindcă tu vrei să te închizi într-un spital!

Când sosi scrisoarea lui Heer Van der Laan, Thérèse Erhardt tocmai se înscrisese la spitalul Kruger din Pretoria. Acea scrisoare o umplu de bucurie. Ide trăia! Nu se înecase căzând în apă după ce părăsise cabina vaporului *Wahnfried*. Ide trăia! Ce minune! Şi ea, Thérèse, îşi va asuma sarcina de a o readuce soţului ei. Îl vedea parcă aievea, cu trăsăturile lui frumoase, schimbate, şi murmurând! „Prea târziu! Nu mai pot face nimic pentru ea!” Tânăra măsura în lung şi-n lat odaia agitându-se. „Ce revedere zguduitoare pentru aceste două fiinţe!” Şi ea va fi cea care o va aduce acasă... Într-adevăr cine altul cunoştea mai bine decât ea viaţa acestei perechi în cele mai intime amănunte, cine ar fi putut să-i redea Idei încrederea, să-i spună că Sigrid, îndepărtată pentru totdeauna, nu putea să-i mai facă rău şi că soţul ei o primea cu braţele deschise? Aşa că se duse de îndată la Biroul de voiaj. Vaporul *Usambara* pleca din Capetown în 3 septembrie. Acum era în 27 august. Înarmată cu biletul şi cu toate hârtiile necesare, Thérèse îl puse pe unchiul ei în faţa faptului împlinit. Discuţiile totuşi fură mai încinse decât se aştepta ea. În ciuda rugăminţilor şi plânsetelor sale, unchiul şi mătuşa refuzară să-i dea dreptate. Era curată nebunie, declarară ei, să întreprindă o atât de lungă călătorie, când era mult mai simplu să trimită faimoasa scrisoare a olandezului doctorului Yvarsen. Era de datoria lui să-şi aducă acasă nevasta. Toate acele subtilităţi şi menajamente depăşeau puterea lor de înţelegere. Singură Doris, amestecându-şi lacrimile cu cele ale verişoarei sale, izbuti să aranjeze lucrurile. Dar unchiul şi mătuşa începuseră să-şi dea seama că adoptaseră fiinţa cea mai exaltată, cea mai extravagantă

şi cea mai încăpăţânată din câte cunoscuseră.

Thérèse Erhardt nu mai încercase de mult o fericire semănătoare cu cea resimţită în dimineaţa în care, sprijinită de balustrada punţii, privea marele pachebot desprinzându-se din portul Capetown şi luând un drum pe care credea că nu-l va mai face niciodată. Doar câteva luni o despărţeau de clipa când punea piciorul pe pământul sud-african, cu inima grea, conştientă că soarta ei avea să-şi urmeze de acum încolo cursul în această ţară necunoscută. Astăzi totuşi, nu despre propriul ei destin era vorba, ci despre cel a două dintre fiinţele pe care nu le cunoştea aproape deloc şi care-i erau foarte apropiate. Toate acele fapte care păreau să se înlănţuie erau aproape de domeniul incredibilului. Şi totuşi se petrecuseră aievea. Heer Van der Laan, căruia îi trimisese o telegramă în momentul îmbarcării, veni s-o aştepte la debarcader. O emoţie îi cuprinse pe cei doi când îşi aduseră aminte de ziua în care îşi luaseră rămas bun. Erau departe de a se gândi că se vor revedea atât de curând.

— Romanul nu s-a sfârşit, îi spusese el atunci, într-o zi ai să scrii ultimul capitol...

Dar el fusese cel care scrisese ultimul capitol.

— O, ce cameră frumoasă! strigă Thérèse intrând în odaia pe care olandezul o reţinuse într-unul din hotelurile din Rotterdam. În vase, crengi cu frunze de toamnă care-i plăceau ei, iar pe birou, într-un bol de cristal, limpede ca apa unui izvor, o jerbă de trandafiri palizi. Pe un colţ al şemineului, unde o pendulă mică arăta ora, Thérèse admiră un fluture regal din Copenhaga: aşezat pe caliciul unei flori, aripile lui albe şi fine, aproape transparente, dădeau iluzia că freamătă gata să-şi ia zborul.

— Primeşte acest mic cadou în amintirea acestei zile de toamnă încă plină de fluturi şi de trandafiri, zise Mijnheer.

— Cum mă răsfeţi! exclamă ea.

El o trase spre fereastră. Dincolo de aleea largă, în lungul cheiului mărginit de copaci, şalupe lunecau pe apa

lină în care se reflecta mişcarea frunzelor abia îngălbenite.

— Vorbeşte-mi despre Ide... îl rugă tânăra. Încă nu pot crede că ceea ce mi-ai scris este adevărat.

— Într-adevăr, dacă ai citi asta într-un roman, ai ridica din umeri. Am putut totuşi constata că extraordinarul în viaţă triumfă de multe ori.

— Aproape că m-am certat cu ai mei care nu mă lăsau să plec.

— Trebuie să-mi fi purtat pică?

— Fără doar şi poate. Nu puteau înţelege de ce mi te-ai adresat mie în loc să te adresezi direct doctorului Yvarsen. Mărturiseşte că aveau totuşi, dreptate, adăugă Thérèse.

— E un reproş?

— Oh, nu, strigă ea, romantismul aventurii mele ar fi pierdut foarte mult.

— Dar nu m-am adresat câtuşi de puţin dumitale fără să urmăresc un anumit scop, fetiţo! Scriindu-ţi, am crezut c-o ajut pe Ide Yvarsen care, după părerea mea, a trecut prin prea multe încercări fizice şi morale ca să mai suporte şi şocul întâlnirii cu soţul ei fără să fie pregătită cu câtva timp înainte. Căci starea ei morală nu s-a ameliorat câtuşi de puţin. Nimic n-o poate scoate din ea şi de când mătuşă-sa primeşte vizite, Ide nu mai iese din odaia ei. Fiziceşte totuşi s-a refăcut şi-ar vrea să intre infirmieră la un spital de copii. Doamna Eeden i-a mărturisit verişoarei mele că Ide şi-a ameninţat surorile şi mătuşa că le părăseşte imediat dacă vreuna din ele cutează să scrie ceva soţului ei. În ce mă priveşte, biata femeie e sigură că soţul ei s-a însurat cu Sigrid. Câtă dibăcie şi tact ar trebui ca să smulgi acest suflet din greşeala în care se zbate şi să redai încrederea acestei inimii dezamăgite! Iată de ce, vezi, m-am gândit la dumneata, Thérèse. Că în chemarea mea s-a amestecat şi un pic de nostalgie n-aş putea s-o neg, dar dumneata nu m-ai crede.

— N-am pe nimeni în Europa care să se intereseze de mine şi prietenia dumitale mi-e foarte dragă, Mijnheer, crede-mă!

— Aceste cuvinte mă fac fericit şi-ţi mulţumesc, fetiţo. Acum, pune-ţi pălărioara, mantoul, şi hai să-i cerem o ceaşcă de ceai verişoarei mele care arde de nerăbdare să te cunoască.

O porniră într-un taxi printr-o reţea de străzi şi de străduţe, de cheiuri şi de poduri aşternute peste canale.

— Uită-te colo jos! zise Mijnheer. Auzi cum răsună ecourile sirenelor? Toate pavilioanele lumii pavoazează portul Rotterdam... Apoi, după un moment: Cât sunt de fericit că te văd aici, aproape de mine, fetiţo! Sarcina pe care ţi-o asumi de bună voie îţi va fi salutară, crede-mă, căci în zilele nu prea numeroase în care am avut fericirea să te cunosc, să citesc împreună cu dumneata povestea Idei Yvarsen, mi-a fost dat, graţie darului meu de psiholog, să descopăr în dumneata o mare asemănare cu soţia doctorului. Alergi, copilă dragă, spre o dragoste care nu-ţi va aduce decât suferinţe. Providenţa a vrut să descopăr singurul leac care să te facă să-ţi vii în fire. La urma urmei, nu-i minunat pentru o fetiţă romantică să aducă bărbatului pe care-ar fi vrut să-l cucerească, bucuria reîntoarcerii soţiei sale şi liniştirea tuturor remuşcărilor?

„Ce fin psiholog e acest cocoşat care a ştiut să citească atât de limpede în mine”, îşi zise fata, uitând să mai protesteze. Se gândea la clipa în care descoperise manuscrisul celui mai pasionant, celui mai sfâşietor dintre romanele de dragoste! Pagini arzătoare care-i tăiaseră răsuflarea în tot timpul călătoriei pe mare, atunci când fugea de un cămin distrus de o nenorocire din care ea scăpase ca prin minune. Zdrobită de durere şi de tristeţe, găsise un leac în acea lectură care-i revela alte destine nefericite şi sufletul ei înclinat spre romantism se îndrăgostise de eroul acestei drame. Mai toţi pasagerii o observaseră atunci pe această fată tânără şi frumoasă, în

doliu, sprijinită de balustrada punţii, visând, cu privirea pierdută în zare. Oprirea maşinii o smulse pe Thérèse din gândurile sale. O dată mai mult putu să-şi dea seama de fermecătoarea ospitalitate olandeză. Fu primită cu o însufleţire neaşteptată, cu atenţii pline de surâsuri. Atât de bine, încât se putu crede, de multă vreme, prietena casei. Statură de vorbă la o gustare copioasă. Creme şi prăjituri variate însoţeau cafeaua tare tăiată de un lapte spumos.

— Să mă prezinţi Idei ca pe o prietenă a mătuşii Antje? întrebă Thérèse mirată. De ce? Uiţi, Mijnheer, că Ide a stat cel puţin zece minute în cabina mea şi că, împreună, am căutat caietele despre care ea spunea că se rătăciseră? N-a trecut prea multă vreme de atunci şi mi se pare aproape imposibil ca ea să nu-şi amintească de mine.

V

NU FĂRĂ OARECARE TEAMĂ, măcar că venea ca mesager al fericirii, Thérèse Erhardt trase de cordonul soneriei brodat cu mărgeluşe multicolore. Păşind în galeria cu geamuri, pe ai cărei pereţi se puteau citi versete din Biblie, ea se simţi cuprinsă, ca şi în cabinetul doctorului Yvarsen, de impresia că mai văzuse aceste lucruri; impresia aceasta spori când se văzu aşezată pe sofaua de catifea albastră, în odaia mare, tapiţată cu hârtie cenuşie cu buchete de trandafiri roz, odaie în care recunoscu scaunele de palisandru din jurul mesei făcută din acelaşi lemn. Pe bufet, sfeşnicele de argint înzestrate cu mucări şi paharele roşii cu sclipiri de rubin. Tocmai se uita în vitrină la grupul de porţelan care-i plăcuse atâta Idei – Apolo, aplecat asupra lui Venus adormită – când intră bătrâna domnişoară surâzând bucuroasă; o reţea de mici riduri îi împânzea chipul mare şi bun.

— Prietenul meu, Van der Laan, mi-a anunţat vizita dumitale, domnişoară, aşa că te aşteptam. Nepoata mea e prevenită, o vei vedea peste câteva minute...

Deci Thérèse avea s-o revadă pe Ide. Toate cuvintele pe care şi le pregătise dinainte se risipiră ca frunzele în vânt când auzi un pas, puţin greoi şi când se deschise uşa... Femeia care se ivi în prag i se păru mult mai subţire, chipul mai distins decât cel pe care-l păstrase în amintire. Antje se eclipsă şi tânăra se ridică. Cu un gest, Ide o invită pe Thérèse să se aşeze din nou, luând ea însăşi loc într-un fotoliu din faţa canapelei. Apoi îndreptă spre vizitatoare o privire atentă.

— Te recunosc... rosti ea încet. Dumneata ai ocupat, după mine, cabina de pe vaporul *Wahnfried*... Adăugă, ezitând: Fiindcă vii să mă vezi, presupun că mi-ai găsit caietele...

Emoţionată, Thérèse nu putu face decât un semn din cap.

— Le-ai găsit? Femeia se aplecă spre fată, gâfâind. Ce-ai făcut cu ele? întrebă ea cu un glas înăbuşit de spaimă.

— Nu m-aţi oprit să le citesc, doamnă... Le-am citit, apoi...

— Apoi? Le-ai aruncat în mare aşa cum mi-ai făgăduit?

În faţa chipului livid şi a acelor ochi în care citea o nelinişte de nedescris, Thérèse nu ascultă decât de mila ei. Îngenunche în faţa acelei femei al cărei martiriu îl cunoştea.

— Doamnă! Nu v-am ascultat! N-am aruncat în mare acele pagini pe care le-aţi scris!

Cu degete înfipte în umerii fetei, cu chipul aproape de chipul ei, Ide gâfâi:

— Ce-ai făcut cu caietele mele?

Atunci subit, Thérèse îşi dădu seama de stângăcia ei. Îşi aminti de cuvintele lui Mijnheer: starea Idei nu suporta revelaţia prea bruscă a fericirii sale. Trebuia pregătită îndelung şi cu precauţie. Nu ţinuse seamă de această recomandare şi acum se vedea încolţită dar nu mai era

posibilă nicio tergiversare. Trebuie să-i mărturisească dintr-o dată că trimisese caietele, doctorului Yvarsen. În deznădejdea ei, începu să plângă cu capul pe genunchii Idei. Atunci, simţi nişte degete şovăitoare mângâind-o pe păr.

— Spune-mi, ce-ai făcut cu caietele mele? repetă vocea ei tremurătoare.

Tânăra apucă mâinile Idei şi le strânse la piept.

— Doamnă, le-am trimis celui pe care l-aţi iubit atât şi care, crezându-vă moartă, vă plânge... Ah! dată aţi şti cum vă plânge!

Reci şi moi, mâinile pe care le ţinea Thérèse alunecară din mâinile ei. Cu capul pe spate, cu ochii închişi, Ide păru leşinată. Thérèse se ridică dintr-un salt.

— Mătuşă Antje! Mătuşă Antje! strigă ea speriată.

La aceste strigăte, bătrâna domnişoară şi servitoarea dădură fuga. În timp ce aceasta din urmă îi dădea Idei să miroase o sticluţă cu săruri, Antje o bătea, pe obraji cu palmele. „Cât am fost de stângace!” îşi reproşa Thérèse răscolită. Dar înainte de sosirea doctorului, anunţat telefonic, cele trei femei văzură chipul acela palid acoperindu-se de un roz aproape luminos, izvorând parcă dintr-o lumină interioară, şi acei ochi în care de atâţia ani nu mai străluci nicio sclipire de bucurie, însufleţindu-se, căpătând o limpezime minunată, în timp ce buzele albe murmurau cuvinte de neînţeles.

— Sunt paralizată de fericire...

— Cum? Ce spui? strigă bătrâna domnişoară speriată, aplecându-se spre femeia care rămăsese nemişcată.

— Picioarele îmi sunt atât de grele încât nu le mai pot mişca. Uneori poţi să mori de fericire... murmură ea.

Perplexă, biata Antje o privi pe musafiră şi aceasta înţelese că bătrâna domnişoară se temea ca nepoata ei să nu-şi fi pierdut minţile. Thérèse o linişti cu un surâs. Chiar în acel moment intră şi medicul.

— Ei, ei!, Doamnă, altă alarmă? întrebă el.

Era un om voinic şi înalt, roşu la faţă, cu părul tăiat

scurt. Îndepărtă femeile, şi luând-o pe bolnavă în braţele lui puternice, zise:

— Înainte de toate s-o ducem pe această doamnă frumoasă, în pat!

— Nepoata mea pretinde că e paralizată! zise mătuşa Antje neliniştită.

— Haida de! strigă doctorul râzând cu glasul lui gros de bas. Niciodată n-a arătat atât de bine! adăugă el, luându-i pulsul.

— Ei, cam mult zbucium în inima asta! Dar îi vom face bolnavei o injecţie şi, după asta, n-o să mă mai chemaţi atât de curând. Ah! Putem să ne mândrim cu solida noastră rasă olandeză, nu doamnă? E rezistentă! Nu ştiu ce s-a petrecut, continuă pe tonul lui jovial, dar pun rămăşag că în seara asta, doamnă, ai ochii pe care-i aveai la douăzeci de ani. Nu i-am văzut niciodată strălucind astfel!

VI

O TANDRĂ ŞI CALDĂ PRIETENIE se statornici între Thérèse Erhardt şi Ide Yvarsen. Se vedeau zilnic şi tânăra trebuia să-i relateze mereu discuţia cu doctorul Yvarsen. Ide nu obosea să audă spunându-i-se că Jan Yvarsen plânsese aflând că soţia lui murise. Şi trebuia de asemenea să-i repete scena cu Sigrid.

— Era tot atât de frumoasă?

— La început, da, mi s-a părut incomparabil de frumoasă, dar după ce-a aflat... când a înţeles că toată crima ei cumplită ieşise la lumină, sufletu-i josnic a străbătut prin toată frumuseţea ei. Ah! Ide, dacă ai fi putut s-o vezi în clipa aceea! Spaima îi schimbase literalmente faţa! Nu mai rămăsese nimic din perfecţiunea acelui obraz, a acelei frumuseţi triumfale care-i făcea pe toţi sclavi! Dragă Ide, dacă soţul tău ar

putea să-ţi poarte pică pentru ceva, ar fi din pricină că, vindecată, nu te-ai întors la el s-o denunţi pe vinovată. „Biata mea soţie a vrut să se sacrifice pentru mine!” mi-a zis el.

— M-a înţeles! Mă cunoaşte!

Ide surâdea printre lacrimi.

— Fii sigură, Ide, că-ţi va întoarce în bucurie tot ce-ai îndurat.

— Ah, Thérèse, mi-e frică de prezent! Mi-e frică fiindcă străduindu-mă să rezist nenorocirii, nu-mi mai rămâne destulă putere să suport fericirea!

— Fericirea n-a omorât pe nimeni niciodată! o asigură tânăra.

A doua zi Thérèse îi aduse biletele pentru vaporul *Njassa*.

— Şaptesprezece zile! Să aştept şaptesprezece zile până la îmbarcare, apoi încă trei săptămâni cât durează traversarea! se plânse Ide.

Îşi simţi bătăile neregulate ale inimii şi ochii i se umplură de spaimă.

— Doamne, mai dă-mi încă o fărâmă de viaţă, să apuc să-mi văd bărbatul şi apoi n-am decât să mor în braţele lui.

— Să mori? Eu, care-s bătrână şi mă feresc să vorbesc de moarte, dar tu? zise mătuşa Antje.

Thérèse Erhardt le cunoscu pe surorile Idei. Mai întâi pe Selma, copilă bună, ca şi mătuşa ei Antje şi nemăritată tot ca şi ea. Apoi pe Jopsie şi Daatje, două tinere femei opulente, simpatice şi surâzătoare. Îmbrăcate la fel, purtau nişte rochii dintr-o stofă trainică, dar croite modern şi nişte bijuterii de aur cu mărgean. Cea mai tânără, Neeltje, zveltă şi frumoasă, măritându-se cu un frison, purta boneta de dantelă scrobită şi răsucită în formă de cornet, specifică acelui ţinut. Cu câte o plăcuţă de aur pe fiecare tâmplă, părea un mic idol maliţios, cum pretindea Ide, a cărei preferată rămăsese. Soţii primelor două surori, cam greoi, cu faţa rotundă, cu ochii albaştri

de faianţă, îşi reprezentau bine ţara, în care fiecare ducea o viaţă cinstită şi ordonată. Soţul lui Neeltje, înalt, slab, cu chipul osos şi imberb, de o energie rece, descindea din acei ţărani din *polder*[54] care duseseră întotdeauna lupte grele cu oceanul. Frisonii dezminţeau proverbul: „Să nu construieşti pe nisip!” pe care le plăcea să-l citeze când vorbeau de strămoşii ce-şi creaseră propria lor patrie! Thérèsei îi plăcu această familie aşezată şi socotită, poate din cauza contrastului cu firea ei visătoare. I se părea că în compania acestor oameni de treabă respira mai bine, aşa cum respiri când te caţări pe înălţimi. După o săptămână de muncă metodică şi serioasă simţeau o deosebită plăcere să se aşeze duminica, în jurul mesei, în casa frumoasă a mătuşii Antje.

— Îngăduiţi-mi să spun o rugăciune... rostea Van Adrichem, şi toţi îşi coborau ochii spre faţa de masă. După care, Hildi servea ciorba. Urma o tocană de somon şi homar, o friptură la cuptor garnisită cu tocătură. Brânza, bulgăre roşu, frumos, care preceda întotdeauna două tarte, una cu fructe, cealaltă cu cremă, era mâncată toată. După un ceas, încă mai erau la lichior. Discutau politică, dar fără pasiune. Atunci femeile se sculau, se strângeau în faţa ferestrei şi se uitau la plimbăreţii în straie de duminică. Apoi începeau să vorbească despre micile lor treburi domestice. Selma le istorisea câte ceva despre patronul ei. Era secretara unui scriitor. Uneori, când se ducea dimineaţa la el, îl găsea închis în cabinetul de lucru, cu draperiile încă trase. Mirosea a tabac şi a flori veştede, câteva lumânări lungi, roşii, ardeau în faţa unor portrete de femei, iar maestrul, cu capul pe braţul îndoit, ridica spre ea un chip palid, cu barba zburlită, cu pleoapele umflate. Se părea că tot acel decor îi era necesar ca să-l inspire, zicea ea plină de respect. Simţeai că în străfundul inimii sale Selma cultiva mica floare albastră a iubirii faţă de romancier, şi că acel cult avea să rămână, fără îndoială, singura ei aventură, cum rămăsese

[54] Sol format după retragerea apelor mării (n. tr.)

pentru mătuşa Antje, amintirea acelei seri de carnaval în care ochii frumoşi ai unui Pierrot în satin alb îi surâseseră prin găurile măştii de catifea.

Mai întotdeauna în bunul simţ al acestei rase nordice, se amesteca şi o notă sentimentală.

Încă din primele zile, Thérèse o dusese pe noua ei prietenă la un salon de frumuseţe, apoi la coafor. Pe urmă vizitaseră marile magazine din Amsterdam de unde Ide îşi cumpără lenjerie şi câteva rochii uşoare căci nu trebuia să uite că se ducea spre o ţară însorită.

„Ce apă a tinereţii ar putea egala leacul unei fericiri regăsite?” îşi spusese Van der Laan când Thérèse i-o prezentase pe Ide Yvarsen. Mai era oare acesta chipul pe care Thérèse i-l descrisese cu foarte puţin timp în urmă „ca tăiat în piatră şi brăzdat de riduri adânci”? Mirat, se uita la trăsăturile care, deşi obosite, erau plăcute şi deosebit de atrăgătoare. Şuviţe albe, mătăsoase îi încadrau tâmplele, scoţându-i în evidenţă întunecimea catifelată a ochilor cafenii unde reapăruse lumina dulce care izvora din acest suflet frumos de femeie. Acum, o pălărie mare cu blană de cârtiţă, îi umbrea chipul palid.

Mijnheer îşi dăduse întâlnire cu cele două prietene ale sale într-un salon de ceai din Amsterdam. Thérèsei îi plăcea mult acest oraş ale cărui străzi, ca şi cele ale Veneţiei, erau de fapt nişte canale. Găsea originale casele înguste, vopsite cu negru sau roşu, cu acoperiş ţuguiat, cu ferestre-ghilotină acoperite cu frumoase dantele scrobite şi cu uşile de la intrare, groase şi strălucitoare, ce păreau a fi făcute din lemn de preţ. Mijnheer se bucura de admiraţia tinerei sale prietene, cu acel orgoliu naţional specific fiecărui olandez şi în mare parte îndreptăţit. Căci ce popor ştiuse să tragă mai bine foloase din posibilităţile pe care le avea ţara sa? Secând marea, olandezii câştigaseră o provincie ca să nu mai vorbim de digurile, ecluzele, porturile şi vapoarele sale.

În fiecare zi cei trei vizitau capitala şi împrejurimile. Thérèse vizită castelul *Haga*, clădire albă cu peroane de

marmură, cu arcade, şi cu un lac unde lebede albe ca zăpada alunecau pe apa liniştită. Altădată, geologul o duse pe Thérèse la nişte prieteni care locuiau pe un deal artificial, plin de case frumoase înconjurate de şanţuri largi, cu poduri albe ca de zăpadă; acoperişurile roşii ale căsuţelor, care se ridicau dintre coroanele copacilor, aminteau de acele ouă de un roşu aprins, pe care, de Paşti, părinţii le ascund pentru cei mici în cuiburi de merişor. O dată străbătură câmpiile cu iarbă moale ca de catifea, unde vacile păşteau indolente.

— Uită-te cât sunt de frumoase, remarcă Mijnheer cu mândrie, la noi sunt tratate ca nişte regine. Lăptăriile albe sunt palatele lor. Nu li se cere acestor majestăţi decât să pască, să doarmă şi să dea lapte!

Întorşi din aceste plimbări în dune – unde revendicându-şi bunurile pe care i le smulsese omul, Marea Nordului, fremăta de furie – Thérèse, Ide şi Mijnheer, se duceau, la mătuşa Antje. Deşi mâncaseră la vreun han rustic, mătuşa îi silea să se aşeze la masă şi Hildi îi servea cu cafea şi cu o avalanşă de clătite rotunde şi aurii. Astfel trecură şi ultimele zile, înşelând nerăbdarea, aproape dureroasă, a Idei Yvarsen.

VII

IDE LUA PENTRU A TREIA oară vaporul ca să se îndrepte spre un pământ aflat pe cealaltă faţă a globului. Încă o dată, îşi părăsea ţara şi familia; şi deşi ai ei plângeau ea nu-şi putea stăvili bucuria năvalnică ce-i reînnoia sângele şi-o făcea să nu aibă ochi decât pentru uriaşul vapor ce se sprijinea de chei. Îşi aminti de prima ei plecare când, cu toate lacrimile mamei, mătuşii Antje şi ale surorilor ei, purta în suflet soarele!

Sirenele sunară, iar muzicanţii de la bord atacară un marş. Crâmpeie de muzică picau în forfota apelor

sfâşiate, în timp ce de jos urcau strigăte de „Rămas bun!, Traversare uşoară!” Sprijinite de balustrada punţii, Ide şi Thérèse, răspundeau agitându-şi batistele spre cele şase batiste de jos, aidoma unor mici aripi bătând din ce în ce mai slab pe măsură ce pachebotul se îndepărta de port. Atunci Ide alergă la proră şi, cu braţele întinse, salută calea aceea de apă care se deschidea, infinită, ca s-o readucă la iubitul ei.

Heer van der Laan umpluse cu flori braţele Idei şi ale Thérèsei; totodată îi întinsese acesteia din urmă un pacheţel.

— Ca să nu mă uiţi! îi spusese el, trist.

Acum, în cabina ei, tânăra desfăcu pachetul. Ieşi la iveală bustul, în bronz, al unui bufon. Ce artist uimitor trebuie să fi fost cel care ştiuse să pună pe buzele acelui chip râsul amar şi totodată grotesc, iar în priviri o tristeţe incomensurabilă şi sfâşietoare! Tânăra înţelese că prietenul ei îi mărturisise în acest fel şi dragostea, dar şi resemnarea lui. Apropierea dintre tânăra de optsprezece ani şi femeia care avea aproape dublul acestei vârste creştea cu fiecare zi. Viaţa la bord, care nu-ţi impune nicio obligaţie, nicio îndatorire, îţi îngăduie să leneveşti. Uneori, rămâneau amândouă ceasuri în şir întinse pe şezlonguri, scăldându-se în soare şi azur. Marea le oferea culori şi privelişti mereu noi. Apa clipocea de-a lungul carenei, aidoma unor mici guri lacome şi valurile unduitoare se retrăgeau cu graţia unor sălbăticiuni. Din când în când, câte un pâlc de delfini tăiau undele în lungi lame strălucitoare. Alteori, o pală mai puternică de vânt, făcea valurile să se înfurie. Din calme, ele deveneau răutăcioase, se urmăreau, se muşcau, se sfâşiau. Apoi brusc, păreau că fug, toate odată, din faţa unui nor jos pe care-l luau drept vreun monstru gata să le înfulece.

Niciodată Ide nu cunoscuse o prietenie mai caldă, mai plină de grijă şi de atenţie. Thérèse, care-şi pierduse fiinţele cele mai dragi, punea în acest soi de cult pe care-l avea faţă de doctorul Yvarsen şi de soţia lui, prea plinul

bogăţiei sale de sentimente şi Ide, de multă vreme înclinată spre o viaţă interioară, tăcută şi retrasă în sine, afla o bucurie nouă în confidenţe. Îi plăcea să vorbească despre trecut, să rostească numele care-i aducea atâta dulceaţă pe buze: Jan...

— De ce nu i-am trimis o telegramă? regreta ea. Ar fi venit să ne aştepte la Capetown.

Dar, după atâţia ani, o revedere ca a lor, în faţa tuturor pasagerilor, nu era cu putinţă. Când în saloane şi punte era prea mult zgomot, cele două prietene se duceau în cabinele lor care se învecinau. Prima, vârâtă în pat, o chema pe cealaltă să se aşeze alături. Ide, care la gândul unei fericiri atât de apropiate, n-o mai lăsa pe Thérèse să doarmă, o ruga adesea să-i vorbească despre ţara şi despre copilăria ei. Şi tânăra alsaciană, cu ochii scăldaţi în lacrimi, vorbea despre locurile unde se născuse, despre cât de blândă îi fusese copilăria între părinţii ei care se adorau şi care alcătuiau o pereche atât de frumoasă încât atunci când abia începuse să silabisească vorbele nu le spunea decât: „mama cea mumoasă”, „tata cel mumos”... O învăţătoare de treabă o învăţase să scrie şi să citească... Era o domnişoară bătrână ce cunoscuse bine epoca în care uniformele franceze circulau pe străzile oraşelor din Alsacia. Şi niciodată nu se putuse resemna să vadă chipiul francez înlocuit cu casca prusacă. Atunci când pe sub ferestrele sălii de studiu trecea garda de pază izbind tare în caldarâm cu cizmele butucănoase, bătrâna patriotă fredona întotdeauna cunoscutul refren:

„Patrula nemţească s-aude trecând,
Coborâţi-vă glasul, puişorii mei...
Copiii Alsaciei sub jug greu zăcând
Nu pot vorbi franceza-ntre ei!”

Ide nu prea pricepea. Nu auzise niciodată vorbindu-se de Alsacia. Prietena ei trebuia să-i explice că era un ţinut

nefericit smuls de la sânul mamei sale. Thérèse descria frumoşii codri adânci, satele colorate ca nişte jucării de copii, vechile ruine, bălţile şi lacurile pline de legende: O dată, în timpul unei excursii în munţi, maşina lor având o pană, părinţii şi ea se opriseră la un han. Era o dimineaţă ceţoasă de octombrie. Oamenii se întorceau de la slujbă. Fetele, cu bluze brodate cu flori multicolore, cu mâneci bufante, cu fuste roşii şi verzi, sporovăiau cu băieţii îmbrăcaţi cu jiletcă roşie, cu pantaloni de catifea şi cu pantofi cu cataramă. Bătrânele, cu şaluri mari, şi cu bonete brodate tăifăsuiau în grupuri mici, în faţa bisericii. Thérèse şi părinţii ei mâncau într-un colţ al sălii, între două ferestre de unde se vedea piaţa. Aşezată în colţul unde se afla soba în care ardea un foculeţ de lemne, o bătrână îi adresa Thérèsei, din când în când, câte un surâs căruia copila îi răspundea din toată inima.

— Am fost crescută să respect bătrâneţea. Părinţii mei, amândoi orfani la vârste fragede, regretau că n-aveam nici bunic, nici bunică... Observând că eu şi bătrâna din colţ ne făceam ochi dulci, tata o rugă pe femeie să ne ţină o vreme tovărăşie. Ea îi complimentă pe părinţii mei pentru felul cum arătam.

— Şi încă locuiţi la oraş, dar cum ar arăta mica domnişoară dac-ar locui în munţii noştri?

Bătrâna acceptă un pahar de *kirsch* ceea ce făcu să i se înroşească pometii şi să devină vorbăreaţă.

— Aş vrea să vă arăt ceva, ne spuse ea, ceva la care v-ar plăcea să vă uitaţi.

— Foarte bine, arată-ne cât mai repede! îi spuse mama curioasă.

— Numai că ar fi imprudent să vă arăt aici... Ochii ei albaştri, încă frumoşi, făcură înconjurul meselor ocupate de turişti.

— Tony! o chemă ea pe hangiţa aşezată în dosul tejghelei.

Femeia veni fuga. Ea îi vorbi la ureche.

— Bun! zise, mai am câteva mese de servit şi apoi poţi

să-i duci să-ţi vadă trofeul, bunico!

— Trebuie să ştii, Ide, se întrerupse tânăra fată, că în oraşul unde m-am născut, ca dealtfel pretutindeni în Alsacia, există un adevărat zid între nemţi şi alsacieni. Sunt atât de puţin frecventaţi încât cred că un japonez mi s-ar părea mai apropiat decât un şvab. Timp de patruzeci şi opt de ani au încercat să germanizeze pământul Alsaciei, dar n-au reuşit. Timp de patruzeci şi opt de ani Alsacia a stat îmbufnată pe învingătorul din 1870, o îmbufnare plină de ură care n-a slăbit niciodată. Dar să revin la povestea mea sau mai curând la cele istorisite de bătrâna aceea...

„Era în timpul războiului din 1870. Duşmanul nu se afla departe, totuşi colonelul şi ofiţerii aflaţi în cantonament prin părţile noastre, ne comandaseră o masă aleasă. Soţul meu, fie-i ţărâna uşoară, dezgropa câteva sticle din groapa unde le ascunsese. Slugile şi eu însămi aveam obrajii îmbujoraţi de dogoarea cuptorului. Cu toţi cei optzeci şi trei de ani ai mei, cum să nu-mi aduc aminte de masa aceea? Pregătisem păstrăvi, raţă umplută, iepure cu tăieţei. Ofiţerii francezi tocmai se aşezaseră la masă când trompetul a sunat alarma. Au trebuit să părăsească în grabă casa. Se şi auzeau împuşcături, strigăte şi toate celelalte. Din pivniţa unde ne ascunsesem, auzeam mitralierele. După două ceasuri, totul păru să se fi potolit. Soţul meu scoase nasul afară, apoi ne spuse: «S-a isprăvit, ai noştri s-au retras şi-au venit ceilalţi!» înjură încet. N-am avut timp nici să strângem masa. Nişte ofiţeri prusaci, prost îmbrăcaţi şi murdari de noroi se aruncară pe resturile care se mai aflau pe masă şi, la rândul lor, ne comandară un prânz. Înainte de a mă apuca să-l pregătesc nu ştiu ce instinct m-a îndemnat să alerg în odăile prin care trecuseră soldaţii noştri şi, într-adevăr am găsit, aşezat în mijlocul unui pat, steagul nostru, albastru, alb şi roşu, sfâşiat şi găurit de gloanţe. Auzind nişte paşi greoi care urcau scara, n-am mai avut vreme decât să ascund drapelul sub jupoane. Din fericire, coada steagului

nu era prea lungă, totuşi vârful lui ascuţit mă înţepa în piept. Dar trebuia să rabd. Neputincioasă, am asistat la răscolirea casei, a grajdului, a hambarelor. Nu ne-au scăpat din ochi până seara şi abia târziu, în odaia mea zăvorâtă, am putut scoate coada steagului care-mi rănise sânul stâng, mai am şi acum cicatricea, «lângă inimă», cum mi-am spus întotdeauna cu orgoliu. Înfăşurat într-o pânză subţire, îl ţin ascuns sub cearşafuri în dulapul mare de rufărie şi-l rog pe Domnul să mă lase să mai trăiesc până-n ziua în care voi putea să-l înmânez alor noştri. Da, nădăjduiesc să le dau eu însămi drapelul când se vor întoarce, căci se vor întoarce. Nu mă îndoiesc nicio clipă, de asta!”

Mâna bătrână şi zbârcită se aşezase pe locul rănii de odinioară, în timp ce flacăra credinţei şi a nădejdii se aprinsese în ochii albaştri ai bătrânei hangiţe.

Ide, al cărui suflet, scăldat în dragoste, rămăsese proaspăt şi entuziast, emoţionată de această poveste, întrebă:

— Şi pe urmă, Thérèse?

— Ei bine, Ide, bătrâna ţărancă a avut dreptate. Francezii s-au întors. Şi când, cu drapelul în frunte, regimentele au defilat prin micul nostru orăşel, în aclamaţiile mulţimii, m-am gândit la femeia aceea. Dealtfel am aflat din ziare că visul ei se împlinise: că înapoiase drapelul regimentului şapte de linie. Dar îl înmânase acoperită de onoare, în sunetele *Marseillaisei* şi în cursul unei ceremonii în care un general o sărutase pe amândoi obrajii.

— Foarte frumoasă poveste, spuse Ide, cu ochii strălucind.

— Foarte frumoasă, dragă, dar e ceasul unu şi trebuie să dormim! zise tânăra înfiorată de amintiri.

Marele vapor era scufundat în întunericul străpuns ici, colo de slaba lucire a vreunei băşici colorate. Întoarsă în cabina ei, exilată de bunăvoie, departe de patria pe care-o adora, se lăsa pradă uneia dintre acele crize de

nostalgie şi de disperare în care plângea până ce căpăta febră. Cât de bine îşi aducea aminte de acea zi pe care tocmai o descrisese! Cât erau de fericiţi atunci frumoasa ei mamă, frumosul ei tată! Apoi... Oare, entuziasmul, admiraţia faţă de învingători o făcuseră pe maică-sa să-şi piardă capul?

Când o vedea tristă, Ide ca s-o distreze pe mica ei prietenă îi povestea câte un fapt mărunt din viaţa ei de dinainte. În alte zile, Ide părea înfrigurată, tulburată, manifestând o nevoie aproape bolnăvicioasă de a vorbi despre vechea ei rivală.

— Sigrid îmi spunea: „Sufletul tău Ide, e alb, al meu e roşu! Asta-i toată diferenţa dintre noi!” Ce fiinţă stranie şi câte contraste în ea! Cunoscuse ura încă de copil. O ura pe Inge Goldström pentru singurul motiv că fetiţa i se părea frumoasă lui Jan. Totuşi ştia să fie şi bună. În timpul şederii noastre la Tjorpa, mătuşa Brita mi se plânsese de fiica ei, îi povestise soţului meu, grosolănia pe care Sigrid, „nebuna asta”, i-o făcuse pastorului Lindström. Încă foarte supărată când îşi aducea aminte de asta, povestea: „Se împliniseră trei ani de când Inge Goldström, bolnavă de piept, zăcea prin sanatorii, venind acasă doar de Crăciun! Bun! Sigrid se întorsese de pe nu ştiu unde, cred că de prin Danemarca, pentru a sărbători *Julaftonul*[55] la familia Lindström. În toiul mesei, vine mama lui Inge atât de plină de zăpadă încât ai fi putut s-o iei drept un Moş Crăciun. Fiica ei tocmai avusese o hemoptizie, doctorul îi spusese să se aştepte la tot ce era mai rău şi femeia venise să-l roage pe pastor să-i împărtăşească fata. Sania era la uşă. Doamna Lindström adusese bărbatului ei paltonul şi pastorul se pregătea s-o urmeze pe biata mamă, când Sigrid se năpusti spre uşă, împiedicându-l pe pastor să iasă.

— N-ai să te duci la Inge, n-ai să te duci să-i spui că o să moară! strigă ea tremurând de mânie.

Pastorul voi s-o dea la o parte, dar smintita se proptise

[55] Ajunul Anului nou (suedeză).

din toate puterile în canatul uşii.

— N-am să te las să pleci! E de ajuns să te vadă şi-o să-şi dea seama că i-a sosit ceasul din urmă!

— Vrei s-o laşi pe copila aia nefericită să moară fără ajutorul Credinţei? îi spusese pastorul sever. Mama Ingei îşi frământa mâinile, iar noi am sărit cu toţii la smintita de fiică-mea şi am dat-o la o parte. Atunci... atunci... – penibila amintire îi tăiase bătrânei răsuflarea – atunci Sigrid s-a agăţat de mantia tutorelui ei şi ştii ce i-a spus? Ce-a cutezat să-i trântească? *Corb urât al nenorocirii!* I-a spus preotului, „*corb urât al nenorocirii*”!

— Şi Inge Goldström mai trăieşte? întrebase Jan silindu-se să nu râdă.

— Da, după criza aceea starea ei s-a îmbunătăţit simţitor. Cât despre pastor, nu i-a păstrat ranchiună lui Sigrid. Cunoştea ea bine micile slăbiciuni ale bătrânului. I-a dus o sticlă de *brännvin* şi o cutie cu ţigări bune şi l-a împăcat...

Ah, Thérèse, cât de bine îmi aduc aminte de ziua aceea îndepărtată în care mătuşa Brita se plângea de fiica ei... Eu însumi, departe de a o ţine de rău, aprobasem acea intervenţie neaşteptată în favoarea prietenei sale. Am văzut-o bună şi în alte ocazii şi mi-am zis că dacă n-ar fi existat ziua aceea nenorocită în care l-a întâlnit pe Sven Lundell la Trollhätlan şi dacă Jan s-ar fi însurat cu ea, Sigrid ar fi fost în mod sigur o femeie ca toate celelalte. Ura ei împotriva mea a trezit în ea instinctul feroce care a determinat-o să mă părăsească în adâncul pădurii sălbatice, îşi iubea nemaipomenit de mult logodnicul, rătăcind – pentru a-l căuta – dintr-o ţară într-alta, fără o clipă de linişte, cum spunea Ane Mette. În sfârşit, l-a regăsit, dar însurat cu o femeie fără frumuseţe, ea a cărei frumuseţe îi înnebunea pe bărbaţi, o femeie fără farmec şi fără...

Thérèse n-o lăsă să termine:

— Taci, Ide, strigă ea, nu te-ai uitat în oglindă? Îţi ignori puterea de seducţie, suflet naiv ce eşti! Şi împingi şi prea

departe mila creştinească! Cum poţi să-i cauţi scuze acestei fiinţe rele?

— Fiindcă l-a iubit pe Jan şi Jan a iubit-o pe ea... Şi fiindcă acum, nu mă mai tem de ea, adăugă Ide cu un surâs slab.

VIII

— SE VEDE ORAŞUL CAPETOWN!

Când mai auzise Ide acest strigăt? În eternitate sau numai cu şapte ani în urmă?

— Vom păşi pe pământul african! rosti ea împreunându-şi mâinile.

— Dragă Ide, împărtăşesc şi eu, bucuria dumitale! zise Thérèse.

— O împărtăşeşti? N-ai putea, mica mea prietenă, căci până şi jumătate din bucuria mea ar fi prea grea pentru tine!

În picioare, la geamul unui tren care se îndrepta spre Johannesburg, Thérèse zărea câte o fermă izolată şi de jur împrejur nenumăraţi arbori în care atârnau bulgări de aur.

— O livadă de portocali, zise ea.

Întorcându-se, văzu că Ide plângea. Acum, tânăra o vedea plângând tot mai des. Căci pe măsură ce se apropia de capătul călătoriei, amintirile îngropate în sufletul ei, ieşeau din nou la iveală, amintiri care nu mai dureau, învăluite astăzi într-o dulce melancolie...

— Mă gândeam la micul meu Nils, zise ea, dacă ai şti cât era de drăguţ... Când soţul meu se ducea să vadă vreun bolnav care locuia în Veld, ne lua adesea cu el. Aşezată alături, îl ţineam pe Nils pe genunchi. Pe acele pământuri nemărginite, unde nu existau drumuri, animalele alergau în libertate. Asta îl bucura foarte tare pe micuţ. O dată o vacă se înfipsese în faţa noastră şi cu toate clacsonările, nu se mişcă din loc fixându-ne cu nişte ochi stupizi. Pentru a o face să se cărăbănească, soţul

meu o împinse uşor cu botul maşinii: „*Fördoma djur*”, zise el în suedeză, (Animal afurisit!). Fiul său se făcu că nu-l aude. Jignit, se aplecă pe fereastra maşinii şi strigă din toate puterile: „*Sorry, cow*!” (scuze, vaco!) Ide îşi şterse ochii şi surâse.

Anunţate printr-o telegramă, Doris şi mama ei se aflau la gară pentru a le întâmpina pe cele două călătoare. Ide fu primită cu toată atenţia şi discreţia de către rudele Thérèsei care cunoşteau cumplita odisee a acestei femei. Cele două prietene se retraseră devreme. Se înţeleseseră între ele ca a doua zi Thérèse să-i telefoneze doctorului Yvarsen şi dacă acesta n-avea vreun caz grav care să-l reţină, putea să ajungă acolo încă în cursul zilei. Gândul acesta o făcu pe Ide să pălească şi să roşească. Thérèse se nelinişti s-o vadă atât de agitată, cu obrajii şi cu mâinile fierbinţi. Îi pregăti o cupă mică de şampanie în care îi puse un somnifer.

— Bea, dragă, şi încearcă să dormi ca să fii odihnită şi curajoasă mâine când îţi vei primi soţul! glumi ea.

Tânăra se uită o clipă la cer, privi stelele imense, mişcătoarele lor lumini albastre, apoi ochii ei urmăriră felinarele de ceaţă care se agitau în sus şi în jos pe colinele de cuarţ. Când se întoarse de la geam, Ide dormea adânc...

* * *

— Alo! Aş vrea să vorbesc cu doctorul Yvarsen.

Stăteau amândouă jos, cu telefonul între ele. Thérèse ţinea receptorul şi degetele, uşor tremurătoare ale Idei, ardeau de nerăbdare să-l apuce.

— Alo! Aş vrea să vorbesc cu doctorul Yvarsen.

— Eu sunt.

Neaşteptându-se la această prezenţă imediată la capătul firului, Ide scoase un strigăt scurt şi Thérèse trebui să-şi înghită de mai multe ori saliva înainte de a putea răspunde.

— Aici Thérèse Erhardt, tânăra care a venit acum câteva luni să vă vadă, domnule doctor...

— Îmi aduc aminte! Despre ce e vorba?

— De un caz special, domnule doctor, de un caz care vă va interesa. O femeie salvată ca prin minune de la moarte şi care... care... domnule doctor, dacă aţi putea veni până aici... E un caz urgent...

Cu obrajii în flăcări, Thérèse pierdu şirul vorbelor, se intimidă.

— Nu pricep, rosti o voce devenită brusc rece. Dacă femeia a fost salvată, nu mai are nevoie de mine! Timpul meu e măsurat. Explică-mi mai limpede, domnişoară!

— Oh, domnule doctor, nu vă impacientaţi! făcu tânăra, pierdută. Şi întorcându-se spre prietena ei: — Hai, Ide, ia receptorul! E rândul dumitale să-i vorbeşti!

La celălalt capăt al firului urmă o tăcere, apoi tonul imperios rosti:

— Dar răspunde-mi odată, domnişoară!

— Jan, sunt eu... Ide...

Din nou tăcere, apoi vocea pe care emoţia o gâtuia, zise:

— Nu se poate! Haide! E o glumă!

— Sunt eu, Jan! O, Jan, vino încoace! Vino repede! Te rog...

— Simt că înnebunesc! Eşti într-adevăr tu, Ide? Dar unde? Unde să vin?

Cuprinsă de o sfârşeală plăcută, Ide simţi cum o lasă puterile, receptorul îi alunecă pe genunchi şi Thérèse îl apucă imediat.

— O veţi găsi pe soţia dumneavoastră la domnul Jacques Erhardt, 39, Parktowe. Vreţi să notaţi adresa, domnule doctor?

— Nu-i nevoie... Alerg...

Râzând şi plângând, Ide îşi exprimă bucuria şi neliniştea.

— Îl cunosc! Va goni ca un nebun! Domnul să-l aibă în pază!

Jan făcu în trei ore, un drum care dura de obicei patru. Când Thérèse zări maşina doctorului în faţa casei, dădu fuga la oglindă. Îşi trecu pieptenul prin păr, şi un nor de pudră pe faţă zicându-şi totodată că o astfel de preocupare într-un asemenea moment, dădea la iveală tulburarea sufletului ei. Deschise ea însăşi uşa, doctorului, şi-l conduse în camera unde-l aştepta soţia lui. Încetişor, tânăra închise uşa în urma ei.

Un minut cei doi se priviră fără glas, palizi de moarte amândoi, apoi într-un elan spontan, se aruncară unul în braţele celuilalt, strângându-se şi plângând. Dar în braţele sale Jan simţi trupul soţiei sale înmuindu-se. O aşeză uşurel pe un fotoliu şi îngenunchind în faţa ei, izbucni în lacrimi.

— Dumnezeule! murmură ea, nu m-ai uitat. M-ai regretat!

Atunci Jan o privi pe Ide; în acel chip slăbit de atâtea suferinţe, descoperi o frumuseţe emoţionantă care-l uimi şi-l înduioşă, făcându-l să simtă o nesfârşită tandreţe pentru fiinţa din faţa sa. Da, voia să-i plătească prin dragoste, tot ceea ce îndurase din pricina lui! O va învălui cu atâta blândeţe şi fericire încât, încet, încet, o va face să uite de mizerie şi de disperare! Ide, care în pupilele înceţoşate de lacrimi citi această solemnă făgăduială de iubire, se destinse plină de încântare.

IX

REÎNTOARCEREA IDEI YVARSEN

fu salutată cu bucurie. Cei din Krittelwerk n-o uitaseră şi la ceaiurile doamnelor, se mai vorbea încă de misterul dispariţiei sale. Trecuseră şapte ani de când, în timpul unei plimbări prin Veld, Ide Yvarsen, făcând se pare, o insolaţie, fusese atinsă de amnezie. Neputând să mai regăsească drumul spre casă, mersese ceasuri în şir, până la urmă fusese culeasă din drum, de nişte ţărani

care se întorceau cu căruţa acasă, în Natal. Versiunea asta fu admisă de toţi cei care-o cunoscuseră şi o iubiseră pe blânda şi generoasa doamnă Yvarsen şi, departe de a o sâcâi cu întrebări indiscrete care i-ar fi fost penibile, musafirii o copleşiră cu flori şi cadouri. Îşi regăsi casa, camerele aşa cum le ştiuse, ţinute într-o curăţenie desăvârşită de o pereche de negri pe care-o revăzu cu plăcere: drăguţa Daisy se măritase cu Elias şi cei doi negri, care-şi plânseseră odinioară stăpâna, acum nu mai ştiau cum să-i facă pe plac. Ide îşi reluă astfel viaţa de odinioară, atât de fericită, încât încercă să uite acei ani lungi în care, biet trup fără suflet, trăise ca un animal sau ca o plantă.

— M-am făcut un urs, zise Jan, îţi revine sarcina să mă îmblânzeşti.

Acum, după ce-şi reluase locul în casă, se văzură obligaţi să reînnoade vechile relaţii. Oare careva dintre cei care-o cunoscuseră pe frumoasa suedeză, ghicise drama ascunsă a acesteia? Şi ce concluzii trăsese din plecarea ei bruscă? Erau rari cei care mai cereau veşti despre ea. Doctorul se pricepu să ocolească întrebările şi Ide simţi, cu recunoştinţă, că soţul ei veghea ca să nu i se mai atingă rana, prost cicatrizată. Căci, după ce-o supusese pe soţia lui unui minuţios examen medical, Jan Yvarsen trebui să constate, nu fără o adâncă durere, că atâtea încercări răvăşiseră cumplit acea inimă care nu-i aparţinuse decât lui.

X

EVENIMENTELE, APOI LUNGA traversare făcută împreună, le legaseră strâns pe Thérèse şi pe Ide ca şi cum s-ar fi cunoscut cine ştie de când. Mai mult, se simţeau atrase una către cealaltă atât prin sentimente cât şi prin gusturi. Dar astăzi nici ea, nici soţul ei nu mai aveau nevoie de ea, rolul ei se terminase.

Înlocuită de realitate, nostalgia unor zile atât de bogate în romantism lăsase în Thérèse o senzaţie de gol, de deposedare. Totuşi chiar de-ar fi trebuit să pătimească toată viaţa, nu regreta acea minunată întâmplare. Atunci de ce era totuşi atât de tristă, de neliniştită? Îşi ştergea ochii dându-şi seama că, de fapt, lacrimile ei erau lacrimi de necaz. Fiindcă atunci când cei doi soţi plecaseră, nu-i spuseseră că ar dori s-o mai revadă. Fiindcă Ide nu mai avea ochi decât pentru bărbatul ei! Fiindcă cei doi se arătaseră atât de grăbiţi să ajungă la casa lor, unde puteau în sfârşit, să-şi deschidă inimile! Strânseseră în grabă, pentru ultima oară mâinile fetei, dar amândoi erau distraţi, Ide mai ales, părea năucă de fericire. După un ceas băiatul celui mai bun florar din oraş îi adusese un coş cu nişte flori minunate şi o cutie de email plină cu bomboane de ciocolată. De ce anume se putea deci plânge? De mulţumirile convenţionale şi lipsite de căldură pe care i le adusese doctorul Yvarsen? Trebuia să pună capăt acelui soi de depresiuni care-o cuprindea din nou şi ce alt derivativ mai puternic exista decât munca? Îşi aduse aminte că plecarea ei neaşteptată în Europa îi întrerupsese practica de infirmieră. Se grăbi deci să-şi reia locul printre celelalte postulante.

Bunătatea sufletului ei, sensibilitatea şi marea grozăvie care-o lovise în primăvara vieţii sale, o sortiseră unei munci pusă în slujba suferinţelor. Era mândră să intre în breasla celor meniţi să uşureze durerile trupului şi spaimele agoniei. Dar, îmbrăţişând această muncă aspră, nu-şi putea ascunde faptul că nutrea tainica speranţă de a fi chemată într-o zi să lucreze în spitalul din Krittelwerk, în sectorul doctorului Yvarsen!

XI

EXISTĂ ÎN VOCABULARUL NOSTRU un cuvânt implacabil ca moartea, un cuvânt sec şi scurt,

dar de o greutate incomensurabilă pentru cel plin de tristeţe, şi disperare! *Niciodată*! Îmi închipui că *Niciodată* fusese scris cu litere de foc pe spada îngerului care păzea paradisul pierdut!

Prima vizită a soţilor Yvarsen a fost la mormântul fiului lor. În cimitirul pustiu Ide tresări zărind o siluetă albă. Soţul ei o apucă de braţ.

— Voiam să-ţi fac o surpriză, dragă, dar văd că ar fi fost mai bine să te previn. Acum doi ani am fost chemat la Ausban, la un sculptor renumit pe care medicii îl condamnaseră. Am izbutit să-l salvez. N-am stat pe gânduri când, după mai multe luni, fostul meu bolnav a vrut să-mi execute un bust. I-am pus în faţă toate fotografiile pe care le aveam de la fiul nostru. „Nu ţin la un bust pentru mine, i-am spus, dar mi-aţi face o mare bucurie dacă aţi sculpta acest copil!” Artistul a consimţit şi iată-i opera, Ide!

Pe placa de marmură presărată cu trandafiri, se ridica pe vârfuri, ca pentru a-şi lua zborul, un copil în cămăşuţă lungă, cu degetele puse pe guriţa-i adorabilă, trimiţând sărutări. Într-un colţ al soclului, două cuvinte gravate cu litere de aur: „La revedere!” Asemănarea era atât de fericită încât Ide înlănţui cu braţele marmura rece.

— Micuţul meu! Micuţul meu Nils! suspină ea.

Încetişor, Jan Yvarsen o strânse la piept, îndurerat că nu-i mai putea făgădui ca odinioară: „Vom avea un alt mic Nils, draga mea!”

Reluară legăturile cu semenii lor, siliţi să se amestece în viaţa târgului, în micile evenimente şi-n micile fapte fără importanţă. Ide îşi reluă ceaiurile de la ora unsprezece şi de la ora cinci, partidele de bridge, iar Jan începu să participe din nou la competiţii sportive. Şi astfel zilele treceau liniştite. Dacă Idei îi plăcea uneori să-şi aducă aminte de anii trişti de odinioară, o făcea ca să măsoare şi să guste mai bine fericirea şi siguranţa ei de acum. Se vedea cu vechile ei prietene, nevestele colegilor bărbatului ei, doamna Braas, doamna Eckert, Ruth Kenett

şi cea mai bătrână dintre prietenele sale, doamna Bergh. La Krittelwerk se formase un nou clan, dar Ide îi evita pe cât putea pe toţi acei oameni cu discuţiile lor bombastice. Simţea că erau lipsiţi de sinceritate şi că-şi dozau politeţea după importanţa şi notorietatea musafirului.

Adesea Jan îşi conducea nevasta la lac şi seara venea s-o ia îndărăt. Ide se aşeza pe mal cu un lucru sau cu o carte. Se amuza să privească micile vieţuitoare care mişunau în apa verzuie ce şopotea încet, şi pe care înotătorii o luau cu asalt. De pe o trambulină înaltă fete şi băieţi plonjau veseli şi strigătele, râsetele, exclamaţiile lor explodau ca nişte proiectile. Puţin îmbătrânită, doamna Harris servea gustări sub baobabul uriaş care alcătuia o cupolă de umbră. Odinioară mama Idei dispărea adesea în baraca doamnei Harris ca să mai pună ţara la cale şi Ide surâse amintindu-şi că mama ei, atât de serioasă şi de sobră căpătase gustul bârfelilor mărunte. Îşi amintea de asemenea de discuţiile dintre maică-sa şi ginere-său, când, întorcându-se de la vreun ceai, bătrâna olandeză comenta cam prea viu vreunul din cancanuri.

Jan râdea, o tachina şi mamă-sa ridica din umeri.

— Râzi, ginere, dar degeaba râzi! Toate astea se întâmplă fiindcă femeile n-au ce face... Stau şi trândăvesc...

Ide protestase.

— Te înşeli, mamă, brodează, împletesc...

— Fleacuri! Nu le-am văzut niciodată cu vreun lucru în mână. Le văd tot timpul ori lungite în şezlonguri, pregătindu-se să citească vreun roman englezesc, ori tropăind pe terenul de golf, împreună cu micile lor slugi negre care le cară crosele şi le adună mingile, ori jucând bridge cât e ziua de lungă. Muncesc din greu, sărmanele, ce să zic!

— Dacă asta e părerea dumitale despre femeile de aici, mamă, n-ai să pleci c-o amintire prea frumoasă despre cucoanele noastre!

— Asta cam aşa e... răspunsese bătrâna.

XII

— E O VEŞNICIE DE CÂND n-am mai cântat, răspunse Jan la întrebarea soţiei sale, pianul meu a devenit o mobilă oarecare.

Ide mângâia adesea pianul lustruit pe care-l simţea parcă fremătând şi vibrând de toate acele sunete închise în el şi care, pentru a fi eliberate, aveau nevoie de degetele soţului ei.

— De ce te-ai supărat pe muzică, Jan? îl întrebă ea într-o seară.

Jan, aşezat într-un fotoliu larg de piele, citea trăgând din pipă. Pe un gheridon, alături, cutia cu tutun şi ziarele. În vaze, crengi groase de mimoze îmbălsămau aerul. După o zi caldă, noaptea de decembrie intra prin ferestrele deschise ca o adiere proaspătă de evantai.

— De ce te-ai supărat pe muzică, Jan? repetă Ide aşezându-i dinainte un pahar în care gheaţa amestecată cu wisky, aburise paharul.

El ridică încet capul.

— Îţi lipseşte muzica, Ide? Şi vocea lui avu un accent de nelinişte.

— Te contrariez dacă-ţi răspund, da? zise ea şovăind puţin.

El se sculă brusc în picioare, îşi întinse îndelung trupul musculos şi îndreptându-se spre pian, zise:

— Ia să vedem dacă degetele nu-mi sunt prea înţepenite!

Atunci, femeia îşi aminti deodată că odinioară, muzica era singura lui confidentă, că numai prin ea îşi exterioriza sentimentele cele mai tainice şi-i fu frică, frică să nu înţeleagă – ca în seara aceea, la Tjorpa, când în cântecul lui pătimaş îi simţise îndoielile şi frământările. Cu inima bătând voi să-i oprească, rugându-l:

— Nu cânta! Întoarce-te şi stai lângă mine!

Dar el şi deschisese capacul în care i se reflecta capul blond. Un şuvoi de armonii ţâşniră din clape şi, fără să mai poată rezista acelei vrăji, Ide se aşeză în fotoliul părăsit de pianist apoi, încet, încet, se linişti: nicio amărăciune, nicio spaimă în acel cântec limpede şi odihnitor care-i alina sufletul cu mângâieri suave... Dar când Jan Yvarsen se ridică, chipul lui frumos nu reflecta nimic din melodiile pe care tocmai le cântase. Gura îi era aspră şi privirea limpede releva o amărăciune infinită. Legănată de cântec, Ide adormise, cu capul sprijinit de spateaza fotoliului. El o privi. Cumplitele suferinţe pe care le îndurase apăreau clar pe acel chip adormit. Oare mai visa şi acum portiera aceea a maşinii care pocnea ca o împuşcătură? Se mai vedea pierdută, părăsită în acel domeniu al fiarelor? Bărbatul îşi apăsă ochii cu mâna ca pentru a zdrobi o viziune insuportabilă. Şi viziunea se şterse, făcu loc imaginii unei femei, singura pe care o iubise şi care era o criminală. Acea făptură de zăpadă şi de soare, o criminală! Era oare cu putinţă ca atâta graţie plină de lumina specifică femeilor din ţara sa să fie umbrită de atâta mârşăvie şi ticăloşie? „Am făcut-o ca să te eliberez! spuneau ochii ei ciudat de mari şi de trişti. Pentru tine am devenit o ticăloasă!”

— Nenorocita! murmură Jan Yvarsen care nu-şi putu reprima un oftat. Atunci, privirea lui tulburată de lacrimi se întoarse spre pianul încă deschis şi, întocmai ca un toxicoman la vederea unui drog, trăsăturile i se luminară. Încă o dată mâinile sale frumoase de chirurg se lăsară pe clape, se ridicară, se coborâră şi, sub atingerea lor, ţâşniră vârtejuri de sunete, un crescendo de disonanţe aproape tragice: strigătul unui îngropat de viu sau chemarea disperată a unei fiinţe care, într-un haos de nedescris, îşi caută drumul spre lumină. Întregul pian tremura sub o rafală de note sfâşietoare! Ide se trezise. Lumina nu-i bătea în ochi, dar lumina nobilul profil pe care-l adora...

„Jan e furat de arta lui”, îşi zise ea fericită şi închise din

nou pleoapele. Se făcuse târziu. Noaptea luminată de stele era atât de senină, de tăcută, încât părea că absoarbe acea hrană muzicală. Cu undele de armonie, despuiate de orice zgomot profan, se amestecau răsuflări misterioase, prezenţe imperceptibile ca şi cum sufletele maeştrilor ale căror simfonii le interpreta Jan, erau acolo, ascultându-şi operele în care ei puseseră odinioară atâtea bucurii înflăcărate şi pline de încântare. Totuşi, ce tragedie o depăşea pe cea a lui Beethoven surd, neputând să-şi mai audă creaţiile geniului său? Pe a lui Schumann pe care chinurile nebuniei îl împinseseră la sinucidere? Pe a lui Frederic Chopin care, înflăcărat şi vibrând de cea mai pură, cea mai nostalgică armonie, fusese doborât de moarte în plină creaţie? Toţi avuseseră ceasul lor de patimă! Unde erau azi? Din ce sfere inaccesibile, dincolo de pulberea stelelor, surâdeau la bucuriile noastre, surâdeau la necazurile noastre? Căci ei cunoşteau acum vanitatea tuturor lucrurilor şi puteau răspunde anxiosului nostru: „De ce?”

XIII

DOAMNA BRAAS O AŞTEPTA pe Ide pe terasa pe care se căţăra viţa sălbatică. Servitoarea neagră împinse în faţa stăpânei măsuţa cu gustări. Aceasta, aşezând pe o tavă de porţelan prăjiturile aurii, le tăia în două acoperind fiecare jumătate cu un strat de gem şi cu frişcă.

Ide sosi, îmbrăcată într-un taior frumos de pânză albă. Părul încărunţit contrasta în chip plăcut cu ochii ei bruni care păstraseră o dulce melancolie. „Arată mai bine ca odinioară...”' îşi zise stăpâna casei. După ceai, doamna Braas, îi întinse cutia cu ţigări.

— Soţul meu nu-mi dă voie să fumez, zise Ide, dar o ţigară nu poate să-mi facă rău.

Chiar în acel moment, zgomotul uşii de la fumoar, ale

cărui ferestre dădeau pe terasă, fu urmat de două glasuri bărbăteşti.

— Soţii noştri, şopti doamna Braas... Vorbesc despre Ema Boys care e nebună după Jan al dumitale, Ide. Ssst... făcu ea ducând un deget la buze.

— Înţelege, se auzi vocea lui Jan Yvarsen, mă cheamă şi de două ori pe zi, deşi de multă vreme nu mă mai ocup de ea. Tot ceea ce-mi povesteşte despre nenumăratele ei boli e pură imaginaţie. E sănătoasă tun!

— E isterică în ultimul hal! îşi dădu verdictul doctorul Braas.

— Sunt cu totul de părerea ta! Dealtfel îndeplineşte cu sfinţenie tot ce-i spun. I-am sugerat, că, în cazul ei, nimic nu-i mai salutar decât să muncească din greu; şi, ascultătoare, mi-a dat mai zilele trecute un telefon: „Am făcut cei mi-aţi recomandat, domnule doctor, am frecat cu apă şi cu săpun fiecare lespede din bucătărie, sunteţi mulţumit de mine?” Şi ştii cam ce dimensiuni au bucătăriile noastre, dragă colega.

Cei doi doctori încă mai râdeau când Jan Yvarsen aruncându-şi o privire pe terasă le zări pe cele două femei.

— A! strigă el, iată-le pe doamne care ascultă sub ferestre. Secretul nostru profesional e compromis.

Domnii fură invitaţi să ia o gustare şi Jan, lacom, devoră o mulţime de prăjituri.

— Vrei să te duc la familia Minaar, Ide? o întrebă Jan pe soţia lui. În momentul de faţă nu-s prea ocupat, mi-aş putea îngădui patru sau cinci zile de concediu.

Ide roşi de plăcere auzind această propunere. Se bucura să-i revadă pe acei oameni de treabă care, vreme de atâţia ani, o găzduiseră cu o afectuoasă solicitudine.

Familia Braas îşi opri musafirii la masă şi seara se isprăvi cu o partidă de bridge. Jan nu venise cu maşina. Plecară pe jos. Noaptea era caldă şi furtunoasă. Din când în când fulgere galbene şi roşii spintecau cerul întunecat. La braţul soţului ei Ide, fericită, se îndreptă spre

adăpostul frumoasei sale case care purta, ca şi odinioară, amprenta stăpânului ei. Bibelourile şi tablourile îşi păstraseră locurile lor; nu dispăruse decât acuarela înfăţişând Trollhättanul şi, cu un suspin de uşurare, Ide vedea în surghiunirea acestui tablou, condamnarea fără drept de apel a celei care-i făcuse atâta rău.

Plecară spre familia Minaar, la răsăritul soarelui. Într-o tonalitate de aur şi sânge, Veldul se întindea cât vedeai cu ochii, atât de neted, atât de uniform, încât zările sale se asemuiau cu infinitul zărilor marine. Mergeau într-o singurătate ca de pustiu. Pe măsură ce soarele se înălţa, cerul devenea de un alb incandescent. Jan opri maşina şi cei doi îşi despachetară mâncarea. Pui rece, ouă tari cu maioneză şi câţiva ciorchini din acei struguri frumoşi cu boabe aurii pe care Jan îi aducea de la Capetown. Porniră din nou la drum. Începând din zori, parcurseseră mile şi mile de teren cu adâncituri şi coline, când nisipos, când acoperit de ierburi roşii. În sfârşit lanţul munţilor Drakenberg se zugrăvi în zare, atât de palid încât părea că se pierde în cer.

Ide se sprijini de soţul ei cuprinsă brusc de o slăbiciune.

— Jan, copacii ăia de colo, petele acelea întunecate, e jungla, nu-i aşa?

— Da, Ide, e jungla, zise el strângând din fălci.

Tăcură, gândindu-se la acelaşi lucru. Începu să se întunece. Din când în când, nişte focuri slabe se iveau în întunericul care se lăsa. Şi din nou Ide se miră de simţul de orientare al soţului ei care, peste puţin, opri Fordul în faţa fermei lui Mathije Minaar. Acesta şi zărise farurile maşinii. O strigă pe nevastă-sa şi amândoi, în culmea surprizei, îi aşteptară în faţa porţii. Mare le fu plăcerea recunoscând-o pe Ranny care li-l prezentă pe soţul ei. Ide îi îmbrăţişa pe oamenii aceia de treabă, cuprinsă de o bucurie violentă să-l vadă în acele locuri, pe cel pe care-l chemase adesea, din adâncul unui abis de disperare. Rămaseră la Minaari două zile. Îi făcu plăcere să-şi amintească de acel trecut nenorocit, ca să se bucure şi

mai intens de fericirea ei prezentă. Se culcară în odăiţa strâmtă care dădea spre stepă. În zori, Ide sări din pat, dornică să revadă staulele unde caprele şi oile behăiră la apropierea ei ca şi cum o recunoscuseră! Înconjură cu braţul grumazul iepei sale credincioase care-o salută printr-un lung nechezat. Apoi alergă pe iarba tunsă, amintindu-şi de plimbările în amurg şi de reîntoarcerile la lampa unui cămin care nu era al ei!

În seara aceea mâncară în faţa casei unde Meiken sădise trandafiri şi gladiole. Un apus lent se topea încetişor, pictând cerul cu purpură, cu galben, cu aur, cu mov şi cu un verde tandru. Ai fi zis că o paletă enormă acoperea orizontul... „Paleta cerului...” îşi zise Ide căreia îi plăceau acele amurguri în care cerul nu se putea resemna să se înfăşoare în vălurile nopţii. Bărbaţii îşi fumau pipa în faţa paharului de whisky. Cele două femei vorbeau despre zilele îndepărtate când Ide locuise la fermă.

— Am plâns după ce-ai plecat, Ranny, zise Meiken. Totul mi se părea pustiu! Mi-a fost greu să mă obişnuiesc cu lipsa dumitale... „Se va întoarce, lasă, mă consola Mathijs, când ai stat în ţara asta, a soarelui, te întorci întotdeauna înapoi!”

Acum Mathijs vorbea despre războiul din 1900. Fusese printre primii care pusese mâna pe puşcă, în vreme ce mama şi nevasta lui înghesuiau puţinul şi modestul lor avut în *ossewa* şi se îndreptau spre nord. Numai nordul fusese cruţat de trupele duşmane. Meiken îndurase toate nenorocirile pe care le aduce după sine războiul, dar îşi regăsise bărbatul sănătos şi-şi clădiră din nou – mica lor fermă.

— Da, ei nu mi-au venit de hac, dar eu am doborât destui dintre ei! mormăi Mathijs trăgând atât de tare din pipă încât aproape că dispăru în dosul unui nor de fum. De pildă, un lucru la care nu m-am putut supune niciodată a fost disciplina lor blestemată. Într-o noapte, după nişte ceasuri nemaipomenit de fierbinţi, m-au găsit

dormind în postul meu de avangardă. A doua zi sunt chemat în faţa *veldkornet*-ului şi mă condamnă să merg două ceasuri, prin tabără, cărând şaua calului în spinare! Pedeapsa mi s-a părut idioată şi-am protestat! „Şaua am s-o arunc jos! Dar poate ţii să te car pe tine în spinare, ca să aibă şi soldaţii de ce râde, mai ales că au atâta nevoie!” Bineînţeles că insolenţa mea a fost raportată locotenentului general care m-a chemat în cortul lui. Şi ce crezi că mi s-a întâmplat, domnule doctor? întrebă Mathijs cu un aer mucalit. Ei bine, nimic. Am fost tratat cu mănuşi de catifea! Superiorul meu se mulţumi să bată în masa pliantă care căzu grămadă cu tot talmeş-balmeşul de pe ea. „Ce s-ar întâmpla dacă toţi soldaţii ar da dovadă de o astfel de nesupunere? urlase el ca un smintit. Ştii, zurbagiule, că în oricare altă armată din lume delictul tău ar merita pedeapsa cu moartea?”

— Ar fi în orice caz mai onorabil, am zis eu, decât să tratezi ca pe un şcolar, un bărbat care luptă pentru ţara lui! Omul nu mai cuteză să răspundă nimic şi eu am prins curaj: Nu te aştepta să mă supun unei astfel de tâmpenii. Dacă-ţi place să cari în spinare şaua bidiviului, eu n-am nimic împotrivă! Şi înainte ca locotenentul general să-şi fi revenit din surpriză, m-am cărăbănit. Mathijs râse cu hohote. Dar Jan Yvarsen îl privi serios.

— Amice, îi zise el, ai avut şansa să pici peste un om care să ia uşor îndatoririle lui de şef militar. Dealtfel probabil erai un soldat foarte bun din moment ce ţi s-a arătat o astfel de indulgenţă.

Puţin ruşinat, fermierul îşi lăsă capul în jos părând să reflecteze. Văzându-şi bărbatul încurcat, Meiken dispăru repede în casă şi se întoarse cu o cutioară pe care-o deschise cu precauţie.

— Uite, domnule doctor, ce mi-a adus bărbatu-meu când s-a întors din război, Şi-i arătă un degetar pe care Ide îl cunoştea bine. Era o reproducere în argint a degetarului de aur oferit de preşedintele Kruger reginei Olandei; degetarul avea pe marginea de sus, sculptate

atributele muncii feminine; o albină bâzâind deasupra unu stup şi bustul unei femei arătând fiicei sale cum să mânuiască fusul. Jucăria asta mică ce fusese reprodusă într-un număr restrâns, îi prilejuia lui Meiken o plăcere mereu reînnoită.

— Am să-ţi povestesc la rându-mi, prietene Mathijs, câteva farse care mi-au încărcat odinioară conştiinţa de student, începu Jan. Închipuie-ti că într-o noapte, la Stockholm mi-a venit ideea curioasă, de a desface, cu ajutorul unui coleg, firma unui optician – nişte ochelari uriaşi pe care i-am aşezat în faţa uşii unui profesor supărător de miop. A fost ceva răutăcios! Mărturisesc! Mai puţin răutăcios ni s-a părut să sprijinim foarfecele uriaş pe care am izbutit să-l dăm jos de pe o cuţitărie, de uşa unui alt profesor ale cărui plete neîngrijite şi mereu pline de mătreaţă, îi cădeau pe umeri.

„Dragul de el, gândi Ide privindu-şi înduioşată soţul, e întruchiparea vie a raţiunii şi a dreptăţii; temându-se că l-a ofensat pe Mathijs, încearcă acum s-o dreagă!”

Când maşina porni, Ide, pentru ultima oară, îmbrăţişa cu privirea, zidurile care-i adăpostiseră atâta vreme memoria ei moartă, visele ei moarte! Uitându-se îndărăt, văzu cele două siluete, ale lui Meiken şi Mathijs, detaşându-se, negre, în răsăritul de soare.

XIV

TRECUSE MAI BINE DE UN AN de când Ide îşi reluase locul în căminul ei şi încă nu putea realiza minunea pe care o trăise. Se instala comod într-o fericire de nespus, într-o beatitudine fără sfârşit.

Ruth Kenett opri maşina în faţa casei Yvarsenilor. La semnalul claxonului, Ide care era gata, îi ieşi înainte. Cele două prietene se duceau la Johannesburg ca să facă cumpărături. Era o zi caldă şi în timp ce străbăteau drumul accidentat şi nisipos, Ide se gândea la ţara ei

unde, în acea epocă totul zăcea sub zăpadă. În Elöffstreet vitrinele strălucitoare aminteau de Crăciun măcar că soarele încălzea puternic. Cele două femei se amestecară printre numeroşii gură-cască opriţi în faţa unui magazin cu obiecte de artă în a cărui vitrină nu se afla decât un singur tablou intitulat *Doctorul* şi semnat de un pictor francez. Pânza reprezenta un chirurg, în bluză şi bonetă albă, ţinând în braţe trupul gol al unei femei prăvălite şi ale cărei plete negre cădeau până la pământ. În genunchi, în spatele medicului, Moartea întindea nişte braţe scheletice spre prada pe care o simţea că-i scapă din mâini. Idei îi plăcu grozav pictura care simboliza atât de bine profesia soţului ei.

— O cumpăr imediat, declară ea.

Preţul era foarte mare, dar Ide avea contul ei la Bancă şi adesea bărbatul ei o certa că e prea econoamă. Acum, în faţa Galeriilor *„Rob şi Newman”*, cele două prietene asistau la stivuirea nenumăratelor pachete. Mai întâi veneau cadourile pentru negri: turbane în culori vii, bluze albe, inele de aramă şi brăţări de sticlă. Apoi, cadourile pentru copiii săraci: păpuşi, soldaţi de lemn, tobe şi trompete, căsuţe, arce ale lui Noe, şi diverse jocuri. Ide îi şi vedea sosind: fetiţele, cu obrajii rotunzi, bine spălaţi cu săpun, băieţaşii în pantaloni peticiţi şi cu părul blond bine pieptănat. Infirmierele îi introduceau în sala cea mare unde, pe mese, îi aşteptau mormane de dulciuri. Începea împărţirea cadourilor la care asista însuşi doctorul Yvarsen. Mulţi dintre aceşti copii îl cunoşteau pe doctorul care-i vindecase şi, încrezători, îi întindeau mânuţele pe care le lua în mâinile lui mari întrebându-i dacă mai aveau „buba”. Ei clătinau din cap râzând şi privirile albastre ale medicului se înceţoşau uşor în timp ce punea darurile în braţele subţirele întinse spre el. Se gândea la fiul pe care-l pierduse? „Crăciun... Crăciun alb...” fuseseră ultimele cuvinte ale micului Nils. De atunci nu se mai sărbătorise niciun An Nou la familia Yvarsen. Ca şi altădată îşi petreceau seara la doamnele Stark. Jan era în smoching.

Ide, într-o rochie de fulard alb al cărei decolteu se închidea cu o foarte frumoasă camee, în care era ascunsă fotografia fiului ei. Timp de douăsprezece luni un brăduţ artificial stătea închis în întunericul cutiei de carton, pentru ca o singură seară inundată de lumini, ramurile sale acoperite cu vată – simulând zăpada – şi încărcate cu jucării şi nimicuri, să împodobească masa de Anul Nou. Pe o tavă uriaşă de porţelan se odihnea, pe un strat de spanac, un purceluş de lapte înconjurat de o cunună de carne tocată după moda vieneză. Datorită vinului şi şampaniei oferită la desert, toţi musafirii se înfierbântaseră. Începură să vorbească despre Războiul Burilor, subiect veşnic drag acelor oameni.

— Pe atunci nu eram bogaţi, povesti o doamnă voinică, într-o rochie simplă de mătase neagră, o doamnă cu faţa încă tânără sub o cunună de păr alb. Soţul meu, plecat să lupte, mă lăsase singură în mica noastră fermă. Nu mi-a fost frică niciodată. Când i-am văzut pe soldaţii duşmani apropiindu-se, m-am simţit cuprinsă de o mânie şi de un curaj de care nu m-am crezut niciodată în stare. După ce am baricadat uşile şi ferestrele m-am înarmat cu o puşcă şi m-am postat la lucarna din bucătărie. „L-am ajutat cu propriile mele mâini pe bărbatu-meu să ridice căsuţa asta. Sunt aici la mine acasă, am strigat eu, n-o să intraţi decât peste cadavrul meu!” Şi, mă credeţi? În faţa chipului meu, fără îndoială descompus de ură şi de durere, soldaţii şi-au văzut de treabă!

— S-or fi gândit la mamele, la nevestele lor... zise Jan Yvarsen.

Bătu miezul nopţii. Venise ceasul împărţirii darurilor. Fiecare pachet legat cu panglici era însoţit de o felicitare de Crăciun, în care se vedea zăpadă, multă zăpadă, căci, toţi acei oameni aveau în seara aceea nostalgia albelor Crăciunuri ale copilăriei lor! Se auzeau exclamaţii de plăcere şi pupături sonore, pe măsură ce micile daruri ieşeau din hârtiile lor. Doctorul Yvarsen şi soţia lui ţinură să se întoarcă pe jos acasă pentru a se bucura de

noaptea translucidă de decembrie. Imensele astre ale cerului Africii aruncau sclipiri roşii ceea ce odinioară o determinase pe Ide să spună: „Ai crede că-n fiecare stea s-a aprins câte un pom de Crăciun!”

Întorşi acasă, Ide zări pe măsuţa de toaletă un sipeţel de piele cu iniţialele ei. Înăuntru, aşezat pe fundul de catifea neagră, un şirag de perle cu închizătoare de platină.

— Am socotit că asta-i bijuteria care-ţi trebuie, dragă, pentru că nu porţi decât rochii negre şi albe, îi zise soţul ei punându-i colierul la gât.

Fericită, Ide se privi în oglindă. Pe gâtul ei, uşor bronzat, perlele, de o strălucire foarte pură, luceau plăcut.

— Mi-ai făcut un cadou mult prea scump pentru mine, Jan dragă! Dar cât de mult îmi plac aceste perle, cât mi-s de dragi! Pot să le păstrez în noaptea asta, să dorm cu ele, ce zici?

— Bineînţeles. În noaptea asta nu dorm toţi copiii cu jucăriile lor noi? zise el glumeţ.

— Stai puţin, tu, copil mare ce eşti! Am şi eu o jucărie pentru tine!

— Pricep, zise el, râzând. S-o văd, arată-mi-o!

— Vino, făcu ea pe misterioasa luându-l de mână. Încă din pragul odăii privirea îi fu atrasă de pielea luminoasă a femeii din tablou. Jan Yvarsen contemplă îndelung, fără nicio vorbă, acea alegorie a propriei sale profesii. Întorcându-se, văzu fixată asupră-i, privirea intensă a soţiei sale, doi ochi blânzi de căprioară în care citi o admiraţie infinită pentru munca lui plină de abnegaţie.

— Soţia mea! Scumpa mea soţie... murmură el cu un accent de infinită tandreţe.

XV

ÎN PRIMA ZI A ANULUI VENEA

multă lume la ferma familiei Maclean pentru că negrii din satul vecin se adunau la câţiva paşi de acolo ca să-şi execute dansurile rituale. Sunetele înăbuşite ale tamtamurilor şi ale unui instrument ciudat cu corzi, fabricat de ei înşişi, se auziră apropiindu-se. Veneau, doi câte doi, în şir interminabil, cu pene de cocoş înfipte în părul încâlcit şi cu aceleaşi pene vârâte în brâul care le încingea coapsele. Cu un mers legănat, ritmic, făcură mai întâi înconjurul pieţei vaste şi plină de praf, locul exhibiţiilor lor, apoi începură dansul. Mimând nu ştiu ce lucruri, începură să se fâţâie dând din cap, cu mişcări dezordonate, apoi învârtindu-se, tropăiră înainte şi înapoi pentru ca brusc să facă nişte salturi din ce în ce mai frenetice, pe măsură ce tamtamurile îşi accelerau bătăile. Deşi abia mai răsuflau, psalmodiau un fel de litanie pe trei note, mereu aceleaşi: înarmaţi cu scuturi şi suliţe, aduse de nevestele lor, se repeziră la un duşman nevăzut, apoi se năpustiră spre cele patru colţuri ale pieţei scoţând urlete sălbatice. Cerul era o cupolă de satin azuriu şi lumina vibrantă îi făcea pe acei diavoli dezlănţuiţi să pară şi mai negii. Piepturile lor goale, şiroind de sudoare, emanau un miros fetid şi acru. „E cu putinţă ca Elias şi drăguţa lor Daisy, să facă şi ei parte din neamul ăstora?” se întrebă Ide cu inima strânsă.

Îi plăcea să petreacă pe la ferme duminicile fiindcă ele îi aminteau de zilele fericite din primii ani ai căsătoriei sale. Dar îi aminteau de asemenea şi de zilele de luptă aspră şi pe ascuns cu rivala ei. Adesea i se părea că vede soarele strălucind în cozile ei groase de aur, împletite în jurul capului mic, când sărea veselă şi suplă pe terenul de tenis, schimbând mingile cu fostul ei logodnic...

XVI

SPITALUL DIN VEREEGING ca şi cel din Krittelwerk, era un lung şi vast parter

înconjurat de o galerie largă, deschisă spre grădina cu arbori de esenţă rară. Aici îşi îndeplinea Thérèse Erhardt, slujba ei de infirmieră. Serioasă şi amabilă, frumoasa fată era tot atât de iubită de colegi cât şi de bolnavi! Încă din primele ceasuri, colegele sale observaseră un lucru de care tânăra se mirase când i se vorbise despre el: impresia profundă asupra doctorului James Corsen. De câte ori slujba ei o aducea lângă acest medic tânăr, Corsen pălea şi emoţia lui era vizibilă. Acest băiat înalt şi blond, cu o uşoară tendinţă spre îngrăşare, cu chipul proaspăt şi trandafiriu, cu ochii albaştri uşor bulbucaţi, era de o timiditate uluitoare. Thérèsei nu-i păsa câtuşi de puţin de el şi remarcile şi tachinăriile infirmierelor o lăsau indiferentă. În seara aceea tocmai se instalase cu o carte în mica sală de aşteptare de lângă sala comună unde-şi petrecea intervalele dintre vizite, când iată că intră doctorul Corsen.

— Vă aduc picăturile pentru doamna cea bătrână din camera 12, zise el.

— Bine, vă mulţumesc, domnule doctor.

— Vedeţi că am făcut o injecţie la numărul 5. Acum pacientul doarme. Dacă se agită în timpul nopţii, trimiteţi să mă cheme, soră.

Ca întotdeauna când se adresa tinerei fete vocea i se strângea puţin şi aveai impresia că abia poate înghiţi. Ea repetă:

— Mulţumesc, domnule doctor... nerăbdătoare să se apuce de citit.

— Nu vreţi, făcu el şovăind, să-mi îngăduiţi să stau puţin cu dumneavoastră?

Mirată, fata îşi aţinti asupră-i frumoşii ei ochi violeţi.

— Să staţi cu mine? Dar e târziu, domnule doctor!

— Da, e târziu, aşa că n-am să vă inoportunez, prea mult. Dumneavoastră şi cu mine suntem obişnuiţi să vedem destule lucruri urâte, dar n-aş fi vrut să-l vedeţi pe băieţaşul de unsprezece ani care mi-a fost adus azi şi pe care învăţătorul lui l-a bătut îngrozitor! Avea poponeaţa

plină de sânge! Sigur, lucrurile nu se vor opri aici, părinţii vor face plângere!

— Bietul micuţ! Ceea ce spuneţi e cumplit, domnule doctor.

— Poate că-l vor judeca pe ticălosul care s-a înverşunat astfel împotriva unui copil! Din nenorocire există părinţi care nu depun plângere, care-şi lasă copiii pe mâinile unor inşi sadici. Eu am fost unul din aceşti copii, domnişoară Erhardt...

— O, făcu ea plină de milă.

Deci de-aici i se trăgea acea tristeţe din ochii lui albaştri, şi nu, cum pretindeau celelalte surori, pentru că, ea, Thérèse, nu făcea caz de persoana lui! Îl ascultă compătimitoare. Avea trei ani când îşi pierduse tatăl care-i lăsa văduvei o avere imensă. Totuşi fusese crescut foarte aspru. Mama sa, extrem de puritană, şi foarte cucernică, nu-i arăta niciodată nici cea mai slabă afecţiune. Îl instruia un profesor, acasă. Cu groază, Corsen se gândi la sala de studiu asemănătoare cu vorbitorul unei mănăstiri, cu pereţii goi pe care nu-i împodobeau decât un Crist pe cruce şi, sub sticlă, cele mai aspre versete din Biblie. Pe masă, o nuia de stuf se învecina întotdeauna cu cărţile. Când maică-sa vedea urmele nuielei pe degetele lui, îşi asuma ea însăşi sarcina să-l pedepsească şi mai aspru. Servitorii îi plângeau de milă: totuşi nici unul nu-i sărea niciodată în ajutor şi trebuia să-şi îngrijească singur juliturile şi zgârieturile. Astfel crescu, plin de groază, între o mamă glacială şi un profesor crud.

— În astfel de condiţii, cum puteam gândi frumos despre umanitate, domnişoară Erhardt? Există la noi, în Anglia, un dicton care pare paradoxal: *cold as charity*.[56] Nu de mult am citit într-o revistă chiar aceste cuvinte sub reproducerea unei statui... O femeie înaltă şi slabă, înfăşurată în văluri şi în pliurile unei rochii severe. Am tresărit, fiindcă imaginea aceasta semăna leit cu mama,

[56] Rece ca mila (engleză).

avea chipul ei cu trăsături regulate şi austere. A murit de mult, dar n-am s-o iert niciodată şi e cumplit să urăşti amintirea unei mame! Şi asta, fiindcă datorită ei n-am cunoscut decât latura groaznică a vieţii şi cunoştinţele care mi-au fost vârâte în cap cu vergeaua de stuf nu m-au ajutat prea mult! Rece ca mila... Ah, cât de rece era mila mamei" În timp ce cu o mână întindea pomana, cu cealaltă scanda încurajările la penitenţe şi sacrificii! Exemplul milei sale a izbutit să-mi tocească sufletul, să-mi spulbere orice credinţă în bunătatea omenească şi-n bunătatea Celui-de-Sus!

— Sunt uluită de ceea ce-mi mărturisiţi, domnule doctor.

În acel moment odaia fu scufundată brusc în întuneric.

— Altă pană de curent, exclamă fata, e a doua în seara asta. Am o lumânare, domnule doctor, aveţi nişte chibrituri?

Nu primi niciun răspuns şi avu impresia că el se îndrepta pe pipăite, spre ea. Şi brusc, simţi pe mâinile pe care i le luase într-ale lui arsura unei guri lacome.

— Lăsaţi-mă! şopti ea trăgându-şi mâinile.

— Ah, dacă nu ne-am fi aflat în întuneric, n-aş fi cutezat niciodată să-ţi spun că te iubesc! zise el gâfâind. Te iubesc ca un nebun! Mărită-te cu mine, Thérèse, voi fi sclavul dumitale, te voi sluji în genunchi!

Lumina reaprinzându-se, Thérèse văzu în faţa ei un om care tremura şi care-şi ascundea faţa în mâini.

— Iartă-mă! Iartă-mă! o rugă el cu vocea înăbuşită şi fugi.

A doua zi, printre scrisorile primite, recunoscu, pe un plic, scrisul doctorului Corsen.

„Domnişoară,

V-am vorbit ieri seară despre trista mea copilărie. Iertaţi-mă şi credeţi-mă că n-am făcut-o cu scopul ca să vă înduioşez. Voi adăuga totuşi că adolescenţa mi-a fost grea pentru că la acea vârstă, inteligenţa mai dezvoltată,

înţelegea mai bine lucrurile.

Moartea m-a scăpat de mama şi mi-a îngăduit să-mi alung călăul. Dar era prea târziu, niciodată n-am mai regăsit ceea ce se cheamă «bucuria de a trăi». Astăzi sunt în posesia unei averi mari. Aş fi putut salva de atâtea ori o viaţă care se credea pierdută... Dar numai o singură fiinţă din lumea asta ar putea să-mi salveze mie viaţa! Se zice că lumea aparţine celor îndrăzneţi. Atunci, voi fi încă o dată îndrăzneţ. Voi avea cutezanţa de a vă cere de soţie. Vreţi? Dacă nu, dacă simţiţi că nici măcar o simplă prietenie nu v-ar putea lega de mine, fiţi bună, nu mă lăsaţi să-mi fac speranţe, mâinile dumneavoastră mici să reteze dintr-o singură lovitură nădejdea plină de cutezanţă care m-a făcut ieri seară să-mi pierd capul. Atunci, nu mă veţi mai vedea, căci îmi închipui cât i-ar fi de greu unei femei să-l mai vadă pe cerşetorul care se încăpăţânează să-i întindă mâna...”

Întâmplarea a făcut ca în aceeaşi dimineaţă, Thérèse să fie obligată să se întâlnească cu doctorul Corsen, căci amândoi îl asistau pe profesorul Hanney în sala de operaţii. Fetei îi fu milă de paloarea şi de privirile lui neliniştite care n-o slăbeau deloc. Cum, spre sfârşitul după-amiezii, îl întâlni în pragul unei săli, îi zise:

— Domnule doctor, aş vrea să vă vorbesc.

Ieşiră în parc şi făcură împreună câţiva paşi.

— Vedeţi, vă ascult, zise ea încercând să scape de privirea lui insistentă. Nu vreau să vă fac să aşteptaţi răspunsul. Nu mă voi mărita niciodată şi dacă asta, poate să vă consoleze într-o oarecare măsură, dragă domnule doctor, să ştiţi că am un motiv secret pentru care vreau să rămân fată bătrână! isprăvi ea surâzând slab.

— Vă mulţumesc pentru încredere, soră, bâlbâi el.

Ea îi întinse mâna pe care el i-o strânse îndelung fără să cuteze să i-o sărute. A doua zi doctorul Corsen părăsi spitalul din Vereeging.

XVII

UN TĂRĂBOI CIUDAT O TREZI pe Thérèse din primul somn. Vecina ei de pat, care se îmbrăca grăbită, îi spuse că un motociclist îşi spărsese capul de zidul barajului. Nişte negri ce se întorceau de la mină, îl găsiseră şi-l aduseseră la spital.

— Şi Hanney care se află la Bloemfontein şi care nu se va întoarce înainte de mâine seară! zise Thérèse.

În hol îl găsiră pe director care tocmai punea receptorul în furcă.

— Doctorul Yvarsen mi-a făgăduit că porneşte imediat încoace, le spuse el. Dar chiar dac-ar merge ca un nebun tot nu poate ajunge decât peste două ceasuri.

Mâna Thérèsei, cu care-şi aranja boneta, tremură un pic: îl va revedea pe Jan Yvarsen! Bărbatul pe care-l iubea cu un fel de dragoste cucernică. Totuşi el nu găsise decât câteva biete cuvinte ca să-i mulţumească pentru că intervenise, pentru că-l cruţase de dificultatea de a veni să-şi ia el singur nevasta acasă! Şi ce făcuse pentru frumoasa prietenie care se înnodase între ea şi Ide? Cele două femei îşi scriau din când în când, dar dacă în scrisorile sale – întotdeauna afectuoase – Ide o invitase pe fată să petreacă un sfârşit de săptămână la ei, o făcuse – aşa i se păruse Thérèsei – cu o anumită reţinere, şi tânăra nu se putuse hotărî să răspundă unui apel atât de lipsit de căldură. Sigur că în rezerva lui excesivă, lui Jan Yvarsen nu-i plăcea să vadă la masa lui o străină care-i cunoştea trecutul. Aşa că nu-i mai revăzuse pe cei doi.

Rănitul se afla în comă. Era tânăr, părul bogat şi buclat îi era ud de sânge, şi sânge închegat îi acoperea chipul.

— Mi-e teamă ca doctorul să nu ajungă prea târziu, zise internul care veghea.

Dar nu trecură două ore că şi auziră un claxon şi automobilul intră în parc luminând ferestrele cu farurile sale. Într-o mantie amplă, menită să-l apere de praf, Jan

Yvarsen îşi făcu apariţia, cu trusa sub braţ căci ceruse să i se trimită din Europa instrumentele de chirurgie cele mai noi şi mai perfecţionate. O puse în mâinile îngrijitoarei care-l însoţea pe director şi se grăbi să arunce o privire asupra rănitului.

— Să nu-l mişcaţi! Duceţi-l aşa cum e, în sala de operaţii, se adresă el celor doi infirmieri aduşi de intern. După care ieşi ca să se pregătească de operaţie.

N-o remarcase pe tânăra infirmieră care-l privea, emoţionată să-l revadă. Deşi se temea, Thérèse dorea să fie chemată în sala de operaţii. Dar n-avură nevoie de ea. Operaţia fu lungă. Totuşi, toţi cei care asistaseră la această gravă intervenţie chirurgicală aveau nădejdea că tânărul va scăpa. Acum, Jan Yvarsen, înconjurat de interni şi de infirmierele care-l asistaseră, luau ceaiul în salonul directorului. Chipul mândru al doctorului purta pecetea atenţiei susţinute şi al imensului efort pe care trebuise să-l facă. Din când în când, îşi ştergea fruntea încă umedă de sudoare. Văzând-o pe Thérèse pe care directorul o invitase ştiind că era prietenă cu nevasta chirurgului, acesta se ridică:

— *How do you do*,[57] Miss! zise el întinzându-i mâna. Soţia mea se plânge că n-ai răspuns niciodată la invitaţia ei! spuse luându-şi la revedere. Când vom avea plăcerea să te vedem la noi?

— Dar... şovăi ea luată pe neaşteptate, sunt foarte ocupată, iar când sunt liberă mă acaparează familia...

— Înţeleg... zise el, în timp ce ochii lui ciudaţi o priveau, transparenţi şi totuşi impenetrabili.

În ziua aceea, urmărită mereu de privirea lui, Thérèse se simţi stângace. O tristeţe sumbră o învălui ca un văl negru.

XVIII

[57] Bună ziua, domnişoară! (engleză).

A TREIA ZI, THÉRÈSE PRIMI o scrisoare în care Ide o zorea să vină, cât mai curând cu putinţă, să petreacă lângă ea câteva zile. Soţul ei, scria ea, avusese plăcerea s-o revadă, dar i se păruse că n-arăta chiar prea bine şi Ide întrebuinţa cuvintele cele mai afectuoase ca s-o determine pe mica ei prietenă să-i ceară directorului câteva zile de concediu, de care – după părerea doctorului – avea neapărată nevoie. Cu ce bucurie se revăzură, părându-li-se la amândouă că se schimbaseră foarte mult. Thérèse se miră de o Ide şi mai fină, şi mai elegantă decât în momentul în care se despărţiseră, iar Ide de o Thérèse mai slabă şi mai palidă.

— Cred, domnişoară, că meseria pe care ţi-ai ales-o, e prea dură pentru dumneata, îi zise doctorul în timpul mesei.

— Nu prea mai avem bolnavi în ultima vreme, răspunse ea, altfel n-aş fi putut obţine cele opt zile de concediu.

— Opt zile nu înseamnă nimic. Ţi-ar fi trebuit două luni! Şi pe deasupra nici nu mănânci cât trebuie! adăugă el pe tonul medicului.

Dar, ca să onoreze cum se cuvenea, masa, tânăra se simţea prea tulburată aflându-se între cele două fiinţe, alături de care – citind memoriile Idei – trăise, şi cu ce interes pasionat, emoţiile, bucuriile şi suferinţele lor. Numai aşa îşi putu ea explica acea senzaţie de ceva văzut, de ceva trăit pe care-o avu intrând în salonul cel mare unde pielea cu care erau îmbrăcate scaunele şi acajuul mobilelor se armonizau cu lemnul care îmbrăca pereţii, satinat de reflexele focului. Un covor mare, cenuşiu, acoperea parchetul. În nişte vase de lapislazuli se scăldau trandafiri mari purpurii şi flori albe, ciudate, împodobeau vazele grele de aramă în al căror pântece se reflectau colţurile odăii. În acel moment, perdelele de dantelă de la ferestre, încadrau crengile copacilor înroşite de soarele care apunea.

— Gustav Vasa? întrebă fata oprindu-se în faţa unei statui de bronz care împodobea căminul.

O vie mirare se zugrăvi pe trăsăturile doctorului.

— Îl cunoşti pe eroul nostru naţional, domnişoară?

— Puţin... spuse ea roşind. Am citit...

— Gustav Vasa e una dintre cele mai măreţe figuri pe care le-a dat patriotismul din toate timpurile, zise el. Adesea, pe drumurile Suediei, găseşti urme ale vieţii glorioase a acestui mare revoluţionar, dar nici una nu-i atât de emoţionantă ca statuia ridicată pe terasa ce domină Mora şi a cărei reproducere o vezi aici. Căci din Mora şi-a chemat el compatrioţii la arme: sătul de tirania străină, le-a vorbit, le-a insuflat propria lui dorinţă de independenţă şi ura lui împotriva danezilor. Gentilom tânăr, frumos şi curajos, erou aproape legendar prin faptele, evadările şi cutezanţele sale, a aprins – datorită prestigiului său – revolta şi a ridicat la luptă ţara întreagă. A ajuns pe tron şi a făcut-o regină pe Karin Stenbock, pe care-o întâlnise la Trollhättan în vreme ce fugeau ca să scape de mercenarii puşi pe urmele sale. Ghicind-i numele, fata îl duse la ea acasă. Dar nici n-ajunseseră bine că şi auziră larma oştenilor regelui Christian, care băteau drumurile în căutarea fugarului. Atunci, fata îl duse pe Vasa în propria-i odaie şi se închise acolo împreună cu el, în timp ce mama, patriotă înflăcărată, stătea de pază la uşă: bădăranii nu cutezară să violeze culcuşul unei fecioare. Sub domnia acestei perechi, Suedia cunoscu o perioadă de pace şi de fericire. Puşti, eram nebun după Vasa! adăugă Jan Yvarsen cu acel surâs care-i întinerea chipul.

— Nu mi-ai spus tu, odinioară, că Tjorpa, a fost construită pe ruinele castelului familiei Stenbock, Jan? întrebă Ide.

— Într-adevăr, unii aşa susţin, spuse el ridicând din umeri, chiar servitorii noştri pretindeau că o subterană pornind din pivniţele noastre, ducea la cascada Trollhättan care înghiţise destui danezi. De câte ori n-am ciocănit zidurile în nădejdea că voi descoperi culoarul acela secret! Mi-l închipuiam plin de schelete cu armurile

lor. Coboram întotdeauna încet treptele tocite ale pivniţei cu gândul că cizmele eroului meu călcaseră odinioară pe acele pietre. Ane Mette îmi povestise că Vasa, trecând într-o zi pe strada noastră, ascuns într-un car cu fân, cavalerii aflaţi pe urmele lui, străpunseseră paiele cu săbiile fără ca acesta, rănit, să scoată vreun strigăt de durere.

„Cât de frumos ştie să povestească”, îşi zise Thérèse, sub farmecul acelui glas care avea ceva odihnitor în grava şi plăcuta lui sonoritate. „Cu ce calm a vorbit de Trollhättan, de Tjorpa, de copilăria lui...” îşi zise Ide încântată.

Apusul lent se topea în noapte. Un vânt uşor, venind dinspre ferestre, făcea mai vie mireasma trandafirilor.

— Dacă ne-ai servi nişte răcoritoare, Ide? Le-am merita, eu pentru că v-am ţinut o conferinţă, voi pentru că m-aţi ascultat, glumi doctorul.

Când, după gustare, Thérèse îl văzu pe doctor îndreptându-se spre pian, avu o tresărire de bucurie: va cânta!

În strălucirea neagră a capacului mare, ridicat peste corzi, ea văzu reflectându-i-se chipul serios în timp ce de sub degetele sale se înălţa un imn plin de vehemenţă şi de solemnitate: glas de clopot, ritmuri de cavalcadă, cântece de triumf preamărind dragostea de patrie! Jan Yvarsen lăsa să transpară prin acea muzică, fervoarea juvenilă, entuziasmul înflăcărat pe care le simţise copilul pentru marele Gustav Vasa.

În fiecare dimineaţă, deschizând ochii, Thérèse Erhardt avea impresia că-şi continuă visul de peste noapte. Auzea demarând maşina doctorului care la şapte pleca la spital. Ide nu întârzia să-şi îmbrăţişeze prietena.

— Vrei să-ţi aduc gustarea în pat?

Dar fata răspundea cu însufleţire:

— Nu! Nu! Vreau să mănânc împreună cu dumneata în salonul cel frumos.

Şi ziua începea... În timp ce stăpâna casei era ocupată

cu treburile gospodăriei. Thérèse se instala pe terasă cu o carte aleasă de pe etajera unde Ide îşi ţinea volumele pe care-i plăcea să le recitească. După-masă, Jan le ducea pe cele două prietene la lac, sau Îde dădea vreun ceai în cinstea Thérèsei; niciodată fata n-ar fi putut răspunde la toate invitaţiile pe care i le făceau doamnele din ţinut.

În seara când Jan Yvarsen veni să le ia pe Thérèse şi pe Ide, care-şi petrecuseră după-amiaza la lac, el îi spuse tinerei:

— Diseară se joacă Fiica vulturului, vei vedea cinematograful nostru, domnişoară Erhardt, tot Krittelwerkul se adună acolo ca o mare familie, aşa că o să te amuze.

— Oh, Ide, zise Thérèse în şoaptă, aş vrea atât de mult să-mi petrec seara aici, acasă, şi totuşi nu v-ar părea rău să renunţaţi la film pentru mine?

Doctorul pricepuse.

— N-are nicio importanţă, spuse el, dorinţele oaspeţilor noştri, sunt şi dorinţele noastre.

Aşa că şi seara aceea trecu cât se poate de plăcut pentru invitata familiei Yvarsen. Thérèse vru să vadă o hartă a Suediei şi Ide îi arătă o hartă veche, puţin pătată de mâinile elevilor de odinioară.

— Uite, Thérèse, iată Scania de un galben de grâne, Vermlandul de un cenuşiu închis ca şi forjele sale. Ţara nu-i mare, dar e frumoasă ca o poveste cu zâne.

— Şi încă n-ai văzut-o decât vara, remarcă Jan. Or ţările nordice trebuie vizitate numai iarna. Sigur, te poţi teme de frig, dar astăzi hotelurile, trenurile şi vapoarele oferă un confort atât de mare turiştilor încât şi cei mai temători pot înfrunta aceste excursii. Nimeni nu se va înapoia decepţionat, căci splendoarea zilelor de iarnă nu-i mai puţin încântătoare decât limpezimea nopţilor de vară. Dar iarna toate par o adevărată feerie. Lacurile şi câmpiile scânteiază sub o pulbere diamantină. E de ajuns o singură stea, deasupra brazilor, şi mii de diamante se aprind în vârful albelor lor piramide. O singură stea şi

apele îngheţate ale cascadei strălucesc ca tuburile unei mari orgi argintate. Secretul şi farmecul peisajelor nordice constau în faptul că-n fiecare moment sunt noi şi pure. De pildă, nu-fi poţi închipui cât sunt de plăcute casele roşii, aşezate în zăpadă, ca în vată! La noi, locuitorii sunt despărţiţi unii de alţii de păduri imense, de lacuri şi de văi. Lucrul acesta prilejuieşte multe excursii. Pleci cu schiurile. Ca să traversezi un râu, îţi pui patinele. Gheaţa albăstruie crapă sub ghete. Adesea întâlneşti câte un convoi de sloiuri, reflectând zborul lebedelor care ţipă mai ales către seară. Când ai întârziat, trebuie să cauţi vreuna din acele cabane de brad cu grinzi care miros a răşină. O sală mare, cu paturi largi şi scunde, unde o sobă de piatră cimentată îşi arată gura roşie a cuptorului. După ce-ai băut cafeaua aburindă, în cănile de lemn, şi ai mâncat nişte hartane zdravene de slănină garnisite cu prune uscate, o porneşti în zori, la drum. Gerul îţi taie obrajii ca un brici. Apoi, timid, se arată soarele, razele sale oblice, de un galben palid, auresc cerul până la amiază. Dar când păşeşti din nou printre copacii rari, soarele ce apune colorează trunchiurile pinilor, într-un roşu de aramă. De câte ori n-am escaladat muntele Gultha cu pereţii lui ameţitori, deşi destul de în pantă ca să poată fi coborâţi cu schiurile. Puţine fete cutezau să facă asta...

O fugară şi intraductibilă expresie adumbri fruntea lui Jan Yvarsen. Oare în acel moment o revăzuse sus, în vârful muntelui, pe Sigrid, cu lungile ei cozi în vânt făcându-i semn cu băţul de ski, aidoma unei Walkirii, la marginea unui nor, agitându-şi sabia? Îşi reveni repede şi chipul îi redeveni impasibil.

— Urcuş dur şi abrupt, care cere o oră de mers dar care se coboară în şapte minute. Te întorci la lumina torţelor ori la razele lunii, căci drumurile sunt întunecoase, şi-ţi regăseşti tovarăşii de patinaj. Sub lumina rece a lămpilor cu arc, fustele şi cosiţele fetelor zboară, în timp ce patinele alunecă vesele în sunetele flautelor.

Simţeai plăcerea pe care o încerca Jan povestind acele

episoade din tinereţea lui, căci luându-şi ceaiul – o întrerupere plăcută a acelor după-amieze – el continuă să povestească:

— Un sport pe care-l preferam tuturor celorlalte era *jumpingul*, cum numeam noi plimbările pe gheaţă. La sfârşitul lui noiembrie, apele îngheţau. Ca să probăm grosimea păturii de gheaţă aruncam o piatră mare care lăsa în urmă o stea ca într-un geam spart. „Eh, o să ţină, ne asiguram noi, la drum!” Blocuri mari, singuratice, coborau în direcţia curentului; erau nişte sloiuri tocmai potrivite să se reîntoarcă la Polul Nord! Dar trebuia să fii atent când sloiul se rupea în două. Trebuia să sari pe bucata cea mai sigură. Credeţi că ne era frică? Nici pomeneală! Pentru micii vikingi frica e un fel de excitant. Când cădeai în apă erai furios din pricina stângăciei tale. Din fericire, câte un prieten era întotdeauna aproape, gata să te salveze din primejdie! Şi credeţi că după asta ne întorceam acasă? Nu! Îţi scoteai pur şi simplu apa din ghete, îţi storceai vesta şi pantalonii pe care ţi-i puneai repede şi care-ţi îngheţau pe trup de îndată ce jocul reîncepea. Ah, micilor vikingi le plac jocurile violente şi primejdioase. Ei sunt urmaşii unui neam dur ca stânca, şi pe care un atavism îndelungat i-a învăţat imperioasa necesitate de a acţiona...

Ochii Thérèsei Erhardt urmăreau aproape cu spaimă acele pendulei. „Oare doctorul va mai cânta astă-seară?” se întreba ea necutezând să exprime cu glas tare această intensă dorinţă. Dar, ca şi cum i-ar fi ghicit gândul, Jan Yvarsen se aşează la pian.

Home sick! Dor de ţară... Dorul pe care-l exprima în acea seară muzica alcătuită de pianistul însuşi: nostalgia îndepărtatei sale patrii... Mai întâi se auzi bolboroseala ciudată a unei ape sumbre şi strălucitoare, prizonieră sub gheaţa opacă, apoi pârâitul sonor al cascadelor imobilizate în goana lor sălbatică... Game imitând valurile pe ţărmurile sălbatice... Murmurele lungi ale pinilor treziţi de adierile polare... Imagini care evocau sunetele argintii

ale ciocanelor izbind nicovala şi clinchetul vesel al clopoţeilor unei sănii... Iradiaţie atât de luminoasă încât ţi se părea că dac-o vei atinge, vei simţi în degete contactul cu aurul pur. Apoi, acea muzică evocatoare se isprăvi printr-o melancolică melopee. Părea cântecul unui trecător solitar care-şi încredinţase durerea peisajului fratern murind în cenuşa nopţii.

Cu urechile încă ţiuindu-i de atâta armonie, Thérèse se duse în camera de oaspeţi, albastră şi trandafirie, aceeaşi în care locuise odinioară frumoasa şi răzbunătoarea Sigrid. Contemplă multă vreme, de la fereastra ei, noaptea de catifea întunecată găurită de stele imense. Apoi, cu senzanţia că băuse un vin prea tare îşi puse capul pe pernă şi ajunse să nu mai poată distinge visul de realitate. Era ameţită de o emoţie moleşitoare. Uneori i se părea că prin locul său prodigios, pianistul avea puterea de a-i smulge tinerei sentimentele ascunse cu cea mai mare grijă. Magia glasului său o egala pe cea a cântecului. Ei îi erau dragi şi unul şi celălalt şi astfel înmagazina bogăţie după bogăţie din care avea să se adape, după ce se va întoarce acasă, departe de cele două fiinţe care acum făceau parte din viaţa, din răsuflarea ei, atât de mult le iubea! Ştia că până în ultimul ei ceas, acele seri feerice îi vor lăsa în suflet o pecete de neşters. Un regret care nu va pieri! Căci nu nădăjduia că se vor mai repeta. În viitorul ei concediu, poate peste şase luni, ai ei n-o vor mai lăsa să plece şi apoi nu se ştia dacă familia Yvarsen o va mai invita.

Acum, sosise ultima seară şi Thérèse rugă cerul să mai fie încă o dată milostiv... Se aşeză pentru ultima oară lângă Ide, în locul ei obişnuit, din odaia cea mare pe care lămpile voalate o cufundau într-o penumbră trandafirie. Plecarea de a doua zi îi apăsa greu inima. Dar doctorul Yvarsen vorbi şi ea nu mai fu decât atenţie înflăcărată. Împreună cu el, cele două femei, se îmbarcară, în seara aceea, pe vaporul *Titan*. Mai întâi traversară fiordurile şi, după o oprire la Merök, urcară celebra şosea de la Girang

şi înălţimea Djupvands-hytten, ca să privească spre gheţarul Jostedal şi spre platoul munţilor nordici. Apoi, noaptea, *Titan* înaintase spre nord. Dimineaţa, sub un cer nemaipomenit de albastru se ivi oraşul Bodö scăldat în soare. Totuşi când în toiul zilei vaporul ajunse în faţa Volgelbergului, fu învăluit brusc într-o ceaţă atât de imensă încât abia puteai recunoaşte zborul unor pescăruşi speriaţi de pâclă.

— Decepţionaţi, pasagerii priviră acele înalte ziduri cenuşii care ne înconjurau din toate părţile, continuă Jan, căci în aceeaşi seară trebuia să ajungem la Capul Nord cu marea lui de gheaţă şi cu soarele de la miezul nopţii. Temperatura coborâse mult, punţile se goliseră. Blestemând, ne înecam necazul în micul bar unde se alinia un frumos sortiment de sticle colorate. Ore în şir, sunând într-una din corn, *Titan* tăie deasa vată cenuşie, apoi brusc am aflat că am ajuns la destinaţie. Un matelot care se căţărase pe catarg ne anunţă că vremea începea să se limpezească. La această veste bună, feţele se înseninară. Într-adevăr după un ceas, Capul Nord, aidoma unui monument uriaş, se ivi în faţa noastră într-o ceaţă mai puţin densă. *Titan* aruncă ancora în golful Hörnwick şi primii pasageri urcară în bărcile de abordaj. Nu fără dificultate, căci pe apa cu hulă, ceaţa încă era deasă. Dar abia puserăm piciorul pe pământ şi înălţimile Capului Nord se şi iviră cu primele sclipiri ale aurorei. Atunci, într-un elan comun, turiştii atacară potecile povârnite şi pietroase ale muntelui. Ce importanţă mai aveau ploaia şi bruma din moment ce te îndreptai către acea aurora care îmbrăţişa cerul! Din toate parţile părea că plouă cu jăratic aprins, peste mare şi peste stânci! Pe măsură ce ne căţăram, ceaţa cădea până când nu mai fu decât un abur uşor, pe care-l lăsarăm în curând în urmă. Era ultima etapă a drumului; în sfârşit, ajunserăm pe platou. În faţa noastră firmamentul întreg ardea într-o lumină orbitoare care se intensifica pe măsură ce înaintam spre versant. Atunci, în tăcerea deplină, un singur strigăt de admiraţie

ţâşni din toate piepturile: soarele de la miezul nopţii! Incredibil de mare, îşi desfăşura evantaiul de flăcări, discul de aur în fierbere, de unde curgeau lavele purpurii, diamant uriaş aruncându-şi focurile prin milioane de faţete...

Jan Yvarsen tăcu. Un moment privi fix în gol de parcă revedea aidoma acel miracol. Atunci se îndreptă, spre pian... Pentru a preamări triumful luminii, de la ce maestru putea să împrumute limbajul muzical, dacă nu de la Mozart? Unde îşi putea afla mai prompt sublimele elanuri spre limpezime decât în sonatele, simfoniile, luminoasele cantilene ale acestui genial compozitor? Din fragmentele cele mai dragi care-i răsunau în minte, Jan Yvarsen alcătui un imn spre gloria luminii! Şi armoniosul poem se termină pe o melodie dulce ca o rugăciune. Rugăciunea nostalgică a unui suflet care-şi caută liniştea şi adevărul în lumină!

Atunci tânăra, atât de crunt lovită în primăvara vieţii sale, nu-şi mai putu reţine lacrimile. Poezia acestei muzici evocase locurile patriei sale: vastele câmpii în care iarba, presărată cu florile iubite – albăstrele, margarete, maci – se unduia sub adierea vântului, lacurile liniştite care reflectau cerul albastru, satele cu căsuţele lor împestriţate grupându-se în jurul clopotniţei, şi zborul familiarelor berze.

— Plângi, domnişoară Erhardt? întrebă doctorul surprins.

Dar ea nu putu decât să repete, sufocându-se un pic:

— Muzica asta e atât de frumoasă... Mulţumesc, oh, mulţumesc, domnule doctor.

— După părerea mea, muzica izolează, remarcă el surâzând, dar fiecare dovedeşte în felul lui, riguros individual, sentimentele pe care i le inspiră!

* * *

Prin fereastra vagonului, Thérèse privea defilând

vastele terenuri părăginite. Acea câmpie tristă, se potrivea de minune cu starea ei de spirit. Avea senzaţia unei treziri brutale dintr-un vis minunat, şi se temea să reintre în viaţa cotidiană. După-masă, familia Yvarsen o însoţise la gară. Ide avea lacrimi în ochi când o sărută.

— Să te întorci curând, dragă, îi spusese ea. Calma şi binevoitoarea privire a lui Jan, lunga lui strângere de mână îi mai îndulciseră durerea de a-i părăsi. Dar acum, avea impresia unui gol cumplit. De ce când exista atâta frumuseţe şi atâta lumină pe lume, se simţea din nou atât de tristă, de descumpănită, ca şi cum toate nenorocirile aveau să se prăvălească asupră-i? Încă nu-şi dăduse seama? În seara aceea mătuşa şi Doris o vor aştepta la gară. Îşi va petrece toată ziua de mâine în familie, apoi unchiul Jacques şi Doris o vor duce cu maşina la Vereeging. Şi vor urma din nou coridoarele, lungile coridoare albe ale spitalului, uşile albe, în dosul cărora zăcea suferinţa. Apoi, în toiul nopţii, va fi trezită uşurel din somn. Un du-te-vino de paşi grăbiţi. Colega care-i aducea o *the cup of strong tee* – ceaiul tare – ca să-i alunge somnul... Pe urmă, când va intra în salonul cufundat în penumbra lămpilor de la paturi, şi va zări feţele albe care abia se deosebeau de albul pernei, va încerca din nou acea nelinişte, acea spaimă de moarte care le cuprinde adesea pe fiinţele singuratice. Şi totuşi acesta era mediul pe care şi-l alesese, de dragul lui Jan Yvarsen!

PARTEA A DOUA

I

DOAMNELE ÎŞI OPRIRĂ aproape toate odată maşinile pe care le conduceau ele însele în faţa bungalowului familiei Yvarsen şi grădina – pe care o străbătură grăbite – răsună de sporovăiala lor. Erau toate în rochii albe ori înflorate, împodobite cu cercei şi mărgele. Era o zi plăcută de mai, uşor înnorată.

Mai, în acest ţinut, echivalează cu călduţa lună septembrie de la noi. Ferestrele salonului, larg deschise, lăsau să intre o adiere uşoară, făcând să se răspândească mireasma trandafirilor roşii care străluceau pe feţele de masă din dantelă de pe măsuţele rulante.

— Invitata dumitale a plecat?

În viaţa liniştită a burgului, cel mai mic fapt căpăta repede importanţă. Doamnele n-o puteau uita pe Sigrid Lindval care adusese un soi de însufleţire ce se stinse curând după plecarea ei, plecare misterioasă pe care doamna Laarsen făgăduise s-o lămurească într-o zi. Mirosise că – cu tânăra invitată a Yvarsenilor – ceva nu era în regulă. Patroana hotelului, doamna Feldberg, recunoscuse în ea pe străina care venise însoţită de un geolog... După convorbirea pe care tânăra o solicitase suedezei, aceasta, cu chipul descompus, pretinzând că maică-sa era grav bolnavă, părăsise Krittelwerkul în aceeaşi zi. Ba şi mai mult: datorită indiscreţiei unei telefoniste, doamna Laarsen aflase că, răspunzând la o chemare telefonică din Johannesburg, doctorul strigase în receptor: „Dacă mai rămâi o zi în plus pe pământul african, îţi dau cuvântul meu de onoare că voi cere să fii

arestată!” Faptul nu se răspândise şi doctorul era prea respectat, ca lumea să-şi permită investigaţii indiscrete. Dar şederea Thérèsei Erhardt la familia Yvarsen reînnoise curiozitatea şi toate invitatele o priveau pe Ide aşteptându-i răspunsul.

— Da, spre regretul meu, s-a întors la Vereeging unde e infirmieră. Am întâlnit-o la Rotterdam, la familia mea, am făcut împreună călătoria peste ocean şi am rămas prietene.

— E fermecătoare! observară doamnele care o invitaseră pe Thérèse la ele.

— O cunoştea pe verişoara doctorului. Ţi-a dat veşti despre acea încântătoare domnişoară Lindval?

Ide păli. De ce i se punea acea întrebare de care până atunci, printr-o înţelegere tacită, se pare că o cruţaseră? O puseseră din prostie sau din răutate?

— Sigrid e bine, răspunse ea calm, dar a rămas lângă mama ei, paralizată, pe care o îngrijeşte cu devotament.

Doamna Van der Bergh puse capăt laudelor aduse suedezei a cărei amintire rămăsese atât de vie în memoria acelor femei, şi abătu conversaţia către un subiect pe care-l socoti mai puţin penibil.

— Ştiţi că, la patruzeci de mile de aici, avem un nou fermier? Duminica trecută, la ferma familiei Maguise, a stat la masă chiar în faţa mea. Un cap parcă sculptat în lemn de abanos, atât îi este de închisă la culoare şi de zbârcită pielea. Alături, o fată foarte tânără, adevărat copil al naturii, cu nişte ochi ciudaţi, cu pupile fixe... „E oarbă!” mi-a şoptit vecina mea. Mi s-a frânt inima. Totuşi, copila era plină de zâmbete, mulţumea politicos când era servită. „Veşnic învăluită în noapte şi mai surâde!” mi-am spus şi m-am grăbit să mă apropii de ea ca s-o cunosc mai bine. Ce lumină pe acel chip tânăr, când sărutase mâna bărbatului sprijinită de masă. „Tatăl ei?” am întrebat. „Nu, binefăcătorul ei!” mi s-a răspuns. Am aflat atunci că domnul Steyn, industriaş în comitatul Kent, suferise o asemenea încercare a sorţii încât, datoriile

odată plătite, nu-i mai rămăseseră decât câteva lire sterline. Cum odinioară auzise vorbindu-se despre Transvaal unde-şi putea aşeza nestingherit cortul, emigră. Cu ajutorul câtorva negri, Steyn îşi clădi o casă şi se stabili ca fermier în Highfeld.

— Domnul ăsta e însurat? întreba Betty Graffs cu un surâs vioi şi cu ochi maliţioşi sub clădăraia de bucle blonde.

— Încă nu se ştie bine dacă mai este sau dacă a divorţat, căci ceea ce l-a dus în mod sigur la ruină a fost luxul neînfrânat al soţiei sale. Dealtfel l-a şi părăsit după ce-a aflat că pierduse totul în afară de onoare.

— Şi mica oarbă ce legătură are cu el? se interesă doamna Yung, văduvă, a cărei eleganţă cam prea bătătoare la ochi vestea declinul tinereţii.

— E fata unei olandeze de treabă care are grijă de casă şi de el. Femeia şi-a pierdut bărbatul, într-un accident în mină şi a fost cât se poate de bucuroasă să găsească adăpost pentru ea şi pentru fetiţă. Domnul Steyn e foarte bun cu ea şi mai ales cu Dyveke. porumbiţa, cum îi spune el.

Multe dintre cucoane ascultaseră distrate povestirea care le interesa mai ales pe cele care vedeau în acel gentleman-fermier o partidă posibilă.

Elias şi Daisy aduceau tăvile şi încărcau măsuţele rulante cu sandvişuri, prăjituri, tarte, şi, la alegere, cu ceai, cafea, cacao. Elias purta vestă şi pantaloni ca stewarzii de pe pacheboturi! Era foarte arătos şi-şi făgăduise să-i facă invidioşi pe ceilalţi negri arătându-le uniforma! Daisy avea o bluză de pânză albă, un turban verde de mătase strălucitoare şi brăţări de aramă la mâini şi la gleznele-i fine. Iscusită în slujba ei, se ducea şi venea, fericită în timpul acelor recepţii care-i aminteau de vremea în care, şireată, ghicise micile intrigi, micile bârfeli, micile drame din jurul acelei domnişoare Sigrid, pe care-o detesta, dar care i se părea mult mai frumoasă decât toate cucoanele din Krittelwerk. Când, gustarea se

isprăvi auzi Fordul stăpânului oprindu-se în faţa portiţei grădinii. Atunci, îşi mai făcu de lucru în salon, adunând de ici, de colo, câteva farfurii, aranjând nişte scaune, ştiind bine că în curând doamnele vor intra în alertă. Că unele pe ascuns, altele pe faţă, se vor privi repede în oglinjoare, îşi vor da în fugă, cu pudră, pe nas şi pe obraji şi-şi vor trece repede rujul pe buze. Da. Daisy ştia toate astea şi reprimându-şi râsul nebun, se va duce să hohotească la bucătărie, împreună cu bărbatul ei. Toate chipurile întoarse spre uşă erau încordate. După zece minute, intră şi doctorul. Venise să-şi ia trusa.

— Un ciripit plăcut mi-a amintit că soţia mea are zi de vizite! spuse el râzând şi, adresându-se Idei: M-au chemat în Veld şi mai mult ca sigur că mă voi întoarce târziu, dragă!

— Mereu grăbit, doctore, se sclifosi doamna Worms, un adevărat tip rubensian.

— Ar fi fost deosebit de plăcut pentru mine să rămân, doamnă... Dar, în majoritatea timpului, noi, bieţii medici, trebuie să sacrificăm plăcerea – datoriei!

Salută pe toată lumea.

— Iar ai să mănânci singură diseară, biata mea Ide, zise doamna Braas, după ce uşa se închise în urma doctorului. Asta-i soarta noastră, a nevestelor de medici, să fim părăsite în orice ceas, fie zi, fie noapte! Boala are întâietate!

— Adevărat, ca nevastă de medic ai o mulţime de dezavantaje, aprobă şi doamna Poole a cărei buză superioară neputând să-i acopere dinţii lungi îi dădea tot timpul un aer hilar.

— Închipuiţi-vă o tânără căsătorită în braţele soţului ei, medic... Tocmai când îşi spun şi ei unele lucruri, ţârrr! soneria de la uşă! E cumplit, zău aşa!

— Există momente şi mai neplăcute! De pildă, pregăteşti cu dragoste o masă gustoasă, când bărbatul, chemat de urgenţă, trebuie să lase totul baltă sau să înghită pe fugă!

— Dar domnii ăştia au şi ei nişte compensaţii, credeţimă! zise doamna Eckert. Cabinetul lor e ca un confesional, unde şi doctor şi pacientă sunt la adăpost de orice indiscreţie. Uşa aia capitonată e inviolabilă!

— O problemă cam crudă pentru o femeie geloasă! Mia fost foarte greu să accept aşa ceva, oftă doamna Braas mărturisind pentru prima oară că fusese geloasă. Acum nu mai era. Odinioară fusese mai arătoasă, acum obrajii i se lăsaseră, pielea îi era veştedă. Obosită de sarcinile succesive şi de neîncetatele treburi gospodăreşti – mania olandezelor – se simţea îndreptăţită să se vaiete şi să nu mai dea prea multă atenţie ţinutei sale. Cucoanele o priviră cu milă şi cam surprinse la gândul că putuse fi geloasă pe bărbatul ei grăsan şi chel la treizeci de ani!

Tăcută, Ide se gândea la doamna Hollis, englezoaica cea frumoasă, cu ochii ei tragici sub părul negru şi bogat. Un vânt al aventurii suflase atunci peste micul orăşel sudafrican – şi demonul cochetăriei şi al risipelor frivole îşi cam făcuse de cap! Toate cucoanele din Krittelwerk voiseră să trăiască o mare dragoste! Avuseseră loc mici tertipuri care eşuaseră sau care rămăseseră secrete! Apoi, furtuna odată trecută, târgul recăzuse în ritmul lui obişnuit, fără surprize şi fără neprevăzut.

II

INTRÂND ÎN FRUMOSUL CONAC al familiei Markels, Ide se opri speriată: tăiau găinile? Apoi surâse, amintindu-şi că în casă, se sărbătorea anul de când se născuse Free, şi că în tortul ei fusese înfiptă prima lumânare în cinstea aniversării. Şi Ide se grăbi spre larma aceea alcătuită din strigăte, ciripit, hohote de râs! Aşezaţi în cerc, pe covorul din camera copiilor, zece ţânci se amuzau cu jucăriile de toate soiurile, etalate în faţa lor. Dar iată că fu adus micul Olaf şi micul Olaf avea pantofiori roşii. Lăsând de o parte paiaţa, urşii şi păpuşile, ţâncii se

îndreptară, pe micile lor picioruşe, spre acele lucruri atât de râvnite! Stăpânul pantofilor începu să urle de-ţi spărgea urechile, dar şi mai tare ca el, copilul bucălat de zece luni care voia să-i smulgă pantofii şi care ţipa de te lua pe sus.

— Ei bine, zise o mamă, iată o voce care-mi va ferici vecinii! Încă de pe acum l-au sortit pe fiul lor teatrului şi ca să-i întărească glasul îl bat cu rândul.

Un concert de exclamaţii de indignare salută această revelaţie şi mamele fură de acord să-i denunţe primarului pe acei părinţi denaturaţi.

Părăsind cu inima grea casa în care domnea bucuria, fiindcă serbarea copiilor îi amintea în mod dureros de aniversările fiului ei, Ide îşi găsi soţul la volanul maşinii. Era foarte palid şi avea acea privire nesigură pe care i-o vedea înaintea unei operaţii grave sau a unui bolnav pe care nu mai putea să-l salveze.

— Urcă, zise el, am să te duc acasă. După ce ea se aşează alături, el zise: Mă întorc de la ferma Albertyn. Una dintre gemene a fost cuprinsă brusc de nişte convulsii şi-am fost chemat telefonic. Dar cu toate că am făcut optzeci de kilometri gonind ca un nebun, când am ajuns, fetiţa era în agonie. Toate strădaniile mele au fost zadarnice, a trebuit să mă ocup de mamă care urla ca o smintită. O să mă duc mâine din nou la ei, Ide, şi ai să vii şi tu cu mine. Tu ai să găseşti cuvinte potrivite pentru biata mamă... Eu nu mă pricep... Sunt foarte mişcat: într-un leagăn o fetiţă minunată şi plină de sevă ca un fruct frumos, în celălalt...

În seara aceea la familia Yvarsen, pianul rămase închis.

III

ERAU LA MASĂ.

Puţin neliniştită, Ide îşi privi bărbatul, mai tăcut ca de obicei. El observă acea privire totdeauna puţin timidă şi

surâse acelui început de surâs, parcă jenat şi care i se ivea pe buze atunci când se ruşina de vreo slăbiciune.

— E o prostie, zise el ridicând din umeri, dar sunt într-adevăr încă foarte emoţionat. E pentru prima oară când sunt chemat la ferma aceea. Se află între două ridicături de pământ şi n-am observat-o niciodată. Chiar mi-ar fi fost greu să dau de ea dacă o femeie nu m-ar fi aşteptat pe acele meleaguri. Fermierul se rănise, o rană urâtă, Ide: coborând pe o scară, omul a alunecat şi vrând să se apuce de o scândură de deasupra capului, a nimerit cu mâna într-un cui gros în care a rămas agăţat cu toată greutatea trupului, căci picioarele i-au fugit de pe trepte. Dacă-ai fi văzut mâna aceea, Ide! În timp ce-i dezinfectam rana, omul începu să urle.

— Nici nu-i de mirare, alcool pe carnea aia vie!!

Ide fu uimită că soţul ei, atât de obişnuit cu sângele, părea atât de mişcat!

Daisy servi cafeaua şi Jan îşi aprinse o ţigară.

— N-am dat atenţie unei fetiţe de doisprezece ani, care stătea într-un colţ al odăii, urmă el; la strigătele fermierului, ea veni repede. Am văzut multe chipuri descompuse de suferinţă şi teamă, dar pe nici unul n-am întâlnit acea expresie de spaimă şi durere; din ochii imenşi şi ficşi, curgea – pot spune – un torent de lacrimi. Fetiţa îngenunche în faţa mea.

— Oh, domnule doctor, nu-i faceţi rău stăpânului! Şi ce suspine şi ce rugăminţi! Ştii cât mi-e de groază de astfel de scene. Aş fi scuturat-o puţin pe puştoaica aia, dar mamă-sa, o şi ridicase de jos, şi, mustrând-o, îi tot ştergea faţa cu o batistă mare. Atunci i-am văzut mai bine ochii aceia ciudaţi şi am înţeles că biata copilă era oarbă!

— Am mai auzit vorbindu-se despre fetiţa asta, zise Ide, şi de asemenea şi despre fermier, se pare că e un englez; doamna Van der Bergh, care l-a cunoscut la familia Maguise, mi-a istorisit puţin viaţa lui. E un om greu încercat care a poposit în ţinutul ăsta după ce şi-a pierdut

averea. Soţia lui, nevrând să trăiască în sărăcie, l-a părăsit. Se pare că n-o poate uita, c-o mai iubeşte şi acum.

— Sunt mulţi cei pe care dezastrul îi sileşte să ducă o existenţă cu totul diferită de cea pe care o visaseră şi care încearcă într-o altă parte a lumii să-şi croiască o nouă viaţă, zise Jan. Totuşi, orice-ar face, puţin din pământul lor natal le va rămâne întotdeauna lipit de tălpi, murmură Ide, gânditoare, cu privirea fixată pe uşa care tocmai se închisese în urma soţului ei.

În acel moment sună telefonul.

„Puţin din pământul lor natal le va rămâne întotdeauna lipit de tălpi şi-i va împiedica să uite”...

IV

— MĂ DUC IAR LA GENTLEMANUL-FERMIER. Ide, vrei să mă însoţeşti ca s-o vezi şi tu pe mica oarbă? îi propuse doctorul Yvarsen soţiei sale.

O lua rar cu el de teamă ca drumurile acelea lungi să n-o obosească. Ide primi cu plăcere. Iubea Veldul, era o parte din inima ei! În singurătatea lui cunoscuse zilele cele mai fericite! Acolo putuse ea, în deplină libertate şi cu toată încrederea, să se consacre devoţiunii, contemplării, adorării soţului ei! Doar acolo fusese el cu totul, al ei, fără ca nimeni din afară să le tulbure intimitatea. Adesea se ducea împreună cu el la bolnavi şi-l asista ca infirmieră. I se părea că mai resimte încă bucuria care-o cuprindea când, la întoarcere, vedea ivindu-se căsuţa lor izolată. Daisy şi negrii îi primeau cu o bucurie copilărească. Masa era pusă şi negrii erau duşi să caute violetele care s-o împodobească. Ce amintiri minunate!...Timp de patru ceasuri goniră prin stepa cu iarba pârlită, sub un cer de porţelan albastru. Soarele era o mângâiere, aerul uşor şi Ide se scălda într-o voluptuoasă dulceaţă...

Domnul Steyn auzise maşina şi le ieşise înainte. Era un bărbat frumos, cu un chip aspru. Ide fu surprinsă de ingenioasa aranjare şi de curăţenia fermei. În timp ce bărbaţii se îndepărtară pentru ca doctorul să poată pansa mâna rănită, Ide aşteptă într-o sală mare din care o parte alcătuia sufrageria, cealaltă salonul. Aici, câteva fotolii confortabile înconjurau o masă, iar pe un gheridon larg se aflau o cutie cu tutun şi un sortiment de pipe. Pe pereţi, rafturi încărcate cu cărţi. Ide se apropie de o fereastră. Niciun fel de îngrăditură, nimic decât Veldul cu imensitatea şi zările lui nesfârşite. Cei doi bărbaţi intrară şi ei în odaie. Domnul Steyn avea o legătură pe după gât în care-şi ţinea mâna rănită. Vizitară ferma. Aveau o vacă frumoasă care stătea mai mult afară decât în staul. Un cal de călărie şi un mic camion. Apoi venea „magazinul”, o baracă lungă, plină cu nenumărate obiecte eteroclite unde clienţii negri din toate triburile, risipite prin Veld, veneau să se aprovizioneze. Vânzarea mergea bine, declară domnul Steyn, trebuia să se ducă din ce în ce mai des în oraşul cel mai apropiat ca să-şi reînnoiască mărfurile.

Când se întoarseră în odaie, slujnica tocmai aşeza masa. Era o femeie durdulie, între două vârste. Avea tenul curat şi ochii albaştri ai olandezilor şi-şi purta părul blond în cozi strânse pe ceafa grasă. Ide o rugă s-o aducă pe fiică-sa.

— Dyveke nu cutează să se arate, zise ea, îi e ruşine, se ascunde şi bine face după comedia pe care i-a făcut-o doctorului!

— Fetiţa asta e profund ataşată de mine, interveni domnul Steyn. Eu sunt vinovat, eu am speriat-o cu strigătele mele! Mie ar trebui să-mi fie ruşine!

— Caut-o, insistă Jan. Aş vrea să ia ceaiul cu noi.

De îndată ce intră, Ide se simţi atrasă spre ea. Cât era de micuţă, înveşmântată într-o rochie de pânză albastră, cu picioruşele goale în sandale! Părul, despărţit în două printr-o cărare, îi cădea în două cozi groase, strălucitoare,

pe umeri. Mamă-sa o călăuzea.

— Zi bună ziua doamnei Yvarsen, Dyveke, ea e soţia domnului doctor. Şi acum zi bună ziua doctorului.

O mână mică timidă şi dibuind înainta spre Jan Yvarsen care o luă într-a sa.

— Vă cer iertare, domnule doctor, că am fost atât de proastă!

— Doctorii sunt adesea obligaţi să facă rău ca să vindece un bolnav, zise el cu blândeţe.

— Vino, porumbiţa mea, zise fermierul, stai aici între mine şi doamna Yvarsen.

Ide o văzu pe fetiţă fremătând de bucurie în timp ce binefăcătorul ei o conducea la masă. Aceasta consta dintr-o copioasă gustare olandeză. Ide simţea o tandră plăcere s-o servească pe micuţa sa vecină, dar ea se ocupa mai mult de stăpânul ei decât de doamna atât de blânda cu ea. De câte ori vorbea el, ea se oprea din mâncat, îşi înălţa capul şi, cu buzele întredeschise într-o expresie de extaz, părea să-i asculte glasul ca o mică iluminată.

Când Jan aruncă o privire peste cărţile din rafturi, Ide îl văzu luminându-se la faţă. Trase concluzia că acele mute prietene comune creaseră între cei doi oameni o legătură de simpatie. După gustare, ea îi lăsă împreună şi o luă pe Dyveke în grădină. Cameliile înflorate şi albinele zumzăiau în jurul caprifoiului şi al arbuştilor de mimoze.

— De ce vocea dumneavoastră e atât de tristă când îmi vorbiţi? întrebă deodată fetiţa.

Uluită, Ide, care o ţinea de mână, nu ştiu ce să-i răspundă.

— Mă plângeţi, nu-i aşa, fiindcă sunt oarbă! zise copila, dar fiecare ar trebui să fie puţin orb ca să vadă mai bine cum străluceşte, în umbra inimii sale, mica flacără a iubirii. Fiecăruia de aici i-ar trebui, în răceala vieţii sale, ceva care să-l încălzească întocmai ca un soare blând de primăvară şi asta e fericirea de a iubi...

„De unde luase fetiţa asta această ideală înţelepciune?

se întrebă Ide profund mişcată. Să iubeşti şi să nu vezi ceea ce iubeşti, să vorbeşti despre flori fără să le cunoşti...”

— Le simt, spuse mica oarbă care-i ghicea gândurile. Şi, cu o fervoare care-o făcu să pălească, adăugă: Să ating hainele stăpânului meu, să-i ating mâna, să-i ascult vocea...

„Trăieşte în întuneric, dar fiinţa ei tainică înoată în lumină”, îşi zise Ide, care nu se putu abţine să nu strângă fetiţa în braţe. Orbii nu erau deci toţi reduşi la disperare. O viaţă interioară le umplea întunericul pupilelor! Gând liniştitor pentru Ide care nu putea vedea unul din acei nefericiţi pipăind în întuneric, în mijlocul frumuseţilor şi bogăţiilor vieţii, fără să nu sufere. Domnul Steyn le spuse că la trei ani o boală de ochi multă vreme neglijată o costase pe Dyveke vederea. Nu se născuse oarbă, ceea ce era cu mult mai rău! Totuşi, ea nu se plictisea. Maică-sa o învăţase să împletească. Aşezată în faţa casei, fetiţa împletea pulovere şi ciorapi pentru stăpân, trăgând cu urechea la zgomotele obişnuite. Auzea ordinele pe care stăpânul le dădea negrilor, melopeele monotone pe care le cântau aceştia zdrobind între două pietre grăunţele de porumb. Şi surâdea veselă distingând copitele calului care-l aducea pe stăpân acasă după o lungă cavalcadă. Astfel, pentru copila oarbă, zilele se scurgeau senine şi nemaipomenit de luminoase.

Fordul se hurduca prin câmpia muiată de ploile recente. Era încă destulă lumină ca să vadă, ici, colo, pâlcurile de copaci... „Hăţişul! îşi zise Ide tremurând, hăţişul unde la ora asta se trezesc fiarele...”

— În două ore vom fi acasă, zise Jan.

V

IDE PUSE ÎNTR-UN COŞULET nişte gustări şi două termosuri, unul plin cu ceai, celălalt

cu o băutură răcoritoare.

— Mă răsfeţi prea mult, zise Jan surâzând.

— Dar nu vei ajunge la Barleton înainte de opt seara. Doamne, spui că n-am să te văd decât după trei zile, nu-i aşa? adăugă ea, cu o mutră care – cum pretindea Jan odinioară – o făcea să semene cu fiul ei când era bosumflat.

— Acum mă părăseşti mult mai des!

— O, Ide, tu numeşti părăsire faptul că lipsesc două, ori cel mult trei zile?

— Eşti cunoscut în tot Transvaalul, în Orange-Free-state, şi chiar şi în Capeland. Acum au nevoie de tine pretutindeni! În cazurile disperate toţi ţi se adresează ca bunului Dumnezeu!

— Cât poate exagera soţia mea când e vorba de bărbatul ei! făcu el râzând.

Ea îl privi ca şi odinioară cu o atât de pătimaşă admiraţie în ochii blânzi şi castanii încât el întoarse capul, emoţionat şi jenat.

— Dar voi ajunge acolo înainte de a se întuneca! protestă Jan văzând pătura moale de lână.

— Ia-o te rog! În iulie se face frig de îndată ce apune soarele!

Îl însoţi până la maşină şi-l privi plecând. La colţul străzii el mai făcu un semn de rămas bun, prin portiera maşinii. De ce chiar în acea clipă, o spaimă ciudată îi strânse inima şi se revăzu în faţa fermei familiei Morrisey? Maşini, cabriolete şi alte vehicule plecau unele după altele. Pe fundalul unui cer roşu ca sângele se contura profilul frumos al lui Jan şezând la volan. În vreme ce invitaţii îşi luau rămas bun, el se aplecase spre Sigrid şi-i întinsese mâna: „*Farväl Sigrid*...” Da, oare de ce tocmai acum când se reîntorcea spre casa unde totul era atât de plăcut de privit, seara aceea îndepărtată revenise sub ochii sufletului ei? Presimţea că soarta era pe cale să întoarcă ultima pagină din cartea vieţii sale?

Ferestrele camerei de oaspeţi erau deschise: Daisy,

veselă, făcea curăţenie, peria, scutura de praf. În odaie se afla un birou foarte elegant pe care Jan îl luase de la o licitaţie. Ide se aşeză în faţa lui şi observând că sertarele gemeau de hârtii care fuseseră înghesuite în ele, se hotărî să le trieze. Fără să vrea, nimeri peste un mic resort. Spre surpriza ei, văzu deschizându-se în fundul biroului unul din acele mici sertare secrete. Curioasă, îşi vârî mâna înăuntru şi scoase o geantă din piele de Suedia, cu iniţialele S.L. Dar mai mult decât aceste iniţiale de aur, parfumul subtil care emana din acest obiect, o făcu să pălească. Acel parfum de violete şi de iasomie îi trezi un roi de amintiri. O ameţeală o făcu să gâfâie uşor. Daisy, care-şi observa stăpâna, rostogoli nişte ochi speriaţi văzând în mâinile ei poşeta, pe care o recunoscu.

— Spune-mi, Daisy, domnişoara Sigrid a locuit în odaia asta?

— Da, doamnă, o dată când stăpânul a lipsit mai multe zile.

Şi negresa ieşi repede din odaie.

Se întoarse cu un pahar cu apă şi cu picăturile pe care doctorul le prescrisese Idei pentru inimă. Ide bău docilă. Obrajii livizi se colorară uşor. Avu putere să se ridice şi să iasă din cameră. Acum, aşezată pe terasa însorită, fixă cele două iniţiale de aur care scânteiau pe pielea fină, neagră.

Ce se afla în geantă? Sigur că nu mare lucru, dar destul poate, ca să distrugă o fericire aşa de scump recucerită. Deschise geanta... O fotografie căzu din batista fină de dantelă în care fusese înfăşurată şi care-i înfăţişa pe Jan şi pe Sigrid pe un teren de golf. Sigrid, pe cal, se pregătea să sară în braţele întinse ale logodnicului ei. Râdea, era fericită... N-o cutremurase nicio clipă gândul la fiinţa ale cărei oase – de asta nu se îndoia – zăceau printre oasele bietelor animale ucise de fiare. Tremurând, Ide închise ochii. Se revăzu, cu mintea rătăcită de spaimă, umblând printre ierburile înalte şi prin nisip într-un pustiu cu arbori pitici şi cu hăţişuri de temut, ciocnindu-se cu

monstruoasele termite... Dar această groază era atât de departe... Prezentul era acea frumoasă terasă însorită, acea grădină unde primii trandafiri îmbălsămau aerul, era aşteptarea plină de nerăbdare a iubitului ei! Apoi ochii îi căzură din nou pe poşeta deschisă. N-ar fi trebuit să dea fuga în bucătărie şi să arunce în foc obiectul acela care făcea parte din elegantele accesorii ale fiinţei aceleia inumane? De ce ezita? Poate că nimic nu era inutil pe lumea asta, poate că Sigrid, atunci când plecase uitase acel obiect, fiindcă el trebuia să cadă în mâinile victimei sale... Hotărâtă, Ide trase fermoarul unui compartiment al genţii. Ştia bine că acolo se aflau scrisori! Dar care nu-i fu mirarea când îşi văzu propriul ei scris! Trei bileţele care-i tremurau în mână, trei bileţele care-i aminteau de cel mai fericit timp din viaţa ei, atunci când, tânără măritată, locuia în Veld, şi când, pentru a-şi găsi o ocupaţie în absenţa bărbatului ei, se apucase să scrie. Cu inima bătând, femeia de treizeci şi şase de ani reciti ce scrisese la douăzeci:

„Atâta teamă se amestecă în dragostea mea, Jan! Rezerva ta mă intimidează, îmi opreşte mărturisirile pe buze. Hai, nu te supăra dacă aştern pe hârtie prea-plinul inimii mele! Te iubesc! De îndată ce mă părăseşti, pulsul mi se încetineşte, aproape că mă sufoc. Îmi vin în fire abia în clipa în care, simţurile mele la pândă, recunoscând tropotul calului tău, îmi strigă: «Ţi se întoarce bărbatul!» Ah, cât de tare trebuie să-mi apăs atunci mâinile pe inima mea nebună, inima mea care ar vrea să-ţi sară înainte ca şi câinele tău credincios! În ziua când te-am cunoscut m-am născut a doua oară! Destinul meu mă năuceşte! Cum să-ţi spun, dragul meu soţ, în ce măsură sunt a ta? Ca să-ţi mărturisesc acest lucru, cuvintele sunt prea sărace, termenii îmi lipsesc! Orice mi-ai cere, mi s-ar părea plăcut! Când eşti plecat, văd cerul albastru al Veldului însorit, florile, ca prin nişte ochelari urâţi şi cenuşii. Mă simt pierdută în fiinţa ta, ca într-un labirint al dragostei

unde nu ştiu să mă mai regăsesc, dar în care aş vrea să rătăcesc până la sfârşitul zilelor mele!”

Ide se simţi cuprinsă de un elan de veselie, căci nu vedea în toată treaba asta decât un singur lucru: că soţul ei îi păstrase biletele şi că Sigrid, geloasă, i le furase. Dar pipăind maşinal poşeta rămasă pe genunchi, simţi sub degete foşnetul altor hârtii şi dintr-o ruptură a căptuşelii de mătase, scoase alte două scrisori. Una de la Sigrid şi alta de la Jan. Îi era rău? I se păru că timp de câteva clipe un nor întunecase soarele. Ah, da... scrisorile alea... Ce avea să afle din ele? Ce suflu îngheţat îi va stinge fericirea? Îşi simţi bătăile repezi ale inimii până în vârful degetelor care tremurau, şi citi:

„Odinioară, când continuai să faci pe supăratul, îţi scriam un bilet prin care se aranja totul. Astăzi, încăpăţânarea ta mă obligă să recurg la vechiul mijloc! Oare la scrisoarea asta pe care ţi-o trimit în disperare de cauză, vei răspunde? Cât trebuie să mă fi iubit pentru ca nici după şapte ani să nu mă ierţi! Nu te-aş fi crezut niciodată capabil de o asemenea ranchiună, de un asemenea rafinament de cruzime! Cu câtă artă te ascunzi răpindu-mi orice mijloc de a mă apăra! Când m-ai scuipat în obraz, am acceptat acea jignire care mă stigmatiza. M-ai tratat ca pe o stricată şi orgoliul meu a uitat asta, bietul meu orgoliu s-a străduit – cam peste tot pe unde mi-am purtat fiinţa rătăcitoare şi fără odihnă – să caute singura atmosferă de respirat pentru mine, a ta... Nu crezi că exagerezi refuzând să mă asculţi? Te simţi chiar atât de infailibil ca să-ţi îngădui să nu discuţi? Dacă nu ca medic, atunci ca simplu muritor nu vrei să înţelegi ticăloasele slăbiciuni ale inimii omeneşti? Te rog, ascultă-mă. Aşteptam o telegramă prin care să mă anunţi că ţi-ai terminat studiile şi că vii acasă. Nu-mi găseam locul de nerăbdare, şi, ca să mă gândesc la tine, la fericirea noastră, m-am dus la Trollhättan. Mi se părea că mă

puteam gândi mai intens la tine în acel loc de predilecţie care păstra ecourile jocurilor noastre de odinioară. Fără să bag de seamă că cerul se acoperise de nori, m-am lungit pe muşchiul verde. Legănată de zgomotul cascadelor n-am auzit pietrele rostogolindu-se sub paşii furişi şi m-am trezit cu Sven în faţa mea. Nu ştiam că mă iubea. Mi-o spuse, întrebuinţând cuvinte grele de patimă, cuvinte pe care aş fi vrut să le aud rostite din gura ta. Îl ascultam, cu ochii pe jumătate închişi, ştii cât de mult seamănă Sven cu tine. Iluzia a fost ameţitoare. Simţeam în gâtlej gustul fierbinte al sângelui şi când, brusc, două buze s-au aşezat peste ale mele n-am mai avut puterea să schiţez niciun gest de apărare. Vezi, nu sunt vinovată decât de-atât, de o rătăcire de moment. Ca să-ţi strig asta, te-am căutat prin toată lumea, ţi-am trimis apelurile mele disperate, neobosite, deşi rămâneau fără răspuns. Bărbaţii m-au iubit, au plâns la picioarele mele. Îi ascultam doar ca să-mi măsor prin disperarea lor, disperarea mea. Mi-au spus Sfinxul, neîndoindu-se că nu eram decât o biată fată lovită de soartă, gata să-şi dea averea pentru un singur rând din partea celui al cărui verdict implacabil îi zdrobise viaţa. Fie-ţi milă de mine, Jan, aminteşte-ţi de jurămintele noastre pe acea piatră a lui Odin cu ieroglife misterioase unde odinioară vikingii aduceau sacrificii zeilor din Walhala! De câte ori nu m-am întors singură în acel loc, rugând-o pe Freya să-mi redea dragostea! Freya mi-a îndeplinit dorinţa, tu te-ai întors, Jan al meu şi eu nădăjduiesc."

Sigrid scrisese această scrisoare în timpul şederii lor la Tjorpa. Jan o păstrase şi pe asta. Apoi...

„Iubita mea,

După plecarea mea, să citeşti această scrisoare pe care ţi-am strecurat-o în clipa în care ne luam rămas bun. Fie ca ea să-ţi dea curajul să suporţi despărţirea care a devenit inevitabilă. Nu suntem, şi unul şi celălalt, trişti şi

obosiţi, la capătul unei comedii nedemne de noi? Nu-i cu putinţă să mai ducem viaţa pe care am dus-o în ultima vreme. Fără să ţin seama de bârfelile care-mi ajungeau mult prea des la ureche, nu mai puteam să asist la suferinţa pe care biata mea soţie încerca atât de demn, să mi-o ascundă.

Iubita mea, lasă-mi în amintire o Sigrid vitează şi loială, nu încerca să-mi zdruncini hotărârea care e irevocabilă. Nu trebuie să ne mai revedem. Aşa cum am convenit, vei pleca la sfârşitul acestei săptămâni. Nu-ţi fă griji în legătură cu bagajele pe care le voi expedia la prietenii tăi din Johannesburg. În momentul îmbarcării pe vasul Wahama, *cheamă-mă la telefon. Voi mai auzi o dată vocea ta iubită! Ah, Sigrid, cât de zdrobită mi-e inima! Nu mai spune că sunt nemilos! Într-o zi am să-ţi amintesc deviza noastră: «Un suedez nu poate muri din dragoste, ci numai din datorie.» Din datorie, vom şti să renunţăm, Sigrid, să renunţăm fără amărăciune. Nimic nu ne va împiedica să păstrăm în noi, ca pe o comoară inepuizabilă, amintirile copilăriei şi ale tinereţii noastre. Nu se spune că sabia inexorabilei Nemesis atârnă deasupra oricărei fericiri omeneşti? Am fi putut-o oare îndepărta dacă tu nu m-ai fi înşelat şi eu n-aş fi fost atât de neiertător? Atunci nu ştiam că nu poţi trăda o fiinţă, fără s-o iubeşti. Ştiusem însă că nu te-aş fi iertat. Logodnica mea cu cel mai bun prieten al meu... După asta, nu i-am mai putut înţelege pe bărbaţi, aş fi vrut să rup orice relaţii cu ei. M-am reîntors în odăiţa mea din Amsterdam. Tu îmi scriai scrisoare după scrisoare. Ţi le trimiteam înapoi, fără să le deschid, chiar şi pe cele pe care mi le trimiteai prin şiretlicuri. Totuşi, nu încetam să sufăr şi, în ziua în care, fără să vreau, paşii m-au purtat în faţa ghişeului gării, când am avut în mâna biletul pentru Troelle, am simţit că între mine şi tine trebuie să pun o distanţă considerabilă dacă nu voiam să capitulez în mod ruşinos. Orgoliul mi-a îmblânzit suferinţa, în acea epocă studenţii sud-africani mi-au vorbit de Transvaal. Ţara asta*

nouă m-a atras. Am simţit nevoia s-o cunosc, să-mi aşez cortul în singurătatea câmpiei sale. Am vrut mai ales să existe o mare între nostalgia mea şi frumuseţea ta. Ah, cât am luptat cu imaginea ta, Sigrid! Mă obseda zi şi noapte. Când s-a născut fiul meu, ea a început să pălească. De ce m-am întors la Tjorpa! Cum de n-am priceput că nu poţi înfrunta nepedepsit un destin ca al nostru? Poate, fără voia mea, ţineam să te revăd, ca să-mi măsor forţa, ca să mă asigur de completa mea vindecare? Te credeam măritată cu ticălosul care-mi fusese prieten. Casta ta răbdare, lunga ta fidelitate m-au luat pe nepregătite. Uitasem că fiicele nordului aveau în sânge perseverenţa aceea prodigioasă! Doamne, cât mi-a fost de milă de tine, Sigrid, şi cât de sinceră a fost dorinţa mea de a te elibera de o dragoste care azi nu-ţi aduce decât necazuri. Am încercat să fiu odios, ca să mă scoţi din inimă! Dar dragostea ta a descoperit prefăcătoria mea. Atunci, în candoarea noastră, am nădăjduit că dacă ne vom întâlni, ne vom vedea, vom vorbi, vom pune capăt durerii. Dar vai, ce greşeală! Ne-am dat seama că nu vom putea suporta multă vreme chinul de a ne apropia fără a cădea unul în braţele celuilalt. Dragostea noastră, Sigrid, e condamnată şi n-are viitor. Crede-mă, fericirea pe care ne-am clădi-o pe părăsirea unei femei nevinovate şi a unui copil ar fi lamentabilă. Inima îţi aparţine, iubita mea, dar viaţa mea e a celor două fiinţe pe care Dumnezeu şi legea oamenilor le-au pus sub protecţia mea. Să rămânem deci demni de strămoşii noştri, Sigrid, şi ca şi ei să ne păstrăm fruntea sus, în încercări, şi să ştim să ne respectăm. Te vei vindeca de mine, vei vedea! Te vei mărita cu bărbatul care te aşteaptă de atâţia ani. Vei avea un copil tandru şi, mai târziu, când părul ne va albi, şi inima ni se va linişti, ne vom putea revedea fără durere şi fără remuşcări, cu conştiinţa curată şi mulţumiţi că ne-am făcut datoria.

Adio, Sigrid, iubita mea din totdeauna! Îţi sărută pentru ultima oară buzele şi ochii tăi frumoşi.

Jan.”

Ide îşi trecu mâna peste frunte. Da, într-adevăr, din acea scrisoare se ridica un suflu de gheaţă care stingea în ea bucuria căminului regăsit. „Nu scapi niciodată de trecut, îşi spuse ea cu tristeţe. E tot timpul prezent, cu insinuantul lui: «Adu-ţi aminte!» Scrisoarea asta...”

Ide se revedea stând, slăbită, pe banca grosolană din chioşcul acela expus vântului. În faţa ei, Sigrid îi dăduse să miroase nişte săruri şi simula compasiunea.

— Cât îl iubeşti! zicea ea, ca să te frământi astfel pentru o despărţire de opt zile, când eu trebuie să-l părăsesc pentru totdeauna! Nu te gândeşti nicio clipă la suferinţa mea! La suferinţa lui! Căci Jan mă iubeşte, nu m-a iubit niciodată decât pe mine, şi nu aspiră decât la libertatea lui. Numai că el e bun! Scrupulele, asprimea lui faţă de el însuşi, îl fac nerăbdător să-şi recapete libertatea şi vrei dovada? Uite scrisoarea asta! Mai adineaori mi-a strecurat-o în poşetă ca s-o citesc după ce pleacă. Vrei s-o citeşti? întrebase ea întinzând-o soţiei îndurerate. Dar avu repede un surâs răutăcios: „Nu, n-o citi, eşti într-adevăr prea palidă!”

Dar, după nouă ani, ea trebuise totuşi s-o citească. „De ce?” se întrebase Ide. Poate că în fundul cupei de amărăciune, rămăsese totuşi o picătură de drojdie. Sau poate că nimic nu-i în zadar în lumea asta, unde toate nedreptăţile, toate răutăţile trebuie să aibe un scop! Şi dacă, în ceasul acesta, ea suferea din pricina unei vechi răni redeschise, ce importanţă mai avea? Se gândi la soţul ei. Ce sângeroasă renunţare, ce sumbră disperare îi revela scrisoarea asta! „Un trecut ca al nostru...” îi scrisese el lui Sigrid. Da, în ciuda trădării, a urii, a crimei, acel trecut nu putea fi uitat! Şi Ide, care-şi simţi sângerând vechile răni redeschise, fu sigură că cel pe care-l iubea mai mult decât propria-i viaţă, suferea alături de ea, de acea melancolie de nevindecat.

— Doamnă, zise Daisy, în pragul uşii, am pus masa.

Negresa se sperie în faţa privirii absente a stăpânei sale.

— Doamnă, masa e gata! repetă ea, enumerând pentru a doua oară meniul de care era atât de mândră.

— Ce lucruri bune, Daisy, mă faci să-mi lase gura apă! zise Ide a cărei privire reveni de departe. Numai că vezi tu, nu mă simt prea bine şi n-aş vrea decât un ceai tare. Du-te înapoi în bucătărie şi mâncaţi voi totul. Elias şi cu tine!

Dar negresa, care-şi adora stăpâna, se bosumflă. Atunci Ide adună de pe genunchi poşeta, mica batistă de dantelă, fotografia şi scrisorile, le vârî în cămin şi aprinse un chibrit. Un parfum de violete se ridică din flăcările vesele şi acele amintiri mărunte, dar grele de tristeţe, se risipiră în fum... *Labirint... tinereţe, dragoste*... fură ultimele cuvinte pe care le mai putu citi femeia ghemuită ce împrăştia cenuşa.

VI

JAN YVARSEN ŞI SOŢIA SA SE DUCEAU rar pe la familia Morissey. Oare se temeau ca unele locuri să nu păstreze urmele emoţiilor ai căror martori fuseseră? Totuşi nu se puteau scuza mereu şi Ide îşi făcea mustrări că-l lipseşte pe soţul ei de destinderea sa favorită, sportul. Cu atât mai mult cu cât terenul de tenis al familiei Morissey era printre cele mai bune.

În duminica aceea plecară în grup. Era o zi deosebit de caldă şi după-masă, bărbaţii hotărâră să înlocuiască tenisul cu o vânătoare de raţe. Negrii cărară puştile şi coşurile încărcate cu mâncare în maşinile care o porniră în şir. Adesea mergeau pe drum drept şi atunci urma o adevărată întrecere care să ajungă primul în ţinutul mlăştinos. Le trebuiră două ceasuri ca să afle umbra unei arcade de pini în formă de umbrelă. Doamnele se şi instalară în acel loc, iar bărbaţii declarară că le era lene şi

că renunţau la vânătoare. Pe o faţă de masă brodată cu amuzante desene englezeşti, fură despachetate pateuri, sandvişuri, gustări. Un servitor turnă ceaiul fierbinte din termosuri, un altul deschise sticlele cu bere. Se vorbi despre vânătoare.

— Ea ne oferă o distracţie minoră în ţara asta, zise inginerul Mourier. Vânatul cu pene nu-i deloc faimos, cu atât mai puţin cel cu blană. Ce să vânăm aici? Şacalul trebuie pândit noaptea. Blana lui poate să aibă o oarecare utilitate, dar negrii mei strâmbă din nas de câte ori trebuie să jupoaie de piele vreunul din aceste animale puturoase. Ah, când mă gândesc la frumoasele noastre păduri din Franţa pline de vânat, la verdele mlaştinilor pline de flori de drobiţă din care îşi iau zborul stolurile zgomotoase! Mă şi văd cu puşca sub braţ, stând la pândă în lumina trandafirie a zorilor în timp ce câinii latră prin lăstăriş.

— Dă-mi voie să-ţi vorbesc despre vânătoarea de elani de la noi din Suedia, zise la rândul lui Jan Yvarsen, despre pădurile unde te înconjoară stuful ruginiu şi unde urechile îţi vâjâie de fâşâitul înaltelor coroane ale copacilor legănate de vânturile polare. Cizmele ţi se înfundă în muşchiul presărat cu ciuperci roşii. Calci în smârcuri care n-au fost niciodată încălzite de vreo rază de soare şi dintr-o dată, într-un trosnet de ramuri frânte, apare la zece paşi, elanul; cu coarnele-i formidabile îndepărtează arbuştii, adulmecând pericolul. Atunci, mugetul lui, ca un sunet prelung de orgă, trezeşte ecourile pădurii, picioarele scurmă pământul moale şi animalul se năpusteşte în desiş, doborând în trecerea sa arborii pitici.

— Şi nu trageţi în el? întrebă Robert Maclean mirat.

— Nu, într-un asemenea caz, ţinta e prea uşoară. Să dobori un animal care-ţi apare în faţă cu pieptul ca o ţintă vie, e ceva cât se poate de antipatic. Doctorul Yvarsen folosea cuvântul „antipatic”, pentru tot ce-i făcea silă.

Când s-au reîntors la fermă, soarele apunea. Masa se prelungi. Fiecare oaspete spunea ceva nostim sau

povestea vreo glumă care stârnea hohote de râs. Ide se ridică şi ieşi în grădină. Cât de puternic o impresiona trecutul... Cu câtă limpezime se substituia prezentului seara aceea îndepărtată: acelaşi cer roşu, acelaşi zgomot de glasuri ce venea din sufragerie şi se stingea pe măsură ce ea se îndepărta... Câtă blândeţe îi arătase soţul ei în seara aceea! Totuşi inima lui sângera tot atât cât şi cea a logodnicei sale. Scrisoarea pe care el i-o strecurase în ultima clipă, când îşi luaseră rămas bun, nu era cea mai elocventă dovadă? În acest loc se strânseră în braţe, beţi de disperare, acestui loc îi încredinţase el strigătele mute ale fiinţei sale torturate de dragoste şi de renunţare! În fiecare rând al acelei scrisori, jucau litere de foc şi ochii Idei se înceţoşară de lacrimi.

— Ce faci aici singură, Ide?

Jan îşi urmărise soţia. Privirea lui pătrunzătoare o sili să-şi arate obrazul.

— Dragă... spuse el luându-i braţul şi strecurându-l sub al său. Mulţi vor să petreacă noaptea aici, dar noi, noi ne vom întoarce acasă unde te vei simţi mai bine, nu-i aşa, draga mea nevastă?

VII

JAN YVARSEN NU TREBUIA SĂ AFLE niciodată că din uitare sau neglijenţă, Sigrid Lindval lăsase în biroul din camera de oaspeţi, o poşetă în care se aflau scrisori. Scrisori, azi fără importanţă, dar care, în mintea mereu neliniştită a Idei, aveau să işte gânduri cumplite şi să compromită grav odihna atât de necesară sănătăţii ei. Dar semnele unor preocupări secrete nu puteau să scape multă vreme ochiului scrutător al medicului.

Într-o seară, în timp ce o săruta înainte de a pleca să viziteze un bolnav, Ide, nemaiputându-se stăpâni, îşi aruncă braţele în jurul gâtului soţului ei.

— Spune-mi, eşti din cale afară de nefericit alături de mine? întrebă ea, abia putând să-şi reţină lacrimile.

El se îndreptă, cu trăsăturile schimbate de o uimire dureroasă.

— Cine ţi-a spus aşa ceva? rosti el aproape cu duritate.

— V-aţi iubit atât de mult! spuse ea ascunzându-şi chipul în mâini.

Urmă o tăcere, apoi cu vocea puţin răguşită, Jan zise:

— Da, am iubit-o pe Sigrid Lindval, dar Sigrid Lindval e moartă, cea care poartă acest nume e pentru mine o străină pe care n-am cunoscut-o niciodată!

O văzu cum încerca să-şi stăpânească tremurul şi-şi îmblânzi glasul:

— Linişteşte-te, draga mea soţie, zise el grav. N-aş putea fi mai fericit decât sunt alături de tine!

— Vezi tu, nu pot îndura gândul că ai putea să suferi lângă mine, să suferi când eu sunt atât de fericită, atât de divin de fericită!

— *For tusan*! De ce-ai vrea să fiu nefericit? strigă el cu nerăbdare.

Ea se sperie.

— Iartă-mă, te rog, şi uită aceste vorbe care mi-au scăpat fără să mă gândesc.

— Nădăjduiesc...

Şi aruncând o privire la ceas, adăugă: Bolnavul meu mă aşteaptă. N-am să stau mult şi contez pe un ceai bun când mă voi întoarce.

„Biata femeie! Ce-aş fi putut să-i spun? se întrebă Jan Yvarsen luând loc la volanul maşinii; cine ştie ce istorie a putut-o răscoli astfel! E adevărat că tot ceea ce contravine sentimentelor ei pentru mine, are o asemenea intensitate, încât devine o adevărată dramă!”

„Cum să aflu? îşi zicea Ide la rându-i. Niciodată n-am să ştiu ce se petrece în sufletul lui. Inima, gândurile, sunt numai ale lui şi nimeni nu poate ajunge la ele! Inima e o fortăreaţă inexpugnabilă care-şi păzeşte bine secretele.”

Astfel, imaginaţia îi punea în cârcă bărbatului ei şi dorul

după ţara lui şi o nostalgie veşnică după ceea ce-ar fi putut să fie şi după ceea ce – din pricina nemiloasei lui intransigenţe – nu fusese. Idee care prindea rădăcini în mintea ei şi astfel otrava, vărsată în doze mici făcea ravagii în organismul slăbit. Ah, de ce toate acele îndoieli şi temeri desigur închipuite, care aruncau o umbră peste fericirea ei? Dar totul era mai puternic decât ea, neliniştea o ţinea trează noaptea pândind somnul lui Jan. Un suspin, o vorbă, un nume, puteau să-i justifice himera! Dar Jan Yvarsen, voinic şi sănătos, avea o răsuflare calmă şi uşoară şi un somn liniştit, în timp ce inima ei bolnavă o făcea să-şi simtă arterele zvâcnindu-i în tot corpul. De ce n-avea curajul să-i mărturisească ce găsise?

VIII

RENUMELE LUI JAN YVARSEN

căpăta din ce în ce mai multă amploare. Oamenii veneau de foarte departe să-l consulte. Multe operaţii necesitau prezenţa lui aproape constantă la spital. Se întorcea târziu şi atât de obosit încât i se întâmpla să se culce înainte de a mai mânca. Aşa se face că, în dimineaţa aceea, rămase consternat constatând cât de mult i se schimbase nevasta. Slăbise vizibil şi cearcăne adânci i se săpaseră sub ochi. După ce-o ascultase, o spaimă cumplită îi strânse gâtlejul. Inima Idei era într-o stare atât de lamentabilă, încât te puteai aştepta la ce era mai rău. Îşi ascunse neliniştea şi porunci odihnă deplină.

— Medicul îţi interzice orice vizită, dar dacă vrei, ţi-ar ţine de urât bărbatul tău! zise el cu un surâs.

— Cum? întrebă ea roşind de plăcere, rămâi cu mine?

— Operaţii mei se simt bine. Merit şi eu câteva zile de odihnă.

Ide cunoscu bucuria de a-şi avea bărbatul alături şi de a nu se preocupa decât de sănătatea ei.

Totuşi, trebui să scrie unui coleg şi prieten să vină să-i

ţină locul la spitalul din Krittelwerk. Astfel Jan Yvarsen se putu consacra cu totul bolnavei sale. Ştia acum că zilele ei erau numărate şi trebuia să facă eforturi ca să-şi ascundă durerea care-l sfâşia. Oare Ide îşi simţea sfârşitul apropiat? Nu vorbea niciodată despre asta, nu avea dureri şi când o apucau crizele de sufocare, Jan îi făcea o injecţie care o liniştea imediat. Infirmiera-şefă în persoană o îngrijea pe doamna Yvarsen şi Jan veghea ca odaia bolnavei să fie întotdeauna înveselită de flori proaspete şi ca mireasma grădinii să pătrundă prin ferestrele larg deschise. Lua masa cu ea, pe o măsuţă aşezată între ei, ceea ce o determina să mănânce mâncarea uşoară pe care i-o prescria el. Totuşi, Ide se stingea şi cădea în tot mai frecvente somnolenţe. Când deschidea pleoapele şi-şi vedea soţul aşezat alături, fericirea îi lumina atât de tare chipul, încât bărbatul abia îşi putea reprima plânsul. Ea nu-şi dădea seama de starea sănătăţii sale şi surâdea, încrezătoare, când el îi spunea că de îndată ce se va vindeca, vor face o călătorie frumoasă în Natal, până la Lorenzo Marquès unde debarcaseră ei odinioară în noua lor patrie.

— Astăzi ne e drag Veldul, nu-i aşa, Ide, Veldul infinit, cu cerul lui totdeauna albastru...

— Da, mi-e drag, murmură ea, aş vrea să mai locuiesc acolo... Mi-am găsit bileţelele mele nebuneşti... Îţi aduci aminte, Jan uneori te supărai, dar cu toate astea le-ai păstrat...

Cuvinte incoerente al căror sens el nu-l putu prinde, îi luă mâinile şi ea se linişti. Îl chinuia un regret, remuşcarea de a nu fi ştiut să înţeleagă întotdeauna umila adoraţie pe care o avusese pentru el şi faţă de care el îşi manifestase adesea nerăbdarea. Acum, mişcat până-n străfundurile fiinţei sale, îi asculta şoaptele de dragoste. Părea încă de pe acum eliberată de povara trupului, nu mai era decât suflet... Gândul că această tovarăşă de viaţă, atât de dragă, avea să-l părăsească, îl umplea de o tristeţe sumbră. Fără ea, viitorul îi apărea

mohorât, ştia că nicio bucurie nu va mai înflori pentru el. Îi dăruise trei ani de fericire încercând cu toată bunăvoinţa, cu toată mila lui s-o despăgubească de anii cei răi. De ce soarta crudă o smulgea acestei fericiri când era abia în vara vieţii sale?

Ca şi fiul ei, Ide muri în amurg, când soarele săruta cerul şi arunca bogăţiile orientului pe pământul sărman şi sterp care înconjura burgul. Lumina diafană dădea chipului muribundei o frumuseţe desăvârşită. După o sufocare mai lungă şi mai cumplită, ea adormi. Deschizând pleoapele văzu aplecat asupră-i chipul celui care fusese Dumnezeul ei pe acest pământ. Îşi surâseră.

— Ide, draga mea soţie, îi zise el cu blândeţe, niciodată, crede-mă, nu te-am iubit cum te iubesc acum. Ah, vindecă-te repede, draga mea, ca să mai putem fi fericiţi.

De unde luă muribunda puterea de a-şi înnoda braţele slăbite pe după gâtul soţului ei?

— Iubitul meu... murmurară buzele ei dându-şi sufletul.

Când Jan Yvarsen simţi răcindu-i-se obrazul lipit de al lui, o desprinse încetişor şi-i sărută pleoapele lăsate peste tandrii ochi cafenii care nu străluciseră niciodată de dragoste decât pentru el.

Infirmierele venite să facă toaleta moartei, îl găsiră pe doctorul Yvarsen îngenuncheat lângă pat, plângând ca un copil.

IX

CEASURILE CUMPLITIE CARE urmează după plecările fără întoarcere, îi amintiră lui Jan de un alt doliu crud: dar atunci erau doi care să-l poarte. Astăzi Jan Yvarsen era singur.

— Soţia mea, fiul meu... murmură el, în picioare în faţa mormântului unde venea la ore foarte matinale, când cimitirul era pustiu.

Marmura, înfăţişând copilul, părea să prindă viaţă în

vibranta lumină a primelor raze de soare şi astfel, aidoma a două mici aripi, degetele copilului păreau că se desprind de pe buze ca să-i trimită sărutul...

„Sărută-l pe tăticu, neastâmpăratule”, spunea odinioară tânăra mamă copilului care ţopăia în braţele sale. Cât erau de fericiţi atunci, pe acest pământ nou, pe care Jan Yvarsen îl alesese după ce tăiase orice legătură cu pământul natal. Şi apoi...

Căci memoria e predispusă la regrete şi remuşcări doar pe dâmbul unui mormânt. Amintirile pierdute în colbul drumurilor vieţii, revin doar în ceasul în care nu se mai poate îndrepta nimic. Totuşi, o amintiri, flori ce creşteţi pe morminte, care vă înălţaţi din cenuşă, nu sunteţi voi simbolul renaşterii şi al vieţii veşnice?

PARTEA A TREIA

Urmarea jurnalului Thérèsei Erhardt

I

17 APRILIE 19...

DE PATRU LUNI lucrez la spitalul din Krittelwerk. Cât aş fi de fericită dacă Ide ar mai trăi! Au trecut doi ani de când a murit şi nu-i zi în care să nu deplâng pierderea acestei fiinţe minunate. Modestia, bunătatea ei erau molipsitoare, te simţeai mai bun după ce stăteai cu ea! „Viaţa ar fi un lucru tare trist dacă n-am avea o viaţă a sufletului, spunea ea, căci din această viaţă interioară se naşte ceea ce e mai bun în relaţiile noastre cu ceilalţi, pentru că în loc să-i vedem aşa cum sunt, îi vedem aşa cum am vrea noi să fie şi atunci până şi duşmanii noştri ni se par demni de milă.” Dar Ide Yvarsen n-avea duşmani.

Când am aflat de moartea ei, nimic nu m-a putut împiedica să însoţesc această tandră prietenă la ultimul ei loc. Doctorul Yvarsen, când i-am prezentat condoleanţe, mi-a ţinut o clipă mâna în mâna lui şi fixându-şi asupră-mi privirea lui pătrunzătoare, mi-a spus:

— Dumneata ai adus-o acasă: fără dumneata, dacă ai fi ascultat-o, dacă i-ai fi aruncat *Memoriile* în mare...

Glasul i se schimbă şi se întoarse cu spatele. Nu l-am mai văzut...

* * *

Familia se arată rece faţă de mine. Am refuzat cererea

în căsătorie a unui prieten al verişoarei mele şi ea nu-mi iartă acest refuz. Doris s-a măritat cu un inginer de mine.

Eu locuiesc într-o clădire albă şi lungă unde stau infirmierele, împart camera cu Lilian Smith. Ne-am aranjat fiecare colţişorul nostru înflorit cu crengi de tacarandas care, în momentul de faţă, se întind peste parc ca un nor mare de muselină mov.

Prima oară când m-am reîntâlnit cu doctorul Yvarsen a fost în salon, la căpătâiul unui bolnav pe care-l examina. Păru atât de puţin surprins să mă vadă, încât m-am întrebat dacă mă recunoscuse sub boneta albă. Dar roşeaţa care-mi năpădi obrajii nu-i scăpă şi privirea i se întoarse la mine.

— Tot infirmieră? făcu el mirat.

— De ce n-aş mai fi, domnule doctor?

— Nu-mi închipuiam că ai atâta perseverenţă, remarcă surâzând.

Nu aşteptă răspunsul meu.

— Să vedem bolnavul din faţă... zise el.

Moartea soţiei sale îl lovise cumplit. O cută mare îi apăruse în colţul buzelor şi, în ciuda părului său blond, se vedea că tâmplele îi albiseră. Un soi de austeritate interioară transpărea din pupilele reci ca oţelul instrumentelor pe care le manevra cu o artă şi o îndrăzneală excepţionale. Când îmi veni rândul să-l asist pe doctorul Yvarsen, aveam nervii încordaţi de teamă să nu fac vreo stângăcie. Prima oară mă pusese la punct cu asprime: „Îţi tremură mâinile, soră, dacă eşti atât de emoţionată, mă voi vedea silit să renunţ la serviciile dumitale!”

Această observaţie jignitoare în faţa celorlalţi îmi împurpură obrazul, ruşinea urca în mine, mă înăbuşea. Vai! Puteam să-i spun că nu sângele care împroşca din tăietură mă tulburase, ci prezenţa lui? „Nu-l voi ierta niciodată că m-a apostrofat astfel în faţa colegelor!” mi-am zis eu. Intrarea mea la spitalul din Krittelwerk fusese

precedată de un zvon menit să mă facă antipatică celorlalte infirmiere, susţinându-se că-i eram devotată doctorului şi că-l admiram. Ele aflaseră că atunci când Ide trăia, fusesem oaspetele familiei Yvarsen, ceea ce în ochii lor îmi crea un privilegiu. Aşa că la început am fost descumpănită de primirea distantă, cu atât mai penibilă cu cât mă îndreptasem spre ele cu tot avântul prieteniei. Şi astăzi simt că în prezenţa mea conversaţia lor e plină de ifose şi lipsită de sinceritate. Totuşi, jignirea pe care mi-a adus-o doctorul în plină sală de operaţii, ca şi puţinul caz pe care părea să-l facă faţă de persoana mea, le-a liniştit.

3 mai 19...

L-am însoţit din nou pe doctorul Yvarsen într-una din acele aşezări unde indigenii sunt contaminaţi de sifilis. La început, un cafru bătrân pus la curent cu primele precepte ale igienei, îl asista pe doctor. Dar el murise şi nu mai fusese înlocuit de altcineva. Neexistând o colibă mai ca lumea, doctorul a trebuit să facă injecţiile sub un cort. Înăuntru, doar o bancă şi o masă albă de lemn. Rolul meu era să pregătesc seringile şi să le trec şefului. Primele, fură chemate femeile. Un negru, în bluză de infirmier, le introducea pe rând în cort. Ele înaintau legănându-şi şoldurile, fricoase totuşi şi îndărătnice. Dar domolite repede de privirea limpede a doctorului, se supuneau instrucţiunilor. Urma o gamă de mici strigăte ascuţite, apoi ieşeau din cort alergând, primite cu glume proaste de negrii care-şi aşteptau rândul în faţa intrării.

— După asta, soră, nu-mi prea rămâne timp să te duc înapoi la Krittelwerk, îmi spuse Jan Yvarsen, uitându-se la ceas. Sunt chemat la nişte misionari, cam la cincizeci de mile de aici, am să te lipsesc de masă, dar nădăjduiesc că ne vor servi ceaiul acolo.

Mi-am plecat capul ca să nu-mi vadă roşeaţa care, din pricina bucuriei năvalnice, mi se întinsese pe obraji; să mai merg cu maşina încă vreo câteva ceasuri alături de

el! Bătăile precipitate ale inimii mă împiedicară să-i răspund.

După un ceas de monotonă întindere de iarbă arsă, terenul se schimbă în nişte coline. Temperatura era mai ridicată şi roţile înalte ale Fordului zdrobeau o sumbră vegetaţie de cactuşi căţărători plini de ace. Am traversat râuri în care maşina se legăna în mod neliniştitor, în timp ce apa spumoasă şiroia pe geamuri, ca laptele. Flerul doctorului de a descoperi locuinţele îndepărtate prin acele savane unde nu exista niciun drum, era pentru mine un veşnic motiv de mirare.

Am ajuns în sfârşit la cei doi misionari care conduceau un internat de tineri negri unde veneau să se instruiască şi băieţii din satele mai apropiate. O clădire destul de spaţioasă cu un etaj şi flancată de dependinţe. În timp ce doctorul se duse la elevul bolnav însoţit de unul din misionari, confratele său îmi ţinu companie. L-am întrebat:

— Nu vă deplasaţi prea des, nu-i aşa?

— O dată sau de două ori pe an, zise el.

— Şi nu vă plictisiţi?

— Câtuşi de puţin, avem cărţi, o orgă...”

M-am apropiat de fereastră. Locul era sălbatic. În spatele casei se ridica o stâncă abruptă, având în creştet un platou. La picioarele ei, pământul părea să fi suportat o grindină de aeroliţi dintre care răsărea câte un talmeş-balmeş de frunze sălbatice. Am aflat atunci faptele bizare care se petrecuseră când misiunea se stabilise în acea regiune.

— În fiecare noapte, cu regularitate, dispăreau alimente: pâine, unt, osânză topită, până şi lumânările, îmi spuse misionarul. Din rezervele noastre se fura carnea afumată, cutiile cu conserve. Am pus grilaj la ferestre, zăvoare la uşi. Dar tot ceea ce era de mâncat continua să dispară. Obosiţi de atâtea măsuri zadarnice, eu şi colegul meu ne-am pus la pândă şi, într-o noapte, am văzut strecurându-se printre barele unei ferestre o fiinţă ciudată

care nu putea fi animal şi care totuşi se mişca cu agilitatea unei maimuţe. Faţa îi era lată, destul de albă, cu fălcile alungite. Un păr creţ îi acoperea capul teşit. La zgomotul cartuşului tras în aer de fratele meu, omuleţul dispăru ca printr-o vrajă. Dar găsisem cheia misterului: boşimanii ne făceau acele vizite nocturne. Am petrecut săptămâni întregi ca să dăm de urma lor. Am bătut stânca în lung şi-n lat. Câţiva băieţi s-au urcat până sus, pe platou, unde nu mai găsiră decât urmele unui foc şi câteva oase de păsări, pe care le ucideau cu pietre...

Jan Yvarsen care se întorsese, surâse ascultând această istorisire.

— Oh! făcu misionarul vexat, domnul doctor nu crede? Oricine v-ar putea convinge că aceste rămăşiţe nefericite ale omenirii, hărţuiţi, alungaţi de peste tot, s-au refugiat în pustiul nostru. Ei vizitează uneori aceste meleaguri şi şiretenia lor în a se ascunde, e nemaipomenită. Fiecare de aici v-o poate dovedi: într-o noapte cu lună, li s-au zărit sus, pe platoul acela, siluetele pitice sărind şi ţopăind în cerc... Probabil că celebrau cine ştie ce rit misterios...

Foarte fericită de perspectiva orelor lungi pe drumul reîntoarcerii, nu-mi mai era câtuşi de puţin foame, dar Jan Yvarsen făcu din plin cinste ceaiului copios care ni se servi. Am pornit-o spre casă. Stăteam alături savurând bucuria unei prezenţe adorate, în timp ce şeful meu, care mă obişnuise cu tăcerile lui, mă credea probabil adormită.

6 iunie 19...

Adesea, în cursul plimbărilor mele caut un loc mai ciudat care se numeşte Laver's Corner – Colţul îndrăgostiţilor – măcar că n-am întâlnit niciodată aici îndrăgostiţi, nici oameni care să se plimbe. Colţul e pustiu şi mărginit de o colină joasă de pământ cafeniu amestecat cu pietre. Frunzişul luxuriant al copacilor cade până la pământ. Printre ierburile înalte o apă nemişcată reflectă cerul. Niciun cântec de pasăre, niciun zgomot de

aripă, ci doar din când în când fâşâitul unui şarpe lasă o urmă pe pământ. Sora Pamela m-a sfătuit să nu mă mai aventurez singură în acele locuri: ca să mă convingă, mi-a povestit ce i se întâmplase, în urmă cu câţiva ani, unei tinere infirmiere de la spital. Această fată mergea pe malul apos al râului Klein-Olifants gândindu-se la logodnicul ei îndepărtat, când zări, în nisip o pană a unei păsări-muscă: „Du-te pe râu la vale, murmură ea punând pana uşoară pe apa leneşă, du-te până la el şi fii mesagera dragostei mele!” Ridicându-se, care nu-i fu spaima să se trezească faţă în faţă cu o namilă de om. Aici, toţi suntem obişnuiţi cu negrii. Smulsă din reveria ei, fata îşi continuă drumul, când uriaşul se aruncă asupra ei. Luată pe neaşteptate, rămase câteva minute paralizată de frică. Apoi, încercă să se apere. În lupta ei disperată, degetele i se înfundară în gura hidoasă a bărbatului. Mai târziu, infirmiera relatase groaza pe care o simţise când atinsese gura aceea care părea de piele tăbăcită. Înfigându-şi mâinile în gâtul tinerei, namila se pregătea s-o sugrume, când se auzi zgomotul unui motor. Cuprins de panică, omul îşi părăsi victima, care începu să strige după ajutor. Fraţii Roberts, care tocmai veneau de la Thuisbank, o descoperiră. O aduseră la spital într-o stare alarmantă. Bruta aproape că-i scosese ochii din orbite! Îi trebui mai bine de două luni ca să se pună pe picioare. Între timp, au fost arestaţi mai mulţi indivizi şi confruntaţi cu infirmiera. Ea n-a putut sau n-a vrut să recunoască pe nici unul. Cel care o atacase era mai înalt şi mai lat în umeri, spunea ea. O dată a ezitat în faţa unui ins înalt. Am văzut-o pălind şi tremurând. Asta a fost de ajuns ca omul să fie declarat vinovat şi condamnat la spânzurătoare. Dar miss Muriel interveni cu vehemenţă: „Sunt hărţuită de îndoieli, zise ea, mi se pare că n-aş mai putea trăi dacă un nevinovat ar trebui să ispăşească din pricina mea o crimă pe care n-a făptuit-o!” Negrul fu eliberat, dar stai să vezi, continuă prietena mea, povestea nu s-a terminat. Vindecată, infirmiera se angajă într-un

spital de negri din oraşul D. din Natal. Celor care se mirau de asta ea le spunea că nădăjduia să-şi potolească astfel spaima care-i strângea gâtul ori de câte ori se întâlnea cu un negru. După un an, veni să-şi petreacă concediul la noi, la sora-şefă. Închipuieşte-ţi că într-o seară voi să se ducă singură la locul agresiunii. La apusul soarelui, sora-şefă insistă s-o însoţească, dar tânăra refuză şi refuză şi dogul pe care voi să i-l dea drept escortă. Trebuia să fie singură ca să-şi dea seama de gradul obsesiei sale, declarase ea. Ca şi odinioară, cerul în flăcări înroşea apa liniştită a râului Klein-Olifants, ca şi odinioară culese o pană mică, o aşeză pe apă şi se întoarse vindecată pentru totdeauna de spaima ei.

— Nu ţi se pare curios acest caz psihologic? adăugase prietena mea Pamela.

22 iunie 19...

Suntem unsprezece infirmiere şi cred că majoritatea, dacă nu cumva toate, se ocupă mai mult decât trebuie de chirurgul Yvarsen. Poate că datorită firii, şi profilului său mândru de cavaler, acest uriaş blond al nordului face să se nască, în chip firesc la femei, acea dorinţă de supunere pe care i-o arată întotdeauna. Totuşi, Jan Yvarsen se poartă la fel cu toate, curtenitor cu fiecare, ceea ce nu-l împiedică să le facă observaţii severe dacă una sau alta nu i-au respectat cu stricteţe ordinele. Oare băga de seamă că ele îşi disputau favorurile şi că unele se schimbau la faţă când, cu o vorbă sau un surâs, mulţumea uneia dintre colegele lor? Dacă doctorii Ecksteyn şi Braas discutau cu plăcere cu noi, chirurgul Yvarsen – odată serviciul terminat – se grăbea să părăsească spitalul. Cu el nu era posibilă nicio familiaritate.

27 iunie 19...

Când suntem amândouă libere facem ceai la noi în cameră şi scoatem din dulap cutia cu fursecuri. Stăm la

taifas ronţăind prăjiturile uscate, cu brânză şi tartele mici. Seara, discul strălucitor al lunii pline face să pălească lampa cu abajur de mătase roz. Lilian îmi vorbeşte despre ţara ei, Anglia, şi despre moravurile şi obiceiurile de acolo, despre logodnele lungi, atât de lungi că până la urmă nu mai ai ce-ţi spune.

— Şi pentru că nu mai aveam ce ne spune, Arthur şi cu mine ne-am despărţit. Duminica trecută, la familia Anderson, mi-a fost prezentat un fermier mai în vârstă, care mi-a plăcut şi cred că şi eu lui...

Apoi vorbi despre copilăria ei; era cea mai mare dintre cei trei copii, când maică-sa muri. Tatăl ei, descumpănit, se văzu nevoit să se însoare şi neavând de ales, se însură cu o vecină tânără.

— Pentru noi, cei mici, a fost un dezastru, zise ea. Măritându-se cu el, fata aceea lacomă nu mai avu în vedere decât banii tatii, noi nu contam pentru ea şi ca să recupereze o cheltuială pe care tata o făcea pentru noi, ne lipsea de mâncare. Dar beat de dragoste pentru fiinţa aceea, tata rămânea orb la ceea ce se petrecea în căminul lui. La cincisprezece ani am plecat de acasă ca să slujesc pe la alţii...

În ochii prietenei mele se iviră lacrimi. Poate că şi eu aş fi putut să-i vorbesc despre copilăria mea care a fost ca o feerie până în ziua acelei catastrofe... Dar astea sunt lucruri pe care prefer să le ţin secrete.

— Ştii că noi presupunem că ţi-ai lăsat un iubit la Vereeging? spuse Lilian.

— Şi de ce presupuneţi asta?

— Pentru că eşti atât de serioasă, Thérèse! zise ea, privindu-mă gânditoare şi mi-am dat seama că reţinerea mea, atunci când ea mă provoca la confidenţe, o jignea. Într-adevăr, de ce nu-i mărturiseam cultul meu pentru omul care se bucura de simpatia tuturor? N-ar fi fost bine să vorbesc despre el unei prietene care m-ar fi înţeles? Dar dacă simţeam uneori nevoia să ies din mine însămi, simţeam în acelaşi timp şi melancolica voluptate de a-mi

măsura neputinţa!

3 iulie 19...

Fetiţa maiorului Sloot a fost operată ieri dimineaţă. Cazul era grav: un apendice infectat, cu aderenţe şi complicaţia unei inimi fragile. În camera vecină cu sala de operaţii aşteptau părinţii. Maiorul măsura camera în lung şi-n lat, iar doamna Sloot îşi frângea disperată mâinile. A trebuit să am grijă de ea. La un moment dat s-a agăţat de braţul meu: „Aud pe cineva îndreptându-se încoace! gâfâi ea. Vine cineva! Soră, oare ce veste ne aduce. Dumnezeule!” Eram la capătul nervilor.

Familia Sloot locuia într-o casă încântătoare în afara oraşului. Era o pereche unită, dată adesea de exemplu. Un singur nor pe cerul lor albastru: n-aveau copii. Dar, minune! Atunci când nu mai nădăjduiau, un copil veni să le împlinească cea mai înflăcărată dorinţă a lor. Apoi, pe neaşteptate, îi lovi nenorocirea. Micuţa, la acest ceas, zăcea pe o masă de operaţie, zbătându-se între viaţă şi moarte, asta însemnând de fapt şi moartea lor, căci dacă aveau s-o piardă, cum aveau să mai trăiască fără ea? Jan Yvarsen intră în odaie, cu halatul şi boneta albă. Doamna Sloot se năpusti spre el, vrând să-l apuce de mână. El o îndepărtă cu blândeţe. Maiorul, nemişcat, îl fixa cu o asemenea spaimă încât chirurgul se întoarse nemaiputându-i suporta privirea. Am înţeles că fetiţa nu scăpase încă de pericol.

— Micuţa e încă sub narcoză, le zise el, când o vor aşeza în pat am să vă îngădui s-o vedeţi, dar nu vă apropiaţi de ea! Soră, zise el adresându-mi-se, te rog să-i supraveghezi pe aceşti doi copii mari, să nu-i scapi din ochi şi de îndată ce vor fi văzut-o pe fetiţă, scoate-i afară, căci au mare nevoie să-şi vină în fire şi să se odihnească.

— Oh! Domnule doctor, liniştiţi-ne! Va trăi, nu-i aşa? suspinară cei doi.

O secundă de ezitare pe care doar eu am sesizat-o.

— Da, va trăi... zise el.

Şi cum doctorul voi să plece, fu asaltat de cei doi părinţi, pierduţi în durerea şi recunoştinţa lor. Amândoi se agăţară de el, copleşindu-l, rugându-l, implorându-l să-i lase să doarmă la spital aproape de copilul lor. Mă aşteptam să-i văd căzând şi în genunchi! Jan Yvarsen rămase însă inflexibil, ba chiar îi certă cu asprime şi se pare că metoda a fost bună, căci s-au liniştit pe loc. Atunci îmblânzit, doctorul le făgădui că a doua zi o să le dea voie să rămână mai mult lângă mica lor bolnavă.

13 iulie 19...

M-am întors după ce mi-am făcut ultimul rond în sala comună. Era târziu. Lilian dormea cu pumnii strânşi. O noapte de catifea neagră acoperea geamurile. Mă simţeam obosită, dar nu-mi era somn. Simţeam dorinţa să vorbesc despre Jan Yvarsen, să-i rostesc numele sporovăind cu o prietenă; totuşi, cum nu mă încred în nimeni, prefer să-mi încredinţez confidenţele acestor pagini albe. Deşi Jean-Paul pretinde că nimic nu-i mai frumos pe lume decât admiraţia, eu nu pot continua să numesc admiraţie sentimentul care mă face să pălesc şi-mi înmoaie picioarele când mă aflu pe neaşteptate în prezenţa doctorului Yvarsen. „Oamenilor prea frumoşi ar trebui să li se interzică să devină medici”, se plângea odinioară doamna Hollis, Idei. Eu cred că orice carieră şi-ar fi ales Jan Yvarsen, frumuseţea lui bărbătească ar fi făcut aceleaşi ravagii. Seducţia lui are putere până şi asupra copiilor. Din ordinul sorei-şefe, în momentul de faţă îmi petrec zilele lângă fetiţa Joël, acum în afară de orice pericol; e o fetiţă frumoasă, cu un trup firav, cu un chip fin încadrat de bucle castanii. Teribil de răsfăţată şi de tiranică, refuză, în unele zile, orice mâncare, cu toate făgăduielile unor daruri nemaipomenite în schimbul unei fărâme de bunăvoinţă. Dar s-a întâmplat ca doctorul Yvarsen să pice chiar în momentul în care mama, tata, slujnica şi cu mine, adunaţi în jurul tăvii, ne rugam de copila recalcitrantă, care-şi muşca buzele, cu faţa

întoarsă la perete. Doctorul se aşează în faţa patului.

— Ia uită-te la mine, Joël!

Fetiţa, docilă, întoarse capul.

— Cum poţi să refuzi nişte lucruri atât de bune, făcu el pe un ton glumeţ, supă, o omletă atât de frumoasă, piersici...

— Nu mi-e foame!

— Trebuie să te sileşti să mănânci, fetiţo, asta e necesar pentru sănătatea ta!

— Nu pot să mă silesc.

— Poţi, dacă vrei!

— Nu vreau, făcu ea bosumflată.

— Foarte bine! Eu plec şi am să-ţi trimit alt doctor. Eu refuz să mai îngrijesc un copil care nu vrea să se vindece.

— Oh, vă rog nu plecaţi, dragă domnule doctor! O să vedeţi că am să înfulec tot ce-i pe tava asta!

Părinţii erau în al nouălea cer şi când, după consult, chirurgul îşi luă la revedere, Joël, împreunându-şi mâinile slabe, zise:

— Nu v-aţi supărat, dragă domnule doctor, nu-i aşa?

17 iulie 19...

Maiorul şi soţia sa fiind siliţi să se ducă la Johannesburg pentru nişte afaceri juridice, m-am mutat pentru câteva zile în locuinţa lor. O dată, se făcuse noapte şi nu mai nădăjduiam să mai vină doctorul. Îi făcusem fetiţei toaleta, dar ea refuza să se culce şi simţeam că-mi împărtăşea nerăbdarea. Pe chipul ei slab şi neliniştit, ochii mari, cenuşii fixau uşa cu o privire înflăcărată. În sfârşit, o maşină se opri în faţa porţii şi, în tăcerea profundă a grădinii, pietrişul scârţâi sub un pas apăsat. Odată cu Jan intră în odaie un val de aer proaspăt. Doctorul se întorcea dintr-un drum lung. Părul îi era ciufulit de vânt.

— Cum se simte bolnava noastră?

Bolnava, atât de palidă mai adineaori, avea acum pometii roşii. Doctorul se aşează lângă ea şi-i pipăi încheietura fragilă a mâinii.

— Pulsul e puţin agitat, zise el.

În spatele lui, un abajur de mătase verde fusese coborât peste lampă şi, în acea penumbră, pupilele şi dinţii îi apăreau ca nişte pete luminoase. Când, pentru ascultare îşi puse capul pe pieptul gingaş al copilei, mi se păru că avea să audă şi bătăile inimii mele amestecate cu bătăile acelei inimi fragile.

— Nu-i rău, declară el, totuşi mai are încă nevoie de multe îngrijiri. Şi acum, fetiţo, spune-mi politicos bună seara şi făgăduieşte-mi că ai să adormi imediat.

— Vă rog să mai rămâneţi încă un pic, domnule doctor, se rugă ea.

Spre surprinderea mea, Jan Yvarsen îşi reluă locul surâzând ochilor mari, cenuşii care-l priveau şi care în curând se închiseră. Încetişor, cu mâna în mâna salvatorului ei, Joël adormise. În casa tăcută, unde servitorii se culcaseră, nu mai eram decât eu şi el, şi aş fi vrut să eternizez minutele acelea fugare. Ca şi morfina care-ţi dă un fel de ameţeală plăcută, tot astfel prezenţa lui mă făcea să mă simt în al nouălea cer şi să uit de toate necazurile până în clipa în care zgomotul uşii închise mă obligă să mă trezesc constatând că sunt singură, dezmeticită, sfârşită.

2 august 19...

Am făcut cunoştinţă cu o femeie care tămăduieşte bolile. O femeie coaptă, înaltă şi voinică. Locuieşte în plin Veld în trei colibe unde-şi adăposteşte pacienţii canceroşi care vin adesea de foarte departe ca să-i urmeze tratamentul. Când răul e abia la început, ea izbuteşte, în majoritatea cazurilor, să-l înlăture datorită unor ierburi şi plante pe care le aduce din Germania şi a căror reţetă o păstrează cu gelozie. Se zice că nişte oameni de ştiinţă au venit s-o vadă şi i-au oferit o sumă foarte mare ca să-i cumpere leacul. Dar ea le-a răspuns că s-a legat cu jurământ să nu-şi divulge niciodată secretul.

— E de netăgăduit, zise Jan Yvarsen colegului său

Braas, că a vindecat numeroase cazuri, adesea chiar avansate. Când vede că nu mai poate face nimic îi trimite pe bolnavi chirurgului. Ăsta e şi cazul mamei doamnei Anderson, pe care-o voi opera mâine.

Sora Pamela va fi cea care-l va asista pe doctor. Dar voi fi şi eu în sală. O cunosc pe doamna pe care o va opera. E o mamă şi o bunică adorabilă. Sper că Jan Yvarsen o va salva. E adevărat că acolo unde ştiinţa pare învinsă, mâinile sale dibace au ştiut să înfăptuiască adevărate minuni! Mâini prelungi pe care străluceşte un puf auriu şi a căror frumuseţe mi-a insuflat dorinţa de a le săruta cu fervoare. Bolnavii au în el o încredere oarbă şi le sunt recunoscătoare celor care-şi exprimă această încredere.

12 august 19...

De câtăva vreme am impresia că Jan Yvarsen s-a schimbat în ce mă priveşte. Dacă m-aş teme că mă înşel, atitudinea colegelor mele ar fi suficientă ca să mă liniştească! Lilian îmi aduce la cunoştinţă reflecţiile lor răutăcioase. Dar nu dau atenţie acestor lucruri! Ele şi cu mine nu trăim în acelaşi univers sentimental; concepţia mea despre dragoste, despre fericire este diferită de a lor. De dimineaţă, în timp ce coboram scările de la galerie, Jan mă tachină în legătură cu gulerele mele brodate, cu nodurile panglicilor, cu pantofii mei mici. „Vreau să plac bolnavilor!” i-am răspuns.

— E necesar? Ai să faci să le crească temperatura! Trebuie să fiu atent la treaba asta! adăugă el râzând şi se urcă repede în maşină.

Totuşi, nu-mi fac iluzii. Jan Yvarsen n-are niciun fel de slăbiciune pentru mine. Sunt zile în care pare atât de absorbit de munca lui, încât nici măcar nu mă vede. Dar ce importanţă are! Binecuvântez meseria care-mi dă posibilitatea să-l văd zilnic. Nu m-aş putea închipui într-o altă atmosferă decât cea de aici saturată de mirosuri antiseptice şi unde higiena e dogmă. Resping cu spaimă ideea că Jan Yvarsen nu-şi va petrece restul zilelor în

acest spital şi că poate n-a renunţat la ideea de a se însura într-o bună zi. Dragostea fără speranţă e o întrebare fără răspuns. Nu aştept răspuns, resemnată la singura bucurie de a trăi în preajma sa, de a respira aerul pe care-l respiră el! Aflu în iubire o fericire inefabilă care mă copleşeşte şi mă chinuie totodată!

21 august 19...

E a doua oară săptămâna asta când doctorul Yvarsen a plecat cu noaptea în cap şi nu s-a întors decât târziu. N-am putut afla dacă a fost la vreun bolnav în vreo fermă îndepărtată...

25 august 19...

De dimineaţă, în sala comună, după ce şi-a consultat pacientul de care tocmai mă ocupasem, Jan Yvarsen s-a întors spre mine. Privirea lui atentă mi-a examinat obrazul pe care încercam să mi-l ascund simţind că roşesc.

— Înfăţişarea dumitale nu-i prea grozavă, observă. Nu te-ai săturat de meseria asta aspră de soră de caritate?

— Îmi iubesc meseria, i-am spus eu.

El surâse.

— E curios, zise el, totuşi mi se pare că romantismul nu se potriveşte câtuşi de puţin cu trista atmosferă din spital.

— Romantismul?

— Vrei să negi că eşti teribil de romantică, soră? Dar mă voi grăbi să adaug că înclinările dumitale romantice nu lezează cu nimic bravura dumitale în muncă. N-am văzut niciodată o infirmieră mai conştiincioasă, care să se străduiască din toată inima, din toată fiinţa sa, mai mult ca dumneata. Totuşi te voi dojeni dacă te mai încăpăţânezi multă vreme să rămâi între aceste ziduri. De cât timp porţi boneta asta cu cruce roşie?

— De şase ani, domnule doctor, am spus eu cu inima bătând, neînţelegând unde voia să ajungă.

Tot vorbind, ne-am îndreptat spre fereastră. O lumină

intensă scălda parcul unde doar palmierii înalţi ţeseau pe alei evantaie de umbră.

— Şase ani e mult şi cu un tribut apreciabil plătit caritǎţii sau societǎţii dacă vrei. Dar sănătoasă şi frumoasă cum eşti, îţi revine în prezent o altă datorie: aceea de a-ţi întemeia un cămin cu un bărbat demn de dumneata, domnişoară.

Un văl mi se aşeză pe ochi şi am avut senzaţia că mi se moaie picioarele. Ochii săi limpezi îmbrăţişară sala unde se fâţâiau fetele de serviciu.

— Hai, soră, să facem o plimbare prin grădină, trebuie să-ţi spun ceva...

Traversând holul, îmi înfigeam unghiile în palme ca să mă asigur că nu visez. Totuşi, eram sigură că visez, sigură că mă voi trezi în zori, cu draperiile trase şi cu Lilian care-mi va striga: „Thérèse, scoală-te e târziu!” Dar mergeam alături de Jan Yvarsen de-a lungul aleii cu tacarande şi vocea care-mi era dragă, spunea:

— Duminică, dacă vrei, soră, te voi lua cu mine în Veld, să vezi un domeniu care ţi se va părea întocmai ca într-o poveste cu zâne. Proprietarul lui i-a spus *Eveless-Eden* – Paradisul fără Eva! Într-adevăr e un colţ de paradis terestru, cu împrejmuiri vaste unde animalele de toate soiurile se zbenguiesc în libertate. Ţine seama, Thérèse, că Veldul nostru este un teren-refugiu, unde fiecare, omul cinstit, ca şi aventurierul, poate să-şi aşeze cortul. E loc destul pe aceste pământuri pustii! Mă gândesc uneori că acei gentlemani, despărţiţi între ei prin sute de kilometri de teren nedesţelenit, nu sunt adesea decât nişte fiinţe amărâte care-au dat bir cu fugiţii dintr-o lume pe care au luat-o în serios. Să nedreptăţeşti nişte mizantropi, nişte indivizi care şi-au judecat nu rău, ci dimpotrivă, bine, semenii! Mizantropia provine dintr-o prea mare dragoste faţă de oameni, dintr-o dragoste atât de profundă, încât nu poate găsi nimic pe măsura ei. Atunci aceşti oameni şi-au căutat consolarea în mijlocul unei naturi îndepărtate. Numai că singurătatea pe care şi-au ales-o

drept tovarăşă e o oglindă cumplită în care se văd pe ei înşişi fără orbire şi fără iluzii. Dar să revenim la *Eveless-Eden* pe care nu ţi-l voi descrie pentru că ai să-l vezi dumneata însăţi, după ce vei face cunoştinţă cu stăpânul acelui loc. E un bărbat înalt, are ochi blânzi, albaştri, părul roşu şi o frunte înaltă, într-un cuvânt, un bărbat minunat: totuşi n-a ştiut să placă tinerei cu care şi-a pus în cap să se însoare. Spune-mi, Thérèse, de ce lumea asta atât de vastă, de bogată în frumuseţe ţi se pare brusc pustiită dacă-ţi lipseşte o anumită fiinţă, o fiinţă al cărei fizic alcătuieşte, în cele mai mici amănunte, acel ansamblu, singurul menit să te emoţioneze şi să te încânte? Nimeni nu găseşte puterea să se resemneze la o dragoste fără nădejde; există unii care mor sau care devin criminali; alţii, pentru că au inima prea plină de dragoste, dau întotdeauna mai mult decât li se dă! Asta e şi cazul stăpânului de la *Eveless-Eden*, care a fost foarte nefericit în copilăria şi în tinereţea lui. Vrei să asculţi portretul pe care i l-a trasat acestei tinere?

Portretul nu mă interesa câtuşi de puţin. Ceea ce mă încânta era să merg alături de Jan sub vaporoasa cupolă mov a tacarandei şi să ascult muzica sumbră a vocii sale. Am devenit totuşi atentă.

— Trupul ei... Nu uita, Thérèse că cel care-ţi vorbeşte acum e stăpânul de la *Eveless-Eden*... Trupul ei, mi-a spus el, seamănă cu o statuetă de Tanagra, tenul ei mat are catifelarea piersicii, sprâncenele foarte fine aproape că se unesc pe deasupra năsucului încântător. Părul ei are strălucirea castanelor coapte şi, pieptănat pe spate, lasă să i se vadă urechile, micuţe ca două scoici... Cel care vorbeşte e tot stăpânul „*Paradisului fără Eva*”. Deci continui: ochii ei sunt două violete culese pe rouă, gura cărnoasă e de o castitate tulburătoare etc. Nu-mi mai pot aduce aminte restul!

Jan Yvarsen râse şi eu m-am oprit să mă uit la el. În ochii lui limpezi se ivi o scânteie mai albastră care licări o secundă, apoi se stinse. Atunci am avut impresia că

ţinându-mi tot acest discurs, Jan Yvarsen avea o intenţie secretă...

2 septembrie 19...

Doctorul Yvarsen mi-a spus, cu acea precizie pe care-o pune în toate lucrurile:

— Am să vin să te iau cu maşina mâine dimineaţă la ora şase. Vom lua masa la *Paradisul fără Eva*, care pentru câteva ore îşi va avea Eva lui, apoi am să te conduc înapoi. Vom avea tot timpul să discutăm şi să vedem animalele dacă vom porni înapoi la ora cinci. Aşa că vom fi acasă pe la unsprezece seara.

Noaptea n-am putut închide ochii şi chiar în timpul unor scurte aţipeli, inima îmi rămânea trează şi-mi trepida de nerăbdare. La prima lucire a zorilor ce se filtrară prin despicătura draperiilor, am sărit din pat. Cu toată ora matinală, sora-şefă veni să-l salute pe doctorul care mă aştepta la piciorul scării de la galerie. Era cu capul gol şi purta o mantie albă împotriva prafului. Îmi pusesem taiorul bej şi o eşarfă uşoară, viorie, pe care mi-o aranjasem în chip de turban. Nu mi-a plăcut surâsul cu două înţelesuri de pe buzele infirmierei şefe. Dar cred că nu-i displăcea ca Jan să se însoare, fiindcă lucrul ar fi pus capăt prea deselor şicane şi jigniri dintre surori.

Ziua era caldă şi vântul care ne primi la ieşirea din oraş era plăcut. O vreme am mers în tăcere. Când am încercat să rup această tăcere, doctorul a strigat:

— Nu, să nu vorbim despre profesie! Să uităm pentru un moment lamentabila litanie a mizeriilor omeneşti! Încă o lungă tăcere, apoi zise iar: Am avut adesea dorinţa să-ţi mulţumesc pentru discreţia dumitale, Thérèse... Ştii tot ce s-a petrecut în viaţa mea şi n-ai vorbit cu nimeni niciodată...

— Oh, nu, am murmurat eu.

— Apreciez tăcerea dumitale. Îţi mărturisesc că nu contam câtuşi de puţin pe ea, socotindu-te o fată teribil de romantică!

— Mi-aţi mai spus-o, am replicat eu, e un cusur chiar atât de mare să fii romantic?

— Hm! spuse el. Cred că un bărbat preferă o femeie puţin mai practică, romanticele nu visează decât eroi ideali şi aventuri extraordinare.

— Dar, am remarcat eu, n-am câtuşi de puţin nevoie de eroi şi de aventuri; există atâtea în realitate, viaţa e plină de romane, şi e de ajuns doar să ştii să citeşti. De pildă, *Eveless-Eden*, iată, acest nume nu-i şi el romantic?

— Ei bine, vreau să-ţi mărturisesc un lucru foarte prozaic: mi-e foame, o foame de lup! Dumitale nu?

Ba da, vântul Veldului făcuse să-mi fie şi mie foame! Mai întâi doream în taină ca vreo pană de cauciuc să ne prelungească şederea şi să micşoreze halta la acel original care-şi pusese în cap că animalele îl vor ajuta să-şi suporte insuccesul în dragoste! Fata aceea care-şi lăsa părul pe spate ca şi mine şi care... la urma urmei şi eu aveam ochii violeţi!

Am ajuns. Doctorul făcu un ocol cu maşina în jurul domeniului şi eu m-am ridicat în picioare ca să văd mai bine. Doamne! Ce frumoasă arcă a lui Noe! Îngrăditurile erau imense şi doctorul îmi explică:

— Uite, colo jos, o familie de gazele! Şi dincolo, antilope amestecate cu zebre! Iată antilopele impala cu coarnele lor fin sculptate şi cărora burii le spun *rooibocks* din cauza culorii lor calde ca rugina. Şi acei *kudus* enormi, cu spatele striat de dungi albe şi cu urechile lor mari, roşii, desfăcute ca nişte evantaie! Uite şi nişte ţapi de apă şi nişte *springboocks* pe care vom merge să-i vedem de aproape şi care te vor amuza! Dar iată jos, la uşa de la intrare, o văd pe gazda noastră care ne aşteaptă. Nu socoţi că am fost cam nepoliticos făcând înconjurul domeniului înainte de a-l saluta pe proprietar? Ar fi trebuit să vă prezint unul altuia şi... pe legea mea, eu nu mă emoţionez prea repede, dar aici mă simt pur şi simplu emoţionat.

L-am privit cu ochi mari şi cu un aer – fără-îndoială –

atât de aiurit, încât începu să râdă pornind maşina.

— *Hellow*! strigă el către omul care părea schimbat în statuie. Hai, Thérèse, vino... Apoi apropiindu-se de bărbatul înalt, în costum gri, mereu încremenit, îl bătu pe umeri: Hai, Corsen, fii bărbat!

Dar bietul Corsen nu izbutea să-şi regăsească sângele rece, în vreme ce eu simţind asupră-mi privirea curioasă a doctorului, mi-am regăsit aplombul.

— Thérèse... miss Erhardt... făcu proprietarul *Edenului* cu o voce puţin răguşită, de emoţie desigur, dumneata, vii să mă vezi în singurătatea asta...

— Poţi vorbi de singurătate, când trăieşti în mijlocul unei menajerii atât de frumoase? am spus râzând şi strângându-i mâna camaradereşte.

— O, doctore, nu regret că ţi-am făcut confidenţe, zise Corsen punându-şi mâinile pe pieptul lui Jan Yvarsen; dar cum ai putut ghici?

— Nu era prea greu cu portretul pe care mi l-ai făcut în chip atât de fidel.

Treceam din mirare în mirare. Casa era construită ca un pachebot. În toate odăile domnea o curăţenie de spital. Ca în toate casele olandeze, se simţea şi aici gustul vital al curăţeniei. Am fost serviţi într-o sală care se prelungea cu un fel de balcon cu geamuri ce amintea de botul unei nave. Masa strălucea de porţelanuri, de cristale şi de flori, multe flori, deşi stăpânul *Paradisului fără Era* nu putea şti că în ziua aceea o Evă va veni în vizită! În haine albe ca zăpada, slugile prezentau tăvile cu mâncare. Cafeaua şi lichiorurile au fost luate în balcon şi cum eu am remarcat că aveai într-adevăr iluzia că te afli pe o navă, el mi-a răspuns:

— Asta am şi vrut, să ai iluzia că pluteşti pe o mare... Veldul nu seamănă cu un ocean cu zările lui întinse spre depărtări uimitoare?

— Mai ales în sezonul ploilor când te poţi crede în arca lui Noe, am glumit eu.

După ce-am vizitat casa unde totul era strălucitor şi

ordonat, ne-am oprit multă vreme la animale. Era mişcător cum îşi recunoşteau stăpânul animalele acelea mari.

Ai fi spus că ochii lor se însufleţeau la apropierea lui. Se înghesuiau, îi cerşeau mângâierile, şi-şi întindeau botul gros către sacul din care el scotea pumni de ierburi uscate. Mă jucam cu springbockşii care semănau cu nişte căprioare mici şi care săreau cu toate patru picioarele deodată ca împinşi de un resort, la fel cu acele jucării care sar datorită unui elastic.

După-amiaza trecu repede şi veni şi ceasul când ni se servi ceaiul.

— Ai venit la mine, Thérèse, casa şi animalele mele te-au văzut... dacă ai şti cât sunt de fericit!

— Insuliţa dumitale e minunată, doctore Corsen, i-am spus eu surâzând.

— Într-adevăr, ţi-a plăcut? Atunci cutez să sper că vei mai veni? Vei mai veni, spune da, Thérèse!

— Va veni, Corsen, poţi conta, am să ţi-o aduc eu! interveni Jan Yvarsen.

Auzindu-l că dispune atât de cavalereşte de mine, mi-au dat lacrimile, lacrimi de indignare şi de necaz! În maşină, am stat îmbufnată, apoi nemaiputându-mă abţine, am explodat!

— Aţi făcut rău ce-aţi făcut!

— Şi în ce constă, mă rog, răul? întrebă el râzând, ceea ce puse vârf revoltei mele.

— În ce constă răul? Cum puteţi dispune de mine ca de un lucru ce vă aparţine? Cum puteţi să vă luaţi asemenea angajament în numele meu?

Râsul i se stinse.

— Ascultă, Thérèse, zise el serios, dacă i-am făcut acestui tânăr făgăduiala aia care te supără atâta, am făcut-o mai ales pentru dumneata. Aş vrea atât de mult să te smulg din viaţa monotonă pe care o duci! Gândeşte-te că ăştia sunt cei mai frumoşi ani ai dumitale şi că trec. Gândeşte-te la asta, Thérèse!

Deci nu ghicea nimic, nimic? Nu bănuia nicio clipă adevărul? Nu ştia că departe de el eu voi fi ca şi bolnavă?

— Dacă ai şti, Thérèse, urmă el, dacă ai şti cât e de bine şi de plăcut să aduci, doar prin simpla dumitale prezenţă, bucuria şi fericirea unei fiinţe care nu mai nădăjduieşte în nimic! Să citeşti pe chipul cuiva că eşti totul pentru el!

Vocea doctorului slăbi. „Se gândeşte la Ide”! mi-am spus eu şi ciuda mi se topi. Ide! Odinioară ea mergea astfel alături de el. Ce-ar fi zis dacă i-aş fi luat locul în căminul ei? Vai, ziua pe care o petrecusem mi-a arătat limpede vanitatea acestui vis!

Jan opri maşina.

— Eşti supărată? zise el ajutându-mă să cobor. Apoi, întinzându-mi mâna, adăugă: Spune-mi, totuşi, că ai petrecut o zi frumoasă!

— Oh! da, am petrecut „totuşi” o zi frumoasă pentru că am petrecut-o cu dumneavoastră, domnule doctor! am spus eu. Şi alergând, am dispărut în umbra parcului.

PARTEA A PATRA

I

CEI TREI DOCTORI DIN KRITTELWERK făceau, cu schimbul, câte o săptămână, de serviciu la spital. Când Jan Yvarsen nu avea un caz special, nu venea toată săptămâna. Thérèse nu-l mai văzuse de câteva zile. Zdrobită de tristeţe, tânăra rătăcea ca un suflet pedepsit şi-şi închipuia că n-o să-l mai vadă niciodată. Zilele i se păreau nesfârşite şi goale. Lilian îi raporta micile bârfeli ale colegelor. Ele nu-i iertau acea duminică în care plecase împreună cu doctorul, la şase dimineaţa, şi se întorsese la unsprezece noaptea! Thérèse îl întâlni pe Jan Yvarsen tocmai când ieşea din biroul sorei-şefe. O umbră trecu pe chipul lui, examinând obrajii palizi şi ochi trişti ai tinerei.

— *What is the matter?*[58] o întrebă el cu un surâs încurcat, care trăda faptul că bănuia oarecum cauza tulburărilor ei.

— De ce nu v-am mai văzut, domnule doctor? Niciodată n-aţi stat atâta vreme departe de bolnavi...

— Am fost absorbit în tot timpul ăsta de nişte cercetări ştiinţifice, zise el neglijent. Dar spune-mi, Thérèse, ai veşti de la Corsen?

— Slavă Domnului, nici una!

— Pe ce ton spui asta! Nu-i prea politicos, zise el surâzând.

Infirmiera-şefă apăru în pragul uşii.

— Scuzaţi-mă, domnule doctor, zise ea, dar mai am să

[58] Ce s-a întâmplat? (engleză)

vă dau câteva hârtii...

— Bine, vin imediat!.. Şi adresându-se fetei: La revedere, soră, îi zise el strângându-i mâna.

Uşa se închise în urmă-i, dar Thérèse, consternată, continua s-o fixeze. Simţea vag că se petrecea ceva... Câteva crâmpeie dintr-o discuţie, purtată între doctorii Braas şi Ecksteyn, o lămuriră întrucâtva.

— Pricepi, spunea acesta din urmă, Yvarsen e în plină ascensiune, îi trebuie un câmp de acţiune mai vast decât aici.

În aceeaşi seară, năucă, Thérèse Erhardt alergă pe drumul întunecos, fără să se mai gândească la faptul că în ajun o soră fusese muşcată de un şarpe de care se împiedicase pe întuneric. La doctorul Yvarsen nu ardea decât o singură lampă. Urcată pe una din acele pietre mari, albe, care mărginea potecile grădinii, îl văzu pe doctor în halat, aplecat peste microscop.

— Domnule doctor! strigă ea.

El veni la fereastră.

— Cine mă strigă?

— Eu, domnule doctor, spuse ea, dându-se înapoi în lumina care ţâşnea pe fereastră.

— Thérèse! Dumneata? Vino înăuntru, spuse el.

Fata intră în casă. Niciodată nu i se păruse mai seducător ca în acel cabinet de lucru, unde silueta lui înaltă se detaşa pe luciul pereţilor îmbrăcaţi în lemn. Fără nicio vorbă, îl privi cu o asemenea tristeţe în frumoşii ei ochi violeţi, încât el se tulbură. Ca şi în ajun, repetă încurcat:

— *What is the matter?*

— Plecaţi, nu-i aşa? Şi sigur că pentru totdeauna. Dumnezeule! Ce-o să se întâmple cu mine? strigă ea, izbucnind în lacrimi.

Jan Yvarsen nu răspunse. O lăsă să plângă multă vreme într-o tăcere în care nu se auzeau decât hohotele ei de plâns şi care, încet, încet, se potoliră. Atunci, ruşinată şi încurcată, Thérèse îşi tamponă ochii roşii.

— Vreau să mă duc acasă... şopti ea. Iertaţi-mă că v-am întrerupt munca. Dar m-am simţit îngrozitor de rău gândindu-mă că veţi pleca fără să vă luaţi rămas bun de la mine.

În picioare, în faţa ei, el o privea binevoitor şi grav.

— Ce te-a făcut să crezi că voi pleca fără să-mi iau adio de la dumneata? întrebă el. Mă voi duce să-mi iau rămas bun de la toată lumea. Îşi scoase ceasul: Ştii că-i trecut de miezul nopţii? Şi ia spune-mi, le-ai anunţat pe sora-şefă sau pe colega dumitale de cameră că vii la mine?

Thérèse se sperie, dându-şi seama că plecarea asta nocturnă avea s-o compromită.

— N-am spus nimic nimănui, mărturisi ea cu glas slab.

— Am să te conduc, zise Jan Yvarsen, dar dacă cei de la spital au băgat de seamă absenţa dumitale prelungită, ceea ce sunt sigur, n-ai să le poţi împiedica pe surori să tragă unele concluzii supărătoare. Numai dacă.... numai dacă le-ai anunţa mâine logodna dumitale cu doctorul Corsen... adăugă el şovăind.

— Oh, domnule doctor, gemu ea, ţineţi deci atât de mult să mă logodesc, să mă mărit...

— Ascultă-mă, Thérèse, ai douăzeci şi trei de ani, nu-i aşa? Eu am aproape de două ori pe atât, ceea ce mă îndreptăţeşte să-ţi vorbesc astfel. Ai fost prietena soţiei mele şi... a mea. Nu-ţi vreau decât binele. M-am dus din nou la *Eveless-Eden*. Ah! Dac-ai fi putut să asişti la disperarea lui Corsen când l-am lăsat să înţeleagă că nu voiai, că nu puteai să te decizi! Oh, nu-ţi fie teamă! Nu va insista, e un timid care a suferit mult şi care ar merita ca viaţa să-i acorde o oarecare despăgubire.

— Ah, oftă ea, ştiu bine că mă voi lăsa convinsă, că vă voi asculta.

— Nu trebuie să vorbeşti astfel, Thérèse. Dar pricepe că dacă n-aş fi sigur că alături de acest om vei fi fericită, m-aş fi ferit să te influenţez în privinţa lui.

— Vă cred, spuse ea încetişor.

— Ţin să-ţi mai spun că, dacă nu-ţi va plăcea să

locuieşti în Veld, Corsen va fi gata să-şi lichideze proprietatea şi să plecaţi împreună în ţara dumitale.

— Nu vreau să părăsesc Veldul, protestă tânăra. Idei îi era drag şi m-a făcut şi pe mine să-l iubesc... Dar vreau să vă adresez o rugăminte, domnule doctor, să-mi făgăduiţi că într-o zi vă veţi întoarce la *Paradisul fără Eva*, adăugă ea surâzând cu tristeţe. Am nevoie de această promisiune, faceţi-mi-o, domnule doctor.

— Ţi-o fac, răspunse el cu emoţie.

Alături de Jan Yvarsen, Thérèse o porni pe lungul drum nisipos care ducea îndărăt la spital. Oare doctorul ştia că tânăra avea un nod în gât şi că ochii îi erau plini de lacrimi? El o părăsi la intrarea în parc. Nicio lumină nicăieri, doar la geamurile de la sala comună pâlpâiau câteva becuri slabe. Lilian nu dormea.

— Sora-şefă e foarte neliniştită, Thérèse. Noroc că o fată din sală a văzut farurile Fordului doctorului Yvarsen şi s-a dus s-o liniştească. Dar fereşte-te! Ar putea să te aştepte o dojana severă!

— Niciun fel de dojeni începând de mâine, *darling!* Îţi anunţ logodna mea cu doctorul Corsen.

II

NUNTA FU CELEBRATĂ în sala de cinema a doamnelor Stark. În vederea ceremoniei, pereţii fuseseră acoperiţi cu draperii de satin roz; pe un mic altar improvizat, ardeau numeroase lumânări în candelabre de argint şi podeaua era acoperită cu petale de flori. Familia Thérèsei Erhardt venise de la Johannesburg şi toţi oamenii din Krittelwerk şi din fermele învecinate ţinuseră să ia parte la ceremonie. Printre cei de faţă se iscă un freamăt când apăru Thérèse – feciorelnică în rochia ei de satin argintat – cu un pic de melancolie în colţurile gurii şi în ochii ei violeţi. Doctorul Corsen era palid de fericire. Masa de nuntă avu loc la

sora-şefă. Încântate, colegele Thérèsei găsiră fiecare lângă tacâmul lor câte un breloc-amintire, din aur. A fost o zi memorabilă la Krittelwerk, căci toţi sărmanii din oraş, anunţaţi de sora-şefă, veniră să primească din mâinile proaspeţilor căsătoriţi câte un plic cu bani.

În faţa unei portiţe ascunse, la capătul parcului, care dădea direct în Veld, cei doi se urcară în maşină. Pe măsură ce automobilul înainta, soarele apunând arunca sub roţi covoare de o frumuseţe şi o bogăţie orientală. „Ca pentru o tânără regină!” îşi spuse James Corsen. Dar nu cuteză să-şi exprime acest gând în faţa tinerei femei, ce părea obosită, cufundată într-o toropeală plăcută şi a cărei prezenţă el o simţea atât de intens. Un cer de feerie, mişunând de stele, se întindea deasupra Veldului când ajunseră la *Eveless-Eden,* de-acum încolo, pe scurt, *Eden*! Animalele, auzind zgomotul motorului, se treziseră. Răsunară mugete şi boncăluituri.

— Urează bun venit stăpânei lor, zise James Corsen, sărutând mâna soţiei sale, pe care-o ajută să coboare din maşină. O rugase să-şi păstreze rochia de mireasă, căci voia s-o vadă intrând în *Paradisul* său, sclipitoare, în albeaţa ei.

Thérèse se obişnui cu noua ei viaţă, simţind mult mai puţină dezrădăcinare şi tristeţe decât se temuse. Discreta adoraţie a soţului ei o mişcă: Niciodată în viaţa lui doctorul Corsen nu fusese atât de fericit şi, pentru a-şi exprima recunoştinţa, era uneori tentat să se arunce la picioarele tinerei sale soţii şi să-i sărute tivul rochiei. Ea însăşi îl privea cu alţi ochi, îi găsea nenumărate calităţi şi prin câte o atenţie gentilă, îi plăcea să-i vadă chipul bun luminându-i-se treptat. Îi plăcea, de asemenea, casa lui mare, ce se asemăna cu o navă aşezată în imensitatea Veldului, care, ca şi marea, era bătut de toate vânturile. Îi plăceau animalele care se învăţară repede cu ea. Le invită pe Lilian şi pe prietenele ei din Vereeging să-şi petreacă zilele de concediu la ea. James Corsen îi puse la dispoziţie o maşină şi un şofer experimentat, care se

ducea să aducă şi să ducă musafirii.

* * *

Era o zi răcoroasă. Thérèse şi prietena ei Fanny Millicient tăifăsuiau, luându-şi ceaiul în faţa căminului, în care ardeau nişte butuci mari de arţar. O pisică persană, albă ca zăpada, cu ochi de smarald, torcea culcată pe genunchii stăpânei sale.

— Ni s-a întâmplat mai zilele trecute ceva extraordinar, spuse Fanny, infirmieră la spitalul Kruger din Johannesburg. Tocmai intrasem în garda de noapte, când maşina ambulanţei ne-a adus o femeie, pe care personalul hotelului Victoria o găsise fără cunoştinţă pe covorul din odaia ei. Această persoană, încă tânără, avea o rochie albă de lână şi nişte bijuterii magnifice. Medicul şef care a examinat-o a diagnosticat o anemie pernicioasă. Cu toată slăbiciunea ei cumplită, femeia era frumoasă. Nişte cozi groase, foarte blonde, care-i încadrau chipul fin, scăpaseră din acele de baga şi, pe jumătate despletite, i se ondulau pe spate. Femeia a fost culcată în cea mai bună cameră a spitalului. Se plângea că îi e frig şi s-a aprins un foc straşnic în cămin. Înainte de miezul nopţii termometrul urcase la 39 de grade cu 9, spre ora unu dimineaţa febra scăzu brusc până la 35 de grade. Femeia se ridică din pat scuturată de friguri. Ochii ei de culoare deschisă fixau zidul cu o expresie de groază, nu ţi-aş putea-o descrie niciodată, Thérèse, dar zile în şir am fost obsedată de acei ochi. Ea gâfâi: „Un suc de portocale, adu-mi un suc de portocale!” Când m-am întors cu paharul am găsit-o culcată în faţa căminului cu geanta deschisă alături şi uitându-se la nişte hârtii ce ardeau. Am încercat s-o ridic şi am băgat de seamă că se simţea rău. Cu ajutorul unei colege care a alergat la chemarea mea, am aşezat-o în pat. Dar nu mai dădea semne de viaţă şi internul n-a putut face altceva decât să constate decesul.

— Se ştie cine era femeia aceea? întrebă Thérèse.

— La hotelul Victoria s-a aflat că venise cu două zile mai înainte. Numele cu care semnase în registru se părea că este fals. Îi dăduse directorului să-i închidă în seif nişte bijuterii şi o sumă mare de bani. Cuferele ei, pline cu haine luxoase, au fost trimise poliţiei care a deschis o anchetă.

— Asta-i tot ce-ai aflat despre povestea asta?

— Da.

Mângâind întruna blana pisicii tolănită pe genunchii ei, Thérèse rămase pe gânduri. Necunoscuta cu cozi atât de blonde să fi fost oare Sigrid Lindval? Da, poate că istovită de dragoste şi de disperare, voise să-l revadă pentru ultima oară pe Jan. Oare şi soarta ei să se fi isprăvit? Thérèse îmbrăţişă cu privirea frumoasa mobilă rustică, florile... Sclipirile trandafirii ale apusului se reflectau în balconul cu geamuri care amintea de prova unei nave. James Corsen intră şi tânăra femeie îl privi cu duioşie. Sub puloverul uşor pe care i-l împletise ea, muşchii îi jucau.

— Scumpo, zise el, lăsând cuvântul să i se topească într-un surâs tandru, scumpo, „Frumoasa din pădure” a fătat două gazele minunate.

JAN ŞI THÉRÈSE

Colettei van Eeden, mândră, şi dulce copilă, cu toată dragostea mătuşii sale.

Marie-Anne Desmarest

I

SPRIJINITĂ ÎN COATE, LA FEREASTRA deschisă spre cerul ţintuit de stele, Thérèse retrăia filmul extraordinar al acelor ultimi ani: singură pe lume, îşi părăsise Alsacia natală, ca să se ducă în Africa de sud la nişte rude pe care nu le văzuse niciodată. În cabina navei ce urma s-o ducă departe, descoperise caietele ce-i revelau o dramă, tentativa de asasinat comisă de o frumoasă suedeză, ca să-l recucerească pe omul pe care-l iubea, abandonând cu sânge rece, în Veld, pe soţia acestuia. Ide, pe care-o credeau moartă, sfâşiată de fiare, se întorsese la căminul ei, graţie Thérèsei, apoi se stinsese. Sigrid fugise. Thérèse, devenită infirmieră, surprinsese în ea un sentiment de entuziastă admiraţie faţă de prestigiosul doctor Yvarsen. Thérèse nu putea şi nu voia să renunţe la amintirile legate de el. Chiar şi astăzi, după doi ani de despărţire, mai avea în urechi sunetul vocii lui; îşi amintea de culoarea ochilor săi, de felul cum fuma, de mişcarea mâinii, când şi-o trecea prin frumoasa lui chică blondă. Fiecare zi petrecută alături de el, la spital sau acasă, o făcea să-şi aducă aminte de cele mai mici amănunte. Thérèse nu făcea din dragostea ei pentru Jan Yvarsen o obsesie, dar nici nu încerca să renunţe la ea. Măritată, nu roşise din pricina acestui cult ciudat, căci fericirea senină, liniştită, pe care soţul ei i-o dăruia în fiece minut, nu i-o datora doctorului Yvarsen? Dar Corsen, la rândul lui, nu-şi datora fericirea tot lui Jan? Într-o zi, Yvarsen venise la el în vizită însoţit de Thérèse. Fericirea, intrată pe uşă odată cu el, se prevedea solidă, eliberată de orice spaimă, limpede ca apa. Ce-i trebuia mai mult? Trecuseră două ierni şi două veri de când

James Corsen făcuse din ea stăpâna *paradisului*. Casa pe care Thérèse, încă de la prima vizită, o comparase cu un vast şi elegant pachebot, plutind pe oceanul Veldului, era prevăzută cu tot confortul. Totul în această casă respira curăţenia. Thérèse respectase stilul olandez, bogat şi confortabil, al imensei săli principale, dar în balconul cu geamuri îşi impusese gustul ei în privinţa confortului. Doctorului îi plăcea să-şi fumeze ţigara într-unul din imensele fotolii de piele, pe care soţia lui le aşezase ici şi colo, ca nişte mici refugii, ca nişte oaze ale odihnei.

— Aceste fotolii te silesc să fii optimist, zicea încântat James Corsen, a cărui fire, ca să spunem adevărul, nu era niciodată posomorâtă.

Pereţii cabinetului de lucru al doctorului erau în întregime ascunşi sub rafturi de stejar de culoare deschisă. Cititori avizi, cei doi soţi primeau cu regularitate din Europa cărţi în mai multe limbi. Rare erau serile care să nu fie consacrate discutării unui roman nou apărut. Doctorul îşi privea tandru tânăra soţie, încântat de inteligenţa ei şi de acea patimă pe care-o punea ca să ghicească taina unor suflete. La rândul lui, măcar că nu mai profesa, era la curent cu descoperirile ştiinţifice şi cu evoluţia medicinii şi chirurgiei. Thérèse şi soţul ei nu discutau despre trecut decât ca să evoce ceasurile de lucru în comun. Thérèse nu uita suferinţele şi mizeria unor fiinţe mai puţin favorizate de soartă.

— Tihna, spunea ea, nu-i întotdeauna o minune, dar este o binecuvântare, pentru care nu oboseşti niciodată să mulţumeşti cerului.

În doi ani nu sosiră decât două scrisori de la doctorul Yvarsen. În prima, le istorisea în amănunt cum se instalase în Suedia. Doctorul conducea la Stockholm o mare clinică. Munca înverşunată părea să fi devenit unicul lui scop în viaţă. Le vorbea de asemenea despre draga lui nevastă, despre moartea ei. În prima scrisoare spunea:

„Dragii mei,

Trebuie să-ţi accepţi soarta fără să faci din nenorociri o disperare. Răspunderile care-mi revin mi-au dat puterea să trăiesc. Ide rămâne pentru mine nepieritoare, iar amintirile sunt ca nişte parfumuri pe care le respiri doar în ceasul când gândul se desprinde de preocupările zilnice. Munca e o lege sacră, mă supun ei, sunt absorbit de ea. Mă aflu foarte departe, dar ştiu că mormântul Idei trebuie să fie adesea plin de flori aduse de mâinile voastre tandre şi atente. Vă scriu din odaia mea. Pe birou se află fotografia scumpei mele soţii şi a micului nostru Nils. Pun zilnic flori lângă ele şi răsfoiesc adesea albumul în care revăd zilele noastre fericite.

Mă gândesc la voi, la tot ceea ce-am trăit laolaltă. Nădăjduiesc că duceţi o viaţă plăcută şi blândă în frumosul vostru Paradis. Eu mi-am regăsit pustiurile de zăpadă. Mi-e dragă austeritatea lor şi, când timpul îmi îngăduie, plec singur în lungi plimbări pe schiuri. Daţi-mi veşti despre voi, povestiţi-mi viaţa voastră zilnică în acea ţară pe care am iubit-o atât şi de care mă leagă atâtea amintiri.”

A doua scrisoare, prin care le trimitea urări pentru noul an şi pentru cel de-al doilea an al şederii lor în Veld, păstra tonul melancolic al primei. Simţeai totuşi în ea o anumită resemnare curajoasă. Le anunţa moartea mătuşii Brita şi instalarea lui în casa părintească, din care ea nu avusese decât uzufructul. Despre el însuşi, despre activitatea lui dădea prea puţine amănunte, dar faima sa făcuse înconjurul globului. În numeroasele reviste medicale şi ştiinţifice pe care James Corsen le cerceta cu regularitate, lucrările doctorului Yvarsen se bucurau de multă autoritate. Thérèse păstra în sertarul ei cele două scrisori preţioase. Ştia pe dinafară fiecare frază. Scrisul lui nu se schimbase, ferm şi solid aşternut ca un reflex al unei inimi tari, al unui suflet mândru. Niciodată Jan Yvarsen nu făcuse aluzie la Sigrid, frumoasa şi criminala

lui verişoară. Ce se întâmplase cu ea? Sigur că murise, din moment ce era singurul moştenitor al mătuşii Brita.

Paradisul îşi justifica, pe deplin numele. Se părea că tuturor fiinţelor care locuiau acolo le era proprie seninătatea. Thérèse avea o cameristă a ei, Betty, o matroană căreia nu-i scăpa nimic, care dădea răspunsuri amuzante şi era de un mare devotament. Betty era plină de atenţii faţă de tânăra femeie. Nicio lady, după părerea ei, n-o egala în frumuseţe, în blândeţe şi în bunătate pe cea căreia în fiecare dimineaţă îi pieptăna părul castaniu şi mătăsos.

— Sunteţi toată familia mea, îi spunea ea Thérèsei, nu vă am decât pe dumneavoastră pe acest pământ şi nu vă iubesc decât pe dumneavoastră.

Cea mai mică tristeţe din ochii Thérèsei o făcea pe Betty să creadă că se întâmplase o nenorocire, că era vorba de o catastrofă. Desfăşura atunci comori de ingeniozitate ca să-i alunge melancolia şi manifesta o veselie zgomotoasă, care nu-i făcea chiar întotdeauna plăcere stăpânei sale. Dar cea mai mică mustrare o cufunda pe credincioasa Betty într-o astfel de mâhnire, încât Thérèse se grăbea s-o liniştească. Astfel, de doi ani, viaţa se scurgea simplă şi liniştită, fără cel mai mic nor între tinerii soţi.

În fiecare săptămână, cu toată viteza celor patruzeci de cai putere ai maşinii, Corsen făcea un drum de şaizeci de kilometri, ca să se avânte apoi pe lunga şosea până la Johannesburg. În maşină, alături de soţul ei, Thérèse părea şi mai mică decât era când stătea în picioare. El îşi apleca tandru pieptul voinic spre ea şi se asigura că era bine instalată, că nu-i era nici prea cald, nici prea frig, că nici vântul, nici praful n-o deranjau. Atunci, mulţumit el însuşi şi vesel, o săruta pe părul mătăsos de culoarea castanei coapte, ale cărui ondulaţii suple şi parfum suav îi plăceau atâta, sau îi lua cu dragoste mâna mică în mâna lui.

— Atenţie, James, se prefăcea ea a-l bombăni, vezi să nu nimereşti într-un pom.

— Nu-ţi fie frică de nimic, iubito, mi-e prea dragă viaţa ca să risc să mi-o pierd.

Maşina avea suspensie bună, pernele erau moi, şi James ştia să evite zdruncinăturile.

Thérèsei îi plăcea să se simtă protejată de acest om, timid, cu toată înfăţişarea lui de atlet, când nu era sigur de simpatia celor din jur, dar atât de deschis, de vesel, de îndată ce această simpatie era vădită. Acum se duceau să petreacă o zi în viaţa trepidantă a marelui oraş, să parcurgă largile artere moderne.

Maşina era confortabilă şi alături de ei mai rămânea pe bancheta de piele, un loc liber.

— Asta e locul fiului nostru, visa cu glas tare James.

Dar sosirea moştenitorului, care ar fi pus vârf fericirii, se lăsa aşteptată... Veldul, în jurul casei lor, nu era de o uniformitate monotonă, generatoare de plictiseală, ci cuprindea zări vaste, odihnitoare şi sănătoase, un câmp liber, pe care maşina îl putea străbate în câteva ceasuri, nişte spaţii care se pierdeau în depărtări sub un soare radios şi unde se aflau, ascunse privirii, dar nu şi inimii lor, alte proprietăţi, casele prietenilor lor. Puteau să plece în orice direcţie şi să se simtă ca la ei acasă, să regăsească oameni cunoscuţi, ducând o viaţă mai mult ori mai puţin asemănătoare cu a lor, dar capabili să învioreze obiceiurile zilnice prin cine ştie ce noutate. În Veld, distanţele erau uriaşe. Populaţia era atât de răsfirată, atât de risipită, încât părea inexistentă. Dar nu era zgârcită nici cu timpul, nici cu ospitalitatea şi familiile se frecventau între ele cu mai puţină reticenţă decât persoanele înghesuite într-un oraş sau într-un târg. Veldul nu le izola, ci le unea, şi le dezvolta gustul sociabilităţii. James, orfan, simţea de când se însurase prietenie pentru întreaga omenire. La Johannesburg îşi descoperise o familie: cea a Thérèsei. Primirea care i se făcea era întotdeauna caldă şi cordială. Bunătatea care emana din

fiinţa lui, destinderea de pe chipul soţiei sale liniştiseră familia Erhardt. Îl iubeau şi-l adoptaseră. Thérèse simţea o satisfacţie personală foarte vie în faţa acelei linişti şi a acelei blândeţi familiale regăsite. Dovezile de afecţiune arătate soţului ei, ca şi transformarea lui, erau pentru ea o încurajare extraordinară. Nu se duceau niciodată la Johannesburg fără să nu se oprească la veselul bungalow din Parktown. Mătuşa Clara pregătea în cinstea lor câteva bucate gustoase şi prăjituri crocante, pe care James, mare gurmand, le adulmeca încă din prag. Uneori soseau pe neaşteptate.

În acel început de după-amiază, când maşina familiei Corsen ajunse în faţa grilajului, Doris şi soţul ei tocmai se aflau la părinţi. Urechea fină a tinerei femei îşi recunoscu verii. Întreaga familie sări sprintenă. Terminaseră masa şi mai întârziau sporovăind. Unchi, mătuşă, văr, verişoară – o paletă de chipuri radioase – părăsiră toţi o dată terasa şi coborâră alergând în întâmpinarea lor. Doris şi Thérèse se îmbrăţişară.

— Ce surpriză!

— Unchiul Jacques tocmai zicea azi-dimineaţă că ne-aţi uitat, spuse doamna Erhardt cu un surâs blând. Eu vă luam parte spunând că o să veniţi curând. Dar de ce sosiţi aşa de târziu? Aţi rămas fără pui cu smântână. Dragă James, pentru un cunoscător în ale mâncării, pentru un vânător, flerul tău lasă de dorit. Gras şi gustos acel pui...

— Încetişor, încetişor, bombăni unchiul Jacques, fii modestă şi milostivă...

— Vrei să spui că nu era bun puiul? întrebă doamna Erhardt aproape agresivă.

Michael izbucni în râs.

— Dragă mamă, nimeni nu se gândeşte să conteste talentele dumitale sau ale bucătăresei dumitale. Îi repet întruna fiicei dumitale că la noi masa nu-i ca la dumneata.

Dar văzând-o pe Doris încruntându-şi sprâncenele, se grăbi să adauge: Totuşi, Doris e o gospodină cum nu mai există alta.

— Linguşitorule! zise Doris cu o mutră amuzată.

— Dar noi stăm aici la taclale şi nimeni nu vă pofteşte în casă să luaţi o gustare până vă pregătesc eu ceva bun.

Thérèse îi spuse că mâncaseră la Johannesburg. Nu doreau decât o cafea tare cu un colţ de prăjitură.

— Dacă mai este, adăugă ea cu o mutră lacomă.

— Ei, cred că atâta cât să te saturi mai este. Duceţi-vă cu toţii în salon, vin şi eu peste o clipă.

Doris privea plină de curiozitate pachetele de pe bancheta din spate.

— Văd că aţi devastat magazinele din Johannesburg, spuse ea, arzând de dorinţa de a şti ce conţineau.

— Ah, nu, n-am să-ţi arăt nimic azi! strigă veselă Thérèse. Ai să vezi toate astea peste cincisprezece zile, când ai să vii la noi la masă.

— Cu ce ocazie masa şi... misterele astea?

— E ziua Thérèsei, răspunse James, strălucind de bucurie.

Îşi învălui nevasta într-o privire plină de adoraţie.

— Vreau să fie întotdeauna cea mai frumoasă, cea mai elegantă!

Toţi izbucniră în râs în faţa acestei mărturisiri candide. Dar Doris, agăţându-se de braţul soţului ei, îl întrebă, cu un surâs şăgalnic, dacă gândea acelaşi lucru despre ea. Michael îşi cuprinse soţia pe după umeri şi făgădui s-o însoţească la Johannesburg a doua zi să-şi comande cea mai frumoasă rochie.

— Hai, copii, intraţi în casă, zise mătuşa Clara, ai cărei ochi albaştri, însufleţiţi de o constantă bună dispoziţie, aveau prospeţimea şi strălucirea florilor de nu-mă-uita sub roua dimineţii.

Şi astfel orele treceau, în tachinerii amicale, în sporovăieli vesele. Cerul rămăsese limpede, dar, când James şi Thérèse plecară spre casă, se făcuse noapte. Deasupra lor, începu să se contureze luna, de o strălucire metalică. Erau mulţumiţi de ziua care trecuse. Dimineaţa, în timpul alergăturilor şi al mesei, se bucuraseră, ca în

fiecare călătorie, de contrastul şi de deruta pe care le-o oferea cetatea impozantă cu şapte mii de suflete şi cu şiruri interminabile de maşini. Eclipsând vechile oraşe bure, Pretoria şi Bloemfontain, mai modeste şi mai liniştite, Johannesburgul devenise un adevărat oraş de aur. Ţâşnise din pământul Transvaalului, datorită bogăţiilor sale miniere. Sigur, era un oraş îndrăzneţ şi teribil, în care se trăia bine. Existau multe mijloace, dar şi mari nevoi.

După-amiaza se scursese într-o ambianţă de căldură familială, care-i bucuraseră grozav pe Thérèse şi pe soţul ei. James, mai ales, a cărui copilărie fusese total lipsită de afecţiune, aprecia familia Thérèsei. Îi plăcea să discute cu unchiul Jacques, să-i încredinţeze proiectele, să-i expună planurile de muncă. Alături de acest om care păstrase o mare vitalitate, o minunată tinereţe a inimii, gusta farmecul unei afecţiuni totodată amicale şi paterne. Pentru tânărul bărbat, acest lucru era o revelaţie, una dintre multiplele bogăţii ale noii sale vieţi. Şi toate acestea i le adusese Thérèse. Maşina mergea repede spre casă, condusă de mâini sigure. Amândoi visau. Reveria lor era cam aceeaşi, populată aproape de aceleaşi personaje: cele pe care tocmai le părăsiseră şi cele din trecut. Mai ales unul, mai îndepărtat, mai tainic se instalase, nu ştiau nici ei cum, în amintirile de peste zi; trăia în altă emisferă, unde anotimpurile erau tocmai invers decât în Transvaal. Nimeni nu-i rostise numele şi totuşi, de mai multe ori, în toiul discuţiilor familiale, acest nume le răsărise în memorie, le stătuse pe buze, dar nici unul nu avusese – în acel cerc intim – tăria de a rosti cele câteva silabe, care n-ar fi adăugat nimic prezenţei sale impalpabile: Jan Yvarsen. James îşi dădea seama cât îi era de îndatorat doctorului, de fapt făuritorul zilelor lui fericite pe care le trăia de doi ani încoace. Ghicise veneraţia Thérèsei faţă de Jan Yvarsen, dar nu era gelos; n-o condusese el, cu fermă şi afectuoasă autoritate, pe Thérèse spre *Paradisul* lui? Nu, James nu era gelos.

Înţelegea sentimentul Thérèsei. În semiobscuritatea şi tăcerea care nu erau tulburate decât de torsul motorului, prezentul şi trecutul se îmbinau, se confundau în mintea Thérèsei. Aproape că şi uitase de prezenţa soţului ei. Câteva clipe încercă senzaţia ameţitoare care-o cuprinsese în cursul unei alte plimbări prin întuneric, alături de Jan, după ce părăsise *Paradisul fără Eva*, unde simţise bine că se va reîntoarce. Îşi aminti de vorbele rostite atunci de Jan: „Dacă ai şti cât e de plăcut să dăruieşti – doar prin simpla dumitale prezenţă – bucuria şi fericirea unei fiinţe care nu mai nădăjduieşte că poţi fi totul pentru el!”

— Cât de luminos e cerul astă-seară! Are culoarea ochilor tăi, Thérèse, gândi cu glas tare James.

În sipetul de catifea albastră al nopţii, se încrustau una câte una scânteietoarele paiete de aur ale stelelor. Thérèse, smulsă din visare de glasul apropiat al soţului ei, se sprijini de umărul lui şi răspunse cu drăgălăşenie:

— E plăcut. Mă bucur că ne întoarcem acasă după ziua asta obositoare.

Cât era de romantic, sub clarul de lună, portalul de lemn ajurat care le apăru în faţă! Barieră gingaşă şi iluzorie, după care urma un hăţiş. De-a lungul stâlpilor subţiri de care erau prinse porţile albe, se căţărau ciorchini de trandafiri mari, roşii, ce se aplecau peste stejarul tânăr ca o umbrelă parfumată... Unul dintre servitorii negri, pândind întoarcerea stăpânilor, le ieşi înainte. Ochii lui mari, albi şi însomnuraţi se aprinseră de plăcerea de a-i revedea, urându-le, în limbajul lui naiv, bun venit. Casa lor, ca un vapor ancorat în vasta mare a Veldului, părea şi ea să-şi aştepte călătorii. Străluci în curând prin toate hublourile şi ferestrele sale. Era vesel şi cochet acest adăpost pe care Thérèse îl înfrumuseţa fără încetare şi James zise şi el satisfăcut:

— E plăcut la noi...

II

ZIUA THÉRÈSEI CĂZU ÎNTR-O DUMINICĂ. Fermierii, chiar din locurile cele mai îndepărtate ţinuseră să răspundă invitaţiei proprietarilor *Paradisului*. Frumoasa casă strălucea cu toate lustrele ei. Servitorii, în costume albe, stăteau în dosul meselor, gata să satisfacă pe cei mai exigenţi musafiri. Ospitalitatea familiei Corsen era renumită. Betty făcea ultimele retuşuri toaletei stăpânei sale, ai cărei umeri frumoşi ieşeau la iveală din rochia albă de satin, simplă, care-i punea în valoare trupul suplu. Betty îi răsucise minunatu-i păr într-un coc mare, care-i lăsa goală ceafa delicată. Cu capul înclinat, Thérèse făcu, în faţa oglinzii, doi paşi de vals, şi surâsul îi descoperi un şir de dinţi mici şi regulaţi, a căror strălucire se asemuia cu cea a colierului de perle.

— Îţi par frumoasă, Betty?

— N-am mai văzut încă o doamnă mai frumoasă...

Thérèse se simţea uşoară şi gata să cedeze dorinţei de a dansa, de a alerga, de a cânta. Făcu să sclipească în lumină diamantul pe care James i-l oferise de ziua ei. Se privi în oglindă şi oglinda reflectă o imagine încântătoare; atâta armonie descoperită brusc în mica ei persoană o ameţea fără să-şi dea seama. Trecutul modest nu mai exista. Adolescenţa dureroasă, neliniştită fusese uitată. Pentru un moment ea se afla într-o lume în care frivolitatea era o lege supremă. Betty, chircită, îşi făcea o cinste din a-i aranja fusta amplă, din a da o ultimă notă gingaşă siluetei adorate.

— Nu atinge nimic Betty, ai să strici totul...

Servitoarea se ridică necăjită. De departe, se auzi un zgomot de motor.

— Iată că şi vin invitaţii, zise Thérèse, repede, cobor... Domnul e jos?

— Da, doamnă.

Thérèse se ivi în capul scării. James Corsen îşi scoase ţigara din gură şi-şi ridică ochii spre Thérèse. Aceasta

coborî încet scările, cu capul sus, cu ochii strălucitori, cu un surâs înflorit, ca o regină care se oferă admiraţiei supuşilor ei. Sigur că pentru James Corsen nu exista o regină mai strălucitoare, mai radioasă, mai încântătoare. Îşi privi soţia, venind spre el, şi prin ochi îi trecu o flacără de orgoliu. La rându-i, îl admiră şi ea. Era sănătos, solid, curat, cu şolduri înguste, cu umeri laţi. Prin ochii lui albaştri nu trecea niciodată vreo sclipire nelalocul ei. James Corsen era bine echilibrat, de o sănătate morală perfectă. Mereu foarte rezervat, te putea lăsa să crezi că, dorinţele fiindu-i limitate, viaţa lui interioară trecea fără emoţii. Dar nu era aşa. Corsen era sensibil la frumuseţe, era un om cultivat, şi pentru Thérèse, mereu lacomă de cunoştinţe, constituia o adevărată enciclopedie. Pietrişul scârţâi, o portieră se trânti cu zgomot. Thérèse surâse.

— Ăsta-i Tom Starner, zise ea. Îl cunosc după cum trânteşte uşa maşinii.

— *Hellow! Am I the first?*[59]

Tânărul fermier, solid ca un celt antic, îi strânse cu putere mâna lui Corsen. Mâna stângă o ţinea la spate.

— Pentru cea mai frumoasă doamnă din tot districtul, zise el. Îmi dai voie, Corsen?

Şi-i întinse Thérèsei, surprinsă, un trandafir abia îmbobocit, de un roşu înflăcărat.

— Voiam să fiu primul, zise Starner. Eram sigur că vei purta o rochie albă, Thérèse...

Thérèse îşi prinse floarea pe corsajul de satin, şi-i întinse lui Starner mâna care i-o sărută uşor. Mamele din împrejurimi vedeau în el o partidă strălucită pentru fetele lor. Tom accepta invitaţiile, era la toate reuniunile cel mai vesel dintre cei veseli, dar nu lăsa nicio nădejde tinerelor dornice să se mărite.

— Dragă James, zise Tom, scoţând un fum gros din ţigara de foi, negrii mi-au semnalat un pâlc de fiare la cinci mile de casa mea. Vrei să mergem poimâine la vânat?

[59] Salutare! Sunt primul? (engleză).

James Corsen iubea prea mult animalele ca să-i placă vânătoarea. Se resemna la asta când era absolut necesar să le doboare pe cele a căror ferocitate înnăscută amenințe pacea Veldului. James avea arme de mare precizie, pe care le întreținea cu grijă și care făceau pe drept admirația cunoscătorilor. Acceptă deci invitația lui Tom. Zgomotul unor voci, murmurele unei discuții însufleţite răzbătură până în fumoarul unde se instalaseră James şi Tom. Invitații soseau în valuri succesive. Toate femeile se extaziau în fața încântătoarei rochii a Thérèsei. Doamna Howard, o fermieră opulentă, a cărei limbuție contrasta cu mutismul bărbatului ei, oftă:

— Cum faci, dragă doamnă, ca să rămâi mereu zveltă?

— Un suc de grepfruit dimineața, răspunse Thérèse surâzând, şi o oră bună de mers pe jos în fiecare zi.

Doamna Howard îşi însemna anii de prosperitate prin câte un diamant, a cărui mărime varia cu reuşita financiară din acel moment. Purta patru pe degetele de la mâini, altele în urechi şi pe corsajul de culori țipătoare. O adevărată vitrină ambulantă de giuvaergiu. Grăsimea ei era uluitoare. Se plângea mereu de asta, în loc să dea vina pe lăcomia sa, care era renumită în toată regiunea.

— Elisabeth, zise doamna Howard unei tinere ce stătea nemişcată şi tăcută în colțul unei uşi, Elisabeth, stai dreaptă. Domnul Starner e colo...

Aceste cuvinte fură rostite cu o voce de stentor. Se auziră râsete. Elisabeth, fiica doamnei Howard, nu-şi îndreptă trupul plăpând, dar din palidă se făcu roşie ca focul. Toți ştiau că maică-sa se străduia să-şi rostuiască singura-i fată, a cărei vârstă de douăzeci şi opt de ani începea s-o neliniştească. Cu un chip ingrat, Elisabeth moştenise slăbiciunea paternă. Acea urâțenie de care ea îşi dădea seama o făcuse timidă şi stângace. Maică-sa crezuse o vreme că fata va compensa aceste dezavantaje prin unele însuşiri. Dar vai! nici pictura, nici cântul, nici muzica nu se lipiseră de ea. Familia Howard era socotită drept cea mai bogată de prin împrejurimi. În cei douăzeci

de ani de şedere în Transvaal, Howarzii – sosiţi aproape săraci din satul lor din Scoţia – adunaseră o avere destul de mare, pe care pământul, lucrat cu iscusinţă, o sporea şi mai mult. Cu pieptul în afară, ca prova unei corăbii, doamna Howard se îndreptă spre bufetul bine garnisit şi se instală acolo, socotind că-şi îndeplinise toate îndatoririle faţă de gazde. În ciuda recomandărilor materne, Elisabeth îşi plecă ochii când Tom Starner trecu prin faţa ei. Un personaj înalt, de vreo şaizeci de ani, cu chipul bronzat de soare, luminat de doi ochi în care stăruia în permanenţă o lumină curioasă, îl înhăţase pe James de reverul hainei şi nu-i mai dădea drumul. Hendrick van Holden îşi împărţea timpul între vânătoarea de fiare şi literatură. Se instalase în Africa de sud cu mulţi ani în urmă, părăsind brusc Olanda natală după ce făcuse avere. Se vorbea că expatrierea lui voită era urmarea unei grave decepţii sentimentale, dar bogatul olandez nu făcuse confidenţe nimănui. Trăia într-un frumos bungalow foarte retras, ai cărui pereţi erau împodobiţi cu arme magnifice, cu trofee de vânătoare impresionante şi cu cărţi rare.

— Dragul meu, îi spunea Hendrick lui James, echilibrul general rezultă dintr-o disciplină fizică obligatorie şi din îmbogăţirea sistematică a spiritului. Nu sunt un contemplativ. Îmi place lupta. Creaţia e şi ea o luptă, chiar dacă e pe plan literar.

— Nu-ţi place să visezi? întrebă Corsen.

— Într-un fel, visele mele nu sunt decât elementele unei documentări. Trag concluzii. Dacă preferi, le controlez, fără să mă las dominat, nici impresionat de ele.

James Corsen clătină din cap.

— Dragă Hendrick, eu, în ce mă priveşte, consider visul ca pe mângâierea cea mai subtilă a sufletului, şi accept cu plăcere tot ceea ce-l inspiră. În faţa unei manifestări a naturii, mă simt ca un grăunte de nisip şi nu mi-e ruşine de această inferioritate...

Trăncăneala continua. În sala imensă ea răsuna ca un

murmur dens din care răzbăteau, ici-colo, hohote de râs cristaline şi unele mirări pline de încântare. Servitorii se grăbeau să reînnoiască piramidele de sandvişuri şi de patiserie, care se subţiau văzând cu ochii. Thérèse îşi făcu loc printre invitaţi ca să alerge, cu braţele deschise, înaintea prietenei sale Fanny Millicient care tocmai intra. O luă de braţ şi, trecând printre grupuri, se îndreptă cu ea spre fumoar, rugându-şi musafirii s-o scuze dacă-i părăsea pentru câteva minute. Cele două prietene se revedeau periodic fie la Krittelwerk, unde Thérèse se ducea în fiecare lună, fie la ea acasă, unde Fanny avea întotdeauna pregătită o cameră. Nu se plictiseau nici una, nici cealaltă să-şi aducă aminte de munca lor, să evoce atmosfera de la spitalul din Krittelwerk, unde Fanny avea acum o situaţie foarte bună. Fusese numită directoare şi rămânea, pentru chirurgi, cea mai preţioasă dintre asistente. Îşi consacrase întreaga viaţă muncii fără să arate cea mai mică slăbiciune, fără să facă nicio concesie, deşi era o persoană plină de farmec. Nu frecventa nici unul din cercurile mondene ale orăşelului. Totuşi, nu duce lipsă de invitaţii, în ciuda oboselii, a răspunderilor ce-i reveneau. Fanny – care se apropia de treizeci de ani – avea un chip de o prospeţime radioasă, luminat în permanenţă de un surâs plin de graţie. Cele două femei se instalară deci în fotoliile adânci de piele din fumoar. Prin ferestrele deschise spre noaptea înstelată, miresmele florilor inundau odaia. Thérèse respiră din adâncul plămânilor.

— Cât e de bine să trăieşti, Fanny!

Infirmiera îşi luă prietena de talie şi o sărută zgomotos pe obraji.

— Şi cât sunt de fericită, Thérèse, că te aud rostind astfel de vorbe!

Cele două femei schimbară o lungă privire. În ochii Thérèsei strălucea o lumină limpede, în ochii lui Fanny o întrebare mută. Thérèse îşi ridică încet capul, luă mâna prietenei sale şi zise:

— Fanny, visul meu s-a irosit, aşa cum îmi poruncea dealtfel şi raţiunea. Apoi, privind în ochii lui Fanny Millicient adăugă: Am fost întotdeauna sinceră faţă de tine, Fanny. Chipul doctorului Yvarsen stăruie încă în inima mea, destul de viu. El reprezintă pentru mine măreţia, forţa, inteligenţa. Amintirea ceasurilor în care sufletul meu tânăr se hrănea cu acest vis – convingerea că pe un astfel de om l-ar fi putut interesa modesta mea persoană – îmi rămân nespus de preţioase. Deşi uneori râd în sinea mea, această primă emoţie stăruie totuşi în mine ca o flacără foarte blândă... Îşi coborî încet capul. Lui îi datorez totul: dragostea faţă de această frumoasă meserie a ta şi care a fost şi a mea, înclinarea către meditaţie, căutarea unor adevăruri risipite prin lume... Lui îi datorez faptul că aproape m-a obligat să mă mărit cu James, a cărui bunătate e fără pereche...

— Îţi aminteşti, Thérèse, zise brusc Fanny, de acea întâmplare destul de ciudată cu femeia aceea blondă, pe care ţi-am istorisit-o acum doi ani, la începutul instalării voastre în *Paradis*?

— Îmi amintesc, zise Thérèse. pălind brusc.

Fanny păstră un moment de tăcere, apoi, încetişor, aproape cu teamă, continuă, observând reacţiile Thérèsei.

— Cu toate eforturile internului de serviciu, n-am putut-o salva. După unele detalii şi verificări pe care le-am făcut şi unul şi celălalt în acea epocă, am crezut că femeia aia era...

Văzând şovăiala prietenei sale. Thérèse isprăvi ea fraza:

— ...era Sigrid.

Fanny clătină din cap. Thérèse deveni lividă şi întrebă cu glas schimbat:

— Şi nu era ea?

— Nu. Persoana aceea n-avea asupra ei nicio hârtie. Dar în bagaje s-a găsit un permis de conducere pe numele de Suzanne Marin, domiciliată în Paris...

Thérèse rosti încet, ca să se pătrundă parcă de importanţa acelui gând şi să-i măsoare consecinţele:

— Deci, Sigrid nu-i moartă! Apoi brusc, aproape violent, strigă: De ce-ai aşteptat atâta vreme ca să-mi spui asta?

Thérèse se ridică din fotoliul ei şi începu să se plimbe enervată încolo şi încoace. Îşi aminti de timpul când venise la Krittelwerk ca o mesageră a dreptăţii. Totul renăştea în mintea ei în cele mai mici amănunte: întrevederea cu Sigrid, prăbuşirea femeii aceleia atât de orgolioase. Thérèse închise ochii, străbătută de un fior de spaimă. Ce se întâmplase cu Sigrid? Nu cumva se întâlnise cu Jan în Suedia, în ţara lor natală? Nu cumva o iertase şi se împăcase cu ea? Cu inima ca de gheaţă, Thérèse şi-o închipui pe Sigrid alături de Jan, triumfătoare, stăpână în sfârşit pe soarta pe care încercase s-o domine până şi prin crimă. Acolo, nimeni nu ştia despre atentatul comis de Sigrid împotriva Idei pentru a se debarasa de o rivală; doar Jan Yvarsen cunoştea taina. Avusese slăbiciunea de a ierta, de a se pierde în patima lui? „Nu, îşi zise Thérèse, scrisorile lui ar fi trădat adevărul, oricare ar fi fost el!” Totuşi nu se putu elibera de o ciudată anxietate şi-şi dădu seama că de acum încolo această povară va apăsa greu asupră-i. Fanny băgă dea seamă tulburarea prietenei sale.

— Dragă Thérèse, moartă sau vie, Sigrid nu trebuie şi nu poate în niciun caz să-ţi tulbure viaţa.

— Nu se ştie niciodată... zise Thérèse cu privirea plină de spaimă.

Fanny nu mai avu vreme să-i răspundă: uşa fumoarului se deschise şi Tom Starner apăru surâzând:

— Aşa, trădătoarelor, chiar vreţi să mă obligaţi să mor de plictiseală?

Tonul lui vesel, surâsul lui franc le făcu pe cele două femei să surâdă. Thérèse observă că o uşoară roşeaţă colorase obrajii prietenei sale. Gânditoare, se întrebă dacă celibatul voluntar al lui Fanny n-avea vreo cauză mai concretă.

Serata se apropia de sfârşit. Doamna Howard aţipise într-un fotoliu, doborâtă de o digestie puţin cam dificilă pentru ea. Fiică-sa, lăsată de capul ei, aştepta, stând ţeapănă pe un scaun, să ia sfârşit reuniunea care pe ea n-o interesa. Thérèse îşi reproşă că-şi părăsise atâta vreme invitaţii. Cu veselie forţată, ea puse noi discuri la gramofon şi-i şopti lui Tom s-o invite şi pe biata Elisabeth Howard. El se execută numai după ce o făcu pe Thérèse să-i făgăduiască dansul următor. Reapariţia Thérèsei şi a lui Fanny îi însufleţi din nou pe invitaţi. Dar noaptea şi obligaţia de a porni spre locuinţele lor îndepărtate risipiră în curând vesela adunare. Când ultimul invitat plecă, James ţinu să mai desfacă o ultimă sticlă de şampanie ca să sărbătorească prezenţa lui Fanny sub acoperişul său.

— Sper că rămâi câteva zile cu noi...

— Vai, dragă James, aş vrea, dar avem prea mulţi bolnavi şi mâine trebuie să mă întorc la spital.

James îşi înghiţi dintr-o sorbitură cupa de şampanie.

— Mica mea Fanny, ai să continui multă vreme să mai duci viaţa asta? Nu te gândeşti că fericirea există totuşi şi că uneori e de ajuns să crezi în ea ca s-o întâlneşti? Te admir, dar ai fi şi mai de admirat dacă te-ai gândi puţin şi la tine şi dacă ai da vieţii climatul potrivit vârstei tale.

Fanny surâse fără să răspundă. Nerăbdător, James se întoarse spre soţia lui.

— Thérèse, ajută-mă s-o conving pe frumoasa asta încăpăţânată că adevăratul scop al vieţii e căsnicia, copiii...

Thérèse tresări. Soţul ei o privi surprins.

— Eşti cu capul în nori. La ce te gândeşti?

— La nimic...

James surâse.

— Mă uimeşti. Există oameni ai căror spirit nu-i niciodată amorţit. Tu faci parte dintre aceştia şi când spui că nu te gândeşti la nimic asta înseamnă, dimpotrivă, că te gândeşti prea intens la un anume lucru...

Se apropie de tânăra femeie şi-o luă de talie:

— Scumpa mea, nu-mi poţi spune şi mie la ce te gândeşti?

— Mă gândesc la doctorul Yvarsen, zise Thérèse, mirându-se ea însăşi de vorbele sale.

— Fanny a primit alte veşti decât cele pe care le-am primit noi acum şase luni?

— Nici una, zise Fanny. Dar ce ai, Thérèse?

Tânăra pălise îngrozitor. Clătinându-se, ajunse la un fotoliu şi se prăbuşi în el fără cunoştinţă. Nu-şi reveni decât după îndelungi fricţiuni pe tâmple. Privirea sa tulburată întâlni ochii soţului ei. Ea îi întinse mâna, iar el, strângându-i-o, zise:

— Ce se întâmplă, draga mea? Păreai atât de curajoasă! Ţi-e rău?

Fanny găsi repede o explicaţie.

— Nimic grav, dragă James. Un simplu moment de slăbiciune, explicabil după această mare recepţie.

În patul ei, Thérèse nu-şi putu găsi somnul. Îşi privi soţul. O răsuflare calmă, regulată, îi ieşea dintre buzele uşor întredeschise. O rază de lună, prin storurile trase, trecu pe chipul destins al lui James. Thérèse îl sărută pe frunte, dorind să soarbă de la el liniştea care pe ea o părăsise. Închise ochii ca să regăsească tot ce era fericire în viaţa ei, dar nu putu alunga imaginea îngrozitoare a lui Sigrid; îi auzi râsul răsunător, îi văzu privirea verde şi, scăldată într-o sudoare rece, se prăbuşi brusc într-un neant. James Corsen fu trezit de un strigăt răguşit. Neliniştit, se aplecă spre soţia sa care suspina în somn şi o auzi murmurând: „Mi-e frică”.

În cursul zilelor care urmară după recepţie, James Corsen o observă pe Thérèse cu nelinişte. Veselia ei părea puţin forţată. Tânăra femeie, ale cărei mişcări denotau de obicei un echilibru perfect, acum, se plimba prin casa imensă, dintr-o odaie într-alta, trântind uşile, schimbând bibelourile de la locul lor, mutând mobilele, spre stupefacţia lui Betty care răbufnea la rându-i faţă de toate slugile aflate sub autoritatea ei. De obicei, seara,

Thérèsei îi plăcea să citească şi discuta cu soţul ei impresiile pe care i le produceau lecturile. Dar nici romanul cel mai captivant nu reuşi să-i reţină atenţia. Ţinea cartea în mână, dar îţi puteai da lesne seama că nu citea. Nopţile, era agitată; dimineţile, chipul ei, de obicei proaspăt şi odihnit, purta urmele unei oboseli evidente. James nu-i puse nicio întrebare. Într-o seară, Thérèse, simţind privirea neliniştită a lui James, îşi reproşa că nu era demnă de dragostea ei, şi, silindu-se, izbuti să-i dăruiască o privire plină de lumină şi de iubire.

III

— TRAGE! URLĂ TOM STARNER.

James Corsen duse puşca la umăr şi trase în direcţia fiarei, o leoaică puternică, ghemuită gata să sară. Glonţul atinse laba dreaptă din faţă. Durerea o făcu să scoată un răget: un tremur îi scutură şira spinării şi pitindu-se îl privi fix cu ochii ei gălbui pe omul care se afla în faţă. Totul se petrecu apoi cu o rapiditate uluitoare. Leoaica se năpusti în gol şi căzu la câţiva paşi de James, lovită de moarte de puşca lui Tom Starner. James, regăsindu-şi calmul se îndreptă spre Tom care surâdea.

— Dragă Tom, mi-ai salvat viaţa!

Tom ridică necăjit capul leoacei şi răspunse:

— Am început să dau greş. Am ochit-o în tâmplă şi am nimerit-o în carotidă. Era vizibil decepţionat. Totuşi adăugă: Dar rezultatul e acelaşi şi ăsta-i esenţialul.

La zgomotul împuşcăturilor, vânătorii aflaţi pe aproape alergară. Hendrick van Holden ceru să i se povestească scena şi se entuziasmă.

— O lovitură de maestru, amice Tom, care mie nu mi-a reuşit niciodată. Bravo!

Tom îşi aprinse o ţigară, înghiţi un nor de fum şi înălţă uşor din umeri.

— Chestiune de şansă, dragă James. În locul meu, ai fi

făcut şi tu la fel.

— Dar eu n-aş fi reuşit.

Negrii, care dispăruseră la primul răget al fiarei, se întoarseră ca să-i ridice leşul. Oboseala şi emoţia cereau fiecăruia un pic de odihnă. Atmosfera era grea, cerul încărcat de nori sumbri. Furtuna părea aproape. James îşi invită prietenii să se refugieze la el. Ploaia sosi exact când toată caravana ajunsese, în sfârşit, în faţa *Paradisului*. James îi povesti soţiei sale cum îi salvase Tom viaţa. Ea se făcu palidă de emoţie şi se aruncă în braţele bărbatului ei.

— O, cât îi sunt de recunoscătoare acestui bun prieten!

James îşi strânse soţia la piept şi aceasta, surprinzându-i privirea, îi adresă unul dintre cele mai tandre surâsuri.

De câteva zile Thérèse îşi regăsise calmul. Spaima dispăruse din inima ei, fără ca măcar să se străduiască să şi-o învingă. Preţuise foarte mult discreţia soţului ei. Unicul ei regret era că tăcuse atâta vreme în faţa lui. Vânătorii se duseseră în sala de baie ca să se învioreze şi să-şi aranjeze părul ciufulit. Parcul se îngreuiase parcă de o întunecime ciudată. Fulgere zebrau cerul, furtuna îşi spori violenţa. Thérèse fu scuturată de un fior. Închise o secundă ochii, încercând să izgonească imaginea cumplită care i se ivise brusc în minte. O vedea parcă aievea pe dulcea şi tandra Ide, purtând în pântece nădejdea unei fericiri ce avea să renască, părăsită în Veldul sinistru. Fără să-şi dea seama, spuse aproape cu voce tare că o asemenea crimă nu putea rămâne nepedepsită. James o privi mirat. Atunci Thérèse, incapabilă să mai tacă multă vreme, îi repetă soţului ei ceea ce aflase de la Fanny Millicient. Îi încredinţa spaima ei la gândul că Sigrid ar putea trăi fericită şi fără remuşcări alături de Jan. Vorbi cu un soi de exaltare.

— Ar fi cumplit, James, ca doctorul Yvarsen s-o fi iertat.

Vocea îi era schimbată. Nu pot să-mi închipui nici măcar un singur moment că doctorul s-a lăsat târât de o patimă

funestă. Iertarea lui ar fi o blasfemie. Sigrid e un monstru, un şarpe dintre cei pe care trebuie să-i zdrobeşti când îţi ies în cale... Dacă Jan... Tăcu o clipă. Numele îi venise firesc pe buze. Se corectă: Dacă doctorul Yvarsen o revede pe Sigrid... Nu-şi isprăvi fraza, speriată ea însăşi de ceea ce gândea, dar, aproape fără voia ei, repetă totuşi: Dacă Jan o revede pe Sigrid, totul e pierdut!

În penumbră, privirea lui James o căută pe cea a soţiei sale.

— Dragă Thérèse, doctorul Yvarsen e liber pe actele sale. Nu-i treaba noastră să-l judecăm.

Thérèse roşise violent fără să mai aibă vreme să răspundă, căci servitorii aduseră punciul fumegând în ibricele de argint şi aprinseră toate lămpile. Pe scară se auziră râsete şi paşii vânătorilor înghesuindu-se ca nişte şcolari în vacanţă. James luă mâna Thérèsei într-a sa.

— Cred, draga mea, că începi să te plictiseşti în monotonia Veldului. Plictiseala e o companie proastă care iscă năluci. Ce-ai spune de o călătorie în Europa?

De surpriză, Thérèsei îi pieri glasul. Se aruncă în braţele soţului ei şi răspunse cu o voce înrourată de lacrimi de bucurie:

— Într-adevăr, îmi vei face această plăcere nemaipomenită?

— Nu cunosc Franţa, explică James. Vom merge în Alsacia, ţara ta.

O bucurie năvalnică o inundă pe Thérèse, odată cu o recunoştinţă nesfârşită faţă de acel om ale cărui atenţii erau întotdeauna de o delicateţe de nepreţuit. Zgomotoşi, prietenii intrară în odaie şi fiecare îşi turnă câte un pahar din băutura întăritoare. James, fără să se atingă de ea le anunţă apropiata lor călătorie în Europa.

— Vă duceţi în Anglia? întrebă Tom Starner cu un pic de nostalgie.

— Nu cred, răspunse James.

Tom făcu o mişcare evazivă cu mâna.

— Păcat... V-aş fi rugat să-i salutaţi pe părinţii mei. Îşi

reluă surâsul vesel: Haide, destul cu sentimentalismele... Să bem... Îşi ridică paharul: în sănătatea prietenilor noştri care ne părăsesc... Aceste vorbe iscară murmure de protest şi de mirare. Tom continuă repede: Pentru câtăva vreme, se duc să respire aerul plăcut al Franţei. Să le urăm drum bun şi... întoarcere grabnică!

În toate privirile celor de faţă licări regretul. Fiecare se îndrepta, în gând, spre colţul natal, Olanda, Anglia, Franţa... Fiecare auzea glasul clopotului de acasă, murmurul râului cunoscut şi retrăia ceasurile plăcute din timpul tinereţii sale atât de plină de speranţe. Urmă o lungă tăcere. Visurile străbăteau oceanele, mângâind chipuri, obiecte, locuri pe care poate că nu le vor mai revedea niciodată. Numai Hendrick van Holden păstra pe buze un surâs liniştit. Îşi goli de două ori paharul.

— Nu există altă patrie, zise el, decât cea unde-ţi place să trăieşti!

Dar nu era aşa! Nu te eliberezi de amintirile copilăriei. Viaţa trece repede, dar ele continuă să trăiască în noi laolaltă cu tot ceea ce avem mai bun. Fiecare, regăsindu-şi brusc comoara din suflet, îşi retrăi în seara aceea copilăria, tinereţea. Ca să rupă tăcerea care devenise grea, Thérèse se apropie de pian şi făcu câteva acorduri. Nici nu trebui mai mult, fiecare ceru un cântec. Fără să se lase rugată, gazda căută o culegere de cântece vechi. Vocea ei de soprană era gravă şi nuanţată. Tom îi propuse s-o acompanieze, aşa cum făcea de obicei. Era întotdeauna o surpriză să-l vezi pe acest bărbat, făcut pentru sport, plecându-se cu fervoare în faţa pianului. Thérèse cântă mai întâi *Clar de lună*. Niciun cuvânt, nicio notă din mişcătoarea poezie a lui Verlaine nu scăpă auditoriului. Urmă o melodie de Fauré, *Dimineaţa* de Grieg, un poem de Haraucourt. O intensă emoţie se citea pe chipurile acelor bărbaţi obişnuiţi cu lupta şi refractari oricărei sensibilităţi. Vocea Thérèsei, caldă, senzuală, nuanţa acel cântec de dragoste cu o profundă înţelegere. Tot sufletul ei trecuse în cântec:

„Dragostea mea murise
Şi chinul meu se sfârşise.
Rătăceam pe sub stele
Şi vorbeam despre ea, cu ele.
Noaptea era ca un vis nesfârşit
Încât, fără voie, să cânt m-am pornit.
Cântam ca să uit c-am iubit,
Cântam marea mea bucurie
Că liber eram pe vecie,
Dar cântam cu-atâta iubire şi sârg
Încât începusem să plâng...”

Ultima frază se isprăvi într-o adâncă reculegere. Hendrick se scutură ca să se rupă de farmecul care-l învăluise şi, apropiindu-se de Thérèse, îi sărută mâna.

— Nu ştiam că ai acest dar minunat, îi zise el.

Ochii olandezului aveau mai mult ca niciodată acea lucire metalică şi chipul îi era grav.

Toţi prietenii lui Corsen o felicitară pe Thérèse. James, gânditor, o observa. Ea păru dintr-o dată foarte obosită. Ploaia se potolise brusc. Prin ferestrele bungalowului, cerul spălat se colorase în nuanţele purpurii ale apusului. Tom Starner îi asigură că furtuna se îndepărtase definitiv de acea regiune, dar, din prudenţă, fiecare voia s-o pornească la drum înainte de a se lăsa noaptea.

— Ne vom mai revedea înainte de plecare? o întrebă Tom Starner pe Thérèse luându-şi rămas bun.

— Casa ţi-e întotdeauna deschisă, dragă Tom, îi zise James. Nu vom pleca înainte de cincisprezece zile.

De îndată ce prietenii lor îi părăsiră, Thérèse se aşeză într-un fotoliu şi-şi aprinse o ţigară. Gânditoare, privea fumul, când James se aplecă spre ea.

— Nu eşti bucuroasă de această călătorie?

Thérèse îl privi cu dragoste.

— N-am destule cuvinte ca să-ţi mulţumesc, dragul meu... Visătoare, adăugă: Nu m-am mai dus în Alsacia de

la moartea tragică a părinţilor mei. Călătoria asta va fi, într-o oarecare măsură, ca un fel de pelerinaj. Vezi tu, nu mă gândeam că-mi va mai fi dat să-mi revăd ţara. Eram chiar pe cale s-o uit. Tu eşti atât de bun, viaţa, pe care mi-o oferi e atât de frumoasă...

James îşi strânse soţia la piept, într-un gest de pătimaşă recunoştinţă. Cât o iubea pe această mică Thérèse! Ce n-ar fi făcut să-i vadă un surâs vesel, şi nişte ochi liniştiţi!

IV

URMARĂ ZILE FOARTE AGITATE. Betty nu putea admite că frumoasa ei stăpână urma s-o părăsească săptămâni în şir. Se lamenta fără încetare, cu tot legitimul orgoliu care o inunda. Căci Thérèse îi dăduse cea mai mare dovadă de încredere, acordându-i toată autoritatea necesară ca să conducă, în timpul absenţei sale, casa. Pentru a se antrena, Betty bombănea, cu şi mai vârtos elan decât mai înainte, toată servitorimea. Thérèse făcu o revizie a garderobei, îşi examină în amănunt fiecare rochie, şi ajunse la concluzia, cum se întâmplă de obicei, „că n-avea absolut nimic cu ce să se îmbrace” şi că în orice caz probabil că era mult în urmă cu moda franceză care dădea tonul. James era încântat de toate aceste preocupări atât de feminine, de toată acea frivolitate încântătoare cu care Thérèse nu era prea obişnuită. Viaţa îşi reia drepturile, îşi zise el. După un serios examen şi după multe ezitări, se conveni că, la urma urmei, era cât se poate de logic să profite de această călătorie ca să se ducă la Paris şi să-şi comande în oraşul cel mai elegant din lume toalete uimitoare. Tom Starner veni să le facă o vizită de adio şi, cum el vizitase nu de mult Europa, fu asaltat de întrebări.

— Vai, zise Tom, nu vă pot da prea multe lămuriri. Din Franţa, nu cunosc decât încântătoarele plaje normande.

— Dar Alsacia? zise Thérèse puţin înciudată.

— Ei bine, va fi foarte plăcut să descoperim vechiul continent împreună, o consolă James, îmbrăţişând-o.

S-au înţeles ca Tom să vină cât mai des cu putinţă să arunce o privire asupra prietenilor cu patru picioare ai familiei Corsen.

— Băgaţi de seamă, zise Tom râzând, că n-o să vă mai recunoască atunci când vă veţi întoarce, fiindcă vor descoperi pentru stăpânul lor ocazional comori de ataşament...

— Fii mai ales drăguţ cu Frumoasa din pădure, îi recomandă Thérèse.

Tom o asigură râzând că nu va duce lipsă de mângâieri. Ziua plecării fu marcată printr-o foarte spectaculoasă scenă de disperare din partea lui Betty. Îmbrăcase, cu acest prilej, o rochie nouă, de un verde crud, şi-şi pusese şorţul alb, care nu se mai potrivea cu noua ei funcţie de majordom. Tom Starner îşi părăsi pentru câteva zile mina, ca să-şi însoţească prietenii în port. Făcură un ocol prin Krittelwerk. Thérèse nu voia să se îmbarce fără să-şi ia rămas bun de la Fanny Milicient. În momentul sosirii familiei Corsen, aceasta se afla în sala de operaţii. Trebuiră să aştepte o bucată de vreme, timp de care profitară ca să viziteze spitalul, pe care James nu-l revăzuse de multă vreme. Trecând prin locurile de odinioară, atât de familiare, James simţi o emoţie plăcută. Infirmierele cu care lucrase pe vremuri se înghesuiau în jurul lui; un scurt moment simţi regretul că nu mai făcea parte dintre cei care ştiu şi pot să vindece. Thérèse se apropie de soţul ei.

— Îmi închipui la ce te gândeşti, dragă şi te înţeleg. Există universuri din care e greu să te smulgi. Eu însămi...

James o privi îndelung; tânăra adăugă foarte repede:

— Dar există şi altele în care e o fericire să te pierzi.

— Tu eşti universul meu, zise el surâzând.

Îşi continuară vizita în sălile unde se aliniau paturile imaculate. Maşinal, James se aplecă să citească fişele

fiecărui bolnav şi, urmărind linia temperaturii, punea diagnosticul. Thérèse simţi brusc nevoia să izbucnească în râs, cu toată liniştea impunătoare a acelui loc. Dar contrastul dintre privirea înflăcărată a lui James şi sprâncenele încruntate ale lui Tom, care denotau un dezgust involuntar, era prea comic. Sigur, înfăţişarea, ţinuta lui Tom, chipul strălucitor, ochii limpezi şi privirea curată erau ca o insultă adusă acelui cor trist, în care se auzeau tuse cavernoase şi oftaturi de oboseală. Tânărul bărbat se simţea prost fiindcă arăta atât de bine şi, socotind prezenţa lui cam deplasată, dispăru repede.

— Vă aştept afară, mă duc să fumez o ţigară.

Thérèse şi James îşi continuară vizita întocmai ca şi odinioară, când Corsen era de serviciu la spital şi când îi explica Thérèsei Erhardt ce avea de făcut în lipsa lui.

— La ce te gândeşti, doctore? îi şopti Thérèse soţului ei, care se aplecase asupra unui cafru. Maşinal, Corsen luă pulsul bolnavului şi conchise surâzând:

— Nu-i grav, o bronşită uşoară şi... dorinţa de a se crede bolnav.

O infirmieră veni să le spună că Fanny Milicient îi aştepta în biroul ei. Prin uşa cu geamuri, o văzură discutând aprins cu Tom Starner. James murmură:

— Pe legea mea, Fanny nu mai e aceeaşi.

— E încântătoare, adăugă Thérèse.

Tom ţinea un adevărat discurs, care se pare că tinerei îi plăcea, pentru că mulţumirea îi colorase obrajii. Un surâs nou, pe care Thérèse nu i-l văzuse niciodată pe buze, îi lumina tot chipul. Soţii Corsen intrară. Apariţia lor nu opri elocvenţa lui Tom. Glasul îi era vesel, limpede.

— Crede-mă, domnişoară dragă, firea omului are rezerve inepuizabile de bucurie. Dă-mi voie să te invit să-mi vizitezi modesta proprietate. Făcu o strâmbătură de copil răsfăţat, care nu poate suporta nici cea mai uşoară contrazicere. Nu se poate să nu simţi nevoia să schimbi atmosfera. Sunt de acord să te devotezi, dar nu se poate ca din când în când să nu te gândeşti şi la dumneata!

Brusc, Tom îşi dădu seama de prezenţa prietenilor săi: deveni stângaci, puţin jenat. Privirea maliţioasă a Thérèsei îl făcu să-şi coboare pleoapele. Roşi brusc, ca un copil mare prins asupra greşelii. Thérèse izbucni în râs şi-l trase în ambrazura unei ferestre.

— E cazul să fiu geloasă? spuse ea maliţioasă.

— Thérèse!

Fanny, în faţa oglinzii, îşi aranja părul.

— E încântătoare, nu-i aşa? îi zise Thérèse lui Tom.

— Foarte... răspunse acesta.

Din acest răspuns laconic răzbătu şi timiditatea şi admiraţia sinceră şi poate şi o scuză faţă de Thérèse. Plecară toţi patru să mănânce la hotelul unde, cu câţiva ani în urmă, Thérèse se ivise în ochii verzi ai lui Sigrid ca un înger al răzbunării. Intrând, Thérèse recunoscu masa la care avusese loc tragica explicaţie. Îşi aminti de chipul rătăcit al frumoasei suedeze, de strigătele ei de fiară încolţită când acea tânăra necunoscută o anunţa că i se descoperise crima. Thérèse schimbă o privire cu Fanny, care ştia despre dramatica întrevedere. Fanny Milicient îşi privi intens prietena, rugând-o din priviri să se liniştească.

Thérèse închise ochii. Sigur, era mult prea fericită în momentul de faţă, ca să strice atmosfera printr-o evocare în care spaima se amesteca cu sila. În timpul mesei, Tom fu în vervă, sclipitor în apropouri, şi Thérèse păru să descopere în Fanny o fiinţă nouă. James observa, amuzat, acest început de idilă; crezu oportun să sublinieze eroica faptă de vânător a prietenului său.

— Fără el, dragă Fanny, n-aş mai fi acum printre voi!

Fanny îl privi pe erou cu admiraţie. Acesta se bucura de o frumuseţe plină de sănătate; o rază de soare trecând prin fereastră făcea să-i strălucească părul blond şi des ca peria. Surâsul lui franc descoperi o dantură puternică, frumoasă; ochii, de un albastru limpede, reflectau un suflet pur şi cinstit. Poate că, pentru prima oară în viaţa ei, Fanny se simţi slabă şi fericită de a fi astfel. Tot pentru prima oară a întârziat la serviciu...

* * *

Clopotul de pe bordul navei vesti rudele şi prietenii celor care plecau că trebuiau să părăsească vaporul.

— Îmi dai voie, James?

Tom o sărută pe Thérèse pe amândoi obrajii.

— Călătorie plăcută la amândoi! Să vă întoarceţi repede, cu o mie de noutăţi pasionante pe care să mi le povestiţi.

— Treci prin Krittelwerk? întrebă Thérèse.

— Sigur, răspunse cu însufleţire Tom, roşind fără să vrea.

— Dacă din întâmplare te mai întâlneşti cu Fanny, zise Thérèse surâzând, nu uita să-i spui că mă gândesc la ca şi că-i doresc din toată inima fericirea pe care-o merită.

De pe pasarelă, Tom le adresă un ultim semn de rămas bun.

Pentru a patra oară, Thérèse avea să întreprindă o lungă călătorie. Acum, ea ocupa o cabină de lux şi era una dintre cele mai elegante pasagere de pe vapor. Thérèse inspiră cu toată puterea aerul marin. Sprijinită de balustradă, privea portul fremătând de activitate, ultima privelişte a peisajului sud-african. James îşi cuprinse soţia pe după umeri.

— Eşti fericită?

Thérèse se ghemui la pieptul lui: era cel mai frumos răspuns pe care i-l putea da. Pasarela fu trasă, sirena sună de trei ori şi, încetişor, marele vapor se îndreptă spre larg... Era un minunat sfârşit de după-amiază. Cerul era de un albastru foarte pur, fără urmă de nori. La infinit, marea, de un albastru aidoma cu cel al cerului, oferea privirii calmul şi liniştea ei. Thérèse voi să rămână pe punte până avea să se întunece. Lungită pe un şezlong, îşi simţea sufletul uşor. Cât era de departe de vremea spaimelor, a greutăţilor, a fricii de viaţă, de vremea primei sale călătorii, când se ducea la acel unchi care

acceptase să-i ofere adăpost! Primirea pe care i-o făcuseră draga ei mătuşă şi unchiul Jacques fusese într-adevăr foarte caldă...

Un ofiţer îl pofti pe James să viziteze pachebotul. Thérèse refuză invitaţia; chestiunile tehnice o interesau prea puţin şi ţinea să savureze pe deplin clipa minunată a apusului de soare. Îi închină un gând vesel lui Tom, care la ora aceea, o pornise îndărăt spre oraş. Se vedea limpede că Fanny nu era deloc insensibilă la farmecul acelui băiat minunat. Thérèse închise ochii şi-şi zise: „Dragostea e într-adevăr suverană, de vreme ce, atunci când ne prinde în mreje, ne dă peste cap şi cele mai ferme hotărâri”. Că Fanny putuse, fie şi un singur moment, să se arate emoţionată şi de altceva decât de ceea ce era în strictă legătură cu meseria ei, era dovada că nu poţi declara nimic despre propria-ţi fire atâta vreme cât inima nu şi-a spus cuvântul.

Rapizi şi graţioşi, pescăruşii brăzdau cerul, descriind curbe dintre cele mai fanteziste, plonjând în mare şi înălţându-se apoi spre cer, parcă ar fi fost catapultaţi. Oraşul plutitor înainta maiestuos. Totul era tăcere şi calm. Ici, colo, pe punte, pasagerii, pe şezlonguri, aşteptau, ca şi Thérèse, să se lase noaptea care să învăluie totul. Orizontul se coloră în roşu, ultimele raze dansară pe apă ca nişte mănunchiuri de flăcări sub tremurul valurilor mici. Temperatura era plăcută, răcorită de briza serii. Peste braţele goale, Thérèse îşi pusese un şal de caşmir, ultimul dar al lui James şi se ghemui în ea însăşi, pe jumătate aţipită, legănată de mii de vise şi de seninătatea clipei. În câteva minute, noaptea avea să şteargă tot ceea ce se mai vedea încă din navă. Catargul provei şi dispăruse, saloanele se luminau pentru prima serată pe mare, dată pentru cei care aveau să fie alături aproape trei săptămâni. Comandantul prezida masa, având-o în dreapta pe Thérèse Corsen şi în stânga o fiinţă ciudată, împodobită cu panglici roşii şi îmbrăcată într-o rochie de mătase de un galben ţipător. Thérèse îşi stăpâni dorinţa

nebună de a râde, pe care o împărtăşeau, fără îndoială, majoritatea invitaţilor. Vecinul din dreapta o avertiză discret că era vorba de soţia unui foarte bogat bancher din Johannesburg, doamna Sheuring, a cărei meteahnă era să se creadă cea mai frumoasă şi cea mai elegantă femeie din lume. Tracasată de o serioasă miopie, ţinea un *face-à-main* împodobit cu diamante, pe care-l agita în toate direcţiile, întrebându-l pe comandant, fără să se jeneze, şi aproape cu glas tare, cine erau pasagerii. La începutul mesei, comandantul Hawkings, gentleman perfect, se ridicase şi ţinuse un toast în sănătatea pasagerilor şi a traversării cu bine a oceanului.

— Doamnelor şi domnilor, ofiţerii mei şi cu mine vă dorim ca timpul pe care-l veţi petrece la bordul acestei nave, de care sunt mândru, să vă lase cea mai plăcută amintire. Nu vă temeţi că veţi abuza. Noi n-avem altă preocupare decât să vă facem călătoria cât mai plăcută.

Această primă masă se desfăşură într-o atmosferă de veselie sinceră. Se creară spontan simpatii. Vecinul din dreapta al Thérèsei era un tânăr francez, pianist de talent. La douăzeci şi cinci de ani, Robert Tournier făcuse de-acum de două ori înconjurul lumii, solicitat de toate marile capitale. Era totuşi de o modestie încântătoare, foarte sincer mirat el însuşi de rapida şi prodigioasa lui reuşită.

— Credeţi-mă, doamnă, poate că n-am mai mult talent decât confraţii mei. Chestie de noroc...

La aceste cuvinte, rostite destul de tare, între vecinii apropiaţi ai Thérèsei şi ai lui Robert Tournier se angajă o controversă.

— Nu cred în noroc, zise un bărbat înalt, cu păr cărunt, aşezat în faţa Thérèsei. Practic, nu există. Totul constă în dorinţa foarte puternică de a vrea să faci un lucru şi asta e de ajuns ca să-l realizezi. Suntem răspunzători de actele noastre şi catastrofele care se ivesc în viaţă nu sunt decât urmările fireşti ale greşelilor noastre.

Se ridicară proteste. O tânăra strigă:

— Până şi dragostea e o chestiune de noroc...

— Să spunem mai curând, preciză un pasager, că dragostea este cea mai frumoasă dintre şanse.

Primul interlocutor rectifică:

— Dragi prieteni, doar tinereţea vă îngăduie acest entuziasm şi această încredere. Dragostea, în sensul cel mai adânc şi mai larg al cuvântului, e cu totul altceva; mi se pare îndoielnic să confunzi sursa ei cu acea exaltare trecătoare, care de fapt nu-i decât o scânteie a dragostei. Dragostea e mai ales o îmbogăţire perpetuă, conştientă, raţională în ceea ce priveşte înţelegerea reciprocă, analiza sentimentelor...

Murmurele sporiră, contestaţiile izbucniră. Orice fiinţă poartă în sine ceva romantic şi de îndată ce încerci să-i nărui acest romantism se revoltă.

Această primă seară reprezenta pentru toţi o evaziune din grijile cotidiene. Viaţa li se părea tuturor uşoară în calmul poetic al nopţii. Să negi norocul nu însemna oare să negi şi nădejdea? Discuţia deveni generală.

— Dragă domnule, i se adresă comandantul scepticului, cum calificaţi dumneavoastră ceea ce mi s-a întâmplat în urmă cu treizeci de ani, pe vremea când eram un tânăr stegar în marina de război a maiestăţii sale? În cursul manevrelor, trebuia să ajungem – un camarad şi cu mine – pe un crucişător, la bordul unei baleniere. Aflaţi doar la câţiva metri de crucişător, ne izbi un val puternic şi ambarcaţia se răsturnă. Ne aflam în Marea Caraibelor. De pe bordul crucişătorului camarazii ne aruncară colaci de salvare. Eu şi camaradul meu înotam alături. Mai trebuia să dăm doar de câteva ori din braţe ca să ajungem la vreunul din otgoanele aruncate de pe navă. Brusc camaradul meu dispăru după ce scoase un strigăt de spaimă, înhăţat de un rechin. De ce el şi de ce nu eu, din moment ce nu ne despărţeau decât câţiva centimetri?

— Pentru că, răspunse interlocutorul său, bietul dumitale camarad se afla în calea rechinului.

— Şi asta n-a fost pentru mine o formă a norocului?

Iertaţi-mă că am evocat moartea unui prieten ca să ilustrez această clipă de noroc.

— Îmi menţin părerea că n-a fost noroc, mormăi domnul cu păr cărunt, ci întâmplarea.

— Nu-i acelaşi lucru? zise cu jumătate de glas şi surâzând comandantul.

— ...De fapt, cuvântul noroc este pur şi simplu, sublinie un comesean, traducerea elegantă a cuvântului hazard.

Domnul cel sceptic încercă să-şi continue dezbaterea, dar vocea îi fu acoperită de proteste generale.

— Haide, dragă domnule, lasă-ne să credem în noroc, asta ne ajută să trăim. Silindu-ne să credem că norocul nu există, înseamnă să ne răpeşti plăcerea riscului. Or, cred că nimic din ce e important, mare, frumos, sau chiar util, nu se creează fără această emoţie, care este într-un fel răsplata efortului.

Aceste cuvinte fuseseră rostite de James Corsen. Thérèse nu-şi crezu urechilor. Îi adresă un surâs de recunoştinţă şi o privire de admiraţie.

Masa se termină în plină veselie. Dar doamna Sheuring, ocupată să-şi măsoare anturajul prin lornion, nu-şi dezlipise buzele, ba chiar îşi manifestă dispreţul printr-o mimică destul de nepoliticoasă. Abia dacă răspunse la cele câteva cuvinte de politeţe pe care i le adresase comandantul în timpul mesei. Majoritatea celor care mâncaseră urcară pe puntea superioară, ca să admire cerul ţintuit de stele. Marea rămăsese de un calm impresionant, aidoma unui lac pe care vaporul puternic aluneca fără cel mai mic tangaj.

A doua zi timpul se schimbă cu totul. Hula deveni foarte puternică. Valurile se zdrobeau de carcasa de oţel şi recădeau în jerbe de spumă. Thérèse voi totuşi să facă o scurtă plimbare pe punte. Deşi la braţul lui James, trebui să se ţină de balustradă. Stropii valurilor îi împroşcau faţa.

— Cât de frumoasă e această mare sălbatică! zise Thérèse.

— Da. Spectacolul merită străduania de a-l vedea, dar devine totuşi imprudent să mai rămânem pe punte.

În salon, câţiva pasageri îl înconjurau pe comandant, care părea îngrijorat. La o întrebare pusă de unul din ei, răspunse cam în doi peri.

— Vom traversa probabil, timp de câteva zile, o zonă de depresiune, care, de fapt, n-a fost prevăzută de meteorolog... Ridică uşor, din umeri: Astea sunt riscurile navigaţiei.

Doamna Sheuring, îmbrăcată într-o rochie portocalie, se ducea şi venea, cu pas sacadat.

— E vreun pericol, domnule comandant? întrebă ea.

Ofiţerul avu un surâs liniştitor.

— Nici cel mai mic, doamnă. Neliniştea mea e pricinuită de faptul că, timp de câteva zile, nu veţi putea ieşi pe punte şi deci veţi fi lipsiţi de aer curat.

— Ceea ce ne face să tragem concluzia, zise un domn în vârstă, că bridge-ul este una dintre cele mai nobile invenţii.

Thérèse detesta jocul. Se scuză şi se retrase în cabina ei. Pachete de apă loveau în hublouri, întunericul era aproape de nepătruns. Thérèse se lungi în cuşeta ei şi căzu într-un fel de toropeală, de amorţeală, în care găsi o adevărată plăcere. Fiecare învârtire de elice o apropia de pământul ei natal; peste câteva săptămâni avea să revadă locurile unde-şi petrecuse copilăria. Tangajul navei o făcu să se gândească la prima ei călătorie, atunci când găsise caietele Idei Yvarsen. Îşi zise: „Şi dac-aş scrie şi eu tot ce mi se întâmplă?” Această perspectivă o făcu să surâdă. „Ce-aş avea de povestit? Cuvintele de azi ar fi la fel cu cele de ieri şi aidoma cu cele de mâine... copilăria... adolescenţa? La ce să mai deştept durerile, decepţiile, visele de-atâtea ori trădate? Nu, n-am să-mi scriu jurnalul. Acest lucru nu-i interesant decât atunci când ai ceva de spus.” Fără să vrea, Thérèse se gândi la acea perioadă din viaţa ei în care tot ce nu era în legătură cu doctorul Yvarsen îi era indiferent. „N-am dreptul, nici

măcar faţă de mine însămi, să-i păstrez amintirea, gândi ea cu un pic de amărăciune. Dac-ar fi s-o încredinţez hârtiei, aş face-o să reînvie. Şi la ce bun?” Fu întreruptă din meditaţie de cineva care bătu încetişor la uşă, James intră.

— Dragă, vin din partea tuturor noilor noştri prieteni, strânşi în salon, care te cheamă! De ce te izolezi astfel? Eşti obosită, vrei să stau şi eu cu tine?

Thérèsei îi fu ruşine de această reverie fără niciun sens. Însufleţită, îşi trecu pieptenele prin frumoasele ei bucle mătăsoase, îşi dădu cu puţin ruj pe buze şi, întorcându-se veselă spre James, care-o privea cu o tandră admiraţie, zise:

— Iată, domnule soţ, sunt gata să vă urmez oriunde doriţi!

* * *

— Banii sunt lucrul cel mal important din lume, afirmă pe un ton categoric, doamna Sheuring, făcând să joace în soare un diamant de o mărime impresionantă.

O tăcere jenantă urmă după această afirmaţie. Câţiva pasageri se adunaseră pe punte, vrând să profite de timpul frumos revenit după câteva zile de ceaţă şi furtună. Majoritatea femeilor şi bărbaţilor aparţineau păturilor înstărite, pentru care, în principiu, grijile materiale nu constituiau o problemă. Totuşi, fraza rostită de doamna Sheuring pe un ton de persiflare li se păru de un suprem prost gust. Se aflau acolo câteva persoane care emigraseră în Transvaal ca să-şi încerce norocul, şi prezenţa lor la bordul acelei nave somptuoase era dovada evidentă a reuşitei lor. Pentru anumite persoane, reuşita e un port în care, în sfârşit, ai ajuns, o victorie cu care ai dreptul să te lauzi. John Stiegman, unu dintre plantatorii cei mai de vază din împrejurimile Johannesburgului, care se ducea în Anglia împreună cu soţia şi fiica lui, ripostă:

— Totul depinde, dragă doamnă, de ceea ce înţelegeţi

prin asta. Dacă banul e un cult, e lucrul cel mai meschin şi mai detestabil. Să adori viţelul de aur, să te laşi năucit de o lumină orbitoare care să te împiedice să distingi toate celelalte valori umane? În ce mă priveşte, lumina asta prea puternică nu-i prea limpede...

— Socotit ca un mijloc, banul merită să i se dea importanţă. Dar să i te închini lui e o profundă greşeală, cea mai gravă dintre toate, zise Alfred Sauguet.

Era un bordelez pur, venit cu douăzeci de ani în urmă în Transvaal ca să forţeze soarta şi devenise, prin îndârjirea sa, proprietarul celui mai mare magazin de noutăţi din marele oraş sud-african.

— Adaug, zise el, că în douăzeci de ani am făcut de trei ori avere şi că de trei ori am căzut pe cea mai modestă treaptă a scării sociale. Ei bine, cred că n-am fost niciodată atât de fericit, atât de puternic, atât de sigur de frumuseţea vieţii, atât de conştient de valoarea ei, ca în ceasurile de mare dificultate, când mă gândeam ce mijloace să folosesc ca să urc din nou pe culmile de pe care mă prăvălisem.

— Credeţi, într-adevăr, că puteţi fi fericit fără bani? întrebă doamna Sheuring.

— Dacă ar fi altfel, răspunse John Stiegman, majoritatea oamenilor n-ar mai avea niciodată pe buze nici cel mai slab surâs. Ori cele mai frumoase surâsuri pe care mi-a fost dat să le întâlnesc erau cele care pluteau pe buzele păstoriţelor şi ale băieţilor pentru care dragostea era cea mai mare bogăţie...

Fără să se lase convinsă, doamna Sheuring se strâmbă.

— Dragoste fără bani?

Femeile aflate de faţă se stăpâniră să nu râdă. Uitându-te la nevasta celui mai bogat bancher din Johannesburg, îţi dădeai imediat seama că nici măcar în prima ei tinereţe nu putuse inspira vreun elan mai altfel inimii. Toată lumea ştia că milioanele de lire sterline moştenite de la un străMoş care avea mine de diamante fuseseră singura armă a domnişoarei Agathe Dolfuss pentru a

încerca să cucerească un bărbat. La treizeci şi cinci de ani bătuţi pe muchie, îşi oferise averea unui aventurier şiret şi perspicace, care, prin camătă şi speculaţii dibace, sporise încă o dată dota nevestei sale. Perechea locuia într-o locuinţă fastuoasă, unde fiecare îşi avea apartamentele sale, şi soţii nu se întâlneau decât cu ocazia recepţiilor.

— Dumneavoastră, domnule doctor, ce părere aveţi?

James reflectă câteva secunde.

— Banii? îl fac să se lase pe tânjeală pe cel care are prea mulţi. Sunt încântat că n-am prea mulţi, ca să mai pot încă vedea viaţa din jurul meu şi să mă interesez de tot ceea ce ne oferă. Dar aş fi fost dezolat să n-am deloc şi să nu pot asigura celor ce-mi sunt dragi maximum de siguranţă...

Terminându-şi fraza, James o învălui pe Thérèse într-o privire caldă.

— Deci sunteţi de acord, strigă doamna Sheuring, că nu există fericire fără bani.

— Nu, doamnă, nu asta am vrut să spun, protestă James cu indignare. Banii nu sunt cheia fericirii, poate cel mult un atu. Bogăţia sufletului poate foarte bine să te facă să duci o viaţă fericită, după cum bogăţia propriu-zisă poate s-o distrugă.

Pentru că era singură, fără nimeni care să-i împărtăşească părerile, doamna Sheuring întrerupse discuţia şi se retrase, nu fără să adreseze întregului anturaj un surâs dispreţuitor.

— Ceea ce e sigur, zise bombănind Alfred Sauguet, e că foarte adesea, aceşti bani blestemaţi se află în mâini nu prea simpatice.

* * *

Într-o frumoasă dimineaţă de iunie, vaporul intră în estuarul Gironde. Pe bord se schimbară ultimele strângeri de mâini între cei care-şi continuau drumul mai departe şi

pasagerii pentru care Franţa era punctul terminus. Pe punte, Thérèse trase în piept aerul patriei sale. Inima îi era plină de o dulce emoţie în care se amesteca o teamă febrilă, aidoma cu cea a copiilor nerăbdători să pună în sfârşit mâna pe jucăriile visate. Vaporul lunecă încet pe apa liniştită, încrucişându-se în drumul lui cu alte nave care ieşeau în larg. Se schimbară saluturi însufleţite, de prietenie. Trei săptămâni de viaţă comună cimentaseră – cel puţin aşa nădăjduia toată lumea – unele relaţii. Îşi făgăduiră să-şi scrie, să se revadă la înapoierea în ţara adoptivă, fiecare ştiind însă, în sinea sa, că marile elanuri de afecţiune care se manifestă în cursul unei călătorii plăcute sunt asemănătoare cu cele care se nasc în timpul zilelor de vacanţă. Iluzia înlocuieşte adesea realitatea, căldura e poate mai intensă în fragila ei noutate decât siguranţa obişnuinţei. Doar doamna Sheuring rămase departe de toate aceste manifestări, care i se păreau deplasate. Sirena sună a treia oară. Oraşul plutitor intra în portul Bordeaux, mai exact în avanportul Pauillac, unde urma să aibă loc acostarea. Lângă pasarelă, comandantul le dorea pasagerilor care-l părăseau, şedere plăcută şi revedere, căci era foarte probabil că aveau să se reîntoarcă tot cu acelaşi vapor. Doar Robert Tournier îşi lua definitiv rămas bun.

— N-am de gând să mă mai duc în Africa de sud multă vreme de-acum încolo. Mulţumesc, domnule comandant, pentru cordiala dumneavoastră ospitalitate.

Căldura acelei luni de iunie, care li se părea de nesuportat locuitorilor, dacă te luai după vestimentaţia lor uşoară, Thérèsei şi prietenilor ei li se păru foarte plăcută. Alfred Sauguet ţinu să le ofere o masă de bun sosit în patria sa şi să guste cele mai bune vinuri bordeleze.

— Dragi prieteni, spuse Sauguet, ţara natală e totdeauna pentru noi cel mai frumos pământ din lume. Când îi regăseşti, după ani de absenţă, ţi se pare că nu l-ai părăsit niciodată. Departe de el, îţi închipui că, la reîntoarcere, totul va fi schimbat, apoi bagi de seamă cu

o satisfacţie mişcătoare, că pietrele sunt veşnice. Colţul de stradă unde te jucai nu s-a schimbat nici după o jumătate de veac. Regăseşti aceleaşi umbrare, poate şi aceiaşi vecini. Sigur, s-au ridicat unele case noi, câteva prăvălii şi-au schimbat proprietarii, s-au petrecut transformări şi în felul de a trăi, dar cu o asemenea încetineală, încât impresia ultimei mele plimbări pe Calea Intendenţei pare să dateze de ieri. Nu mă voi duce diseară la *Grand Théâtre* să ascult *Faust* în fotoliul pe care-l închiriasem pe un an întreg? Voi respira aceleaşi miresme, voi vedea aceeaşi mişcare ca şi odinioară şi totuşi...

Euforia mesei îmbelşugate sau acea evocare a trecutului să fi adus oare lacrimi în ochii de oţel ai vajnicului negustor? Această emoţie, în orice caz, îl făcu pe om foarte simpatic. Doamna Sauguet surâse tandru soţului ei şi zise blând:

— Şi eu abia aştept să-mi revăd strada, acolo, în Montmartre, o stradă în pantă, unde vin să se joace la orice oră din zi copiii cei mai fermecători de pe pământ.

— Să te reîntorci în ţara natală, continuă Sauguet, înseamnă să-ţi întâlneşti copilăria. A mea n-a fost prea fericită, sigur, dacă o priveşti din punct de vedere material, dar a fost plină de vise despre viitor şi e o binecuvântare pentru mine să revăd locurile copilăriei, căci aici, bătând străzile acestui oraş ca simplu comisionar, m-am hotărât să-mi cuceresc partea mea de soare... Respiră adânc: Astăzi, mă simt din nou devenind foarte umil... Apoi adăugă, cu ochii strălucitori: Poate că îmi voi lua de aici un nou elan şi voi merge mai departe pe calea pe care am apucat-o.

Corsen îşi scoase havana din gură.

— Vă place lupta?

— Da.

— Pentru ea însăşi sau pentru ceea ce vă aduce?

Sauguet nu ezită:

— Ei, dragă prietene, lupta reprezintă pentru mine o

emoţie şi ea n-are valoare decât în clipa când o descopăr, sau, mai exact, când o presimt. Bineînţeles, îmi fixez un scop, pentru că îmi place acţiunea. Îi invidiez pe cei pentru care gândirea este cel mai frumos dintre orizonturi; pentru mine efortul este un fel de datorie de onoare. Rolul meu pe pământ e bine definit: să muncesc! Şi ar fi o trădare faţă de mine însumi să mă mulţumesc doar cu ceea ce-am agonisit...

Privirea doamnei Sauguet vădea deplina admiraţie pe care-o avea pentru soţul ei. Ca răspuns la întrebarea mută a Thérèsei, ea zise încet:

— Bineînţeles, bărbaţii de acţiune n-au o fire prea lesne de suportat, dar, credeţi-mă, adesea totul nu-i decât faţadă, în realitate au inimile cele mai generoase.

După-masă, se despărţiră, făgăduindu-şi că se vor mai revedea. Familia Sauguet avea să rămână la rude în tot timpul şederii lor şi nu credeau că se vor deplasa prea mult.

Thérèse şi James se grăbiră să trimită cărţi poştale ilustrate în Transvaal. Nimeni nu fu uitat şi Thérèse îşi imagină, fără greutate, bucuria lui Betty la primirea unui mesaj din partea stăpânei sale.

— Regret că antilopele şi gazelele noastre nu ştiu să citească, zise James râzând.

A treia zi de dimineaţă, soţii Corsen porniră într-o maşină pe care James o cumpărase la Bordeaux. Plimbarea prin Franţa începea şi Thérèse se simţi plăcut emoţionată.

V

DOCTORUL YVARSEN NU MAI AVU putere nici măcar să-şi deznoade cordonul halatului. Câteva infirmiere se grăbiră, îi scoaseră masca, mănuşile, şorţul. Pe chipul cu semne de oboseală, doctorul îşi trecu o mână al cărei tremur nu şi-l putu stăpâni. În jurul lui

internii şuşoteau şi toate privirile îl fixau pe maestru cu un respect admirativ. În biroul clinicii, Jan se lăsă greoi pe un scaun. Un asistent îi puse între buze o ţigară din care trase de câteva ori, adânc. Două ceasuri încheiate se luptase, cu bisturiul în mână, continuând o operaţie disperată. Socotea că şi-a făcut datoria şi nici unul dintre asistenţi nu se îndoia. Mai rămânea acum doar ca natura să facă o minune. Doctorul Yvarsen se ridică şi scoase un oftat adânc.

— Am făcut tot ce-am putut, zise el.

Dar în această afirmaţie răzbătea o disperare în faţa limitelor ştiinţei.

— Ai făcut mai mult decât era cu putinţă, îl asigură unul dintre confraţii care-l asistaseră.

Doctorul Yvarsen surâse obosit. Nu-şi pierduse nimic din virila sa frumuseţe. Doar câteva fire de argint în minunatul lui păr blond marcau trecerea anilor. Era la fel de zvelt ca şi odinioară. Totuşi, privirea nu mai avea acea veselie sănătoasă ce-o înviora pe Ide. Cei care-l cunoscuseră surâzător ar fi fost miraţi de masca lui impasibilă, pe care stăruia melancolia. Doctorul Yvarsen devenise chirurgul cel mai stimat din capitala suedeză, lucrând într-o clinică dotată cu mijloacele cele mai moderne. Aici veneau oameni din toate părţile lumii, ca să se încredinţeze bisturiului. Jan Yvarsen îşi consultă ceasul, apoi se întoarse spre fereastra imensă din biroul său, privind panorama oraşului ce se întindea cât vedeai cu ochii. Sub primele licăriri ale apusului, canalele alcătuiau un nod de şerpi. În acea ultimă zi a săptămânii, fiecare se grăbea spre distracţii şi spre bucuriile repaosului duminical. Pretutindeni, ferestrele se luminau. Închise o secundă ochii, luptând din toate puterile cu o senzaţie de descurajare şi de oboseală. „Nu-mi mai iubesc meseria?” se întrebă el cu o nelinişte dureroasă. Apoi, fără motiv, invidie brusc atmosfera acelor cămine în care fericirea se stabilise definitiv: invidie fiinţele care, în acea seară, în jurul mesei familiale, se pregăteau să

savureze, în pacea căminului, mâncărurile pregătite de mâini tandre şi iscusite. Privirea de oţel i se înroură: odinioară şi el era aşteptat la fel. Auzea cântecul apei în samovar, vedea gestul Idei pregătind sandvişurile, faţa de masă albă, ceştile de porţelan în culori vii. Acum era singur pentru totdeauna. Cu o crispare de revoltă împotriva regretelor ascuţite şi fără rost, Jan îşi aprinse o a doua ţigară, îşi părăsi postul de observaţie şi sună secretara.

— Ei, zise el, după ce aruncă o privire în fişele bolnavilor aflaţi în tratament, am impresia că acest sfârşit de săptămână va fi calm. Drept pentru care o să te rog să-mi dai voie să te părăsesc pentru patruzeci şi opt de ore... Făcu câţiva paşi prin încăpere: Sigur, rămâne ultimul caz, foarte ciudat... dar aici nu cred să mai fie nevoie de mine. Doctorul Stuler a asistat la operaţie. Or, el este în permanenţă la clinică, nu-i aşa?

Secretara răspunse afirmativ, dar privirea ei exprimă o astfel de surpriză, încât Jan Yvarsen surâse.

— Te uimesc, domnişoară, atât de tare, încât nici nu eşti sigură că mă mai recunoşti. Dar mă simt într-adevăr foarte obosit. Am nevoie de natură, de aer, de spaţiu, fie chiar şi pentru câteva ore. Dealtfel, în caz de urgenţă, îmi poţi telefona la ţară.

În noaptea care se lăsase, maşina puternică porni cu toată viteza. Doctorul Yvarsen profita de orice ocazie ca să părăsească Stockholmul şi să se ducă la casa copilăriei lui. În timpul absenţelor sale prea lungi, doi soţi – Olaf şi Hilde Gunther se ocupau de treburile proprietăţii pe care mătuşa Brita n-o mai lumina cu surâzătoarea ei fizionomie. Murise la câteva luni după reîntoarcerea nepotului în ţara natală, seceratăbrusc, fără a fi primit din partea fiicei sale nici cel mai mic semn de dragoste. Din respect pentru această mătuşă dragă care-l crescuse şi la rugămintea ei, Jan acceptase, a doua zi după sosirea sa din Transvaal, penibila obligaţie de a încerca să dea de urma verişoarei sale Sigrid. Dar toate investigaţiile

rămăseseră zadarnice. Durerea grăbi sfârşitul mătuşii Brita. Din milă filială, nepotul îi ascunse până la urmă crima fiicei sale, dar mamele sunt înzestrate cu o inexplicabilă perspicacitate când e vorba de copilul lor şi reticenţele lui Jan nu-i putuseră scăpa. Suferea, fără să-l întrebe, cu intuiţia unei drame şi această spaimă o dusese la groapă.

Ane Mette, devotata servitoare, îi supravieţuise, şi avea grijă, cu veneraţie, de mormântul celei pe care o plângea. Sfrijită, cu obrazul zbârcit şi uscat de ani şi de necazuri, colinda prin odăile spaţioase, acum tăcute, populate de umbre. Olaf şi Hilde Gunther îi arătau un mare respect şi trăiau alături de ea într-o deplină înţelegere. Jan Yvarsen publicase în ziarele din Suedia anunţul morţii mătuşii sale. După opt zile fu convocat de notarul familiei care-i aminti că, după voinţa expresă a tatălui său, proprietatea, al cărei uzufruct fusese acordat odinioară pe viaţă mătuşii Brita, revenea după moarte nepotului ei. Mătuşa Brita avea câteva valori şi câteva păduri care-i reveniră fiică-si. Domnul notar îi arătase lui Jan o scrisoare timbrată din Paris. Era semnată de Sigrid şi-i făcea cunoscut, în termeni laconici, că renunţa la moştenire în favoarea unui spital. Pretindea că luase hotărârea de a nu se mai întoarce niciodată în ţara ei. Gândindu-se la acest episod din viaţa sa familială, atât de trist încheiată, Jan oftă. Maşinal, acceleră; farurile măturară drumul larg şi foarte bine întreţinut. Vara, în Suedia, nu e niciodată prea cald, dar cerul e întotdeauna de o luminozitate uluitoare; noaptea scânteiază de stele. Jan îşi iubea mult ţara. Simţea, cu fervoare, grandioasa poezie a acelor peisaje de o nobleţe care te predispunea la visare. De când se reîntorsese în patrie, îi străbătuse toate colţurile, scrutându-i frumuseţea nostalgică, descoperind-o şi îmbătându-se de ea şi mai mult. Cu rucsacul în spate, când avea câteva din acele rare zile de concediu, o pornea spre inima pădurilor fără sfârşit, adulmecând răşina pinilor, recunoscând printre miile de zgomote

confuze cântecul torentelor nenumărate, aidoma Trollhättanului său. Niciun gheţar, niciun lac nu-i erau necunoscute. După fiecare cută a terenului, după fiecare vale, descoperea mereu altele, fiecare regiune dând impresia că e înconjurată de coliere de perle lichide. Jan întoarse butonul aparatului de radio şi primele măsuri din *Simfonia a noua* de Beethoven izbucniră grandioase, înflăcărate; simfonia îşi amestecă sunetele sublime cu imnul mut al nopţii înstelate. Sunetele nobile impun inimilor tulburate mişcătoarea lor impetuozitate; în seara aceea, muzica îi umplea lui Jan inima ca şi cum ar fi primit personal pateticul mesaj al geniului. Răscolit, îşi reproşă – ca pe o trădare faţă de el însuşi – faptul că neglijase atâta vreme să mai smulgă pianului bucuria pe care o descoperea odinioară la ceasurile cele mai neaşteptate. Acolo, în Veld, căuta în fiecare seară, în muzică, echilibrul necesar, evaziunea spre frumosul care consolează, linişteşte şi vindecă. Ide îl asculta cu religiozitate, nu cerea altceva decât să fie legănată de armonie, fără să pătrundă mesajul tulburător, fericită să se piardă în dragostea ei infinită pentru fiinţa care ştiuse să-i deschidă porţile atâtor lumi fermecate.

De când se întorsese în Suedia, Jan îşi aflase raţiunea de a trăi într-o muncă înverşunată, într-un efort generos. În afară de profesia sa de chirurg, se lansase în nişte ocupaţii absorbante: cercetări de laborator, conferinţe, articole în toate revistele globului. I se părea că un singur minut de răgaz ar fi propice regretelor şi tristeţilor. Fiindcă inima sa nu-şi putuse găsi odihna, îşi făcuse din renunţare o doctrină şi din dragoste o culme inaccesibilă. Fotografiile Idei şi ale micului său Nils împodobeau fiecare din odăile apartamentului din Stockholm şi din casa mătuşii Brita, singurele imagini ale unui trecut plin de o bucurie simplă, dar vai! şi de iremediabilă durere. Gândul lui melancolic, dar senin, trecea de la unul la altul. Ei îi populau singurătatea. În serile de vară, Jan se ducea adesea la malul cascadei Trollhättan, să asculte cântecul

torentului. Era acelaşi din tinereţea sa, cel care-i însoţise primele şi fremătătoarele mărturisiri de dragoste făcute verişoarei sale Sigrid. Simţea adesea nevoia să facă aceste lungi călătorii în trecut, pentru a se elibera de ultimele rămăşiţe ale pasiunii care-i răvăşise inima. Reuşise. Peisajul nu se schimbase, dar în faţa acelui cadru imuabil nu mai regăsea în el tulburarea voluptuoasă care-l asalta chiar şi în ceasurile cele mai fericite ale legăturii sale cu Ide. Sigrid era moartă, moartă de-a binelea pentru el. Conştiinţa lui curată dominase, cu preţul suferinţei, acea beţie a cărei simplă evocare îl făcea odinioară să se scufunde. Era pe deplin liber. Când notarul îl anunţase că Sigrid trăia, Jan nu încercase nicio surpriză. Nu exista niciun motiv pentru ca o fiinţă lipsită de scrupule să nu mai vrea să trăiască. Sigrid îşi făcuse o lege din orgoliul ei pus în slujba patimii. Era una din acele fiinţe monstruoase, care, socotindu-se drept buricul pământului, se pot absolvi de orice crimă. Ultimele accente ale nemuritoarei simfonii se stinseră şi Jan regăsi tăcerea profundă a nopţii în care nu se mai auzea decât torsul liniştit al motorului. Încetini, ca să treacă prin satul care preceda proprietatea. Locuitorii stăteau în pragul porţilor, gustând frumuseţea lungului amurg nordic. La trecerea doctorului, oamenii îşi scoaseră cu respect pălăriile, câţiva copii alergară după maşină, scoţând strigăte de bun venit. Această primire se reînnoia la fiecare dintre vizitele sale şi Jan îşi mărturisi că era foarte sensibil la acest lucru. În piaţa principală, se opri în faţa hanului luminat cu toate lămpile sale. Era şi aceasta una dintre tradiţiile la care subscria. Aproape toată lumea alerga să-l salute şi chipul fiecăruia se lumina de bucurie. Jan bău un pahar de *bränvinn* pe care i-l întinse hangiul şi se aşeză în cafenea alături de prietenii săi, ştiind că trebuia să dea tuturor celor care se înghesuiau în jurul lui sfaturi şi îmbărbătare. Întrebările curgeau, tumultuoase, lacome: „Domnule doctor, omul meu a avut o căzătură în pădure, e în pat de cincisprezece zile”. „Fata mea

tuşeşte.” „Mama ar vrea să ştie dacă să mai ia doctoria şi caşetele pe care i le-aţi dat.” „Oare ce să fac pentru reumatism?” „Bunica, domnule doctor, merge pe optzeci şi cinci de ani.” Jan surâdea, lua pulsuri, se uita în gâturi, la entorse, făgăduia s-o vadă pe bunica nevolnică, şi fiecare, consolat, îşi regăsea speranţa. Fiecare aştepta sfatul necesar, cuvântul de încurajare. Vocea lui sigură şi gravă era pentru toţi o mângâiere. În realitate, în acel ţinut, existau puţine cazuri serioase. Oamenii erau sănătoşi şi trăiau mult, dar era obiceiul ca, la venirea doctorului, să facă dintr-un fleac o boală gravă, pentru bucuria de a auzi rostindu-se cuvinte care să-i liniştească. Jan ştia asta foarte bine, dar îi plăcea să-i ia în serios pe cei care-l consultau. Astfel, toată lumea era mulţumită, foarte mândră de diagnosticul dat şi, pe loc, liniştită şi vindecată. Jan refuză ultimul pahar de vin şi plecă după ce strânse toate mâinile întinse spre el.

Poarta cea mare era deschisă... La fiecare sfârşit de săptămână, servitorii îşi aşteptau stăpânul, de multe ori în zadar. Când venea, era pentru ei o sărbătoare. Olaf Gunther îndeplinea cu zel şi competenţă diversele sarcini pe care le avea: grăjdar, grădinar, valet. O îngrijea pe Ingeborg, iapa doctorului, pe care acesta mergea călare în fiecare dimineaţă când era acasă. Nobilul animal nu suporta alt călăreţ decât pe Jan şi în felul său – nechezând puternic – îşi manifesta mulţumirea când sosea el. Hilde şi Olaf, înţelegând atunci că stăpânul era aproape, dădeau fuga. Hilde era o bucătăreasă excelentă. Căsătoriţi de mai bine de douăzeci de ani, Olaf şi Hilde se ciondăneau din orice, de dimineaţă până seara. Nu erau de acord decât asupra unui singur punct: admiraţia lor comună pentru stăpânul lor. Amândoi aşteptau sâmbăta cu nerăbdare. După caz, erau veseli dacă apărea Jan, sau se întunecau la faţă dacă doctorul, în ultimul minut, reţinut în capitală, îi lăsa să aştepte degeaba.

Câinii lătrară. În grajd, Ingeborg nechează. Jan sări din maşină şi intră în holul iluminat.

— Domnul a călătorit bine?
— Foarte bine, dragă Hilde.

Yvarsen aruncă o privire circulară în imensa odaie care-i era dragă şi unde nu se schimbase nimic de la moartea mătuşii Brita. Doar rafturile bibliotecii se îmbogăţiseră cu cărţi rare. Jan scoase din servietă un exemplar de preţ al *Fabulelor* lui La Fontaine, descoperit din întâmplare în puţinele sale hoinăreli prin librăriile din Stockholm. Era unul dintre clienţii cei mai pricepuţi în materie de cărţi rare. Contemplă câteva minute minunatele gravuri de Eisen, se amuză de impertinenţa lor încântătoare şi aranjă cele două volume legate în marochin roşu şi patinate de vreme alături de alte comori, a căror discretă frumuseţe ştia s-o guste. Hilde, în semn de bucurie, aprinsese toate lustrele. Jan le stinse una după alta, complăcându-se într-o lumină blândă, propice odihnei, răspândită de lampa de porţelan chinezesc de pe pian. Pe neaşteptate, se simţi năpădit de amintiri. Acolo, în fotoliul acela adânc, mereu afabilă şi surâzătoare, gata să prevină cele mai mici dorinţe ale fiinţelor pe care le iubea, se aşeza în fiecare seară, după-masă, mătuşa Brita. Aproape de căminul în care ardeau nişte butuci enormi, se revedea pe sine, tânăr, după lungile plimbări prin zăpadă, întinzând spre foc mâinile îngheţate. Pletele blonde ale lui Sigrid căpătau, în sclipirea focului, reflexe arămii. Tinerei îi plăcea să stea ghemuită în faţa focului. În vreme asta lui Jan i se părea că citeşte în acele priviri pierdute visuri de o dulceaţă infinită, zămislite de cuvintele pe care le schimbaseră în timpul plimbărilor pe câmpia strălucind de albeaţă. Adesea mână lui o căuta pe cea a logodnicei sale. Îşi împleteau degetele şi rămâneau astfel minute în şir fără să şoptească o vorbă, contemplând, în tăcuta lor visare, perspectiva unui viitor minunat pe care aveau să-l construiască împreună. Jan simţi un fior la acest asalt al imaginilor care-i năpădeau mintea. Dar trebuia să ducă până la capăt evocarea, ca să vadă ce loc ocupa în sufletul lui. Sunt de ajuns un

obiect, o privelişte, un parfum, ca să se declanşeze în noi, fără să vrem, întregul freamăt al trecutului. Auzi vocea lui Sigrid, uneori aspră, când nerăbdarea nu-i era imediat satisfăcută, alteori dumnezeiesc de melodioasă, ca un sunet de harpă, cu inflexiuni mângâietoare. Adesea el o ruga să cânte. Ea îşi părăsea atunci atitudinea de felină ghemuită, se ridica dreaptă în lumină şi intona, cu un simţ înnăscut al ritmului şi al poeziei, cântecele din folclorul patriei sale. Braţele ei, minunat modelate, desenau arabescuri emoţionante şi Jan o asculta cu inima plină de o mândrie de nespus...

Hilde veni să-l anunţe că masa era gata şi rupse brusc lanţul amintirilor. Jan îşi puse câteva întrebări tulburătoare: „Unde era Sigrid? Ce se întâmplase cu ea? Cum trăia după ce făptuise o astfel de crimă?” Doctorul celebru, chirurgul prestigios, ale cărui mâini aveau puteri magice asupra suferinţelor fizice, se gândi cu spaimă că bolile cumplite ale sufletelor erau de nevindecat. Cum să-i îngrijeşti şi să-i îndrepţi pe calea cea bună pe cei care şi-au făcut din rău un obicei şi o delectare? De ce unele fiinţe ca Sigrid ascund în ele atâta lumină şi atâta întuneric? Se aşeză la masă, dar alte imagini îl năpădiră. La acea masă se aşezase Ide, timidă şi blândă, tot timpul neliniştită că nu-i demnă de fericirea ei. Mătuşa Brita o încuraja cu un surâs bun. Sigrid îşi ţintuia rivala cu privirea ei de oţel şi o tortura până la lacrimi cu vorbele ei pline de o subtilă răutate. În cursul primei mese care-i reunise sub acoperişul familial pe Sigrid, pe mătuşa Brite, pe Ide şi pe el însuşi, după călătoria prin Europa şi după şapte ani petrecuţi în Africa de Sud, subliniase cu ferma sa autoritate meritele incontestabile ale tinerei sale soţii. Sigrid turbase de ciudă, trântind, drept ripostă, câteva reflecţii nepoliticoase şi pline de ură, din pricina cărora Ide suferise...

Timpul trecuse, greu de dureri nedrepte. Soţia lui dragă, atunci când putea în sfârşit să guste, liberă de orice ameninţare, fericirea şi mulţumirea, se stinsese

istovită prematur.

Hilde schiţă un regret văzând că stăpânul ei abia se atinsese de bucatele delicate făcute special pentru el. Jan se scuză:

— Mâncarea e delicioasă, Hilde, dar în seara asta nu mi-e foame.

Ea strânse masa fără să spună nimic. Rămas singur se îndreptă spre pian şi-i ridică încet capacul de abanos. În faţa ochilor săi, foarte aproape, chipul Idei îi surâdea din fotografie, imagine dragă care veghea asupra vieţii sale. Ezitând, făcu un prim acord. De mai bine de doi ani de când se reîntorsese în Suedia, Jan nu mai deschisese pianul. Fu cuprins de o uşoară nelinişte. Avea să-si regăsească supleţea, dexteritatea, memoria muzicală? Făcu câteva arpegii. Apoi, în mod firesc, de sub degetele sale ţâşni prima bucată de Chopin, cea pe care Ide o preferase tuturor celorlalte şi pe care-l ruga adesea să i-o cânte, în timpul serilor petrecute în Veld. Târziu, în noapte el încă mai cânta. Cântă din Liszt, Berlioz, Chopin şi pentru prima oară, după multă vreme simţi că trăieşte. După ultima notă ieşi în grădină să-şi scalde fruntea în aerul liniştit al nopţii. Respiră din adâncul plămânilor, simţindu-se brusc plin de o nouă sevă şi gata să creadă că soarta putea să-i fie propice. În timp ce se întorcea în casă văzu, în aripa dreaptă, lumină la ferestruica bătrânei Ane Mette şi-şi aminti, cu înduioşare, de roata ei de tors, al cărei zgomot îi însoţise toată copilăria. Se gândi la poveştile pe care le istorisea buna femeie. Acea luminiţă ce strălucea în noapte nu era felul ei de a-şi manifesta fidelul şi discretul ataşament? Îi fu recunoscător, dar a doua zi sărutând-o pe obrajii veştezi, ea îl dojeni cu blândeţe fiindcă se culcase atât de târziu.

* * *

În acelaşi moment, în celălalt capăt al globului, sub soarele strălucitor al zenitului, Thérèse şi James Corsen se

reîntorceau acasă, unde Betty pregătise o masă festivă pentru a le sărbători sosirea. O mulţime de flori, în toate odăile, îşi revărsau miresmele. Deşi încântaţi de lunga lor plimbare, cei doi călători salutară totuşi casa cu o veselie exuberantă.

VI

UN EVENIMENT ATÂT DE IMPORTANT ca o călătorie în Franţa nu putea rămâne fără urmare. În prima duminică după întoarcerea lor, soţii Corsen, nerăbdători să-şi împărtăşească impresiile, poftiră colonia europeană, lacomă de veşti noi din ţările părăsite de multă vreme. Foarte însufleţită, Thérèse îşi lăsă musafirii cu răsuflarea tăiată. Se abţinu totuşi să vorbească despre pelerinajul în Alsacia. În ciuda anilor, fusese prea puternic răscolită revăzând locurile unde copilărise, casa în care fusese o fetiţă fericită, apoi disperată de moartea brutală a părinţilor săi. Dimpotrivă, nu-şi precupeţi elogiile despre Paris.

— Nu ştiu dacă Parisul e cel mai frumos oraş din lume, dar e sigur cel mai uimitor şi de care te ataşezi foarte repede, zise ea cu entuziasm. Am stat acolo şase săptămâni şi timpul mi s-a părut scurt. Sunt franţuzoaică, dar mărturisesc spre ruşinea mea că nu cunoşteam Parisul decât din descrierile altora. Ce să spun? În el, totul vorbeşte. Totul cântă. Totul e grandoare şi graţie şi totul e bonomie. Fiecare cartier are personalitatea lui, fiecare stradă fizionomia ei. Fiecare ceas care trece aduce câte o ştire de maximă importanţă. Aş fi dorit să vizitez totul, dar cred că nu mi-ar fi ajuns o viaţă întreagă. Ca să înţelegi Parisul, trebuie să-l descoperi nu numai în actualitatea sa mereu arzătoare, ci şi în trecutul lui minunat. Ne-am oprit aproape de L’Etoile, la un hotel din Champs-Elysées.

— Oh, Champs-Elysées! se extazie doamna Howard,

înfulecând nişte fursecuri.

— În fiecare dimineaţă ne duceam pe jos până la Tuilleries şi plimbarea de la Arcul de Triumf până la Caroussel, prin grădinile Luvrului, ne încânta. Perspectiva era admirabilă. Se întindea din L'Etoile într-o parte şi-n alta pe kilometri întregi. Într-o zi, pe când ne întorceam de la Malmaison, vibrând de amintirile lui Napoleon şi ale Josephinei, soarele, în amurg, încercuise cu un brâu de flăcări Arcul de Triumf, ce părea o poartă deschisă spre infinit. Panorama Parisului sub lumina aceea era o încântare. Noi...

Se întrerupse. Tom Starner tocmai apăruse în cadrul uşii.

— *Hellow!*

Îi salută pe toţi dintr-o privire, apoi ochii îi rătăciră neliniştiţi.

Thérèse îl tachină cu drăgălăşenie.

— Cauţi pe cineva?

— Sigur...

Prin privirea lui limpede trecu o veselie maliţioasă. Lumina chipului îi lua, măcar că nu era nevoie, mulţi ani din cârcă. Strălucea de o juvenilă înflăcărare.

— De ce surâzi? îi zise el Thérèsei.

— De nimic... Apoi, luându-l amical de braţ: Dacă a fi uitat s-o invit pe Fanny, oare am mai fi la fel de buni prieteni? îi zise ea.

Tom izbucni într-un râs puternic.

— Asta-i o supoziţie pe care eu n-o pot face... Şi adăugă şi mai încet: Eşti cea mai bună şi cea mai minunată dintre prietene.

— Totuşi, trebuie să-ţi spun motivul, dragul meu Tom, şi te rog să ai răbdare. Fanny nu va veni decât foarte târziu; e reţinută la spital pentru o intervenţie urgentă.

— La dracu cu spitalul, înjură Tom.

— Nu e chiar aşa, băiete dragă. Ştii la fel de bine ca şi noi că Fanny e un model de devotament şi de abnegaţie. Nu eşti ultimul care se miră de sacrificiile pe care le face

numai din dragoste pentru aproapele ei.

Tom oftă.

— Din dragoste pentru mine aş fi preferat să vină mai devreme.

— Atunci, e adevărat?

— Adevărat ce, Thérèse?

— O iubeşti?

— Da, o iubesc.

Răspunsul ţâşni clar, curat, simplu. Adăugă:

— Şi aş vrea să fie cât mai repede soţia mea.

Thérèse îl privi lung.

— Fanny renunţă la slujbă dacă se mărită cu tine?

Surâsul lui Tom fu modest. Cu aceeaşi simplitate răspunse:

— Cred că Fanny a şi ales.

Thérèse sublinie:

— O dovadă în plus că dragostea face minuni. Acum, dragă Tom, fii drăguţ şi păstrează-ţi buna dispoziţie până vine Fanny. În seara asta vom mânca toţi patru. Va fi încântător.

Bărbaţii se adunaseră în fumoar. În absenţa elementului feminin, începură să discute despre importanţa femeii în viaţa bărbaţilor.

— Eu le găsesc atât de încântătoare, sau, mai exact, le-am găsit pe toate atât de încântătoare, încât niciodată nu m-am hotărât să aleg una, zise Hendrick.

O cută de tristeţe pecetlui buzele, care voiau să fie ironice, ale vânătorului de fiare. Toată lumea ştia că-şi părăsise Olanda natală, după o foarte amară deziluzie sentimentală.

— În ceea ce mă priveşte, zise domnul Howard pe un ton îmbufnat, trăgând din pipa lui, preferată, cea pe care mi-a dăruit-o soarta ocupă un loc atât de mare în casa mea – prin corpolenţă, sporovăiala fără sfârşit şi tonul despotic – încât mi-a răpit şi cea mai mică iluzie în ceea ce priveşte gingăşia feminină.

Trase furios din pipă oftând şi după o pauză, adăugă:

— Pot chiar să vă asigur că m-am săturat până în gât...

Ca pentru a confirma cele spuse, un râs, care aducea a curând a chelălăit, ajunse până la ei.

— Poftim, adăugă domnul Howard pe un ton lugubru, remarcaţi şi dumneavoastră râsul „încântător” al nevestei mele!

— Evident, zise careva, n-am cerut şi părerea prietenului nostru, doctorul, care se pare că a nimerit-o cel mai bine.

— Unele fericiri, dragă prietene, sunt aproape un rămăşag, când te gândeşti la ceea ce e în general existenţa... reluă Hendrick van Holden cu un accent de invidie.

— Ei, zise un altul, arătându-l cu capul pe Tom Starner, care se alătură grupului, tânărul nostru prieten celibatar nu ne dovedeşte că poţi fi ideal de fericit şi necăsătorit? Pentru asta, sunt gata să-l felicit!

Tom Starner izbucni în cel mai sincer râs.

— Şi dacă v-aş spune, dragi prieteni, că sunt pe cale de a vă dezamăgi pe toţi?

Murmure de mirare şi stupefacţie întâmpinară această mărturisire. Domnul Howard se înecă cu fumul pipei şi tuşi până-şi pierdu răsuflarea. Numai Corsen nu manifestă nicio surpriză.

— Aşadar, zise Hendrick, trădezi...

— Şi încă cu bucurie, afirmă Tom.

Vestea zbură din gură în gură până ajunse la urechile doamnei Howard, care-şi pierdu pofta de mâncare şi chiar dorinţa de a se mai aşeza la masă. Pe un ton hotărât îi chemă pe soţul şi pe fiica ei, smulgând-o pe aceasta din urmă din contemplarea toaletelor Thérèsei. Era dealtfel pentru prima oară când domnişoara Howard manifesta interes pentru vreo chestiune cu totul feminină. Mama ei nu mai putea rămâne nici măcar un sfert de ceas într-o casă în care primise o asemenea palmă. Faptul că i se suflase cea mai bună partidă din regiune era o injurie adusă ei. După un bun rămas sec adresat gazdelor care

îngăduiau, fără să protesteze, o asemenea atingere a demnităţii sale materne, se retrase, urmată de bărbatul ei deşirat, ale cărui sprâncene stufoase, ridicate a mirare, se zburleau pe fruntea încreţită în mod curios. Toate doamnele, pline de complimente, unele nuanţate, e adevărat de o anumită aciditate, se înghesuiră în jurul lui Starner. Urmară întrebările:

— Noi o cunoaştem?

— E frumoasă?

Tom răspunse afirmativ, fără să rostească totuşi numele celei alese, care ar fi răpit prematur acelor persoane fermecătoare gustul vreunui posibil roman. Această veste neaşteptată făcu să pălească interesul suscitat de călătoria în Europa. Unele dintre cucoane, acreditând anumite zvonuri, taxară veselia Thérèsei drept nervozitate prost deghizată ca să-şi ascundă tulburarea. Thérèse surprinse la rândul ei priviri ironice care nu se prea puneau de acord cu cuvintele amabile ce înfloreau pe buzele perfide. Se îndreptă repede spre Tom, îl luă de umeri şi-l sărută pe amândoi obrajii, strigând:

— Bravo, dragă Tom, nici nu ştii cât sunt de fericită că mi-ai urmat sfatul...

Unii ochi îşi pierdură strălucirea răutăcioasă, alţii, dimpotrivă, şi-o aprinseră mai intens, pentru a sublinia o părere bine stabilită.

— Nu te nelinişti, dragă Tom, adăugă Thérèse, te asigur că nu va întârzia să vină...

Invitaţii se retraseră unul clupă altul. Tom începu să străbată în lung şi-n lat odaia mare.

— Nu te-am văzut niciodată atât de nervos, constată James.

— Sunt primul surprins de nerăbdarea mea, recunoscu Tom.

În zadar făcea apel la atavismul lui britanic. Îşi pierduse calmul său obişnuit.

— Nu prea îmi place s-o ştiu pe Fanny pe drumuri în plină noapte.

— Fanny conduce minunat şi cunoaşte perfect drumul, zise Thérèse, doar l-a făcut de atâtea ori.

Noaptea era întunecoasă. Prin fereastra bungalowului Tom scruta fără încetare golul sumbru al Veldului. James, aşezat la o masă, făcea pasienţe.

— Ce-i ceri soartei? îl întrebă Thérèse.

— Nu mai am nimic ce să-i cer, dragă. Nu e nimeni mai fericit decât mine, răspunse James.

Betty apăru, cu o mutră bosumflată.

— Ce-i, Betty? întrebă Thérèse.

— Vai, doamnă, de când doamna s-a întors acasă, negrii ăştia nu mai vor să mă asculte...

— Deci ar trebui să plec din nou ca tu să fii fericită?

— Oh, nu! răspunse impozanta cameristă, sărutând cu devoţiune mâna stăpânei sale. Apoi, oftând din adâncul plămânilor: Sunt foarte nefericită când doamna nu-i aici!

Tom îşi părăsi brusc postul de observaţie, ca să se năpustească spre uşă.

— Iat-o!

Lumina galbenă a farurilor străpunse noaptea, un zgomot de motor se auzi. Tom, cu toată iuţeala picioarelor sale, alergă în calea maşinii.

— Tom!

Totul fu simplu. Ea îi căzu în braţe. El o sărută pe părul pe care Fanny îl lăsase să-i fluture în aerul călduţ al nopţii. Chipul îi era proaspăt. Ea îşi lipi obrazul, fierbinte de aşteptare, de al lui.

— Sunt fericită, Tom, atât de fericită, încât nici nu-mi pot crede ochilor.

Intrară amândoi în salon, ţinându-se de talie. Thérèse îşi luă prietena de umeri şi o privi multă vreme în ochi.

— Privirea ta nu mai e aceeaşi, Fanny.

— Sigur, acum văd lucrurile altfel decât odinioară.

Trebui ca Fanny să povestească amănuntele operaţiei la care asistase. Thérèse era foarte entuziasmată. Fanny, dimpotrivă, nu părea să mai manifeste acelaşi interes pentru meseria ei. Degetele îi rămăseseră în mâna lui

Tom şi privirea ei îşi urmărea de acum încolo viitorul, care nu se mai lega de treburile de la spital. Împinsă de o curiozitate specific feminină, Thérèse, dornică de noi amănunte, punea întrebări interminabile. Privirea mirată a lui James o avertiză că insistenţa ei era nepotrivită, dacă nu chiar deplasată faţă de Fanny şi de Tom, care aveau acum cu totul alte lucruri în cap. Ea tăcu, dar, cu toate eforturile făcute, nu mai acordă atenţie discuţiei, şi rămase străină la toate cuvintele schimbate între soţul ei şi cei doi invitaţi. Fanny şi Tom erau ei înşişi prea absorbiţi ca să observe acea tăcere puţin cam nelalocul ei. Tom făcea planuri, lua hotărâri. Fanny îl asculta ameţită, fericită să i se spună. La un moment dat, dispariţia discretă a gazdelor trecu neobservată de cei doi îndrăgostiţi, ceea ce-l făcu pe James să afirme:

— Se spune pe drept că îndrăgostiţii sunt întotdeauna singuri pe lume. Nu simt lipsa nimănui.

James părăsi sala de baie şi se duse lângă Thérèse care visa, întinsă pe un şezlong, cu mâinile sub ceafă. Voi să ştie:

— De ce, dragă, ai fost astă-seară atât de dornică să afli ultimele ecouri din Krittelwerk?

Thérèse întoarse spre soţul ei ochii săi frumoşi în care lui i se păru că vede lacrimi şi răspunse încet:

— Nu ştiu...

În noaptea aceea, Thérèse nu putu dormi. N-avea niciun motiv de nelinişte şi nicio supărare, dar simţea un fel de spaimă faţă de tot ce s-ar fi putut întâmpla. Se aplecă spre soţul ei care dormea liniştit şi-l sărută uşor pe fruntea calmă, încercând să-şi găsească şi ea liniştea necesară.

Odată cu tava cu micul dejun, Betty aduse şi un plic purtând un timbru din Suedia, James se dusese în parc cu noaptea în cap. Înainte de a deschide scrisoarea, Thérèse ezită, apoi, uitându-se la adresă, băgă de seamă că nu purta decât numele ei. Simţi o emoţie violentă. Pe patru

pagini scrise regulat şi strâns, doctorul Yvarsen îi povestea melancolia lui dintr-o seară. În introducere, se scuza pentru această neaşteptată nevoie de a-şi mărturisi tulburarea care-l cuprinsese în acea profundă singurătate.

„Vezi, draga mea, când inima e tristă, nu există peisaj oricât de frumos, oricât de emoţionant, care să nu-şi piardă puterea. Gândul meu rătăceşte adesea în trecut cu atâta intensitate, încât farmecul real al prezentului, de care totuşi nu mă pot plânge, nu izbuteşte să alunge acea nelinişte care mă apasă în ceasurile cele mai neaşteptate şi mai nepotrivite. Îţi scriu, lângă fereastra deschisă. E noapte. Aud zgomotul torentului şi-mi amintesc de o noapte asemănătoare, cea a sosirii mele în această ţară împreună cu Ide. De pe birou, surâsul Idei pare că vrea să mă binecuvânteze şi să mă ocrotească. Soarta îşi are legile ei inexorabile şi, oricât m-aş sili să le accept, e adesea foarte greu să nu te revolţi...”

Jan Yvarsen îşi oprea aici consideraţiile despre sine şi povestea în amănunt fostei sale colaboratoare cât era de solicitat de profesia lui.

„James trebuie să fie omul cel mai fericit din lume, continua el*. Şi cum ar fi putut fi altfel cu o soţie ca dumneata? O scrisoare lungă, în care să-mi povesteşti în amănunt viaţa dumitale, mi-ar face mare bucurie. Vorbeşte-mi despre acel Veld sălbatic pe care l-am iubit atâta, despre toate acele locuri pe unde ne-am dus împreună într-o vreme cu adevărat fericită.”*

Îl ruga pe James să-i împărtăşească observaţiile despre viaţa animalelor. Totul îl interesa pe acest om, a cărui muncă şi cercetare ştiinţifică deveniseră singura lui raţiune de a fi. Thérèse se sprijini cu coatele în perne, şi reciti de zece ori lunga scrisoare, oprindu-se la paragrafele care o consternaseră:

„Totul se află. Lumea e mică. Am auzit, închipuieşte-ţi, fără să vreau, dintr-o discuţie între două persoane, dintre care una se întorcea din Transvaal, că aţi fost amândoi în Europa. Acel domn povestea despre drumul lui peste Ocean unui prieten, şi-i semnala prezenţa pe bordul navei, a unei tinere doamne încântătoare; din descrierea lui mi-am dat seama că era vorba de dumneata. Să cred că sunteţi supăraţi pe mine? De ce n-aţi venit şi pe la mine? Aţi avut prea puţin timp la dispoziţie? Sau mai curând, ceea ce cred că e mai sigur, l-aţi uitat, în fericirea voastră, pe bătrânul vostru prieten. Crede-mă, dragă Thérèse, că vă dau totuşi dreptate. Această mare călătorie, care era prima după căsătoria voastră, trebuia să fie probabil ca un fel de lună de miere şi-n acest caz era firesc să-i evitaţi pe inoportuni...”

Thérèse simţi roşeaţa urcându-i-se în obraji; o dorinţă puternică de a plânge îi strânse gâtlejul. Acel reproş îi făcuse rău. Dacă gândul ar putea citi de la distanţă în inima omenească, Jan ar fi aflat că Thérèse Corsen se temuse ca, întâlnindu-l, să nu se trezească în ea mica Thérèse Erhardt de la spitalul din Krittelwerk. Făcuse un efort constant de voinţă ca să reziste tentaţiei de a porni spre Suedia. În timpul şederii lor la Paris, Thérèse fusese adesea pe punctul de a-l ruga pe James să împingă mai departe călătoria. Chiar sperase că James însuşi va manifesta dorinţa de a face o vizită vechiului său prieten, căruia îi datora fericita lui căsnicie. Dar soţul ei evitase orice aluzie la doctorul Yvarsen. Thérèse îşi scuturǎ tristeţea şi se sculă din pat ca să ia din sertarul ei câteva foi de hârtie. Apoi, se aşează din nou în pat şi se apucă să scrie febril. În nerăbdarea de a se disculpa, ar fi dorit să-şi vadă răspunsul ajungând în aceeaşi clipă la destinatar. Era pentru prima oară când îi scria lui Jan, după plecarea lui din Transvaal, căci James îşi asumase sarcina să răspundă el la cele două scrisori sosite mai înainte. Pe

hârtia de un albastru deschis rândurile se aşterneau unele după altele. O forţă irezistibilă o împingea să se destăinuiască. Acele pagini nu erau decât urmarea a tot ceea ce cutezase ea să-i spună cu câţiva ani mai înainte doctorului Yvarsen, cu prilejul unei întâlniri. Femeia aceasta cinstită nu-şi închipuia că scrie o scrisoare de dragoste şi totuşi patima izbucnea din fiecare cuvânt. Era spovedania inconştientă că Jan rămăsese pentru ea fiinţa pe care n-o poţi uita.

„Nu, n-am socotit că ar fi bine să vin în ţara dumneavoastră – scria ea – şi această hotărâre a pornit, mărturisesc, dintr-un profund egoism. Alături de dumneavoastră, ştiu că n-ar mai fi existat nimeni altul. Dacă ar fi trebuit să vă aud din nou glasul, toate celelalte glasuri de pe lume n-ar mai fi avut pentru mine nicio rezonanţă. Dacă ar fi trebuit – fie chiar şi pentru câteva ceasuri – să mă aflu în prezenţa dumneavoastră, oricine ar fi băgat de seamă că sufletul meu şi-a descoperit, în sfârşit, orizontul. Iertaţi-mă, n-am vrut să risc să sufăr, revăzându-vă, ca apoi să vă pierd din nou.”

Încercă să fie mai calmă în ultima parte a scrisorii, să ia un ton mai obiectiv, ca să-i facă lui Jan Yvarsen un soi de dare de seamă despre existenţa lor. Dar în ciuda acestei hotărâri, câte un cuvânt ici, colo, îi dezvăluia dragostea. Şi care nu-i fu spaima, când, isprăvind, cuteză să-l întrebe dacă mai primise veşti de la Sigrid.

Un pas făcu să scârţâie scara, James venea, mirat de această absenţă neobişnuită. De obicei, soţiei sale îi plăcea să se scoale de dimineaţă ca să respire aerul pur de afară. Ea avu o mişcare instinctivă ca pentru a-şi ascunde scrisoarea, apoi parcă ruşinată de acest gest nesincer, neobişnuit la ea, o lăsă în mapă şi, curajoasă, îşi aşteptă soţul.

— Nu cumva eşti bolnavă? se nelinişti James, aplecându-se asupra ei.

— Nu, răspunse ea, cu voce oarecum şovăielnică. Am primit veşti de la Jan. Pare necăjit că nu ne-am dus să-l vedem. Am vrut să-i răspund fără întârziere.

— Ai făcut bine, dragă, zise James fără alte comentarii şi fără să arunce o privire pe răspunsul aflat totuşi la vedere.

Thérèse îşi sprijini capul pe pernă.

— Nu vrei să-i citeşti scrisoarea?

— Imediat; diseară am să-i scriu şi eu câteva rânduri.

Aceasta fu singura aluzie a lui James la numeroasele foi pe care le văzuse în mapă. Îşi aprinse o ţigară, apoi trase perdelele. Soarele intră brutal în odaie, chemând-o pe Thérèse la realitate. Prin fereastra deschisă James privi îndelung Veldul care se întindea cât vedeai cu ochii, fără ca privirea să poposească pe vreo casă.

— Singurătatea asta în care trăim nu te apasă, dragă? întrebă el fără tranziţie. Mă tem că, după ce-ai trăit mai bine de o lună în străinătăţi, viaţa aici să nu ţi se pară monotonă.

Thérèse roşi din pricina acestei griji tandre, pe care socoti că n-o merită. Îi fu teamă ca James să nu-şi dea seama că ea nu-i dăruia toată dragostea la care avea dreptul. Nu trebuia cu niciun preţ să tulbure liniştea acestui om generos, nobil şi bun. De fapt se simţea eliberată de toate acele vise, de toate acele nădejdi amăgitoare. Ceea ce o lega de Jan Yvarsen se baza doar pe amintire şi nu trebuia nicio clipă să întunece, nici să tulbure fericirea soţului ei. James continua să stea la geam.

— Thérèse, ce-ai zice dacă mi-aş relua meseria? Se grăbi să adauge: Să nu crezi niciun moment, draga mea, că simt nevoia unei evaziuni oarecare... Toate ceasurile petrecute alături de tine sunt pline de încântare... Dar... Arătă spre scrisoarea lui Jan Yvarsen: Când mă gândesc la ce face el, îmi reproşez inactivitatea, comoditatea... Priveşte în jurul nostru, şi uită-te câţi oameni suferă fiindcă sunt prea puţini medici în Krittelwerk. Mi se pare

că sunt un dezertor, că nu mă gândesc decât la mine, complăcându-mă într-o fericire de care n-au parte mulţi... Nu trebuie să-ţi asculţi doar inima, mai există şi datorii de la care nu-i prea bine să te sustragi.

Din salon se auziră râsete. James spuse:

— Uitasem că avem musafiri. Mă duc la ei. Nu întârzia nici tu prea mult...

Fanny şi Tom făcuseră o plimbare prin parc şi acum se reîntorseseră în salon. Fanny trebuia să plece la Krittelwerk, să-şi reia serviciul chiar în aceeaşi seară. Tom, nerăbdător, voia ca cea pe care-o considera drept logodnica lui să renunţe pe loc la slujbă.

— E foarte simplu, îi spusese el, rămâi la familia Corsen până la căsătoria noastră... Sunt convins că ei vor fi fericiţi să te găzduiască.

Emoţionată de această grabă, Fanny răspunsese un pic cam cum îi răspunsese Jan Thérèsei, că n-avea dreptul să se sustragă îndatoririlor sale şi că era convinsă că el o va aproba.

Încăpăţânat, Tom mormăise ca un copil contrazis.

— Atunci, nu mă mai iubeşti?

Fanny îşi pusese capul pe umărul lui.

— Mai mult decât îţi poţi închipui. Sunt ca năucită de ceea ce se petrece în inima mea. Dar, Tom, nu uitase că mai există şi oameni nenorociţi... Mă bucur la gândul că voi fi soţia ta, Tom, că vom fi uniţi şi la bine şi la rău, dar... până atunci am mândria să nu depind decât de mine însămi şi să te merit îndeplinindu-mi până la capăt datoria căreia i-am consacrat atâţia ani.

După-amiază, Thérèse refuză invitaţia de a face o plimbare călare împreună cu cei doi tineri. Logodnicii o porniră singuri prin parc să-şi continue visele, făgăduielile, jurămintele. Thérèse încercă să citească, dar era absentă. James se aşezase la birou, ca să răspundă la lunga scrisoare a lui Jan Yvarsen.

— Îi împărtăşesc hotărârea luată, îi zise el Thérèsei şi-i cer câteva sfaturi. A fost întotdeauna pentru indigenii din

regiunea noastră un adevărat părinte. Apoi, remarcând aerul îndepărtat al Thérèsei, o întrebă: Ce ai? La ce te gândeşti?

Thérèse îşi ridică spre el frumoşii ei ochi violeţi, adumbriţi de visare:

— Te înţeleg foarte bine şi te felicit. Dar asta va aduce o anumită schimbare în felul nostru de a trăi.

James îi luă mâinile.

— Da, începem o viaţă nouă, Thérèse. Voi fi obligat să alerg ici şi colo, să te las singură zile în şir. N-ai să te plictiseşti?

— Câtuşi de puţin. Am atâtea de făcut aici...

După ceai, Fanny porni spre Krittelwerk. James plecă împreună cu ea. Tom porni şi el spre casă. Pentru prima oară de la căsătoria ei, Thérèse rămase singură toată noaptea în locuinţa aceea imensă. Seara, timpul se schimbă brusc. Vântul deveni de o violenţă extremă, cerul n-avea nici urmă de stele şi furtuna se dezlănţui turbată. Thérèse simţi frica până-n străfundul fiinţei sale. Călătorii trebuiau să fi ajuns de multă vreme la destinaţiile lor. N-avea deci de ce fi îngrijorată. Se culcă devreme, dar singurătatea o apăsa până la spaimă. O chemă pe Betty lângă ea. Femeia, bucuroasă să stea alături de stăpâna ei, luă mâinile mici ale Thérèsei în mâinile ei mari şi aspre. Apoi, observând melancolia întipărită pe chipul ei frumos, îi povesti cu voce cântată vechi legende din ţara ei. În curând, un lung oftat ieşi din pieptul tinerei femei, ca un preludiu al somnului liniştitor...

VII

JAN YVARSEN GĂSI PE BIROUL lui două plicuri, purtând ştampila din Transvaal. Recunoscu scrisorile şi se întrebă, înainte de a le deschide, ce anume îi determinase pe soţii Corsen să-i

scrie fiecare separat. Prima scrisoare pe care o deschise fu a Thérèsei. Conţinutul ei îl surprinse şi, la început, îl irită. Apoi, amintindu-şi de ceasurile de la Krittelwerk, revăzu frumoasa gură tandră a Thérèsei, ochii ei de un albastru atât de rar, semănând cu violetele, în care i se citea o admiraţie timidă şi simţi cum îl cuprinde o dulce emoţie. Se hotărî totuşi să-i răspundă foarte sever, fără să aştepte acel schimb de confidenţe tulburătoare, al căror pericol îl presimţea. Se privi în oglindă şi surâse. Ce-ar fi spus foarte tânăra Thérèse Corsen dac-ar fi băgat de seamă, în chica lui blondă, nenumăratele fire argintii, martorele unui trecut greu şi al unor griji mari, iar pe chipul lui, brazdele datorate melancoliei şi meditaţiei? Secretara îi puse pe birou o ceaşcă de ceai.

— Ar trebui să vă odihniţi, domnule doctor.

Jan înălţă uşor din umeri. Odihna... La ce bun? După orele în care o accepta, se simţea atât de obosit, atât de slab, atât de dezorientat... Munca era singurul lui leac şi nu-i rămânea decât să se îndoape cu ea până la epuizare, până cădea în acel somn profund, fără vise. Începând din zori, opera, neacordându-şi decât rare momente de destindere. Internii îl înconjurau mai plini de febră decât el, uluiţi în faţa expunerilor sale precise. La acest efort constant al clinicianului se adăuga activitatea profesorului şi a cercetătorului ştiinţific. Jan citi scrisoarea lui Corsen şi-şi făgădui să-i răspundă, încurajându-l pe drumul frumos pe care îşi propunea s-o apuce. Totuşi, se gândi cu oarecare melancolie că cele două fiinţe nu mai găseau în ele o sevă suficientă să le nutrească dragostea.

— Domnule doctor...

Un intern veni să-i spună că sala de operaţie era gata.

La Stockholm, Jan Yvarsen ocupa un apartament relativ modest în comparaţie cu situaţia sa. Înlăturase zidurile celor trei camere şi-şi făcuse un salon imens, ai cărui pereţi dispăreau sub coperţile de toate culorile, din toate epocile şi de toate dimensiunile, ale sutelor de volume. Mobilele mergeau de la stilul vechi cel mai pur, până la

stilul modern cel mai căutat, fără ca acest amestec să fie câtuşi de puţin şocant. Covoare, groase de lână, divane şi lumânări cu abajururi dădeau ansamblului o atmosferă plăcută, unde orice zgomot inoportun părea interzis. N-avea pian, era un lux numai pentru ceasurile de destindere de la ţară. Trăind singur, nu primea şi nu accepta decât invitaţiile de care nu putea scăpa. Se ştia că are relaţii, dar nu prieteni. N-avea decât o singură menajeră tăcută şi discretă, aidoma lui. Întors acasă, citi din nou scrisorile prietenilor săi din Africa şi amână pe a doua zi răspunsul. Menajera aştepta, în picioare în faţa lui.

— Ce e, Marga?

Telefonase o doamnă, care nu voise să-şi spună numele, cerând să fie primită cât mai repede cu putinţă. Fidelă consemnului, Marga o sfătuise să se adreseze la clinică... Jan luă o carte şi nu se mai gândi la acel telefon neaşteptat. Totuşi, el, care nu putea citi fără să dea importanţa cuvenită fiecărui rând parcurs, nu-şi putu concentra atenţia. Spre ora opt, Marga aduse pe măsuţa rulantă o cină frugală, cu care doctorul se mulţumea în fiecare seară. În acel moment, răsună soneria telefonului. Jan făcu semn femeii să-l ridice. După ce ascultă, aceasta acoperi receptorul cu mâna şi, întorcându-se spre stăpânul ei, întrebă încet:

— Aceeaşi doamnă, domnule, ce să-i zic?

— Că nu sunt aici, că nu mă întorc în seara asta, răspunse Jan nerăbdător.

Apoi îşi reluă lectura; dar literele îi dansau prin faţa ochilor. Strânse furios pleoapele, apoi se hotărî dintr-o dată să răspundă la scrisoarea Thérèsei. Nu fu prea încântat de stilul folosit, doctoral, patern, dar ţinea să-i creeze despre sine Thérèsei o imagine cu totul deosebită de cea pe care-o păstrase ea în ciuda anilor.

„Există fericiri – scria el – *pe care n-ai dreptul să le neglijezi în mod nechibzuit. Viaţa dumitale e foarte*

frumoasă, Thérèse, nu poţi, nu trebuie să cauţi altceva. Ai fost întotdeauna romantică, fetiţo. Dar acum trebuie să trăieşti doar în prezent. Corsen are dreptul la toate gândurile, la toate visele dumitale. E un băiat pe care-l apreciez şi pentru care simt multă stimă şi afecţiune. Te laşi târâtă de imaginaţie. Dacă m-ai vedea acum, micuţă Thérèse, ai fi decepţionată. Sunt bătrân nu atât ca ani, ci din pricina unui trecut plin de suferinţe, care şi-a lăsat pecetea lui dură. Viitorul, pentru mine, înseamnă muncă şi singurătate. Nu vreau altul. Dumneata, Thérèse, eşti la începutul vieţii. Ştiu cât de mult ai îndurat prin pierderea crudă a dragilor părinţi. Dar soarta a voit să-ţi dea o compensaţie. Ai un soţ care te iubeşte mai mult decât orice pe lume. Şi poate că în curând căsătoria vă va fi luminată de unul sau mai mulţi strengari. V-o doresc din toată inima, copiii sunt adevăratul scop, adevărata fericire a vieţii."

Jan îşi termină scrisoarea, insistând pe lângă Thérèse să-l îndemne pe Corsen să-şi reia meseria.

Stăpân pe el în orice împrejurare, Jan putea să-şi disciplineze somnul. De obicei, cinci ore de odihnă pe noapte îi erau de ajuns ca să-şi regăsească echilibrul. După ultimul rând al scrisorii, oboseala se abătu brusc asupră-i. I se păru că un cerc de fier îi strângea tâmplele. Se întinse pe divan, ca să încerce să-şi liniştească acel rău subit şi, fără să poată face nimic împotriva apăsării care-l cuprindea, adormi brusc. Îl trezi o sonerie. Aprinse lampa şi se uită la ceas. Era aproape două noaptea. Suna telefonul. Jan Yvarsen îşi zise că-l chemau la clinică. La celălalt capăt al firului, timp de câteva secunde, nu se auzi nimic. Jan repetă:

— Alo... Alo...

Atunci, o voce cunoscută, prea cunoscută, răsună în aparat. Jan se frecă la ochi, nu mai avea nicio picătură de salivă în gură şi crezu că sângele îi îngheţase în vine.

— Cu ce drept cutezi să-mi telefonezi? articulă el cu

greu.

În ureche primi ecoul unui râs strident, apoi auzi telefonul închizându-se. Jan se lungi pe divan şi închise ochii, încercând să-şi potolească acea nervozitate care-l făcea să tremure. Dar toate raţionamentele din lume, controlul pe care-l exercita întotdeauna asupra lui însuşi nu avură niciun efect în spaima care-i strângea inima. Vocea lui Sigrid... Unde se afla ea? Cu siguranţă că în oraş. Deci nu-şi slăbea prada... Jan se sculă. Nu mai putea fi vorba de odihnă. Dar nu trebuia nici să-şi piardă capul. Se îndreptă spre sala de baie şi rămase multă vreme sub duşul rece. Apoi se îmbrăcă în grabă ca şi cum ar fi trebuit să plece imediat. Se aşeză la birou şi scrută multă vreme fotografia Idei.

— Oare să nu existe dreptate? murmură el.

Apoi, lucid, cu o cruzime implacabilă, voi să-şi dea seama ce simţea, ce reprezenta încă pentru el acea voce pe care-o iubise atâta. „De unde-mi vine tulburarea asta? Mi-e rău?” se întrebă el speriat. Cu tot haosul din sufletul lui, simţea o mânie surdă, gata să izbucnească dacă, din întâmplare, criminala lui verişoară cuteza să i se înfăţişeze. Ce să facă? Nu se îndoia că Sigrid voia cu orice preţ să-l întâlnească. Va îndrăzni să se ducă în casa mătuşii Brita, acum casa lui? Va cuteza să locuiască acolo cu complicitatea lui Ane Mette, care îi păstrase o tandră adoraţie? Jan trebuia, la sfârşitul săptămânii, să se ducă acolo. Se hotărî să renunţe la plecare şi-o înştiinţă printr-o scrisoare pe bătrâna guvernantă, fără totuşi să-i explice motivele. El care-şi interzisese fumatul înainte de masa de prânz, golise până la răsăritul soarelui, o jumătate de pachet de ţigări. Nu-şi putea potoli cu nimic nervozitatea. Există fapte care nu se iartă, pe care nu le poţi absolvi, şi cărora timpul nu le poate şterge urma ticăloasă. Sigrid se făcuse vinovată de o crimă de neînchipuit şi nepedepsirea ei nu se datorase decât mărinimiei Idei. Ochii i se opriră pe scrisoarea pe care tocmai i-o scrisese Thérèsei Corsen. Thérèse? Ea n-ar fi putut să ierte. Nicio inimă binevoitoare

n-ar fi avut puterea sau laşitatea să ierte. Pe Jan îl năpădi revolta. Adesea, în ceasurile de singurătate, trecutul venea să-l legene pe aripile lui şi când îşi aducea aminte de Sigrid mila lua locul ranchiunei. Dar acum ce să facă? Jan socoti că trebuie să acţioneze, dar cum? O simţi pe Sigrid dând târcoale, pregătindu-se să aducă răul sau distrugerea. Cum să ajungă la ea s-o împiedice să distrugă? Deşi era cu mult înainte de ora deschiderii birourilor, Jan se duse la notarul familiei. Servitoarea care-i deschise la început refuză să-şi trezească stăpânul.

— Spune-i numele meu şi zi-i că e ceva extrem de urgent şi de grav.

Notarul apăru în halat de casă, cu chipul buimăcit de somn.

— Sunt surprins să te văd venind atât de devreme, doctore, dar mă aşteptam la vizita dumitale. Dacă n-ai fi sunat la uşa mea, mi-aş fi permis să te rog să vii ca să-ţi vorbesc despre vizita pe care am primit-o ieri. Îşi puse ochelarii: Verişoara dumitale, domnişoara Lindval, s-a întors printre noi. Mă vezi încântat. Nu s-a schimbat şi-şi păstrează aceeaşi strălucitoare tinereţe. Vizita ei m-a dus cu mulţi ani în urmă, pe vremea mătuşii dumitale. Nădăjduiesc că această călătoare a noastră şi-a isprăvit peregrinările prin lume şi se întoarce definitiv acasă. Nu pricep de ce verişoara dumitale n-a venit direct la dumneata. M-a rugat să te anunţ de sosirea ei. Mi s-a părut cam ciudată, dar...

Jan se prăvălise într-un fotoliu şi notarul îl privi cu nelinişte. El habar n-avea despre crima lui Sigrid şi paloarea medicului i se păru nefirească.

— Ţi-e rău?

Jan făcu semn din cap că nu.

— Ce ţi-a spus verişoara mea? întrebă el cu voce aspră.

— Nimic precis. Încă din copilărie, Sigrid a avut întotdeauna un surâs enigmatic. Nădejdea pe care mi-o fac închipuindu-mi că ar putea rămâne printre noi porneşte dintr-o convingere personală. Sigrid nu mi-a

spus nimic în acest sens. Vârsta mea şi vechea prietenie care mă leagă de familia dumitale mă îndreptăţesc să-ţi dau unele sfaturi...

— Care?

Tonul aspru al lui Jan, cu care nu era obişnuit, îl surprinse pe notar.

— Viaţa dumitale particulară nu mă priveşte, dragă doctore, cu atât mai puţin a verişoarei dumitale. Dar mi se pare că odinioară aţi fost logodiţi.

— Într-adevăr, răspunse Jan în silă.

— Pot să nu dau două parale pe romantism, dar soarta are surprize uimitoare şi...

— Şi?

— Şi, continuă notarul cu voce scăzută, ştiind că cea mai mare dorinţă a mătuşii dumitale, care mi-a fost prietenă bună, era să te însori cu fata ei, mi se pare că n-ar fi imposibil să vă realizaţi, visul din tinereţe. Sunteţi liberi amândoi.

Jan izbucni într-un râs care-l făcu pe notar să tresară, apoi, ca împins de un resort, se ridică din fotoliu. Cu o voce calmă, dar de o crudă ironie, răspunse:

— Dragă maestre, nu-ţi construieşti viitorul pe nişte amintiri. Sigrid ţi-a spus că ar dori să mă vadă?

— Nu, în plus, a afirmat că n-are intenţia să stea în casa dumitale de la ţară... M-a rugat, dacă te văd, să-ţi comunic această hotărâre. Totul pare destul de ciudat. Socot că există probabil între voi o neînţelegere. Aş fi fericit dac-aş putea-o risipi.

— Nu te preocupa de asta! răspunse Jan destul de sec.

În faţa acestui ton neobişnuit, notarul avu un gest de stupoare. Jan, încurcat şi confuz, se scuză, spunând că e surmenat.

* * *

Cu, toată puterea sa de stăpânire, doctorul Yvarsen nu operă în dimineaţa aceea cu calmul său obişnuit. Internii,

miraţi, nu-şi puteau explica nici mutismul, nici fruntea încruntată a maestrului lor. Pe deasupra măştii, privirea îi era neliniştită, parcă îndepărtată. Mâinile păreau să asculte mai mult de reflexele obişnuite decât de disciplina gândirii. Sigur, asistenţilor nu le era teamă, dar lipsa explicaţiilor îi dezorienta. Doctorul Yvarsen nu numai că tăcea, dar nervozitatea lui era evidentă. Mâna înmănuşată în cauciuc înhăţa brutal instrumentele pe care i le întindeau ajutoarele sale. Avu de făcut trei operaţii delicate. După a doua, Jan se retrase în odaia vecină cu sala de operaţii, rugând să fie lăsat singur. De obicei, în timpul pauzelor, discuta cu studenţii, le cerea păreri, şi încerca – cu o afectuoasă convingere – să-i încurajeze pe drumul pe care şi-l aleseseră.

— E într-adevăr pentru prima oară, de mulţi ani, când îl văd pe doctor atât de răscolit, remarcă secretara lui, care nu cuteză să-l deranjeze.

Singur, Jan se lăsă din nou cufundat în gândurile lui. „Ce va face Sigrid? Va cuteza să vină la mine?” Se gândi cu o intensitate aproape dureroasă la liniştita şi senina sa căsnicie. O evocă pe Ide, surâzătoare, blândă şi bună, adevărată imagine a purităţii. „Nu, Ide, şopti el, n-am s-o iert pe cea care a vrut să te piardă. Iartă-mă, Ide, că te-am făcut, fără să vreau, să suferi, că ţi-am întunecat câţiva dintre anii cei mai frumoşi prin acele sumbre regrete care mă mânau uneori spre un trecut în care surâdea un alt chip decât al tău, în care doream o altă prezenţă... Tremur de groază când mă gândesc că am putut-o lăsa pe Sigrid să se apropie de tine, că am fost atât de inconştient să nu prevăd răul pe care se pregătea să ţi-l facă, cu răceală, cu cruzime, ca o fiară. O, Ide, ce să fac? Sigrid s-a întors, Sigrid dă târcoale ca o umbră a nenorocirii. Sigrid mă pândeşte, mă vrea! Ce să fac?”

În dosul pleoapelor închise, imaginea Idei persista; îi auzea zgomotul paşilor, râsul, vocea caldă şi, ca şi odinioară, îi şoptea: „Jan, trebuie să ierţi, trebuie să uiţi!” Jan îşi şterse fruntea udă de sudoare. „Nu vreau să iert,

nu pot, nu trebuie să iert!” Cineva bătu de două ori în uşă. Jan tresări, îşi aprinse o ţigară, încercă să-şi regăsească un pic calmul înainte de a răspunde cu voce sigură:

— Intră!

O infirmieră îşi vârî capul înăuntru şi spuse timid:

— Domnule doctor, totul e gata şi sunteţi aşteptat.

Jan se ridică. Un surâs plin de bunătate îi lumină chipul.

— Vin. Doar câteva secunde.

Trase adânc în piept fumul ţigării şi trecu în sala de operaţii: câţiva interni îl aşteptau, cu un aer jenat. Dar Jan îşi trase mănuşile şi, înainte de a i se pune masca, îşi anunţă asistenţii cu vocea lui obişnuită, calmă şi gravă, că intervenţia pe care se pregătea s-o facă era o delicată rezecţie de stomac.

VIII

FANNY MILICIENT ŞI TOM STARNER se căsătoriseră de trei săptămâni. Era prima lor vizită, ca soţi, pe care-o făceau familiei Corsen. Ea venise prima, parcurgând cele cinci leghe care-o despărţeau de casa familiei Corsen în trapul regulat al iepei pe care i-o dăruise soţul ei. Tom urma să vină seara, cu maşina. După primele efuziuni, Thérèse îşi privi prietena.

— Eşti frumoasă, draga mea Fanny, căsătoria ţi-a priit.

— Sunt fericită, asta-i tot. E minunat, Thérèse, minunat şi aproape de neînchipuit. Nu mă gândeam la dragoste, sau mai curând eram absurdă. Nu voiam să cred în ea. Fiecare an de singurătate mă convingea că dragostea era din ce în ce mai greu de atins. Apoi a apărut Tom... Ce să-ţi spun? Îl iubesc, e de ajuns, nu-i aşa? Îl iubesc fără să ştiu de ce, nici nu mai ştiu măcar dacă e aşa cum voiam eu să fie bărbatul la care visam când eram foarte tânără. Ne-am aruncat, mărturisesc, câteva priviri, la prima noastră întâlnire. Apoi el a devenit pentru mine un fel de

lumină pe care-o aştepţi şi cred că acum n-aş mai putea trăi fără ea... Cât de ciudată e viaţa... Pe vremuri credeam că nu mai există nimic în afară de munca mea. De-o lună încoace viaţa mea dinainte nu mai e decât o amintire îndepărtată. E de necrezut cât de repede se obişnuiesc inima şi sufletul cu fericirea. Ceasurile trec cu o repeziciune uluitoare. Mi se întâmplă să mă emoţionez până la lacrimi când murmur singură, pentru mine: „Soţul meu, casa mea”.

Vorbi mult despre Tom, şi ori de câte ori îi rostea numele, gura ei părea că înfloreşte. Avea de gând să schimbe aranjamentul casei.

— El mă lasă să fac ce vreau, zise ea cu emoţie. Dar am să încerc să-i aranjez locuinţa după gustul lui.

Interiorul casei lui Tom Starner era al unui celibatar sportiv, prieten al confortului. Peste tot, fotolii adânci de piele, iar pe pereţi, trofee de vânătoare. Lui Fanny îi plăceau lucrurile vechi şi voia să le aibă sub acoperişul casei sale.

— E o dorinţă care ţine încă din adolescenţă şi pe care n-am avut niciodată posibilitatea să mi-o satisfac. Ştiu bine că un asemenea aranjament poate fi, şocant şi aproape ridicol într-o ţară unde efortul şi munca grea nu se potrivesc cu dulcegăriile, dar contradicţiile de multe ori sunt plăcute.

Din Anglia, tinerii soţi n-au primit o scrisoare prea afectuoasă. Prin această căsătorie în afara tradiţiei, Tom se rupsese de o anumită *gentry* industrială engleză. Ca răspuns la vestea însurătorii sale, părinţii lui îi trimiseseră o scrisoare destul de seacă.

Schimbarea fizică a lui Fanny era vizibilă. Din frumoasă, devenise încântătoare. Părul pe care altădată şi-l pieptăna lins, cu cărare la mijloc şi strâns în coc, îi flutura acum pe spate. Mersul îi era mai suplu, gestul mai larg şi buzele acoperite de un roşu uşor dezvăluiau în orice clipă, prin surâsul lor radios, nişte dinţi sclipitori. Ea îi luă Thérèsei mâinile.

— Ce egoistă sunt. Nu vorbesc decât de mine. Şi tu, Thérèse?

— Eu? Cum spune poetul Verlaine, viaţa mea e simplă şi liniştită... răspunse Thérèse.

— Şi James?

— Nu ne vedem decât seara, dragă Fanny. Şi-a reluat, ştii, meseria de medic.

Lui Fanny i se păru că vede în privirea prietenei sale o anumită umbră şi în glas distinse un ton mai stins ca de obicei. Nu se putu abţine să n-o întrebe dacă activitatea soţului ei nu-i pricinuia o oarecare tristeţe. Thérèse tresări, tuşi ca să-şi dreagă glasul şi răspunse limpede:

— Câtuşi de puţin. Sunt foarte mândră de el şi de renumele lui. Sunt fericită că-l ştiu fericit.

— Iartă-mă, am crezut...

Fără să vrea, Thérèse lăsă să-i scape un oftat, apoi ridică uşor din umeri.

— Recunosc că de la o vreme mă încearcă un fel de rău pe care nu-l pot defini, ca şi cum aş aştepta ceva cumplit... Nu-mi cere explicaţii, fiindcă nu ţi le-aş putea da. Asta mi se întâmplă din ziua în care mi-ai spus că Sigrid trăieşte.

— Dar... De ce să te tulbure pe tine existenţa lui Sigrid? Thérèse, uită-te la mine şi iartă-mă dacă insist. Eşti sigură că nu-mi ascunzi nimic?

Chipul Thérèsei se împurpură. Nu-i putea mărturisi nici chiar celei mai bune prietene a ei ciudata senzaţie de durere pe care o încercase în dimineaţa aceea, când citise scrisoarea doctorului Yvarsen. Îşi reproşa că îndrăznise să-i scrie lui Jan cu sufletul ei de odinioară, dar în acelaşi timp suferea din pricina certitudinii că într-adevăr Jan nu simţise şi nu va simţi niciodată faţă de ea emoţia pe care o simţea ea gândindu-se la el. Cuprinsă de un soi de decepţie amară, mototolise paginile lungi. Apoi se ocărî singură pentru romantismul ei exaltat şi-şi făgădui ca de acum încolo să fie femeie rezonabilă. Avea un soţ minunat şi o casă încântătoare. Se întoarse spre

Fanny cu ochii ei violeţi în care străluceau lacrimi.

— Fanny, existenţa lui Sigrid nu poate lăsa indiferent pe nimeni, în sensul justiţiar al cuvântului. Pe de altă parte, mărturisesc cinstit că mi-ar părea nespus de rău ca femeia asta să-şi mai păstreze puterea asupra unei fiinţe căreia de fapt i-a făcut atâta rău.

Această explicaţie, care putea să-şi aibă valoarea ei, fu dată pe un tot atât de aprins, încât subtilitatea nu putu şterge sentimentul. Fanny surâse, dar surâsul ei era obosit.

— E părerea ta sinceră, Thérèse? A murit într-adevăr în tine acel sentiment care te făcea să tremuri de emoţie când îl vedeai pe doctorul Yvarsen? Voi fi sinceră. Nu cumva eşti cumplit de geloasă închipuindu-ţi că doctorul ar putea cădea din nou în braţele frumoasei sale verişoare?

Thérèse închise ochii, strânse buzele, deveni lividă şi murmură ca pentru sine:

— Ar fi mult prea cumplit!

Fanny îşi luă prietena în braţe. Rămaseră tăcute minute în şir.

— Îi iubesc pe cei ce se iubesc! zise o voce plăcută.

Era James Corsen, întors din drumurile lui zilnice prin satele din jur. Indigenii aşteptau vizita doctorului, aşa cum aştepţi o minune. Acum ştiau că nu mai sunt uitaţi.

Ultimele vizite fuseseră cele făcute pe vremuri de doctorul Yvarsen. De atunci doar vreun caz de extremă urgenţă îi determina pe negri să consulte medicul la care se ajungea foarte greu, pentru că niciun doctor nu-şi exercita meseria în Veld şi ei trebuiau să se ducă tocmai la Krittelwerk. Gripele, bolile mai puţin grave, ba uneori chiar şi cele serioase trebuiau să fie ignorate de bunăvoie şi, de la plecarea lui Jan, nivelul sănătăţii scăzuse mult în regiune. Cu un fatalism surâzător, cafrii acceptau micile sau marile necazuri în nădejdea că poate, mai curând ori mai târziu, un alt doctor Yvarsen va veni totuşi în district să le aducă şi lor mângâierea. Când în primul sat, James

Corsen a dat prima lui consultaţie cu totul gratuită, noutatea s-a răspândit în tot ţinutul cu o rapiditate fulgerătoare. James se întorcea din aceste drumuri, dărâmat, dar fericit că şi-a făcut datoria.

— N-aveam dreptul, dragă, să pun şi eu puţinul pe care-l ştiu în slujba celor care suferă? îi zise el Thérèsei.

În fiecare zi James Corsen părăsea *Paradisul* în zori. Nu venea la masă. Thérèse mânca singură la prânz în salonul imens. Nu cuteza să-i spună soţului ei că această singurătate, în criza prin care trecea, o apăsa cumplit. Cufundată în gândurile ei încâlcite, trebuia să facă un mare efort ca să-i dăruiască lui James, când acesta venea acasă, ofranda surâsului care-i plăcea.

Corsen o sărută pe Fanny şi o strânse îndelung în braţe pe Thérèse.

— O zi grea. Un duş o să-mi facă foarte bine.

Dispăru pentru câteva minute.

— James mi se pare cel mai drăguţ bărbat, zise Fanny.

— Mai drăguţ decât Tom? întrebă Thérèse surâzând.

— Nu, dar tot atât, sunt convinsă.

— N-ai să mă convingi de un lucru pe care-l ştiu de multă vreme, dragă Fanny.

Tonul sec al Thérèsei o surprinse pe prietena ei.

— Te-am jignit?

— Câtuşi de puţin. Dar...

— Dar?

— Climatul de exaltare, foarte firesc, în care trăieşti, te obligă, desigur să-l constaţi la toţi cei care te înconjoară...

— O rectificare, Thérèse... la toţi cei care-mi sunt dragi...

James Corsen apăru în haine albe.

— Uf... Negrii ăştia sunt simpatici, dar sunt tot atât de insuportabili ca nişte copii răsfăţaţi. Mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine să-i las să se zbată în ignoranţă... Îi conving tot atât de greu pe unii dintre ei că sunt sănătoşi, pe cât de greu îi pot determina pe cei care sunt într-adevăr bolnavi să se îngrijească, atunci când medicamentele pe

care le dau nu le plac... Dragă Thérèse, mâine am nevoie de tine. Trebuie să operez. Rănitul nu e transportabil. Va trebui să ne mulţumim cu ce avem la îndemână.

Thérèse îşi înălţă capul. Ochii îi străluciră. Fanny băgă de seamă şi-şi arcui sprâncenele. Această veste primită de Thérèse cu un sentiment de satisfacţie era cea mai bună dovadă că tânăra femeie se plictisea. Îşi zise că viaţa era într-adevăr stranie, din moment ce ea voise să-şi părăsească meseria, ca să se devoteze dragostei, în vreme ce Thérèse părea să încerce o adâncă bucurie ca să-şi reia – fie chiar şi pentru câteva ceasuri – această meserie:

— Recunosc, spuse oftând Corsen, că sunt puţin emoţionat. Este pentru prima oară când pun mâna pe bisturiu de când... de când... Căută în memorie şi spuse surâzând: Sunt într-adevăr fericit din moment ce nu mai am noţiunea timpului. Cred că ultima mea intervenţie datează de pe vremea când eram asistentul doctorului Yvarsen. Voi fi în stare să fiu demn de el?

Privirile Thérèsei şi ale lui Fanny se încrucişară. Cea a Thérèsei era parcă resemnată. „Vezi, părea ea să spună, e ca un soi de fatalitate, mereu trebuie să-i fie rostit numele, cum să pot găsi uitarea?”

* * *

Operaţia era delicată. Era vorba de amputarea unui picior ros de cangrenă. Bolnavul, un cafru voinic de vreo treizeci de ani, privi cu un calm senin toate pregătirile doctorului. La porunca lui Corsen, avu curajul să interzică concertul de plânsete ale nevestei sale şi al celor trei copii strânşi în odaia vecină. Înainte de anestezie, indigenul voi să ştie precis ce va avea de îndurat. Corsen nu-i ascunse nimic. Lacrimi perlară ochii bărbatului.

— Cum o să-mi mai hrănesc nevasta şi copii?

— Am să te angajez la mine, îl linişti Corsen. Îţi plac animalele?

Negrul ceru să fie „şef”.

— Te voi numi supraveghetor-şef.

Un surâs ilumină chipul bolnavului. Thérèse strânse mâna soţului ei şi-i şopti cât de mult îi aprecia bunătatea. Corsen îşi privi soţia. În halat alb, se fâţâia în sus şi-n jos prin odăiţa transformată în sală de operaţie. Aşeza instrumentele în ordinea în care se părea că vor fi întrebuinţate, ca şi odinioară la spitalul din Krittelwerk. Brusc, James Corsen nu mai fu soţul, a cărui privire părea mereu neliniştită din pricina a ceea ce putea dori sau spera Thérèse, ci chirurgul stăpân pe nervii săi şi conştient că era vorba de viaţa unui om. Vocea lui îşi reluă tonul poruncitor:

— Eter...

Corsen aruncă cearşaful. Rana cumplită se ivi, dar chipul Thérèsei nici nu tresări. Piciorul trebuia amputat până la jumătatea şoldului.

„Gata?” părea să spună privirea lui James, fixată asupra Thérèsei. Cu chipul concentrat, cu buzele strânse, el primea unul câte unul, ca un automat, instrumentele pe care Thérèse i le întindea. Fără să ezite, Corsen începu să taie.

— Tampon... pense, bisturiu...

Chipul îi şiroia de sudoare. N-avea mască. Thérèse îi şterge întruna fruntea cu un burete. Într-adevăr, nu-şi mai recunoştea bărbatul. Acest chip, asprit de efort şi de atenţie, părea străin; gesturile precise, rapide nu mai erau ale mâinilor care mângâiau cu o încetineală blândă spinarea gazelelor şi antilopelor. Scârţâitul fierăstrăului pe os o făcu pe Thérèse să tresară. Îi trebui ei însăşi un mare efort ca să nu leşine.

— Pensă... Tampon... ac...

Corsen se îndreptă. Totul se terminase. Pe acelaşi ton autoritar articulă:

— Ţigară...

Thérèse aprinse micul cilindru alb, trase ea însăşi câteva fumuri şi-l aşează între buzele soţului ei.

— Mulţumesc!

Thérèse îşi desfăcu boneta albă care-i strânsese fruntea. Părul cu reflexe arămii îi căzu pe umeri în valuri ondulate. Corsen îşi trase soţia spre fereastră, în lumina de aur a soarelui ridicat foarte sus.

— Sunt mândru de tine, dragă...

— Şi eu, James, sunt mândră de tine.

Spunea adevărul. Prin autoritatea, stăpânirea sa, James îşi crease o aureolă pe care Thérèse, până în ziua aceea, nu i-o văzuse. Curajul, bravura unui bărbat preţuiesc poate, în ochii unei femei, mai mult decât o infinitate de dulcegării. Prin gesturile sale sigure, hotărâte, James Corsen căpătase în ochii soţiei sale o măreţie pe care până atunci n-o avea decât doctorul Yvarsen. Tânăra femeie îşi privi lung bărbatul şi rosti încet şi alene:

— Nu poţi să-ţi dai seama în ce măsură m-ai eliberat...

Fraza părea puţin cam ciudată. Corsen deschise gura ca să ceară o explicaţie, dar Thérèse rosti:

— Atenţie, cred că operatul nostru s-a mişcat. Familia se strecurase în odaie şi, plângând, înconjurase patul. Primul lucru pe care-l făcu bietul cafru, cu toate suferinţele pe care trebuie să le fi îndurat, fu să schiţeze un surâs. Mişcat, Corsen îl linişti şi-i făgădui să revină a doua zi dimineaţă.

— Veţi veni împreună cu doamna, domnule doctor?

— Sigur, zise James. Fără ea, vezi tu, n-aş fi izbutit astăzi...

În maşină, Thérèse se ghemui lângă James.

— Ştii, îi zise el, în realitate nu eram câtuşi de puţin liniştit. E curios cum vechile gesturi pe care le-ai făcut ani în şir revin în mod mecanic, în ciuda unei lungi întreruperi. Trebuie să mărturisesc totuşi că acum mă simt năucit de oboseală.

Se întoarseră, cu viteză redusă, acasă. Seara era calmă şi aerul uşor. Privirea, atrasă de această transparenţă, hoinărea dintr-un capăt într-altul al orizontului. Thérèse coborâse geamul şi pletele îi jucau în vânt. Îşi scoase

afară braţul gol, aurit de soare. Cu gura întredeschisă, cu ochii pierduţi, eliberată de orice spaimă, se lăsase în voia plăcerii. Simţea o dorinţă fierbinte de a fi slabă, alături de acest bărbat a cărui forţă o emoţionase. Voia să i se dăruiască cu trup şi suflet.

Câteva antilope se detaşau pe ecranul de un albastru limpede al orizontului. Motorul torcea. Totul era certitudine, frumuseţe solidă, armonie perfectă.

IX

AŞEZATĂ ÎN FAŢA MĂSUŢEI DE TOALETĂ, Sigrid Lindval îşi netezea, cu două perii, părul minunat. Nici anii, nici furtunile nu-i alteraseră chipul frumos. Ochii prelungi şi enigmatici aveau o uimitoare strălucire tinerească şi genele întoarse puneau o umbră caldă pe obrajii de culoarea piersicii. Buzele pline şi sinuoase descopereau, ca şi odinioară, nişte dinţi sclipitori de animal de rasă. Pierzând noţiunea timpului, Sigrid trăia de trei săptămâni în camera unui hotel din Stockholm. Se chinuia, fiindcă nu cuteza să acţioneze. Luptele cu ea însăşi o făceau să gâfâie de spaimă, de turbare furioasă. Se simţea lipsită de voinţă. Să fi devenit laşă, ea care nu se temuse niciodată nici de Dumnezeu, nici de diavol? Nu-şi putea afla somnul în ceasurile nopţii, nici odihna în timpul zilei; la masă ronţăia câteva dulciuri, la nimereală, fără poftă de mâncare, cu inima strânsă, cu lacrimile mereu gata să-i ţâşnească din ochi. În fiecare dimineaţă hotăra că nu va trece ziua fără să-l vadă pe Jan, dar în ultimul moment o apuca teama şi renunţa brusc la planul de atac pe care-l hotărâse. De mai multe ori se învârtise în jurul clinicii unde ştia că lucra Jan. Îşi văzuse vărul plecând, dar teama fusese întotdeauna mai puternică decât ea şi rămase ţintuită pe loc, într-un colţ întunecat, fără a cuteza să-i iasă în cale. Nu-şi reînnoise apelul telefonic. Toate aceste eşecuri suferite, stăpânirea pe

care şi-o impunea îi creau o stare de nervozitate extremă. Adesea se prăvălea pe pat, în prada unei crize de lacrimi care-o lăsau zdrobită de oboseală. Lipsită de curaj, se dusese din nou la notar. Acesta, văzând-o atât de palidă şi de slăbită, presimţi o dramă, fără să poată bănui motivele. Păstra în sinea lui tainica nădejde de a-i vedea pe Jan şi pe Sigrid căsătorindu-se. Căci nu se îndoia că dragostea de odinioară era la fel de puternică între ei. Puteai s-o uiţi pe Sigrid? Îl puteai părăsi pe Jan? După un moment de ezitare, el îi relată fidel întrevederea cu doctorul.

— Atitudinea lui mi s-a părut dintre cele mai stranii, eu credeam că sosirea dumitale acasă avea să-l bucure, zise notarul. Or – şi notarul clătină din cap – am observat, şi surpriza mi-a fost mare, că nu era prea fericit de o astfel de veste.

Râsul sacadat al lui Sigrid i se păru omului legii ca un ecou al râsului sarcastic al lui Jan. Se simţi prost. Potrivindu-şi ochelarii, punându-şi amândouă mâinile pe birou, întrebă:

— Draga mea, ce înseamnă asta? Sunt un vechi prieten, îngăduie-mi să-ţi cer câteva explicaţii, pe care n-am avut când să le obţin de la Jan. Ce s-a petrecut între voi?

Sigrid se ridică pentru a pune capăt discuţiei. Îşi răsuci nervoasă mănuşile şi răspunse evaziv:

— Să spunem, dragă maestre, că Jan şi cu mine n-am fost de aceeaşi părere în ceea ce priveşte felul cum înţelege fiecare dintre noi dragostea... Cu mâna pe clanţa uşii adăugă: Te rog linişteşte-l pe vărul meu dacă-l mai vezi. N-am câtuşi de puţin intenţia să vizitez casa în care am stat odinioară. Nici măcar ca s-o sărut pe bătrâna Ane Mette. Ochii i se adumbriră, dar continuă fără ca vocea să-i trădeze vreo emoţie: Fiindcă şi Ane Mette înseamnă trecutul.

Prin drumul ei fără sfârşit prin lume, Sigrid lăsase în toate capitalele câte un adorator gata să-i satisfacă

fanteziile. Nici unul dintre ei nu căpătase niciodată nici cea mai mică încurajare. Cei care mai sperau şi nu voiau să se socotească învinşi îi luau capriciile drept făgăduieli.

Alţii, care nu-şi mai făceau iluzii, îi rămâneau totuşi fideli, neputându-se despărţi de această fiinţă pe cât de ciudată, pe atât de frumoasă.

A doua zi după vizita la notar, după o altă noapte fără somn, Sigrid, întunecată, luă o hotărâre: să plece din nou. La ora şase ridică telefonul interior; cu glas chinuit, ca pentru a-şi hotărî definitiv „fuga" – aşa numea în sinea ei o nouă călătorie – întrebă la ce oră pleca avionul de Paris şi-şi reţinu un loc. Bagajul fu repede gata. Sigrid făcu apoi o baie foarte fierbinte şi un duş foarte rece. Puţin mai liniştită, se aşeză în sfârşit, bău puţină cafea şi ronţăi un corn. Mintea ei lucra cu o viteză nemăsurată şi mucurile ţigărilor se adunau în scrumieră. Brusc, se hotărî să-i scrie lui Jan. De trei ori reîncepu scrisoarea şi tot de atâtea ori o rupse. Cuvintele i se păreau ori prea seci, ori prea exaltate.

— Ce să fac? murmură ea cu chipul scăldat în lacrimi. Nu pot pleca fără să-i spun... nu pot...

Dând curs impulsului, căută în anuar numărul de telefon de la clinică.

— Alo... cu doctorul Yvarsen, vă rog...

La celălalt capăt al firului un glas întrebă cine era. Îşi inventă un nume, spunând că era vorba de un caz extrem de urgent. Sigrid aşteptă câteva secunde, care i se părură lungi ca veşnicia. Mâna ce ţinea receptorul tremura. Brusc vocea gravă, cunoscută îi răsună în ureche. Sigrid crezu că leşină.

— Alo... Jan? Sunt eu, Sigrid... Nu închide, te rog... Uite, plec... îţi jur că plec... n-am curajul să te văd... ştiu că nu vrei... Adio, Jan... Te iubesc...

Se prăvăli peste birou şi, cu capul pe braţ, plânse cu suspine, murmurând cu voce surdă:

— Plec... dar voi reveni!

* * *

Din avionul care luase repede înălţime, Sigrid privea panorama capitalei suedeze desfăşurându-se sub ochii ei, atât de cochetă, de curată şi nemaipomenit de colorată; cât de liniştit era pământul văzut de la acea altitudine! Inima i se strânse. Nu, nu voia să mai plângă. Cu gâtul întins, continua să-şi repete: „Voi reveni... voi reveni...”

X

TRECUSERĂ TREI LUNI de când Sigrid părăsise Stockholmul. Notarul îi repetase lui Jan discuţia lui cu Sigrid Lindval şi, pentru prima oară după atâta vreme, doctorul se reîntoarse în casa copilări sale. Servitorii îi duceau dorul. Sosirea lui îi linişti, readuse soţilor Gunther buna dispoziţie şi bătrânei Ane Mette vioiciunea. Obrajii ei zbârciţi se înroşiseră de bucurie şi ochii îi sclipeau ca nişte perle. Jan ieşi dintr-o criză, pe care o califică drept „mizantropie”. Luni de zile refuzase orice invitaţie, renunţase la orice distracţie. Petrecea seri întregi în apartamentul lui, cu mintea goală, indiferent la orice. Un drum la ţară totuşi i-ar fi făcut bine. În dimineaţa aceea se trezi – în casa mare şi luminoasă – cu plămânii lacomi de aer curat; cu capul uşor, simţi cum îl străbate un val generos de sânge. Ane Mette – care-şi rezervase această cinste – îi aduse cana cu cafea fierbinte.

— Ce se mai spune prin ţinut? întrebă Jan cu interes prefăcut.

— Se spune ce spunem şi noi, băiatule, că te vedem foarte rar.

Ane Mette avu un surâs radios.

— M-am hotărât să vin mai des...

— Drace, sărmana dumitale slujnică se apropie de sfârşitul călătoriei... N-ar trebui s-o mai părăseşti...

— Adevărat, te-am cam neglijat, dar lucrurile se vor schimba. Spune-i lui Olaf s-o pregătească pe Ingeborg.

Jan sări în şa ca la douăzeci de ani: frumosul animal se cabră sub genunchii lui. Cu o mână fermă, Jan îi potoli elanul. De pe peron, Ane Mette, Hilde şi Olaf îşi priveau stăpânul mânându-şi calul într-un galop îndrăcit. Aerul tare îi tăia obrajii. Se aplecă pe grumazul iepei.

— Hai, frumoasa mea, aleargă, zboară, natura e minunată, puternică; în ea îmi voi regăsi echilibrul.

În pădure, pinii imenşi păstrau pe creştet zăpada iernii pe sfârşite. Totul era tăcere şi reculegere. Prin ramurile înalte, soarele îşi strecura razele şi dădea locului o lumină feerică. Punând piciorul pe pământ, Jan îşi legă iapa de un copac şi o porni la întâmplare pe o potecă. Rămurelele şi acele de pin îi trosneau sub tălpi. Trase adânc în piept aerul saturat de răşină: „O, tinereţe, te regăsesc şi nu-mi mai este frică de tine. Aici veneam să visez şi visul pentru un om sănătos e o adevărată odihnă după munca zilnică. În umbra şi în lumina ta mi-am făcut ucenicia voinţei, o, pădurea mea adâncă!” Fiecare copac întâlnit era o amintire, fiecare potecă o răbufnire a curajului. Regăsea forţa şi rezistenţa de la douăzeci de ani. Pe unul din cele mai groase trunchiuri, la înălţimea ochilor săi, nişte iniţiale se mai înlănţuiau şi acum, îndemnându-l la meditaţie: umbrele trecutului. Acum era sigur de inima lui plină de amintirile dragilor dispăruţi. Se odihneau acolo fără amărăciune şi fără disperare. Cât de departe era vremea în care evocarea unui chip blond îi tăia răsuflarea! Îşi continuă drumul prin câmpia suedeză, fără să se simtă obosit, întocmai ca în zilele luminoase ale tinereţii sale, dar fără să se mai sperie de izbucniri imposibile. Totul se sfârşeşte şi totul reîncepe până la sfârşitul celei din urmă zile. Trebuia să-şi iubească meseria, de care era răspunzător în faţa oamenilor. Trebuia să creadă în misiunea sa. Zgomotul cascadei Trollhättan deveni mai intens; ajunse la taluzul râpos, unde, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, se bătuse,

din gelozie, cu prietenul său din copilărie pentru verişoara lui. Amintirea nu-i răni sufletul. Timpul îşi făcuse datoria, vindecând rănile. Apa torentului ţâşnea, veşnic reînnoită în cântecul ei inepuizabil. Aburii spumei urcau din vale şi privirea aluneca la infinit pe cioturile negre ale copacilor şi pe locurile acoperite de albeaţa zăpezii. Jan o porni înapoi. Când îl zări, iapa necheză de bucurie. Urcă în şa şi Ingeborg o porni la trap. Era fericit să trăiască senzaţii noi, încântat să se gândească la mâncarea aleasă care-l aştepta acasă. La intrarea în sat, îşi struni calul şi opri în faţa hanului.

— Salut tuturor...

Oamenii îşi scoaseră căciulile. Unii se apropiară luându-şi mutre necăjite. Jan izbucni în râs.

— Azi nu vreau bolnavi. E prea frumos. Patroane! De băut la toată lumea!

— E plăcut să ne revedem, domnule doctor. Asta ne dă un fel de siguranţă.

Un ţăran se apropie timid:

— Domnule doctor, sigur că de atâta vreme ai uitat, dar lunea viitoare o sărbătoarea satului. Dacă ai veni şi dumneata ar fi mai frumos, cum n-a mai fost de multă vreme.

— Contaţi pe mine, prieteni, voi veni.

Făgăduiala fu salutată cu strigăte de bucurie. În câteva clipe vestea avea să se răspândească în toate casele din sat. Căldura entuziastă a acelor fiinţe simple era comunicativă. Ea spori euforia lui Jan. Hilde şi Olaf Gunther văzură, intrând în bucătărie un personaj care le era aproape necunoscut. Stăpânul lor nu mai avea fruntea brăzdată de acele riduri îngrijorătoare care-i impresionau, buzele îi erau luminate de un surâs nou. Cu pieptul înainte, Jan părea mai drept şi mai înalt ca de obicei. În obraji, aerul curat îi pusese un roşu sănătos. Totul în el dezvăluia pofta de viaţă.

Ane Mette îl privi cu o tandră admiraţie.

— Dă, Doamne, zise ea încet, să nu cadă iar în acele

visări care-i fac atât de rău; dă, Doamne, să-şi păstreze mereu chipul ăsta senin!

XI

DE LA ORA PATRU DUPĂ-AMIAZĂ

James Corsen lupta la căpătâiul unui muribund. De cincisprezece zile, bolnavul lăsase, din neglijenţă, să i se infecteze o rană; făcuse tetanos. Şi, bineînţeles, ai lui nu chemaseră doctorul decât în ultimul moment. Când Corsen sosi, pacientul manifesta de-acum semnele crispării obrazului, înţepenirea limbii şi a maxilarului, şi se plângea de dureri ascuţite în stomac şi în tot pieptul. Febra trecuse de patruzeci de grade. Nu mai putea fi vorba de ser preventiv. Injecţiile cu cloral nu aduseseră decât o oarecare uşurare momentană în contracţia generalizată a pacientului. Agonia fu cumplită; moartea surveni târziu seara, în momentul în care izbucni furtuna. De două zile atmosfera era încărcată, iar aerul sufocant părea plin de miasme. În litaniile funebre intonate de familia defunctului, Corsen, cuprins de un rău subit, căzu pe un scaun, doborât de un soi de toropeală; în urechi îi răsuna un bâzâit continuu. Rămase astfel minute în şir, cu ochii, închişi, năucit, având senzaţia că nu se va mai putea ridica niciodată de pe scaun. Sora-şefă, văzând cât era de doborât, îi oferi un pahar mare cu alcool aproape curat. Corsen încercă să se ridice şi, neputând, dădu paharul pe gât. Murmură ca pentru el:

— Ce se întâmplă cu mine? Trebuie totuşi să plec, Thérèse se va nelinişti.

Se uită la ceas. Avea de străbătut aproape şaizeci de kilometri pe o furtună care-şi sporise forţa. De obicei, la ora asta târzie, Thérèse şi el îşi isprăveau masa de seară. Făcu un efort şi se ridică, împleticindu-se. Vântul, în rafale, izbea în acoperişuri, ploaia violentă şfichiuia geamurile. James semnă certificatul de înmormântare,

mângâie capetele creţe ale negrişorilor care plângeau, adresă câteva cuvinte de consolare văduvei îndurerate şi se îndreptă spre maşină. Era o noapte de cerneală. Ploaia alcătuia un paravan atât de dens, încât farurile nu luminau mai departe de doi metri. Porni la drum. Poteca, surpată, fusese transformată în torent. Ca să nu se rătăcească, trebuia să fie nemapomenit de atent. James mergea încet, crispat pe volan. Socoti că-i vor trebui cel puţin trei ceasuri ca să ajungă acasă. Simţi brusc cum îl părăsesc puterile. Mâinile îi tremurau; vederea se înceţoşase. Drumul ăsta hazardat era infernal sub elementele dezlănţuite. Luă hotărârea să-şi acorde câteva minute de răgaz, opri motorul şi-şi aprinse o ţigară, din care trase cu sete. Chipul îi şiroia de sudoare şi, deşi era o căldură sufocantă, Corsen tremura. După prima ţigară consumată până la capăt, îşi aprinse o a doua, apoi se simţi puţin mai bine şi socoti că putea pleca mai departe. Dar ştergătorul de parbriz nu mai funcţiona. Ar fi fost înţelept să rămână pe loc, să aştepte ziua. James se gândi câteva secunde la această eventualitate, dar, socotind cât s-ar fi speriat Thérèse, nu se putu hotărî să facă acest lucru. Mâinile lui jilave se crispară din nou. Impunându-şi voinţa, James făcu apel la calm, la stăpânire de sine. Mai înainte nu simţise niciodată o asemenea spaimă. De obicei, totul la el se baza pe raţionament şi pericolul era analizat, discutat ca orice altceva, dar în ceasul acela straniu în care elementele se dezlănţuiau, o teamă nedefinită îi anihila reflexele. Ca să-şi întărească voinţa, ca să se destindă, începu să cânte; sunetul răguşit al vocii, amestecat cu zgomotul tornadei, îl înspăimântă. Tăcu, privi cadranul de bord, apoi ceasul. În patruzeci de minute nu parcursese decât cinci kilometri. Avu sentimentul neputinţei sale şi simţi irezistibila dorinţă de a plânge cum plâng copiii ca să cheme pe cineva în ajutor. Piciorul, într-o contracţie nervoasă, se sprijini pe accelerator. Maşina devie brusc şi, cu o zdruncinătură mai puternică decât celelalte, o luă la dreapta şi tresări ca un

cal cabrat. Corsen frână, stopă. Nu mai exista nicio îndoială că vehiculul părăsise drumul bun. James îşi luă lanterna şi coborî din maşină. Un pachet de apă îl acoperi. Se încovoie, şiroind de apă, clătinându-se. Slabul fascicul al lămpii îndreptat spre pământ nu lumina decât o suprafaţă infimă. Merse, cu spatele îndoit, ca să lupte împotriva vântului şi a apei. Fiecare pas era un chin. Fără arborii de la orizont, fără urletele impetuoase ale vântului prin coroanele înalte, furtuna ar fi avut un bubuit uniform. Făcu cu greu înconjurul maşinii, încercând să-şi dea seama unde se află. Nu regăsi drumul; picioarele i se împiedicau de trunchiuri, de muşuroaie de pământ. Se întoarse pătruns de frig, istovit, stângaci, convins că deviase spre dreapta în clipa în care maşina părăsise drumul. Roţile patinau în noroi. James acceleră la maximum. Ca un bidiviu înţepat de ascuţişul pintenului, maşina ţâşni, cu roţile în sfârşit înfipte în pământ solid. Pe urmă totul se petrecu cu o repeziciune înfricoşătoare. Automobilul se zdruncină groaznic. Surprins, James scăpă volanul. Lipsită de direcţie, maşina o porni într-o viteză nebună către o pantă vertiginoasă şi se rostogoli în râpa ascunsă de noaptea opacă, unde se dădu peste cap de mai multe ori, într-un zgomot înspăimântător; James crezu că i se desface pieptul, că-i explodează ţeasta; Era prins într-o menghină de fierărie. Într-o secundă îşi dădu seama.

— Mor... n-am s-o mai revăd pe Thérèse... Ce-o să se întâmple cu ea?

Nu mai avu puterea să strige, dar în acel uragan cine ar fi auzit?

— S-a sfârşit... Doamne... Primeşte-mă...

În câteva clipe James îşi văzu, ca într-un film, viaţa, scurta lui fericire. Primele dureri chinuitoare se potoliră, trupul i se îngreuie. Murmură:

— Thérèse... Dumnezeule...

Un val de sânge îi umplu gura, capul îi căzu pe piept. Se sfârşise... În clipa aceea, furtuna încetă, o linişte

impresionantă se întinse peste Veldul inundat şi cerul se lumină de stele...

* * *

Până la ora mesei Thérèse nu se nelinişti prea tare. Auzea mugetul vântului şi-şi zicea că James, oriunde ar fi, va aştepta fără îndoială să se potolească furtuna ca să se reîntoarcă acasă. Liniştită, îşi continuă calmă lectura. Apoi elementele dezlănţuite se potoliră. Deschise obloanele către noapte. Ploaia făcuse să ţâşnească din pământul cald toate miresmele. Noaptea era îmbălsămată de parfumuri ciudate şi sălbatice; furtuna violentă potolise căldura potopitoare de peste zi şi Thérèse trebui să-şi pună un şal pe umeri ca să poată sta în balconul ce domina Veldul. Din partea asta trebuia să se ivească maşina lui James... Începu să se neliniştească. Betty veni de mai multe ori s-o roage pe stăpână-sa să mănânce, dar Thérèse nici nu voi să audă. Ochii i se obişnuiseră cu întunericul şi privirea ei scruta întruna drumul. Încet, începu s-o cuprindă spaima. Încercă să-şi amintească ce-i spusese soţul ei că avea de făcut în ziua aceea. Satul cel mai îndepărtat unde trebuia să se ducă se afla doar la şaizeci de kilometri. Nu-i trebuia mai mult de două ore ca să se întoarcă. Ce i se întâmplase? Tăcerea imensei case o impresiona. Fu cuprinsă dintr-o dată de o panică groaznică şi, nemaiputând să rămână singură, o strigă pe Betty.

— Nu trebuie să plângeţi, doamnă; poate că stăpânul a fost prea obosit şi a rămas la vreunul din bolnavi.

Pe moment, această idee o linişti pe Thérèse. Era într-adevăr o eventualitate posibilă, dar, când se gândi mai bine, se potrivea atât de puţin cu firea lui James, încât o îndepărtă repede. Oricum, nu putea întreprinde nimic până dimineaţa. Consimţi totuşi să se ghemuiască într-un fotoliu şi să bea o ceaşcă de ceai. Brusc, adormi înainte ca Bety să fi isprăvit balada populară din ţara ei, pe care

i-o cânta adesea ca să adoarmă. Când Thérèse se trezi, soarele strălucea sus pe cer şi ceasul era aproape şase. Betty se lungise pe covor la picioarele stăpânei sale.

— Şi stăpânul? strigă Thérèse, ridicându-se în picioare.

Negresa scutură negativ din cap. Dacă într-adevăr ar fi avut o pană de maşină, James ar fi găsit un mijloc să se întoarcă acasă şi, conform logicii, ar fi trebuit să se fi întors de mult. De data asta Betty nu găsi niciun argument şi, din calmă şi încrezătoare cum era, începu să plângă. Thérèse porunci să i se pună şaua pe cal şi, în galop întins, o porni spre ferma lui Tom Starner. Îl găsi pe unul din ogoare. De îndată ce-l văzu, începu să plângă.

— James nu s-a întors acasă. Ce-i de făcut? zise ea, implorându-l pe Tom cu privirea.

— Înainte de orice, să nu-ţi pierzi firea. Mai întâi o rugăm pe Fanny să ne dea o ceaşcă cu cafea, după care ne vom duce să-l căutăm. Ştii ce vizite avea de făcut?

— Da, până la cea mai îndepărtată fermă unde trebuia să se ducă nu sunt decât şaizeci de kilometri.

— În acest caz să facem şi noi acelaşi drum.

Plecară în Jeepul lui Tom. Spre sfârşitul dimineţii ajunseră la ferma pe care o părăsise James lăsând în urmă-i un mort. Li se spuse că doctorul pornise la drum, deşi era noapte şi era furtună. Tom o luă încet, pe urmele sale.

— Acolo...

Thérèse întinse braţul tremurând. Săriră din maşină, făcură câţiva paşi şi văzură înfricoşătorul spectacol. Maşina lui James nu mai era decât o grămadă de fiare. Tom n-o lăsă pe Thérèse să se apropie prea mult. El fu cel care descoperi trupul lui Corsen groaznic de mutilat, care se şi răcise.

XII

DUPĂ ÎNMORMÂNTARE THÉRÈSE

acceptă invitaţia familiei Starner şi veni să stea la ei. Îşi dăduse imediat seama că de acum încolo îi va fi multă vreme cu neputinţă să mai rămână singură în casa aceea mare, unde James adusese atâta viaţă şi veselie. Pe biroul lui mai erau încă risipite hârtiile, o pipă pe jumătate plină aşezată în scrumieră; le lăsă în acea dezordine caldă. Pentru ea, moartea lui nu însemna numai un doliu, era mai rău, însemna altceva, un fel de părăsire neaşteptată, de neînţeles. Servitorii se duceau şi veneau, tăcuţi, cu ochii înroşiţi de lacrimi sincere; James se arătase totdeauna faţă de ei bun şi înţelept. În parcul lor, animalele simţeau şi ele absenţa definitivă a unui stăpân, care, prin mângâierile sale, le vorbea într-un limbaj cât se poate de plăcut. Thérèse rătăci câteva zile prin toate odăile, se plimbă prin acel *Paradis*, pe care James îl aranjase cu atâta dragoste pentru ea. Era într-adevăr ca un biet suflet chinuit. Avea obiceiul să-i toarne ea însăşi cafeaua şi să-i ungă tartinele cu unt. A doua zi după înmormântare, absenţa gesturilor obişnuite o făcu să-şi piardă suflul, inconştientă de viaţa care mergea înainte. Soarta o lovise cumplit, dar în acel ceas sfâşietor Thérèse nu-şi putea încă accepta sentinţa. Fanny venea în fiecare zi, la fel şi Tom. Insistară s-o ia la ei şi, într-o seară, Thérèse acceptă. Ştia că Betty supraveghea bunul mers al casei. N-o făcuse şi în timpul călătoriei sale cu James prin Europa? Şi, apoi, Tom urma să vină de două ori pe săptămână să-i mângâie pe prietenii dragi ai lui Corsen. Thérèse o dezmierdă îndelung pe Frumoasa din pădure. Cu ochii săi imenşi şi blânzi, gazela o privea cu un aer atât de trist, încât părea să-i împărtăşească durerea. În maşina lui Tom, Thérèse aruncă o ultimă privire asupra *Paradisului*, cu inima strânsă, cu gâtul uscat. Avea impresia că-l părăsea pentru totdeauna. Îi împărtăşi această senzaţie prietenei sale.

— De ce spui asta, Thérèse? Acest încântător domeniu are nevoie de prezenţa ta şi, oricât ai fi de tristă astăzi, cred că-ţi va plăcea întotdeauna să te întorci în acest loc

unde-ai fost atât de fericită.

Thérèse clătină din cap. Contemplă, cât îi fu cu putinţă, proprietatea, ale cărei contururi se estompau în lumina amurgului. Maşinal, ca şi cum ar fi părăsit o fiinţă vie, făcu un gest de adio cu mâna.

Fanny pregătise pentru prietena ei cea mai frumoasă odaie din bungalow. Camera era plină de flori.

— Eşti aici ca la tine acasă, dragă Thérèse. O luă în braţe. Destinde-te! Nu te lăsa copleşită de durere. N-avem dreptul de a refuza să trăim, şi mai ales de a nu crede în viaţă.

Prin fereastra odăii sale, peisajul era aproape la fel ca şi cel pe care îl vedea de la ea de acasă. În faţa ochilor se întindea Veldul sălbatic, cu ierburile sale înalte, cu luminişurile şi umbrele pădurilor sale misterioase. Bungalowul familiei Starner era de o luminozitate uimitoare. Tom voise deschideri mari, ferestre largi, dorind ca privirea să i se scalde în natură. Mobile din lemn de culoare deschisă, fotolii adânci cu stofe în culori vii ce sporeau luminozitatea acestui interior, al cărui stil foarte englezesc nu lăsa nicio îndoială asupra naţionalităţii proprietarului său. În timpul primei zile a sosirii sale acolo, Thérèse rămase în odaia ei. Fanny înţelese foarte bine această nevoie de reculegere şi nu i-o reproşa. În două cufere mari, Thérèse adusese mii de lucruri inutile, dar preţioase inimii sale: scrisori, mici obiecte care-i aparţineau lui James, flori uscate, apoi un caiet gros cu copertă de muşama neagră, pe care nu-l mai deschisese de când se măritase. *Jurnalul* se oprea la perioada Krittelwerkului, după moartea Idei Yvarsen, când ea încredinţase hârtiei tulburarea faţă de doctorul Yvarsen, tulburare a cărei stranie persistenţă şi-o reproşa. Îl iubise sincer pe James. Încercase să-i facă viaţa plăcută. Socotea că reuşise. Şi totuşi, în străfundul fiinţei sale, chipul lui Jan rămăsese viu ca o mică flăcăruie. După măritiş, încetase să se mai spovedească Jurnalului. Oamenii fericiţi n-au ce scrie! Întoarse câteva pagini.

Amintirile şi visele prinseră aripi: Alsacia, copilăria, tinereţea ei tristă, elanurile, dorinţele, nădejdile sale. Cele mai lungi pasaje, cele mai înflăcărate, dar şi cele mai neliniştite se refereau la perioada care urmase după sosirea ei în Africa de Sud. Întârzie asupra rândurilor care aminteau de începutul carierei sale de infirmieră, de exaltarea care o cuprinsese atunci, graţie acelei meserii din care ea îşi făcuse o raţiune de a trăi. Thérèse deschise larg caietul acolo unde rămăsese, luă un stilou şi începu să scrie. Ore în şir peniţa îi alergă, cu repeziciune, descriindu-şi durerea, fixându-şi ultimele amintiri. Chipul lui James îi apărea printre cuvinte, cu surâsul lui atât de bun, cu privirea limpede, netulburată decât de teama de a nu o fi făcut destul de fericită pe cea pe care o adora. Seara târziu, Fanny intră în odaie. Ochii Thérèsei erau roşii de lacrimile cu care parcă se hrănise.

— Plângi, dragă, zise Fanny, lacrimile îţi fac bine, ele înnobilează durerea şi sunt cea mai frumoasă dovadă de sinceritate.

Tom avu tăria de a nu-şi lua o mutră de circumstanţă, îşi păstră expresia de încredere liniştită. Thérèsei îi plăcu să-l vadă că nu adoptă o atitudine care ar fi fost contrară firii sale.

— James, zise el, a fost un om adevărat. A murit, pierderea e crudă, nedreaptă, dar viaţa continuă cu toată puterea, cu toate exigenţele şi legile ei. Mica mea Thérèse, sunt alături de inima ta. Te înţeleg, îţi înţeleg durerea, dar cel mai mare omagiu pe care l-ai putea aduce memoriei celui care ne-a fost drag tuturora e să crezi într-adevăr în ceea ce ne-a învăţat. Lui James îi plăcea prea mult viaţa, în sensul nobil al cuvântului, ca să-l trădezi cufundându-te în plângeri veşnice...

La sfârşitul acelei mese în care Tom întreţinu aproape singur discuţia, Thérèse schiţă un uşor surâs şi, pentru prima oară de la moartea lui James, putu să doarmă toată noaptea.

Thérèse rămase trei luni la familia Starner, care-i arăta

o afectuoasă solicitudine. O ajută pe Fanny la noua aranjare a bungalowului, pe care aceasta voia să-l renoveze complet înainte de a naşte. Activitatea dădu Thérèsei un anumit elan. Fanny o surprindea adesea fredonând o romanţă, degetele dibace împungeau cu acul în stofele destinate decorării salonului. Cu câteva săptămâni înainte de fericitul eveniment, Fanny se simţi puţin deprimată şi Thérèse o înlocui în toate treburile casnice. Viaţa îşi reluă cursul normal, cu micile ei exigenţe, cu legile care-i creează ritmul în ciuda a orice, şi din care nu poţi evada. Naşterea copilului apropiindu-se, Tom nu-şi putea ascunde o anumită nervozitate. Se întorcea de la câmp la orele cele mai neaşteptate, se apleca – desigur, surâzând, dar cu o cută de nelinişte pe frunte – spre chipul dragii lui Fanny, ale cărei palori bruşte îl tulburau.

Cu fiecare săptămână, Betty devenea tot mai nerăbdătoare s-o vadă acasă pe tânăra ei stăpână. Ceilalţi servitori începeau să n-o mai asculte, şi Tom era adesea obligat să facă ordine. Nu-i spunea nimic Thérèsei, ca să n-o neliniştească; la insistenţele lui Fanny, aceasta hotărâse să aştepte naşterea moştenitorului lor şi pe urmă să se întoarcă acasă. Între două treburi de transformare a casei, Thérèse îşi luase obiceiul să se plimbe călare. Adesea se ducea să-l vadă pe Tom lucrând. Acesta era veşnic neliniştit din pricina soţiei sale.

— Copilul pe care-l aştepţi e pentru tine o mare fericire, nu-i aşa? îl întrebă Thérèse pe Tom într-o zi în care acesta îi vorbea cu o caldă tandreţe.

— Un copil, zise el, îţi creează impresia că eşti veşnic, dă un scop efortului pe care-l faci, raţiunii de a fi. Un copil te face să uiţi de tine însuţi fără să regreţi.

Thérèse îşi coborî pleoapele. Lacrimile i se strecurară printre genele lungi. Dorise un copil din toate puterile, cu toată carnea ei. Natura îi refuzase această bucurie şi James se arătase la fel de necăjit ca şi ea, străduindu-se să umple trista lipsă prin veşnice atenţii.

— Iartă-mă, Thérèse... sunt o brută că-ţi vorbesc despre fericirea mea, când eşti atât de îndurerată.

Tom îşi mărise domeniul de când simţea tandrele răspunderi pe care le avea. Devenise unul dintre cei mai înstăriţi plantatori din regiune, făcând din terenurile sale, smulse Veldului, o proprietate modernă şi raţională. Obţinuse rezultate cu mult mai bune decât ale confraţilor săi, spre invidia celor care refuzau să modernizeze metodele şi materialul. Tom folosea un personal numeros şi indigenii din ţinut, ştiind că era proprietarul cel mai democrat şi mai înţelegător, cereau zilnic să fie angajaţi de stăpânul cu părul blond. Viguros, neobosit, dădea cu voie bună exemplu tuturora.

— Vreau – continuă el – ca fiul meu să înţeleagă şi să simtă frumuseţea şi grandoarea naturii, să-şi dea seama că totul ne vine de la ea; că nu există nicio operă mare care să nu se fi inspirat din ea.

— Şi dacă va fi o fată? zise Thérèse surâzând.

Tom clătină din cap.

— Nu-i cu putinţă...

Avu dreptate. James Starner veni pe lume într-o noapte clară, mai înainte de data prevăzută. Tom îşi pierdu tot cumpătul. La primele simptome ale durerilor care vesteau naşterea, goni spre Krittelwerk ca un nebun, îl trezi pe doctorul lor, hotărât să-l ia cu forţa dacă acesta ar fi ezitat o secundă să nu se supună apelului. Întoarcerea fu şi mai cumplită şi doctorul Marken se jura pe toţi sfinţii că niciodată nu-i fusese atât de frică. Tom merse cu maximum de viteză, scurtând drumul pe poteci groaznic de bolovănoase. La sosire, doctorul zăcea prăvălit în fundul maşinii, ghemuit în el însuşi, aşteptând, cu fiecare cotitură, moartea. Cât lipsise Tom, Thérèse, la căpătâiul lui Fanny, pregătise totul. Gesturile de odinioară îi reveniseră în mod automat; încerca un soi de mândrie legitimă şi totodată un sentiment reconfortant, care ţi-e totdeauna util şi câte-odată chiar indispensabil în anumite împrejurări. Albă ca varul, dar cu ochii strălucind de o

minunată lumină, Fanny urmărea pregătirile prietenei sale. Ea îi întinse mâna umedă de oboseală şi murmură:

— Îţi mulţumesc, Thérèse... cât e de greu să dai viaţă!

Copilul cântări opt livre şi naşterea fu grea şi lungă. În momentul final, Tom fu cel care-şi pierdu cumpătul. Bărbatul matur, nemaiputând rezista, se prăbuşi, livid. Thérèse trebui să-l ude cu apă rece şi, când acesta îşi recapătă cunoştinţa, un ţipăt puternic îi răsună în urechi.

— E băiat, murmură Thérèse.

Îngenuncheat în faţa patului lui Fanny, Tom plânse ca un copil.

— Îţi mulţumesc, iubita mea... repeta el, acoperindu-i mâinile cu sărutări.

Apoi o ridică pe Thérèse de jos, o sărută pe amândoi obrajii, îl îmbrăţişa pe doctorul din ce în ce mai uluit de acest client ciudat şi scoase un strigăt de bucurie care se asemuia cu un strigăt indian de război.

Timp de opt zile, tot personalul se bucură de agape neaşteptate. Tom ţinu ca în fiecare colibă să domnească veselia şi belşugul şi numele „celui mai frumos copil din lume” să fie binecuvântat. Când Fanny se ridică din pat, Thérèse se hotărî să plece acasă.

— Ce-ai să faci singură, dragă Thérèse? îi reproşa în mod afectuos prietena ei. Nu te simţi bine aici? Noi te iubim atât de mult... Fiul meu va fi puţin şi al tău. De ce să pleci?

Dar Thérèse insistă. Avea în priviri o lumină pe care Fanny nu încercă să şi-o explice, dar pe care o socoti drept reflexul unei hotarul de nezdruncinat, împotriva căreia n-ar fi putut face nimic.

După o lună, Fanny primi următoarea scrisoare:

„Dragă Fanny,

Îmi închipui ce mare îţi va fi surpriza primind o scrisoare de la mine. N-am vrut să-ţi vorbesc prin viu grai despre proiectele mele. Prevedeam obiecţiile. Dar hotărârea mea e luată. Aşa că să evităm pe cât e cu

putinţă discuţiile care poate că-mi vor face rău. Dragă Fanny, vreau să trec direct la obiect: ţin să-mi reiau vechea activitate la spitalul din Krittelwerk. Nu încerca, te rog, să mă abaţi de la realizarea acestui proiect copt pe îndelete în singurătatea mea. La căpătâiul tău, în noaptea în care ai născut, am înţeles brusc că nu puteam să mai fiu de prisos pe lumea asta, unde fiinţa căreia îi păstrez cea mai tandră dintre amintiri nu mai are nevoie de devotamentul meu. Am crezut un moment, întorcându-mă acasă, că puteam să continui opera soţului meu în ce priveşte animalele pe care le iubise atâta. Totuşi, la cotitura fiecărei alei, în fiecare colţ al odăilor mari, creşte şi se impune umbra lui. Asta nu mă consolează, dimpotrivă, e o dovadă veşnic reînnoită că lipseşte o prezenţă dintr-un cadru care n-avea valoare decât prin această prezenţă... Paradisul? *Era al lui James, a fost conceput de el, dorit de el. Sigur, nu mă simt străină aici, dar când vorbesc cu glas tare în salonul imens mi se pare că-l văd stând, urmărind cu privirea volutele veşnicei sale ţigări; amintirea e atât de vie, încât mă sperie. Mi se întâmplă, în unele seri, să mă duc şi să vin fără niciun scop, cu mâinile crispate şi brusc o chem pe Betty, neputând să mai rămân singură, inactivă, inutilă. Apoi mi-am pierdut şi gazela preferată, şi preferată şi de James. Noua durere pe care-o simt e mare. O iubeam pe Frumoasa din pădure ca pe o prietenă dragă. Era atât de blândă şi de încrezătoare! Ieri dimineaţă am găsit-o tremurând de febră. Toate îngrijirile au fost zadarnice. Poate că n-a putut suporta să nu-şi mai vadă stăpânul? Oare eu voi mai putea suporta? Animalele ne dau exemple de fidelitate de care noi nu suntem întotdeauna capabili. Agonia nu i-a fost grea. Ca s-o încălzesc, am acoperit-o cu paie. Îi ţineam capul în braţe. Brusc, a scos un suspin, ca un fel de rămas bun. A încercat să-şi ridice pleoapele de pe ochii ei blânzi din care viaţa pierea. A tresărit uşor, apoi a murit.*

Singurătatea mă zdrobeşte şi cred că e de datoria mea

să fac ceva. Doctorul Yvarsen, ca răspuns la scrisoarea mea prin care i-am anunţat moartea lui James, mi-a scris mult. El nu crede – zice – în valoarea cuvintelor care consolează, dar mă ştie curajoasă şi nădăjduieşte că aşa şi voi rămâne; amintirea unor ceasuri frumoase şi sănătoase nu trebuie să fie o povară, ci o pildă ca să devenim mai buni. Îmi spune de asemenea că nu şi-a uitat vechiul tovarăş de muncă şi că gândul lui mă însoţeşte şi mă va însoţi în împlinirea soartei mele. Socoate că am dreptate să-mi reiau activitatea şi că mă va ajuta în măsura posibilităţilor. Regretă că nu mă poale consola prin viu grai, dar nu se va mai putea întoarce niciodată în această ţară prea plină pentru el de un trecut dureros. Vezi, dragă Fanny, că şi cel care mi-a fost profesor îmi aprobă hotărârea. Cu atât mai mult, cu cât sunt convinsă că-mi voi găsi o consolare în meseria mea. Dragă Fanny, am nevoie de ajutorul şi de sfaturile tale, nu mi le refuza nici pe unul, nici pe celălalt. Aş vrea să vând casa, dar treaba asta ridică probleme mari. Mai sunt şi animalele pe care le iubesc atât, mai e şi biata mea Betty, pe care nu vreau s-o părăsesc. Poate că Tom şi cu tine veţi găsi o soluţie? Sunt atât de singură! Tragic de singură, pierdută în această imensitate, care odinioară mă copleşea de bucurie şi care acum, mă îngheaţă de spaimă!”

Botezul lui James Starner a prilejuit petreceri mari, la care au participat toţi proprietarii din împrejurimi. S-a petrecut zi şi noapte. Thérèse nu voi ca prin doliul ei să arunce o umbră asupra acestor festivităţi. Se mulţumi deci să facă act de prezenţă la ceremonie şi la câteva mese şi se retrase devreme în camera unde veni şi Fanny mai târziu, sub pretextul de a vedea ce face copilul. Fanny încercă de mai multe ori s-o facă pe Thérèse să revină asupra hotărârii sale. Dar, înţelegând că orice insistenţă era de prisos, aproape deplasată, îşi ajută până la urmă prietena să-şi realizeze planurile. „Viaţa are într-

adevăr taine de nepătruns, zise ea. Mă credeam legată de spitalul din Krittelwerk pentru tot restul zilelor mele şi socoteam că tu ai părăsit pentru totdeauna boneta albă... şi iată că situaţia s-a inversat!”

XIII

LA SPITAL, THÉRÈSE ÎŞI ÎNDEPLINEA sarcinile cu o ardoare înverşunată. Doctorul Johansen, medic-şef, îngrijorat de sănătatea ei, încercă s-o modereze.

— Draga mea copilă, sigur, munca e o lege, dar odihna e o datorie, o odihnă ce comportă şi unele satisfacţii de care mi-ar plăcea să te văd bucurându-te. Vârsta dumitale, Thérèse, nu-i vârsta renunţărilor...

Doctorul Johansen îşi purta cu uşurinţă cei şaizeci de ani ai săi. Originar din Olanda, venise să se stabilească, după ce-şi luase diploma, la Johannesburg, unde profesase mai bine de treizeci de ani, după care se instalase la Krittelwerk la puţină vreme după plecarea lui Jan Yvarsen. Cele două fete ale sale se măritaseră cu ingineri din oraş. Renumele său şi-a croit repede drum. Acum era considerat drept cel mai bun practician din oraş şi conducea spitalul cu multă autoritate. Sigur, Thérèse nu trăia cu totul retrasă: accepta uneori câteva invitaţii la noii ei prieteni şi la vechile relaţii pe care le avea la Krittelwerk. Vizitele pe care le făcea îi erau totuşi penibile şi-i aminteau de vremea liniştită de odinioară. În toate familiile instalate de multă vreme în Krittelwerk, plutea umbra blândă a Idei şi amintirea nemăsurată a lui Jan. Fără să vrea, gazdele o purtau spre acel trecut, care, pentru ei, marca o etapă importantă în prea calma lor existenţă. Thérèse prefera să stea acasă la ea în cadrul pe care şi-l amenajase, unde domneau simplitatea, eleganţa şi liniştea. Acolo îşi dezvăluia sufletul, spovedindu-se *Jurnalului*, acel drag şi discret confident...

În fiecare lună se ducea la *Paradis*, acum proprietatea lui Tom. Micul James creştea şi inteligenţa lui făcea progrese. Tom, în mândria sa paternă, era mişcător. Totul îl făcea să se extazieze: trupul durduliu cu numeroase gropiţe, gesturile graţioase, puritatea privirii, frumuseţea surâsului şi sporovăiala amuzantă a ţâncului. Prima oară când îşi zări vechiul domeniu, Thérèse se miră că nu mai simte nicio sfâşiere. Dar *Paradisul* trepida de o viaţă nouă, acea animaţie neobişnuită îl făcea diferit de domeniul Corsenilor. Ambianţa de odinioară dispăruse. Thérèse nu-şi mai regăsi *Paradisul*. Acum fu rândul lui Fanny să se intereseze cu pasiune despre activitatea prietenei sale de la spital. Această viaţă plină de devotament nu fusese şi a sa? Lunile treceau pentru Thérèse cu alternanţe de linişte, de acceptare, de tristeţe nedefinită dar şi cu lucruri mari în îndeplinirea îndatoririlor zilnice.

Într-o dimineaţă, doctorul Johansen puse pe biroul Thérèsei o revistă medicală, subliniind cu degetul un articol.

— Lectura asta te va interesa.

Fotografia – un instantaneu mărit, în picioare – a doctorului Yvarsen ocupa toată pagina. Thérèse avu un şoc şi rămase câteva clipe contemplând portretul. Era atât de real, atât de viu, încât avu impresia că-l vede aievea. Surâsul nu i se schimbase, era plin de bunătate, de inteligenţă, de melancolie. Silueta îi rămăsese tânără, atletică. Mâinile îi erau delicate şi schiţau nu ştiu ce gest familiar, falangele crispate dovedeau voinţă fermă, ardoare activă. Thérèse privi îndelung imaginea. Îl regăsi pe cel care o entuziasmase atâta, pe cel al cărui cuvânt era pentru ea literă de lege. Deasupra fotografiei, un titlu cu majuscule anunţa articolul ce urma: „*Profesorul Jan Yvarsen, mereu în fruntea progresului, instalează în Suedia cel mai modern şi mai vast spital din lume*”. Urma descrierea serviciilor prevăzute: birou de primire, economat, birou şi sală de consultaţie a medicului şef,

biroul doctorilor, al infirmierelor, chirurgie, servicii de urgenţă, maternitate, laborator, electroterapie, radioscopie, solarium, medicină generală, fizioterapie, diatermie etc. Spital, Casă de Odihnă, clădire gigantică, izolată de oraş, înconjurată de grădini şi de straturi de flori, erau aproape gata. Totul era dispus în mod admirabil pentru comoditatea medicilor şi binele bolnavilor, care aveau să găsească în acel loc atmosfera, climatul, în stare să le asigure o vindecare rapidă fizică şi morală. În marele hol, douăsprezece ascensoare deserveau acea cetate, care nu număra mai puţin de zece etaje. În plus, se amenajaseră nişte largi balcoane-terase pentru odihna convalescenţilor. Iniţiativa era patronată de cele mai înalte autorităţi internaţionale, financiare şi culturale. Revista era consacrată aproape în întregime studiului acestei realizări, a cărei inaugurare era prevăzută peste o lună. În concluzie, în acel articol amănunţit şi precis, ziaristul reprodusese în facsimil câteva rânduri cu scrisul elegant şi energic al doctorului Yvarsen? „*Fac apel la conştiinţa universală, la toate sufletele, la toate inimile de bunăvoinţă. Avem nevoie de orice ajutor*.” Semnătura se etala în josul paginii, subliniată de o linie cutezătoare. Thérèse simţi un fior puternic. Cu o mină nervoasă, scrise două scrisori, una directorului revistei, cealaltă lui Jan Yvarsen. Îşi oferea serviciile, socotind că se va găsi un loc şi pentru „bunăvoinţa ei” în acel stup unde ştiinţa şi mila îşi vor uni eforturile. Soneria care o chema în sala de operaţii, sună, fără ca ea să-i dea imediat atenţie. Citi de zece ori cele câteva rânduri pe care i le adresase lui Jan, rezervându-şi dreptul de a-i scrie pe urmă mai pe larg. Un intern se ivi în prag.

— Doamnă Corsen, sunteţi aşteptată, n-aţi auzit soneria?

— Scuză-mă, eram... scriam ceva.

Zilele care urmară fură pentru Thérèse zile de febră. După scrisoarea succintă adresată par avion, după ce

citise articolul, Thérèse scrisese chiar în aceeaşi seară o a doua scrisoare, mai lungă, doctorului Yvarsen.

„Am citit acel articol cu o emoţie fără seamăn. Înţelegeţi-mă bine, nu mai am în viaţă decât această frumoasă meserie de infirmieră. Daţi-mi posibilitatea de a o exercita din plin sub controlul dumneavoastră. Vă rog... Aici nu mă mai reţine nimic, decât nişte amintiri penibile şi dureroase. Prietenii pe care-i voi lăsa în Transvaal vor aproba – sunt sigură – dorinţa de a continua sub alte ceruri meseria pe care mi-am ales-o. Se spune că nu sunt chiar neîndemânatică în îndeplinirea muncii mele... Chiar dumneavoastră spuneaţi odinioară...”

Evită orice aluzie sentimentală menită să-i dea de bănuit doctorului în privinţa tulburării ei. Thérèse calculă că – chiar pe calea aerului – răspunsul nu-i putea sosi înainte de cinci ori şase zile. Ceru, simţindu-se foarte obosită, un concediu ca să petreacă acel timp de aşteptare, în afara spitalului. Doctorul Johansen fu uimit, dar i-l acordă fără comentarii. Plecă la *Paradis*. Voia să-i ceară părerea lui Fanny.

— Nu pot să-ţi dau niciun sfat, dragă Thérèse. În mod egoist, sunt consternată de acest proiect care ne desparte. Te voi mai revedea vreodată? Cât de mult ai să-mi lipseşti!

Thérèse protestă. Îşi vor scrie. Fanny avu un surâs ciudat.

— Iartă-mă că-ţi vorbesc cu toată sinceritatea, dar pleci numai în interes profesional?

Obrajii Thérèsei se împurpurară. Murmură un da timid, care o lăsă pe Fanny sceptică.

Tom se arătă mai puţin discret. Nu-l cunoştea pe doctorul Yvarsen decât din auzite. Soţia lui nu-i spusese niciodată nimic despre drama pe care o trăise şi în care Thérèse fusese amestecată fără voie. Explodă:

— Dar e ridicol! Ştii întotdeauna ce laşi în urmă, dar nu

ştii ce-ai să găseşti acolo unde pleci. Şi apoi... şi apoi... noi avem nevoie de tine aici, te iubim... James e finul tău. Zău că nu te înţeleg! La Krittelwerk toată lumea te admiră. Eşti foarte apreciată... Adăugă după o pauză: Dacă ai vrea, ai putea să fii cea mai fericită dintre femei... În faţa surprizei manifestată de Thérèse, adăugă: Sunt brutal, iartă-mă, dar nu eşti nici înger şi nici n-ai o fire care să te determine să-ţi sfârşeşti viaţa în singurătate. Durerea nu-i veşnică. Nici James, de-acolo, de sus, nu ţi-ar îngădui această renunţare. Thérèse, când alergi după fericire, ea fuge de tine. Dai de ea când nu te aştepţi, când nu speri. Când o ai în ochi, în surâsul şi-n sufletul tău, ea nu te va uita...

— Nu-i chiar atât de sigur că doctorul Yvarsen îmi va accepta propunerea.

— Deie Domnul să nu ţi-o accepte.

Fanny îl făcu pe bărbatul ei să priceapă că ar fi aproape indecent să meargă mai departe cu insistenţele. Tom era într-adevăr necăjit.

Când Thérèse îi părăsi, el îi strânse mâna şi i-o sărută cu tristeţe.

— Dacă pleci... zise Fanny.

Fraza îi rămase în gâtlej.

— Dacă plec?

Fanny îşi privi prietena în ochi şi-i spuse încet:

— Ştiu ce-i in sufletul tău, dragă Thérèse, ştiu de asemenea că nu poţi lupta împotriva unui sentiment puternic. Totuşi, bagă de seamă, e cumplit să te azvârli cu capul înainte într-o nenorocire şi, în anumite domenii, e desigur preferabil să accepţi visul pe care ţi-l făureşti, decât să suferi din pricina unei realităţi prea îndepărtată de acest vis. Mi-e frică să nu dai acolo decât de necazuri...

Thérèse îşi plecă încet capul şi nu răspunse nimic. Fanny o sărută şi adăugă foarte repede cu glas tare:

— Noroc, dragă Thérèse şi Domnul să te aibă în pază!

Răspunsul lui Jan Yvarsen sosi la două zile după ce

Thérèse îşi reluase serviciul. În tot acest interval tânăra atinsese punctul unei mari disperări. Să admită că doctorul o uitase, fapt confirmat de tăcerea lui după ultima scrisoare, sau că-i dezaproba proiectele? Şi într-un caz şi în celălalt, atitudinea lui Jan era crudă. Plânse şi-şi reproşă această slăbiciune. În timpul insomniilor îşi spunea: „Temerile mele erau justificate: probabil că Sigrid e lângă el. Prezenţa mea ar fi o căinţă veşnică, o dovadă vie a unui trecut trădat. Doreşte să-şi savureze în tihnă ticăloşia, căci ceea ce a făcut nu-i altceva decât ticăloşie!” Apoi încerca să-şi regăsească liniştea. „Nimic nu mă îndreptăţeşte să-l judec!” Dar o voce, în adâncul sufletului ei, murmura că exaltarea inimii n-are margini şi că forţa dragostei e de neînvins. Doctorul Johansen fu mişcat de înfăţişarea pierdută, de ochii ei roşii.

— Ce s-a întâmplat?

Thérèse nu voi să răspundă.

— Socot că cele câteva zile de odihnă ar fi trebuit să-ţi facă bine. Dar văd că nu-i aşa. Vreau să te examinez. Thérèse refuză, ştiind foarte bine care era pricina stării ei. Apoi, într-o seară, întorcându-se acasă, găsi sub uşă un plic cu margini multicolore şi cu ştampila cu aripi: *Par avion*. Puse scrisoarea pe o mobilă, se feri s-o deschidă şi, cu ochii închişi, fu cuprinsă de o adevărată spaimă. Apoi, nu mai putu să reziste şi, cu inima strânsă de emoţie, citi aceste rânduri:

„Am primit scrisoarea dumitale. Vino când vrei, te aştept. Cu simpatie, al dumitale...”

Din nou ţâşniră lacrimi din ochii Thérèsei, dar ele erau acum de mulţumire. Îşi examină odăiţa ca de pe puntea unui vapor care a ridicat ancora şi de unde vezi ţara îndepărtându-se. I se păru chiar că o şi părăsise. A doua zi sosi radioasă la spital. Doctorul Johansen fu surprins de această transformare rapidă. O complimentă şi o întrebă motivul. Thérèse, foarte calmă, i-l spuse.

— Aşadar ne părăseşti! Adăugă, clătinând din cap: De fapt eu sunt vinovat de această plecare! Pentru că eu ţi-am pus la dispoziţie revista în care ai citit articolul...

— Domnule doctor, aşa a fost să fie. Nu mă ţineţi de rău. Sub conducerea şi la îndemnul doctorului Yvarsen am învăţat această meserie în care dumneavoastră aţi continuat să mă călăuziţi atât de bine. Nu socotiţi că e firesc să-mi reiau locul alături de vechiul meu maestru?

Doctorul Johansen se înclină curtenitor. Nu putea bănui tainele Thérèsei care se adăugau realei şi sincerei sale dorinţe de o nouă activitate. În aceeaşi seară ea îi telegrafiase lui Jan Yvarsen că va lua primul pachebot, a cărui plecare urma să aibă loc peste opt zile. Lui Fanny îi scrise o lungă scrisoare în care-i vorbi despre plecarea ei apropiată.

„Mă voi întoarce, scria ea, ţi-o făgăduiesc, şi apoi, – parcă putem şti vreodată – poate că vei veni tu să mă vezi în Suedia. Ştii că vă iubesc pe toţi trei din toată inima, că gândul meu nu vă va părăsi niciodată, cu atât mai mult cu cât nu pot uita acest pământ african unde am trăit atâţia ani de nespusă fericire. Dar nu poţi lupta împotriva soartei. A mea e să ascult de această chemare. Să nu prezicem nimic în legătură cu viitorul. Numai ţie îţi pot spune că nu alerg după o himeră, dar nici nu-ţi ascund că simt nevoia să trăiesc în umbra celui pe care-l admir atâta. Prezenţa lui, acum ca şi odinioară, mă îmbată de mândrie şi de bucurie. N-am altă ambiţie decât să-l slujesc şi să-l ajut în nobila lui misiune. Îţi las tot ceea ce mi-a fost drag. Am să-mi aduc aminte adesea de tine în aceste locuri pe care le-am îndrăgit. Gândeşte-te la mine, cum mă voi gândi şi eu la tine în fiecare zi...”

Medici, interni şi infirmiere organizară, chiar la spital, o masă de adio în cinstea Thérèsei. Toţi o regretau. După masă, făcu ultima vizită prin saloane, unde mulţi bolnavi refuzau să creadă în plecarea ei definitivă. Ieşi din

dormitoare cu inima grea. La sfârşitul mesei, decana infirmierelor îi înmână un pachet voluminos. Citi pe cartea de vizită care-l însoţea: „*Doctorului Jan Yvarsen, amintire de la cei şi de la cele care l-au cunoscut şi care-l vor iubi întotdeauna*”. Thérèse îşi petrecu ultima noapte la Krittelwerk, într-un hotel. Îşi vânduse toată mobila şi nu lua cu sine decât lucrurile strict necesare. Nu putu închide ochii toată noaptea. Era nespus de tristă, dar durerea ei era fără spaimă, ca cea pe care ţi-o provoacă rămasul bun ce-ţi iei de la un peisaj, sau de la nişte fiinţe pe care eşti sigur că nu le părăseşti pentru totdeauna. Rămase la fereastră, respirând aerul călduţ al ultimei nopţi petrecute în ţara care-o adoptase. Cerul, strălucind de stele, lumina oraşul adormit. Acolo se odihnea un prezent pe care-l şi estompa un viitor necunoscut. *Mâine* avea să se ivească, după această ultimă noapte, cu tot misterul lui! *Mâine* oferea inimii tumultuoase a tinerei femei, care-şi căuta noul ritm, incalculabila bogăţie a visului...

* * *

Fie din întâmplare, fie pentru că aşa voise soarta, Thérèse se îmbarcă pe acelaşi vapor cu care traversase ultima oară oceanul împreună cu James. Acelaşi comandant Hawking îi făcu onorurile la bord. Aflase despre moartea lui James Corsen. În timpul călătoriei a fost faţă de Thérèse plin de atenţii curtenitoare, respectând dorinţa tinerei femeii de a rămâne departe de ceilalţi călători. Timp de trei săptămâni cât a durat traversarea, Thérèse nu apăru decât de două ori, în marele salon. Îşi petrecea timpul în lungi reverii pe punte, sau frunzărind caietul cu coperţi cu muşama neagră, acum martor asiduu al durerilor şi nădejdilor sale. Uneori, totuşi, îi plăcea să savureze o discuţie cu comandantul Hawking. Cu mult tact, el era gazeta spirituală de bord, amuzanta rubrică a ecourilor care se iscau în orice clipă în mijlocul acelui oraş plutitor.

— Apropo, îi zise el, vă mai amintiţi de acel matelot care ne încânta cu vocea lui de aur, în timpul ultimei dumneavoastră călătorii? De atunci a făcut o foarte frumoasă carieră. L-am revăzut ca pasager la clasa întâi, de astă dată! Ne încântă şi acum, dar cu titlu oficial. Aşa e viaţa, aranjează lucrurile şi-i pune pe oameni acolo unde le e locul.

Ca şi ultima oară, Thérèse debarcă la Bordeaux. Voia să facă din nou drumul pe care-l mai făcuse. De la Paris voia să ia avionul spre Suedia. Răspunzând doctorului în termeni concişi, dar plini de entuziasm, nu precizase data sosirii. Când sosi pe pământul acelei ţări necunoscute, inima îi bătea să se rupă, picioarele i se muiară, şi rămase multă vreme ca năucită în restaurantul aeroportului, spre care o îndreptase, cu multă politeţe, o stewardesă, ce aştepta surâzând ca tânăra pasageră în doliu să-şi vină în fire. Măcar că era îmbrăcată cât mai călduros cu putinţă, Thérèse tremura, nu ştia nici ea dacă de frig ori de emoţie. Părăsise Transvaalul pe o căldură toridă şi ajunsese pe pământul nordic primăvara. Din avion, zărise imensităţile de zăpadă şi acel spectacol atât de diferit de cele cu care fusese obişnuită exprima şi mai bine faptul că întorsese o pagină a sorţii. În timpul călătoriei cu avionul, stewardesa o informase cu amabilitate despre tot ce ştia privitor la viaţa suedeză.

Fără să aleagă un palat, Thérèse trase la un hotel dintre cele mai confortabile din capitală. La început, fu plină de nerăbdare. Abia sosită, înainte chiar de a-şi desface bagajele, fu pe punctul de-a se duce la clinica unde lucra doctorul Yvarsen. Apoi, se răzgândi, simţind brusc nevoia să savureze aşteptarea, acea stranie senzaţie în care neliniştea se amestecă cu nădejdea şi cu grija specific feminină de a arăta bine după câteva ceasuri de odihnă. Thérèse îşi petrecu prima zi în odaia ei luminoasă, inspectându-şi garderoba, întrebându-şi oglinda şi visând... Îi fu ruşine de inactivitatea ei şi mai ales de faptul că uitase pentru o clipă trecutul. Dar o

barieră ivită pe neaşteptate o despărţea de acest trecut. Transvaalul dispăruse, luat de dorinţa care o cuprinsese de a-şi trăi viaţa. Ca să se pedepsească, se strădui să reînnoade legăturile cu Fanny şi-şi impuse să-i scrie o scrisoare lungă. Dar într-o jumătate de oră nu putu să înşire decât câteva rânduri de tandră prietenie. Din când în când, Thérèse se uita pe fereastră la mişcarea din stradă. Mâine se va amesteca şi ea în această mulţime.

* * *

Thérèse nu voia o rochie prea severă. De obicei – obligată să părăsească doliul din pricina climatului Africii, a slujbei şi a renunţării la viaţa mondenă – purta o rochie aproape ca o uniformă, şi adoptase albul şi griul deschis. Trecând prin Paris, de data asta nu mai fusese preocupată de modă. Dar orice femeie are degete de zână şi talente de croitoreasă. În câteva ceasuri, Thérèse transformase o rochie gri, dreaptă, austeră, care nu-i sublinia formele, într-o toaletă minunată, a cărei jupă în formă de floare, o făcea să pară, când păşea, că valsează. Îşi puse un guler mare de pichet alb, foarte tineresc, şi se pieptănă ca pe vremea vizitelor la familia Yvarsen, lăsându-şi părul să-i cadă în valuri pe umeri. Surâsul de odinioară, regăsit, Thérèse se simţi revenită în epoca plină de nelinişte şi de încântare, când privirea plină de simpatie a doctorului îi dădea o stare de îmbătătoare bucurie. În acea primă noapte în Suedia, tânăra femeie nu-şi găsi somnul. Insomnia îi fu şi dulce şi chinuitoare. Din miile de gânduri care o asediau, nu exista unul care să nu fie dominat de imaginea doctorului Yvarsen...

XIV

— PUTEŢI SĂ AŞTEPTAŢI câteva minute, domnişoară?

Calificativul de „domnişoară” o făcu pe Thérèse să surâdă şi-i făcu în acelaşi timp o oarecare plăcere. Secretara reveni după câteva secunde.

— N-am cutezat să-l deranjez pe doctor care-şi termină vizita, e ceva foarte urgent, domnişoară?

— Pot să aştept, vă mulţumesc.

Thérèse se privi într-o oglindă. Chipul îi era acoperit de o roşeaţă ciudată; ochii îi străluceau, inima îi bătea într-un ritm neaşteptat. În câteva clipe avea să apară în faţa omului în jurul căruia, de atâţia ani, i se cristalizau gândurile, chiar şi în zilele de simplă şi sinceră bucurie alături de James. În ea, dominau rând pe rând teama, respectul, admiraţia tandră şi mai ales frica de a nu decepţiona. Se sculase cu noaptea în cap, ţinându-şi cele mai înţelepte discursuri, încercând să-şi potolească o enervare crescândă: „Eşti ridicolă, Thérèse, ce-ţi închipui? Doctorul a binevoit să-şi aducă aminte că aveai unele calităţi profesionale care i-ar fi de folos la clinică. Nimic altceva. Viaţa lui e bine organizată... Nu te aşteaptă pe tine ca să şi-o schimbe”.

Un frig subit îi strânse inima. Se gândi la Sigrid, imaginându-şi că era poate fericită şi adăpostită în acest oraş, în casa celui pe care inima ei pătimaşă îl dorea de atâţia ani. „Dacă va fi astfel, voi pleca imediat. N-aş putea trăi atât de aproape de o criminală şi voi găsi în mine destulă putere ca să înlocuiesc admiraţia pentru Jan cu un dispreţ total.” În secunda următoare, Thérèse se lăsă cu totul în voia ceasului care înainta ca o lumină nouă, menită să-i lumineze calea. De zece ori îşi aranjă coafura, voind să semene cu cea care era odinioară, apoi începu să aştepte cu ochii fixaţi pe o carte, din care nu putea citi nici măcar un rând. Secretara se uita amuzată la tânăra care trecea prin toate chinurile nerăbdării şi ale enervării. Până la urmă Thérèse nu mai putu să stea locului. Începu să se plimbe de la scaun la fereastră şi de la fereastră la scaunul pe care se aşeza nerăbdătoare, cu ochii arzând, cu mâinile umede. Scoase din geantă o

batistă mică şi-şi şterse palmele.

— E chiar atât de grav, domnişoară? o întrebă secretara, văzându-i nerăbdarea.

— Nu ştiu, murmură Thérèse.

În sfârşit, uşa se deschise. Thérèse se ridică de pe scaun şi rămase încremenită, fără să poată articula un singur cuvânt. Jan Yvarsen veni spre ea, cu mâinile întinse, într-un gest de afectuoasă prietenie.

— Ce mai faci?

Vocea îi era calmă, ca şi cum se despărţise de tânăra femeie în ajun. Ea îl contemplă până simţi că o apucă ameţeala. Era la fel ca odinioară, fără ca anii să-i fi pus pe chip stigmatul vremii.

— Stai jos, te rog, doamnă Corsen! Thérèse făcu: „Oh!” şi ochii i se umplură de lacrimi. Jan înţelese. Îmi dai deci voie să-ţi spun Thérèse? Fata avu un surâs palid. Nu te aşteptam atât de curând, micuţă Thérèse, zise Jan. În faţa chipului întristat al tinerei, el adăugă foarte repede: Nu-i un reproş, dimpotrivă. Dar, în zilele astea, voi avea prea puţină vreme să mă ocup de dumneata aşa cum aş vrea. Sunt prins până peste cap.În concluzie, unde stai?

Thérèse îi dădu adresa hotelului. Jan îşi încruntă sprâncenele şi rămase câteva minute gânditor.

— Dacă aş cuteza...

Cu mâinile împreunate, Thérèse murmură:

— Vă rog...

— Ei bine, iată, Thérèse, n-aş putea să-ţi arăt clinica decât peste câteva zile. Inaugurarea va avea loc peste patruzeci şi opt de ore. Ce-ai zice dacă ţi-aş propune, până atunci, să stai în casa mătuşii Brita despre care ţi-am vorbit adesea? Dacă accepţi... Îşi privi ceasul şi continuă înainte ca Thérèse să-i răspundă: Te voi însoţi după ce-mi termin treaba. Vom avea la dispoziţie o seară întreagă să stăm de vorbă. Deocamdată, vezi, nu-mi aparţin. Sunt la dispoziţia bolnavilor.

Într-adevăr, prin geamul uşii, Thérèse zări un intern care aştepta, cu o nerăbdare vizibilă, ca doctorul să

isprăvească discuţia.

— Deci pe diseară, Thérèse. Şi Jan fugi.

N-avu nici vremea, nici îndrăzneala să rostească vreo vorbă. Îl privi dispărând în culoarul alb şi zgomotul paşilor săi pe dale îi confirmă că nu visa.

* * *

Jan Yvarsen turnă apă clocotită din samovar în ceainicul de porţelan. Odaia imensă nu era luminată decât de lampa chinezească de pe pian şi de focul din marele şemineu. Ghemuită într-unul din fotoliile tapiţate, aşezate în cerc în faţa căminului, Thérèse gusta, fără nicio constrângere, bucuria de a fi alături de Jan. Sosiseră în amurg, după o călătorie rapidă, în timpul căreia nu schimbaseră decât câteva fraze banale. Şi unul şi celălalt ştiau că ceasurile ce vor urma vor fi destul de lungi ca să aibă vreme să-şi spună tot ceea ce aveau de spus.

— Iată camera dumitale, dragă Thérèse. E cea pe care am ocupat-o împreună cu Ide când am venit în Suedia.

Servitorilor – miraţi de prezenţa Thérèsei – Jan le spuse cine era şi-i rugă să aibă grijă de ea ca să se simtă bine. În penumbra odăii, armoniile lucrurilor îşi accentuau graţia. În tăcerea vătuită, fiecare cuvânt căpăta o semnificaţie profundă şi Thérèse îl asculta pierdută pe Jan.

— E cam greu să vorbeşti despre tine, nu-i aşa? Şi, totuşi, nu putem discuta despre alţii decât în virtutea emoţiilor declanşate în noi de ceilalţi... Ai rostit cuvântul „fericire” şi m-ai întrebat ce cred despre ea. Dumnezeule... Fericirea se poate analiza? Se poate doza? Poartă vreo etichetă? Fericirea e foarte fragilă, e un lux pe care nu-l preţuieşti niciodată cum se cuvine când ai şansa să-l posezi.

Ridică un butuc cu cleştele. Flăcările făcură ca părul lui blond să capete reflexe de aramă.

— Socot, continuă Jan cu voce înăbuşită, că încă nu mi-

am primit partea de fericire. Şi dumneata la fel, Thérèse... Fericirea este, după părerea mea, un fel de cotă-parte din binele pe care-l facem, şi n-are altă măsură decât generozitatea inimii. Fericite inimile celor care iubesc!

Jan Yvarsen îşi sorbi încet ceaiul. Brusc, se arătă dornic să afle amănunte din viaţa Thérèsei. Voi să cunoască împrejurările morţii lui Corsen.

— E înspăimântător! Să mori în plină fericire! Să mori în plină putere! Cât de îngrozitor de nedreaptă e soarta! Partea lui de fericire a fost, într-adevăr, foarte mică. Se înfundă în fotoliul aflat faţă în faţă cu cel al Thérèsei. Deci vom lucra împreună, mică Thérèse. Să ne gândim la suferinţele altora, ca să uităm de propria noastră suferinţă...

Thérèse îşi îndreptă privirea spre pianul unde se afla fotografia Idei.

— Da, zise Jan, draga mea soţie e mereu prezentă. Adu-ţi aminte cât era de curajoasă, de simplă, de dreaptă... În ceasurile grele, privirea ei stăruie în mine ca o lumină..

Rosti cu glas stins aceste cuvinte. Pleoapele i se lăsară peste ochii limpezi. Thérèse simţi un fior. Care puteau fi pentru Jan ceasurile grele în afară de cele când în mintea lui stăruia amintirea lui Sigrid? Nu-şi putu reţine vorbele care-i veniră pe buze, şi a căror temeritate o surprinse de îndată ce le rosti:

— Aţi mai revăzut-o pe frumoasa dumneavoastră verişoară, domnule doctor?

Jan se ridică, de parcă un resort l-ar fi aruncat din fotoliu. Răspunse sec:

— N-am mai avut această cinste. Şi adăugă încet: Şi sper să nici n-o mai am vreodată...

În această violenţă a tonului, Thérèse se strădui să descopere o nuanţă de regret. Se jură totuşi să alunge din ea orice sentiment de gelozie neaşteptată, pentru că, în realitate, acum nu mai avea de apărat nicio fericire. Avu curajul să surâdă şi să-i arunce lui Jan cea mai limpede

privire a ei, ca pentru a-l invita să continue discuţia care-i încălzea inima. Când ieşea din zonele de umbră, silueta lui părea tinerească, suplă, plină de putere, o adevărată imagine a siguranţei. Butucii trosneau, scânteile săreau în cenuşarul şemineului înalt; pâlpâitul flăcării întărea starea plăcută care – cu toate gândurile ei mai mult sau mai puţin ciudate – o copleşea pe Thérèse.

— Să nu-mi mai vorbeşti niciodată de Sigrid, Thérèse. Ea e pedeapsa, remuşcarea şi ruşinea mea. Da, dacă n-ar fi fost ea care să-mi sucească mintea, care să mă năucească încă din anii adolescenţei, soţia mea dragă ar mai fi trăit încă multă vreme. Da, dragostei vibrante, totale a Idei, n-am ştiut să-i răspund decât cu o tandreţe oarecare. I-am auzit adesea inima, dar am rămas indiferent la bătăile ei generoase. Eram incapabil atunci s-o iubesc aşa cum mă iubea ea. Ani în şir am purtat povara zdrobitoare, cumplită, a unei iubiri care mi se interzicea, pentru că întreaga mea conştiinţă o condamna. Am trăit ceasuri crâncene şi-mi dau seama abia acum de tot ceea ce trebuie să fi suferit biata mea Ide, descoperind că în inima mea dăinuia o imagine care nu era a ei. Da, Thérèse, ani în şir, cu toată munca mea înverşunată, cu toată reala şi profunda afecţiune pentru Ide, cu toate preocupările sacre ale unui părinte, n-a existat o singură zi în care sufletul meu rătăcit să nu se gândească la Sigrid...

Jan tăcu câteva minute. Se ridică şi ieşi din raza de lumină a lămpii. Thérèse îi zări capătul aprins al ţigării, care devenea mai intens atunci când trăgea din ea. Se întoarse apoi lângă cămin şi, cu privirea strălucitoare, căută ochii Thérèsei.

— Vine o oră în care simţi nevoia să vorbeşti despre tine, nu pentru a te elibera, nu pentru a căuta scuze, nu pentru a te simţi absolvit, ci ca să poţi continua să trăieşti ca un om liniştit. Trebuie să ai curajul să-ţi faci bilanţul faptelor. Da, Thérèse, a doua zi după dispariţia Idei, am crezut în fatalitate şi am acceptat-o. N-am ştiut să mă

cufund în amintire... Câteva luni mai târziu, ştii, eram logodit cu cea al cărei chip adevărat m-ai făcut să-l descopăr. Sigur, regăsind-o mai târziu pe Ide, cred că i-am oferit, fără reticenţe, tot ce-am avut mai bun, mai profund din fiinţa mea, dar nu poţi purta în tine, nepedepsit anii lungi de suferinţe şi de regrete în aşteptarea zadarnică a unei iubiri care ţi se refuză. Ide a murit distrusă, o simt, o ştiu, nu atât de boală, cât de durere.

Thérèse se ridică, şi se apropie de Jan.

— Pot să jur, domnule doctor, că Ide a fost cea mai fericită dintre femei, cea mai recunoscătoare faţă de cel care i-a dăruit această fericire. Ide a murit, lovită în carnea, dar nu în sufletul ei.

Jan surâse trist.

— Îmi place să aud acest lucru, pentru ca egoismul meu să fie liniştit; îţi mulţumesc Thérèse, dar...

— Dar?

— Nu socot că doi, trei ani de linişte pot compensa aproape cincisprezece de nelinişte, de tulburare, de spaimă...

O flacără trecu prin ochii Thérèsei.

— O oră de înflăcărare sinceră poate înlocui ani de viaţă şi-i poate da un preţ nemăsurat. Adăugă atât de încet, încât Jan n-o auzi: Da, sunt convinsă de acest lucru...

Jan se îndreptă.

— Orice-ar fi, Sigrid e moartă pentru mine, pentru totdeauna. Nici măcar n-o mai urăsc.

Se făcuse foarte târziu. Rămaseră un lung moment cufundaţi în tăcere. Thérèse acceptă surâsul lui Jan ca pe expresia unei linişti reale a sufletului. Cu ochii închişi, ea se rugă: „Doamne atotputernic, sunt oare vinovată că mă simt atât de bine alături de el? Am dreptul să accept această răscolitoare emoţie care mă inundă când vorbeşte sau când mă priveşte? E o nebunie să iubeşti cum îl iubesc eu, cu tot trecutul nostru, şi al meu şi al lui?

E un rău să fii fericită în acest loc unde a trăit cea care a vrut să-l expună căinţei veşnice, pe unde a trecut cea care a fost prietena mea şi care i-a dăruit atâta dragoste? Cred că n-am făcut niciodată rău nimănui, dar, dacă sunt vinovată, iartă-mă!”

Jan se întoarse spre ea şi puse capăt meditaţiei.

— E târziu, Thérèse.

Ea îi întinse mâna ca să-i spună noapte bună şi el i-o sărută. Ajunsă în camera ei, Thérèse deschise fereastra spre noaptea plină de stele. Aerul tare intră în odaie, aducând miresme de pin. Din depărtări venea zgomotul înăbuşit al torentului. Se culcă, închise ochii pentru a-şi afla somnul şi a-şi continua visul, apoi, brusc, tresări. Din salon, urcau accentele patetice ale *Clarului de lună* de Massenet. Jan cerea muzicii liniştea necesară.

XV

THÉRÈSE RĂMASE SINGURĂ toată săptămâna în casa mătuşii Brita. Jan trebuia să se întoarcă s-o ia şi s-o instaleze în noul ei post în spitalul a cărui inaugurare tocmai avusese loc. Hoinărea încântată, la fiecare pas pe care-l făcea, de acea floră cu totul nouă pentru ea şi atât de diferită de cea pe care-o cunoscuse. Servitorii, la recomandarea stăpânului lor, erau plini de atenţie faţă de musafira a cărei voce fermecătoare i-o auzeau în fiecare dimineaţă. Acompaniindu-se singură la pian, Thérèse îşi studia compozitorii preferaţi: Duparc, Faure, Raynaldo Hahn. „O adevărată privighetoare”, zicea Ane Mette, cu mâinile împreunate pe şorţ. Thérèse făcea de asemenea lungi plimbări fie pe jos, fie călare pe calul pe care Jan i-l pusese la dispoziţie. Se întorcea zdrobită de o oboseală plăcută, cu obrajii rumeniţi de vântul tare al primăverii suedeze. Se lungea în faţa şemineului înalt, cufundându-se în nişte visuri din care nu putea şi nici nu voia să iasă. Le scrise, în sfârşit, soţilor Starner o lungă

scrisoare, spovedindu-se, deschizându-şi sufletul fără reticenţe şi fără ascunzişuri. „*Sunt fericită şi v-o spun pe faţă. Tom, nu tu eşti cel care mi-ai spus că n-aveam dreptul să trăiesc ca o călugăriţă, că viaţa continuă?*” Thérèse încă nu realiza că nici două luni nu o despărţeau de existenţa ei de odinioară. I se părea că aparţine de când lumea noii ţări în care păşise, pe care o iubea profund, care n-o mai separa de omul a cărui chemare îi vindecase inima sfărâmată. Ceasurile, zilele treceau bogate în impresii: umbra lui Jan plutea peste orice lucru. Ea fu prima care auzi zgomotul maşinii doctorului. Citea în odaia ei. Aruncă iute cartea, coborî, cu toată viteza, scara lungă şi alergă mai, mai să-şi frângă gâtul, la intrarea în parc, unde se opri să răsufle. Nu trebuia ca Jan să-i observe agitaţia. Nu se înşelase. Pe drumul care venea din sat, maşina lui se apropia văzând cu ochii. Sări pe prag cu sprinteneală şi-o salută pe Thérèse cu un zâmbet vesel.

— Dumnezeule, ce bine arăţi! Bravo, Thérèse!

Roşul emoţiei accentua tenul strălucitor al tinerei.

— Această provizie de sănătate îţi va fi necesară, mică Thérèse. Te aşteaptă o muncă grea. Am hotărât...

Tăcură câteva secunde. Thérèse ridică spre el nişte ochi neliniştiţi şi curioşi.

— Aţi hotărât...

— Că vei fi asistenta mea.

Pe moment, ea se făcu stacojie. Jan izbucni în râs.

— Vestea asta te supără?

Lacrimi perlară ochii tinerei. Nici nu-i putea mulţumi mai frumos. În timpul serii discutară cu entuziasm despre noul spital. Thérèse admiră, fără rezerve, energia doctorului, dar regretă într-un fel pe omul înflăcărat care, cu câteva zile în urmă, îşi deschisese inima în faţa ei. Jan mâncă cu poftă. Îl simţeai gata să lupte în deplinătatea facultăţilor sale intelectuale şi profesionale, fericit de această trudă zilnică ce-i plăcea atâta, mândru de nobila sarcină pe care-o avea de îndeplinit.

— Contez pe dumneata, dragă Thérèse, zi şi noapte, fără rezerve...

Mâna nervoasă şi fină a lui Jan punctă fraza. Thérèse închise ochii. Simţi o irezistibilă dorinţă să-şi aşeze pe această mână obrazul fierbinte.

* * *

A doua zi, tânăra îşi luă în primire noul domeniu. În uriaşul spital, în anexele rezervate personalului de conducere, un apartament mic şi frumos, prevăzut cu confortul cel mai modern, îi fusese repartizat ei. La cererea doctorului Yvarsen, i se puseseră o mulţime de flori în fiecare din cele două camere care dădeau spre parcul plin de verdeaţă.

— Doresc ca acest cadru să-ţi placă, îi spuse doctorul.

Thérèse, în culmea emoţiei, nu găsi cuvinte să-şi exprime îndeajuns recunoştinţa.

Jan arătă un fotoliu adânc de piele.

— Poţi constata, dragă Thérèse, cât sunt de egoist. Îmi place să mă odihnesc în astfel de fotolii. Ăsta a fost pus aici la cererea mea, pentru zilele în care mă vei invita să fumez o ţigară.

Această frază rostită de Jan o învălui pe Thérèse într-o căldură plăcută. În acel apartament cu mobile luminoase, cât îi va fi de uşor să-şi aducă nota ei personală! Încă de pe acum se şi simţea ca la ea acasă. În timpul acestor prime zile, vizită, însoţită de doctorul Yvarsen, numeroasele şi luxoasele instalaţii ale acelei clinici model. Doctorul o prezentă pe Thérèse confraţilor săi şi întregul lui personal ca pe cea mai apropiată colaboratoare a sa.

— Oare voi putea răspunde la ceea ce aşteptaţi de la mine? întrebă ea neliniştită.

— Bunăvoinţa şi sinceritatea, dragă Thérèse, fac adesea mai mult decât experienţa. Te cunosc. Îmi amintesc de dragostea cu care îţi îndeplineai meseria.

Sunt cât se poate de liniştit în ce priveşte, calitatea şi eficienţa ajutorului dumitale.

Se aflau amândoi în biroul directorial. O tânără cu privirea dură, cu buze subţiri, le urmărea discuţia cu o atenţie susţinută, dacă nu chiar indiscretă. În ochii fixaţi pe noua venită, sclipi răutatea. Thérèse nu băgă de seamă această minuţioasă cercetare.

— Domnişoară Sylven, zise Jan, fii liniştită, doamna Corsen nu se va amesteca în treburile dumitale. Eşti o secretară excelentă şi n-aş putea să renunţ la apreciabilele dumitale servicii.

Surâsul domnişoarei Sylven fu amar. Thérèse o observă şi fu izbită de răutatea care se vădea pe acel chip cu trăsături totuşi plăcute. Îi adresă un surâs încântător. Domnişoara Sylven se făcu a nu-l observa. Thérèse avu imediat convingerea că nu-şi va putea face o prietenă din această colaboratoare a doctorului şi-i păru rău. I-ar fi plăcut să găsească pretutindeni un climat de încredere. La o femeie intuiţia e un fel de al şaselea simţ. După o jumătate de oră de stat în birou, Thérèse ghicise că domnişoara Sylven nutrea faţă de doctor un soi de devoţiune amoroasă, care se manifesta făţiş prin nişte atitudini ciudate. Dacă Jan scotea o ţigară din cutie, ea dădea fuga să i-o aprindă şi-i golea cu cucernicie scrumiera. Îi urmărea cu privirea fiecare gest şi fiecare pas, atentă la cea mai mică dorinţă. Acum era evident că se sufoca de furie în faţa puţinei atenţii pe care i-o acorda doctorul din cauza discuţiei lui cu Thérèse. Când îşi scoase halatul ca să-şi pună haina, secretara se precipită:

— Domnule doctor, corespondenţa...

— Semnează dumneata în locul meu, domnişoară. Nu-i nimic important. Şi dispăru, acordându-i un surâs. După care constată:

— Nu mă mai recunosc, Thérèse. Niciodată natura nu mi s-a părut atât de frumoasă.

Thérèse murmură:

— Iar eu n-am fost niciodată atât de fericită.

Intrară în parcul înfrunzit.

— Domnişoara Sylven e de multă vreme secretara dumneavoastră, domnule doctor? întrebă Thérèse.

— Am impresia că e din totdeauna!

— Se pare că vă e foarte ataşată...

— Este într-adevăr.

— Vi se pare frumoasă?

Yvarsen izbucni în râs.

— E o chestiune de apreciere personală. În ce mă priveşte... Să zicem că n-are nimic impresionant.

Se strâmbă. Thérèse simţi cutezătoarea şi tainica dorinţă să se agate de braţul doctorului. Merseră alături, doctorul dându-i o mie de amănunte precise despre florile din grădină, amănunte care totuşi nu excludeau poezia. Thérèse îi vorbi despre spitalul din Krittelwerk şi Jan se arătă sincer mişcat să afle că amintirea lui rămăsese mereu vie în acel loc unde petrecuse atâţia ani.

— Meseria dumneavoastră e cea mai frumoasă din lume, murmură Thérèse.

Jan înălţă capul.

— Meseria cea mai frumoasă din lume e cea în care-ţi pui tot sufletul. Un ciubotar conştiincios merită tot atâta consideraţie cât şi cel mai erudit dintre cercetători sau practicieni, pentru că-şi îndeplineşte munca cu dragoste.

Discuţia cu Jan îi oferea o plăcere deosebită. Ştia să poleiască vorbele aspre şi să le preschimbe în cuvinte încântătoare. Nimic nu-i era indiferent. Avea arta de a se interesa de orice şi Thérèse îşi aminti că, în saloanele din Krittelwerk, prezenţa lui la serate era gajul sigur al unor seri nespus de plăcute.

— Cei care-şi etalează părerile ca pe nişte dogme, ca pe nişte adevăruri, sunt indiscutabil, nişte proşti înrăiţi. Ceea ce constituie farmecul vieţii e complexitatea ei, şi sufletul, prin vâltorile care-l frământă, şi pe care le învinge, evoluează, se întăreşte şi creşte. Cred că pentru a-ţi iubi aproapele, mai întâi trebuie să-l înţelegi, şi abia după aceea să-l judeci.

Dori ca Thérèse să-i vorbească despre James.

— Am fost fericiţi, foarte fericiţi. James m-a iubit din tot sufletul. Am gustat dulceaţa iubirii lui, care se manifesta prin atenţiile cele mai delicate, prin grija cea mai emoţionantă. Dealtfel, această fericire – trebuie să v-o amintesc, domnule doctor, – a fost opera dumneavoastră, dumneavoastră m-aţi îndemnat să cred în armonia conjugală.

Jan nu mai surâdea. Thérèse continuă:

— Vă mai amintiţi, desigur, de tânăra pentru care eraţi Dumnezeul ei, de fata care nu cuteza să facă un gest fără aprobarea şi fără încurajarea dumneavoastră şi care vă asculta în orice, chiar până la a admite posibilitatea unei fericiri din care eraţi exclus. Am petrecut alături de James ceasuri luminoase, dar, trebuie s-o mărturisesc, fără cea mai mică înflăcărare. Nu mă condamnaţi, nu-mi reproşaţi nimic şi mai ales nu-mi purtaţi pică pentru sinceritatea mea. Dumneavoastră, care puteţi înţelege totul, cum spuneaţi mai adineauri, nu puteţi afirma că înflăcărarea nu-i tot atât de necesară inimii ca şi soarele de deasupra capetelor noastre. Să iubeşti... Nu cred că acest lucru înseamnă să aştepţi, în virtutea obişnuinţei, întoarcerea fiinţei care ţi-e dragă, ci să tremuri de spaimă la gândul unei primejdii posibile... Să iubeşti înseamnă să regăseşti în orice clipă, cu ochii închişi, imaginea celui care e ca şi propria ta carne, înseamnă dorinţa să-i auzi mereu glasul, râsul. Înseamnă să ghiceşti, să presimţi că la cutare cuvânt, la cutare evocare va fi sensibil, că o anumită privire de-a ta va fi pentru el plină de făgăduieli îmbătătoare. Să iubeşti înseamnă, rând pe rând, să tremuri de nelinişte şi să tresari de bucurie... Înseamnă să uiţi de tine, să te oferi din toată fiinţa celui care-ţi ţine loc de soare. Alături de James am fost totdeauna lucidă. Nu mi-am pierdut niciodată capul.

După această mărturisire, Thérèse tăcu, necutezând să-l privească pe Jan; acesta, cu capul plecat, privea poteca acoperită cu frunze uscate din toamna trecută.

Thérèse reluă cu voce înăbuşită:

— Trebuie să vă mărturisesc că, atunci când v-aţi crezut obligat să mă respingeţi, am rămas fidelă nebuneşte visului meu de fată. Cu toată fericirea calmă, cu toată tandreţea acceptată şi, v-o jur, înapoiată, nu s-a întâmplat o singură zi ca inima mea să nu-şi amintească de ceasurile trăite în umbra dumneavoastră. Iertaţi-mă. Există situaţii pe care ai vrea să le respingi, dar parcă poţi?

Jan îşi ridică brusc capul. Privirea lui neliniştită o căută pe cea a Thérèsei. Ochii tinerei erau plini de lacrimi.

— Thérèse, Thérèse, e cu putinţă? Mă sperii! Uită-te la mine! De-atâţia ani... Thérèse, inima mea e copleşită de prea multe dureri, de prea multă nelinişte. Fruntea mea poartă stigmatul unei vârste atât de depărtată de a dumitale... Ţine seama de ceea ce ne separă... Nu pot crede ce-mi spui! Nu vreau să cred, oricare ar fi dulceaţa în care mă învăluie această mărturisire. Viaţa e atât de frumoasă... Şi-ţi va aduce, mai devreme sau mai târziu, tot ceea ce mai poţi încă aştepta de la ea. Va veni cineva cum a venit şi Corsen, o fiinţă tânără ca dumneata şi-ţi va dărui fericirea la care ai tot dreptul. Dar eu? Biata, mica mea Thérèse... sunt aproape în toamna vieţii. N-am alt refugiu decât munca.

O sclipire trecu prin ochii fetei.

— Să nu-mi spuneţi că inima dumneavoastră e moartă...

— Ba da, Thérèse, pentru dragoste, inima mi-e moartă...

— Nu se poate. Ştiu că nu mă iubiţi. O ştiu de mult, dar mai ştiu şi altceva...

— Ce anume, Thérèse?

— Ştiţi foarte bine ce vreau să spun.

Jan încercă s-o reţină, dar Thérèse se smuci din mâna lui şi alergă spre casă.

Doctorul îşi continuă singur plimbarea. Nu putea nega că-l învăluise o senzaţie plăcută. Surâse, necutezând să-şi

mărturisească această stare. În faţa sentimentului profund care se trezi în el, în faţa acelei călduri oferite, se simţi emoţionat şi tulburat. De un lucru era sigur şi anume că, în timpul acelei discuţii şi în ciuda ultimelor cuvinte neliniştitoare ale Thérèsei, nici măcar o dată umbra lui Sigrid nu se interpusese între ei. Timp de o secundă, simţi dorinţa să se ducă după tânăra femeie. Dar pudoarea îl împiedică. Ajungând în biroul lui, dădu peste domnişoara Sylven.

— Ai avut chiar atâta de lucru, încât a trebuit să rămâi atât de târziu, domnişoară?

— V-am aşteptat, domnule doctor, pentru o chestiune cu totul personală. Nu mă simt deloc bine şi v-aş rămâne recunoscătoare dacă aţi vrea să mă examinaţi.

— Arăţi minunat de bine.

Domnişoara Sylven scoase un oftat.

— Într-adevăr, dar numai pe dinafară...

Jan băgă de seamă că secretara avea ochii roşii.

— Ce te doare?

— Nu ştiu, domnule doctor, totul...

Jan scrută chipul tinerei şi-i fu deodată foarte antipatică.

— Nu cred că e necesară o consultaţie. Sigur că eşti foarte obosită. Ia-ţi câteva zile de concediu. Până te vei pune pe picioare, te va înlocui doamna Corsen.

O roşeaţă bruscă înflăcăra obrajii domnişoarei Sylven.

— Nu voi admite ca o străină să se ocupe de treburile mele.

— De fapt, ce vrei, domnişoară? Eşti sau nu eşti obosită?

Fără să aştepte răspunsul, Jan ieşi, fredonând o romanţă suedeză.

XVI

OMUL ERA LIVID, JAN YVARSEN

– în biroul său – se ridică din fotoliu, se îndreptă spre el şi-i luă mâinile.

— Dragă domnule, nu există decât o şansă dintr-o mie s-o salvez pe soţia dumitale. Vrei să încerc imposibilul?

— Domnule doctor, zise omul cu o voce slabă, pun soarta soţiei mele în mâinile dumneavoastră. Ştiu că sunt cele mai dibace din Europa. Cred în dumneavoastră şi nu vă voi trage la răspundere în caz de nereuşită. Vă rog să procedaţi cum credeţi de cuviinţă şi vă asigur de profunda mea recunoştinţa.

Thérèse, îmbrăcată în halatul ei alb, asista la discuţie.

— Acum, lasă-ne, domnule, şi rugaţi-l pe Domnul să ne ajute.

Vizitatorul ceru îngăduinţa să aştepte într-un salon alăturat rezultatul încercării disperate pe care urma s-o facă doctorul Yvarsen. Era vorba de o urmare neaşteptată, neprevăzută, dramatică a unei operaţii făcută unei femei de treizeci şi cinci de ani cu câteva săptămâni în urmă: scoaterea unui fibrom efectuată de un doctor încercat. Dar după operaţie survenise o complicaţie pulmonară. Nici n-o înlăturaseră bine şi se ivi pericolul unei flebite. Graţie unui tratament atent, primejdia păru din nou îndepărtată. Dar, după trei zile, se produse o embolie şi timp de mai multe ceasuri consecutiv urmară altele. Doctorul Yvarsen, chemat de urgenţă, ceru transportarea imediată a bolnavei la clinică. Constată că pulsul femeii era extrem de slab, că faţa îi era de o paloare cadaverică şi că sistemul respirator abia mai funcţiona. Trebuia operată din nou. Prin mască, Jan îi şopti Thérèsei:

— Am nevoie de tot sângele rece, de toată atenţia dumitale.

Jan făcu o tăietură lungă pe burtă până la peritoneu. Asistenţii aşezară marile valve speciale, care împinseră înapoi peritoneul şi intestinele, pentru a înlesni operaţia. Trebuia ca Jan să ligatureze vena ce ducea sângele din membrele inferioare spre cavităţile cardiace şi pe unde

avea să treacă şi cheagul de sânge, îndreptându-se spre plămâni. Jan găsi vena bolnavă. Un examen prudent cu degetul îl făcu să constate unde era cheagul buclucaş. Thérèse observă privirea de triumf care se ivi în ochii lui Jan; o undă de dragoste şi de orgoliu o străbătu din cap până în picioare. Admiră acea mână care nu tremura, care cu fiece mişcare aducea viaţa, dar care, printr-o singură greşeală, putea aduce moartea. Jan lucra prudent şi, când în sfârşit se îndreptă de spate, partida din punct de vedere chirurgical părea a fi câştigată.

În cabinetul de toaletă, aflat alături de sala de operaţie, Thérèse, gâfâind, îl întrebă pe doctor:

— Cum e?

— Rolul meu s-a terminat. Trebuie să aşteptăm ca bolnava să-şi vină în fire.

Spunând aceste cuvinte, Jan se aplecă să se spele pe mâini. Fără să se mai controleze, împinsă de o forţă irezistibilă, Thérèse îşi puse capul pe umărul lui.

* * *

Era prima zi de vară. De mai bine de două luni, Thérèse îşi îndeplinea delicatele obligaţii cu o autoritate incontestabilă. N-avea niciun contact cu lumea dinafară şi nu evadase din nobila ei închisoare decât de două ori, ca să se ducă împreună cu Jan la casa acestuia de la ţară. După discuţia lor, în acea după-amiază, în parcul clinicii şi mai ales în cursul celor două zile de destindere pe care şi le acordară şi care-i apropiaseră şi mai mult, Thérèse şi Jan evitaseră orice cuvânt şi orice împrejurare menite să-i emoţioneze ori să-i tulbure. Fie din orgoliu, fie din timiditate, fie de teama unei decepţii, Thérèse nu mai discuta cu doctorul decât treburi profesionale. Jan îi admira curajul, devotamentul. Pentru Thérèse, această muncă absorbantă era totodată un fel de pavăză contra plictiselii şi – faţă de Jan – cea mai frumoasă dovadă de ataşament. Îşi consacra serile cititului şi-l ruga pe Jan s-o

ajute în alegerea cărţilor. Doctorul era prea puţin la curent cu producţia literară şi dispreţuia romanele. Dar îi citea şi-i răscitea pe filozofi şi pe clasicii din toate ţările. Cunoscând foarte bine limba franceză, era în stare să recite părţi întregi din tragediile lui Racine şi Corneille.

Jan Yvarsen îşi lichidase apartamentul din Stockholm şi se instalase şi el într-un apartament dintr-o aripă a spitalului. Din odaia ei, Thérèse zărea fereastra cabinetului de lucru al lui Jan, fereastră ce rămânea adesea luminată până noaptea târziu. Fata ardea de dorinţa de a cunoaşte locul unde trăia zi de zi idolul ei, dar Jan n-o invitase niciodată, ceea ce n-o prea mira, fiindcă o invita în casa lui de la ţară. Nu păşise deci în acest apartament atât de aproape de al ei, unde îşi poftea cu plăcere colaboratorii.

În timpul acelor prime zile de vară, Thérèse, lăsând ferestrele larg deschise, respira cu nesaţ aerul pur al nopţii, şi-l asculta pe doctor cântând la pian...

* * *

La sugestia Thérèsei, imediat adoptată de Jan, noua clinică primise numele de *Paradisul*. Nici nu putea să i se spună mai frumos. În spitalul, inaugurat abia de două luni, nu mai exista nicio cameră liberă. Bolnavi de pretutindeni se îndreptau către acest Paradis al ştiinţei şi a muncii conştiincioase. Doctorul Yvarsen era ocupat până peste cap. În cele mai liniştite zile ale sale trebuia să facă două, trei operaţii, dar în majoritatea timpului era mult mai ocupat. Thérèse, totdeauna calmă, îl asista cu competenţă. Domnişoara Sylven, secretara doctorului, probabil silită de el, adoptase o atitudine de amabilitate corectă faţă de Thérèse, atitudine, de fapt, numai de formă faţă de cea căreia, în discuţiile cu colegele, îi spunea „intrusa”. Femeile se ghicesc repede una pe alta, aşa că secretarei nu-i trebuise prea mult ca să observe dragostea Thérèsei pentru doctor. Domnişoara Sylven se

crampona de nădejdea, consolatoare pentru ea, că doctorul nu răspundea în niciun fel acestei iubiri care sărea în ochii tuturor. Dar colaborarea intensă şi permanentă crease între Thérèse şi Jan o legătură puternică. Odinioară, Jan îşi făcuse din singurătate un refugiu preţios. Acum n-o mai savura cu aceeaşi delectare. Erau seri în care simţea nevoia imperioasă de a fi alături de Thérèse.

Într-o seară, după o intervenţie urgentă şi delicată, care-i obligase să stea în sala de operaţie până la un ceas înaintat din noapte, Thérèse şi Jan, mulţumiţi de reuşită, respirară cu lăcomie aerul pur al nopţii de vară. Nicio adiere de vânt nu clătina crengile marilor copaci din parc, ale căror contururi se detaşau aidoma unui desen fantasmagoric pe cerul scăldat de limpezimea lunii.

— Să nu-ţi fie rece, Thérèse, îi zise Jan tinerei care, îmbrăcată într-o rochie de vară, avea braţele goale.

— Mă simt bine aşa, zise Thérèse.

Jan îşi aprinse o ţigară, apoi o luă pe Thérèse de după umeri. Ca o pisică gata să toarcă, Thérèse se ghemui lângă bărbatul care din pricina acestei apropieri începu să fie uşor agitat. Thérèse murmură şi mai încet:

— Mă simt bine, mă simt foarte bine...

Jan îşi potrivi pasul după cel al Thérèsei. Mergeau încetişor. Tânăra simţea în plete răsuflarea însoţitorului ei, urechea, lipită de el, îi percepea bătăile inimii, şi, din pricina acelui ritm precipitat, simţea o dulce mândrie. Închise ochii, fericită să se lase condusă, călăuzită, ocrotită. Îşi zise: „Sunt aici, alături de el, mâna lui mă apără, mă protejează, cum voi mai cuteza să mă uit în ochii lui, să-i aud glasul fără să nu mă pierd? Sunt nespus de fericită. Viaţa începe din nou...” Jan rămăsese mut, mirat de el însuşi, acceptându-şi tulburarea şi binecuvântând-o. Drumul până acasă i se păru Thérèsei neaşteptat de scurt. Alături, Jan îşi slăbi strânsoarea.

— Nu mă părăsiţi, nu încă...

Vocea Thérèsei era rugătoare. Îşi ridică spre Jan ochii

plini de lacrimi. Luna revărsa peste parc o lumină lăptoasă şi fiecare detaliu de pe chipurile lor apărea cu precizie. Thérèse, cu gura uşor întredeschisă, se uita la bărbatul de lângă ea. Jan simţi pe braţe tremurul mâinilor Thérèsei. O strânse de mijlocul subţire şi tânăra îşi încolăci braţele în jurul gâtului său. Buzele li se uniră. Dar, după câteva clipe, Jan se smulse din această fierbinte îmbrăţişare. Plecă, aproape alergând, năucit de o emoţie surprinzătoare. Thérèse intră în apartamentul ei şi, fără să aprindă lumina, se trânti pe pat. „Doamne, cum îl mai iubesc. N-aş mai putea trăi departe de el. Aş vrea să fie fericit şi mândru de fericirea pe care mă socot în stare să i-o dăruiesc. Dar sunt nebună! De ce tocmai eu? Când el le-ar putea cuceri pe cele mai frumoase! Îl iubesc, îl iubesc din totdeauna! O, Jan, ia-mă cu tine, păstrează-mă! Oricât de puternic ai fi, voi şti să te apăr împotriva necazurilor vieţii! Jan, iubitul meu, de-a lungul timpului, de-a lungul pământului, gândul meu fidel nu te-a părăsit niciodată! Doresc atât de mult să fiu a ta!”

Căzu într-un somn adânc şi binefăcător. A doua zi dimineaţă, Thérèse se îndreptă foarte devreme spre clinică. Domnişoara Sylven îi observă imediat nervozitatea, ce-l putea deranja pe doctor, a cărui zi de operaţii era foarte încărcată. Secretara îşi încruntă brusc sprâncenele şi-o examină pe asistenta şefului său din cap până-n picioare. Thérèse cutezase să-şi schimbe pieptănătura. În loc să vină, ca orice infirmieră, cu părul ascuns sub bonetă, ea îşi lăsase pletele mătăsoase pe spate. Purta aceeaşi rochie din ajun, şi nu se prea grăbea să-şi pună halatul alb. Domnişoara Sylven rânji şi zise pe un ton acru:

— N-am impresia că doctorul va fi satisfăcut să te vadă în ţinuta asta fantezistă.

Jan intră. Thérèse îi observă obrazul tras. El se înclină fără să rostească un cuvânt şi se cufundă în cititul corespondenţei. Thérèse roşi încurcată. În faţa oglinzii, îşi dădu seama cât era de deplasată ţinuta ei şi, ridicându-şi

braţele, îşi strânse repede părul, vârându-şi-l sub bonetă. Văzu atunci că ochii lui Jan aveau, privind-o, o lucire de tandreţe tristă. Se întoarse brusc să se uite la el. Dar privirea lui îşi recăpătase sclipirea metalică.

— Thérèse, în dimineaţa asta avem mult de lucru. Vocea îi era voit neutră. Se întoarse spre secretara lui: Roagă-l pe doctorul Eller să mă aştepte. Am intenţia să plec chiar în seara asta! Tăcu o vreme, apoi reluă: îmi iau câteva zile de odihnă!

Thérèse fu gata să leşine. Deci Jan voia să fugă, să pună între ea şi el timpul şi distanţa. Deci gestul din ajun nu fusese decât o slăbiciune de bărbat şi nu un omagiu sincer al emoţiei sale. Jan pleca. Jan voia să plece... Thérèse se luptă câteva secunde, dar totul în jurul ei se dădu peste cap într-o învălmăşeală crescândă şi-şi pierdu cunoştinţa. Când îşi veni în fire, lungită pe o targă, văzu chipul lui Jan aproape de al ei; o cută de nelinişte îi brăzda fruntea, dar gura avea un surâs liniştitor.

— Ce se întâmplă cu dumneata, Thérèse?

— Vă cer iertare...

Un râs răutăcios se auzi, o voce ascuţită trânti!

— Ciudată comportare pentru o infirmieră!

— Te rog, domnişoară Sylven, să păstrezi pentru dumneata aprecierile! Sunt cam deplasate, zău aşa!

Thérèse se ridică. I se părea că i se golise capul, că tot trupul îi era zdrobit. Maşinal, mâna i se agăţă de halatul lui Jan. Apoi, nemaiputându-se controla, izbucni în lacrimi.

— Domnişoară Sylven, te rog, lasă-ne... murmură doctorul.

Secretara dispăru ridicând din umeri şi aruncând spre Thérèse o privire în care ura se lupta cu dispreţul.

Se părea că nimic nu putea potoli această neaşteptată şi zgomotoasă durere a tinerei infirmiere. Jan se simţi foarte stângaci, neştiind ce să spună, neştiind ce să facă. Thérèse scoase un suspin adânc, îşi ascunse capul în mâini şi zise încet:

— Iertare... Vă cer iertare... Sunt ridicolă...

— Dar ce s-a întâmplat? Care-i motivul acestei disperări?

— Mai e nevoie să vă spun?

Thérèse se ridicase, picioarele îi tremurau şi făcu apel la toată energia ei ca să arate cât mai decent.

— Plecaţi... într-adevăr?

— Da... zise Jan, cu o voce slabă, pentru câteva zile.

— De ce?

— Pentru că trebuie, Thérèse.

— Nu vreau!

Thérèse se miră de a fi cutezat să rostească asemenea cuvinte, de a-şi fi manifestat atât de brutal voinţa. Paradoxurile omeneşti sunt de o subtilitate ciudată; aşa se face că, tocmai în faţa omului a cărui autoritate o impresiona, al cărui cuvânt, al cărui gest aproape că o speriau, rostise – şi pe ce ton – cea mai fierbinte dorinţă a inimii ei. Dar tocmai tonul ăsta îi plăcu lui Jan.

— Nu vreau... nu vreau...

Doctorul avu un surâs ciudat. Îşi puse mâinile pe umerii ei.

— Fetiţo... Nu spune nimic! Fii înţeleaptă! Am nevoie de linişte, trebuie să văd limpede în mine. Nu pot să-ţi spun nimic, nu trebuie să-ţi spun nimic. Să uit ceea ce-a fost ieri, să-mi aducă minte? Nu ştiu. Dar...

— Dar? îl întrebă neliniştită Thérèse.

Jan răspunse încetişor, părând a-şi cântări cuvintele:

— De ceea ce sunt absolut sigur, dragă Thérèse, e că trebuie să-mi adun gândurile... Thérèse voi să-l întrerupă, dar el continuă: Să văd ce-i cu tulburătoarea emoţie pe care am simţit-o ieri alături de tine...

— Jan! strigă Thérèse.

— Oare eu mai am dreptul la dragoste? După tot ce-am făcut, după tot ce mi s-a întâmplat? E minunat să trăieşti sub puterea ei, dar, vezi, port în spate un trecut care încă mă mai apasă... Da, Thérèse, mi-e frică de dragoste, mi-e frică să mai iau o dată viaţa de la capăt, acum când anii cei mai frumoşi s-au dus, când am trecut de mult de

jumătatea vieţii... Nu, te rog nu mă săruta acum... Vreau să plec câteva zile, să fiu singur, să mă gândesc... Am să-ţi scriu, Thérèse, fii fără grijă, ştiu sigur că am să-ţi scriu... Acum, gata, hai, linişteşte-te... Crezi că în dimineaţa asta mă poţi asista?

În loc de răspuns, Thérèse îşi aranja mica bonetă albă.

XVII

JAN YVARSEN PLECĂ ÎN aceeaşi seară, după o zi înverşunată de lucru, evitând să mai dea ochii cu Thérèse. Nu-şi lăsă adresa, mărginindu-se să spună că se va reîntoarce după patru zile. De la fereastra ei, fata auzi zgomotul maşinii cu care Jan se topi în noapte. Se miră că nu simte nicio nelinişte. Această plecare nu era o fugă, ci dimpotrivă o mărturisire. Inima i se umflă de orgoliu şi de nădejde. După atâţia ani întunecaţi, viaţa avea să-i rezerve, în sfârşit, suprema bucurie. Thérèse se lungi pe pat, nelăsând aprinsă decât o lampă cu abajur gros. Buchetele de flori dispuse ici şi colo, în vaze, îmbălsămau odaia. Din toate, respira vara şi plăcerea de a trăi. „Doamne, fă ca Jan să fie al meu!” îşi zise ea înainte de a adormi.

A doua zi dimineaţă, domnişoara Sylven se miră de înfăţişarea odihnită a celei pe care-o detesta. Deduse că atitudinea din ajun a Thérèsei nu fusese decât ipocrizie. „Toanta asta încearcă să-l seducă pe doctor. Iat-o azi, după plecarea lui, toată numai surâs.” Se jură să-i deschidă ochii şefului ei, de îndată ce se va întoarce, asupra tertipurilor acestei femei fără ruşine şi fără bun-simţ. Această perspectivă o umplu de bucurie şi, liniştită în ceea ce privea viitoarele relaţii dintre doctor şi Thérèse, îi arătă acesteia din urmă o amabilitate neaşteptată.

Trecură astfel trei zile, în timpul cărora Thérèse munci până la epuizare. Scrise celor doi Starner fără să le

dezvăluie starea ei sufletească şi totuşi din fiecare cuvânt răzbătea bucuria. Recitind scrisoarea, nu se putu abţine să nu râdă: Fanny va ghici cu siguranţă adevărul.

În dimineaţa celei de-a patra zile de la plecarea lui Jan, domnişoara Sylven întinse Thérèsei o scrisoare voluminoasă. Secretara recunoscuse pe plic scrisul doctorului. Ar fi vrut ca Thérèse să citească pe loc scrisoarea, ca să-şi poată da seama, după chipul ei, despre ce era vorba. Dar Thérèse, măcar că era emoţionată şi deosebit de nerăbdătoare, luă plicul şi-l băgă în buzunarul halatului. La ceasul odihnei, se aşeză sub umbra unui stejar mare se întinse pe iarbă, trase în piept cu toată puterea aerul călduţ şi îmbălsămat, apoi desfăcu plicul. Citi, reciti de zece ori paginile lungi, cu inima bătând, cu ochii plini de lacrimi, cu gâtlejul strâns de o emoţie copleşitoare. Scrisoarea n-avea titlu:

„Sunt singur, într-un şalet pierdut în munţi unde zăpada încă nu s-a topit. Infinitul îmi aparţine şi mă pierd în el, ameţit. Mi-am descoperit un prieten, un câine mare de Terra-Nova, ai cărui ochi au în ei atâta bunătate, încât mă emoţionează. Mă însoţeşte în lungile mele plimbări printre brazii încă albi şi eu îi vorbesc... E ciudat, nu ţi se pare? În deplina singurătate care mă înconjoară, mă gândesc la drumul pe care l-am parcurs. Îmi revăd viaţa pe care mi-o cunoşti, Thérèse, mai bine ca oricine, cu bucuriile, durerile, greşelile şi modestele ei reuşite. Am cunoscut odinioară entuziasmul, apoi fericirea calmă, pe urmă echilibrul. Credeam că nimic în afară de munca şi de datoria mea nu mă mai putea mişca. Şi iată... trebuie să-ţi mărturisesc – şi nu mi-e ruşine de această mărturisire – că ceasul acela cald şi vibrant din ultima noastră seară mă ameţeşte. Mai simt încă pe buze gustul buzelor tale şi retrăiesc cu aceeaşi intensitate dulceaţa acelei îmbrăţişări. O, Thérèse, eşti nemaipomenit de prezentă în seara asta de singurătate! Da, îţi simt mireasma părului, rotunjimea braţului, căldura trupului....

Trecutul, cu toate grelele lui amintiri, piere în faţa ta. Te iubesc... şi ţi-o scriu pentru că nu voi cuteza poate să ţi-o spun. E o certitudine care-mi inundă inima, mă copleşeşte. Ai venit când nu mai aşteptam pe nimeni şi nimic, când nu mă mai simţeam legat decât de munca mea. Ai venit aidoma unui sol al prospeţimii şi tinereţii. Dar, Thérèse, azi-dimineaţă m-am privit în oglindă. Alături de chipul meu mi l-am imaginat pe al tău. Fruntea mea, Thérèse, poartă ridurile vremii, ale eforturilor, ale durerilor. M-am gândit la vârsta ta şi la a mea... Te-ai gândit cam cum va fi viaţa noastră dacă ţi-aş accepta dragostea? Thérèse... Thérèse... sunt cuprins de încântare, dar şi de spaimă... Voi mai fi în stare să mă aplec către tine, să-ţi ofer tot ceea ce are dreptul să primească o femeie atât de tânără? Deşi mi-e greu să-ţi mărturisesc, mi-e frică de tinereţea ta, mi-e frică să nu sufăr din nou... Ghicesc în ochii tăi frumoşi mirarea pe care trebuie s-o işte teama asta zăludă. Ne despart atâţia ani... Şi totuşi... Nu vreau să fiu mai romantic decât sunt, dar port în mine, şi tu ştii asta, un entuziasm care nu s-a manifestat niciodată pe măsura lui. Ştiu, simt că, alături de tine, voi fi fericit deşi vei fi pentru mine un izvor de nelinişte. Iartă-mă...

Voi sosi la câteva ceasuri după ce vei primi această scrisoare. Mă simt de pe acum cumplit de timid în faţa privirii tale."

Thérèse ar fi vrut să strige de bucurie. Alergă prin parc, fără niciun scop, ca un animal tânăr, pentru simpla plăcere de a-şi destinde trupul, de a-şi umple plămânii cu adierea călduţă a verii. Făcu un buchet mare de flori sălbatice şi se înapoie la spital cu braţele încărcate. Domnişoara Sylven tresări când o văzu luând recipientele aflate la îndemână şi aşezându-şi înmiresmata recoltă în acele vaze improvizate.

— Doctorul detestă florile, doamnă Corsen, zise ea sec.

— Mă uimiţi, domnişoară! răspunse Thérèse cu voce

dulce.

— Cred că n-aveţi pretenţia să cunoaşteţi obiceiurile şi gusturile doctorului mai bine decât mine, presupun, şuieră secretara.

Thérèse nu răspunse nimic, dar avu un surâs care preţuia cât toate răspunsurile.

— Se pare că sunteţi într-o dispoziţie excelentă, doamnă Corsen!

— Excelentă! Ăsta-i cuvântul... şi Thérèse începu să fredoneze cu atâta convingere, încât, uitând unde se găsea, lăsă să-i scape o notă ascuţită, încântătoare, scoasă parcă de o privighetoare. Domnişoara Sylven tresări.

— Unde vă credeţi, doamnă Corsen?

Dar Thérèse nu mai auzea nimic. În acel minut nu mai existau nici domnişoara Sylven, nici clinica, nici bolnavii, nimic altceva decât gândul ei închipuindu-şi pe Jan pe drumul întoarcerii, cu mâinile crispate pe volan şi cu surâsul pe care i-l ghicea, puţin melancolic şi totuşi radios. Nici unul dintre medicii din clinică, ştiind că Thérèse lucra cu doctorul Yvarsen, nu-i ceruse concursul de când plecase acesta. Acum stătea în biroul directorial, uitându-se la ceas din cinci în cinci minute.

— Aşteptaţi pe cineva? întrebă curioasă secretara.

— Da, viaţa... zise Thérèse cu un surâs.

Domnişoara Sylven ridică din umeri, cu un dispreţ nedisimulat în faţa acelor cuvinte, pe care le califică în sinea ei drept smintite.

Nerăbdarea bucuroasă a Thérèsei se transmise şi colegei sale, dar în sens invers. Era evident că riturnela pe care Thérèse o relua întruna, în surdină, o călca pe nervi şi o agasa la culme. De zece ori domnişoara Sylven greşise bătând la maşină corespondenţa. Nu se mai putu abţine.

— Doamnă Corsen, te rog să mă laşi să lucrez în linişte; detest amatorismul. O fi dreptul dumitale să-ţi placă muzica, dar dreptul meu e să-ţi spun că în absenţa

doctorului sunt stăpână aici. În concluzie...

Drept răspuns, Thérèse îi adresă o reverenţă, şi făcu două învârtituri de dans. Sub portal, rămase ţintuită locului. Din aleea centrală, maşina lui Jan sosi repede şi se opri drept lângă stâlp. Nu mai deschise portiera şi sări pe deasupra cu supleţea unui tânăr. Thérèse rămase nemişcată, tremurând, apoi, cu un strigăt înăbuşit care aducea mai curând a suspin, se azvârli la pieptul lui. De la fereastră, domnişoara Sylven, îngrozită, scandalizată şi plină de furie, îl văzu pe doctor luând-o în braţe pe „neruşinata” doamnă Corsen şi sărutându-i pletele. Perechea nu se îndreptă spre clinică, ci dispăru în parc. Sub prima umbră întâlnită, se opriră. Jan o înlănţui din nou pe Thérèse, şoptindu-i la ureche.

— Nu-i cu putinţă... nu... nu se poate...

Thérèse se strânse mai aproape de el.

— Nu spune nimic iubitule, te rog. Nu spune nimic care ne-ar putea face rău. Totul e cu putinţă, din moment ce mă iubeşti. Ţi-am citit scrisoarea şi fiecare frază, fiecare cuvânt m-a umplut de fericire. De atâţia ani nu eşti pentru mine decât o nălucă. Am trecut prin încercări de care viaţa nu m-a cruţat. Dar acum, sunt aici, alături de tine, şi nu vreau să te mai părăsesc. Jan, te iubesc, te iubesc, şi ştiu că şi tu mă iubeşti. Nu mai căuta motive care n-au nicio valoare. Am vârsta ta, Jan, pentru că te aştept de atâta vreme şi tu ai vârsta mea, pentru că inima ţi-e plină de dragoste ca şi a mea. Ah, cât mă voi strădui să-ţi dau tot ceea ce aştepţi de la viaţă! Te iubesc şi te admir şi nimic nu poate schimba această stare de lucruri. O, iubitul meu, nu te mai întreba dacă mă poţi face fericită. Voi fi fericită să ştiu că trăieşti, şi mai fericită să-mi îngădui să-ţi dăruiesc odihna şi bucuria. Voi fi ceea ce doreşti să fiu pentru ca inima ta să nu obosească auzind-o bătând pe a mea. Te iubesc şi dragostea asta mă va face să simt preţul fiecărui minut, valoarea fiecărui cuvânt. Ah, iubitul meu Jan, eu îţi sunt recunoscătoare, eu care nu cutez să cred în această minune născută în

sufletele noastre!

Jan Yvarsen o ascultase pe Thérèse cu capul în mâini. Când îşi descoperi chipul Thérèse îi văzu ochii strălucind de lacrimi. Tânăra tremura. Obrajii îi erau îmbujoraţi, vocea ei gravă exprima dorinţa, supunerea, ardoarea. Jan întinse mâinile şi-o luă în braţe.

Când intrară amândoi în birou, chipurile le erau atât de radioase, încât domnişoara Sylven nu se mai putu stăpâni. Inima i se strânse şi trebui să-şi pună repede ochelarii ca să nu i se vadă lacrimile. Jan se aşeză în faţa biroului fără să rostească un cuvânt. Thérèse, alături, începu să citească. Există aurore a căror splendoare ne lasă muţi. Astfel era şi cea a dragostei lor.

XVIII

SIGRID LUASE HOTĂRÂREA irevocabilă să se întoarcă în ţara ei. Renunţarea nu se prea potrivea cu mândria suedezei. Dar socotea că şi-a câştigat iertarea ferindu-se atâta vreme să apară în calea lui Jan Yvarsen. Trecuseră mai bine de cinci ani de când nu-l mai văzuse. Şi acum dorea nebuneşte să-l vadă. Jan ajunsese pentru ea – fiinţă prea puţin stăpână pe nervii ei, capricioasă, orgolioasă şi pătimaşă – o adevărată obsesie. Gândul la logodnicul ei de odinioară, la ceea ce pierduse, o aducea uneori până în pragul nebuniei. Nu putea, nu voia să renunţe. Trebuia cu orice preţ să se împace cu el şi să reia viaţa de acolo de unde o lăsaseră în urmă cu cinci ani. Jan, veşnic prezent, îi apărea când ca un răzbunător, când ca un iubit tandru, iertător şi pătimaş. Evoca – cu toată puterea – ceasurile îndepărtate ale tinereţii lor, jurămintele, visele, entuziasmul, şi acele imagini îi dădeau o certitudine plină de orgoliu. Apoi, îşi amintea de vremea petrecută la Krittelwerk, după dispariţia Idei. Îşi amintea atunci de lunile, de anii celei de a doua logodne cu Jan, fără ca cea mai mică remuşcare

să-i întunece nădejdile smintite pe care şi le făcea în legătură cu vărul ei. Se ştia tare şi mai ales se ştia frumoasă. Căci, în ciuda anilor, Sigrid rămăsese uimitor de proaspătă, ca o zi radioasă de primăvară, fără o cută, fără un rid pe obraz, fără cea mai mică urmă de grăsime pe trupul ei de Diană. În numeroasele sale peregrinări, care se asemuiau cu nişte fugi ciudate, îşi aducea la disperare adoratorii. În fiecare colţ de lume pe unde trecea, rătăcind, plictisită, lăsa întotdeauna în inima câte unui bărbat amintirea înflăcărată a celei căreia îi plăcea să işte pasiuni fără să-şi piardă vreodată capul. O corespondenţă numeroasă o urmărea în fiecare din locurile pe unde şedea, ca o dâră luminoasă, scrisori pe care cel mai adesea nici nu se mai deranja să le deschidă, indiferentă la orice, în afară de obsesia ei nefirească.

După ultima călătorie în Suedia, hotărârea de a fugi de iubitul ei îi dădu pentru o vreme impresia că în sfârşit inima i se eliberase. Dar nu era aşa. Dimpotrivă. În această călătorie, mai mult decât în celelalte, începu să se dea în ea o luptă tumultuoasă între orgoliu şi dragoste. „Să-mi calc mândria în picioare şi să mă întorc? Jan n-a venit după mine, nu m-a căutat... Deşi ştiu sigur că mă iubeşte...”, îşi repeta ea cu un soi de furie.

Până la urmă, nemaiputând îndura despărţirea, îşi calcă pe mândrie şi se întoarse. La coborârea din avion, respiră din adâncul plămânilor şi, pentru prima oară după ani îndelungaţi, i se păru că ceasurile aveau sens şi chipurile oamenilor un aspect vesel. Acum, nu mai avea de ce se teme. Mâine îl va găsi pe cel aşteptat; mâine, Jan îi va deschide braţele şi-i va spune, sărutând-o, că totul avea să reînceapă. Mâine...

La hotel, unde fu întrebată cât va rămâne, răspunse, cu un surâs sigur, că avea să stea foarte puţin. Prima vizită, chiar în ziua sosirii, i-o făcu notarului. Acesta îi mărturisi că nu-l mai văzuse pe Jan de la ultima ei călătorie în Suedia. N-avea veşti despre el, dar auzise că era şeful unei foarte importante clinici din împrejurimile

Stockholmului. Sigrid îl anunţă pe notar că avea de gând să se stabilească definitiv în ţara natală.

— Sunt încântat, copila mea. Revii întotdeauna la ceea ce ţi-a fost drag... Vrei să închiriezi sau să cumperi o casă? Te gândeşti să-i ceri ospitalitate vărului dumitale, ceea ce ar fi cât se poate de firesc, dat fiind faptul că aţi crescut împreună în casa al cărei uzufruct îl avea mama ta?

— Încă nu m-am gândit. În legătură cu asta, nu ştii, Jan se mai duce pe acolo?

— N-am nici cea mai mică idee. De ce nu-i dai un telefon la clinică, sau de ce n-o chemi pe bătrâna Ane Mette?

— Aşa am să şi fac.

Sigrid se grăbi să-l sune pe Jan acasă. O voce necunoscută îi răspunse că doctorul nu mai locuia acolo de mai bine de trei luni. La clinică, unde se duse pe urmă, i se dădu noua adresă a lui Jan. Întorcându-se la hotel, Sigrid medita asupra acestor noi şi neaşteptate concursuri de împrejurări, care se ridicau întocmai ca nişte obstacole. Lucrurile n-aveau nimic extraordinar în ele, dar, în ciuda oricărui raţionament, o cuprinse o senzaţie de rău nedefinit. Euforia de peste zi dispăruse şi, în acea primă noapte petrecută sub cerul Suediei, îşi regăsi spaima obişnuită. Când se duse a doua zi la *Paradis* era nervoasă, neliniştită, iritată. La intrarea în clinică, abia dacă-şi aruncă privirea asupra ansamblului minunat al clădirii. Pitită în umbra unui stejar, rămase minute în şir, gâfâind, nehotărâtă, furioasă împotriva acestei ezitări, dar incapabilă să şi-o înfrângă. Sigrid închise ochii, făcu apel la toate amintirile, la toate nădejdile care în acel minut ar fi trebuit să se fi îndeplinit. Siguranţa – din ajun şi din ultima vreme – că fusese aşteptată cu fervoare se transformă în spaima că nici nu va fi ascultată de cel a cărui imagine o urmărea zi şi noapte. La acest gând, un val de furie o străbătu din cap până-n picioare şi-i dădu puterea să facă cei câţiva paşi

care o despărţeau de biroul lui Jan. Deschise uşa o porni pe lungul coridor luminos şi se opri în sfârşit, cu inima bătând, cu mâinile tremurând, în faţa unei uşi pe a cărei tăbliţă era scris numele doctorului Yvarsen. Intră fără să bată. O femeie tânără, cu ochelari, se ridică şi-o luă în primire pe intrusă, întrebând-o ce dorea.

— Să-l văd pe doctorul Yvarsen.

Sigrid nu-şi recunoscu propria-i voce. Îşi simţi gâtul şi buzele uscate şi-şi zise că probabil pălise. Într-adevăr, domnişoara Sylven crezu că-i era rău, fiindcă împinse spre musafiră un scaun.

— Regret, doamnă, dar doctorul nu dă nicio consultaţie fără să fie anunţat mai înainte. Păreţi bolnavă, vreţi să chem medicul de serviciu?

Sigrid făcu un semn negativ din cap.

— Nu, nu doresc să-l văd decât pe doctorul Yvarsen.

Văzu un surâs ironic desenându-se pe buzele secretarei şi adăugă repede: Sunt o rudă de-a lui.

— Doamnă, îmi pare rău, dar doctorul lipseşte.

— Pentru multă vreme?

Domnişoara Sylven ridică din umeri, privi în tavan şi răspunse cu un glas care-i dezvălui lui Sigrid o adâncă amărăciune.

— Nu ştiu, nimeni nu cunoaşte programul doctorului Yvarsen. Odinioară, era altfel, continuă ea gata la indiscreţii.

Sigrid se miră. Lucrul acesta se potrivea prea puţin cu Jan. Ştia mai bine ca oricine că doctorul împingea până la extrem conştiinţa profesională şi nu lipsea niciodată fără să spună exact unde putea fi găsit în caz de urgenţă. O interogă pe domnişoara Sylven, care ezită totuşi să-i dea amănunte.

— Doctorul a părăsit ieri seară spitalul, nu ştiu încotro s-a dus; ne-a spus doar că se va întoarce peste patruzeci şi opt de ore.

Acum o privi ea pe Sigrid cu interes, dându-şi seama că nu era o vizitatoare obişnuită. La rândul ei, Sigrid

renunţase la atitudinea semeaţă şi indiferentă. Se lăsă să cadă într-un fotoliu; obosită, dezamăgită, începu să-şi frământe mănuşile. Atunci, mai mult din compasiune decât din curiozitate, domnişoara Sylven întrebă:

— Dacă vă pot fi de folos, doamnă, vă stau la dispoziţie. Sunt secretara particulară a doctorului Yvarsen de foarte multă vreme. Ce pot face pentru dumneavoastră?

Sigrid avu o tresărire.

— Iartă-mi această întrebare, domnişoară, dar de când îl cunoşti pe doctorul Yvarsen?

— De la sosirea lui în Suedia, după ce-a venit din Africa.

Ochii lui Sigrid se reaprinseră.

— Nu ţi-a vorbit niciodată despre mine?

— Cine sunteţi, doamnă?

— Sigrid Lindval. Sunt verişoara doctorului.

— Regret, doamnă, dar doctorul nu mi-a făcut niciodată nici cea mai mică confidenţă. Adăugă cu un oftat: în nicio împrejurare şi despre niciun subiect.

— Nu ştii nimic despre viaţa lui dinainte?

— Absolut nimic.

— Nu ştii că vărul meu a fost însurat şi că e văduv?

— Am auzit vorbindu-se despre asta, dar niciodată pe domnul doctor.

Fără să mai fie atentă la ce spune, împinsă de o nevoie imperioasă, mai puternică decât orgoliul, Sigrid, cu voce estompată, începu să-i povestească fetei aceleia necunoscute tot trecutul ei şi al lui Jan, fără să pomenească, bineînţeles, despre propria-i crimă. Patima ei, prea multă vreme nemărturisită, izbucni în termeni violenţi, în faţa unei interlocutoare răscolite şi din ce în ce mai lacomă să afle mai mult.

— Ne-am iubit cum nu se pot iubi decât două fiinţe sortite încă din copilărie să-şi aparţină. Ne-am iubit cu o dragoste absolută. Ne-am iubit fiindcă aveam aceleaşi gusturi, înclinări, educaţie, temperament, ideal. Jan este al meu, aşa cum aparţin eu acestor păduri, acestor munţi

şi lacuri. Îl iubesc şi mă iubeşte fiindcă aşa a trebuit să fie, fiindcă nu se putea să fie altfel. Fatalitatea ne-a despărţit, dar am venit să-l caut şi să rămân cu el pentru totdeauna. Sigrid se îmbăta de propriile-i cuvinte. Fără să observe surâsul crud al domnişoarei Sylven, ea urmă: De când mă aflu aici, de câteva minute, simt că renasc, pentru că trăiesc în umbra lui.

La aceste cuvinte domnişoara Sylven simţi o muşcătură în inimă. Toată ura ei se îndreptă împotriva Thérèsei Corsen şi Sigrid trebuia să-i devină aliată. Thérèse îi răpise singura ei bucurie: niciodată doctorul nu va mai avea cu ea vreuna din lungile discuţii, iscate – socotea fata – de o discretă tandreţe. Sosirea bruscă a acelei verişoare exaltate era un element nou, pe care-şi închipui că-l poate exploata. Orice s-ar întâmpla, oricare ar fi efectul prezenţei lui Sigrid Lindval, se putea ca această apariţie în viaţa lui Jan să-i provoace Thérèsei un şoc. O privi deci, adânc, pe Sigrid şi savura dinainte tot ceea ce avea de gând să-i spună musafirei.

— Doamnă, zise ea, apăsând pe fiecare silabă, dacă v-am mărturisit şi, pe bună dreptate, că nu ştiu nimic despre trecutul vărului dumneavoastră, nu pot spune acelaşi lucru şi despre prezent.

— Ce vrei să zici?

Ezitarea domnişoarei Sylven, savant calculată, produse efectul aşteptat. Sigrid se ridică dreaptă, ca şi cum un resort ar fi aruncat-o din fotoliu.

— Te rog, domnişoară, explică-te!

— Oare am dreptul?

— Dacă nu vrei să spui nimic, nu trebuia să insinuezi că...

Secretara surâse la auzul acestui ton autoritar.

— Cred că doctorul Yvarsen nu-i insensibil la farmecele asistentei lui.

— Un flirt! zise Sigrid pe un ton dispreţuitor.

— Nu cred.

— Cum îţi permiţi să vorbeşti astfel? Asta mi se pare,

iartă-mă, neruşinare!

Fu rândul domnişoarei Sylven să se ridice.

— Dacă-i aşa, doamnă, să renunţăm la discuţia pe care cred că sunteţi convinsă că nu eu am provocat-o.

Se prefăcu a o însoţi pe Sigrid până la uşă. Aceasta o luă de braţ.

— Te rog! Vreau să ştiu! Am dreptul să ştiu!

— Doamna Corsen a manevrat în aşa fel lucrurile, încât a devenit indispensabilă doctorului atât pe plan profesional cât şi pe alte planuri.

— Cine-i această doamnă Corsen?

— O femeie tânără şi foarte frumoasă, care a venit aici pe neaşteptate, acum trei luni, din Transvaal.

Rostind numele acelei ţări, domnişoara Sylven o privi intens pe Sigrid, care nu se putut abţine să nu tresară.

Numele de Corsen îi era străin, dar faptul că ea trăise în Transvaal lăsa să se presupună că Jan trebuie s-o fi cunoscut în epoca în care locuia acolo. Îşi frământa mintea. Îşi aminti de unele discuţii avute cu Jan la Krittelwerk, atunci când erau logodiţi, după dispariţia Idei.

— Corsen nu-i numele unui medic, confrate al doctorului Yvarsen, în Transvaal? Nu practica şi el medicina la spitalul din Krittelwerk acum câţiva ani?

— Într-adevăr şi Thérèse e văduva doctorului.

La auzul acestui nume Sigrid deveni livid㠄. Amintirea îi reveni ca un glonte. Nu mai era posibilă nicio îndoială şi Sigrid retrăi într-un minut scena de la hotelul din Krittelwerk, atunci când foarte tânăra Thérèse Erhardt venise s-o acuze, cu dovezi în mână, de crima făptuită.

Gata să se prăbuşească, Sigrid se sprijini de spătarul scaunului. Soarta se încrâncena deci şi mereu o lovea aceeaşi mână răzbunătoare. Trebui să strângă din fălci ca să nu urle de spaimă. Totul era cu putinţă, afară de hazardul care făcea din acuzatoarea ei o rivală, cu atât mai neîndurătoare fiindcă, probabil, îl iubea şi ea pe Jan.

— O cunoaşteţi pe femeia asta? se interesă domnişoara Sylven, pe care tăcerea prelungită a lui Sigrid o

impresionase.

Sigrid avu puterea şi neruşinarea să răspundă:

— Câtuşi de puţin.

Secretara insinua că, probabil, doctorul plecase împreună cu Thérèse Corsen, dar că nu ştia încotro anume. Fără să poată adăuga un cuvânt, Sigrid ieşi după un scurt salut din cap. Se întoarse la hotel. Toată noaptea, chinuită de apropierea unei scadenţe de temut, analiză discuţia din acea după-amiază. Tot ceea ce se petrecuse se derula în mintea ei smintită întocmai ca un film halucinant. Dragoste şi ură... Pentru dragoste mersese până la crimă. Timp de câteva secunde, se gândi la posibilitatea de a o comite şi pe a doua. Numai că Thérèse era inaccesibilă, fiindcă, desigur, Jan o iubea... Degetele lui Sigrid se agăţară de perna udă de lacrimi şi sfâşiară pânza fină. Simţea că înnebuneşte. În zori, se privi în oglindă. I se păru că îmbătrânise cu zece ani. Murmură: „Vom vedea... vom vedea...”

XIX

ÎN VREME CE SIGRID, NEVRÂND să accepte piedicile care i se ridicau în cale, se hotărâse să-l vadă pe Jan, cu orice preţ, acesta alături de Thérèse contempla cerul înstelat. Amândoi se aflau pe terasa casei lui Jan. Aşezaţi alături, pe şezlonguri, tăceau ţinându-se de mână. Noaptea era calmă şi clară. Luna plină lumina crestele brazilor, ale căror contururi se profilau pe cerul pur. Sosiseră cu un ceas înainte de masă. În timpul drumului, Thérèse se ghemuise lângă Jan, făcându-se mică. Nu schimbaseră decât puţine cuvinte. O privighetoare cânta. Jan îşi aruncă ţigara şi-şi întoarse faţa către Thérèse, care, în acel clar-obscur, părea un pastel delicat. Ochii tinerei străluceau de o lumină pură. Prin rochia uşoară, i se bănuiau formele graţioase.

— Deci, mică Thérèse, murmură Jan, crezi că am

dreptul să fiu fericit?

Ea îi luă mâna şi i-o strânse.

— Să refuzi fericirea când e prezentă în tine, Jan? Nu-ţi fie teamă de nimic; nu-i o sminteală de fată tânără, orgolioasă şi superficială. Voi şti să te iubesc, crede-mă! Mă simt în stare să-ţi ofer tot cea ce-ţi va dori sufletul, tot ceea ce-ţi va dori inima... Ştiu ce te interesează, ce te pasionează. Am învăţat să cunosc, să iubesc nepreţuitele comori pe care ni le dau artiştii şi poeţii. Ele m-au îmbogăţit, m-au pregătit să te primesc. N-am cutezat să-mi închipui că într-o zi voi avea bucuria de a-ţi dărui tot ceea ce-am adunat în mine. Astăzi, Jan, îţi dăruiesc totul. Iubitule, aş vrea să fiu odihna şi încântarea ta. Îţi voi împărtăşi grijile şi voi fi paznica vigilentă a fericirii tale. Te iubesc şi toate astea nu-s vorbe vane. Jan, ceasul ăsta pe care-l trăim e minunat şi astfel vor fi toate ceasurile noastre. Mâna ţi-e calmă şi puternică. Va şti să mă călăuzească printre greutăţile vieţii. Admiraţia mea pentru tine e gajul cel mai viu şi mai profund al veşnicei mele iubiri...

Jan se aplecă spre ea şi nu răspunse nimic. Îşi lipi obrazul fierbinte de obrazul proaspăt al Thérèsei. Ea repetă:

— Te iubesc, Jan... Te-am iubit din totdeauna...

Cei doi se îmbrăţişară. Thérèse tremura. Presimţea că miracolul iubirii era pe cale de a se înfăptui. Se desprinse din îmbrăţişare şi fugi în casă. Acolo se prăbuşi pe o canapea adâncă şi izbucni în lacrimi. Acest plâns era omagiul adus ceasului în care amâna fericirea ca s-o guste şi mai intens. Se duse în odaia ei, aşteptându-l pe Jan. Prin fereastra deschisă, noaptea grea de voluptate, năvăli în cameră...

* * *

Thérèse şi Jan petrecură acea duminică însorită străbătând călare drumurile înconjurătoare; Jan îi arătă

Thérèsei toate locurile pe care le bătuse în tinereţe. Era radios, vorbea întruna, era juvenil, înflăcărat. Thérèse îl asculta încântată.

— Mică Thérèse, ieri am adormit în muzica glasului tău melodios. În ureche auzeam din nou acele cuvinte miraculoase pe care le-ai rostit. Vom fi fericiţi, Thérèse, vreau să fim fericiţi!

Un iepure speriat trecu printre picioarele calului Thérèsei; animalul se cabra nechezând, apoi o porni ca o săgeată. Thérèse scoase un strigăt, se aplecă peste grumazul bidiviului şi strânse genunchii. Acesta, cu capul întins înainte ca prova unei corăbii, fugea înnebunit, aţâţat de loviturile uşoare ale crenguţelor de pe marginea drumului, care acţionau asupră-i ca un bici. Jan îşi dădu repede seama de pericolul către care se îndrepta Thérèse. Animalul pornise ca săgeata către pădurea din faţă. Jan, cu vocea şi cu gestul îşi încuraja iapa. Aceasta păru să înţeleagă, scoase un nechezat ca şi cum i-ar fi strigat calului să se potolească, şi se năpusti pe urmele lui cu toată viteza. Pădurea se apropia din ce în ce mai mult. Jan strânse din fălci; o sudoare rece îi acoperi fruntea. Îl mai despărţeau de Thérèse cel puţin douăzeci de metri şi, până s-o ajungă, calul avea să se năpustească în desiş. Jan îşi cunoştea iapa. Era inutil s-o cravaşeze, ori s-o lovească în coaste. Animalul făcu un efort. Grumazul îi şiroia de sudoare. Jan admiră stăpânirea de sine a Thérèsei pe care îi era teamă să n-o vadă căzând din şa. Pădurea era la doi paşi... Totul părea pierdut... Brusc, calul Thérèsei o luă la stânga, sări peste un mic tufiş care mărginea drumul şi o porni spre câmp, coborând în pantă dulce. Jan scoase un strigăt de nădejde. Iapa lui Jan râcâi pământul cu picioarele, făcu la rându-i un salt ca să treacă de îngrăditură şi o porni în diagonală către bidiviul pe care călărea Thérèse. Foarte aproape de ea, Jan începu să strige:

— Thérèse! Scoate picioarele din scări! Tânăra slăbi hăţurile, şi-şi eliberă picioarele. Jan, suspendat în şa,

întinse braţul, o apucă pe Thérèse şi se reaşeză ţinându-şi preţioasa povară. Calul mai făcu câţiva paşi, apoi se opri scurt, fornăind şi lovind pământul cu potcoavele. Iapa lui Jan o porni la pas fără să fie invitată, conştientă că şi-a făcut datoria. Thérèse îl ţinea pe Jan pe după gât, cu faţa ascunsă la pieptul lui, plângând abia acum de spaimă, şi Jan, în faţa acestei reacţii târzii, simţi el însuşi cum îi dau lacrimile.

Brusc, iapa îşi scutură coama şi nechează. La mică distanţă clocotea un torent în fundul unei prăpăstii. Jan fu cuprins de frică. Doar câteva secunde şi Thérèse s-ar fi rostogolit în râpă.

— Fără tine, Jan... murmură ea.

Gâfâind, puseră picioarele pe pământ. Se întinseră pe iarba caldă. Prima care-şi regăsi calmul fu Thérèse. Se strânse mai tare lângă Jan.

— Iubitul meu, îţi datorez viaţa. Prin acest incident, destinul se pronunţă...

Jan, fără să scoată un cuvânt, îşi puse capul pe umărul ei... Adormiră unul în braţele celuilalt. Când se trezi, soarele se pregătea să apună. Caii păşteau liniştiţi. Jan izbucni în râs.

— Ce-o să spună familia Gunther şi Ane Mette?

Thérèse se întinse ca o pisică; fire de iarbă i se lipiseră în plete. Se înfiora uimită. Somnul îi fusese adânc şi calm, visul care-l însoţise, fusese minunat. În picioare, în faţa ei, Jan îi întinse mâinile.

— Trebuie să ne întoarcem, scumpa mea! Voi ca Thérèse să se urce pe iapa lui. Calul Thérèsei, ruşinat parcă de periculoasa lui sminteală, se făcu suplu şi docil sub mâna călăreţului. Se întoarseră acasă în trap mărunt în aerul care începuse să se răcească. Serile de vară în nord sunt răcoroase. Lipsiseră toată ziua şi pentru prima oară în viaţa lui, Jan petrecuse o zi întreagă fără să fie preocupat de vreo grijă. Când îi văzură întorcându-se, servitorii scoaseră un oftat de uşurare. Ane Mette mormăi că „era o ruşine să-i dea astfel de spaime, care-o făceau

să-i îngheţe sângele în vine”. Neliniştea tuturor fusese mare. Doctorul avea obiceiul să profite de timp şi această întârziere neaşteptată şi prelungită îi speriase.

— Vom fi chit, zise Jan cu un surâs larg, vom mânca odată şi gustarea şi prânzul care trebuie să fie şi unul şi celălalt foarte bune. Murim de foame!

* * *

A doua zi, Jan ceru îngăduinţa să plece singur.

— Aş vrea, draga mea, să stai aici o săptămână. Am să vin duminică. Ai nevoie de odihnă, de multă odihnă şi apoi...

— Şi apoi? îl întrebă Thérèse cu ochii plini de regret.

— Şi apoi... trebuie să mă gândesc puţin...

De data asta, Thérèse se întristă de-a binelea. Jan surâse tandru şi-i luă mâinile.

— Vreau să plec singur, Thérèse, fiindcă am de aranjat unele lucruri. Gândeşte-te mai bine când să fixăm data căsătoriei...

După ce Jan dispăru la colţul aleii, Thérèse simţi, fără să vrea, un rău care aducea aproape a spaimă. Încercă să analizeze această senzaţie. Dar nimic nu părea s-o motiveze, îl iubea pe Jan şi era sigură de dragostea lui.

XX

DOMNIŞOARA SYLVEN ÎL PRIMI pe doctorul Yvarsen cu răceală şi-l privi de mai multe ori cu atâta insistenţă, încât Jan, agasat, o întrebă destul de sec.

— Arăt altfel decât în celelalte zile, domnişoară Sylven?

— Câtuşi de puţin, domnule doctor.

Examinară împreună voluminoasa corespondenţă, care aştepta de mai bine de patruzeci şi opt de ore. Toate acele scrisori erau strigăte de alarmă, rugăminţi adresate

celui pe care îl considerau toţi un maestru şi un salvator. Jan înălţă capul. I-ar fi trebuit zece creiere, zece mâini ca să satisfacă toate acele cereri.

— Ce locuri libere mai avem, domnişoară?

Domnişoara Sylven consultă tabelul.

— Nici unul înainte de opt zile, domnule doctor.

Jan scoase un oftat de regret. Din grămada de scrisori alese una scurtă, cu un scris stângaci, dar al cărui patetism îl mişcă. O ţărancă îl ruga să-i facă băiatului ei o operaţie pe care medicul curant i-o recomandase, spunând că doar doctorul Yvarsen era în stare să ducă la capăt o treabă atât de delicată.

— Răspunde-i acestei femei să-mi aducă de îndată băiatul.

— Dar nu mai avem locuri, domnule doctor, v-am spus doar!

— O să-l culcăm pe bolnav la mine.

Şi-n timp ce-şi punea halatul, secretara îi spuse:

— A, domnule doctor, era să uit, după plecarea dumneavoastră a venit o doamnă. A insistat să vă vadă.

— Cum o cheamă?

— Persoana n-a vrut să-şi spună numele. A adăugat doar că o să vină iar în dimineaţa asta.

— Nu primesc pe nimeni decât anunţat şi dumneata ştii asta foarte bine.

— Aşa i-am spus şi eu acelei doamne, dar ea a pretins că n-o să refuzaţi s-o primiţi.

— Consemnul este acelaşi pentru toată lumea.

Domnişoara Sylven aşteptă ca doctorul să iasă, apoi făcu un număr de telefon. Cu voce slabă, abia perceptibilă, murmură în aparat:

— Doctorul e aici. Puteţi veni...

Când puse jos receptorul, o sclipire de ură luci în ochii ei.

De douăzeci şi patru de ore Sigrid aştepta acel apel telefonic, ca şi cum de el depindea viaţa ei. Nu se mişcase din camera de hotel, nu dormise, nu mâncase.

Stătea încremenită în pat, cumplit de obosită, golită de orice gând afară de cel al obsesiei de a şti dacă Jan putea iubi altă femeie. Pentru Sigrid, slăbiciunea lui Jan, singura lui slăbiciune, era dragostea pentru ea. Îşi aminti de vremea petrecută la Krittelwerk, de cumplita durere a lui Jan când aflase de crima celei cu care hotărâse să-şi refacă viaţa, după prezumtiva moarte a Idei. Cu toată furia lui împotriva ei, simţise totuşi c-o iubeşte. Or tocmai pe această dragoste mizase ea când hotărâse să se împace cu Jan. Dacă într-adevăr n-o mai iubea, îi era cu neputinţă să se mai apropie de el. Nebunia, crima ei, aşteptarea chinuitoare, totul, totul fusese de prisos. La acest gând lacrimile îi curgeau şiroaie, trupul îi tremura parcă scuturat de friguri. O viaţă întreagă irosită în van! Telefonul sună atunci când se aştepta mai puţin. Clătinându-se, ridică receptorul. Când îl puse la loc, nu-şi putu da seama dacă cele câteva cuvinte ale domnişoarei Sylven îi provocaseră bucurie sau spaimă. Maşinal, cu gesturi automate, se îmbrăcă. Domnişoara Sylven era singură. Când o văzu pe Sigrid se sperie.

— Aşezaţi-vă, doamnă, o rugă ea, întinzându-i un scaun. Doctorul poate să apară dintr-o clipă în alta, nu trebuie să vă găsească în starea asta. Doriţi să vă dau un calmant?

Femeia din faţa ei, de o paloare ca de ceară, cu ochii rătăciţi, cu buzele albe, nu mai semăna în niciun fel cu adorabila fiinţă pe care-o primise cu câteva zile mai înainte. Unde-i era surâsul plin de mândrie insolentă? Cute adânci îi brăzdau obrazul, spatele i se încovoiase, mâinile îi atârnau neputincioase. Într-o strălucire de secundă, avu conştiinţa eşecului şi simţi dorinţa să fugă. Dar nu mai avu când să plece. Uşa se deschise şi Jan, uluit, o privea cum priveşti o fantomă. Domnişoara Sylven profită de uimirea lui ca s-o şteargă, neliniştită brusc, de urmările acestei întrevederi pe care o înlesnise. Sigrid se ridică încet, cu impresia că picioarele n-o vor putea susţine.

— Tu aici? Ce vii să mai faci? întrebă Jan aspru.

Sigrid făcu un pas spre el şi-şi împreună mâinile.

— Nu mai puteam, Jan... Nu mai puteam... Trebuia să te văd...

Ochii limpezi ai lui Jan deveniră duri. Răspunse tremurând de mânie:

— Pleacă! Prezenţa ta e o insultă la memoria Idei. Tu nu mai eşti pentru mine decât remuşcarea de a nu fi ştiut s-o apăr mai bine de instinctele tale ucigaşe... Făcu un gest pentru a-i arăta uşa, şi repetă cu o voce înăbuşită: Pleacă!

— Te rog, Jan! ascultă-mă! Nu mă condamna fără să mă asculţi. Jan...

— Nu mai avem nimic să ne spunem, Sigrid. Acum singura care şi-ar mai putea spune cuvântul ar fi Curtea cu Juri.

Sigrid tremură sub insultă.

— Mă vei asculta totuşi, te voi sili, murmură ea.

Dintr-un salt, se năpusti la uşă, o încuie de două ori şi vârî cheia în buzunar. Râsul ei strident, de nebună, izbucni.

— Vorbeşti de Ide, dar acum o alta ne desparte. Sunt la curent cu viaţa ta. N-ai să fii niciodată al ei, nu voi suporta asta. Crima mea, cum îi spui tu, era tot o dovadă de dragoste, şi e veche de peste zece ani. Nedenunţându-mă, mi-ai devenit complice. Oh! înţeleg, ai vrut să fii milos... dar, bietul meu Jan, nu suntem miloşi decât cu fiinţele pe care le iubim. Tu eşti numai al meu, voi şti eu s-o împiedic pe această Thérèse să-mi ia ce-i al meu!

Jan avu un surâs de nespus dispreţ.

— Vii prea târziu. Farmecul tău nu mă mai emoţionează. O zână a distrus blestemul care mă ţinea înlănţuit. Acestei zâne nu-i vei putea face niciun rău. Ştiu de ce eşti în stare, şi am s-o apăr. Căci e adevărat, o iubesc. Nu cu acea dragoste tulburătoare care mă mâna spre tine, ci cu o dragoste pură şi adevărată, care înseamnă toată raţiunea mea de a fi.

Sigrid scoase un strigăt. Dar Jan nici nu tresări. Vocea îi era calmă, plină de milă înţelegătoare.

— Am să sun, zise el, să vină secretara. Dă-mi cheia de la uşă. Nu trebuie s-o găsească încuiată. Vei pleca, Sigrid. Internează-te câteva luni într-o casă de odihnă. Eşti bolnavă de nervi. Se vede cât de colo. Nu încerca să afli uitarea într-o viaţă trepidantă. Caută, dimpotrivă, liniştea, izolarea.

Sigrid îşi revenise. Totul în ea era derutant, chiar şi pentru Jan. Docilă îi întinse cheia.

— Ţine, deschide uşa, zise ea posacă, cheamă-ţi secretara, ea n-o să mă împiedice să spun ceea ce am de spus. Crezi că nu mă mai iubeşti. Nu-i adevărat. Ai vrut adesea să scapi de mine, dar adu-ţi aminte, Jan, cât de puţin a trebuit în Transvaal ca pasiunea ta de odinioară să renască. Eu nu mi-am renegat niciodată dragostea; niciodată alte buze decât ale tale n-au gustat de pe buzele mele mireasma sufletului meu.

— Un suflet de demon...

— Ce importanţă are! Pentru tine am ajuns o ucigaşă. Ca să te iau îndărăt, ca să te păstrez sunt în stare de orice. Am mers până la crimă. Dacă trebuie o voi lua de la capăt...

— Eşti nebună, Sigrid. Nu mai pot face nimic pentru tine. Cazul tău ţine de psihiatru şi am să te silesc să te vindeci...

— Nimeni nu mai poate face nimic pentru mine. Da! Sunt nebună. Şi nebunia mea n-are limite. Nebunia mea constă în dragostea mea pentru tine.

Sigrid pândea la Jan o emoţie, o tulburare trecătoare, care i-ar fi lăsat puţină speranţă. Dar privirea lui Jan era rece, fără nicio slăbiciune; o observă cu un soi de curiozitate. Într-adevăr, ea nu mai era acum pentru el decât „un caz interesant”.

— Hai, Sigrid, linişteşte-te, stăpâneşte-te, zise el sever.

În frumoşii ochi verzi sclipi o lucire de ură, pe care Sigrid nu încercă să şi-o ascundă.

— Sigrid, zise Jan, cu o voce aproape prietenoasă, în amintirea frumoasei noastre copilării, în amintirea mătuşii Brita, îngăduie-mi să te îngrijesc. Sunt convins că te vei vindeca. Obsesia ta va dispărea treptat, cum a dispărut şi din mine. Visele nu-ţi vor mai fi coşmaruri. Vei mirosi din nou florile, vei privi frumuseţea răspândită prin lume şi o vei vedea, cum o văd şi eu, cu un suflet eliberat. Ai încercat totul ca să-mi zdrobeşti bruma de linişte pe care mi-o regăsisem odinioară alături de Ide; de data asta, nu vei mai putea face nimic împotriva mea, nici împotriva Thérèsei. În urmărirea asta smintită a unei himere, n-ai semănat decât nenorocire. Crede-mă, Sigrid, nu te mai încăpăţâna, ai pierdut...

Ultimul cuvânt căzu ca o sentinţă irevocabilă şi Sigrid îşi împreună, instinctiv, mâinile. Toate vinele de pe gât i se umflaseră, o respiraţie gâfâită îi ridica pieptul; buzele îi tremurau şi ochii, injectaţi de sânge, i se fixară rătăciţi pe obiectele din jur. Încet, îşi luă geanta care căzuse pe podea şi ieşi fără să spună un cuvânt. Jan o privi plecând, fără să încerce nici cel mai mic gest. Nu-şi dădu seama de scena cumplită pe care tocmai o trăise decât atunci când sosi domnişoara Sylven, al cărei surâs enigmatic i se păru dintr-o dată plin de semnificaţii. Îşi aminti de afirmaţia lui Sigrid: „Îţi cunosc viaţa”. Nu mai era nicio îndoială, Sigrid flecărise cu secretara şi aceasta îi vorbise despre Thérèse. Jan se abţinu să nu explodeze, dându-şi seama că orice întrebare pusă în acest sens domnişoarei Sylven ar fi însemnat o lipsă de demnitate. Dar simţi cum urcă în el nevoia de violenţă. I-ar fi plăcut s-o ia pe fata aceea antipatică de umeri şi s-o arunce afară.

Un intern veni să-i spună că era aşteptat în sala de operaţii. Această întârziere îl înfurie împotriva lui însuşi. Intervenţia nu era grea, o apendicită obişnuită. Jan totuşi se simţea nervos. Comportarea lui Sigrid era într-adevăr a unei dezechilibrate. Ce mai avea de gând să pună la cale? O sudoare îngheţată îi curse pe şira spinării. Într-o îmbulzeală de gânduri, îşi închipui eventualitatea unei

întâlniri între verişoara lui şi Thérèse. Cunoştea prea bine reacţiile primejdioase ale lui Sigrid pentru ca să nu tremure pentru Thérèse. Îl rugă pe unul dintre medicii care asistau la operaţie – căci toate intervenţiile doctorului, chiar şi cele mai simple, constituiau pentru confraţii săi adevărate lecţii – să-l înlocuiască. Interlocutorul lui păru mirat. Jan se întoarse spre el şi-i spuse încet:

— Ceea ce-ţi cer nu-i un serviciu de ordin profesional, ci o dovadă de prietenie şi de înţelegere ca de la bărbat la bărbat. N-am acum vreme să-ţi explic motivul.

Chirurgul se înclină şi se îndreptă spre masa de operaţie.

Jan apăru ca o furtună în birou, îşi puse haina şi sări în maşina rămasă în faţa uşii. Domnişoara Sylven îngrozită începu sa se teamă că intervenţia ei nefericită ar putea să aibă nişte urmări pe care nu le putea prevedea.

XXI

PRESIMŢIRILE LUI JAN ERAU justificate. Părăsind clinica, Sigrid ceru mai întâi să fie condusă la hotel. Pe drum, ea se înverşună, cu o voluptate amară, în ideea de a o întâlni cu orice preţ pe acea Thérèse care-i răpise pentru totdeauna sufletul şi inima lui Jan. Se recunoscu, în sfârşit, învinsă, dar era hotărâtă să nu fie singura învinsă. Îl pierduse pe Jan; dar nicio altă femeie nu-l va avea... În camera ei, răscoli, grăbită printre rufele pe care nu şi le scosese din valiză. Brusc, mâna întâlni obiectul pe care-l căuta: un revolver mic, pe care şi-l lua întotdeauna când pleca în călătorie. Îl privi cu un soi de bucurie sălbatică şi îl strecură în poşetă. Ceru o maşină de piaţă şi făgădui un tarif dublu şoferului ca s-o ducă până la casa de la ţară a lui Jan. Sigrid opri maşina la poarta grădinii. O emoţie profundă făcu să-i bată mai repede inima. Locurile acelea îi evocau, cu o

forţă nemiloasă, copilăria, tinereţea, căci aici se născuse nefasta ei dragoste. Seara se anunţa senină; soarele, pe asfinţite, colorase în purpuriu vârfurile copacilor şi pusese pete de sânge pe apele liniştite ale lacului. Sigrid înainta încet în parcul unde nu se schimbase nimic din felul cum fusese orânduit odinioară. Iarba moale era tăiată în acelaşi mod, aleile acoperite cu nisip fin, greblate cu grijă. La capătul aleii, se ivi casa. Sigrid se ascunse după un copac. Jos era fereastra odăii sale, unde visase, unde intrase fericită că trăieşte, ameţită după goanele nebuneşti şi după cuvintele de dragoste pe care le schimbase cu Jan. Alături, camera lui, cavalerul din legendă, ce-şi pierdea nopţile peste cărţile ce aveau să-l facă atât de savant. Acolo, sala cea mare, cu şemineul ei imens, în faţa căruia îşi petrecea serile iarna. Închise ochii şi i se păru că aude zgomotul bastonului mamei sale. Dar nici chiar acele amintiri n-o mai puteau opri din implacabila ei hotărâre. Cu paşi furişaţi, fără să facă cel mai mic zgomot, Sigrid se strecură de pe terasă în salon. Când pătrunse în odaie, distinse silueta Thérèsei. Aceasta, aşezată la pian, exersa o melodie nouă. Absorbită, nu observase prezenţa străinei. Umbra din odaie era foarte deasă, atât din pricina amurgului, cât şi din pricina storurilor pe jumătate trase. Thérèsei îi plăcea acest ceas mai mult decât toate celelalte şi-l prelungea până dispărea şi ultima rază de lumină a zilei. Brusc o trecu un fior. Cineva aprinse o lampă. Crezu că iniţiativa îi aparţinea lui Ane Mette şi tocmai deschisese gura ca să protesteze. Dar nu mai putu articula niciun cuvânt: buzele îi rămăseseră întredeschise de uluire, de stupefacţie. În picioare, lângă pian, palidă, cu ochii măriţi, Sigrid o privea fix. Thérèse crezu în apariţia unui spectru şi se ridică înfiorată. Cele două femei stăteau faţă în faţă. Thérèse auzea răsuflarea scurtă, precipitată a lui Sigrid. Buzele palide ale suedezei articulară:

— Deci era adevărat...

Thérèse îşi înălţă capul. Obrajii i se împurpurară.

Încercă din toate puterile să-şi regăsească sângele rece.

— Ce-ai venit să faci aici? Cum ai cutezat să intri ca o hoaţă, fără să fii anunţată?

— Tu eşti hoaţă! strigă Sigrid cu ură, dar n-ai să pui mâna pe ce-i al meu!

Thérèse fu cuprinsă de frică. Tonul aspru al lui Sigrid nu-i îngăduia nicio iluzie în privinţa deznodământului acestei întrevederi. Ar fi vrut să strige, să cheme în ajutor, dar din gâtlejul uscat n-ar fi ieşit niciun sunet. Sigrid se dădu câţiva paşi înapoi. Cu dinţii strânşi, repetă ca o obsedată:

— N-ai să pui mâna pe ce-i al meu! Nu, n-ai să fii niciodată a lui!

Thérèse n-avu vreme să facă un gest. O bubuitură, şi un strigăt de durere se auziră simultan. Thérèse era totuşi în picioare. Urletul fusese scos de Sigrid, căreia Jan îi răsucise braţul. Glonţul revolverului spărsese o farfurie veche agăţată pe perete. Jan Yvarsen străbătuse distanţa de la clinică până acasă cu o viteză uluitoare. Când zări, la intrarea în parc, maşina de piaţă, nu mai avu nicio îndoială. Zbură spre casă şi distinse umbrele celor două femei. Mai avea vreo zece metri de străbătut, când o văzu pe Sigrid pregătindu-şi gestul ucigaş. Cu un ultim efort se năpusti şi ajunse exact la vreme ca să-i întoarcă braţul de la ţinta ei vie. Sigrid se prăbuşi pe covor cu chipul desfigurat, în prada unei adevărate crize de nervi.

— Ar trebui să faci ceva, zise Thérèse.

Jan se apropie de trupul agitat, îl ridică şi-l întinse pe un divan. Sigrid îşi pierduse cunoştinţa.

— Femeia asta e un adevărat diavol, murmură Jan printre dinţi. Nici nu îndrăznesc să mă gândesc ce s-ar fi întâmplat dacă aş fi venit cu o secundă mai târziu.

O luă pe Thérèse în braţe şi o sărută înfrigurat.

— Încep s-o plâng pe această nefericită fiinţă, Jan. Dragostea ei pentru tine e ca o otravă violentă. Până unde merge vina ei?

După care începu s-o fricţioneze pe tâmple. După

câteva secunde Sigrid deschise ochii şi privirea îi căzu pe Thérèse, încă aplecată asupra ei. Clătinându-se, încercă să se ridice, dar nu izbuti. Umerii i se lăsară în jos şi începu să plângă încet, cu suspine mici. Inumana ei rezistenţă părea în sfârşit zdrobită. Ochii pe care-i ridică spre Thérèse îşi pierduseră orice expresie de ură. Erau plini de tristeţe şi de o renunţare iremediabilă.

— Iertare, murmură ea. Iertaţi-mă amândoi. L-am iubit pe Jan şi am crezut că această dragoste îmi dădea orice drept, orice iertare. Ani în şir n-am trăit decât în aşteptarea zilei în care vom fi unul al celuilalt, liberi şi pentru totdeauna. Dar cred, da, acum cred că alături de mine n-ar fi fost fericit. Sigrid continuă cu o voce din ce în ce mai înăbuşită şi adresându-se numai lui Jan: Mi-ai spus odinioară că dragostea mea nu era decât o pasiune sălbatică şi amorală. Că eram incapabilă să aduc unui bărbat pacea, bucuria, plăcerea de a trăi. Dar eu nu ştiu să iubesc altfel. Iartă-mă, Jan, iartă-mă pentru tot...

Fără să adauge un cuvânt, Sigrid se îndreptă spre uşă şi dispăru în noapte.

Thérèse se ghemui în braţele lui Jan. Îi luă mâinile într-ale ei şi-l privi adânc în ochi.

— Cred iubitule, că n-avem de ce să ne mai temem de Sigrid. Nu-i decât o femeie nefericită. Iart-o cum am iertat-o şi eu. Tot ceea ce s-a petrecut, datorită ei, nu ne mai apasă. Pedeapsa pentru Sigrid e că te-a pierdut pe tine...

Ieşiră pe terasă. Noaptea era clară. Thérèse îşi desprinse mâna din mâna lui Jan.

— După părerea ta, oare ce va face Sigrid?

— Nu ne interesează, Thérèse...

— Mi-e frică... mi-e frică pentru ea; avea în ochi ceva smintit, disperat.

Thérèse coborî cu Jan pe aleile scăldate de lună, spre ieşirea din parc. Maşina de piaţă era tot acolo. Jan îl întrebă pe şoferul care se plimba nerăbdător:

— Unde ţi-e clienta?

— Habar n-am! E cam mult de când o aştept.

Unde era Sigrid? Jan păru neliniştit.

— Thérèse, Sigrid e înarmată. În starea ei e capabilă de orice. Întoarce-te în casă, eu am să încerc s-o caut.

— Te însoţesc, zise Thérèse cu fermitate. Să nu mă împiedici, te rog...

Drept răspuns, Jan puse mâna pe umărul tinerei femei şi amândoi porniră în noapte.

* * *

Sigrid, părăsind salonul unde se desfăşurase drama, o pornise la întâmplare. În ea era un fel de vârtej enorm, din care niciun gând nu se mai desprindea cu limpezime. Mâinile i se păreau grele. Lacrimile nu-i mai puteau veni în ochi şi totuşi privirea i se înceţoşase. Copacii aveau parcă forme omeneşti, alţii aduceau cu nişte năluci albe. Aidoma unui automat, o apucă pe aleea cea mare care înconjura casa şi ducea spre marginea pădurii. Picioarele i se târau pe pământ ca şi cum o greutate uriaşă îi zdrobea umerii. Când ajunse la primii brazi i se păru că aerul mai proaspăt îi limpezeşte mintea. Câteva secunde rămase nemişcată, analizându-se cu o luciditate rece. Există momente în care nu mai trişezi cu tine însuţi pentru că ţi se pare că ai ajuns la capătul drumului. Apoi o porni din nou, cu pas ferm. Poteca urca prin pădure. O cunoştea bine, o străbătuse de atâtea ori singură, ori împreună cu Jan. De fiecare desiş se lega câte un vis din tinereţe. Sub copacul acela, mult mai gros ca ceilalţi, se odihniseră într-o seară când se întorceau dintr-o lungă plimbare. În cariera aceea de piatră se jucaseră când erau copii şi adormiseră unul în braţele celuilalt. Totul retrăia în mintea lui Sigrid cu o limpezime sfâşietoare. Amintirile o înăbuşeau mai tare ca oboseala, obligând-o să se oprească din când în când. Începu să vorbească singură şi vocea ei o sperie: „Totul s-a sfârşit. Jan avea dreptate, mă cunoaşte bine, ghiceşte tot ce se petrece în mine. Totuşi

nu ştie cât am suferit odinioară la gândul că buzele lui puteau atinge alte buze decât ale mele. Nu m-am vindecat, nu mă voi vindeca niciodată şi azi nu mai am putere să iau de la capăt un asemenea calvar”.

Vântul începuse să bată şi şuiera printre crengile copacilor. Zgomotul torentului se auzea slab. Ea mai murmură: „Trollhättanul...” apoi îşi reluă mersul spre vârf, grăbindu-se să ajungă la capăt. Poposi pe platoul unde avusese loc, cu mulţi ani în urmă, lupta sălbatică dintre Jan şi prietenul său din copilărie, Sven, care-i făcea ei o curte asiduă. I se păru că-i vede pe cei doi băieţi furioşi bătându-se, apoi auzi ocara lui Jan, propriile ei rugăminţi pentru a încerca să-l înduplece. La această amintire, Sigrid începu să hohotească de plâns. Toată deznădejdea i se trăgea din acel ceas care transformase totul, în mod stupid, într-o dramă. Pe stânca asta luase naştere preludiul nenorocirii ei. Sigrid se apropie de prăpastie. Sub sclipirile lunii, apa care clocotea la picioarele steiului abrupt avea reflexe de argint. Îşi auzi numele care străpungea noaptea: „Sigrid... Sigrid...” Două umbre alergau spre ea. Îi recunoscu pe Thérèse şi pe Jan, care se aflau doar la câţiva metri.

— Rămâi cu bine, Jan, rămâi cu bine... strigă ea în vântul şi în zgomotul apelor tumultuoase.

Ridică braţele în semn de rămas bun şi se aruncă în gol. Thérèse şi Jan, îngroziţi, rămaseră nemişcaţi la marginea genunii. Jan se aplecă spre hău. Sigrid îşi calculase bine săritura pentru ca torentul s-o ia cu sine. Vuietul lui veşnic ajunse până la urechile lui Jan ca un cântec al spaimei. Se întoarse lângă Thérèse.

— Iată epilogul, iată ispăşirea... zise el încet.

Thérèse nu răspunse nimic. Se îndepărtă şi Jan o văzu aplecându-se, apoi revenind cu mâinile pline de flori sălbatice. Una câte una, le aruncă în Trollhättan...

EPILOG

CASA MATUŞII BRITA RĂSUNA de râsete de copii. O activitate veselă domnea în sala cea mare. În ziua aceea însorită de iunie, se sărbătorea prima aniversare a Idei Yvarsen, care tocmai făcuse primii paşi. În dreapta Thérèsei stătea Tom Starner iar, în faţă, Jan, alături de Fanny. James Starner, în vârsta de trei ani, foarte protector, supraveghea cu ochii lui mari şi atenţi pe fetiţa trandafirie şi blondă care mergea pe covor, clătinându-se pe picioruşele durdulii. Tom Starner ridică paharul.

— În sănătatea ta, Thérèse, în cinstea dumitale, doctore, pentru fericirea voastră a amândurora. Viaţa poartă în sine nenumărate recompense, pe care inimile de treabă le merită. Vă mulţumesc pentru mişcătoarea ospitalitate. La rândul nostru, vom avea bucuria să vă primim în ţara care a fost şi a voastră o vreme.

— Dragi prieteni, zise Jan, ne vom revedea, v-o făgăduiesc şi această călătorie ne va fi foarte dragă atât soţiei mele cât şi mie.

Toţi patru îşi întoarseră ochii spre copiii lor. Jan murmură cu îndoioşare:

— După o iarnă lungă, după o viforniţă, pământul uscat pare mai tare ca niciodată. Dar, în adânc, sămânţa aşteaptă prima rază de soare ca să săvârşească veşnicul miracol al reînnoirii.

Sfârşitul volumului 1